N. 267

LYSIÆ Bl.

ATHENIENSIS
VNIVS DECEM GRÆCIÆ ORATORVM

ORATIONES XXXIV.
Quæ
DE CCC. RELIQVÆ SVNT:
Nunc primùm
De Græcis Latinè redditæ & Politicis NOTIS *illustratæ*
à
IODOCO VANDER-HEIDIO
Brabanto.
Iureconsultis iuxtà ac Rhetoribus vtilissimæ: imò & merè Politicis.

HANOVIÆ,
Typis Wechelianis, apud hæredes
Iohannis Aubrii.

M. DC. XV.

IODOCVS VANDER-HEIDEN CALMHOVTANVS, BRABANTVS GABRIELI filio εὖ πράττειν.

SERO, inquies, vt natu grandior in ſcenam ſcriptis prodis, mi pater. Ita eſt, fili: ſed ſerò præſtat, rectè modò, quàm nunquam: Docendi enim munere hactenus, vt noſti, impeditus, non ſatis otii edolandis Veterum meiſque ſcriptis nanciſci potui, ſed aliis vtraq; lingua informandis detinebar: teque adeò à puero ſic inſtitui (volui quidem certè) vt indies ad aurem tibi illud accinerem, quod M. Tullius filium, Athenis Atticis operam in Philoſophia Peripatetica Cratippo nauantem, in Officiorum limine hor-

tatur: *Vt ipse,* inquit, *ad meam vtilitatem semper cum Græcis Latina coniunxi, neq; id in Philosophia solùm, sed etiam in dicendi exercitatione feci, idem tibi censeo faciundũ, vt par sis in vtriusque Orationis facultate.* Tu verò parenti in studiis Latinè scribendo ac loquẽdo obsecundans dictoque audiens, profitendi munus nostrũ succenturiatus sic tueris, vt quod de Pythagorica illa fabulantur παλιγγενεσία, persona tantùm, non res aut officium permutata esse videantur. Igitur quas nuper otium nactus, *Lysiæ Orationes omnes* vertendas suscepimus, à nemine adhuc Latinè redditas, hortante potissimum amico nostro summo, & quondam studiorum sodale egregio, *P. Andrea Schotto*, Antuerpiano; eas tibi, mi fili, inscribere (quod sæculi infelicitate Mæcenates deficiant) placuit: vt hæc legens pergas in dies maiores bonarum literarum fructus efferre: monitisq; paternis acquiescens veterem illum amicum omni officio colere (qui & has O-

rationes

vationes accuratè recenſuit, ac iudicio limauit) ſecutus ſalutare illud Iſocratis Oratoris monitum, ad Demonicum: *Πρέπει τοὺς παῖδας, ὥσπερ τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν.* Vale, & temporum viciſſitudinem conſtanter mecum tolerare aſſueſce. Haſſeleti Tungrorum apud Eburones, Anno

CIↃ. IↃC. XII.

ANDREAS SCHOTTVS
LECTORI S.

LYSIANAS Orationes recensui non inuitus, rogatus ab Iodoco amico, eoq; libentius quòd au-ctor illi ad Latinè interpretandũ exstitissem, & morem ille nobis gessisset: cuperem denique has paucis eruditis hominibus notas Orationes in multorum manus peruenire, legendoque assiduè conteri, ab ipsis etiam Iureconſ. qui suam etiã hinc ornare Spartam satagent. Quæ verò coniectando (nec enim scripti calamo libri antiqui copia fuit, ac ne spes quidem eius potiundi erat) exculpere licuit, & restituere sum conatus, ea ad oram Græci libri hac particula, *Fortè*, aut *Fortaßis* adscripsimus, si operæ in excudendo parebunt: at H.Steph. Typographorum ὀρχάμῳ salua sua esse voluimus, qui sæpe summa accuratione & εὐστοχίᾳ, in Græcis præsertim auctoribus; cum Notis additis, tum in Schediasmatum libris nodos quosque Scriptorum perdifficiles expedire erat solitus. Vncis autem inclusi interdum, quæ περιττά ἐστι, superuacanea, & glossemata contextui intrusa per vim, iudicaui. non expunxi tamen aut confodi; quin & asteriscum interdum appinxi, digito veluti commonstrans

commonstrans vlcus latere, hoc est, locum vitiosum otiosè discutiendum videri. Non enim postulo, homo cùm sim, in mea quemquam verba iurare.

Verùm enimuero in Latina illa Iodoci interpretatione, ne erres, vncis ac virgulis [ ] ea complexus est, quæ perspicuitatis gratia, vt fieri amat, de suo identidem adiecit. Asteriscis quoq; vbi aqua sibi in Græcis hæreret, ostendere placuit. De his satis superque. Dolendum profectò eruditis hominibus, de tot tantisq; LYSIÆ Orationibus amplius quadringentis has vix XXXIV. à temporum iniuria nobis esse relictas, & de his spurias fuisse nonnullas, ac dubias; puras non omnes. Theon quidē Sophista in Progymnasmatis *Lysiæ* laudat Orationem, etsi ab al is in dubium reuocatam, quæ etiam intercidit, περὶ τῆς ἀμβλώσεως, *de abortione*: Et alteram περὶ τῶν ἀνακαλυπτηρίων, id est, *de donis, quæ nouæ nuptæ dabantur*: vt Pet. Victorius monet libro XXVII. Variarum lect. cap, 2. Sed & Valerius Harpocration, Dionysius Halicarnasseus, Plutarchus item, ac Photius noster multas *Lysiæ*, vt sextam illam Orat. ὑπὲρ τοῦ σηκοῦ ἀπολογίαν, in dubium vocatas asserunt. Sed de his nos σὺν Θεῷ, ἐν ψευδεπιγράφοις vberius agemus. Equidem, dum has quæ in manibus sunt, attentius paulò legerem, multa in eis pugnantia in speciem repperi. Ne abeam

longius: In εἰσαγγελίᾳ ad delationem sui, quòd corpore firmus ac validus, Reip. tamen sumptibus sustentaretur: quæ Oratio nobis est XXIII. licuisse sibi ait, cum ipsis triginta Tyrannis in Rep. securè viuere. In ea verò, quam ipse *Lysias* non scripsit modò aliis, sed habuit, *Contra Eratosthenem vnum ex Triginta*, contra refert, comprehensum se fuisse, bonisque omnibus spoliatum. Rursus in eadem εἰσαγγελίᾳ patrem nullas sibi opes reliquisse queritur. At in Apologia *pro Mantitheo* quæ XV. est, singulis se sororibus ex hereditate paterna XXX. minas dedisse prędicat: nisi fortè id quod queritur, ὑπερβολικῶς est interpretandum quasi paruas reliquerit opes parens. Haue & faue, Lector.

DE LY-

DE LYSIA

IODOCVS VANDER-HEIDEN BRABANTVS

GRÆCÆ ELOQVENTIÆ STVDIOSIS ADOLESCENTIBVS

καὶ φιλέλλησιν, εὖ πράττειν.

CVLPANTVR *non nulli, quòd possessiones à maioribus acceptas vel profusione, vel negligentia accisas, & imminutas ad posteros transmiserint; nec sine caussa fortasse: At quanto iustius accusari videbuntur hi, quibus maiorum parentumq; ætate res literaria fuit commissa, quam librariam supellectilem longè pulcherrimam & lautissimam à maioribus acceptam, magno posterorum dolore intercidere sint passi? Quanto enim Eloquentia & Prudentia est dignior diuitiis & possessionibus; tanto magis est illarum artium, quàm opulentorum deploranda iactura. Multas præclarorum virorum diuinas cogitationes literarum monumentis consignatas æternis obrui tenebris permiserunt, & in maiores impii, & in posteros maligni. Fuit florentib. Atheniensium rebus inter plures eodem tempore celebres Oratores inter principes* LYSIAS, *quem nunc demum Latina à nobis ciuitate donatum, vobis libens volensq; exhibeo cognoscendum; cuius si lucubrationes omnes nobis superessent integræ, egregium sanè haberemus & ciuilium disciplinarum & Eloquentiæ thesaurum: sicut ex eis, quæ ad nos peruenerunt Orationibus, præter paucas admodum, laceris & mutilatis, non aliter atque ex vnguibus leonem licet agnoscere. Hic in varia scribendi materia exercitatus, non artis tantum præ-*

cepta tradidit, quod Rhetorum est proprium, sed etiam quod Oratorum est, multiplici Orationis genere, quæ præceperat, se quoque posse præstare, & exsequi demonstrauit. Nam & in concionibus & Iudiciis; & Deliberationibus, & Laudationibus stylum exercuit, Epistolarum scribendarum ratione interim non neglectâ. In quibus omnibus ita excelluit, vt omnium Oratorum tam ætate maiorum, quàm æqualium gloriam obscurarit; posterorum verò paucissimis de se palmam reliquerit. Nam & puritatem proprietatemq́ Orationis, teste Dionysio Halicarnasseo, maximè est secutus, abstinuitq́ ab inflata & Poetica oratione (quæ frequentibus & sæpe duris, ac nimis longè petitis vtitur translationibus) non id quidem Figurarum, aut Elegantiæ huius ignorantia, sed propriorum & inaffectatorum potius vocabulorum copia delectatus. Ex hac Orationis proprietate oritur non dubia Perspicuitas; qua fit, vt in animum auditoris oratio, vt Sol in oculos, etiamsi minus sit attentus, incurrat. Tantum afuit ab istorum persuasione, qui id demum eleganter & exquisitè dictum putauit quod eget interprete; quodq́ ne ipse quidem qui dicit intelligat. Quamquam non Perspicuitas solum laudatur in Lysia, *verùm etiam* ἐνάργεια, *seu* Euidentia, *quod res ita narrarit, vt non audiri, sed coram cerni viderentur, & mentis oculis exhiberi. Tributa est & illa virtus huius* LYSIÆ *Orationi à doctis hominibus, vt omnia quæ dicat, fluere à natura rerum hominumq́ putentur; adeo venustè personarum, rerum, locorum, & temporum proprietatem, conditionem, & quasi mores exprimit: quibus rebus oratio vel maximè iucunda redditur, & ad persuadendum apta. Vnde & illud quod in Oratione* decorum, *Græci* τὸ πρέπον *vocant, virtutem Oratori maximè necessariam,* LYSIÆ *non defuisse facilè cognoscitur. Addunt qui Lysiacum dicendi filum accuratius obseruarunt, peculiarem quandam Orationis seu Venerem, seu gratiam, ac vim flexanimam ita huic propriam fuisse, vt alii frustra*

ſtra conati ſint imitari. Sed nihil eſt neceſſe nos hic omnia perſequi. Hæ Orationis virtutes aliæq; plures à doctiſſimis viris obſeruatæ in hiſce quas damus LYSIÆ *Orationibus facile apparent, etſi integræ ad nos non peruenerunt, nec Eloquentiæ ipſius, aut Elegantiæ aliud teſtimonium admodum requirimus. Cumq; nonnullæ (fatendum eſt enim) ſiue iniuria temporum, ſiue incuria hominum, aut laceræ deprauatæq; nobis relictæ ſint, quædam etiam interierint; reſtat vt iis fidem habeamus, M. Tullio, Plutarcho, Dionyſio Halicarnaſſeo, Hermogeni, & denique M. Fabio Quintiliano qui has olim integras ipſi perlegerunt, & ſuũ de illis iudicium poſteris tranſmiſerunt. Inter quos inprimis de Græcis acer Criticus Cenſorq; ſcriptorum, cùm Oratorum tum Hiſtoricorum Græciæ veterum Dionyſius ille Halicarnaſſeus, qui haſce virtutes ita in* LYSIA *admiratur, vt Oratorum vix vllum ipſi comparandum, nedum præferendum exiſtimet, ac ne ipſum quidem* Demoſthenem, *hoc noſtro auctore ætate poſteriorem, niſi quod ille in rebus exaggerandis, in affectibus mouendis, perturbationibusq; animi excitandis vehementior fuerit & violentior. Quanquam in* LYSIA *ſint ſæpe etiam lacerti; ſic vt fieri nihil poſſit valentius; vt de ipſo M. Tullius in Bruto, qui eſt de claris cùm Græcis tum Romanis Oratoribus, refert.* LYSIÆ *tamen noſtri Oratio plerumq; exiſtit quietior, rarò turbatior; non, vt equidem exiſtimo, quod ad illam ſublimitatem, vim, & impetum* Demoſthenis *aſſurgere non potuerit, ſed quod non affectauerit. Antiquiſſimi enim, quique maximè ſecundum naturam & dixiſſe, & voluiſſe dicere omnia videntur; & vitioſum putaſſe, animi perturbationibus à vero Iudicem auertere: unde & apud Areopagitas præcipiebatur actori,* μήδε προοιμιάζειν, μήδε ἐπιλέγειν. *Nec aliud fuit Ciceronis de* LYSIA *iudicium, quàm Halicarnaſſei, cuius nobis inſtar omnium ſit teſtimonium, quod cuique in ſua arte maximè ſit credendum. Is in Bruto, ſeu de claris Oratoribus hanc de Lyſia ſenten-*

tiam expressit: Fuit Lysias ipse quidem in caussis agendis non versatus, sed egregiè subtilis scriptor atq; elegans, quem iam prope audeas Oratorem perfectum dicere. Nihil acutè inueniri potuit in eis caussis, quas scripsit, nihil (vt ita dicam) subdolè, nihil versutè, quod ille nō viderit; nihil subtiliter dici, nihil pressè, nihil enucleatè, quo fieri possit aliquid limatius: nihil contra grande, nihil incitatum, nihil ornatum vel verborum grauitate vel sententiarum, quo quidquam esset elatius. *Hæc Cicero, cuius, vt dixi, testimonium possit omnibus esse instar omnium. Sed nihil vetat & illius sententiam adducere, qui est Criticorum omnium* κριτικώτατος, *Quinctilianũ, inquam, exactissimi iudicii hominem, qui huic primum inter eos, qui Atticè dixisse putabantur, locum ab aliis tributum fatetur. Cui opinioni, quamuis ipse non planè suffragetur, quòd* Demosthenis *sublimitate, tumore, & elatione captus videatur, & hunc illi præferendum putet; ea tamen* LYSIÆ *adscribit, quæ non multum ab Halicarnassei & Ciceronis sententia abscedant.* Lysias, *inquit*, subtilis atque elegans, & quo nihil (si Oratori satis sit docere) quæras perfectius. Nihil est enim in eo inane, nihil arcessitum; puro tamen fonti, quàm magno flumini propior. *Videtis quid in hoc differat Quinctilianus? non satis turgere videtur* LYSIÆ *Oratio; reliquas boni Oratoris virtutes ipsi concedit. Atque hic talis, tantusq; Orator dignus erat eo & emaculatore, & interprete, qui eius orationis proprietatem, elegantiam, acumen, cæterasque virtutes exprimeret; ne interpretis vitio aliqua nitidissimo auctori macula allinatur. Sed eum hactenus cùm nondum prodiisse intelligerem; ausus sum hanc prouinciam suscipere: quod dici posset temerarium, si me huius auctoris ornatum & dicendi elegantiam, & subtilitatem Latina oratione imitaturum pollicerer: quod longè supra ingenii mei imbecillitatem esse non inuitus profiteor. Sed cùm nonnulli conquererentur, ac dolerent, quod celeberrimi viri monumen-*

Lib. XII. Instit. Orator. cap. 10.

nimentis careret lingua Latina, fuit inter cæteros, qui me ad hoc interpretandi officium capeſcendum extimularet, vir & Religione, & doctrina clariſſimus, P. And. Schottus, *Antuerp. Societatis Ieſu Sacerdos, ab adoleſcentia in ſtudiis liberalibus mihi cognitus, carusq; in primis; cui quamuis ea eſſet omnium linguarum peritia, ea ingenii felicitas, vt, quæ me monebat, ipſe longè felicius & ornatius præſtare poſſet; grauioribus tamen negotiis, & ſtudiorum ſuorum lucubrationibus, quas varias iam foras dedit, implicitus, hoc vt opus in me ſuſciperem disertè mihi perſuaſit; non tam perficiendi quod exigebatur fiduciâ, quàm recuſandi verecundiâ. Auctoritas enim viri me perpulit, cui cedendum putaui, vt, ſi doctiſſimo eius palato minus ſaperet noſtra interpretatio, gratificandi facultatem potius, quàm voluntatem mihi defuiſſe demonſtrarem. Exiſtimabam ſimul & alios prouocatum iri, vt, ſi qui à me egregium auctorem deformatum putarent, ipſi genio magis propitio recuderent, & lima adhibita expolirent. Laborarunt nonnulli certatim vt Luciani Dialogos quoſdam, partim fabuloſos, partim impios, partim mordaces, & in Deos hominesq; maledicos, Latinitate donarent: viſique ſunt operam bene collocare, quod eloquentem & non imperitum auctorem Latinè loquentem exhibuiſſent. Comœdiarum Tragœdiarumq; Græcarum nihil relictum puto, quod in Latinam linguam non ſit traductum. Quo magis mirandum, quod hactenus hac in parte ceſſatum ſit; quodque hic auctor antiquitate, Eloquentia, varia rerum ſcientia ſuſpiciendus, veluti Latina Republica indignus, à nemine iure Latii ſit donatus. Ignoſcet ergo mihi, vt ſpero, beneuolus Lector, quod aliis ceſſantibus, ego præclarum virum mea manu in Latium inducendum cenſuerim, vt Latinum ſermonem ſonare aſſueſceret. Sed vt aliquod ſiue inſcitiæ, ſiue temeritatis, ſeu denique negligentiæ mihi patrocinium parem; illud candidum Lectorem admonitum volo; quod cum Orationis Lyſianæ difficultate, & obſcuri-*

tate non raro mihi luctandum fuerit: quamuis eam facilem ac perspicuam auctorum fide dignorum testimonio dixerim. Nam quæ perspicua quondam fuit, facta est temporum iniquitate obscurior: & quæ olim plana atque aperta, nunc variis in locis aspera atque impedita lacunis, hiatibus, mendisq; euasit. Quæ quidem salebræ in Oratione interpretem, non secus atque in itinere viatorem solent remorari. Cui quidem incommodo nulla re alia, quandoquidem à libris antiquis calamo exaratis deficiebar, quàm coniecturis occurrere potui: non aliter atque idem viator, viæ ignarus, dum in triuio constitutus, neminem, quem de via interroget, offendit. Igitur candidè hic meum protuli iudicium, nulli mortalium præscribens, nemini præiudicans. Valeat itaque veritas, vincat vtilitas publica: quo tanquam in scopum semper collineaui: an attigerim, aliorum esto iudicium. Siquidem

Non semper feriet quodcunq; minabitur arcus,

vt Satyricus ait. Sed ad LYSIAM *redeamus, quem non dubiis, vt opinor, argumentis eloquentem fuisse demonstrauimus. At ne quis Logodædalum dumtaxat fuisse opinetur, & ciuilis disciplinæ rudem, nulla præditum Prudentia, Religione, Pietate, aut Iustitia, legat, si placet, studiosè hasce* LYSIÆ, *quæ adhuc reliquæ sunt ab iniuria temporũ* Orationes, *sed integrè à nemine ad hanc diem, quod equidem sciam, Latina ciuitate donatas. In his enim prædictarum Virtutum documenta clarè elucescunt. Sic constabit verum fuisse Oratorem, nempe, vt Rhetorum docent filii* virum bonum dicendi peritum. *Qui, si non Eloquentiæ caussa, quam nonnulli parui pendunt, earum saltem disciplinarum gratia, sine quibus Respublica consistere non potest, sine quibus nemo vir bonus habetur, studiosorũ manibus teri dignus est.* Prudentiæ *ipsius indicia cùm vbiq; se prodant, non est quod in ea declaranda tempus teramus. Sufficiat vnus ille locus, qui est in Oratione* de cæde Eratosthenis; *admodum prudenter, acutè & Philosophicè*

causam

causam reddens eius Legis, qua maior eis adulteris statuitur pœna, qui obsequio & blanditiis aliorum uxores corrumpunt; quàm qui vim inferant: quæ lex iniqua videri possit, & sensui communi contraria; nisi consideremus, ut LYSIAS *monet, eum qui blandimentis seducit, non in mulierem tantùm, sed in maritum quoq; & liberos grauissimè peccare; à quibus animum mulieris ita alienat, ut neque se uxorem, neque matrem præstet, omni beneuolentia in adulterum translata: quod is, qui vim adhibet, nequaquam assequitur.* Pietatis *vestigia tam in Deum, quàm in patriam & parentes, non dubia passim signa inuenias: præsertim in Oratione* contra Andocidem sacrilegum, *ubi luculenter sceleratorum & impiorum pœnas, ac supplicia prosequitur, quibus diuinitus puniuntur. Huc & multa spectant, quæ* contra Nicomachum *dicuntur. De pietate verò tam patriæ, quàm parentibus præstanda, in Oratione* contra Philonem, *& alibi multa inuenias non contemnenda. Sed hæc, & alia Virtutum vel exempla vel præcepta, legendo* LYSIAM *nostrum melius quisque sibi comparabit.* Iustitiæ *autem ipsius quod, quæso, maius aut firmius inuenias argumentum, quàm quod iniquis inuisus fuerit, bonis contrà probisq; amicus? Dispares mores dispariа studia sequuntur: nec alia de causa boni malis, & vicissim mali bonis amici esse non possunt, nisi quia tanta inter illos est, quanta maxima esse potest studiorum, morumque dissimilitudo.* Similis gaudet simili, *ut vetere prouerbio dicitur,* & æqualis æqualem delectat. *Dissimilitudo autem parit discidium, lites atq; odium. Nisi triginta Tyrannis Athenis iniquissimè imperantibus dissimilis* LYSIAS *fuisset, tanto in odio non fuisset: nisi qui que iusti viri studia rebus suis aduersa timuissent, nunquam ut hominem comprehenderent, è medioq; tollerent tantopere laborassent. At ipse* Integer vitæ scelerisq; purus, *Virtute & animi Constantia, tanquam Orci galea munitus, manus ipsorum, qua erat dexteritate, animiq; præsentia, feliciter*

euasit, non sine singulari numinis fauore, vt esset detestandorum scelerum hic vindex, quiq; auitas patriæ leges à Tyrannis abolitas reuocaret. Qua in re nec studio defuit nec labore; ac sumptibus pepercit, sed suo stipendio quingentos milites instructos in auxilium communis patriæ Eloquentiæ submisit. Vnde ipsum non modo doctum, eloquentem, pium & iustum: *verùm etiam opibus potentem agnoscimus, quibus opibus non ad opprimendam Rempub. sed ad patriam liberandam liberaliter sanè vsum animaduertimus. Qualium virorum vtinam nobis hac tempestate copia suppeteret, melius certè res humanæ procederent. Exemplo quoque* LYSIAS *esse nobis queat, quod Reip. formam à maioribus institutam comprobarit, eiusq; immutatoribus pro virili restiterit: vt cùm ex aliis tum maximè ex Orationibus* in Eratosthenem Tyrannum, *&* Nicomachum scribam *patere cuiuis potest. Quod autem non solùm publicè Atheniensium patriæ, omnibusq; adeò bonis strenuè opem* LYSIAS *tulerit; verùm etiam priuatim probis amicis, passim & patronus fuerit, nullum quàm in hisce Orationibus certius inuenias testimonium, quibus & bonos tutatus est, & malos oppugnauit. Inter cæteros autem &* Socrati, *de cuius virtute omnibus constat, vltro suum obtulit patrocinium: orationem, inquam, disertissimè scriptam attulit (quæ tamen hodie nõ extat) quam, si videretur, edisceret, vt ea pro se in iudicio capitis vteretur. Nam quia tum pro altero agere non licebat, ea scribere litigantibus, quæ pro se ipsi dicerent, moris erat. Satis ergo accuratè obseruasse videtur, quod sanctè & religiosè Atheniensis iuuentus affirmare solebat:* Se pro aris & focis dimicaturos: patriam in deteriore statu non relicturos, sed ad ampliorem, & meliorem euecturos: Magistratui & Legibus morem se semper gesturos: Leges, si quis aut irritas facere, aut negata obedientia negligere velit, se non permissuros, sacra patria se obseruaturos: Horum sibi testes Deos esse velle.

Cic. 1. de Orat.

Plutarch. in Lysia.

Quinctil. li. 11. cap. 16.

Quæ

Quæ cùm ita sint, æqui boniq; consulat Lector conatum nostrum, quo Eloquentia celebrem, & Prudentia Iustitiaque, ac Pietate probatum Oratorem pro virili Latinitate donauimus; & si quid fortè à LYSIÆ *mente, aut à Latinæ linguæ vsu aberrauimus, (nihil enim humani à me alienum existimo) ignoscat & emendet. Conuerti equidem omnes* LYSIÆ *Orationes, quas quidem Græcè extare comperi; quamuis nonnullas ab aliis tentatas verius, quàm interpretatas didici, vt eodem Orationis filo styloq;, quemadmodum Græcè, ita & Latinè vnà legerentur, ne in dicendo dissimilis sibi* LYSIAS *videretur. Interpretati docti aliquot viri sunt quatuor numero,* Orationem *illam* pro cæde Eratosthenis, *alii aliis elegantius: vt Franc. Fabricius Marcoduranus, Henr. Stephanus, Renatus Guillonius, & nuper admodum Andreas Dunæus Britannus, qui in Academia Cantabrigiensi doctis eam, & laboriosis Scholiis explanauit. Non videar tamen, vt spero, eruditis hominibus in ea sub incudem reuocanda oleum fortasse operamq; perdidisse: quod æqui iudices existimabunt. Claudius adhæc Groulardus Orationes* in Eratosthenem Tyrannum, *(quam & Gul. Canterus est interpretatus) &* in Alcibiadem, in negotiatores frumentarios, *conuersæ quidem sunt in editione Græciæ aliquot Oratorum typis H. Steph. Sed posterorum aliquid curæ diligentiæq; relictũ video. Quare ne hic quidem operam lusimus. Reddidit &* funebrem Orationem *idem Fabricius vtraque disertus lingua ac fidus interpres: qui & aureum Plutarchi, vt creditur,* de liberis educandis *libellum egregiè à se emendatum conuertit: quòd non sententiam modò reddat, sed verba etiam, quantum Latinæ linguæ ratio patitur, consequatur: Felicius sanè in Apologia pro cæde Eratosthenis, quam Anonymus quidam vetusque Orationis typis Frobenianis editus interpres. In plurimis autem locis bellè inter nos conuenire non inficior, sæpe etiam verbis non discrepare, cùm postea Coloniensem earum Orationum edi-*

tionem è Bibliotheca Schotti *V.C. didicissem, cùm eam cum meis componere cæpissem. Dissidere etiam interdum volenti conferre, per otium perspicuum cuiq; fiet. Quamobrem his locis omnibus, asteriscum adiiciendum curauimus, si quid fortè coacti è coniectura mutauimus: scriptum enim codicem nancisci non potui. Quæ verò vncis [ ] sic inclusimus ea sensui explendo, vt fit, suis quæq; locis de nostro adiecimus. Illud denique obseruatione dignum, quod licet omnium harum Orationum auctor* Lysias *sit, pancas tamen habuisse aut recitasse, sed aliis habendas recitandasque conscripsisse. Nam, vt antea è Fabio Quinctiliano lib.* II. *Institut. Orator. cap.* 16. *dicere memini, ea tempestate scribere litigatoribus, quæ pro se ipsi dicerent, more receptum erat, nec alienas agere causas licebat. Quod de hoc ipso* Lysia *M. Tullius cum in Bruto, qui de claris est Oratoribus, tum primo lib. de Oratore ad Quinctum Fratr. prior prodidit, vbi Socrati à* Lysia *Orationem esse allatam testatur, qua pro se, vt diximus, in iudicio vteretur.*

Quam animaduersionem si legendo negligas, multa profectò in his Orationibus absurda minimeque cohærentia esse videantur.

Valete.

VETE-

VETERVM DE LYSIA IVDICIA.

Ciceronis, M. Fabii, Agellii, Dionysii Halicarnass. Plutarchi, Suidæ, Phocii.

I. M. TVLLII CICERONIS In Bruto, De claris Oratorib.

F*Vit* LYSIAS *quidem in causis forensibus non versatus, sed egregiè subtilis scriptor atque elegãs; quem iam prope audeas Oratorem perfectum dicere. Nam planè quidem perfectum & cui nihil admodum desit,* Demosthenem *facile dixeris: nihil acutè inueniri potuit in eis causis quas scripsit: nihil, vt ita dicam, subdolè, nihil versutè, quod ille non viderit; nihil subtiliter dici, nihil pressè, nihil enucleatè, quo possit fieri aliquid limatius. Nihil cõtra grande, nihil incitatum, nihil ornatum vel verborum grauitate, vel sententiarum, quo quidquam esset elatius.*

LYSIAM *primum profiteri solitum artem esse dicendi. Deinde quod Theodorus esset in arte subtilior, in Orationibus autem ieiunior; Orationes eum scribere aliis cæpisse.* Ibidem. *Quid est tam dissimile quàm Demosthenes &* LYSIAS?

Ibidem.

Catonis Orationes nõ minus multæ fere sunt quàm Attici LYSIÆ, *cuius arbitror plurimas esse. Est e-*

nim Atticus: quoniam certè est Athenis & natus, & mortuus, & functus omni ciuium munere. Quamquam Timæus quasi Licinia, & Mucia lege repetit Syracusas, & quodammodo est nonnulla in iis etiam inter ipsos similitudo. Acuti sunt, elegantes, faceti, breues: sed ille Græcus ab omni laude felicior.* Habet *enim certos sui studiosos, qui non tam habitus corporis opimos quàm gracilitates consectentur: quos, valetudo modo bona sit, tenuitas ipsa delectat. Quamquam in* LYSIA *sunt sæpe etiam lacerti, sic vt & fieri nihil possit valentius: verum est certè genere toto ∴strigosior; sed habet tamen suos laudatores, qui hac ipsa eius subtilitate admodum gaudeant.* [*Ibidem comparationem* LYSIÆ *cum Catone irridet T. Atticus.*]

Turnebus libr. xxx. c. 5.

∴ Pet. Vict. libr. IV. var. lect. c. vlt.

Lib. I. De Oratore, ad Q. Fratrem.

Cum Socrati scriptam Orationem disertissimus Orator LYSIAS *attulisset, quam si ei videretur, edisceret, vt ea pro se in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commode scriptam esse dixit. Sed, inquit, vt si mihi calceos Sicyonios attulisses, non vterer, quamuis essent habiles, & apti ad pedem, quia non essent viriles: sic illam Orationem, disertam sibi & Oratoriam videri; fortem & virilem non videri.*

LIB. II. De Oratore.

Consecuti sunt [Periclem atque Alcibiadem & Thucydidem] *Critias, Theramenes,* LYSIAS. *Multa*

Multa LYSIÆ *scripta sunt, nonnulla Critiæ.*

Idem in Oratore.

Dicat igitur Attice venustißimus ille scriptor, ac politißimus LYSIAS. *Quis enim id poßit negare? dum intelligamus, hoc esse Atticum in* LYSIA, *non quod tenuis sit atque inornatus, sed quod nihil habeat insolens, aut ineptum.*

De optimo genere Oratorum.

Imitemur, si poterimus, LYSIAM, *& eius quidem tenuitatem potißimum. Est enim multis in locis grandior, sed quia & priuatas ille plerasque, & eas ipsas aliis, & paruarum rerum causulas scripsit, videtur esse ieiunior: quoniam se ipse consulto ad minutarum genera causarum limauerit.* Post: *Ita fit ut Demosthenes certè poßit submisse dicere; elatè* LYSIAS *fortasse non poßit.*

II. M. FABIVS QVINTILIANVS Lib. X.

LYSIAS *subtilis atque elegans, & quo nihil, si Oratori satis sit docere, quæras perfectius. Nihil enim est inane, nihil arceßitum: puro tamen fonti, quam magno flumini propior.*

III. AGELLIVS LIB. II. Noctium Attic. cap. V.

Phauorinus de LYSIA, *& Platone solitus est dicere: Si ex Platonis Oratione verbum aliquod demas,*

mutesve, atque id commodißimè facias, de elegantia tantum detraxeris. Si ex LYSIÆ, *de sententia.*

MONITIO.

LIB. V. De finib. bonorum & malorum.

LYSIÆ *deprauatum nomen est pro Lyconis Philosophi, Stratonis discipuli, vt ex Laertio clarum in Stratone & Lycone. Et apud Platonem Socrates Phædrum hortatur vt* LYSIAM *ad Philosophiam ita conuertat, vt veluti frater eius Polemarchus philosophetur. Non igitur Philosophus* LYSIAS, *sed Orator. Verba Ciceronis accipe; vt iudices:* Strato Physicum se voluit esse: in quo etsi est magnus, tamen noua pleraque & perpauca de moribus. Huius Lyco, & Oratione locuples, rebus ipsis ieiunior. Concinnus, & elegans huius auditor Aristo, &c.

LIB. I. Officiorum extremo.

In LYSIÆ *corruptum nomen Lysidis Pythagorei Epaminondæ præceptoris, vt Laert. auctor est: idq́ in Ciceronis editionibus non satis emendatis.* Erudierunt, *inquit*, multos Philosophi, quo meliores ciues, vtilioresq; rebus suis publicis essent, vt Thebanū Epaminondam Lysis Pythagoreus Dionem Syracusium Plato. *De hoc lib. III. de Oratore:* Aliisue artibus Lysis ille Thebanum Epaminondam, haud scio an summum virum, vnum omnis Græciæ instituit. *Et ita nominat Pausanias, Plutar. de Musica & Cor. Nepos in Epaminonda.*

DE LY-

DE LYSIA

Dion. Halicarnasseus in Criticis.

Ὁ Λυσιακὸς λόγος πρὸς τὸ χρήσιμον, καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτάρκης, καὶ τὸ μὲν αὐχμηρὸν ἐκπεφευγώς, [πάνυ δὲ οὗτος καὶ στενὸς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν, ἔτι δὲ] καὶ κομψὸς καὶ ἀληθὴς, καὶ τῶν ἀττικισμῶν εὔχαρις· οὐ μὴν συνεχῶς αὐξητικὸς, πλὴν τοῦ σκοποῦ λεληθότως ἐπιτυγχάνων, μετὰ κεκραμένης τῆς κατὰ τὴν χάριν ἡδονῆς· ὡς ἀναγινωσκόμενον, μὴν οὐχ ὅλον νομίζεσθαι, χαλεπὸν δὲ εὑρίσκεσθαι ζηλοῦν πειρωμένοις. μάλιστα δὲ ἐπιτευκτικὸς ἐν ταῖς διηγήσεσιν. ἰσχνότητι γὰρ τῆς φράσεως σαφῆ καὶ ἀπηκριβωμένην ἔχουσι τὴν τῶν πραγμάτων ἔκθεσιν.

LYSIÆ Oratio, si vsum, & id quod necessarium est, spectes, per se sufficit. Ab omni siccitate & squalore abhorret: in eloquendo prorsus angusta est; tum etiam compta & vera, atque Atticarum elegãtiarum venere conspersa: non tamen perpetuo auget, & amplificat, nisi quando scopum sensim & latenter attingit cum temperata quadã dicendi voluptate: ita vt, dum legitur, facilis existimetur: difficilis autem iis, qui eum imitari aggrediuntur. Maximè verò in Narrationibus excellit. Subtilitatem. ac dictionis tenuitate apertam atque accuratam cõtinet rerum explicationem.

Eiuſdem de Lyſia iudicium.

LYSIAS Cephali F. parentes habuit Syracuſanos, natus eſt Athenis cùm pater eò cõmigraſſet, & cum nobiliſſimis Athenienſium, literis operã dedit. Quindecimum iam annum agens cum colonia, quam Athenienſes totaq; Græcia, duodecimo ante bellum Peloponneſiacum anno, miſerãt, cum duobus fratribus in Thurios traiecit, vixitque illic feliciter admodum vſq; ad caſum illum, qui Athenienſes omnes in Sicilia commorantes inuaſit. Nam populo paulò poſt illic tumultuante, cum aliis trecentis, quod rebus Athenienſium ſtuderẽt, accuſatis, in exilium pulſus eſt. Venit itaq; continuo Athenas, anno ætatis, quantum coniectura aſſequi licet, quadrageſimo ſeptimo, pretore Callia: ex eo tempore ſe in dicendo Athenis exercuit.

ΛΥΣΙΑΣ ὁ Κεφάλου Συρακουσίων μὲν ἦν γονέων, ἐγεννήθη δὲ Ἀθήνησι μετοικοῦντι τῷ πατρὶ, καὶ συνεπαιδεύθη τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ἀθηναίων· ἔτη δὲ πεντεκαίδεκα γεγονὼς, εἰς Θουρίους ᾤχετο, πλέων σὺν ἀδελφοῖς δυσὶ, κοινωνήσων τῆς ἀποικίας ἣν ἔστελλον Ἀθηναῖοί τε καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλὰς, δωδεκάτῳ πρότερον ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· καὶ διετέλεσεν αὐτόθι πολιτευόμενος ἐν εὐπορίᾳ πολλῇ, μέχρι τῆς συμφορᾶς τῆς καταλαβούσης Ἀθηναίους ἐν Σικελίᾳ. μετ' ἐκεῖνο δὲ τὸ πάθος στασιάσαντος τοῦ δήμου, ἐκπίπτει σὺν ἄλλοις τριακοσίοις ἀττικισμὸν ἐγκληθεῖσι· καὶ παραγενόμενος αὖθις εἰς Ἀθήνας κατὰ ἄρχοντα Καλλίαν, ἕβδομον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἔχων, ὡς ἄν τις εἰκάσειεν, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου διετέλεσε διατριβὰς ποιούμενος Ἀθήνησι.

πλεί-

πλείστους δὲ γράψας λόγους εἰς δικαστήριά τε καὶ βουλὰς καὶ πρὸς ἐκκλησίας εὐθέτους, πρὸς δὲ τούτοις πανηγυρικοὺς, ἐρωτικοὺς, ἐπιστολικοὺς, τῶν μὲν ἔμπροσθεν γεγενημένων ῥητόρων ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων ἠφάνισε τὰς δόξας, τῶν δὲ ἐπιγινομένων οὐ πολλοῖς τισι κατέλιπεν ὑπερβολὴν, ἅτ' ἐν ἁπάσαις ταῖς ἰδέαις τῶν λόγων, καὶ μὰ Δί' οὔτοιγε ταῖς φαυλοτάταις εὐδοκιμῶν. τίνι δὲ κέχρηται χαρακτῆρι λόγων, καὶ τίνας ἀρετὰς εἰσενήνεκται, τίνι τε κρείττων ἐστὶ τῶν μεθ' αὐτὸν ἀκμασάντων, καὶ πῇ καταδεέστερος, καὶ τί δεῖ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ, νῦν ἤδη πειράσομαι λέγειν. ΚΑΘΑΡΟ'Σ ἐστὶ τὴν ἑρμηνείαν πάνυ, καὶ τῆς Ἀττικῆς γλώττης ἄριστος κανὼν, οὐ τῆς ἀρχαίας, ᾗ κέχρηται Πλάτων καὶ Θουκυδίδης, ἀλλὰ τῆς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπιχωριαζούσης, ὡς ἔστι τεκμήριον τοῖς τε Ἀνδοκίδου λόγοις καὶ τοῖς Κριτίου, καὶ ἄλλοις συχνοῖς. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τὸ μέρος, ὅπερ ἐστὶ πρῶτον

Multis autem ſcriptis Orationibus iudicialibus & deliberatiuis inſignibus, etiam panegyricis, amatoriis, epiſtolicis, omniũ qui prius floruiſſent, aut tum etiam florebant, Oratorum gloriam obſcurauit, & admodum paucis eorum, qui poſt ſecuti ſunt, in omnibus dicendi generibus, & iis etiam præclaris ceſſit. Nũc autem dicere incipiam, quem dicendi characterem adhibuerit, quas virtutes in dicendo inuexerit, qua in re poſt-ſequẽtes ſuperarit, & qua ab iis viciſſim ſuperatus ſit, q̃d denique in eo in Oratoria imitandum. In elocutione purus admodũ eſt, & optima Attici ſermonis norma non antiqui illius, quo vſus eſt Plato cum Thucydide, ſed eius qui tum temporis vigebat, vti ex orationib. Andocidis, & Critiæ, aliorumq; multorum colligitur. Hac eum in parte, quæ in eloquentia prima

est, & plurimum dominatur in dictione scilicet purum esse & nitidum, nemo è posteris superauit, imò & pauci, vno demto Isocrate, qui solus post *Lysiam*, meo quidem iudicio, magnam in verbis puritatem adhibet, potuerunt imitari: atque hanc vnam in hoc Oratore imitatione dignam virtutem reperio, & omnes, quotquot vel scribere vel dicere purè cuperent, hunc sibi virum imitandum velim proponere. Quin & aliam virtutem priori non inferiorem in eo video, quam multi quidem eius æquales imitari conati sunt; at nullus eo magis expressit. Quænam illa? propriis scilicet verbis, & iis communibus & vulgaribus sensa animi efferre. Nemo enim topicis & tralatitiis verbis *Lysiam* vsum fuisse inueniet; nec tamen hoc tantum nomine laudari dignus, verùm etiam quod ver-

καὶ κυριώτερον ἐν λόγοις, λέγω δὲ, τὸ καθαρεύειν τὴν διάλεκτον, οὐδεὶς τῶν μεταγενεστέρων αὐτὸν ὑπερεβάλετο· ἀλλ' οὐδὲ μιμήσασθαι πολλοὶ δύναμιν ἔσχον, ὅτι μὴ μόνος Ἰσοκράτης. καθαρώτατος δὴ τῶν ἄλλων, μετά γε Λυσίαν, ἐν τοῖς ὀνόμασιν οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ γενέσθαι ὁ ἀνήρ. μίαν μὲν δὴ ταύτην ἀρετὴν ἀξίαν ζήλου μιμήσεως εὑρίσκω παρὰ τῷ ῥήτορι· καὶ παρακελευσαίμην ἂν τοῖς βουλομένοις καθαρῶς γράφειν, ἢ καὶ λέγειν, ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα ποιεῖσθαι παράδειγμα ταύτης τῆς ἀρετῆς. Ἑτέραν δὲ οὐδὲν ἐλάττω ταύτης, ἣν πολλοὶ μὲν ἐζήλωσαν τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀκμασάντων, οὐδεὶς δὲ βεβαιότερον ἐπεδείξατο. τίς δ' ἐστιν αὕτη; ἡ διὰ τῶν κυρίων τε καὶ κοινῶν καὶ ἐν μέσῳ κειμένων ὀνομάτων ἐκφέρουσα τὰ νοούμενα. ἥκιστα γὰρ ἄν τις εὕροι Λυσίαν τροπικῇ φράσει χρησάμενον, καὶ οὐκ ἐπὶ τούτῳ μόνον ἐπαινεῖν ἄξιον· ἀλλ' ὅτι καὶ περιτ-

περιτὰ καὶ σεμνὰ καὶ μεγάλα φαίνεσθαι τὰ πράγματα ποιεῖ, τοῖς κοινοτάτοις χρώμενος ὀνόμασι, καὶ ποιητικῆς οὐχ ἁπτόμενος κατασκευῆς. τοῖς δὲ προτέροις οὐχ αὕτη ἡ δόξα ἦν· ἀλλ' οἱ βουλόμενοι κόσμον τινὰ προσεῖναι, τοῖς λόγοις ἐξήλλαττον ἰδιώτην, καὶ κατέφευγον εἰς τὴν ποιητικὴν φράσιν, μεταβολαῖς τε πολλαῖς χρώμενοι καὶ ὑπερβολαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις τροπικαῖς ἰδέαις, ὀνομάτων τε γλωττηματικῶν καὶ ξένων χρήσει, καὶ τῶν οὐκ εἰωθότων σχηματισμῶν τῇ διαλλαγῇ, καὶ τῇ ἄλλῃ καινολογίᾳ καταπληττόμενοι τὸν ἰδιώτην. δηλοῖ δὲ τοῦτο Γοργίας τε ὁ Λεοντῖνος, ἐν πολλοῖς πάνυ φορτικήν τε καὶ ὑπέρογκον ποιῶν τὴν κατασκευήν, καὶ οὐ πόρρω διθυράμβων ἔνια φθεγγόμενος, καὶ τῶν ἐκείνου συνουσιαστικῶν οἱ περὶ Λικύμνιόν τε καὶ Πῶλον. ἥψατο δὲ καὶ τῶν Ἀθήνησι ῥητόρων ἡ ποιητική τε καὶ τροπικὴ φράσις, ὡς μὲν Τίμαιος φησὶ, Γοργίου ἄρξαντος, ἡνίκα Ἀθήναζε πρεσ-

bis maximè communibus, nec poetico contextu dispositis efficiat, vt res ipsæ magnæ, grandes, excellentesq; videantur. Eandem profectò priores gloriam non sunt cōsecuti: cum enim illi Orationes suas insignes reddere cuperent, vulgarem dicendi formam immutantes, poeticam sectati sunt, plurimis Metaphoris, Hyperbolis, aliisque tropis vtentes, & verborum sonantium & peregrinorum vsu, communiumque figurarum immutatione, aliaq; nouitate populum perterrentes. Ostendet apertè id Gorgias Leontinus, qui sæpe molestam & intolerabilem compositionem sectatur, vt non raro Dithyrambica eloquatur, eius item socii Licymnus & Polus. Nam, vt Timæus loquitur, Poetica & tropica dicendi forma inter Atticos Oratores, auctore Gorgia, irrepsit; qui ad Athenienses

legatus, auditores in cõcione percelluit. Sed vt verũ fateamur, ipſe quoque Thucydides, antiquitatem ſemper ſectatus, Hiſtoricus alioqui doctiſſimus, poetico in orationibus funebribus & concionibus adhibito cõtextu, in earum plurimis elocutionem in faſtum ſimul ornatumque inſolentem commutauit. *Lyſias* autem nihil huiuſmodi in Orationibus tum Iudicialibus, tum Deliberatiuis, quas certè accuratè ſcripſit, adhibuit, niſi fortaſſe nonnihil in Panegyricis. De Epiſtolicis enim, & Amatoriis, & aliis Orationum generibus, quas nulla adhibita cura conſcripſit, non eſt opus dicere. Adhæc, cùm vulgariter loqui videtur, multum ab ipſo vulgi ſermone recedit; cùm vero compoſite, ſolutis è verſu dictionibus peculiarem quendam ſonum reperit, quo verba ipſa exornat & dulcia facit, nullum tamen tumorem vel ſuper-

βεύων κατεπλήξατο τοὺς ἀκούοντας ἐν τῇ δημηγορίᾳ· ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, ὁ καὶ παλαιότερον ἀεὶ θαυμαζόμενος Θουκυδίδης τούνομα, δαιμονιώτατος τῶν συγγραφέων, ἔν τε τῷ ἐπιταφίῳ καὶ ἐν ταῖς δημηγορίαις ποιητικῇ κατασκευῇ χρησάμενος, ἐν πολλοῖς ἐξήλλαξε τὴν ἑρμηνείαν εἰς ὄγκον ἅμα καὶ κόσμον ὀνομάτων ἀηθέστερον. Λυσίας δὲ τοιοῦτον οὐδὲν ἤσκησεν (ἐν γοῦν τοῖς σπουδῇ γραφομένοις δικανικοῖς καὶ συμβουλευτικοῖς λόγοις) ποιῆσαι. πλὴν εἴ τι μικρὸν ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς. περὶ γὰρ τῶν ἐπιστολικῶν αὐτοῦ καὶ ἑταιρικῶν, καὶ τῶν ἄλλων οὓς μετὰ παιδιᾶς ἔγραψεν, οὐδὲν δέομαι λέγειν. ὁμοίως δὲ τοῖς ἰδιώταις διαλέγεσθαι δοκῶν, πλεῖστον ὅσον ἰδιώτου διαφέρει. καὶ ἐπεὶ ποιητὴς κράτιστος λόγων, λελυμένης ἐκ μέτρου λέξεως ἰδίαν τινὰ λόγων εὑρηκὼς ἁρμονίαν, ᾗ τὰ ὀνόματα κοσμεῖ τε καὶ ἡδύνει, μηδὲν ἔχοντα ὀγκῶδες μηδὲ φορτικόν.

τικόν. ταύτην δευτέραν τὴν ἀρετὴν κελεύω παρὰ τοῦ ῥήτορος τούτου λαμβάνειν, εἴ τινες ἀξιοῦσιν τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ διαλέγεσθαι τρόπον. ἐγένοντο μὲν οὖν πολλοὶ τῆς προαιρέσεως ταύτης ζηλωταὶ συγγραφεῖς τε καὶ ῥήτορες· ἔγγιστα δ' αὐτῆς μετὰ Λυσίαν ἥψατο τῶν πρεσβυτέρων νέος ἐπασκήσας Ἰσοκράτης· καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, προσωτέρω τούτων σκοπῶν, ἑτέρους ῥήτορας ἰσχὺν καὶ δύναμιν τοσαύτην ἐν ὀνόμασι κυρίοις καὶ κοινοῖς ἀποδειξαμένους. Τρίτην ἀρετὴν ἀποφαίνομαι περὶ τὸν ἄνδρα τὴν σαφήνειαν, οὐ μόνον τὴν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν. ἔστι γάρ τις καὶ πραγματικὴ σαφήνεια οὐ πολλοῖς γνώριμος. τεκμαίρομαι δὲ ὅτι τῆς μὲν Θουκυδίδου λέξεως καὶ Δημοσθένους, οἳ δεινότατοι πράγματα ἐξειπεῖν ἐγένοντο, πολλὰ δυσείκαστά ἐστιν ἡμῖν καὶ ἀσαφῆ καὶ δεόμενα ἐξηγητοῦ· ἡ δὲ

biam ostentantem. Secundam hanc in eo virtutem illos, qui eius dicendi rationem volunt. effingere, velim imitari, multos quidem hoc in genere æmulatores habuit, tum rerum gestarum scriptores, & Historicos, tum etiam dicendi magistros & Oratores; ex antiquioribus autem Isocrates adhuc iuuenis proximè ad illud post *Lysiam* accessit. Nemo verò præter hos alios Oratores inueniet, qui ita in communibus & propriis verbis excelluerint. Tertiam in illo virtutem censeo, perspicuitatem, non in nudis modo verbis, verum & in rebus: est enim & perspicuitas quædam, quæ in rerum tractatione consistit, quam multi tamen ignorant: testimonio est, quod in Thucydidis & Demosthenis dictione, qui elegantissimè tamen sua elocuti sunt, multa nobis obscura & vix intelligibilia videntur, quæque interprete indigeant. Tota au-

tem *Lyſiæ* dictio perſpicua eſt & aperta, & multum à ciuili eloquentia remota. Si verò hæc ipſa pſpicuitas oriatur, quod quis nec aliter, nec elegantius queat dicere, imitationem illa non meretur: iam vero tantus propriorum verborum theſaurus ex multa quæ in eo eſt copia hanc eius virtutem indicat. Quamobrem merito perſpicuitas eius imitanda eſt. Quin etiam cum perſpicuitate breuiter ſententias efferre (cùm tamen id perdifficile ſit, hæc duo coniungere, & cum modo ac ratione aptè inter ſe miſcere) *Lyſias* non minus quàm cæteri Oratores potuit. Quare non eſt quod qui hunc Oratorem terunt, impropriè & obſcurè eum locutum dicant. Huius autem elegantiæ hæc in eo cauſa eſt, quod ipſæ apud illum res verbis non ſubſeruiant, ſed rem ipſa vltro ſequantur verba: Orationum autem illius ornatus non in vulgarem

Λυσίου λέξις ἅπασά ἐστι φανερὰ, καὶ σαφὴς καὶ τῷ πάνυ πόῤῥω δοκοῦντι πολιτικῶν ἀφεστάναι λόγων. καὶ εἰ μὲν δι' ἀσθένειαν δυνάμεως ἐγίνετο τὸ σαφὲς, οὐκ ἄξιον ἦν αὐτὸ ἀγαπᾶν· νῦν δὲ ὁ πλοῦτος τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἐκ πολλῆς αὐτῷ περιουσίας ἀποδείκνυται ταύτην τὴν ἀρετήν. ὥστε τὴν σαφήνειαν αὐτοῦ ζηλοῦν ἄξιον καὶ μὴν τό γε βραχέως ἐκφέρειν τὰ νοήματα μετὰ τοῦ σαφοῦς, χαλεποῦ τοῦ πράγματος ὄντος φύσει, τοῦ συναγαγεῖν ἄμφω ταῦτα, καὶ κεράσαι μετρίως. ἣ μάλιστα οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων ἀποδείκνυται Λυσίας χρώμενος· ὥστε οὐδὲν τοῖς διὰ χειρὸς ἔχουσι τὸν ἄνδρα οὔτε ἀκυρολογίας οὔτε ἀσαφείας δόξαν λαβεῖν. τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι οὐ τοῖς ὀνόμασι δουλεύει τὰ πράγματα παρ' αὐτῷ, τοῖς δὲ πράγμασιν ἀκολουθεῖ τὰ ὀνόματα. τὸν δὲ κόσμον οὐκ ἐν τῷ διαλλάττειν

τὰ ἰδιώ-

τὸν ἰδιώτην, ἀλλ' ἐν τῷ μιμεῖσθαι, λαμβάνει. καὶ οὐκ ἐπὶ μὲν τῆς ἑρμηνείας τοιοῦτός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασιν ἄκαιρός τις καὶ μακρός· συνέστραπται δὲ, εἴ τις καὶ ἄλλος, καὶ πεπύκνωται τοῖς νοήμασι. καὶ τοσούτου δεῖ τῶν οὐκ ἀναγκαίων τι λέγειν, ὥστε καὶ πολλὰ τῶν χρησίμων ἂν δόξειε παραλιπεῖν. οὐ μὰ Δί' ἀσθενείᾳ εὑρέσεως αὐτὸ ποιῶν, ἀλλὰ συμμετρήσει τοῦ χρόνου, πρὸς ὃν ἔδει γενέσθαι τοὺς λόγους. Βραχὺς γε μὴν οὗτος· ὡς μὲν ἰδιώτῃ δηλῶσαι βουλομένῳ τὰ πράγματα, ἀποχρῶν, ὡς δὲ ῥήτορι περιουσίαν δυνάμεως ἐνδείξασθαι ζητοῦντι, οὐχ ἱκανός. μιμητέον δὲ καὶ τὴν βραχύτητα τὴν Λυσίου. μετριωτέρα γὰρ οὐκ ἂν εὑρεθείη παρ' ἑτέρῳ ῥήτορι. Μετὰ ταύτας ἀρετὴν εὑρίσκω παρὰ Λυσίᾳ πάνυ θαυμαστὴν, ἧς Θεόφραστος μέν φησιν ἄρξαι Θρασύ-

characterem immutando, sed imitando potius consistit. At in elocutione non est talis, in ipsis vero rebus ineptus, inopportunus, & prolixus. nam præ cæteris sententias conglobat & conuoluit, & tantum abest, vt quid non dicendum dicat, vt multa etiam quæ bona alioquin sunt, relinquere videatur: neque hoc, quod materia illi inuentioque defuerit, sed propter ipsam temporum, ad quam accommodanda Oratio, dimēsionem. Ita quidem breuis est, vt pro imperito cupiente rem ipsam tantum indicare, sufficiat, pro Oratore vero facultatis Oratoriæ præstantiam patefacere cupiente, nequaquam. Imitanda etiam est igitur illius breuitas: neque enim apud alium quempiam Oratorem temperatior vlla inuenietur. Post hanc & aliam in *Lysia* virtutem reperio admodum egregiam, cuius quidem auctorem Thrasymachū

ponit Theophrastus, ego vero *Lysiam*: nam illo hunc antiquiorem puto. Loquor autem de vtroq; in flore ætatis constituto: quod si nec hoc mihi concedatur, dico hunc saltem in veris caussis magis quàm Thrasymachum hancce virtutem adhibuisse. Quamuis non certo, vter huius auctor exstiterit, asseram, *Lysiam* tamen in ea magis excelluisse audacter possum asserere. Quænam autem est, de qua loquor, virtus? sententias in compendium scilicet contrahere, & rotunde efferre; quæ profecto virtus in iudiciis omnique vera causa propria est & admodum necessaria; hanc quidem pauci imitati sunt, vnus autem Demosthenes etiam superauit; nisi quod non adeo moderate & simpliciter, vt *Lysias*, sed superflue nimis & frequenter vsurpet. Hæc enim, meo iudicio, hic dicẽda sunt: de quibus tamen suo loco vberius di-

μαχον, ἐγὼ δ᾽ ἡγοῦμαι Λυσίαν. καὶ γὰρ τοῖς χρόνοις οὗτος ἐκείνου προέχειν ἔμοιγε δοκεῖ· λέγω δ᾽ ὡς ἐν ἀκμῇ κοινῇ βίου γενομένων ἀμφοῖν· καὶ, εἰ μὴ τοῦτο δοθείη, τῷ γέ τι περὶ τοὺς ἀληθινοὺς ἀγῶνας ἐκείνου μᾶλλον τετρῖφθαι. οὐ μέντοι διαβεβαιοῦμαί γε ὁπότερος ἦρξε τῆς ἀρετῆς ταύτης κατὰ τὸ παρὸν, ἀλλ᾽ ὅτι Λυσίας μᾶλλον ἐν αὐτῇ διήνεγκε, τοῦτο θαῤῥῶν ἂν ἀποφηναίμην. τίς δ᾽ ἐστὶν ἣν φημι ἀρετήν; ἡ συστρέφουσα τὰ νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρουσα λέξις, οἰκεία πάνυ καὶ ἀναγκαία τοῖς δικανικοῖς λόγοις, καὶ παντὶ ἀληθεῖ ἀγῶνι. ταύτην ὀλίγοι μὲν ἐμιμήσαντο, Δημοσθένης δὲ καὶ ὑπερεβάλετο· πλὴν οὐχ οὕτως εὐτελῶς, οὐδὲ ἀφελῶς, ὥσπερ Λυσίας, χρησάμενος αὐτῇ, ἀλλὰ περιέργως καὶ πικρῶς· λεγέσθω γὰρ ὡς ἐμοὶ φαίνεται. ὑπὲρ ὧν κατὰ τὸν οἰκεῖον διαλέξομαι καιρόν.

ρόν. Ἔχει δὲ καὶ τὴν ἐνάργειαν πολλὴν ἡ Λυσίου λέξις. αὕτη δέ ἐστι δύναμίς τις ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις ἄγουσα τὰ λεγόμενα. γίνεται δὲ ἐκ τῆς τῶν παρακολουθούντων λήψεως. ὁ δὲ προσέχων τὴν διάνοιαν τοῖς Λυσίου λόγοις, οὐχ οὕτως ἔσται σκαιὸς ἢ δυσάρεστος, ἢ βραδὺς τὸν νοῦν, ὃς οὐχ ὑπολήψεται τὰ δηλούμενα ὡς γινόμενα ὁρᾶν, καὶ ὥσπερ παροῦσιν οἷς ἂν ὁ ῥήτωρ εἰσάγῃ προσώποις ὁμιλεῖν. ἐπιζητήσει τε οὐθὲν εἰκὸς, τοὺς μὲν ἄνδρας αἰτοῦσι εἰ παθείη, τοὺς δὲ διανοηθῆναι, τοὺς δὲ εἰπεῖν. κράτιστος δὴ πάντων ἐγένετο ῥητόρων φύσιν ἀνθρώπων κατοπτεῦσαι, καὶ τὰ προσήκοντα ἑκάστοις ἀποδοῦναι πάθη τε καὶ ἤθη καὶ ἔργα. Ἀποδίδωμί τε οὖν αὐτῷ καὶ τὴν εὐπρεπεστάτην ἀρετὴν, καλουμένην δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἠθοποιΐαν. ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ εὑρεῖν δύναμαι παρὰ τῷ ῥήτορι τούτῳ πρόσωπον οὔτε ἀνηθο-

cam. Habet etiam multam euidẽtiam dictio *Lysiana*, atque hæc ipsa est facultas, quæ ea quæ dicuntur sensibus quodammodo repræsentat, quod ex sequentium acceptione prouenit. Qui vero attentè ipsas *Lysiæ* Orationes considerauerit, non adeo stupidus, morosus, aut etiam adeo hebes futurus est, quin ea quæ dicuntur tanquã ante oculos videre, & cum iis, quas Orator inducit, personis colloqui se putet; probabilitatem quoque nullam requiret, eos quidem ponit * vt expostulantes, illos vt cogitantes, alios vt loquentes. Nemo profectò Oratorum in hominum vita describenda, & singulis proprios affectus, mores, opera attribuendo illum superauit. Adeo & hanc virtutem illi maxime propriã, quæ à multis ethopœia vocatur. Nulla enim omnino apud hunc Oratorem persona inuenienda est, cuius mores non egregie

describat, imò nec in anima. Cùm autem tria sint in quibus & circa quę virtus hæc cernatur, *Mens* scilicet, *Dictio*, & ipsa denique *Compositio*; in singulis his eum censeo excellere: non enim mente præditos eos tantum putat, qui bona, vtilia, & cōuenientia loquuntur, vt imagines quędam morum verba esse videantur: sed moribus etiam dictionē propriam, claram, omnibusq; hominibus vsitatam accommodat, qua fit vt optimi videantur. Tumor enim & omne quod studio fit, indecorum est: ille verò simplicem tenuemq; dictionem adhibet, cùm sciret mores non in ambitu verborum & numeris, sed in soluta dictione apparere. Vt autem in vniuersum de hac virtute loquar, nescio an alius vllus Orator, qui simili orationis structura vsus est, aut suauius aut magis ad persuadendum appositè dixerit. Videtur enim

ποίητον, οὔτε ἄψυχον. τριῶν τε ὄντων ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ τὴν ἀρετὴν ταύτην συμβέβηκεν εἶναι, διανοίας τε καὶ λέξεως, καὶ τρίτης τῆς συνθέσεως, ἐν ἅπασι τούτοις αὐτὸν ἀποφαίνομαι κατορθοῦν. οὐ γὰρ διανοουμένους μόνον ὑποτίθεται χρηστὰ καὶ ἐπιεικῆ καὶ μέτρια τοὺς λέγοντας, ὥστε εἰκόνας εἶναι δοκεῖν τῶν ἠθῶν τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ τὴν λέξιν ἀποδίδωσι τοῖς ἤθεσιν οἰκείαν, ᾗ πέφυκεν αὐτὰ ἑαυτῶν κράτιστα δηλοῦσθαι, τὴν σαφῆ καὶ κυρίαν καὶ κοινὴν καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις συνηθεστάτην. ὁ γὰρ ὄγκος καὶ τὸ ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἅπαν, ἀνηθοποίητον. καὶ συντίθησί γε αὐτὴν ἁπλῶς πάνυ καὶ ἀφελῶς· ὁρῶν ὅτι οὐκ ἐν τῇ περιόδῳ καὶ τοῖς ῥυθμοῖς, ἀλλ' ἐν τῇ διαλελυμένῃ λέξει γίνεται τὸ ἦθος. καθόλου δὲ, ἵνα καὶ περὶ ταύτης εἴπω τῆς ἀρετῆς, οὐκ οἶδ' εἴτις ἄλλος ῥητόρων τῶν γε τῇ ὁμοίᾳ κατασκευῇ χρησαμένων τοῦ λόγου, εἴτε ἥδιον συνέθηκεν, εἴτε πιθανώτερον. δοκεῖ μὲν γὰρ ἀποιη-

ἀποίητός τις εἶναι καὶ ἀτεχνίτευτος ὁ τῆς ἁρμονίας αὐτοῦ χαρακτήρ. καὶ οὐ θαυμάσαιμ' ἂν εἰ πᾶσι μὲν τοῖς ἰδιώταις, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν φιλολόγων, ὅσοι μὴ μεγάλας ἔχουσι τριβὰς περὶ λόγους, τοιαύτην τινὰ παράσχοι δόξαν, ὅτι ἀνεπιτηδεύτως καὶ οὐ κατὰ τέχνην, αὐτομάτως δέ πως καὶ ὡς ἔτυχε σύγκειται. ἔστι δὲ παντὸς μᾶλλον ἔργου τεχνικοῦ κατεσκευασμένος. πεποίηται γὰρ αὐτοῦ τοῦτο τὸ ἀποίητον, καὶ δέδεται τὸ λελυμένον· καὶ ἐν αὐτῷ τὸ μὴ δοκεῖν δεινῶς κατεσκευάσθαι, τὸ δεινὸν ἔχει. τὴν ἀλήθειαν οὖν τις ἐπιτηδεύων, καὶ φύσεως μιμητὴς γίνεσθαι βουλόμενος, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τῇ Λυσίου συνθέσει χρώμενος. ἑτέραν γὰρ οὐκ ἂν εὕροι ταύτης ἀληθεστέραν. Οἴομαι δὲ καὶ τὸ πρέπον ἔχειν τὴν Λυσίου λέξιν οὐθενὸς ἧττον τῶν ἀρχαίων ῥητόρων, κρατίστην ἁπασῶν ἀρετὴν καὶ τελειοτάτην ὁρῶν αὐ-

compositionis eius stylus esse compositus, simplex, nec affectatus. Vnde non miror, si omnibus quidem imperitis, nõ paucis etiam doctis, qui in dicendo etiam exercitati fuere, incompositè, nec artificiose, sed non præmeditatè quodammodo, & prout in buccam venit dixisse videatur. Magis tamen ornatus est, q̃ si artificiũ omne adhibuisset. nam in eo quod incompositè dicere videtur, compositus; & quod solutè, vinctus; & in eo quod grauitatẽ repudiarit, grauis habetur. Qui verò simplicitatem amat, & naturaliter ac simpliciter cupit dicere, haud peccabit, si Lysiana compositione vtatur: nec enim facile aliam magis simplicem & sinceram reperiet. Quin etiam, non minus quàm cæteri Oratores, Lysiana dictio decorum includit; quæ profectò virtus ipsius etiam iudicio omnium est præstantissi-

ma, & tum dicenti & audienti, tam etiam rebus ipsis vtilissima. In his enim & circa hæc satis superque decorum seruat, nempe ætati, genti, studio, exercitationi, vitæ rationi, aliisque rebus, quibus inter se homines differunt, proprios loquendi modos attribuit. Apud auditores etiam egregiè orationem temperat, nec eodem modo apud iudicem, eodem ad populi conuentum, vel in panegyri congregatos dicens; sed pro ratione rei de qua loquitur, diuersa est dicendi ratio. Incipienti dictio est modesta & morata; narranti persuasibilis, nec affectata; demonstranti rotunda, succincta & frequens, amplificanti & monenti seuera & verax; repetenti docta, soluta, & breuis. Imitandum etiam est decorum, quod in ordine & constructione seruat. At non est fortasse opus dicere iis qui sciunt, quod ordo ipse persuasibilis sit & fidem

τήν, πρός τε τὸν λέγοντα καὶ πρὸς τοὺς ἀκούοντας, καὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα. ἐν τούτοις γὰρ δὴ καὶ πρὸς ταῦτα τὸ πρέπον διαρκούντως ἡρμοσμένη. καὶ γὰρ ἡλικίᾳ καὶ γένει καὶ παιδείᾳ καὶ ἐπιτηδεύματι, καὶ βίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐν οἷς διαφέρει προσώπων τὰ πρόσωπα, τὰς οἰκείας ἀποδίδωσι φωνάς· πρός τε τὸν ἀκροατὴν συμμετρεῖται τὰ λεγόμενα οἰκείως, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον δικαστῇ τε καὶ ἐκκλησιαστῇ καὶ πανηγυρίζοντι διαλεγόμενος ὄχλῳ. διαφοράς τε αὐτῷ λαμβάνει κατὰ τὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων ἡ λέξις. ἀρχομένῳ μὲν γάρ ἐστι καθεστηκυῖα καὶ ἠθική, διηγουμένῳ δὲ, πιθανὴ καὶ ἀπερίεργος· ἀποδεικνύοντι δὲ, στρογγύλη καὶ πυκνή· αὔξοντι δὲ καὶ παθαινομένῳ, σεμνὴ καὶ ἀληθινή· ἀνακεφαλαιουμένῳ δὲ, διαλελυμένη καὶ σύντομος. Ληπτέον δὲ καὶ τὸ πρέπον τῆς τάξεως παρὰ Λυσίου. ὅτι μὲν γὰρ πιθανὴ καὶ πειστι-

κὴ καὶ

κὴ καὶ πολὺ τὸ φυσικὸν ὑποφαίνουσα, καὶ πάνθ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἰδέας ἔχεται, πρὸς εἰδότας οὐδὲν ἴσως δεῖ λέγειν. δι' ὄχλου γὰρ ἤδη τοῦτό γε, καὶ οὐδείς ἐστιν ὅστις οὐχὶ καὶ πείρᾳ καὶ ἀκοῇ μαθὼν, ὁμολογεῖ πάντων ῥητόρων αὐτὸν εἶναι πιθανώτατον. ὥστε καὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν ληπτέον παρὰ τοῦ ῥήτορος. Πολλὰ καὶ καλὰ λέγειν ἔχων περὶ τῆς Λυσίου λέξεως, ἣν λαμβάνων καὶ μιμούμενος ἄν τις ἀμείνων γένοιτο τὴν ἑρμηνείαν, τὰ μὲν ἄλλα, τοῦ χρόνου στοχαζόμενος, ἐάσω· μίαν δὲ ἀρετὴν ἔτι τοῦ ῥήτορος ἐπιδείξομαι, κρίνας καλλίστην τε καὶ κοινοτάτην καὶ μόνην, τὴν μάλιστα τῶν ἄλλων τὸν Λυσίου χαρακτῆρα δυναμένην βεβαιῶσαι. ἣν ὑπερεβάλετο μὲν οὐδεὶς τῶν ὕστερον, ἐμιμήσαντο δὲ πολλοὶ, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο κρείσσους ἑτέρων ἔδοξαν εἶναι, τὴν ἄλλην δύναμιν οὐδὲν διαφέροντες· ὑπὲρ ὧν, ἂν ἐγχωρῇ, κατὰ τὸν οἰκεῖον διαλέξομαι τόπον.

faciat, multumq; naturalis ſit, & alia eius generis: hoc enim iam & populo notum eſt; quin & nemo eſt, quæ non fama & reipſa cognouerit & fatebitur, hunc inter Oratores ceteros optimè perſuadere. Quare & hæc in eo imitanda eſt virtus. Plurima quidem nec cõtemnenda de eius dictione dicenda forent; ſcilicet, quod ſi quis eam imitaretur, in elocutione magis magiſque excelleret, aliaq; plurima, ſed tempori & breuitati conſulendo iam præteribo. Vnam tamen adhuc de eo virtutem deprædicabo quam & eſſe pulcherrimam & notiſſimam puto, ac per quam ſolam ſtylus Lyſianus maximè cõfirmari poterit, quamque poſteriorum nullus ſuperauit; multi tamen quod imitati ſint, propter hanc ſolam cæteris præſtare viſi ſunt, cùm tamen in nullo alio excellerent; ex quibus, ſi tantum otii nactus fuero, ſuo loco dicam.

Quænam illa est virtus, quæ in omnibus verbis apparet? & quænam illa gratia & venustas? res quæ in tota oratione illa nec melior est nec excellentior: quod & indocti iuxta & docti facillimè iudicabunt, cum tamen oratione id explicare lõge sit difficillimum, etiam iis qui in dicendo valent. Quare si quis cupiat, quænam illa sit, edoceri, non poterit, quin simul multarum rerum pulchrarum & perdifficilium rationem petat; scilicet quid sit in hominis pulchritudine, quod vocamus ὥραν; in motu verò membrorum & vocis quid dicatur εὐάρμοστον, in dimensione temporis quid sit τάξις, & quid εὔρυθμον, & quid in omne demum opere & facto dicatur καιρός, & vbi μέτρον. Hæc enim sensibus non oratione comprehẽduntur. Quare quemadmodum Musici facere iubent eos, qui accuratè

τίς δέ ἐστιν ἥδε ἀρετή, ἥτις πᾶσιν ἐπανθοῦσα τοῖς ὀνόμασι; καὶ τίς ἡ χάρις; πρᾶγμα παντὸς κρεῖττον λόγου καὶ θαυμασιώτερον. ἄριστον μὲν γάρ ἐστιν ὀφθῆναι, καὶ παντὶ ὁμοίως ἰδιώτῃ τε ἢ τεχνίτῃ φανερὸν, χαλεπώτατον δὲ λόγον δηλωθῆναι, καὶ οὐδὲ τοῖς κράτιστα εἰπεῖν δυναμένοις εὔπορον. ὥστε εἴ τις ἀξιοίη λόγῳ διδαχθῆναι ταύτην τὴν δύναμιν ἥτις ποτέ ἐστιν, οὐκ ἂν φθάνοι καὶ ἄλλων πολλῶν καὶ καλῶν πραγμάτων δυσεκλαλήτων ἀπαιτῶν λόγον. λέγω δὲ, ἐπὶ κάλλους μὲν σωμάτων, τί δήποτ' ἐστὶν ὃ καλοῦμεν ὥραν· ἐπὶ κινήσεως δὲ μελισμοῦ καὶ πλοκῆς φθόγγων, τί λέγεται τὸ εὐάρμοστον· ἐπὶ συμμετρίας δὲ χρόνων, τίς ἡ τάξις καὶ τί τὸ εὔρυθμον. καὶ ἐπὶ παντὸς δὲ συλλήβδην ἔργου τε καὶ πράγματος, τίς ὁ λεγόμενος καιρὸς, καὶ ποῦ τὸ μέτριον. αἰσθήσει γὰρ τούτων ἕκαστον καταλαμβάνεται, καὶ οὐ λόγῳ. ὥσθ' ὅπερ μουσικοὶ παραγγέλλουσι ποιεῖν τοῖς βουλομένοις ἀκούειν ἀκριβῶς

κριβῶς ἁρμονίας, ὥστε μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐν τοῖς διηγήμασι δίεσιν ἀγνοεῖν τὴν ἀκοὴν ἐθίζειν, καὶ μηδὲν ἄλλο ταύτης ἀκριβέστερον ζητεῖν κριτήριον, τοῦτο κἀγὼ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὸν Λυσίαν, καὶ τίς ἡ παρ' αὐτῷ χάρις ἐστὶ βουλομένοις μαθεῖν, ὑποθείμην ἂν ἐπιτηδεύειν χρόνῳ πολλῷ καὶ μακρᾷ τριβῇ καὶ ἀλόγῳ πάθει τὴν ἄλογον συνασκεῖν αἴσθησιν. ταύτην μέντοι κρατίστην τε ἀρετὴν καὶ χαρακτηρικωτάτην τῆς Λυσίου λέξεως ἔγωγε πείθομαι εἴτε φύσεως αὐτὴν δεῖ καλεῖν εὐτυχίαν, εἴτε πόνου καὶ τέχνης ἐργασίαν· εἴτε μικτὴν ἐξ ἀμφοῖν ἕξιν ἢ δύναμιν, ᾗ πάντας ὑπερέχει τοὺς λοιποὺς ῥήτορας. καὶ ὅταν διαπορῶ περί τινος τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ μὴ ῥᾴδιον ᾖ μοι διὰ τῶν ἄλλων σημείων τἀληθὲς εὑρεῖν, ἐπὶ ταύτην καταφεύγω τὴν ἀρετὴν, ὡς ἐπὶ ψῆφον ἐσχάτην. ἔπειτα ἂν μὲν αἱ χάριτες αἱ τῆς λέ-

harmoniam cupiunt attendere, vt ſcilicet ita aures ſuas aſſueſcant, vt in diſſonãtiis ne minimum quidem ſonum ignorẽt, nullumque aliud iudicium, qua harmonia dignoſcatur, requirant: Hoc etiam facere velim eos qui Lyſiam legunt, & quænam in eo ſit elegantia volunt cognoſcere, nimirum longo tempore, longaque exercitatione id diſcant, & cum tanto affectu ſimul tacitum ſenſum exerceant. Hanc ego optimam, & quæ dictionem *Lyſiæ* potiſſimum oſtendat, virtutem puto, ſiue ea ingenii felicitas, ſiue tum laboris, tum artis opus, vel mixtus ex ambobus habitus vel facultas dicenda eſt; qua cæteros ipſe oratores antecellit. Adeo cum de aliqua orationũ, quæ ei vulgo tribuuntur, dubito, nec veritatem aliis ſignis valeo inueſtigare, ad vnicam hanc virtutem tanquam ad vltimum indicium confugiam: quare cum à di-

ctionis elegantia exornari orationem video, inter Lysianas eam numero, nec quidquam vlterius specto; cum verò nullam suauitatem venustatemque character dictionis præfert, indignor & quasi spuriam suspicor, nec diutius * tacitum sensum violenter consulo, etiamsi alioquin egregia beneq; composita oratio videatur; nam credo bene quidem scribere multis iuxta varia dicendi genera inesse (nã hoc multiplex est;) sed suauiter & eleganter soli Lysiæ: non alia sanè meliori vsus coniectura, quàm quod ipse quæ dicit, venustè eloqui soleat. Qua coniectura ductus, multas orationes etiam attributas, vt vulgò creditas esse Lysianas, nõ ineptas alioquin, quia venustatẽ Lysianam minimè ostendunt, nec eloquentiã eius dictionis præferunt, dubitans &

ξεως ἐπικοσμεῖν δοκῶσί μοι τὴν γραφὴν, τῆς Λυσίου ψυχῆς αὐτὴν τίθεμαι. καὶ οὐδὲν ἔτι πορρωτέρω ταύτης σκοπεῖν ἀξιῶ· ἐὰν δὲ μηδεμίαν ἡδονὴν, μηδὲ ἀφροδίτην ὁ τῆς λέξεως χαρακτὴρ ἔχῃ, δυσωπῶ καὶ ὑποπτεύω μή ποτ' οὐ Λυσίου ἦ λόγος, καὶ οὐκέτι βιάζομαι τὴν ἄλογον αἴσθησιν· οὐδὲ ἂν πάνυ δεινὸς εἶναι τά γ' οὖν ἄλλα μοι δοκῇ καὶ τελείως ἐξειργασμένος ὁ λόγος. τὸ μὲν εὖ γράφειν πολλοῖς οἰόμενος ὑπάρχειν, κατά τινας καὶ ἄλλους ἰδίους λέξεως χαρακτῆρας (πολυειδὲς γὰρ τοῦτο) τὸ δ' ἡδέως καὶ κεχαρισμένως καὶ ἐπαφροδίτως, Λυσίᾳ· τεκμηρίῳ γὰρ οὐκ ἄλλῳ τινὶ κρείττονι χρώμενος, ἢ τῷ καθ' ἡδονὴν ἑρμηνεύεσθαι τὰ ὑπὸ τούτου λεγόμενα· ᾧ πολλοὺς ἤδη τῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτὸν λόγων, καὶ πεπιστευμένων ὑπὸ τοῦ πλήθους ὡς εἰσιν ἐν τοῖς πάνυ γνησίοις Λυσίου, καὶ τά γε ἄλλα οὐκ ἀτόπως ἔχοντας, ὅτι τὴν χάριν οὐ προσβάλλουσι τὴν Λυσιακὴν, οὐδὲ τὴν εὐστομίαν ἔχουσιν ἐκείνης τῆς λέξεως, ὑποπτεύσας τε καὶ

βασανί-

βασανίσας εὗρον οὐκ ὄντας Λυσίου. ὧν ἐστι καὶ ὁ περὶ τῆς Ἰφικράτους εἰκόνος· ὃν οἶδ᾽ ὅτι πολλοὶ καὶ χαρακτῆρα ἡγήσαιντ᾽ ἂν καὶ κανόνα τῆς ἐκείνου δυνάμεως· οὗτος μέντοι ὁ λόγος, ὁ καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἡρμηνεῦσθαι δοκῶν ἰσχυρῶς, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν εἰρῆσθαι περιττῶς, καὶ ἄλλας πολλὰς ἀρετὰς ἔχων, ἄχαρίς ἐστι, καὶ πολλοῦ δεῖ τὸ Λυσιακὸν ἐπεμφαίνειν στόμα. μάλιστα δ᾽ ἐγένετο μὲν καταφανὴς ὅτι οὐχ ὑπὸ ἐκείνου τοῦ ῥήτορος ἐγράφη, τοὺς χρόνους ἀναλογισαμένῳ. εἰ γὰρ ὀγδοηκονταετῆ γενόμενον θήσει τις τελευτῆσαι Λυσίαν, ἐπὶ Νίκωνος ἢ ἐπὶ Ναυσινίκου ἄρχοντος, ἑπτὰ ἔτεσιν ὅλοις ἂν εἴη προτερεῦσα τῆς γραφῆς τοῦ ψηφίσματος ἡ τελευτὴ τοῦ ῥήτορος. μετὰ γὰρ Ἀλκισθένην ἄρχοντα, ἐφ᾽ οὗ τὴν εἰρήνην Ἀθηναῖοί τε καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ βασιλεὺς ὤμοσαν, ἀποδοὺς τὰ στρατεύματα Ἰφικράτης, ἰδιώτης γίνεται. καὶ τὸ περὶ τῆς εἰκόνος ἦν τότε ἔτεσιν ἑπτὰ πρότερον τῆς γραφῆς τετελευτηκότος Λυσίου, πρὸ

examinans, inueni non esse Lysiæ. Inter quas inprimis est oratio de statua Iphicratis, quam multos eius stylo eloquentiæ scio asscripsisse. Ipsa quidem oratio, quamuis verbis excellere, & argumentis præclaris vti, aliasque virtutes habere videatur, inuenusta est, multumque à Lysiæ eloquentia distat. Maximè autem spuriam illam esse patet, quia tempus non rectè quadrat. Si quis enim Lysiam octuagesimo ætatis anno dicat obiisse, Archonte Athenis Nicone vel Nausinico, septem ante annis, quam hoc decretum de statua fieret, mortuus erat Lysias. Nam post Alcisthenem Archontem, cuius tempore Atheniẽses, Lacedæmonii, & Rex eorum pacem inierant, dimisso exercitu Iphicrates priuatus vixit, & tum de statua oratio habita fuit, septem annis iam mortuo Lysia, qui prius hanc

mouere Iphicrati litem non potuit; similiter nec defensionem quandam pro Iphicrate, Lysiæ vulgò attributam, satis rebus instructam, verbis quoque ornatam, quia in dictione Lysiæ venustas non elucet, eius esse crediderim: nam tempus diligentius attendẽs, inuenio non paucis, sed viginti integris post mortem eius annis illam esse conscriptam. In bello enim sociali Iphicratei de proditione & de rebus perperam in bello factis accusatus, in iudiciũ vocatus est, vt ex ipsa oratione colligitur: hoc autem bellum gestum Archontibus, Agathocle & Elpinice. Certò autẽ asserere non ausim orationes tum de statua, tũ de proditione esse Lysiæ: sed ambas ab vno dictas multis cõiecturis adducor vt credam. Idem enim in vtrisque character & facultas, de quibus iam non est locus. Crediderim au-

τοῦ συντάξαι τοῦτον τὸν ἀγῶνα Ἰφικράτει. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ αὐτὴν εἰς Λυσίαν ἀναφερομένην, οὔτε τοῖς πράγμασιν ἀτόπως ἔχουσαν, οὔτε τοῖς ὀνόμασιν ἀσθενῶς, δι' ὑποψίας ἔλαβον, οὐκ ἐπανθούσης τῇ λέξει τῆς Λυσιακῆς χάριτος· καὶ περιαχθεὶς τοὺς χρόνους, οὐκ ὀλίγοις ἔτεσιν εὗρον ὑστεροῦσαν τῆς τελευτῆς τοῦ ῥήτορος, ἀλλὰ καὶ εἴκοσιν ὅλοις. ἐν γὰρ τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ τὴν εἰσαγγελίαν Ἰφικράτης ἠγώνισται, καὶ τὰς εὐθύνας ὑπέσχηκε τῆς στρατηγίας, ὡς ἐξ αὐτοῦ γίνεται τοῦ λόγου καταφανές. οὗτος δὲ ὁ πόλεμος πέπτωκε κατὰ Ἀγαθοκλέα καὶ Ἐλπίνικον ἄρχοντας. ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ λόγοι τοῦ ῥήτορος περί τε τῆς εἰκόνος καὶ τῆς προδοσίας, οὐκ ἔχω βεβαίως εἰπεῖν· ὅτι δ' ἑνὸς ἀμφότεροι, πολλοῖς τεκμηρίοις ἔχοιμ' ἂν εἰπεῖν. ἡ γὰρ αὐτὴ προαίρεσίς τε καὶ δύναμις ἐν ἀμφοτέροις ὑπὲρ ὧν οὐ καιρὸς ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν· εἰκάζω δὲ Ἰφι-

Ἰφικράτους εἶναι αὐτούς. καὶ γὰρ τὰ πολέμια δεινὸς ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐν λόγοις οὐκ εὐκαταφρόνητος. ἥ τε λέξις ἐν ἀμφοῖν πολὺ τὸ φορτικὸν καὶ στρατιωτικὸν ἔχει καὶ οὐχ οὕτως ἐμφαίνει ῥητορικὴν ἀγχίνοιαν, ὡς στρατιωτικὴν αὐθάδειαν καὶ ἀλαζονείαν· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτων ἑτέρωθι δηλωθήσεται διὰ πλειόνων. ἀνιτέον δὲ ὅθεν ἐξέβημεν εἰς ταῦτα. τὸ κράτιστόν ἐστι τῶν Λυσίου ἔργων καὶ τὸ χαρακτηρικώτατον τῆς δυνάμεως, ἡ κοσμοῦσά τε καὶ ἀνθίζουσα τὴν λέξιν αὐτοῦ χάρις· ἣν οὔθ' ὑπερεβάλετο τῶν ἐπιγινομένων οὐθεὶς, οὔτε εἰς ἄκρον ἐμιμήσατο. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀγαθὰ τοῦ ῥήτορος ταῦτα (συγκεφαλαιώσομαι γὰρ τὰ ῥηθέντα) τὸ καθαρὸν τῶν ὀνομάτων, ἡ ἀκρίβεια τῆς διαλέκτου· τὸ διὰ τῶν κυρίων καὶ μὴ τροπικῶν κατασκευῶν ἐκφέρειν τὰ νοήματα· ἡ σαφήνεια, ἡ συντομία· τὸ συστρέφειν τε καὶ στρογγυλίζειν τὰ νοήματα, τὸ ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις ἄγειν τὰ δηλούμενα· τὸ μηδὲν ἄτοπον ὑ-

tem ambas esse Iphicratis: nam de rebus bellicis & dicendi facultate pariter excelluit. Dictio in vtraque admodum austera est & militaris; & non tam oratoriam prudentiam, quam militarẽ superbiam & arrogantiam præ se fert. Sed his de rebus alio loco latius. Reuertamur igitur vnde digressi sumus. Optima itaque inter Lysiæ virtutes, & quæ maxime eloquentiam eius & facultatem declaret, ipsa est dictionis venustas, quam nec vllus posterorum superauit, imò nec imitatus est. Hæc itaq; vt repetam quæ prius dicta sunt, quibus in elocutione potissimum excellit: puritas in verbis, simplicitas in sermone, sentẽtias proprio, nec translatitio contextu efferre, perspicuitas, breuitas, compendiosè & rotundè sententias componere, sensibus ea quæ dicuntur ad viuum repræsentare, nullam perso-

nam nõn ſuo loco & decoro inducere, compoſitionis venuſtas verbis vulgatis, perſonis ipſis & rebus conuenientem ſermonem accommodare, mira vis perſuadendi, elegantia, & quæ omnia moderatur, ipſa rerum opportunitas. Hæc omnia ſi quis à Lyſia mutuetur, mirum in modum iuuabitur. Porrò dictio eius non eſt adeò ſublimis, nec magnifica, non eminens, nec excellens, nullam acrimoniam aut grauitatem præ ſe ferens, valida iunctura, nec virili ſono vtitur, neque iracundia aut ſpiritu plena eſt; & ſicut in minoribus affectibus non perſuadet, ita nec in minoribus robuſta eſt; nec vti poteſt demulcere, perſuadere, & elegantiam ſectari, ita viciſſim poteſt vi rapere & quodammodo cogere. Simplex adhæc eſſe mauult, quàm cum aliquo periculo ſublimis; nec tam artificium oſtẽdit, quàm naturalem veritatem.

ποτίθεσθαι πρόσωπον, μηδὲ ἀνηθοποίητον· ἡ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων ἡδονή, μιμουμένη τὸν ἰδιώτην· τὸ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις καὶ πράγμασι τοὺς πρέποντας ἐφαρμόττειν λόγους· ἡ πιθανότης καὶ ἡ χάρις, καὶ ὁ πάντα μετρῶν καιρός. ταῦτα παρὰ Λυσίου λαμβάνων ἄν τις ὠφεληθείη. ὑψηλὴ δὲ καὶ μεγαλοπρεπὴς οὐκ ἔστιν ἡ Λυσίου λέξις· οὐδὲ καταπληκτικὴ μὰ Δία καὶ θαυμαστή, οὐδὲ τὸ πικρὸν ἢ τὸ δεινὸν ἢ τὸ φοβερὸν ἐπιφαίνουσα. οὐδὲ ἁφὰς ἔχει καὶ τόνους ἰσχυροὺς, οὐδὲ θυμοῦ καὶ πνεύματος ἐστὶ μεστή· οὔθ', ὥσπερ ἐν τοῖς ἤθεσιν ἐστὶ πιθανή, οὕτως ἐν τοῖς πάθεσιν ἰσχυρά· οὐδ', ὡς ἡδῦναι καὶ πεῖσαι καὶ χαριεντίσασθαι δύναται, οὕτω βιάσασθαί τε καὶ προσαναγκάσαι. ἀσφαλής τε μᾶλλόν ἐστιν ἢ παρακεκινδυνευμένη, καὶ οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχὺν ἱκανὴ δηλῶσαι τέχνης, ἐφ' ὅσον ἀλήθειαν εἰκάσαι φύσεως.

καὶ

καὶ θαυμάζειν ἄξιον τί δήποτε παθὼν ὁ Θεόφραστος, τῶν φορτικῶν καὶ περιέργων αὐτὸν οἴεται ζηλωτὴν γενέσθαι λόγων, καὶ τὸ ποιητικὸν διώκειν μᾶλλον ἢ τὸ ἀληθινόν. ἐκ γοῦν τοῖς περὶ λέξεως γραφεῖσι, τῶν τε ἄλλων καταμέμφεται τῶν περὶ τὰς ἀντιθέσεις καὶ παρισώσεις καὶ παρομοιώσεις καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις σχήματα διεσπουδακότων, καὶ δὴ καὶ τὸν Λυσίαν ἐν τούτοις καταριθμεῖ· καὶ τὸν ὑπὲρ Νικίου τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων λόγον, ὃν εἶπεν ἐπὶ Συρακουσίων αἰχμάλωτος ὤν, ὡς ὑπὸ τούτου γεγραμμένον τοῦ ῥήτορος, παραθείς. κωλύσει δ' οὐδὲν ἴσως καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν θεῖναι τοῦ Θεοφράστου· ἔστι δὲ ἥδε. “Ἀντίθεσις δ' ἐστὶ τριττῶς· ὅταν τῷ αὐτῷ τὰ ἐναντία, ἢ τῷ ἐναντίῳ τὰ αὐτά, ἢ τοῖς ἐναντίοις ἐναντία προσκατηγορηθείη. τοσαυταχῶς γὰρ ἐχωρεῖ συζευχθῆναι. τούτων δὲ τὸ μὲν ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον, παιδιῶδες, καθαπερεὶ ποίημα. διὸ καὶ ἧττον

Mirum autem est quid de eo Theophrastus sentiat, qui fastuosum & affectatum eum orationis genus, & factitium magis artificium, quàm naturalem simplicitatem sectari ait. In iis verò quæ de dictione scribit, inter illos quos reprehendit, quod in antithesibus, comparibus, & similiter desinentibus, aliisq; schematibus adhibendis diligentes fuerint, numerat & Lysiam, & orationem pro Nicia Atheniensium Duce, quam apud Syracusios captiuus dixit, tanquam ab hoc Oratore compositam exempli loco profert. Quid autem suis loquentem verbis Theophrastum vetat introducere? quæ sunt: “*Antithesis fit tripliciter, cum vel eidem contraria, vel contrario idem, vel contraria contrariis tribuuntur. nam tot diuersis modis, fiunt coniugata: quod verò his simile & affine est, puerile est; ideò & minus accuratum est. Est enim indecorum*

eum qui rebus studet, in verbis pueriliter nugari, & dictione affectum tollere: auditorem enim languidum reddit. Vti Lysias in defensione Niciæ ad commiserationem auditores mouere cupiens ait: κλαίω τὸν ἀμάχητον καὶ ἀναυμάχητον ὄλεθρον. ἱκέται μὲν αὐτοὶ τῶν θεῶν καθίζοντες, προδότας δὲ τῶν ὅρκων ἡμᾶς ἀποφαίνοντες ἀνακαλοῦντες, συγγένειαν εὐμένειαν. Hæc quidem reipsa si Lysias scripserit, merito culpandus est, quod venustatem importunè & non suo loco & tempore alieno adhibuerit. Si verò alterius, vti reuera est, & ipse etiam arbitror, est oratio, ipse Theophrastus potius, qui hunc sine crimine reprehendit, reprehendendus est. Et sanè multis possem coniecturis ostendere Lysiam pro Nicia non scripsisse, nec eius spiritus aut dictionis orationem esse, sed iam mihi tempus non suppetit: aliud enim de hoc Oratore cō-

„ ἁρμόττει τῇ σπουδῇ. φαίνεται γὰρ ἀπρεπὲς, σπουδάζοντα τοῖς γράμμασι, τοῖς ὀνόμασι παίζειν, καὶ τὸ πάθος τῇ λέξει περιαιρεῖν. ἐκλύει γὰρ τὸν ἀκροατήν. οἷον ὡς ὁ Λυσίας ἐν τῇ τοῦ Νικίου ἀπολογίᾳ βουλόμενος ἔλεον ποιεῖν, Κλαίω τὸν ἀμάχητον καὶ ἀναυμάχητον ὄλεθρον, ἱκέται μὲν αὐτοὶ τῶν θεῶν καθίζοντες, προδότας δὲ τῶν ὅρκων ἡμᾶς ἀποφαίνοντες, ἀνακαλοῦντες συγγένειαν, εὐμένειαν. Ταῦτα γὰρ εἰ μὲν τῷ ὄντι Λυσίας ἔγραψε, δικαίως ἂν ἐπιτιμήσεως ἀξιοῖτο, χαριεντιζόμενος ἐν οὐ χαρίεντι καιρῷ· εἰ δὲ ἑτέρου τινὸς ἐστὶ λόγος (ὥσπερ ἐστιν) ὁ κατηγορῶν ἃ μὴ προσῆκε τοῦ ἀνδρὸς, μεμπτότερος. ὅτι δὲ οὐκ ἔγραψε Λυσίας τὸν ὑπὲρ Νικίου λόγον, οὐδ᾽ ἐστιν οὔτε τῆς ψυχῆς οὔτε τῆς λέξεως ἐκείνης τὸ γράμμα, πολλοῖς πάνυ τεκμηρίοις ἀποδεῖξαι δυνάμενος, οὐκ ἔχω καιρὸν ἐν τῷ παρόντι λέγειν. ἰδίαν δὲ περὶ τοῦ ῥήτορος πραγματείαν

τείαν συνταττόμενος, ἐν ᾗ τά τε ἄλλα δηλωθήσεταί μοι, καὶ τίνες εἰσὶν αὐτοῦ λόγοι γνήσιοι, τὴν ἀκρίβειαν ἐν ἐκείνοις καὶ περὶ τοῦδε ἀποδοῦναι πειράσομαι τοῦ λόγου. Νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἑξῆς διαλέξομαι, τίς ὁ πραγματικός ἐστι Λυσίου χαρακτὴρ, ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ τῆς λέξεως ἀποδέδωκα. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπεται τὸ μέρος. εὑρετικὸς γάρ ἐστι τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐνόντων λόγων ὁ ἀνὴρ, οὐ μόνον ὧν ἅπαντες εὕροιμεν, ἀλλὰ καὶ ὧν μηδείς. οὐδὲν γὰρ ἁπλῶς Λυσίας παραλείπει τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ὁμολογεῖ· οὐ τὰ πρόσωπα, οὐ τὰ πράγματα, οὐκ αὐτὰς τὰς πράξεις, οὐ τρόπους καὶ αἰτίας αὐτῶν· οὐ καιροὺς, οὐ χρόνους, οὐ τόπους, οὐ τὰς ἑκάστου τούτων διαφορὰς, ἄχρι τῆς εἰς ἐλάχιστον τομῆς, ἀλλ' ἐξ ἁπάσης θεωρίας καὶ παντὸς μερισμοῦ τὰς οἰκείας ἀφορμὰς ἐκλέγει. δηλοῦσι δὲ μάλιστα τὴν δεινότητα τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ οἵ τε ἀμάρτυροι

mentarium cõſcribam, in quo inter cætera ecquænam orationes eius propriæ ſint declarabo; vbi & de hac oratione accuratè diſputabo. Nunc igitur abſoluto de Lyſiano dictione ſermone, dicam in ſequentibus, qualis in ipſa rerum tractatione eius ſit ſtylus. hoc enim exponendum reſtabat. Rationes enim rebus ipſis inhærẽtes appoſitè inuenit, non ſolùm quas cuiuis inuenire contingeret, ſed etiam quas nemo inueniret. Nullam enim omnino partem omiſit, è qua arguméta educi queant; non perſonas, non res, nec ipſa facta, non modos & cauſas illorum, nõ occaſiones aut tempora, non ſingulorum horum diſcrimina, vſque ad minimum etiam punctum: ſed ex vniuerſo opere & ſingulis partibus argumenta propria ſeligit. Inuentionis eius grauitatem teſtantur inprimis

orationes eius, in quibus nulli producuntur testes, & illæ quæ de reb. raris, & quæ præter communē opinionē sunt, compositæ sunt; in quibus & plurima & optima argumēta profert, & quæ aliis difficilia, & fieri vix possibilia vidētur, ipse efficit vt facilia & fieri possibilia videantur. Ea quæ dicenda sunt, optimè discernit & distinguit; cumq; non omnibus inuentis vti licebat, optima & conuenientissima, si non aliis Oratoribus, melius, saltem nō minus nec inuenustius seligebat. Ordine rerum simplici, & penè semper eodem vsus est. In Epichirematum artificio simplex est, nec affectatus: nec enim præparatiuis, insinuationibus, partitionibus, nec schematum varietate, aliisve similibus affectatis artificiis vsus esse deprehenditur; sed simplex, sincerus, nec de inuentorum dispositione magnopere solicitus. Quapropter velim omnes qui Lysiam voluunt, eius in

τῶν λόγων, καὶ οἱ περὶ τὰς παραδόξους συνταχθέντες ὑποθέσεις, ἐν οἷς πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἐνθυμήματα λέγει, καὶ τὰ πάντα δοκοῦντα τοῖς ἄλλοις ἄπορα εἶναι καὶ ἀδύνατα, εὔπορα καὶ δυνατὰ φαίνεσθαι ποιεῖ· κριτικὸς ὢν δεῖ λέγειν, καὶ ὅτε μὴ πᾶσιν ἐξῆν χρῆσθαι τοῖς εὑρεθεῖσι τῶν κρατίστων τε καὶ κυριωτάτων ἐκλεκτικὸς, εἰ μὴ καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ῥητόρων, οὐδενὸς ἧττων. τάξει δὲ ἁπλῇ τινι κέχρηται τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ πολλὰ ὁμοειδεῖ. καὶ περὶ τὰς ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων ἀφελής τις καὶ ἀπερίεργός ἐστιν. οὔτε γὰρ προκατασκευαῖς, οὔτ' ἐφόδοις, οὔτε μερισμοῖς, οὔτε ποικιλίαις σχημάτων, οὔτε ταῖς ἄλλαις τοιαύταις πανουργίαις εὑρίσκεται χρώμενος, ἀλλ' ἐστιν ἀπερίττός τις καὶ ἐλεύθερος, καὶ ἀπόνηρος οἰκονομῆσαι τὰ εὑρεθέντα. ἐκ δὲ τούτων παρακελεύομαι τοῖς ἀναγινώσκουσιν αὐ-

στιν αὐτόν, τὴν μὲν εὕρεσιν τῶν ἐνθυμημάτων καὶ τὴν σύγκρισιν ζηλοῦν· τὴν δὲ τάξιν καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν ἐνδεεστέραν οὖσαν τοῦ προσήκοντος, μὴ ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ παρ' ἑτέρων οἳ κρείττους οἰκονομῆσαι τὰ εὑρεθέντα ἐγένοντο, (περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶ) τοῦτο τὸ στοιχεῖον λαμβάνειν.

Ἀποδεδωκὼς δὲ τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρετῶν τε καὶ στοιχείων λόγον, ἐρῶ νῦν περὶ τοῦ γένους τῶν ἀμφισβητημάτων, ἐν οἷς ἐστι θεωρήμασιν ἡ πολιτικὴ τέχνη. τριχῆ δὲ νενεμημένου τοῦ ῥητορικοῦ λόγου, καὶ τρία περιειληφότος γένη, τό, τε δικανικὸν καὶ τὸ συμβουλευτικὸν, καὶ τὸ καλούμενον ἐπιδεικτικὸν ἢ πανηγυρικόν, ἐν ἅπασι μὲν τούτοις ἐστὶν ὁ ἀνὴρ λόγου ἄξιος, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς δικανικοῖς ἀγῶσι. κἂν τούτοις τε αὐτοῖς ἀμείνων ἐστὶ τὰ μικρὰ καὶ παράδοξα καὶ ἄπορα εἰπεῖν καλῶς, ἢ τὰ σεμνὰ καὶ μεγάλα καὶ εὔπορα δυνατῶς. ὁ βουλόμενος δὴ τὴν Λυσίου δύναμιν ἀκριβῶς καταμαθεῖν, ἐκ τῶν δικανικῶν αὐτὴν μᾶλλον λό-

argumentis inueniendis distinguendisque artem imitari, eorumdem verò dispositionem & collocationem, non à Lysia, vt qui hic nonnihil repat, sed ab aliis Oratoribus, qui melius argumenta disponunt, (de quibus postea dicam) mutuari.

Finito iam tractatu de eius virtutibus & argumentorum initiis, dicam nunc de generibus controuersiarum, in quibus eloquentia ciuilis consistat. Cum verò eloquentia Rhetorica triplex sit & tria genera complectatur, iudiciale, suasorium, & id quod vocamus demonstratiuum vel laudatiuum: in his omnibus Lysias excellit, maximè autem in iudiciali, & in hoc genere melius parua paradoxa & difficilia dicit, quàm grauia, magna, & facilia. Qui autem Lysiæ facultatem accuratè cupit cognoscere, è iudicialibus illum orationibus potius,

quàm è laudatiuis ſuaſoriiſque attendat. Vt autem de generibus, quod conuenit, dicam, hæc præteribo, deque procemio, narrationibus, aliiſque orationis partibus diſſeram, & oſtendam quid in vnaquaque Lyſias conſecutus fuerit: & diuidam eas vt Iſocrates eiuſque æquales eas diuiſerunt, à procemiis ducto initio. Maximè autem in exordiis orationis hunc dico eminere, & ſingularē eſſe, cum probè ſciret, bene exordiri perdifficile eſſè, niſi quis propinquo exordio vti velit, & non obuia quæque dicere. non enim quod primo loco dictum eſt, exordium eſt & initium, ſed id quod propoſita oratione nuſquam alibi magis plus profuerit, quàm vbi collocatur. Video autem hunc omnia artis præcepta obſeruaſſe, quodque res ſeruari ipſa poſtulat. Interdum enim exordien-

γων ἢ ἐκ τῶν πανηγυρικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν σκοπείτω. ἵνα δὲ καὶ περὶ τῶν ἰδεῶν ἐγγένηταί μοι τὰ προσήκοντα εἰπεῖν, ἐάσω τε ταῦτα· περὶ δὲ προοιμίου καὶ διηγήσεων καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου διαλέξομαι, καὶ δηλώσω ποῖός ἐστιν ἐν ἑκάστῃ τῶν ἰδεῶν ὁ ἀνήρ· διαιρήσομαί τε αὐτάς, ὡς Ἰσοκράτει τε καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα κοσμουμένοις ἤρεσεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν προοιμίων. Φημὶ δὴ πάντων δεξιώτατον εἶναι τὸν ῥήτορα κατὰ τὰς εἰσβολὰς τῶν λόγων καὶ χαριέστατον, ἐννοούμενος ὅτι ἄρξασθαι μὲν καλῶς οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν, εἰ μή τις τῇ προσηκούσῃ χρῆσθαι βούλοιτο ἀρχῇ, καὶ μὴ τὸν ἐπιτυχόντα λόγον εἰπεῖν. οὐ γὰρ τὸ πρῶτον ῥηθέν, ἀλλ' ὃ τοῦ προτεθέντος λόγου μηδαμοῦ μᾶλλον ἢ ἐπ' αὐτοῦ ὠφελήσει, τοῦτο ἀρχή τε καὶ προοίμιον. ὁρῶ δὲ τὸν ῥήτορα πᾶσι κεχρημένον οἷς τέχναι τε παραγγέλλουσιν, καὶ τὰ πράγματα βούλεται. τοτὲ μὲν γάρ, ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐπαίνου λέ-

γων

γων αὐτὸ ἄρχεται, τότε δὲ ἀπὸ τῆς διαβολῆς τοῦ ἀντιδίκου· εἰ δὲ τύχοι, αὐτὸς προδιαβληθεὶς τὰς αἰτίας πρῶτον ἀπολύεται τὰς καθ' ἑαυτοῦ. τοτὲ δὲ, τοὺς δικαστὰς ἐπαινῶν καὶ θεραπεύων, οἰκείους ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πράγματι καθίστησι· τοτὲ δὲ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἰδίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν τὴν τοῦ ἀντιδίκου, καὶ τὸ μὴ περὶ τῶν ἴσων ἀμφοτέροις εἶναι τὸν ἀγῶνα ἀποδείκνυσι· τοτὲ δὲ, ὡς κοινὰ τὰ πράγματα καὶ ἀναγκαῖα πᾶσι καὶ οὐκ ἄξια ὑπὸ τῶν ἀκουόντων ἀμελεῖσθαι λέγει· τοτὲ δὲ, ἄλλό τι κατασκευάζεται τῶν δυναμένων αὐτὸν μὲν ὠφελῆσαι, τὸν δὲ ἀντίδικον ἐλαττῶσαι. Ταῦτα δὲ συντόμως καὶ ἀφελῶς διανοίαις τε χρησταῖς καὶ γνώμαις εὐκαίροις καὶ ἐνθυμήμασι μετρίοις περιλαβὼν, ἐπὶ τὴν πρόθεσιν ἐπείγεται· δι' ἧς τὰ μέλλοντα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι λέγεσθαι προειπὼν, καὶ τὸν ἀκροατὴν παρασκευάσας εὐμαθῆ πρὸς τοὺς μέλλοντας λόγους, ἐπὶ τὴν διήγησιν καθίσταται· καὶ ἔστι

do ſuas laudes commemorat; interdum aduerſarium traducit. Si verò prius calumnia illi irrogata eſt, accuſationes in ſe prolatas primum diluit ac refellit, interdum iudices laudando, & ſe inſinuando ſibi, ipſiq; cauſæ reddit beneuolos; interdum propriam imbecillitatem & aduerſarii potentiam, nec de paribus rebus ſe contendere declarat. Interdum rem ait eſſe publicam, omnibuſque neceſſariam, nec auditoribus negligēdam. Interdum aliud quid ponit quod ſibi proſit, aduerſario noceat. Hæc breuiter ſimpliciterque bonis ſententiis & opportunis, argumentis cōuenientibus complectēs, ad propoſitionem deſcendit: vbi in argumentis dein dicenda proponit, & auditorem ad futuram orationem docilem reddens, ad narrandum ſe accingit: ipſa autem propoſitio, vt plu-

rimum, vinculum est & intermediũ harum duarum partium: interdum ab hoc sola, & sine exordio incipit, à rei narratione initio ducto. Nec tamen hic languet aut friget: sed in exordiis præsertim eius facultas patescit, cum appareat in iudicialibus eum orationibus, quas non minus ducẽtis scripsit, nunquam non verisimiliter inchoasse, nec violentum turbulentumq; exordium adhibuisse: neve etiam eisdem argumentis, iisdemque sententiis vsum fuisse; quod tamen & ii qui paucas conscripsere declamationes fecisse deprehenduntur; iisdem scilicet locis insistere: vt taceam interea pene omnes ab aliis dicta liberè mutuari, nec ob id tamen erubescere. Hic verò in singularum orationum exordiis proœmiisque semper variat, & quod spectat, egregiè

μεθόριον αὐτῷ ἑκατέρας τῶν ἰδεῶν ὡς τὰ πολλὰ ἡ πρόθεσις. ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπὸ μόνης ταύτης ἤρξατο, καὶ ἀπροοιμιάστως ποτὲ εἰσέβαλε, τὴν διήγησιν ἀρχὴν λαβών, καὶ οὐκ ἄψυχος οὐδ' ἀκίνητός ἐστι περὶ ταύτην τὴν ἰδέαν. μάλιστα δ' αὖ τις αὐτοῦ θαυμάσειε τὴν ἐν τοῖς προοιμίοις αὐτοῦ δύναμιν, ἐνθυμηθεὶς ὅτι διακοσίων οὐκ ἐλάττους δικανικοὺς γράψας λόγους, ἐν οὐδενὶ πέφηνεν οὔτε ἀπιθάνως προοιμιαζόμενος, οὔτε ἀπηρτημένῃ τῶν πραγμάτων ἀρχῇ χρώμενος, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἐπιβέβληκε τοῖς αὐτοῖς· οὐδ' ἐπὶ τὰς αὐτὰς κατενήνεκται διανοίας. καίτοι γε τοῦτο καὶ οἱ τοὺς ὀλίγους γράψαντες εὑρίσκονται πεπονθότες· λέγω δὲ τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιβάλλειν τόποις. ἐῶ γὰρ ὅτι καὶ τὰ παρ' ἑτέροις εἰρημένα λαμβάνοντες ὀλίγου δεῖν πάντες, οὐκ ἐν αἰσχύνῃ τίθενται τὸ ἔργον. οὗτος δὲ καινὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων· κατά γε οὖν τὰς εἰσβολὰς καὶ τὰ προοίμια καὶ δυνατὸς ὃ βούλοιτο διαπράξασθαι.

ξασθαι. οὔτε γὰρ εὔνοιαν κινῆσαι βουλόμενος, οὔτε προσοχὴν, οὔτε εὐμάθειαν, ἀτυχήσειέ ποτε τοῦ σκοποῦ. κατὰ μὲν δὴ ταύτην τὴν ἰδέαν ἢ πρῶτον ἢ οὐδενὸς δεύτερον αὐτὸν ἀποφαίνομαι· ἐν δὲ τῷ διηγεῖσθαι τὰ πράγματα (ὅπερ οἶμαι μέρος πλείστης δεῖται φροντίδος καὶ φυλακῆς) ἀναμφιβόλως ἡγοῦμαι κράτιστον αὐτὸν εἶναι πάντων ῥητόρων, ὅρον τε καὶ κανόνα τῆς ἰδέας ταύτης αὐτὸν ἀποφαίνομαι· οἴομαί τε καὶ τὰς τέχνας τῶν λόγων ἐν οἷς εἴρηται περὶ διηγήσεως ἀξιολόγου, οὐκ ἐξ ἄλλων τινῶν μᾶλλον ἢ τῶν ὑπὸ Λυσίου γραφεισῶν, εἰληφέναι τὰ παραγγέλματα καὶ τὰς ἀφορμάς. καὶ γὰρ τὸ σύντομον μάλιστα αὗται ἔχουσιν αἱ διηγήσεις, καὶ τὸ σαφές· ἡδεῖαί τε εἰσιν ὡς οὐχ ἕτεραι, καὶ πιθαναὶ, καὶ τὴν πίστιν ἅμα λεληθότως συνεπιφέρουσιν. ὥστε μὴ ῥᾴδιον εἶναι μήθ᾽ ὅλην διήγησιν μηδεμίαν μήτε μέρος αὐτῆς ψευδὲς ἢ ἀπίθανον εὑρεθῆναι· τοσαύτην ἔχει πει-

perficit. Neque enim vnquam beneuolentiam, aut attentionem, aut docilitatem mouere desiderans, aberrauit: quare hoc in genere eum vel primum vel saltem nemine inferiorem arbitror. In rerum verò enarratione, quæ, meo iudicio, pars maiorem curam accurationemque desiderat; omnium illum oratorum sine dubio principem huius partis normam & regulam assero. Putem autem præcepta, quæ de rerum narratione sunt, non ex vllo oratore magis, quàm è Lysiæ scriptis petita & hausta esse: breues etenim sunt eius narrationes & perspicuæ, præ cæteris suaues. & verisimiles, simulque occultè fidem faciũt, vt difficile admodum sit aliquam eius narrationem vel totam falsam dicere vel aliquam eius partem. Tantum quæ dicit in persuadendo valent,

adeoque venusta sunt, & ita auditores circumueniunt, siue vera siue falsa sit: & quod Homerus in laudibus Vlyssis, eum tamquam verisimilia referre & fingere ea quæ facta non sunt; hæc & ipse dicere posse de Lysia videar:

Plurima falsa loquens dicēdo simillima veris.

omnibusq; qui se ad Lysiæ imitationem componunt, hanc se imitari imprimis partem suaderem. Optimè enim hanc virtutem, Vlyssem imitatus, declarauit. In fide autem argumentis facienda talis est. Incipiam autem ab argumentis artificiosis, & de eorum generibus disseram. Cùm verò triplicia argumenta sint, & in rem, in affectus, cùm maiores, tum minores diuidantur, argumenta quæ ex re ipsa petuntur, omnium optimè Lysias & inuenire & proferre potuit. Ete-

θῶ καὶ ἀφροδίτην τὰ λεγόμενα, καὶ οὕτω λανθάνει τοὺς ἀκούοντας εἴτ' ἀληθῆ ὄντα, εἴτε πεπλασμένα. καὶ ὅπερ Ὅμηρος, ἐπαινῶν τὸν Ὀδυσσέα ὡς πιθανὸν εἰπεῖν καὶ πλάσασθαι τὰ μὴ γινόμενα, εἴρηκε, τοῦτό μοι δοκεῖ κἂν ἐπὶ Λυσίου εἰπεῖν·

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.

Πᾶσί τε καὶ παντὸς μάλιστα τοῦτο παρακελευσαίμην ἀσκεῖν τὸ μέρος αὐτοῦ Λυσίου, παραδείγματα ποιούμενος τὰς γυμνασίας. κράτιστα γὰρ ἀποδείξαιτο ταύτην τὴν ἰδέαν ὁ μάλιστα τοῦτον τὸν ἄνδρα μιμησάμενος. ἔν γε τῷ πιστοῦσθαι τὸν ἄνδρα τὰ πράγματα τοιοῦτός τις ὁ ἀνήρ ἐστιν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν καλουμένων ἐντέχνων πίστεων· καὶ χωρὶς ὑπὲρ ἑκάστου μέρους διαλέξομαι. τριχῆ δὲ νενεμημένων τούτων, εἴς τε τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ πάθος καὶ τὸ ἦθος, τὰ μὲν ἐκ τοῦ πράγματος, οὐδενὸς χεῖρον εὑρεῖν τε καὶ ἐξειπεῖν δύναται Λυσίας. καὶ γὰρ τοῦ εἰ-

τοῦ εἰκότος ἀνὴρ δικαστὴς, καὶ τοῦ παραδείγματος, πῇ τε ὅμοιον εἶναι πέφυκε καὶ πῇ διαφέρον, ἀκριβέστατος κριτής· τά τε σημεῖα διελεῖν τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι, καὶ εἰς τεκμήριον δόξαν ἀγαγεῖν δυνατώτατος, καὶ τὰς ἐκ τῶν ἠθῶν γε πίστεις ἀξιολόγως πάνυ κατασκευάζειν ἔμοιγε δοκεῖ. πολλάκις μὲν γὰρ ἐκ τοῦ βίου καὶ τῆς φύσεως, πολλάκις δ᾽ ἐκ τῶν προτέρων πράξεων καὶ προαιρέσεων ἀξιόπιστα ποιεῖ τὰ ἤθη. ὅταν δὲ μηδεμίαν ἀφορμὴν παρὰ τῶν πραγμάτων τοιαύτην λάβῃ, αὐτὸς ἠθοποιεῖ καὶ κατασκευάζει τὰ πρόσωπα τῷ λόγῳ πιστὰ καὶ χρηστά, προαιρέσεις τε αὐτοῖς ἀστείας ὑποτιθεὶς, καὶ πάθη μέτρια προσώπων τε λόγοις ἐπιεικεῖς ἀποδιδούς· καὶ τὰς τύχας ἀκόλουθα φρονοῦντας εἰσάγων, καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς ἀδίκοις ἀχθομένους καὶ λόγοις καὶ ἔργοις, τὰ δὲ δίκαια προαιρουμένους ποιῶν, καὶ πάντα

nim & optimus decori eſt cenſor & arbiter, & quo potiſſimũ loco quæque neceſſaria ſint & dedeceāt, accuratiſſimè diiudicat. Signa quoque quæ rem vltrò ſequuntur, & certiſſimas faciunt coniecturas, optimè diſtinguit. Quin & argumenta ex affectibus ducta minoribus, accuratè admodum, mea quidem ſententia, diſponit. Sæpe enim è vitæ ratione naturæque, ſæpe etiam è prioribus actionibus & ſtudiis probando efficit, vt mores fide digni credantur. Cùm verò nihil tale ex factis prioribus poteſt elicere, ipſe perſonis mores affingit, & verbis efficit, vt fide dignæ & probæ habeantur, ciuiles eis agendi rationes accommodans, & affectus conuenientes, & verba quæ eas deceant, & pro ſtatu & fortuna ſua ſapientes inducens in iniuſtitia quidem tum verbis, tum reapſe dolore; iuſta verò eos elegiſſe fingens, & alia his

similia. Atque ita facit vt conuenientes & probabiles affectus illi minores esse videantur. In affectibus autem grauioribus mollior & effeminatior est, nec amplificationes vllas, nullam grauitatem, nullas commiserationes, aut alia huiusmodi nouo planè modo, & validè quidem nouit inducere. Hæc enim apud Lysiam quærenda non sunt. In epilogis quoque quoad anacephalæosim moderatè & venustè dicta repetit; quoad affectus concitandos, in quibus adhortatio, miseratio, obsecratio, & alia huiusmodi occurrere solent, infra decorum serpit. Hic ergo, meo quidem iudicio, Lysiæ stylus est. Si quis autem plura de eo cognouerit, liberè dicat. quæ si nostris verisimiliora sint, magnam ei gratiam habebo. Vt autem melius quis scire id volens cognoscat, vtrum hæc recte conuenienterque scripserimus; num

παραπλήσια τούτοις· ἐξ ὧν ἐπιεικὲς ἂν καὶ μέτριον ἦθος φανείη κατασκευάζων· περὶ δὲ τὰ πάθη μαλακώτερός ἐστι, καὶ οὔτε αὐξήσεις, οὔτε δεινώσεις, οὔτε οἴκτους, οὔθ' ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια, νεανικῶς πάνυ καὶ ἐρρωμένως κατασκευάσαι δυνατός. οὐ δεῖ δὴ ταῦτα ἐπιζητεῖν παρὰ Λυσίου. κἀν τοῖς ἐπιλόγοις δὲ, τὸ μὲν ἀνακεφαλαιωτικὸν τῶν ῥηθέντων μέρος μετρίως τε καὶ χαριέντως ἀπαριθμεῖ, τὸ δὲ παθητικὸν ἐκεῖνο, ἐν ᾧ παράκλησίς τε καὶ ἔλεος καὶ δέησις καὶ τὰ τούτοις ἀδελφὰ ἔνεστιν, τοῦ προσήκοντος ἐνδεεστέρως ἀποδίδωσι. τοιοῦτος μὲν δή ἐστιν ὁ Λυσίου χαρακτὴρ, ὡς ἐγὼ δόξης ἔχω περὶ αὐτοῦ. εἰ δέ τις ἄλλα παρὰ ταῦτα ἔγνωκε, λεγέτω· κἂν ᾖ πιθανώτερα, πολλὴν αὐτῷ χάριν εἴσομαι. ἵνα δὲ βέλτιον τῷ βουλομένῳ γένηται μαθεῖν εἴτε ὀρθῶς ἡμεῖς ταῦτα καὶ προσηκόντως πεπείσμεθα, εἴτε

καὶ

καὶ διημαρτήκαμεν τῆς κρίσιν, τὴν ἐξέτασιν ἀπὸ τῶν ὑπ' ἐκείνου γραφέντων ποιήσομαι, προχειρισάμενος τινὰ λόγον. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πολλοῖς χρῆσθαι παραδείγμασιν. ἐξ ἐκείνου δὲ τήν τε προαίρεσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδείξομεν, ἀποχρῆν οἰόμενοι ψυχαῖς ἀπαιδεύτοις καὶ μετρίαις, μικρά τε μεγάλων καὶ ὀλίγα πολλῶν γενέσθαι δείγματα. ἔστι δὲ ὁ λόγος ἐκ τῶν ἐπιτροπικῶν, ἐπιγραφόμενος κατὰ Διογείτονος. ὑπόθεσιν δὲ ἔχων τοιάνδε. «Διόδοτος, εἷς τῶν μετὰ Θρασύλλου καταλεγέντων ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ, μέλλων ἐκπλεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ Γλαυκίππου ἄρχοντος, ἔχων νήπια παιδία, διαθήκας ἐποιήσατο· καταλιπὼν αὐτοῖς ἐπίτροπον, τὸν ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφὸν Διογείτονα, τῶν δὲ παιδίων θεῖόν τε καὶ πάππον ἀπὸ μητρός. αὐτὸς μὲν οὖν ἐν Ἐφέσῳ μαχόμενος ἀποθνήσκει· Διογείτων δὲ πά-

verò in iudicando aberrauimus, ſcripta eius ad examen, aliquam proferendo orationem (non enim multis vti exemplis tempus patitur) reuocabimus, & ex illa facultatem eloquentiamque viri oſtendemus, ingeniis non indoctis & mediocribus ſufficere rati, ſi magnorum parua, plurimorum aliquot exempla protulerimus. Exſtat quædam eius Oratio inter eas, quas de Tutelis compoſuit, contra Diogitonem, cuius hocce argumentum: *«Diodotus vnus de numero in bellum Peloponneſiacũ ſub Thraſyllo Duce adlectorum, in Aſiam Prætore Glaucippo nauigaturus, cùm filios impuberes haberet, teſtamentum condidit, iiſque Diogitonem fratrem ſuum germanum, filiorum à paterna parte patruum, à materna auum, tutorem aſſignauit. Cum igitur Diodotus Epheſi in pugna occubuiſſet, Diogiton o-*

mnem filiorum substantiam administrare cœpit, itaque rem suam egit nihil vt de pecuniis admodum copiosis superfuerit. Quare superstes adhuc ab vno filiorum extra tutelam cōstituto, malè administratæ tutelæ accusatur. Accusat eum ipsius è filia nepos, maritus sororis horum pupillorum. Ipsum igitur argumentum præmisi vt eo appareret euidentius, vtrum conuenienti aptoque exordio Orator vsus fuerit. *Nisi profectò magni momenti res essent, Iudices, de quibus controuertitur, haudquam permisissem hosce apud vos contendere; turpe esse ratus affines & consanguineos inter se in iudicio disceptare: cùm sciam, vobis non solum deteriores videri eos, qui iniuriam irrogant; sed & illos qui minus auxilii ab affinibus habentes illam sustinere nequeant. Quare cùm hi ingenti pecuniarū vi fraudati sint, Iudices, & grauissimum, à quibus minimè profectò oportuit, da-*

σαν τὴν οὐσίαν τῶν ὀρφανῶν διαχειρισάμενος, καὶ ἐκ πολλῶν πάνυ χρημάτων οὐδὲν ἀποδείξας, αὐτὸς ἔτι περιὼν κατηγορεῖται πρὸς ἑνὸς τῶν μειρακίων δοκιμασθέντος, κακῆς ἐπιτροπῆς. λέγει δὲ κατ' αὐτοῦ τὴν δίκην ὁ τῆς ἐκείνου μὲν θυγατριδῆς, τῶν δὲ μειρακίων ἀδελφῆς ἀνήρ. προὔλαβον δὲ τὴν ὑπόθεσιν, ἵνα μᾶλλον γένηται καταφανὲς εἰ μετρίᾳ καὶ προσηκούσῃ ἀρχῇ κέχρηται.

Εἰ μὲν μὴ μεγάλα ἦν τὰ διαφέροντα, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἄν ποτε εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν τούτους εἴασα· νομίζων αἴσχιστον εἶναι πρὸς τοὺς οἰκείους διαφέρεσθαι. εἰδὼς ὅτι οὐ μόνον οἱ ἀδικοῦντες χείρους ὑμῖν εἶναι δοκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ οἵτινες ἂν ἔλαττον ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἔχοντες ἀνέχεσθαι μὴ δύνωνται. ἐπειδὴ μέντοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολλῶν χρημάτων ἀπεστέρηνται, καὶ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν,

χρῶν, ἐπ' ἐμὲ κηδεςὴν ὄντα κατέφυγον, ἀνάγκη μοι γεγένηται εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. ἔχω δὲ τούτων μὲν ἀδελφὴν, Διογείτονος δὲ ἀδελφιδῆν. καὶ πολλὰ ἀμφοτέρων δεηθεὶς, τὸ μὲν πρῶτον ἔπεισα τοὺς φίλους ἐπιτρέψαι διαιτᾶν, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὰ τούτων πράγματα μηδένα τῶν ἄλλων εἰδέναι· ἐπεὶ δὲ Διογείτων ἃ φανερῶς ἔχων ἐξήλεγκτο, περὶ τούτων οὐδενὶ τῶν αὐτοῦ φίλων ἐτόλμα πείθεσθαι, ἀλλ' ἠβουλήθη καὶ φεύγειν δίκας, δὲ μὴ οὔσας διώκειν, καὶ ὑπομεῖναι τοὺς ἐσχάτους κινδύνους μᾶλλον ἢ τὰ δίκαια ποιήσας ἀπηλλάχθαι τῶν πρὸς τούτους ἐγκλημάτων, ὑμῶν δέομαι, ἐὰν μὲν ἀποδείξω οὕτως αἰσχρῶς αὐτοὺς ἐπιτετροπευμένους ὑπὸ τοῦ πάππου, ὡς οὐδεὶς πώποτε ὑπὸ τῶν οὐδὲν προσηκόντων ἐν τῇ πόλει βοηθεῖν αὐτοῖς τὰ δίκαια· εἰ δὲ μὴ, τούτῳ μὲν ἅπαντα πιστεύειν, ἡμᾶς δὲ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγεῖσθαι χεί-

"mnum passi, ad me affinem carissimum confugerunt; necesse fuit illorum patrocinium dicendo suscipere. Ego autem horum sororem, Diogitono verò è filia neptem in vxorem duxi: cumque plurimis rogatus essem ab vtrisque primum suasi, vt arbitris rem committerent. Permagni quippe interesse existimabam, horum negotia & caussas palàm non diuulgari. Cum verò Diogiton apertè conuictus sit, hæc habere, nihil horum amicis suis & arbitris cõcredere ausus fuit: sed cùm & iudicium subterfugeret, cumque nullum ius haberet, ipsum prosequi, & vltimum potius discrimen subire voluerit, quàm iustum se gerendo hanc se accusationem propulsare; peto à vobis, vt, si vobis clarè ostendero, neminem hactenus tam malignè ab ignotis habitum, quàm hos ab auo suo pupillos, iustitiam illis administretis; sin minus huic vt in omnibus credatis. Nos verò vt nefarios in posterum ha-

beâtis. Porrò ab initio rem vobis, vt se habet, explicare contendant. Exordium hoc omnes virtutes habet quod Exordiũ habere par est. Ostendent hoc manifestè præcepta artis hic apposita. Quotquot enim de arte præcepta conscripsere, præcipiunt, vt quando cum consanguineis causa controuertitur, videãt actores, ne ipsi maligni & malitiosi & aliis negotium vltro facessere voluisse videantur. Primò itaque iubent, causam tum criminis tum actionis in aduersarios retorquere: dicere quoq; iniurias enormes esse, & nefas hæc æquo animo pati, defensionem esse pro necessariis ac proximis & orphanis, quosque despici non oporteat: Quibus qui non opitulẽtur, deteriores iniuriam inferentibus videntur: addere etiam, quod qui aduersarios vocant in iudicium, & amicis sua credendo, & facultates minui sustinẽ-

„ ρους εἶναι. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑ„ μᾶς περὶ αὐτῶν διδάξαι „ πειράσομαι. Τοῦτο τὸ προοίμιον ἁπάσας ἔχει τὰς ἀρετὰς ὅσας δεῖ τὸ προοίμιον ἔχειν. δηλώσουσι δ' οἱ κανόνες αὐτοῦ παρατεθέντες οἱ τῶν τεχνῶν. ἅπαντες γὰρ δή που παραγγέλλουσιν οἱ συνταξάμενοι τὰς τέχνας, ὅταν ᾖ πρὸς οἰκείους ὁ ἀγὼν, σκοπεῖν ὅπως μὴ πονηροὶ μηδὲ φιλοπράγμονες οἱ κατήγοροι φανήσονται· κελεύουσί τε, πρῶτον μὲν τὴν αἰτίαν εἰς τοὺς ἀντιδίκους περιϊστάναι καὶ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τοῦ ἀγῶνος, καὶ λέγειν ὅτι μεγάλα ἀδικήματα, καὶ οὐκ ἐνῆν αὐτὰ μετρίως ἐνεγκεῖν· ἔπειθ' ὅτι ὑπὲρ ἀναγκαιοτέρων προσώπων ὁ ἀγὼν καὶ ἐρήμων, καὶ ἥκιστα ὑπεροφθῆναι ἀξίων, οἷς μὴ βοηθοῦντες, κακίους ἂν ἐφαίνοντο· καὶ ὅτι προκαλούμενοι τοὺς ἀντιδίκους εἰς διαλλαγὰς καὶ φίλοις τὰ πράγματα ἐπιτρέποντες, καὶ τὰ δυνατὰ ἐλαττοῦσθαι ὑπομένοντες,

μένοντες, οὐδενὸς ἠδυνήθησαν τυχεῖν τῶν μετρίων. Ταῦτα μὲν δὴ παραγγέλλουσι ποιεῖν οἱ τεχνογράφοι, ἵνα τὸ ἦθος τοῦ λέγοντος ἐπιεικέστερον εἶναι δόξῃ. δύναται δὲ αὐτοῖς εὔνοιαν τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἔστι κράτιστον τῆς κατασκευῆς μέρος. ταῦθ' ὁρῶ πάντα διὰ τοῦ προοιμίου τοῦδε γεγονότα. Καὶ μὴν εἴς γε τὸ εὐμαθεῖς τοὺς ἀκροατὰς ποιῆσαι, κελεύουσι συστρέψαντας εἰπεῖν τὸ πρᾶγμα, ἵνα μὴ ἀγνοῶσι τὴν ὑπόθεσιν οἱ δικασταί· καὶ οἷά περ ἂν ᾖ τὰ μέλλοντα λέγεσθαι, τοιοῦτο καὶ τὸ προοίμιον ὑποτίθεσθαι ἀπ' ἀρχῆς, καὶ δεῖγμα τοῦ πράγματος ποιουμένους, καὶ εὐθὺς ἀπ' ἐνθυμημάτων πειρᾶσθαι ἄρχεσθαι. ἔχει δὴ καὶ τοῦτο τὸ προοίμιον. Ἔτι περὶ τῆς προσοχῆς ὧδέ πως τεχνολογοῦσιν· ὅτι δεῖ τὸν προσεκτικοὺς μέλλοντα ποιεῖν τοὺς ἀκροατὰς, καὶ λέγειν θαυμαστὰ καὶ παράδοξα, καὶ δεῖσθαι τῶν δικαστῶν ἀκοῦσαι. Φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα πεποιηκὼς ὁ Λυσίας·

do, nullam æquitatem consequi potuerint. Hæc facere præcipiunt, qui de arte scripsere, quo dicentis ratio & occasio videatur modestior: Hoc nempe iudicium illis animos ac beneuolentiam conciliare potest, & in collocatione & structura plurimum iuuat. Quæ omnia hocce in Exordio obseruata video. Iubent etiam vt auditores dociles reddantur, re compendiosè proposita, vt nempe iudices ipsum orationis subiectum perspectũ habeant: & qualia deinde dicenda sint, tale & exordium fieri, reique specimen oculis subiiciendo, statim ab argumentis inchoari volunt. Hæc autem in hoc Exordio seruari certum est. Insuper de attentione paranda artis magistri hæc tradidere. Quicumque auditores attentos reddere voluerit, dicat & mira & inaudita, Iudicesque vt attendant, obsecret: Quod etiam hic *Lysias* fecisse visus est.

Quin & expeditam Elocutionem & politam, & simplicem compositionem adhibuisse, quæ in primis necessaria sunt iis qui ab his exordiuntur. Par est etiam scire quomodo narrationẽ suam instituerit: quæ sic se habet: *Diodotus & Diogiton, Iudices, fratres germani erant, iisdem nati parentibus: Ac supellectilem quidem & res mobiles diuiserunt; iis verò, quæ erant fundi, communiter vtebantur: Ditato verò Diodoto haud multo post, rogat eum Diogiton, suam vt filiam, quam vnicam habebat, in matrimonium capiat. Ex quo dein Diodotus duos filios, & filiam procreauit. Post verò cùm Diodotus sub Thrasyllo duco ad militiam adlectus esset, & vxorem suam, quæ fratris erat filia, simul & vxoris patrem, fratrem suum germanum & socerum, filiorum auum & patruum ad se vocasset, ratus ob arctum hoc necessitudinis vinculum & affinitatem, nemini se me-*

καὶ προσέτι τούτοις τὸ λεῖον τῆς ἑρμηνείας, καὶ τὸ ἀφελὲς τῆς κατασκευῆς, ὧν μάλιστα δεῖ τοῖς ἀπ᾽ ἐκείνων προοιμιαζομένοις. ἄξιον δὲ καὶ τὴν διήγησιν ὡς ᾠκονόμηται καταμαθεῖν. ἔχει δὲ οὕτως, Ἀδελφοὶ ἦσαν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, Διόδοτος καὶ Διογείτων, ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι· καὶ τὴν μὲν ἀφανῆ οὐσίαν ἐνείμαντο, τῆς δὲ φανερᾶς ἐκοινώνουν. ἐργασαμένου δὲ Διοδότου κατ᾽ ἐμπορίαν πολλὰ χρήματα, πείθει αὐτὸν Διογείτων λαβεῖν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, ἥπερ ἦν αὐτῷ μόνη· καὶ γίνονται αὐτῷ δύο υἱοὶ καὶ θυγάτηρ. χρόνῳ δὲ ὕστερον καταλεγεὶς Διόδοτος μετὰ Θρασύλλου τοῦ ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν, καλέσας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἀδελφιδὴν οὖσαν, καὶ τὸν ἐκείνης μὲν πατέρα, αὐτοῦ δὲ κηδεστὴν καὶ ἀδελφὸν ὁμοπάτριον, πάππον δὲ τῶν παιδίων καὶ θεῖον, ἡγούμενος διὰ ταύτας τὰς ἀναγκαιότητας οὐδενὶ μᾶλλον

λον προσήκειν ἑτέρῳ εἰς τοὺς παῖδας ἐπιτρόπῳ γενέσθαι, διαθήκην αὐτῷ δίδωσι, καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου παρακαταθήκην. αὐτίκα δὲ ἐπέδειξεν ἐκδεδομένα ἑπτὰ τάλαντα, καὶ τετταράκοντα μνᾶς· χιλίας δὲ ὀφειλομένας ἐν Χερρονήσῳ. ἐπέσκηψε δὲ, ἐάν τι πάθη, τάλαντον μὲν ἐπιδοῦναι τῇ γυναικὶ, καὶ τὰ ἐν τῷ δωματίῳ δοῦναι· τάλαντον δὲ τῇ θυγατρὶ κατέλιπε, καὶ εἴκοσι μνᾶς τῇ [γυναικὶ,] καὶ τριάκοντα στατῆρας κυζικηνούς. ταῦτα δὲ πράξας, καὶ οἴκοι ἀντίγραφα καταλιπὼν, ᾤχετο στρατευσόμενος μετὰ Θρασύλλου. ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου ἐν Ἐφέσῳ, Διογείτων τὴν μὲν θυγατέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὰ γράμματα λαμβάνει ἃ κατέλιπε σεσημασμένα, φάσκων τὰ ναυτικὰ χρήματα δεῖν ἐκ τούτων τῶν γραμματείων κομίσασθαι· ἐπεὶ δὲ τῷ χρόνῳ ἐδήλωσε τὸν θάνατον αὐτοῖς, καὶ ἐποίησαν τὰ νομιζόμενα, τὸ μὲν

lius filiorum tutelam posse committere, testamentum illi in manus consignat, & quinque argenti talenta apud eum deponit. Ostendit adhæc septem talenta ad fœnus exposita, & minas quadraginta: mille verò sibi in Chersoneso deberi. Iussit quoque si quid sibi accideret humanitus, vnum vxori talentum dari, simul & domesticam supellectilem. Filiæ quoque talentum reliquit. Viginti minas vxori, & triginta stateres Cyzicenos. His peractis, & domi horum antigrapho relicto, cum Thrasyllo in militiam profectus est. Cum autem Ephesi mortuus Diodotus esset, Diogiton filiæ suæ mariti mortem non indicauit, & testamenti tabellas, quas ille domi obsignatas reliquerat, accepit: dicens se hisce è tabellis nauticas quasdam merces emere debere. Cum verò tandem Diodoti iis mortem indicasset, & iusta persoluissent, anno inte-

gro in Piræo prius habitarunt. Omnis enim eius supellex hic erat. Qua deficiente pueros quidem in urbem remittit, matrem verò eorum elocat in matrimonium: quinis in dotem assignatis drachmarum millibus, detractis mille drachmis quas maritus ipsi dotis nomine reliquerat. Filio autem maiori natu octauo post anno iam sui iuris facto, vocauit eos ad se Diogiton, dicens, patrem illis viginti minas argenti & triginta stateres reliquisse: Ego, inquit, multa è facultatibus meis in vestrum alimentũ impendi; & quamdiu quidem res lauta fuit, nihil hoc curaui. Iam verò & ipse miser sum & inops. Tu igitur cum iam tui iuris factus sis, & ad virilem ætatem perueneris, prospice qua ratione tibi victum compares. Hisce auditis perculsi & lacrymantes, ad matrem venerunt, & simul cum illa ad me, hocce malo miserandum in modum commoti, & miserè spe frustra-

„ πρῶτον ἐνιαυτὸν ἐν Πειραιεῖ
„ διῃτῶντο· ἅπαντα γὰρ αὐτοῦ
„ κατελέλειπτο τὰ ἐπιτήδεια.
„ ἐκείνων δ' ὑπολιπόντων,
„ τοὺς μὲν παῖδας εἰς ἄστυ ἀ-
„ ναπέμπει, τὴν δὲ μητέρα αὐ-
„ τῶν ἐκδίδωσιν, ἐπιδοὺς πεν-
„ τακισχιλίας δραχμάς, χι-
„ λίαις ἔλαττον ὧν ὁ ἀνὴρ αὐ-
„ τῆς ἔδωκεν. ὀγδόῳ δ' ἔτει δο-
„ κιμασθέντος μετὰ ταῦτα τοῦ
„ πρεσβυτέρου τοῖν μειρακίοιν,
„ καλέσας αὐτοὺς εἶπε Διογεί-
„ των ὅτι καταλίποι αὐτοῖς ὁ
„ πατὴρ εἴκοσι μνᾶς ἀργυρίου,
„ καὶ τριάκοντα στατῆρας. ἐγὼ
„ οὖν πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δεδα-
„ πάνηκα εἰς τὴν ὑμετέραν τρο-
„ φήν· καὶ ἕως μὲν εἶχον, οὐδέν
„ μοι διέφερε, νῦν δὲ καὶ αὐτὸς
„ ἀπόρως διάκειμαι· σὺ οὖν,
„ ἐπειδὴ δεδοκίμασαι καὶ ἀνὴρ
„ γεγένησαι, σκόπει αὐτὸς ἤδη
„ πόθεν ἕξεις τὰ ἐπιτήδεια.
„ ταῦτ' ἀκούσαντες, ἐκπεπλη-
„ γμένοι καὶ δακρύοντες ᾤχοντο
„ πρὸς τὴν μητέρα, καὶ παραλα-
„ βόντες ἐκείνην ἧκον πρὸς ἐ-
„ μέ, οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ πάθους
„ διακείμενοι, καὶ ἀθλίως ἐκ-
πεπτω-

πεπτωκότες, κλέοντες, καὶ παρακαλοῦντές με μὴ περιιδεῖν αὐτοὺς ἀποστερηθέντας τῶν πατρῴων, μηδ' εἰς πτωχείαν καταστάντας, ὑβρισμένους ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἀλλὰ βοηθῆσαι, καὶ τῆς ἀδελφῆς ἕνεκα καὶ σφῶν. πολλὰ ἂν εἴη λέγειν ὅσον πένθος ἐν τῇ ἐμῇ οἰκίᾳ ἦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. τελευτῶσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτῶν, ἠντιβόλει με καὶ ἱκέτευε συναγαγεῖν αὐτῆς τὸν πατέρα καὶ τοὺς φίλους· εἰποῦσα ὅτι εἰ καὶ πρότερον μὴ εἴθισται λέγειν ἐν ἀνδράσι, τὸ μέγεθος αὐτὴν ἀναγκάσει τῶν συμφορῶν, περὶ τῶν σφετέρων κακῶν δηλῶσαι πάντα πρὸς ὑμᾶς. ἐλθὼν δ' ἐγὼ ἠγανάκτουν μὲν πρὸς Ἡγήμονα τὸν ἔχοντα τὴν τούτου θυγατέρα. λόγους δ' ἐποιούμην πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιτηδείους, ἠξίουν δὲ τοῦτον εἰς ἔλεγχον ἰέναι περὶ τῶν πραγμάτων. Διογείτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελε, τελευτῶν δὲ ὑπὸ τῶν φίλων ἠναγκάσθη. ἐπειδὴ δὲ συνήλθομεν, ἤρετο αὐτὸν ἡ γυνή, ἵνα ποτὲ ψυχὴν ἔχων, ἀξιοῖ περὶ τῶν

ti, flentes, meque adhortantes, ne se paternis bonis frustratos & pauperes iam factos, & graui, à quibus non oportuit, iniuria affectos deseram, sed sororis suaque causa eos defenderem. Multa sanè de luctu, quem tunc temporis domi meæ vidi, forent dicenda. Mater tandem orauit, & obtestata est, patrem vt suum, cæterosque amicos conuocarem, dicens, se etsi inter viros prius loqui non assueuerit, calamitatum magnitudine coactam de suis apud illos iniuriis iam conqueri. Ego verò adiens Hegemonem, qui huius Diogitonis filiam in matrimonio habebat, apud illum conquestus sum: & aliis consanguineis & amicis, hac de re verba feci. Putabam ad depellenda crimina venturum. Quod quidem Diogiton initio detrectauit, sed tandem huc ab amicis adactus est. Cum igitur conuenissemus, petit ab illo mater, quo tandem animo erga orpha-

nosita se gereret, qui & eorum patris frater esset germanus: Pater meus es, & eorum patruus & auus. Et, si homines, inquit, non vercaris, Deos saltem te timere par erat. qui quidem quinque, quæ ille reliquit, talenta: vti ipsius depositum accepisti: quod & ego, & filii, tam hi quàm & alii qui postea mihi nati sunt, iuramento confirmare parati sumus, quocunque tandem loco iusseris. Et profectò non adeo misera sum, nec tanti pecuniam facio, vt pro liberis peierans eos diris deuoueam, aut iniquè te opibus priuem. Accusauit etiam illum, quod septem illa talenta quàm primum receperit, & quatuor drachmarum millia, atque horum rationes & computum protulit. Nam in migratione, quando è Colytti ædibus in Phædri commigrauit, filios aiebat casu in hunc rationum libellum incidentes, ad se de-

παίδων τοιαύτῃ γνώμῃ χρῆσθαι, ἀδελφὸς μὲν ὢν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, πατὴρ δὲ ἐμός, θεῖος δὲ αὐτοῖς καὶ πάππος. καὶ εἰ μηδένα ἀνθρώπων ᾐσχύνου, τοὺς θεοὺς ἐχρῆν σε (φησὶ) δεδιέναι· ὃς ἔλαβες μὲν, ὅτ' ἐκεῖνος ἐξέλιπε, πέντε τάλαντα παρ' αὐτοῦ καταθήκην, καὶ περὶ τούτων ἐγὼ θέλω, τοὺς παῖδας παραστησαμένη καὶ τούτους καὶ τοὺς καὶ ὕστερον ἐμαυτῇ γενομένους, ὀμόσαι ὅπου ἂν αὐτὸς λέγῃς. καίτοι οὐχ οὕτως ἐγὼ εἰμι ἀθλία, οὐδ' οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι χρήματα, ὥστ' ἐπιορκήσασα κατὰ τῶν παίδων τὸν ἐμαυτῆς τὸν βίον καταλιπεῖν, ἀδίκως δὲ ἀφελέσθαι τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν. ἔτι τοίνυν ἐξήλεγχεν αὐτὸν ἑπτὰ τάλαντα κεκομισμένον αὐτίκα, καὶ τετρακισχιλίας δραχμάς· καὶ τούτων τὰ γράμματα ἐπέδειξεν. ἐν γὰρ τῇ διοικήσει ὅτ' ἐκ Κολυττοῦ διῳκίζετο εἰς τὴν Φαίδρου οἰκίαν, τοὺς παῖδας ἐπιτυχόντας ἐκβεβλημένῳ βιβλίῳ, ἐνεγκεῖν πρὸς τήν.

τὴν. ἀπέφηνε δ' αὐτὸν ἑκατὸν μνᾶς κεκομισμένον ἐγγύους ἐπὶ τόκῳ δεδανεισμένας, καὶ ἑτέρας δισχιλίας δραχμὰς, καὶ ἔπιπλα πολλοῦ ἄξια. φοιτᾶν δὲ καὶ σῖτον αὐτοῖς ἐκ Χερρονήσου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. ἔπειτα σὺ ἐτόλμησας (ἔφη) εἰπεῖν, ἔχων τοσαῦτα χρήματα, ὡς δισχιλίας δραχμὰς ὁ τούτων πατὴρ κατέλιπε, καὶ τριάκοντα στατῆρας; ἅπερ ἐμοὶ καταλειφθέντα, ἐκείνου τελευτήσαντος, ἐξέωκας θυγατριδοῦς ὄντας ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτῶν ἐν τριβωνίοις, ἀνυποδήτους, οὐ μετὰ ἀκολούθου, οὐ μετὰ στρωμάτων, οὐ μετὰ ἱματίων, οὐ μετὰ τῶν ἐπίπλων, ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῖς κατέλιπεν, οὐδὲ μετὰ τῶν παρακαταθηκῶν, ἃς ἐκεῖνος παρά σοι κατέθετο. καὶ νῦν τοὺς μὲν ἐκ τῆς μητρυιᾶς τῆς ἐμῆς παιδεύεις ἐν πολλοῖς χρήμασιν εὐδαίμονας ὄντας, καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ποιεῖς· τοὺς δ' ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀτίμως ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλὼν, ἀντὶ πλουσίων πτωχοὺς ἀποδεῖξαι προ-

*tulisse. Ostendit verò illum & centum minas fœnore auctas, & alia duo drachmarum millia, ac magni precii supellectilem accepisse. Quin & singulis annis frumentum in illorum vsum è Chersonneso accepisse. Deinde (aiebat) cum tantum penes te haberes pecuniarum, dicere ausum bis mille drachmas, & triginta stateres horum patrem tantùm reliquisse, * * quæ illo mortuo mihi relinquerentur? Eiecisti nepotes è filia tua natos è propriis eorum ædibus, attritis indutos vestibus, discalceatos, sine famulo, sine stragulis, sine vestibus & supellectile, quam eis pater reliquerat; sine pecunia, quam apud te deposuerat. Natos verò è nouerca ditare conaris, & opibus abundantes reddere: & hoc quidem honestè: & bene faceres nisi eos propriis bonis exueres, quos infames domo eiectos è diuitibus, vt erant, inopes reddere sa-*

tagis. Atque hic neque Deos vereris, neque me tuam gnatam metuis, nec fratris tui recordaris, sed omnes nos pecuniis & commodo proprio postponis. Cumitaque tunc, Iudices, multa & acerba à muliere dicta essent, omnes quotquot aderamus, ita rei, quam ille gessit, indignitate, & mulieris verbis permoti sumus, videntes scilicet pupillos hæc omnia passos, simul verò mortui Diodoti memores, quàm nimirum rerum suarum indignum tutorem reliquisset, atque animo voluentes, quàm difficile sit reperire, cui quis sua tuto credere queat; nemo vt verbum loqui præ commiseratione potuerit, sed lacrymantes omnes non minus quàm qui remipsam patiebantur, cum silentio discesserunt.

Vt autem & qualis in confirmatione, & argumentorum demonstratione fuerit, euidens fiat, dicam etiam sequentia. Propria igitur argumen- quæ non multis ver-

θυμῇ. καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἔργοις, οὔτε τοὺς θεοὺς φοβῇ, οὔτε ἐμὲ τὴν σὴν θυγατέρα αἰσχύνῃ, οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ μέμνησαι, ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς περὶ ἐλάττονος ποιῇ χρημάτων. τότε μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πολλῶν καὶ δεινῶν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ῥηθέντων, οὕτω διετέθημεν οἱ παρόντες ὑπὸ τῶν τούτῳ πεπραγμένων, καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκείνης, ὁρῶντες μὲν τοὺς παῖδας οἷα ἦσαν πεπονθότες, ἀναμιμνησκόμενοι δὲ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς ἀνάξιον τῆς οὐσίας τὸν ἐπίτροπον κατέλιπεν· ἐνθυμούμενοι δὲ ὡς χαλεπὸν ἐξευρεῖν ὅτῳ χρὴ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πιστεῦσαι τινά· ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μηδένα τῶν παρόντων δύνασθαι φθέγξασθαι, ἀλλὰ καὶ δακρύοντας μηδὲν ἧττον τῶν πεπονθότων, ἀπιόντας οἴχεσθαι σιωπῇ.

Ἵνα δὲ καὶ ὁ τῶν ἀποδείξεων χαρακτὴρ καταφανὴς γένηται, θήσω καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις λεγόμενα. τὰς μὲν οὖν ἰδίας πίστεις, ὡς οὐ πολλῶν ἔτι λόγων

λόγων δεομένας, δι' αὐτῶν βεβαιοῦται τῶν μαρτύρων, οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο εἰπὼν, Πρῶτον μὲν οὖν τούτων ἀνάβητέ μοι μάρτυρες. τὰ δὲ ἀντιδίκου δικαιώματα διχῇ νείμας, ὡς τὰ μὲν ὁμολογήσαντος αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ εἰς τὰς τροφὰς τῶν ὀρφανῶν ἀνηλωκέναι σκηψαμένου, τὰ δὲ ἐξάρνου γενηθέντος εἰληφέναι, κἄπειτα ἐλεγχθέντος, ὑπὲρ ἀμφοτέρων ποιεῖται τὸν λόγον. τὰς δὲ δαπάνας οὐχ ἃς ἐκεῖνος ἀπέφηνε γενέσθαι λέγων, καὶ περὶ τῶν ἀμφιβόλων τὰς πίστεις ἀποδιδούς.

Ἀξιῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῷ λογισμῷ προσέχειν τὸν νοῦν· ἵνα τοὺς μὲν νεανίσκους διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν ἐλεήσητε, τοῦτον δ' ἅπασι τοῖς πολίταις ἄξιον ὀργῆς ἡγήσησθε. εἰς τοσαύτην δ' ὑποψίαν Διογείτων πάντας ἀνθρώπους εἰς ἀλλήλους καθίστησιν, ὥστε μηδὲ ζῶντας, μηδὲ ἀποθνήσκοντας, μηδὲν μᾶλλον τοῖς

bis indigent, testibus cõfirmat; aliud nihil dicens quàm πρῶτον μὲν οὖν ἀνάβητέ μοι μάρτυρες, *Primò quidem ascendant testes.* Aduersarii defensionem & argumenta dupliciter diuidit. Primò quidem ait, illum fateri partim se accepisse, sed ostendere se illa in pupillorum educationem insumpsisse. Deinde verò illum partim negare se accepisse. Sed hoc refellit, & de vtrisque Orationem instituit, dicens non illos esse factos sumptus, quos ille refert: in dubiis verò certissima profert argumenta. *Velim itaque*
" *vos, Iudices, rationibus*
" *meis animum applicare,*
" *& diligenter aduertere, vt*
" *nimirum & pupillorum*
" *tam grauia & acerba pas-*
" *sorum vos capiat miseratio, illum verò vestro cal-*
" *culo dignum qui ab omni-*
" *bus ciuibus reiiciatur, iu-*
" *dicetis. Talem siquidem*
" *Diogiton omnibus homi-*
" *nibus suspicionem impres-*
" *sit, vt neque viuis, neque*
" *mortuis, nec amicis, nec*

domesticis magis quàm inimicissimis fidem habendam censeant: Quæ omnia initio quidem negare ausus fuit; tandem verò confessus est in duorum puerorum & puellæ res necessarias octo annorum spacio, septem argenti talenta & septem drachmarum millia insumpta esset & expensa. Quin & eò deuenit impudentiæ, vt cùm ostendere non valeat, in quas res pecuniam impenderit, vt in victum duorum puerorum, & vnius puellæ quinos in diem obolos impensos numeret. In calceos verò & vestium tincturam, inque tonstrinam quæ impenderit, sibi nec per mensem, nec per annum scriptum esse, sed loco illo tempore summatim complectendo, vltra talentum argenti se impendisse. In patris eorum monumentum cum vix viginti quinque minas insumpserit, quinque drachmarum millium partem mediam se numerat impendisse. In Dionysio quoque, Iudices, (nefas enim

,, οἰκειοτάτοις ἢ τοῖς ἐχθίστοις
,, πιστεύειν· ὃς ἐτόλμησε τὰ
,, μὲν ἔξαρνος γενέσθαι, τὰ
,, δὲ τελευτῶν ὁμολογήσας,
,, ἐλθεῖν εἰς δύο παῖδας καὶ
,, ἀδελφὴν λῆμμα καὶ ἀνά-
,, λωμα ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν, ἑπτὰ
,, τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ἑ-
,, πτακισχιλίας δραχμὰς ἀ-
,, ποδεῖξαι· καὶ εἰς τοῦτο ἦλ-
,, θεν ἀναισχυντίας, ὥστε
,, οὐκ ἔχων ὅπου στρέψειε τὰ
,, χρήματα, εἰς ὄψον μὲν δυοῖν
,, παιδίοιν καὶ ἀδελφῇ πέν-
,, τε ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας ἐλο-
,, γίζετο, εἰς ὑποδήματα δὲ
,, καὶ εἰς γναφεῖον ἱμάτια, καὶ
,, εἰς κουρεῖον οὐκ ἦν αὐτῷ
,, κατὰ μῆνα οὐδὲ κατ' ἐνι-
,, αυτὸν γεγραμμένα· συλ-
,, λήβδην δὲ παντὸς τοῦ χρό-
,, νου, πλεῖον ἢ τάλαντον ἀρ-
,, γυρίου. εἰς δὲ τὸ μνῆμα τοῦ
,, πατρὸς οὐκ ἀναλώσας πέν-
,, τε καὶ εἴκοσι μνᾶς, ἐκ πεν-
,, τακισχιλίων δραχμῶν, τὸ
,, μὲν ἥμισυ, αὐτῷ τίθησι τού-
,, τοις λελογίσθαι: εἰς Διονύ-
,, σια τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικα-
,, σταὶ (οὐκ ἄτοπον γάρ μοι δο-
κεῖ

καὶ περὶ τούτου μνησθῆναι) ἑκκαίδεκα δραχμῶν ἀπέφαινεν ἐωνημένον ἄρνιον· καὶ τούτων τὰς ἄλλας δραχμὰς ἐλογίζετο τοῖς παισίν· ἐφ' ὧν ἡμεῖς οὐχ ἥκιστα ὠργίσθημεν. ἄνδρες ἐν ταῖς μεγάλαις ζημίαις ἐνίοτε οὐχ ἧττον τὰ μικρὰ λυπεῖ τοὺς ἀδικουμένους. λίαν γὰρ φανερὰν τὴν πονηρίαν τῶν ἀδικούντων ἐπιδείκνυσιν. εἰς τοίνυν τὰς ἄλλας ἑορτὰς καὶ θυσίας, ἐλογίσατο αὐτοῖς πλέον ἢ τετρακισχιλίας δραχμὰς ἀνηλωμένας, ἕτερά τε παμπληθῆ, ἃ πρὸς τὸ κεφάλαιον συνελογίζετο· ὥσπερ διὰ τοῦτο ἐπίτροπος τῶν παίδων καταλειφθείς, ἵνα γράμματα αὐτοῖς ἀντὶ τῶν χρημάτων ἀποδείξειε, καὶ πένητας ἀντὶ πλουσίων ἀποφήνειε· καὶ ἵνα εἰ μέν τις αὐτοῖς πατρικὸς ἐχθρὸς ἦν, ἐκείνου μὲν ἐπιλάθωνται, τῷ δ' ἐπεὶ τῶν πατρῴων εἰσὶν ἀπεστερημένοι, πολεμῶσι. καίτοι εἰ ἐβούλετο δίκαιος εἶναι περὶ τοὺς παῖδας, ἐξῆν αὐ-

" *hoc foret præterire) sedecim drachmis sibi ait agrum emptum, & horum octo puerorum rationibus adscripsit: quo nomine non parum indignati sumus. Ita in magnis damnis non minus interdum parua afficiunt eos, qui eadem patiuntur, Iudices, quàm maxima: in quo apertè iniuriosorum & improborum hominum peruersitatem ostendit. Igitur in alias festiuitates, sacrificiaque numerauit eis haud dubiè plus quàm quatuor drachmarum millia, aliaque plurima his similia, quæ in summa generali recensuit. Vt ideo profectò pupillorum tutor relictus videatur, vti pecuniarum loco ipsas rationes & pro nummis literas ostenderet: ac pauperrimos loco diuitum, quales erant, declararet: vtque & quis illis patris inimicus restaret, illius obliuiscerentur, & cum hoc, à quo paternis omnibus bonis priuati sunt, potius inimicitias gererent; quamuis si æquum erga pupillos gerere se vellet, po-*

tuisset iuxta statuta, quæ sunt de pupillis, tum per ea quæ tutores facere nequeunt, tum per ea quæ possunt, domum locare. Cum verò negotiis defuncti essent, vel terram emissent, è prouentibus pueros alere. Et alterutrum horum si fecisset, non minus hi aliis Atheniensibus diuites essent. Nunc verò ne semel quidem mihi videtur cogitasse, quomodo opes eorum adaugeret, sed potius qua ipse ratione res eorum inuaderet: ratus suam ipsius peruersitatem in defuncti hæreditatem debere succedere. Quod verò est omnium grauissimum, Iudices, hoc est: Ipse triremium præfectus cùm esset cum Alexide Aristodici filio, diceretque quadraginta octo minas in id munus se dedisse, harum mediam partem in pupillorum rationes retulit: Quos tamen Respubl. quod pueri essent, non solùm ad quoduis munus ineptos censuit, sed etiam postquam iam viri facti essent, anno integro ab

τῷ, κατὰ τοὺς νόμους οἳ κεῖνται περὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τῶν ἐπιτρόπων καὶ τοῖς δυναμένοις, μισθῶσαι τὸν οἶκον, ἀπηλλαγμένοις πολλῶν πραγμάτων· ἢ γῆν πριαμένοις, ἐκ τῶν προσιόντων τοὺς παῖδας τρέφειν. καὶ ὁπότερον τούτων ἐποίησεν, οὐδενὸς ἂν ἧττον Ἀθηναίων πλούσιοι ἦσαν. νῦν δέ μοι δοκεῖ οὐδεπώποτε διανοηθῆναι ὡς φανερὰν καταστήσων τὴν οὐσίαν, ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸς ἕξων τὰ τούτων· ἡγούμενος δεῖν τὴν αὑτοῦ πονηρίαν κληρονόμον εἶναι τῶν τοῦ τεθνεῶτος χρημάτων. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὦ δικασταί. οὗτος γὰρ συντριηραρχῶν Ἀλέξιδι τῷ Ἀριστοδίκου, φάσκων δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἐκείνῳ συμβαλέσθαι, τὸ ἥμισυ τούτων τοῖς ὀρφανοῖς οὖσι λελόγισται, οὓς ἡ πόλις οὐ μόνον παῖδας ὄντας ἀτελεῖς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν δοκιμασθῶσιν, ἐνιαυτὸν

ἀφῆ-

ἀφῆκεν ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν. οὗτος δὲ πάππος ὤν, παρὰ τοὺς νόμους τῆς ἑαυτοῦ τριηραρχίας παρὰ τῶν θυγατριδῶν τὸ ἥμισυ πράττεται· καὶ ἀποπέμψας εἰς τὸν Ἀδρίαν ὁλκάδα δυοῖν ταλάντοιν, ὅτε μὲν ἀπέστελλεν, ἔλεγε πρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν ὅτι τῶν παίδων ὁ κίνδυνος εἴη· ἐπεὶ δὲ ἐσώθη καὶ ἐδιπλασίασεν, αὑτοῦ τὴν ἐμπορείαν ἔφασκεν εἶναι. καὶ μέντοι εἰ μὲν τὰς ζημίας τούτων ἀποδείξει, τὰ δὲ σωθέντα τῶν χρημάτων αὐτὸς ἕξει, ὅπη μὲν ἀνήλωται τὰ χρήματα, οὐ χαλεπῶς εἰς τὸν λόγον ἐγγράψει, ῥᾳδίως δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων αὐτὸς πλουτήσει. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν, ὦ δικασταί, πολὺ ἂν εἴη ἔργον πρὸς ὑμᾶς λογίζεσθαι· ἐπειδὴ δὲ μόλις παρ' αὐτοῦ παρέλαβον τὰ γράμματα, μάρτυρας ἔχων, ἠρώτων Ἀρισόδικον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀλέξιδος (αὐτὸς γὰρ ἐτύγχανε τετελευτηκώς) εἰ ὁ λόγος αὐτῷ εἴη τῆς τριηραρχίας· ὁ δὲ ἔφασκεν

officiis publicis immunes præstitit. Ipse verò auus cùm esset, contra omnes leges mediam partem sumptuum in triremium Præfectura factorum, rationibus suorum è filia nepotum adscribit. Cumque nauem onerariam duobus talentis constantem in Hadriam emisisset: quam vbi emittebat, matri eorum aiebat se periculo & damno pupillorum misisse. Dum autem sospes rediisset, & duplicatum lucrum fecisset, suum esse lucrum dicebat. Et sanè si horum dixerit esse damna; sibi verò lucra & pecuniam retinuerit, haud difficulter in rationes referre poterit, vbi pecuniæ consumptæ sunt, & facilè ex alienis diuitiis ditescet. Magni negotii foret, Iudices, singulorum vobis rationem reddere, cùm vix ab ipso literas acceperim, quin testibus adductis interrogarim Aristodicum Alexidis fratrem (ipse enim iam mortuus erat) num ipsæ trierarchiæ rationes haberet; Qui se eas habere

*dixit. Quare domum concedentes inuenimus Diogitonem * sexaginta tantùm minas illi in trierarchiam contribuisse: Ipse verò ostendit quadraginta octo minas impendisse. Vt in pupillorum rationes illatum sit, quidquid pro toto illo negotio insumpsisset. Et profectò quid eum putatis fecisse in eis quorum nemo conscius est, sed quæ ipse solus nemine præsente gessit? Quippe qui & ea, quæ per alios gessit, & de quibus facilè inquirere poteramus, negare ausus fuerit, viginti quatuor minas vltra quàm expenderat, pupillorum rationibus adscribendo. Huius autem rei testes mihi prodeant.* TESTES.

Audiuistis iam testes, Iudices. ego verò ex iis, quas ille tandem se habere confessus est pecuniis, septem scilicet talentis & quadraginta minis, nullum eum emolumentũ vt fecisse concedamus, sed easdem semper minuendo consumpsisse: & tamen rationem subducam (quantam ne-

εἶναι. καὶ ἐλθόντες οἴκαδε, εὕρομεν Διογείτονα τετταράκοντα καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐκείνῳ συμβεβλημένον εἰς τὴν τριηραρχίαν· οὗτος δὲ ἐπέδειξε δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἀνηλωκέναι, ὥστε τούτοις λελογίσθαι ὅσον ὅπερ ὅλον τὸ ἀνάλωμα αὐτῷ γεγένηται. καίτοι τί αὐτὸν οἴεσθε πεποιηκέναι περὶ ὧν αὐτῷ οὐδεὶς σύνοιδεν, ἀλλ' αὐτὸς μόνος διεχείριζεν, ὃς ἃ δι' ἑτέρων ἐπράχθη, καὶ οὐ χαλεπὸν ἦν περὶ τούτων πυθέσθαι, ἐτόλμησε ψευσάμενος, τέτταρσι καὶ εἴκοσι μναῖς τοὺς αὐτοῦ θυγατριδοῦς ζημιῶσαι; καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ δικασταί. ἐγὼ δὲ ὅσα τελευτῶν ὡμολόγησεν αὐτὸς ἔχειν χρήματα, ἑπτὰ τάλαντα καὶ τετταράκοντα μνᾶς, ἐκ τούτων αὐτῶν λογιοῦμαι, πρόσοδον μὲν οὐδεμίαν ἀποφαίνων, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἀναλίσκων· καὶ θήσω ὅσον οὐδεὶς πώποτε

πώποτε ἐν τῇ πόλει, εἰς δύο „ παῖδας, καὶ ἀδελφὴν, καὶ παιδαγωγὸν καὶ θεράπαιναν, „ χιλίας δραχμὰς ἑκάστου „ ἐνιαυτοῦ, μικρὸν ἔλαττον ἢ „ τρεῖς δραχμὰς τῆς ἡμέρας. ἐν „ ὀκτὼ ἔτεσιν αὗται γίνονται ὀ- „ κτακισχίλιαι δραχμαὶ, καὶ „ ἀποδείκνυνται ἐξ τάλαντα „ περιόντα τῶν ἑπτὰ ταλάν- „ των καὶ εἴκοσι μναῖ. οὐ γὰρ ἂν „ δύναιτο ἀποδεῖξαι οὔθ' ὑ- „ πὸ τῶν λῃστῶν ἀπολωλεκὼς, „ οὔτε ζημίαν εἰληφὼς, οὔτε „ χρήσταις ἀποδεδωκώς. „

„ *mo vnquam in hac ciuita-* „ *te) in duos pueros & puel-* „ *lam, & pædagogum & an-* „ *cillam, mille quotannis* „ *drachmas, paulo minus* „ *quàm tres in singulos dies:* „ *quæ octo annorum spatio* „ *ad octo drachmarum mil-* „ *lia ascendent. Atque ita è* „ *septem talentis adhuc sex* „ *superesse constabit, & vi-* „ *ginti minas. Neque enim* „ *ostendere posset, à latroni-* „ *bus sibi illa ablata, nec da-* „ *mno se aliquo perdidisse,* „ *nec in fœnus elocata.*

Ἐν μὲν δὴ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις μαλακώτερος, ὥσπερ ἔφην. βούλεται μὲν γὰρ ὑψηλότερος εἶναι καὶ μεγαλοπρεπέστερος· καὶ τῶν γε καθ' ἑαυτὸν ἢ πρότερον ῥητόρων ἀκμασάντων οὐδενὸς ἂν δόξειεν εἶναι καταδεέστερος· οὐ διεγείρει δὲ τὸν ἀκροατὴν, ὥσπερ Ἰσοκράτης, ἢ Δημοσθένης. θήσω δὲ καὶ τούτων παράδειγμα. ἔστι δή τις αὐτῷ πανηγυρικὸς λόγος, ἐν ᾧ πείθει τοὺς Ἕλληνας ἀγομένης Ὀλυμπιάσι τῆς πανηγύρεως ἐκβάλ-

In Orationibus autem Demonstratiuis, vti dixi, mollior est LYSIAS & effeminatior. Vult enim æquo sublimior esse & magnificentior, nullique Oratorum, vel qui tunc florebant, vel ante eius ætatem floruerant, inferior: non tamen auditores, more Isocratis & Demosthenis, excitat. Cuius etiam rei exemplũ proponam. Scripsit *Panegyricum* quendam, in quo Græcos in Olympicis congregatos horta-

tur, Dionysium tyrannum vt regno exuant, Siciliam ab eius tyrannide liberent, inimicos se eius & hostes quamprimùm ostenderent, eius tentorium auro, purpura, aliisque ornamentis insigne diripiendo. Miserat enim Dionysius ad Panegyrim, ludorum & certaminum spectatores, qui victimas Deo immolarent. Horum splendidus & magnificus in fanum ingressus fuit, vt ita pluris ab vniuersa Græcia tyrannus æstimaretur. Hac occasione arrepta, ita orationem suam Orator exorsus est:

Æquissimum est, Iudices, ob multa quidem præclarè gesta Herculis memoriam celebrare, tum præsertim, quòd primus ipse hoc certamen, ad Græciam vniuersam conciliandam instituerit. Ad illud enim vsq; tempus mutuis inter se dissensionibus vrbes ardebant. Postquam verò tyrannus domuisset, & sibi infestos coercuisset, corporum quidem certa-

λειν Διονύσιον τὸν τύραννον τῆς ἀρχῆς, καὶ Σικελίαν ἐλευθερῶσαι· ἄρξασθαί τε τῆς ἔχθρας αὐτίκα μάλα, διαρπάσαντας τὴν τοῦ τυράννου σκηνὴν χρυσῷ καὶ πορφύρᾳ καὶ ἄλλῳ πλούτῳ πολλῷ κεκοσμημένην. ἔπεμψε γὰρ θεωροὺς εἰς τὴν πανήγυριν ὁ Διονύσιος ἄγοντας θυσίαν τῷ θεῷ μεγαλοπρεπής τε καταγωγὴ τῶν θεωρῶν ἐγίνετο ἐν τῷ τεμένει καὶ πολυτελής, ἵνα θαυμασθείη μᾶλλον ὁ τύραννος ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος. ταύτην λαβὼν τὴν ὑπόθεσιν τοιαύτην πεποίηται τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου,

„ Ἄλλων τε πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ἕνεκα, ὦ ἄνδρες, ἄξιον Ἡρακλέους μεμνῆσθαι, καὶ ὅτι τόνδε τὸν ἀγῶνα πρῶτος συνήγειρε δι' εὔνοιαν τῆς Ἑλλάδος. ἐν μὲν γὰρ τῷ τέως χρόνῳ ἀλλοτρίως αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας διέκειντο· ἐπειδὴ δ' ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε, καὶ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκώλυσεν, ἀγῶνα μὲν σω-

μὲν σωμάτων ἐποίησε, φιλοτιμίαν δὲ πλούτῳ, γνώμης δ' ἐπίδειξιν ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς Ἑλλάδος· ἵνα τούτων ἁπάντων ἕνεκα εἰς τὸ αὐτὸ συνέλθωμεν, τὰ μὲν ὀψόμενοι, τὰ δὲ ἀκουσόμενοι. ἡγήσατο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν γενέσθαι τοῖς Ἕλλησι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας. ἐκεῖνος μὲν οὖν ταῦθ' ὑφηγήσατο· ἐγὼ δὲ ἥκω οὐ μικρολογησόμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ὀνομάτων μαχούμενος. ἡγοῦμαι γὰρ ταῦτα, ἔργα μὲν εἶναι σοφιστῶν λίαν χρηστῶν καὶ σφόδρα βίου δεομένων· ἀνδρὸς δὲ ἀγαθοῦ καὶ πολίτου πολλοῦ ἀξίου, περὶ τῶν μεγίστων συμβουλεύειν· ὁρῶν οὕτως αἰσχρῶς διακειμένην τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῆς ὄντα ὑπὸ τῷ βαρβάρῳ, πολλὰς δὲ πόλεις ὑπὸ τυράννων ἀναστάτους γεγενημένας. καὶ ταῦτα εἰ μὲν δι' ἀσθένειαν ἐπάσχομεν, στέργειν ἂν ἦν ἀνάγκη τὴν τύχην· ἐπειδὴ δὲ διὰ στά-

men, sed simul contentionem propter diuitias, & sententiæ declarationem, in pulcherrimo totius Græciæ loco instituit: vt nimirum propter hæc omnia eundem in locum conueniremus: illud quidem videremus; hæc verò audiremus. Credidit enim illum conuentum mutuæ Græcis amicitiæ & concordiæ initium quoddam futurum. Hæc igitur ipsius mens fuit & propositum. Ego verò hæc non reprehensurus aut suggillaturus, vel de verbis certaturus huc veni. Puto namque hæc spectare ad homines lucro admodum inhiantes, ac vitæ hominum maximè insidiantes. Homines verò boni cuiusque optimi partes esse, de maximis rebus consultare: videns scilicet Græciam adeò deformatam, multaq́ue illius loca à barbaro occupata, & plurimas à Tyrannis vrbes vastatas. Quæ quidem si per nostram imbecillitatem infirmitatemque passi essemus, sortem nostram ferremus necesse esset. Cum verò ob se-

ditiones mutuamque discordiam, quomodo non erit æquissimum, his quidem finem imponere; illa verò eliminare ac prohibere, cum nouerimus ipsam æmulationem & de gloria contentionem inter viros egregios oriri solere, & eosdem ipsos, quid optimum sit cognoscere? Vndique enim pericla immensa instare videmus. Scitis autem imperium esse eorum qui mari dominantur, pecuniarum dispensatorem esse Regem: Græcorum verò corpora eorũ, qui consumi & deleri possunt. Naues ipse multas possidet, multas etiam Siciliæ tyrannus. Vt æquum sit bellum commune suscipi, & eos qui eiusdem sententiæ, salutem retinere: de præteritis quidem erubescere, de futuris verò metuere, & maiores imitari, qui Barbaros, dum alienis inhiabant regionibus, suis ipsorum exurant, tyrannisq; expulsis communem omnibus libertatem

„ σιν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαν, πῶς οὐκ ἄξιον τῶν μὲν παύσασθαι, τὰ δὲ κωλῦσαι; εἰδότας ὅτι φιλονεικεῖν μέν ἐστιν εὖ πραττόντων, γνῶναι δὲ τὰ βέλτιστα, τῶν αὐτῶν. ὁρῶμεν γὰρ τοὺς κινδύνους καὶ μεγάλους, καὶ πανταχόθεν περιεστηκότας· ἐπίστασθε δὲ ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ, τῶν κρατούντων τῆς θαλάσσης, τῶν δὲ χρημάτων βασιλεὺς ταμίας· τὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων σώματα, τῶν δαπανᾶσθαι δυναμένων. ναῦς δὲ πολλὰς αὐτὸς κέκτηται, πολλὰς δ' ὁ τύραννος τῆς Σικελίας. ὥστε ἄξιον τὸν μὲν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον καταθέσθαι, τῇ δ' αὐτῇ γνώμῃ χρωμένους, τῆς σωτηρίας ἀντέχεσθαι· καὶ περὶ μὲν τῶν παρεληλυθότων αἰσχύνεσθαι, περὶ δὲ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δεδιέναι. καὶ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, οἳ τοὺς μὲν βαρβάρους ἐποίησαν τῆς ἀλλοτρίας ἐπιθυμοῦντας, τῆς σφετέρας αὐτῶν ἐστερῆσθαι· τοὺς δὲ τυράννους ἐξελάσαντες, κοινὴν ἅπασι τὴν ἐλευθερίαν κατέ-

κατέστησαν. θαυμάζω δὲ Λακεδαιμονίους πάντων μάλιστα, τίνι ποτὲ γνώμῃ χρώμενοι, καιομένην τὴν Ἑλλάδα περιορῶσιν, ἡγεμόνες ὄντες τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἀδίκως, καὶ διὰ τὴν ἔμφυτον ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν περὶ τὸν πόλεμον ἐπιστήμην. μόνοι δὲ οἰκοῦντες ἀπόρθητοι, καὶ ἀτείχιστοι, καὶ ἀστασίαστοι, καὶ ἀήττητοι, καὶ τρόποις ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι· ὧν ἕνεκα ἐλπὶς ἀθάνατον τὴν ἐλευθερίαν αὐτοὺς κεκτῆσθαι, καὶ ἐν τοῖς παρεληλυθόσι κινδύνοις σωτῆρας γενομένους τῆς Ἑλλάδος, περὶ τῶν μελλόντων προορᾶσθαι. οὐ τοίνυν ὁ ἐπιὼν καιρὸς τοῦ παρόντος βελτίων. οὐ γὰρ ἀλλοτρίας δεῖ τὰς τῶν ἀπολωλότων συμφορὰς νομίζειν, ἀλλ' οἰκείας· οὐδ' ἀναμεῖναι ἕως ἐπ' αὐτοὺς ἡμᾶς αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων ἔλθωσιν, ἀλλ' ἕως ἔτι ἔξεστι, τὴν τούτων ὕβριν κωλῦσαι. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐνορῶν ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ μεγάλους αὐτοὺς γεγενημένους; ὧν οὐ μόνον αἰσχρῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ δεινῶν,

attulerunt. Præ cæteris autem Lacedæmonios demiror, quonam tandem animo ardere Græciam patiantur, cùm ipsi Græcorum duces sint & principes: idque non per nefas, sed virtute propria, reique militaris scientia dominatu comparato: soli verò portu careant & muris: sine seditione sint, & inuincibiles, & iisdem semper locis vtentes. Atque ideo sperandum est perpetuam eos libertatem habituros. Cùm in præteritis periculis Græciæ sospitatores extiterint, futura præuisuros. Non tamen futura ætas hac præsenti melior: neque enim pereuntium calamitates, vt alienæ sunt habendæ, sed propriæ, nec exspectandum donec nos ipsos amborum potentia opprimat, sed quamdiu adhuc integrum est, eorum iniuriam propulsare oportet. Quis enim non videat bello intestino & ciuili eorum potentiam accreuisse? Quæ cùm non solùm turpia sint, sed etiam grauia,

iis quidem qui grauissimè deliquerunt, licentia commissorum data est. Græcis verò nullum ob id supplicium irrogatum.

Verum adhuc exemplum proferam in genere Deliberatiuo, vt appareat qualem in hoc orationis genere stylum habuerit. Argumentum est non esse abolenda patriæ instituta, & regimen ciuitatis Atheniensis. Populo enim è Piræeo reuerso, & decretum contra Vrbanos ferente, patriæ institutio abolenda, & nullam præteritorum commissorum memoriã habendam, sed obliteranda. Verendumque esset ne iterum plebs antiquam in libertatẽ & auctoritatem restituta, in ditiores insolesceret: multaque super hac re vtramque in partem proposita essent. Phormisius quidam è numero corũ qui cum populo erant reuersi, sententiam populi retulit, scilicet exules debere reuerti, & Rempub. non omnibus, sed iis tan-

„ τοῖς μὲν μεγάλα ἐξημαρτηκόσιν ἐξουσία γένηται τῶν πεπραγμένων, τοῖς δ᾽ Ἕλλησιν οὐδεμία αὐτῶν τιμωρία.

Ἑνὸς ἔτι παράδειγμα θήσω λόγου συμβουλευτικοῦ· ἵνα καὶ τούτου τοῦ γένους τοῦ λόγου ὁ χαρακτὴρ γένηται σαφής. ὑπόθεσιν δὲ περιείληφε, περὶ τοῦ μὴ καταλῦσαι τὴν πάτριον πολιτείαν Ἀθήνησι. τοῦ γὰρ δήμου κατελθόντος ἐκ Πειραιῶς, καὶ ψηφισαμένου διαλύσασθαι πρὸς τοὺς ἐν ἄστει, καὶ μηδενὸς τῶν γεγενημένων μνησικακεῖν· δέους δὲ ὄντος μὴ πάλιν τὸ πλῆθος εἰς τοὺς εὐπόρους ὑβρίζῃ τὴν ἀρχαίαν ἐξουσίαν κεκομισμένον, καὶ πολλῶν ὑπὲρ τούτου γινομένων λόγων, Φορμίσιός τις τῶν συγκατελθόντων μετὰ τοῦ δήμου, γνώμην εἰσηγήσατο, τοὺς μὲν φεύγοντας κατιέναι, τὴν δὲ πολιτείαν μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς

τὴν γῆν

τὴν γῆν ἔχουσι παραδοῦναι· βουλομένων ταῦτα γενέσθαι καὶ Λακεδαιμονίων. ἔμελλον δὲ τοῦ ψηφίσματος τούτου κυρωθέντος, πεντακισχίλιοι σχεδὸν Ἀθηναίων ἀπελαθήσεσθαι τῶν κοινῶν. ἵνα μὴ δὴ τοῦτο γένοιτο, γράφει τὸν λόγον τόνδε ὁ Λυσίας, τῶν ἐπισήμων τινὶ καὶ πολιτευομένων. εἰ μὲν οὖν ἐρρήθη τότε, ἄδηλον· σύγκειται γοῦν ὡς πρὸς ἀγῶνα ἐπιτηδείως. ἔστι δὲ ὅδε.

Ὅτε ἐνομίζομεν, ὦ Ἀθηναῖοι τὰς γεγενημένας συμφορὰς ἱκανὰ μνημεῖα τῇ πόλει καταλελεῖφθαι, ὥστε μηδ᾽ ἂν τοὺς ἐπιγινομένους ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμεῖν, τότε δὴ οὗτοι τοὺς κακῶς πεπονθότας, καὶ ἀμφοτέρων πεπειραμένους, ἐξαπατῆσαι ζητοῦσι τοῖς αὐτοῖς ψηφίσμασιν οἷσπερ καὶ πρότερον. διὸ δὴ καὶ τούτων μὲν οὐ θαυμάζω, ὑμῶν δὲ τῶν ἀκροωμένων, ὅτι πάντων εἰσὶν ἐπιλησμονέστατοι ἢ πάσχειν ἑτοιμότατοι κακῶς ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ τῇ μὲν

tum qui terram incolerent & possiderent, committendam, cumque Lacedæmonii hoc in primis fieri exoptent. Cum itaque decretum hoc iam promulgatũ esset, quinque pene Atheniensium millia à Reipubl. regimine amouendi erant. Hoc verò ne fiat, hanc Lysias Orationem scripsit vni è ditioribus ciuibus, & qui è Republicæ gubernatoribus erat. An verò tunc habita fuerit, non constat. Ita verò se habet.

Cùm putaremus præteritas calamitates, Athenienses, satis euidentia monumenta urbi esse, ne posteri noua instituta, & aliud regimen peterent, tunc illi & mala passos & vtrumque expertos iisdem, quibus antea, decretis decipere & circumuenire conantur. Idcirco non illos miror, sed vos, qui hæc auditis, quod omnium videamini maximè obliuiosi, qui tam facilè induci vos in incommoda à talibus sinatis: qui casu eius-

dem fortuna cum his, qui
ex Piraeo redierunt, fue-
re participes: animo verò
illis qui in vrbe remanse-
rant, [adhaesere.] Ad quid
autem exules reuerti opor-
tet, si vos ipsos vestra sen-
tentia, & decreto in ser-
uitutem redigatis? E-
go verò, Athenienses, ne-
que aetate neque genere illis
cedo, hanc solum vrbi esse
salutem puto, si omnes ci-
ues ad vrbis gubernacula
admoueantur. Quoniam
cum & muros, naues, pe-
cunias, socios habuerimus,
non solum id spectauimus,
vt Atheniensium haec es-
sent propria, sed & Euboe-
ensibus ius connubii face-
remus. Nunc verò etiam
ipsos ciues perdemus? Ne-
quaquam; mihi credite.
Neque enim cum muris &
haec ipsa nostra auferemus;
multos scilicet pedestres co-
pias & equestres & sagit-
tarios. Quos vos retinentes
fortiter & valide Rempu.
administrabitis, inimicos
magis magisque profliga-
bites, & sociis vestris mul-
to vtiliores eritis. Scitis e-
nim tempore Oligarchiae,

„ τύχης τῶν Πειραιῶς πραγμά-
„ των μετέσχον, τῇ δὲ γνώμῃ, τῶν
„ ἐξ ἄστεος. καίτοι τί ἔδει φεύ-
„ γοντας κατελθεῖν, εἰ χειροτο-
„ νοῦντες ὑμᾶς αὐτοὺς καταδου-
„ λοῦσθε; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἀθη-
„ ναῖοι, οὔτε γένει ἀπελαυνόμε-
„ νος, ἀλλ' ἀμφότερα τῶν ἀντι-
„ λεγόντων πρότερος ὤν, ἡγοῦ-
„ μαι ταύτην μόνην σωτηρίαν
„ εἶναι τῇ πόλει, ἅπασιν Ἀθηναίοις
„ τῆς πολιτείας μετεῖναι. ἐπεὶ ὅ-
„ τε καὶ τὰ τείχη καὶ τὰς ναῦς καὶ
„ τὰ χρήματα καὶ συμμάχους
„ ἐκτήμεθα, οὐχ οὕτως ἵνα Ἀ-
„ θηναίων τινὰ ποιήσομεν διε-
„ νοούμεθα, ἀλλὰ καὶ Εὐβοεῦσιν
„ ἐπιγαμίαν ἐποιούμεθα· νῦν
„ δὲ καὶ τοὺς ὑπάρχοντας πολίτας
„ ἀπολοῦμεν; οὔκ, ἄν ἔμοιγε
„ πειθώμεθα, οὐδὲ μετὰ τῶν τειχῶν
„ καὶ ταῦτα ἡμῶν αὐτῶν περιαι-
„ ρησόμεθα, ὁπλίτας πολλοὺς καὶ
„ ἱππέας καὶ τοξότας· ὧν ὑμεῖς
„ ἀντεχόμενοι, βεβαίως δη-
„ μοκρατήσεσθε, τῶν δὲ ἐχθρῶν
„ πλέον ἐπικρατήσετε ὠφελι-
„ μώτεροι δὲ τοῖς συμμάχοις ἔ-
„ σεσθε. ἐπίστασθε γὰρ τὰς ἐφ' ἡ-
„ μῶν ὀλιγαρχίαις γεγενημέ-
ναις,

νοαις, [καὶ] ἐ τὲς γλῶ κεκλημένες ἔχοντας τ πόλιν [ἀλλὰ καὶ] πολλὲς μὲν αὐτῶν ἀποθανόντας πολλὲς δ' ἐκ τ πόλεως ἐκπεσόντας, ὃς ὁ δῆμος καταγαγὼν, ὑμῖν μὲν τ ὑμετέραν ἀπέδωκεν, αὐτὸς δ ταύτης ἐκ ἐτόλμησε μεταχεῖν. ὥστε, αὖ ἔμοιγε πείθησθε, ἐ τὲς εὐεργέτας καθ' ὃ δύνασθε τῆς πατρίδος ἀποστερήσετε, οὐδὲ τοὺς λόγες πιστοτέρες τῶν ἔργων, οὐδὲ τὰ μέλλοντα τ γεγενημένων νομιεῖτε· ἄλλως τε ἐ μεμνημένοι τῶν περὶ τῆς ὀλιγαρχίας μαχομένων, οἳ τῷ μὲν λόγῳ τῷ δήμῳ πολεμοῦσι, τῷ δ ἔργῳ τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦσιν ὅπερ κτήσονται, ὅταν ὑμᾶς ἐρήμους συμμάχων λάβωσιν. εἶτα τοῖς τῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων ἐρῶσι τίς ἔσαι σωτηρία τῇ πόλει, εἰ μὴ ποιήσωμεν Λακεδαιμονίοις κελεύουσιν· ἐγὼ δὲ τούτοις εἰπεῖν ἀξιῶ τί τῷ πλήθει περιγενήσεται, εἰ ποιήσαιμεν ἃ ἐκεῖνοι προστάττουσιν. εἰ δὲ μὴ, πολὺ κάλλιον

"nec eos qui terram possiderent vrbem inhabitasse, sed "& plurimos eorum mortuos esse, multosque etiam "è ciuitate expulsos: quos "populus reducens, vobis "quidem vestram vrbem "dedit; ipse verò hanc at"tingere nõ est ausus. Quam "obrem, mihi credite, ne"que benefactores, prout po"testis, patria exuetis, nec "verbis potius quàm operi"bus; nec futuris magis "quàm præteritis credetis: "præsertim cum eorum re"cordemini, qui pro oligar"chia depugnant: Qui ver"bis quidem populo aduer"santur, reipsa verò vestris "rebus inhiant, quas possi"debunt, quando vos socio"rum præsidio destitutos in"uadent: Deinde desiderantibus iis illa quæ nobis "subiecta sunt, ecquæ ciui"tati salus futura est, nisi "fecerimus quæ Lacedæmo"nii iubent. Ego verò his "dicere velim, quid populo "euenturum sit, si illorum "iussa fecerimus? Sin mi"nus, multò laudabilius e-

rit pugnando occumbere, quàm mortem nobis sententia & decreto nostro inferre. Credo enim, si non persuadeam, commune ambobus instare periculum. Quin & Argiuos & Mantinenses eiusdem animi esse video. Illos quidem Lacedæmoniis conterminos; hos verò prope admodum habitantes: Illos quidem nobis haud plures, hos autem vix tria millia complentes. Sciunt enim, se quamuis sæpe hi in suum agrum sint irrupturi, sæpe etiam sumptis armis illis occursuros: adeo vt periculum illis parum honestum videatur, etiamsi vincant se seruire; si verò superentur, bonis se præsentibus spoliare: quanto melius agant, tanto magis periculum desiderant. Eiusdem & nos aliquando opinionis fuimus, Viri, quando Græcorum principatum habebamus, & profectò rectè id facere videbamur, cum videntes regionem diuisam, non pu-

» μαχομένους ἀποθνήσκειν, » ἢ φανερῶς ἡμῶν αὐτῶν θάνατον καταψηφίσασθαι. ἡγοῦμαι γὰρ, ἐὰν μὴ πείθω, ἀμφοτέροις κοινὸν εἶναι κίνδυνον· ὁρῶ δὲ Ἀργείους καὶ Μαντινέας τὴν αὐτὴν ἔχοντας γνώμην, τοὺς μὲν, ὁμόρους ὄντας Λακεδαιμονίοις, τοὺς δὲ, ἐγγὺς οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν, οὐδὲν ἡμῶν πλείους, τοὺς δὲ οὐδὲ τρισχιλίους ὄντας. ἴσασι γὰρ ὅτι κἂν πολλάκις εἰς τὴν τούτων ἐμβάλωσι, πολλάκις αὐτοῖς ἀπαντήσονται ὅπλα λαβόντες· ὥστε οὐ καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι, ἐὰν μὲν νικήσωσι, τούτους καταδουλώσασθαί γε, ἐὰν δὲ ἡττηθῶσι, σφᾶς αὐτοὺς ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀποστερῆσαι· ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον πράττωσι, τοσούτῳ ἐπιθυμοῦσι κινδυνεύειν. εἴχομεν δὲ, ὦ ἄνδρες, καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν γνώμην, ὅτε τῶν Ἑλλήνων ἤρχομεν, καὶ ἐδοκοῦμεν καλῶς βουλεύεσθαι, περιορῶντες μὲν τὴν χώραν τεμνομένην, οὐ νομίζον-

μίζοντες δὲ χρῆναι περὶ αὐτῆς διαμάχεσθαι. ἄξιον γὰρ ἦν, ὀλίγων ἀμελοῦντας, πολλῶν ἀγαθῶν φείσασθαι. νῦν δὲ ἐπεὶ ἐκείνων μὲν ἁπάντων μάχῃ ἐστερήμεθα, ἡ δὲ πατρὶς ἡμῶν λέλειπται, ἴσμεν ὅτι ὁ κίνδυνος οὗτος μόνος ἔχει τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας. ἀλλὰ χρὴ ἀναμνησθέντας ὅτι ἤδη καὶ ἑτέροις ἀδικουμένοις βοηθήσαντες, ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ πολλὰ τρόπαια τῶν πολεμίων ἐστήσαμεν, ἄνδρας ἀγαθοὺς περὶ τῆς πατρίδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν γίνεσθαι· πιστεύοντας μὲν τοῖς θεοῖς, καὶ ἐλπίζοντας [ἐπὶ] τὸ δίκαιον μετὰ τῶν ἀδικουμένων ἔσεσθαι. δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ ὅτε μὲν ἐφεύγομεν, ἐμαχόμεθα Λακεδαιμονίοις ἵνα κατέλθωμεν, κατελθόντες δὲ φευξόμεθα, ἵνα μὴ μαχώμεθα. οὐκοῦν αἰσχρὸν εἰ εἰς τοῦτο κακίας ἥξομεν, ὥστε οἱ μὲν πρόγονοι καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας Ἑλλήνων διεκιν-

tabamus opus esse de eadem decertare. Æquum enim erat, eos qui parua negligerent, & pauca; & magnis, & multis bonis abstinere. Iam verò cum omnibus illis bello exuti simus, & patria pulsi, scimus hocce solum periculum, spem salutis includere. Sed opus est, recordantes, quod olim etiam aliis succurrendo iniuria affectis in terra aliena multa trophæa de hostibus erexerimus, viros bonos pro patria, & nobis ipsis esse, Diis confidentes, & sperantes, nos adiuu nostrum cum cæteris iniuria affectis peruenturos. Esset enim acerbum, Athenienses, quando exules fuimus, cum Lacedæmoniis contendere, vt ita reuerteremur; reuersos verò iterum in exilium agi, ne amplius pugnemus. Nonne igitur turpe erit, si ad tantam calamitatem deuenerimus, vt cum maiores etiam pro aliorum Græcorum libertate pugnauerint

rint, vos verò pro vestra ipsorum pugnare non audeatis?

Sed iam satis multa exempla produximus, vt & de aliis Oratoribus eodem modo agamus. Sequitur autem hunc ordine temporis Isocrates: de hoc agendum, & aliud initium capiendum.

,, δυώδιον, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας αὐτῶν τολμᾶτε πολεμεῖν;

Ἀλλ' ἅλις ἤδη παραδειγμάτων. ἵνα καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ῥητόρων τὸν αὐτὸν διαλεχθῶμεν τρόπον. ἕπεται δὲ τῷ ῥήτορι τούτῳ, κατὰ τὴν τάξιν τῶν χρόνων, Ἰσοκράτης. περὶ δὴ τούτου λεκτέον ἐφεξῆς, ἑτέραν ἀρχὴν λαβοῦσιν.

LYSIAS

Ex Plutarchi X. Oratorum vitis.

Λυσίας υἱὸς ἦν Κεφάλου τοῦ Λυσανίου τοῦ Κεφάλου, Συρακουσίου μὲν γένος, μεταναστάντος δὲ εἰς Ἀθήνας ἐπιθυμίᾳ τε τῆς πόλεως, καὶ Περικλέους τοῦ Ξανθίππου, πείσαντος αὐτὸν, φίλον ὄντα καὶ ξένον, πλούτῳ διαφέρων. ὡς δέ τινες, ἐκπεσόντα τῶν Συρακουσῶν ἡνίκα ὑπὸ Γέλωνος ἐτυραννοῦντο, γενόμενος Ἀθήνησιν ἐπὶ Φιλοκλέους ἄρχοντος τοῦ μετὰ Φρασικλῆ, κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ δευτέρας ὀλυμπιάδος, τὸ μὲν πρῶτον συνεπαιδεύετο τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ἀθηναίων. ἐπεὶ δὲ τὴν εἰς Σύβαριν ἀποικίαν τὴν ὕστερον Θουρίους μετονομασθεῖσαν ἔστελλεν ἡ πόλις, ᾤχετο σὺν τῷ πρεσβυτάτῳ ἀδελφῷ Πολεμάρχῳ (ἦσαν γὰρ αὐτῷ καὶ ἄλλο δύο,

Lysiæ pater Cephalus fuit Lysaniæ filius, qui patre ortus fuerat Cephalo Syracusis oriundo. Hic Athenas, vrbis desiderio, & Periclis Xantippi filii, qui huic amico, & hospiti homini in primis pecunioso id auctor fuit, cõmigrauit, vel, vt alii auctores sunt, patria exacto, cum dominationem Syracusis Gelo obtineret. Natus Athenis Philocle Archonte, qui Phrasicli successit octogesimę secundæ Olympiadis anno altero. Primum in contubernio institutus fuit clarissimornm Atheniensium. Cùm autem coloniam deducerent Athenienses Sybarim (qui post mutato nomine appellati sunt Thurii) eò se cum fratre maximo Polemarcho cõtulit. Fratres enim erãt ei duo pręterea

Eudidus & Brachyllus: Patre iam defuncto, tanquam sortem habiturus, annos iam natus quindecim, archonte Praxitele, ibique hæsit, atque erudiebatur apud Tisiam & Niciam Syracusanos: paratisque ædibus in Senatum cooptatus, Rempublicam rexit vsq; ad Clearchum Atheniensem archontem annos LXIII. Cuius successore Callia archonte, Olympiade nonagesima secunda, cũ ex eo quod calamitatibus in Cicilia Athenienses icti essent, exurgerent cùm alii socii, tum præcipuè qui Italiam incolebant; quòd cum Atheniensibus facere diceretur, in exilium cum aliis tribus est pulsus. Ita reuersus Athenas sub Callia, qui à Clearcho fuit archon tenentibus iam Rempub. quadringentis, illic egit. At pugna nauali ad Ægos fluuium commissa, cùm iam Rempub. obtinerẽt triginta Tyranni, annos septem profugus fuit, exutusque re fa-

Εὔδιδος καὶ Βράχυλλος) τοῦ πατρὸς ἤδη τετελευτηκότος, ὡς κοινωνήσων τοῦ κλήρου, ἔτι γεγονὼς πεντεκαίδεκα, ἐπὶ Πραξιτέλους ἄρχοντος. κἀκεῖ διέμεινε παιδευόμενος παρὰ Τισίᾳ καὶ Νικίᾳ τοῖς Συρακουσίοις, κτησάμενός τε οἰκίαν καὶ κλήρῳ λαχὼν ἐπολιτεύσατο, ἕως Κλεάρχου τοῦ Ἀθήνησιν ἄρχοντος, ἔτη ἑξήκοντα τρία. τῷ δὲ ἑξῆς Καλλίᾳ Ὀλυμπιάδι ἐνενηκοστῇ δευτέρᾳ τῶν κατὰ Σικελίαν συμβάντων Ἀθηναίοις, καὶ κινήσεως γενομένης τῶν τε ἄλλων συμμάχων καὶ μάλιστα τῶν τὴν Ἰταλίαν οἰκούντων, αἰτιαθεὶς ἀττικίζειν, ἐξέπεσε μετ' ἄλλων τριῶν. παραγενόμενος δὲ Ἀθήνησιν ἐπὶ Καλλίου τοῦ μετὰ Κλεόκριτον ἄρχοντος, ἤδη τῶν τετρακοσίων κατεχόντων τὴν πόλιν, διέτριβεν αὐτόθι. τῆς δὲ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίας γενομένης, ἐν τῶν τριάκοντα παραλαβόντων τὴν πόλιν, ἐξέπεσεν ἑπτὰ ἔτη μείνας, ἀφαιρεθεὶς τὴν οὐ-

σίαν

σίαν καὶ τὸν ἀδελφὸν Πολέμαρχον. αὐτὸς δὲ διαδρὰς ἐκ τῆς οἰκίας ἀμφιθύρου οὔσης, ἐν ᾗ ἐφυλάσσετο ὡς ἀπολούμενος, διῆγεν ἐν Μεγάροις. ἐπιθεμένων δὲ τῶν ἀπὸ Φυλῆς τῇ καθόδῳ, ἐπεὶ χρησιμώτατος ἁπάντων ὤφθη, χρήματά τε παρασχὼν δραχμὰς δισχιλίας καὶ ἀσπίδας διακοσίας, πεμφθεὶς δὲ σὺν Ἑρμᾶνι, ἐπικούρους ἐμισθώσατο τριακοσίους δύο ἔπεισέ τε τάλαντα δοῦναι Θρασύλαιον τὸν Ἠλεῖον, ξένον αὐτῷ γεγονότα. ἐφ' οἷς γράψαντος αὐτῷ Θρασυβούλου πολιτείαν μετὰ τὴν κάθοδον ἐπὶ ἀναρχίας τῆς πρὸ Εὐκλείδου. ὁ μὲν δῆμος ἐκύρωσε τὴν δωρεάν, ἀπενεγκαμένου δὲ Ἀρχίνου γραφὴν παρανόμων διὰ τὸ ἀπροβούλευτον εἰσαχθῆναι, ἑάλω τὸ ψήφισμα· καὶ οὕτως ἀπελαθεὶς τῆς πολιτείας, τὸν λοιπὸν ᾤκησε χρόνον, ἰσοτελὴς ὤν. καὶ ἐτελεύτησεν αὐτόθι ὀγδοήκοντα τρία ἔτη βιούς,

militari, & Polemarcho fratre orbatus. Ipse domo, qua ad necem asseruabatur, bifori excidens vixit Megaræ. Molientibus iam patriam recipere illis qui Phylæ coierāt, vtilissimus omnium numerabatur, præbuitque drachmarum duo millia, & clypeos ducentos, missusq; cum Hermone milites auxiliares conduxit trecentos duos, atq; hospitem suum Elium Thrasyleum, vt talentum donaret, induxit. Ob hæc merita cum promulgante Thrasybulo, esset ei ciuitas data, per interregnum, quod ante Euclidem fuit, populi scito est ei donum hoc firmatum. Quam rogationem quasi cum legibus pugnantem, quòd sine curiæ auctoritate fuisset lata, impugnauit Archinus. Ita inductum est populi decretum, ac iure ciuitatis hic deiectus, reliquum tempus æquo cum ciuibus iure Athenis egit, fatoque functus est annos natus tres & octoginta;

aut, vt nonnulli volunt, sex & septuaginta, vel, vt alii, octogenario maior, vtpote qui adolescentem Demosthenem vidisset. Natum ferunt archonte Philocle.

Orationes eius vulgatæ sunt CCCCXXV. ex quibus germanas eius esse referūt Dionysius & Cæcilius ducentas triginta, nec nisi in duabus victus fuisse dicitur. Extat etiam eius illa, quam pro illo plebiscito Archinus habuit, quæ eius in Republica actiones continet. Extat etiam alia in triginta Tyrannos. Fuit facundissimus maximeque succinctus, vulgauitque populo & plebi Orationes suas. Scripsit etiam *de arte Rhetorica, Conciones, Epistolas, Laudationes, Orationes funebres, & amatorias.* * *Socratis quoque defensionem,* quam ad Iudices direxit. Facilis esse videtur, si dictionem spectes, cùm eū tamen non quiuis facile

* *Meminit Cic. 1. de Orat.*

ἢ ὥς τινες, ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα τρία ἔτη βιοὺς, ἢ ὥς τινες, ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα, ἢ ὥς τινες, ὑπὲρ ὀγδοήκοντα, ἰδὼν Δημοσθένην μειράκιον ὄντα. γεννηθῆναι δέ φασιν ἐπὶ Φιλοκλέους ἄρχοντος. φέρονται δ' αὐτοῦ λόγοι τετρακόσιοι εἰκοσιπέντε. τούτων γνησίους φασὶν οἱ περὶ Διονύσιον καὶ Καικίλιον εἶναι διακοσίους τριάκοντα, ἐν οἷς δὶς μόνον ἡττῆσθαι λέγεται, ἔστι δ' αὐτοῦ καὶ ὃν ὑπὲρ τοῦ ψηφίσματος ἐγράψατο Ἀρχῖνος, τὴν πολιτείαν αὐτοῦ περιέχων καὶ κατὰ τῶν τριάκοντα ἕτερος. ἐγένετο δὲ πιθανώτατος καὶ βραχύτατος τοῖς ἰδιώταις τοῖς πολλοῖς λόγοις ἐκδούς. εἰσὶ δ' αὐτῷ καὶ τέχναι ῥητορικαὶ πεποιημέναι, καὶ δημηγορίαι, ἐπιστολαί τε καὶ ἐγκώμια, καὶ ἐπιτάφιοι, καὶ ἐρωτικοὶ, Σωκράτους ἀπολογία ἐσχασμένη τῶν δικαστῶν. δοκεῖ δὲ κατὰ τὴν λέξιν εὔκολος εἶναι, δυσμίμητος ὤν.

ὧν. Δημοσθένης δὲ ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας λόγῳ ἐραστὴν αὐτόν φησι γεγονέναι Μετανείρας ὁμοδούλου τῇ Νεαίρᾳ. ὕστερον δὲ ἔγημε Βραχύλλου τοῦ ἀδελφοῦ θυγατέρα. μνημονεύει δὲ αὐτοῦ καὶ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ ὡς δεινοτάτου εἰπεῖν καὶ Ἰσοκράτους πρεσβυτέρου. ἐποίησε δὲ καὶ εἰς αὐτὸν ἐπίγραμμα Φιλίσκος, ὁ Ἰσοκράτους μὲν γνώριμος, ἑταῖρος δὲ Λυσίου, δι' οὗ φανερὸν ὡς προέλαβε τοῖς ἔτεσιν καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων ἀποδείκνυται. ἔχει δὲ οὕτως,

Ὦ Καλλιόπης θύγατερ, πολυηγόρε, Φροντίδι δείξεις
Εἴ τι φρονεῖς, καί τι περισσὸν ἔχεις.
Τὸν γὰρ ἐς ἄλλο σχῆμα μεθαρμοσθέντα καὶ ἄλλοις
Ἐν κόσμοισι βίου σῶμα λαβόνθ' ἕτερον,
Δεῖ σ' ἀρετῆς κήρυκα τεκεῖν τινα Λυσιδαίμονα,
Δεῖξαι καταφθίμενον, καὶ σοφὸν ἀθάνατον.
Ὅς τοῦτ' ἐμῆς ψυχῆς δεῖξαι φιλέταιρον ἅπασι
Καὶ τὴν τοῦ φθιμένου πᾶσι βροτοῖς ἀρετήν.

Συνέγραψε δὲ λόγον καὶ Ἰφικράτει, τὸν μὲν πρὸς

imitetur. Amasse eum Metaniram narrat Demosthenes in Oratione contra Neæram, quæ iisdem in ædib. cum Neæra seruierat. Duxit post vxorem filiam Brachylli fratris. Meminit eius, vt eloquentissimi, etiam Plato in Phædro, & Isocrates vt ętate prouectioris. Composuit in eum Epigramma Philiscus Isocratis familiaris, & Lysiæ amicus. Vnde liquet ætate eum antecessisse; quod etiam ex Platonis dictis demonstratur, quę sic habent: *Calippes tu filia Polyegoræ, ecquid sapias, & an qua re excellas sollicitudine demonstrabis. Tu eum qui in aliam conuersus es figuram, aliisque in mundis vitæ corpus aliud induisti, debes virtutis præconem parere aliquē Lysidaimnon vindicantem mortuos ac sapientia immortalem: qui amicum se esse animi mei cunctis, & mortalibus omnibus defuncti virtutem ostenda*[m]. Composuit quoq; Orationes Iphicrati vnam ad,

uersus Harmodium: alteram, qua Timotheum arcessit perduellionis, & tenuit vtramque causam. Cum enim Iphicrates professus fuisset, quicquid Timotheus gessisset, gestum esse se auctore: reddita ratione actorũ perduellionis crimen reparans Lysiæ se oratione defendit, & fuit ipse quidem absolutus, sed Timotheo mulcta magna pecuniaria dicta est. Recitauit etiam in solenni conuẽtu Olympiaco bene longam Orationem, Græcos incitans, vt inter se concordes Dionysium Tyrannum euerterent.

Huius Orationis principium extat in Dion. Halicar. in fine iudicii de Lysia.

Ἁρμόδιον, τόνδε, προδοσίας κρίνων Τιμόθεον. καὶ ἀμφοτέρους ἐνίκα. ἀναδεξαμένου δὲ Ἰφικράτους τὰς τοῦ Τιμοθέου πράξεις, τὰς εὐθύνας ἀναλαβὼν τὴν τῆς προδοσίας αἰτίαν, ἀπολογεῖται διὰ τοῦ Λυσίου λόγου. καὶ αὐτὸς μὲν ἀπελύθη, ὁ δὲ Τιμόθεος ἐζημιώθη πλείστοις χρήμασι. ἀνέγνω δὲ καὶ ἐν τῇ Ὀλυμπιακῇ πανηγύρει λόγον μέγιστον διαλλαγέντας τοὺς Ἕλληνας καταλῦσαι Διονύσιον.

*

Ex Pho-

Ex Photii Bibliotheca Volum. CCLXI. pag. 1460.

Ἀνεγνώσθησαν Λυσίου λόγοι διάφοροι. φέρονται δὲ αὐτοῦ εἴκοσι πέντε καὶ τετρακόσιοι, ὧν τοῖς γνησίοις τρεῖς καὶ τριάκοντα καὶ διακόσιοι ἐγκρίνουσιν. ἐν οἷς δὶς μόνον τὸ ἔλαττον ἐνεγκεῖν τῇ λέξει, πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστὰς πολλάκις ἀγωνισάμενος λέγεται. ἔστι δὲ τοῖς λόγοις βραχύτατός τε καὶ πιθανώτατος, καὶ τῷ δοκεῖν μὴ δεινῶς λέγειν, εἴπερ τις ἄλλος δεινότατος. ἀλλὰ γὰρ καὶ εὔκολος εἶναι δοκῶν, οὐδὲν ἔλαττον δυσμίμητος ἐπιδείκνυται. τοὺς μὲν τοίγε τῶν λόγων πλείους ἰδιώταις ἐκδεδωκέναι λέγεται. συγκεφαλαιοῦσι δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ δημηγορίαι, ἐπιστολαί, ἐγκώμιοι, ἐπιτάφιοι, ἐρωτικοί, καὶ Σωκράτους ἀπολογία. ἔστι μὲν οὖν οὐκ ὀλίγοις αὐτοῦ λόγοις ἠθικός· γίνεται δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ὁ ἠθικὸς, ὅταν χρηστὴν

LEGI varias LYSIÆ *Orationes*, quæ dicuntur esse numero ∴ CCCXXV. quarum legitimæ sunt *ducentæ & triginta tres: in quibus bis tantum dicendo victus dicitur, cùm tamen sæpius cum aduersariis contenderit. Est in Orationibus suis breuissimus, & ad persuadendum perappositus, &, si quis alius, grauiter dicendi peritus, tametsi non apparet. Etenim quanquam facilis videtur esse, nihilominus tamen imitatu est difficilis. Multas Orationes priuatis hominibus dedisse dicitur.

Scripsit item in genere *Orationes*, *Conciones*, *Epistolas*, *Laudationes*, ∴ *Epitaphia*, *Amatoria*, & †*Socratis defensionem*. In plerisque Orationibus est moralis, & quidem ad intelligentiam cum bo-

∴ *Plutarc.* CCCCXXV.

* *Plutarch. è Dionysio & Cælio*, CCXXX.

∴ *Funebres Orationes.*

† *de qua Cic. 1. de Oratore.*

ſimplicitate ſunt illa cõpoſita. Et ſecundum Enthymemata, & non Epicherematis ſingula demonſtrare, *Lyſiæ* tenorē maximè indicat, quin etiam orationem, non vni immorando producere ſolertiæ *Lyſiæ* eſt: vt & ſoliditas Orationum; denique magnam breuitate voluptatem adferre (in quo poſt Demoſthenem ſolus inter cæteros Oratores excelluiſſe videtur). & pulchritudo deſcriptionis, quo in genere neque Platoni, nec Æſchini, nec Demoſtheni cedit. Proprium autem *Lyſiæ* eſt Antitheta proferre, quæ non oſtendãt captioſum quid, ſed à rebus ducta demonſtrent. Signum Lyſianæ facultatis eſt, & in omni periodo membrorum concinnitas, & cum puritate floridum. Paulus Myſus Orationem eandem περὶ τοῦ σηκοῦ, cum dicta non intelligeret, à genuinis

τῇ ἁπλότητι δεινότητος, ἐστὶν ἐξειργασμένα ταῦτα. καὶ τὸ κατ' ἐνθύμημα, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐπιχείρημα, προάγειν τὰς ἀποδείξεις τοῦ Λυσίου μάλιστα τὸ ἰδίωμα ἀπαγγέλλει, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ καθὲν διακρίνοντα μηκύνειν τὸν λόγον, τῆς τοῦ Λυσίου ἐστὶν ἀκριβείας· καὶ τὸ εὐπηγὲς τῶν λόγων, καὶ τὸ διὰ βραχύτητος πολλὴν παρέχειν ἡδονήν· ὁ μετά γε Δημοσθένην οὗτος μόνος τῶν ἄλλων ῥητόρων φαίνεται κατορθώσας. καὶ τὸ κάλλος δὲ τῆς διατυπώσεως ἐν ᾧ μήτε Πλάτωνος, μήτε Δημοσθένους, μήτε Αἰσχίνου τὸ ἔλαττόν ἐστιν ἀπηνεγμένος. ἰδίωμα δὲ Λυσίου, καὶ τὸ τὰς ἀντιθέσεις προάγειν. μηδαμῶς μὲν ἐμφανοῦσας τὸ ἐπιβεβουλευμένον, τὸ δὲ ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐπεσπασμένον δεικνύειν. τεκμήριον δὲ τῆς Λυσιακῆς δυνάμεως, καὶ τὸ ἐν πάσῃ τῇ περιόδῳ τῶν κώλων εὐάρμοστον καὶ μετὰ καθαρότητος εὐανθές. Παῦλος δέ γε, ὁ ἐκ Μυσίας, τόν τε περὶ τοῦ σηκοῦ λόγον, οὐδὲν τῶν εἰρημένων συνιείς, τῆς τε γνησιότητος

τῶν Λυ-

τῶν Λυσιακῶν ἐκβάλλει λόγων· καὶ πολλοὺς καὶ καλοὺς ἄλλους εἰς νόθους ἀπορρίψάμενος πολλῆς καὶ μεγάλης τοὺς ἀνθρώπους ὠφελείας ἀπεστέρησεν, οὐχ εὑρισκομένων ἔτι τῶν ὑπὸ διαβολὴν πεσόντων. ἅπαξ γὰρ ἀποκριθέντες, παρεωράθησαν ἐπικρατεστέρας τῆς διαβολῆς, ὥσπερ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν ἢ τῆς ἀληθείας γεγενημένης. ἔστι δὲ ὁ Λυσίας δεινὸς μὲν παθήνασθαι, ἐπιτήδειος δὲ τοὺς πρὸς αὔξησιν διαθεῖναι λόγους. τινὲς μὲν οὖν τῶν περὶ τοὺς ῥητορικοὺς διατριβόντων λόγους, οὐκ ὀρθῶς ὑπήχθησαν εἰπεῖν περὶ Λυσίου· ὡς ἀποδεῖξαι μὲν τὰ ἐγκλήματα παρ' ὃν τινα οὖν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, τὸ προκείμενον ἔχει· αὔξησαι δὲ πάντα πολλῶν ἐνδεής. καὶ γὰρ ἐλέγχονται φανερῶς ὑπὸ τῶν αὐτοῦ λόγων, πλὴν τῆς ἐπ' αὐτὸ διασφαλλόμενοι κρίσεως· καὶ μάλιστά γε τούτους ὁ κατὰ Μνησιπτολέμου διελέγχει. θαυμαστῶς γὰρ τὴν κατηγορίαν πρὸς μέγεθος οὗτος ηὔξησε. Κεκίλιος δὲ ἁμαρτάνει,

Lysiæ Orationibus exterminat, & multas pulcrasque alias orationes tanquam alienas reiiciens, magnam vtilitatem hominibus eripuit: non inuentis amplius his, quæ ab eo in reprehensionem ciciderunt. Semel enim seclusæ, neglectæ sunt, quod reprehensio fortior esset, quemadmodum in aliis multis veritate detecta. Dexter autem & acer fuit *Lysias* ad commouendos affectus, & Orationis amplificandæ egregiè peritus. Nonnulli igitur Rhetores non rectè de *Lysia* dixerunt, ostendere crimina, præ cæteris, qui antecessêrunt, posse; amplificandis verò iis multo inferiorem esse. Etenim apertè refelluntur eius Orationibus, quibus iudicium eorum falsum esse conuincitur, & maximè Oratione *contra* ∴ *Mnesiptolemon.* Mirum enim in modum accusationem auget. Errat & * Cœlius,

∴ *Hodie extra Theomnestũ duæ Orationes exstant, 9. & 10.*

* *Fort.* Cæcilius, *vt Plut. supra cum Dionysio nominat, qui est Halicarnassẽus vel* C. Acilius, *quod Dionysii etiam nomen.*

η

qui cùm hunc inter alios Inuentione præstare asserat, inuenta tamen disponere proinde posse negat, licet hac virtutis dicendi parte nemini cedere videatur. Vidit Demosthenem adolescentem *Lysias*, patremque habuit Cephalum Lysaniam Cephali filium. Is natione Syracusanus fuit. Athenas cùm migrasset, partim vrbis desiderio captus, partim Periclis Xantippi F. fama excitatus, ibi primo quidem cum clarissimis Atheniensib. erudiebatur: postquam verò ciuitas coloniam Sybarim misit, abiit vnà cum fratre Polemarcho natu maximo, vt hereditatis paternæ particeps fieret. Cùm iam decimum quintum annum ageret, apud Tisiam & Niciã Syracusanos instituitur, cumque domum comparasset, atq; hereditatem esset cõsecutus, vixit in summa abundantia vsque ad Clearchi Præ-

εὑρετικὸν μὲν τὸν ἄνδρα, εἴπερ ἄλλον τινὰ, συνομολογῶν· οἰκονομῆσαι δὲ τὰ εὑρεθέντα οὐχ οὕτως ἱκανόν. καὶ γὰρ κἀν τούτῳ τῷ μέρει τῆς ἀρετῆς τοῦ λόγου οὐδενὸς ὁρᾶται φαυλότερος· εἶδε δὲ μειράκιον Δημοσθένην ὄντα· παῖς δὲ γέγονεν ὁ Λυσίας Κεφάλου τοῦ Λυσανίου τοῦ Κεφάλου, γένος μὲν Συρακούσιος, μετανάστης δὲ γενόμενος εἰς Ἀθήνας πόθῳ τε τῆς πόλεως, καὶ τῆς Περικλέους τοῦ Ξανθίππου φήμης. ἐν ᾗ τὰ μὲν πρῶτα συνεπαιδεύετο τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν Ἀθηναίων· ὕστερον δὲ, τὴν εἰς Σύβαριν ἀποικίαν στελλούσης τῆς πόλεως ᾤχετο καὶ αὐτὸς σὺν τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν ἀδελφῶν Πολεμάρχῳ, ἐφ' ᾧ τοῦ πατρῴου μεταλαχεῖν κλήρου. ἔτος δὲ πέντε καὶ δέκατον ἦγε. καὶ διέτριβεν, ἀκροώμενος Τισίου τε καὶ Νικία τῶν Συρακουσίων. οἰκίαν δὲ κατασκευασάμενος, καὶ κλήρου τυχὼν ἐπολιτεύετο τῶν πολιτῶν οὐκ ἐνδεέστερον, ἕως Κλεάρχου τοῦ Ἀθήνησιν ἀρχον-

ἄρχοντος. τῷ δ' ἑξῆς ἐνιαυτῷ ἀττικίζειν αἰτιαθεὶς, μεθ' ἑτέρων τριῶν ἐξέπεσε τῆς πατρίδος. Ἀθήνησι δὲ παραγεγονὼς, τῶν τετρακοσίων τὴν πόλιν ἐχόντων, διέμεινεν αὐτόθι. τῶν τριάκοντα δὲ τὴν πόλιν αὖθις κατασχόντων· ἑπτὰ μὲν ἔτη διέμεινεν. ἀφαιρεθεὶς δὲ τὴν οὐσίαν καὶ τὸν ἀδελφὸν Πολέμαρχον ἀποβαλὼν, αὐτὸς μόλις διαδρὰς τὸν ἐπικρεμάμενον ὄλεθρον διῆγεν ἐν Μεγάροις· τῶν δ' ἀπὸ Φυλῆς ἐπιθεμένων τῇ καθόδῳ, χρησιμώτατος ἁπάντων γέγονε τῇ πράξει. χρήματά τε γὰρ αὐτοῖς δραχμὰς δισχιλίας παρέσχε, καὶ ἀσπίδας διακοσίας. σταλεὶς δὲ σὺν Ἕρμωνι, ἐπικούρους τε ἐμισθώσατο τριακοσίους, καὶ Θρασύλαιον τὸν Ἠλεῖον ἔπεισε, ξένον ὄντα, αὐτῷ δύο τάλαντα παρασχεῖν. ἐφ' οἷς γράφει μὲν μετὰ τὴν κάθοδον ὁ Θρασύβουλος πολιτείαν αὐτῷ, ὁ δὲ δῆμος ἐκύρωσε τὴν δωρεάν. Ἀρχῖνος

turam. Sequẽti anno accusatus, quòd partes Atheniensium sequeretur, cum aliis tribus est patria pulsus. Athenas verò cũ venisset, cùm iam Quadringenti Rempublicam in suam ditionem redegissent, in ea egit. Cùm verò triginta-viri Remp. recepissent: mansit annos septem: priuatus verò facultatibus, ac fratre Polemarcho amisso, ipse ægre effugiens imminentem interitum, egit Megaris. Tribulibus verò illius reditum vrgentibus, vtilissimus omniũ fuit, data † mille drachmarum pecunia, & clypeis ducentis: missusque cum Hermone, subsidiarios milites mercede conduxit trecentos & duos, persuasitque Thrasylæo Eliensi hospiti, vt vnum talentum daret. His de causis cum scripsisset Thrasybulus ius ciuitatis illi post reditum dandum esse, populus Atheniensis donum ratum habuit. Archinus

XXX. tyranni Athenis.

† Bis mille drach. Plut.

Perduellionis reum arcessiuit. Plut.

vero eum accuſat violatorem legum, quod nondum facto Senatuſconſulto, donum accepiſſet. Poſtquam vero Decretum abrogatũ eſt, iure ciuitatis excidit, & reliquum tempus perinde ac ſi ciuis fuiſſet, tranſegit, obiitque ibidem annos natus tres & octoginta; alii ſeptem ſubtrahunt,

LXXVI.

δὲ, διὰ τὸ ἀπροβούλευτον εἰσαχθῆναι τὸ ψήφισμα, γράφεται γραφὴν παρανόμων τὴν δωρεάν. καὶ ἐπεὶ κατεγνώσθη τὸ ψήφισμα τῆς μὲν πολιτείας ὁ Λυσίας ἀπελαύνεται, τὸν λοιπὸν δὲ χρόνον κατεβίω ἰσοτελὴς ὢν καὶ τελευτᾷ αὐτόθι, τρία καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονώς· οἱ δὲ, ἀφαιροῦσιν αὐτοῦ ἑπτά.

Ex Sui-

Ex Suida.

Λυσίας Κεφάλου, Συρακουσίου ῥήτωρ· μαθητὴς Τισίου καὶ Νικίου. εἷς τῶν μετὰ Δημοσθένους δέκα ῥητόρων. ἐτέχθη δ' ἐν Ἀθήναις μετοικήσαντος τοῦ Κεφάλου ἐκεῖσε. γεγονὼς δὲ ἐτῶν ιέ ἐς Θουρίους ᾤχετο σὺν ἀδελφοῖς δύο κοινωνήσων τῆς ἀποικίας. εἶτα ἐκπεσὼν ἐκεῖθεν ἐπ' Ἀττικισμῷ, ἐπανῆλθεν ἐς Ἀθήνας ἄγων ἔτος μζ'· λόγοι δὲ αὐτοῦ λέγονται εἶναι γνήσιοι, ὑπὲρ τοὺς τ' καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις ἀμφιδοξούμενοι. τῷ δὲ καθαρῷ τῆς φράσεως, οὐδένα ἔσχε μιμητὴν, πλὴν Ἰσοκράτους. ἔγραψε δὲ καὶ τέχνας ῥητορικὰς, καὶ δημηγορίας, ἐγκώμιά τε, καὶ ἐπιταφίους, καὶ ἐπιστολὰς ζ'. μίαν μὲν πραγματικὴν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐρωτικάς· ὧν αἱ πέντε πρὸς μειράκια.

LYSIAS Cephali Syracuſani filius Orator, diſcipulus Tiſiæ & Niciæ: vnus ex decem Oratoribus, qui cum Demoſth. [*recenſentur.*] Natus eſt Athenis, cùm Cephalus eò cõmigraſſet. Anno ætatis 15. Thurios abiit, cum fratribus duobus, in coloniam: poſt ob Athenienſium ſtudiũ inde pulſus, rediit Athenas, anno ætatis XLVII. Orationes eius germanæ eſſe perhibentur vltra CCC. & aliæ præter eas, de quibus ambigitur. Puritate dictionis neminem habuit imitatorem præter Iſocratem. Scripſit etiam præcepta dicendi, laudationes, & Orationes funebres; & Epiſtolas VII. vnam Pragmaticam, reliquas amatorias; quarum quinque ſunt ad adoleſcentulos.

Lysiæ Orationum syllabus.

Interprete IODOCO VANDER-HEIDIO Brabanto.

1.	Pro cæde Eratosthenis Apologia.	Ἡ ὑπὲρ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία.
2.	In Simonem Apolog.	Ἡ πρὸς Σίμωνα ἀπολογία.
3.	De vulnere ex industria illato.	Ὁ περὶ τραύματος ἐκ προνοίας λόγος.
4.	Pro Callia Apologiæ Exordium.	Ὁ ὑπὲρ Καλλίου ἀπολογίας προοίμιον.
5.	Contra Andocidis sacrilegium sine exordio.	Κατὰ Ἀνδοκίδου ἱεροσυλίας ἄνευ προοιμίου.
6.	Apolog. de oliuæ trunco ex agro non sublato.	Ἡ ὑπὲρ τοῦ σηκοῦ ἀπολογία.
7.	Excusatio sui ad familiares obtrectatores.	Ἡ κατηγορία πρὸς τοὺς συνουσιαστὰς κακολογιῶν.
8.	Oratio pro milite.	Ὁ ὑπὲρ τοῦ στρατιώτου.
9.	Contra Theomnestũ Oratio prior.	Ὁ κατὰ Θεομνήστου πρῶτος.
10.	Contra Theomnest. posterior.	Ὁ κατὰ Θεομνήστου δεύτερος.
11.	Contra Eratosth. 30. Tyrannorum vnum, quam Lysias habuit.	Ὁ κατὰ Ἐρατοσθένους τοῦ γενομένου τῶν τριάκοντα.
12.	Contra Agorati delationem & iudicium.	Ὁ κατὰ Ἀγοράτου ἐνδείξεως.
13.	Contra Alcibiadem, quod ordinẽ in militia deseruisset.	Ὁ κατὰ Ἀλκιβιάδου λειποταξίου.

Ὁ κατὰ

Ὁ κατ' Ἀλκιβιάδου ἀστρατείας.	14.	Contra Alcibiadem militię desertorem.
Ἡ ἐν βουλῇ Μαντιθέῳ δοκιμαζομένῳ ἀπολογία.	15.	Pro Mantitheo magistratus cãdidato, qui in Senatu vitæ anteactæ examen subibat.
Ὁ δημοσίων ἀδικημάτων λόγος.	16.	De publicatis bonis.
Ὁ περὶ τῆς δημεύσεως τοῦ Νικίου ἀδελφοῦ ἐπίλογος.	17.	De publicatione bonorũ Niciæ fratris Epilogus.
Ὁ ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων πρὸς τὸ δημόσιον.	18.	Pro Aristophanis bonis ad Ærarios.
Ὁ ὑπὲρ Πολυστράτου.	19.	Pro Polystrato.
Ἡ ἀπολογία δωροδοκίας, ἀπαράσημος.	20.	Pro eo qui muneribus corruptus ferebatur Apologia.
Ὁ κατὰ τῶν σιτοπωλῶν.	21.	Contra frumentarios negotiatores.
Ὁ κατὰ Παγκλέωνος.	22.	Aduersus Pancleonem, quod non sit Platæensis.
Ὁ πρὸς τὴν εἰσαγγελίαν περὶ τοῦ μὴ δίδοσθαι τῷ ἀδυνάτῳ ἀργύριον.	23.	Ad sui delationem, quod cum impotés non esset, à Rep. tamen acciperet pecuniam.
Ἡ δήμου καταλύσεως ἀπολογία, ἀτελής.	24.	De popularis status euersione, Apologia mutila.
Ὁ περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας, ἀκέφαλος.	25.	De probatione Euandri, carens principio.

26.	Aduersus Epicraté, eosq; qui cum ipso legatione sunt functi, Epilogus.	Ὁ κατὰ Ἐπικράτους καὶ τῶν συμπρεσβευτῶν ἐπίλογος.
27.	Contra Ergoclem Epilogus.	Ὁ κατὰ Ἐργοκλέους ἐπίλογος.
28.	Contra Philocratem breuis Oratio, seu Epilogus.	Ὁ κατὰ Φιλοκράτους ἐπίλογος.
29.	Contra Nicomachũ scribam, de nõ red. dita magistratus sui ratione, Accusatio.	Ὁ κατὰ Νικομάχου γραμματέως εὐθυνῶν κατηγορία.
30.	Contra Philonẽ non approbandum, nec admittendũ ad magistratum.	Ὁ κατὰ Φίλωνος δοκιμασίας.
31.	Funebris Oratio, in laudem cæsorũ, dum Corinthiis auxilium Athenienses ferunt.	Ὁ ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς.

Accesserunt ex Dionysio Halicarnasseo:

32.	Panegyricus contra Dionysium Tyrannum.	Πανηγυρικὸς κατὰ Διονυσίου.
33.	In Diogitonem, iniquum tutorem.	Κατὰ Διογείτονος, κακῆς ἐπιτροπῆς.
34.	Ne recepta, à maioribusque probata Reip. forma Athenis aboleatur.	Περὶ τοῦ μὴ καταλῦσαι τὴν πάτριον πολιτείαν Ἀθήνησι.

ΛΥΣΙΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ ΛΟΓΟΙ.

LYSIÆ RHETORIS ORATIONES.

ARGVMENTVM APOLOGIÆ

Pro cæde Eratosthenis.

Auctore IODOCO VANDERHEIDIO.

QVI *accusatur cædis, excusat se; quòd in adulterio deprehensum liceat marito occidere. Oratio est generis iudicialis, status assumtiui. Narrationem habet perspicuam. Confirmatio nititur testibus & lege de mœchis lata. Quæ nisi obseruetur, multa incommoda & absurda dicit euentura.*

1 *Exordium sumitur à præclara illa sententia*, vt nõ aliter de aliis, ac de nobis, iudicemus. *Id tamen non rarò à plerisq; negligitur; quod, quæ cæteris eueniunt, quasi longo interuallo interiecto videamus. Cic. lib. 1. Offic.*

2 *Modus gubernandi vxores.*

3 *Liberi sunt firmissimum coniugatorum vinculum. Facetè nonnulli dixerunt, Matrimonium sine prole, esse quasi mundum sine Sole. Et, vt vita sine coniugio Græcis dicitur* ἀτελὴς, *ita & Coniugium sine liberis* ἡ ἀτελὴς δόμος *appellatur.*

4 *Bene prouerbium admonet; Nec mulieri, nec gremio credendum.*

5. 6. *Variis Prouerbiis, sententiis, & historiis taxatur*

fœminarum leuitas & fallacia; nec immeritò, vt vel hinc patet. Vnde illud Satyrici Iuuenalis:

Credo pudititiam Saturno Rege moratam
In terris. *&c.*

7 Euphiletus, *sitne nomen proprium, vt nonnulli censent; an fictum: &, vt alii, commune, ἐπίχω: Interim tamen vt proprium vsurpo.*

8 *Non inelegans disputatio, cur vim inferentibus mitior fuerit pœna constituta, quàm iis qui blanditiis corrumpunt. Plus enim hi nocent, & fœminæ, cuius animum corrumpunt; & marito, à quo vxoris animum alienant; & liberis, quos materno illo & planè naturali amore spoliant: Adde quod horum culpâ fiat, vt mariti adulterorum filios pro suis educent. Lege Pet. Victorium lib.* XXXII. *variar. lect. c.* 19.

9 *Quam periculosa sit omnis in Rep. innouatio, nos nostro æuo satis re ipsa edocti sumus. Hinc Plato, ne Musicæ quidem modos in Republ. mutandos censuit: nam (vt Valer. Maximus rectè ait)* Minimis in rebus omnia antiquæ consuetudinis monimenta sunt obseruanda. *Lysias autem εἰρωνικῶς & cum stomacho de Legum abrogatione loquitur.*

LYSIÆ

ΛΥΣΙΟΥ ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία.

LYSIÆ *Pro cæde Eratosthenis* APOLOGIA.

Interprete IODOCO Vanderheidio, Calinthoutano, Brabanto.

ΠΕΡΙ' πολλοῦ ἂν ποιησαίμην, ὦ ἄνδρες, τὸ τοιούτους ὑμᾶς ἐμοὶ δικαστὰς περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενέσθαι, οἷοί περ ἂν ὑμῖν αὐτοῖς, ∴ εἰ ἦτε τοιαῦτα πεπονθότες. εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι εἰ τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῶν ἄλλων ἔχοιτε ἥνπερ περὶ ὑμῶν αὐτῶν, οὐκ ἂν εἴη ὅστις οὐκ ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀγανακτοίη· ἀλλὰ πάντες ἂν περὶ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδευόντων τὰς ζημίας "μακρὰς ἡγεῖσθε. καὶ ταῦτα οὐκ ἂν εἴη μόνον παρ' ὑμῖν οὕτως ἐγνωσμένα, ἀλλ' ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. περὶ τούτου γὰρ μόνου τοῦ ἀδικήματος καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ ἡ αὐτὴ τιμωρία τοῖς ἀσθενεστάτοις πρὸς τοὺς τὰ μέ-

PERMAGNI facerem, Viri, si tales in hoc negotio vos erga me Iudices præberetis, quales in vestra causa futuri essetis, si eandem accepissetis iniuriam. Satis enim mihi constat, si eodem sitis erga alios animo, quo erga vos ipsos; vestrûm neminem fore, qui rerum indignitate nō doleat; Qui non eorum pœnas, qui talibus dediti sunt flagitiis, leues existimet: neque verò vos solum hæc ita censeatis, sed vniuersa Græcia. Huius enim vnius criminis, tam in populari statu, quàm in paucorum principatu, eadem minimis aduersus

I. *Exordium à præclara sententia.*

Criminis magnitudine, aduersarium adducit in odium.

maximè potentes constituta est vindicta; vt abiectissimus quisque idem habeat iuris quod dignissimus: Adeò hanc iniuriam omnes ducunt pro summa. De atrocitate igitur huius supplicii omnes vos idem sentire arbitror, neque quenquam ita remisso esse animo, vt eos qui talia perpetrarunt aut veniâ dignos, aut leui pœna plectendos putet. *Propositio cum amplificatione.* Atque id mei muneris esse opinor, vt vobis demonstrem, quod Eratosthenes domum meam ingressus vxorem meam stuprauerit, vitiumque ei obtulerit, liberis meis dedecori fuerit, mihi insignem contumeliæ notam inusserit: & quod nulla mihi cum hoc inimicitiæ causa, præter hanc, intercesserit; Neque pecuniæ causa hæc fecerim, vt è paupere diues fierem, aut aliud emolumenti quippiam consequerer; sed vindictam à lege constitutam.

γιστα δυναμένους ἀποδέδοται· ὥστε τὸν χείριστον τῶν αὐτῶν τυγχάνειν τῷ βελτίστῳ. οὕτως, ὦ ἄνδρες, ταύτην τὴν ὕβριν ἅπαντες ἄνθρωποι δεινοτάτην ἡγοῦνται. περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγέθους τῆς ζημίας ἅπαντας ὑμᾶς νομίζω τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔχειν, καὶ οὐδένα οὕτως ὀλιγώρως διακεῖσθαι, ὅστις οἴεται δεῖν συγγνώμης τυγχάνειν, ἢ μικρᾶς ζημίας ἀξίους ἡγεῖται τοὺς τῶν τοιούτων ἔργων αἰτίους. ἡγοῦμαι δὲ, ὦ ἄνδρες, τοῦτό με δεῖν ἐπιδεῖξαι, ὡς ἐμοίχευεν Ἐρατοσθένης τὴν γυναῖκα τὴν ἐμὴν, καὶ ἐκείνην τε διέφθειρε, καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐμοὺς ᾔσχυνε, καὶ ἐμὲ αὐτὸν ὕβρισεν, εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιών. καὶ οὔτε ἔχθρα ἐμοὶ καὶ ἐκείνῳ οὐδεμία ἦν, πλὴν ταύτης· οὔτε χρημάτων ἕνεκα ἔπραξα ταῦτα, ἵνα πλούσιος ἐκ πένητος γένωμαι, οὔτε ἄλλου κέρδους οὐδενὸς, πλὴν τῆς κατὰ τοὺς νόμους τιμωρίας.

Ἐγὼ

Ἐγὼ τοίνυν ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν ἅπαντα ἐπιδείξω τὰ ἐμαυτοῦ πράγματα, οὐδὲν παραλείπων, ἀλλὰ λέγων τἀληθῆ. ταύτην γὰρ ἐμαυτῷ μόνην ἡγοῦμαι σωτηρίαν, ἐὰν ὑμῖν εἰπεῖν δυνηθῶ ἅπαντα τὰ πεπραγμένα. ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες, ἐπειδὴ ἔδοξέ μοι γῆμαι, καὶ γυναῖκα ἠγαγόμην εἰς τὴν οἰκίαν, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον οὕτω διεκείμην ὥστε μήτε λυπεῖν, μήτε λίαν ἐπ' ἐκείνῃ εἶναι, ὅ, τι ἂν θέλοι ποιεῖν· ἐφύλαττόν τε ὡς οἷόν τε ἦν, καὶ προσεῖχον τὸν νοῦν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν. ἐπειδὴ δέ μοι παιδίον γίγνεται, ἐπίστευον ἤδη, καὶ πάντα τὰ ἐμαυτοῦ ἐκείνῃ παρέδωκα, ἡγούμενος ταύτην οἰκειότητα μεγίστην εἶναι. ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, ὦ Ἀθηναῖοι, πασῶν ἦν βελτίστη· (καὶ γὰρ οἰκονόμος δεινὴ, καὶ φειδωλὸς ἀγαθὴ, καὶ ἀκριβῶς πάντα διοικοῦσα.) ἐπειδὴ δέ μοι ἡ μήτηρ ἐτελεύτησε, πάντων τῶν

Quare vobis ab initio vniuersam causæ meæ conditionem declarabo, & nihil omittendo rem ipsam vobis indicabo. Hoc n. vno salutis meæ spes nititur, si omnia, vt gesta sunt, vobis recensuero.

II. *Narratio perspicua.*

Postquam enim, Viri, cõiugium mihi placuerat, & vxorem domum duxeram, aliàs quidem ita me gerebam, vt neq; molestus essem, neque, sicut ei liberet, viuendi licentiam concederem.

2. *Modus gubernãdi vxores.*

Obseruabam, quoad fieri poterat, animaduertebam, vt consentaneum & æquum erat. At postquam infans mihi natus fuit, confidebam tum ipsi, & omnia mea committebam, existimans hoc firmissimum nostræ coniunctionis esse vinculum.

3. *Liberi sunt firmissimũ cõiugii vinculum.*

Hæc igitur, Athenienses, principio coniugii fuit omnium optima; siquidem materfamilias & prudẽs & frugi accuratè omnia administrabat, sed postquam mater diem suum obiit, omnium malorum cau-

*De hac more Petr. Victorius libr. III. variar. lect. cap. 12. ex Andria Terentii.

ſam mortua mihi attulit. Quod in huius* funus, vxor mea cum prodiret, ab hoc homine conſpecta, temporis interuallo ſeducta ſit & peruerſa. Obſeruabat enim famulã, quæ ad forum itabat, eamque verbis ineſcatam peruertit. Principio igitur, Viri, (oportet enim & hæc vobis narrare) domus mihi eſt non ampla, in duas diuiſa partes, cuius ſuperiora magnitudine reſpõdent inferioribus, ac altera viris, altera fœminis ſunt deſtinata.

III.

.·. Puerum à matre proba ali conuenit, quod nutricis mores nõ rarò imbibat.

Cum autem .·. puer nobis eſſet, ac mater ipſum lactaret; ne ipſa lauãdi cauſa, per gradus deſcendendo in aliquod incommodum incideret, ego in ſuperioribus ædibus me continebam, inferioribus fœminarum vſui relictis. Atq; hac iam cõſuetudine fiebat, vt vxor ſæpe abiret, ac deſcenderet, apud puerum dormitura, vt vbere porrecto, fletu ipſum ꝓhiberet. Atque hæc longo tempore ita obſeruata fuerũt, neq; vlla mihi ſu-

κακῶν ἀποθανοῦσα αἰτία μοι γεγένηται. ἐπ' ἐκφορὰν αὐτῇ ἀκολουθήσασα ἡ ἐμὴ γυνὴ, ὑπὸ τούτου τοῦ ἀνθρώπου ὀφθεῖσα, χρόνῳ διαφθείρεται. ἐπιτηρῶν γὰρ τὴν θεράπαιναν τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν βαδίζουσαν, καὶ λόγους προσφέρων ἀπώλεσεν αὐτήν. πρῶτον μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες (δεῖ γὰρ καὶ ταῦθ' ὑμῖν διηγήσασθαι) οἰκίδιον ἐστί μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω, κατὰ τὴν γυναικωνῖτιν καὶ κατὰ τὴν ἀνδρωνῖτιν. ἐπειδὴ δὲ τὸ παιδίον ἐγένετο ἡμῖν, ἡ μήτηρ αὐτὸ ἐθήλαζεν· ἵνα δὲ μὴ, ὁπότε λούεσθαι δέοι, κινδυνεύοι κατὰ τῆς κλήμακος καταβαίνουσα, ἐγὼ μὲν ἄνω διῃτώμην, αἱ δὲ γυναῖκες κάτω. καὶ οὕτως ἤδη συνειθισμένον ἦν ὥστε πολλάκις ἡ γυνὴ ἀπῄει κάτω καθευδήσουσα ὡς τὸ παιδίον, ἵνα τὸν τιτθὸν αὐτῷ διδῷ, καὶ μὴ βοᾷ. καὶ ταῦτα πολὺν χρόνον οὕτως ἐγίνετο, καὶ ἐγὼ οὐδέποτε ὑπώπτευσα;

ἠπίστου· ἀλλ' οὕτως ἠλιθίως διεκείμην, ὥστε ᾤμην τὴν ἐμαυτοῦ γυναῖκα πασῶν σωφρονεστάτην εἶναι τῶν ἐν τῇ πόλει. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ὦ ἄνδρες, ἧκον μὲν ἀπροσδοκήτως ἐξ ἀγροῦ, μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, τὸ παιδίον ἐβόα, καὶ ἐδυσκόλαινεν, ὑπὸ τῆς θεραπαίνης ἐπίτηδες λυπούμενον, ἵνα ταῦτα ποιῇ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἔνδον ἦν (ὕστερον γὰρ ἅπαντα ἐπυθόμην) καὶ ἐγὼ τὴν γυναῖκα ἀπιέναι ἐκέλευον, καὶ δοῦναι τῷ παιδὶ τὸν τιτθὸν, ἵνα παύσηται κλαίων. ἡ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελεν, ὡς ἂν ἀσμένη με ἑωρακυῖα ἥκοντα διὰ χρόνου· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ὠργιζόμην καὶ ἐκέλευον αὐτὴν ἀπιέναι, ἵνα σύ γε (ἔφη) πειρᾷς ἐνταῦθα τὴν παιδίσκην· καὶ πρότερον δὲ μεθύων "εἷλκες αὐτήν. Κἀγὼ μὲν ἐγέλων· ἐκείνη δὲ ἀναστᾶσα καὶ ἀπιοῦσα προστίθησι τὴν θύραν, προσποιουμένη παίζειν, καὶ τὴν κλεῖν ἐφέλκεται. κἀγὼ τούτων οὐδὲν ἐνθυμούμενος, οὐδ' ὑπονοῶν, ἐκάθευδον ἄσμενος, ἥκων ἐξ ἀγροῦ.

ſpicio fuit, ſed adeò eram
ſtolidus, vt vxorem meã,
omnium, quæ in ciuitate
ſunt, caſtiſſimam iudica-
rem. Inſequente a. tem- 4.
pore, Viri, inopinatò red-
ii ex agro, atque à cœna
puer plorabat, & quirita-
batur, ab ancilla, vt id fa-
ceret, inquietatus: (erat
enim vir hic in ædibus, nã 5.
poſtea omnia intellexi) &
ego vxorem abire iube-
bam, vt puero papillam
daret, quò flere ceſſaret.
Atque initio ipſa recuſa-
uit, quaſi meo conſpectu
gauiſa, qui aliquandiu ab-
ſens iam redieram. Cum
autem ægrè ferrem, &
diſcedere ipſam iuberem,
vt tu (inquit) ancillam hic
ad libidinem ſolicites, ſic-
ut nuper ebrius ipſam tra-
hebas. Ad quæ ego ride- 6.
bam: At illa ſurgens ab-
iit, & ludere ſe ſimulans
oſtium impulit, ac obſe-
rauit, me autem nihil ho-
rum cogitantem, neque
quicquam ſuſpicantẽ ſua-
uis detinuit ſomnus, vt
qui ex agro venirem.

Fraus & leuitas fœminarum.

IV. Aduentante autem die, venit ipsa, &ianuam aperuit: Interroganti verò mihi cur ianua noctu crepuisset, respondit, Lucernam apud puerum fuisse exstinctam, quæ, lumine à vicinis petito, iterum fuerat accensa. Quod cũ ita se habere crederem, tacebam. Visa est autem mihi & facies eius fucata fratre vix triginta diebus mortuo. Ac ne tunc quidem vllam feci eius rei mentionem, sed tacitus foras ꝑfectus sum.

Fucus iniicit suspicionem fraudis & intemperantiæ.

V. Postea verò tempore interiecto, me nihil planè de vllis meis incommodis cogitantem, accedit vetula, à muliere missa, cum qua stupri cõsuetudinem habebat, vt postea intellexi. Ipsa enim irata, & iniuriam sibi fieri existimans, quod non amplius more solito ab isto inuiseretur; studiosè eum obseruauit, donec, quid causæ esset, inuestigasset. Vetula ergo illa cum ad me accessisset, prope domum meam me præstolata, Euphilete, inquit,
7.

ἐπειδὴ δ' ἦν πρὸς ἡμέραν, ἧκεν ἐκείνη, καὶ τὴν θύραν ἀνέῳξεν. ἐρομένου δέ μου τί αἱ θύραι νύκτωρ ψοφοῖεν, ἔφασκε τὸν λύχνον ἀποσβεσθῆναι τὸν παρὰ τῷ παιδίῳ, εἶτα ἐκ τῶν γειτόνων ἀνάψασθαι. ἐσιώπων ἐγώ, καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἡγούμην. ἔδοξε δέ μοι, ὦ ἄνδρες, τὸ πρόσωπον ἐψιμμυθιῶσθαι, τοῦ ἀδελφοῦ τεθνεῶτος οὔπω τριάκονθ' ἡμέρας. ὅμως δ' οὐδ' οὕτως οὐδὲν εἰπὼν περὶ τοῦ πράγματος, ἐξελθὼν ᾠχόμην ἔξω σιωπῇ. μετὰ δὲ ταῦτα, ὦ ἄνδρες, χρόνου μεταξὺ διαγινομένου, καὶ ἐμοῦ πολὺ ἀπολελειμμένου τῶν ἐμαυτοῦ κακῶν, προσέρχεταί μοι τις πρεσβῦτις ἄνθρωπος, ὑπὸ γυναικὸς ἐπιπεμφθεῖσα ἣν ἐκεῖνος ἐμοίχευεν, ὡς ἐγὼ ὕστερον ἤκουον· αὕτη δὲ ὀργιζομένη, καὶ ἀδικεῖσθαι νομίζουσα ὅτι οὐκέτι ὁμοίως ἐφοίτα παρ' αὐτήν, ἐφύλαττεν, ἕως ἐξεῦρεν ὅ,τι εἴη τὸ αἴτιον. προσελθοῦσα οὖν μοι ἐγγὺς ἡ ἄνθρωπος τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς, ἐπιτηροῦσα, Εὐφίλητε (ἔ-

λῆτε (ἔφη) μηδεμιᾷ πολυπραγμοσύνῃ προσεληλυθέναι με νόμιζε ∴ πρὸς σοῦ. ὁ γὰρ ἀνὴρ ὁ ὑβρίζων εἰς σὲ καὶ τὴν γυναῖκα, ἐχθρὸς ὢν ἡμῖν τυγχάνει. ἐὰν οὖν λάβῃς τὴν θεράπαιναν τὴν εἰς ἀγορὰν βαδίζουσαν καὶ διακονοῦσαν ὑμῖν, καὶ βασανίσῃς, ἅπαντα πεύσῃ. ἔστι δ' (ἔφη) Ἐρατοσθένης "οἴκοθεν ὁ ταῦτα πράττων, ὃς οὐ μόνον τὴν σὴν γυναῖκα διέφθαρκεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας πολλάς. ταύτην γὰρ τὴν τέχνην ἔχει. ταῦτα εἰποῦσα, ὦ ἄνδρες, ἐκείνη μὲν ἀπηλλάγη. ἐγὼ δὲ εὐθέως ἐταραττόμην· καὶ πάντα μου εἰς τὴν γνώμην εἰσῄει· καὶ μεστὸς ἦν ὑποψίας, ἐνθυμούμενος μὲν ὡς ἀπεκλείσθην ἐν τῷ δωματίῳ, ἀναμιμνησκόμενος δὲ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐψόφει ἡ μέταυλος θύρα καὶ ἡ αὔλειος, (ὃ οὐδέποτε ἐγένετο) ἔδοξέ τέ μοι ἡ γυνὴ ἐψιμμυθιῶσθαι. ταῦτά μου πάντα εἰς τὴν γνώμην εἰσῄει, καὶ μεστὸς ἦν ὑποψίας. ἐλθὼν δὲ οἴκαδε, ἐκέλευον ἀκολουθεῖν μοι τὴν θερά-

Nolim me vlla curiositate adductam ad te venisse existimes: Vir enim ille, qui tuam vxorem dedecore & contumelia afficit, nobis est inimicus. Quod si famulam accipias, quæ ad forum vadit, vobisque ministrat, & diligenter examines; omnia intelliges. Est autem (inquit) Eratosthenes, qui hæc designat; qui non tuam solum vxorem, sed & alias multas violauit: In hac enim arte est exercitatus. His dictis illa recessit. Statim verò mihi conturbato omnia in mentem venerunt, & plenus suspicionum, cogitaui quod in cubiculo inclusus fuissem: & recordatus sum quod ea nocte ianua mediana & fores crepuissent (quod antea nunquam cõtigerat) & quod visa esset vxoris facies fuco illita. Hæc omnia versabam animo plenus suspicione. Domum reuersus VI. iussi ancillam me se-

Peruersæ vetulæ fraudibus sunt instructissimæ.

Signa non contemnenda adulterii.

qui ad forum. Quam cum ad neceſſariorum meorum quendam deduxiſſem, dixi, me omnia intellexiſſe, quæ domi patrata eſſent. Tibi ergo licet (inquam) vtrumcumque velis eligere; aut * virgis cæſam in piſtrinum detrudi, & perpetuis calamitatibus ſubiectam nunquam inde eximi; aut veritate patefacta nullo affici incommodo, delictorum venia à me impetrata. Vide nihil mentiaris, ſed rei veritatem indices. Ac illa quidem inprimis inficiabatur, & quod mihi conſuetum videretur, facere iubebat; Nihil n. ſe ſcire affirmabat. At Eratoſthenis mentione apud ipſam facta, cum dixiſſem, hunc eſſe, qui ad vxorem meã ventitaret, perculſa, me omnia callere exiſtimauit: & tunc ad genua mihi procidit, fideque impunitatis à me accepta, rem omnem palam com-

VII. memorabat. Primũ qui-

* Pet. Victorius lib. XIV. variar. lect. cap. 13. Iugum & lorum incurvant collum durum.

παιναν εἰς τὴν ἀγοράν. ἀγαγὼν δ' αὐτὴν ὡς τῶν ἐπιτηδείων τινά, ἔλεγον ὅτι ἐγὼ πάντα εἴην πεπυσμένος τὰ γιγνόμενα ἐν τῇ οἰκίᾳ. σοὶ οὖν (ἔφην) ἔξεστι δυοῖν ὁπότερον βούλει ἑλέσθαι· ἢ μαστιγωθεῖσαν εἰς μύλωνα ἐμπεσεῖν, καὶ μηδέποτε παύσασθαι κακοῖς τοιούτοις συνεχομένην, ἢ κατειποῦσαν ἅπαντα τἀληθῆ, μηδὲν παθεῖν κακόν, ἀλλὰ συγγνώμης παρ' ἐμοῦ τυχεῖν τῶν ἡμαρτημένων. ψεύσῃ δὲ μηδέν, ἀλλὰ πάντα τἀληθῆ λέγε. κἀκείνη τὸ μὲν πρῶτον ἔξαρνος ἦν, καὶ ποιεῖν ἐκέλευεν ὅ, τι βούλομαι· οὐδὲν γὰρ εἰδέναι· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἐμνήσθην Ἐρατοσθένους πρὸς αὐτήν, καὶ εἶπον ὅτι οὗτος ὁ φοιτῶν εἴη πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐξεπλάγη, ἡγησαμένη με πάντα ἀκριβῶς ἐγνωκέναι. καὶ τότε ἤδη πρὸς τὰ γόνατά μου πεσοῦσα καὶ πίστιν παρ' ἐμοῦ λαβοῦσα μηδὲν πείσεσθαι κακόν, κατηγόρει. πρῶτον μὲν

ὡς μετ

ὡς μετὰ τὴν ἐκφορὰν αὐτῇ προσίοι· ἔπειτα ὡς αὐτὴ τελευτῶσα εἰσαγγέλλειε· καὶ ὡς ἐκείνη τῷ χρόνῳ πεισθείη, καὶ τὰς εἰσόδους, οἷς τρόποις προσίοι· καὶ ὡς Θεσμοφορίοις ἐμοῦ ἐν ἀγρῷ ὄντος ᾤχετο εἰς τὸ ἱερὸν μετὰ τῆς μητρὸς τῆς ἐκείνου· καὶ τἄλλα τὰ γενόμενα πάντα, ἀκριβῶς διηγήσατο. ἐπειδὴ δὲ πάντα εἴρητο αὐτῇ, εἶπον ἐγώ, ὅπως τοίνυν ταῦτα μηδεὶς ἀνθρώπων πεύσηται· εἰ δὲ μή, οὐδέν σοι κύριον ἔσται τῶν πρὸς ἔμ' ὡμολογημένων. ἀξιῶ δέ σε ἐπ' αὐτοφώρῳ ταῦτά μοι ἐπιδεῖξαι. ἐγὼ γὰρ οὐδὲν δέομαι λόγων· ἀλλὰ τὸ ἔργον φανερὸν γενέσθαι, εἴπερ οὕτως ἔχει. ὡμολόγει ταῦτα ποιήσειν. καὶ μετὰ ταῦτα διεγένοντο ἡμέραι τέσσαρες ἢ πέντε, ὡς ἐγὼ μεγάλοις ὑμῖν τεκμηρίοις ἐπιδείξω. πρῶτον δὲ διηγήσασθαι βούλομαι τὰ πραχθέντα τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ. Σώστρατος ἦν μοι ἐπιτήδειος καὶ φί-

dem quomodo elato funere ad ipsam Eratosthenes accessisset; quomodo deinde ipsa tandẽ internuncia fuisset; quomodo vxor aliquantò post tempore ingressum ad se esset pollicita, & quibus ipse modis intrasset: qua ratione Thesmophoriis, me ruri agente, vnà cum illius matre templum adiisset: & reliqua quę facta erant omnia accuratè recensuit. His omnibus ab ipsa narratis, inquã ego, vide ne hominum quispiam hæc resciscat; alioqui nihil eorum, quæ tibi pollicitus sum, erit ratũ. Volo autẽ vt in ipso flagitio deprehensos mihi cõmonstres; nihil enim mihi opus est verbis: sed rem ipsam, siquidem ita se habet, mihi palam fieri cupio; quę se facturam pollicebatur. Post hæc intercesserũt dies quatuor aut quinque, vt firmissimis rationibus vobis demõstrabo: sed prius narrare placet, quæ pridie contigerint. * Sosastrus erat mihi propinquus & ami-

Nulla maior pestis in ædibus, quàm corruptis moribus ancilla vel famulus.

* *alii*, Sostratus.

cus, cui post occasum Solis ex agro venienti obuius fui: Sciens autem ipsum tali tempore aduenientẽ, nihil eorum, quibus ipsi opus esset, domi inuenturum; inuitaui ipsum vt mecum cœnaret: profectique domum meam, in cœnaculum ascendimus, ibique cœnauimus. Vbi autem bene videretur acceptus, ipse abiit, ego cubitum me recepi. At Eratosthenes, Viri, ingreditur, & famula, mihi quãprimùm excitato indicat ipsum esse in ædibus. Et ego, vbi præcepissem illi, vt ostii rationem haberet, & clanculum descendissem, egredior, & accedo ad hos, atque illos: quorum nonnullos domi deprehendi, alios vero absentes intellexi. Assumptis autem, eorum qui aderant, quàm fieri poterát, plurimis, redibam, & acceptis è proximo diuersorio tædis ingredimur, ostio, vt à famula procuratum erat, aperto.

Adulterii testes futuros domum ducit.

IX. Cum autem cubiculi ianuã impulissemus,

λος· τούτῳ ἡλίου δεδυκότος ἰόντι ἐξ ἀγροῦ ἀπήντησα. εἰδὼς δ' ἐγὼ ὅτι τηνικαῦτα ἀφιγμένος, οὐδὲν ἂν καταλήψοιτο οἴκοι τῶν ἐπιτηδείων, ἐκέλευον συνδειπνεῖν· καὶ ἐλθόντες οἴκαδε ὡς ἐμὲ, ἀναβάντες εἰς τὸ ὑπερῷον ἐδειπνοῦμεν. ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ εἶχεν, ἐκεῖνος μὲν ἀπιὼν ᾤχετο, ἐγὼ δὲ ἐκάθευδον. ὁ δ' Ἐρατοσθένης, ὦ ἄνδρες, εἰσέρχεται· καὶ ἡ θεράπαινα ἐπεγείρασά με εὐθὺς, φράζει ὅτι ἔνδον ἐστί. κἀγὼ εἰπὼν ἐκείνῃ ἐπιμελεῖσθαι τῆς θύρας, καταβὰς σιωπῇ ἐξέρχομαι, καὶ ἀφικνοῦμαι εἰς τὸν καὶ τόν· καὶ τοὺς μὲν ἔνδον κατέλαβον, τοὺς δὲ οὐκ ἐπιδημοῦντας εὗρον. παραλαβὼν δ' ὡς οἷόν τε ἦν πλείστους ἐκ τῶν παρόντων, ἐβάδιζον. καὶ δᾷδας λαβόντες ἐκ τοῦ ἐγγυτάτου καπηλείου, εἰσερχόμεθα, ἀνεῳγμένης τῆς θύρας, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου παρεσκευασμένης. ὤσαντες δὲ τὴν θύραν τοῦ δωματίου; οἱ μὲν

οἱ μὲν πρῶτον εἰσιόντες, ἔτι εἴδομεν αὐτὸν κατακείμενον παρὰ τῇ γυναικί· οἱ δ' ὕστερον, ἐν τῇ κλίνῃ γυμνὸν ἑστηκότα. ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες, πατάξας καταβάλλω αὐτόν, καὶ τὼ χεῖρε περιαγαγὼν εἰς τοὔπισθεν, καὶ δήσας, ἠρώτων διὰ τί ὑβρίζει εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν εἰσιών. κἀκεῖνος ἀδικεῖν μὲν ὡμολόγει, ἠντεβόλει δὲ καὶ ἱκέτευε μὴ αὐτὸν κτεῖναι, ἀλλ' ἀργύριον πράξασθαι. ἐγὼ δ' εἶπον ὅτι οὐκ ἐγώ σε ἀποκτενῶ, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος· ὃν σὺ παραβαίνων, περὶ ἐλάττονος τῶν ἡδονῶν ἐποιήσω, καὶ μᾶλλον εἵλου τοιοῦτον ἁμάρτημα ἐξαμαρτάνειν εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἐμήν, καὶ εἰς τοὺς παῖδας τοὺς ἐμούς, ἢ τοῖς νόμοις πείθεσθαι, καὶ κόσμιος εἶναι. οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐκεῖνος τούτων ἔτυχεν ὧνπερ καὶ νόμοι κελεύουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας. οὐκ εἰσαρπασθεὶς ἐκ τῆς ὁδοῦ, οὐδ' ἐπὶ τὴν ἑστίαν καταφυγών, ὥσπερ οὗτοι λέγουσι· (πῶς γὰρ ἄν, ὅστις ἐν τῷ δωματίῳ πληγεὶς

qui primi ingrediebãtur, ipſum adhuc inuenerunt cum muliere decumbentem: qui vero inſequebãtur, nudum in lecto ſtantem viderũt. Ego autem, Viri, percuſſum proſtraui, & manibus poſt tergũ ligatis, cur domum meã ingreſſus tam inſigni me afficeret contumelia, interrogaui. Et ille fatebatur quidem iniuriam, ſed obſecrabat, & ſupplicabat ne ſe interficerẽ, ſed pecunia ſecum paciſcerer. Cui reſpondi, non ego te interficiam, ſed ipſa ciuitatis lex, quam tu tranſgreſſus præ voluptate cõtempſiſti; & huiuſmodi flagitium in vxorem & liberos meos admittere, q̃ legibus obedire, & moderatum te præbere, maluiſti. Hoc modo ille pœnas talia perpetrantibus à lege cõſtitutas pependit, non de via intro raptus, neq; ab ara abreptus, vt hi iactant. Quî enim potuit? vt qui ante pedes noſtros in terram ſtatim

Lex hæc à Dracone cõſtituta fuit, & à Solone confirmata.

Confutatio eorum quæ ab aduerſariis fingebantur.

prostratus cecidit, cuiusq; manus in tergū à me reflexi ligabantur? In ædibus autem tanta erat hominum multitudo, vt eorum manus effugere non possit; cum neq; gladium neq; fustem, neque aliud quidquam quo ingressos inuadere posset, haberet.

X. Sed & vos scire arbitror, Viri, quod qui iniqua faciunt, aduersariorū orationē veram esse non cōcedunt: sed ipsi mendaciis & huiusmodi molitionibus, eos qui rectè faciunt, in odium auditorū adducere conantur. Primum igitur recita legem.

Confirmatio à lege ciuitatis.

LEX. Non contendebat, ô Viri, sed fatebatur suam iniuriam, & obsecrabat & supplicabat ne occideretur paratus luere pecuniâ. Ego vero mulctam, ab ipso statutam non approbabā, sed ciuitatis legē ducebam potiorem: atq; eam sumsi pœnam, quam vos talia admittentib. æquissimā esse decreuistis. Accedant autem huc ho-

κατέπεσεν εὐθύς;) περιέτρεψα δ' αὐτοῦ τὼ χεῖρε. ἔνδον δὲ ἦσαν ἄνθρωποι τοσοῦτοι οὓς διαφυγεῖν οὐκ ἠδύνατο, οὔτε σίδηρον, οὔτε ξύλον, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔχων, ᾧ τοὺς εἰσελθόντας ἂν ἠμύνατο, ἀλλ' ὦ ἄνδρες, οἶμαι καὶ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι οἱ μὴ τὰ δίκαια πράττοντες, οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἐχθροὺς λέγειν τἀληθῆ· ἀλλ' αὐτοὶ ψευδόμενοι, καὶ τὰ τοιαῦτα μηχανώμενοι, ὀργὰς τοῖς ἀκούουσι κατὰ τῶν τὰ δίκαια πραττόντων παρασκευάζουσι. πρῶτον μὲν οὖν ἀνάγνωθι τὸν νόμον.

ΝΟΜΟΣ. Οὐκ ἠμφισβήτει, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὡμολόγει ἀδικεῖν· καὶ ὅπως μὲν μὴ ἀποθάνῃ ἠντιβόλει καὶ ἱκέτευεν, ἀποτίνειν δ' ἕτοιμος ἦν χρήματα. ἐγὼ δὲ τῷ μὲν ἐκείνου τιμήματι οὐ συνεχώρουν, τὸν δὲ τῆς πόλεως νόμον ἠξίουν εἶναι κυριώτερον· καὶ ταύτην ἔλαβον τὴν δίκην, ἣν ὑμεῖς δικαιοτάτην εἶναι ἡγησάμενοι τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύουσιν ἐτάξατε. καί μοι ἀνάβητε

τούτων

τούτων μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΙ´ΑΙ. Ἀνάγνωθι δέ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον ἐκ τῆς στήλης τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες, ὅτι αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ τῷ ἐξ Ἀρείου πάγου, ᾧ καὶ πάτριόν ἐστι καὶ ∴ ἐφ᾽ ὑμῖν ἀποδέδοται τοῦ φόνου τὰς δίκας δικάζειν, διαρρήδην εἴρηται, τοῦτον μὴ καταγινώσκειν φόνου, ὃς ἂν ἐπὶ δάμαρτι τῇ ἑαυτοῦ μοιχὸν λαβὼν, ταύτην τὴν τιμωρίαν ποιήσηται. καὶ οὕτω σφόδρα ὁ νομοθέτης ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς γυναιξὶ δίκαια ταῦτα ἡγήσατο εἶναι, ὥστε καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ταῖς ἐλάττονος ἀξίαις τὴν αὐτὴν δίκην ἐπέθηκε. καίτοι δῆλον ὅτι εἴ τινα εἶχε ταύτης μείζω τιμωρίαν ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς, ἐποίησεν ἄν· νῦν δὲ οὐχ οἷός τε ὢν ταύτης ἰσχυροτέραν ἐπ᾽ ἐκείναις ἐξευρεῖν, τὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ ταῖς παλλακαῖς ἠξίωσε γίνεσθαι. ἀνάγνωθι δέ μοι καὶ τοῦτον τὸν νόμον. ΝΟ´ΜΟΣ. Ἀκούετε ἄνδρες, ὅτι κελεύει, ἐάν τις ἄνθρωπον ἐλεύθερον

rum testes. Testes. Recita mihi & hanc legem, quæ apud Areopagitas in columna incisa legitur. Auditis, Viri, quod ab ipso tribunali Areopagitico, cui & patrium est, & à * vobis tributum, vt de cæde controuersias iudicaret, disertis verbis expressum sit, cum non esse damnandum cędis, qui cum vxore sua deprehēsum adulterum hoc supplicio affecerit. Atq; ipse Legislator adeo iusta arbitratus est esse hæc in coniugum stupro, vt & in concubinarum violatione, quæ coniugibus longè posthabentur, eandē voluerit irrogari mulctam. Nec dubium est, quin, si grauiorem nouisset vindictam in coniugibus violatis, ea fuisset vsurus: Nunc autem cum maiorem inuenire non posset, eandem, quæ in cōcubinis violatis statuta est, vsurpari voluit. Recita mihi & hanc legem. Lex. Auditis, Viri, legem iubere, vt, si quis hominē ingenuum, XI.

Quod, nimirum, marito adulterum deprehensum liceat occidere.

Areopagiticum consilium Athenis à Solone fuit institutum, vt Cic. lib. 1. Offic.

aut puerum per vim dedecore afficiat, dupla pœna teneatur: & si coniugatis vim inferat, (propter quas [blanditiis seductas] occidere fas est,) eisdẽ pœnis vt obnoxius
8. sit. † Atque ita violentos mitius censet puniendos, quàm se insinuantes. His enim mortis pœnam cõstituit, illis vero duplam. Eos enim, qui vim faciũt, odio haberi censuit ab illis quibus vis illata est: * Qui vero se insinuando persuadẽt, adeo ipsarum animos peruertere, vt aliorum vxores reddãt sibi beneuolentiores quàm maritis, & vniuersam domum suæ faciant potestatis: liberos quoq; reddãt incertos, maritorumne sint, an adulterorum. Qua de causa, qui legem tulit, mortem ipsis cõstituit pœnam. Me igitur, Viri, " leges nõ solum iniquitatis crimine liberãt: sed etiã hanc sumere pœnam iubent. In vestra autem est manu, vtrum hæ

† Cur vim inferentes mitius puniantur, quàm blãditiis corrũpentes. Paradoxũ.

** Pet. Victorius variarũ lect. libr. 32. c. 15.*

" Muretus lib. VII. var. lect. c. 23.

ἢ παῖδα αἰσχύνῃ βίᾳ, διπλοῦν τὴν βλάβην ὀφείλειν· ἐὰν δὲ γυναῖκας ἐφ' αἷσπερ ἀποκτείνειν ἔξεστιν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι. οὕτως, ὦ ἄνδρες, τοὺς βιαζομένους ἐλάττονος ζημίας ἀξίους ἡγήσατο εἶναι ἢ τοὺς πείθοντας. τῶν μὲν γὰρ θάνατον κατέγνω, τοῖς δὲ διπλῆν ἐποίησε τὴν βλάβην· ἡγούμενος, τοὺς μὲν διαπραττομένους βίᾳ, ὑπὸ τῶν βιασθέντων μισεῖσθαι· τοὺς δὲ πείσαντας, οὕτως αὐτῶν τὰς ψυχὰς διαφθείρειν, ὥς οἰκειοτέρας αὐτοῖς ποιεῖν τὰς ἀλλοτρίας γυναῖκας ἢ τοῖς ἀνδράσι, καὶ πᾶσαν ἐπ' ἐκείνοις τὴν οἰκίαν γεγονέναι· καὶ τοὺς παῖδας ἀδήλους εἶναι ὁποτέρων τυγχάνουσιν ὄντες, τῶν ἀνδρῶν ἢ τῶν μοιχῶν. ἀνθ' ὧν ὁ τὸν νόμον τιθεὶς θάνατον αὐτοῖς ἐποίησε τὴν ζημίαν. ἐμοῦ τοίνυν, ὦ ἄνδρες, οἱ μὲν νόμοι οὐ μόνον ἀπεγνωκότες εἰσὶ μὴ ἀδικεῖν, ἀλλὰ καὶ κεκελευκότες ταύτην τὴν δίκην λαμβάνειν· ἐν ὑμῖν δ' ἐστὶ, πότερον χρὴ τούτους ἰσχυ-

ἰσχυροὺς ἢ μηδενὸς ἀξίους εἶναι. ἐγὼ γὰρ οἶμαι πάσας τὰς πόλεις διὰ τοῦτο τοὺς νόμους τίθεσθαι, ἵνα περὶ ὧν ἂν πραγμάτων ἀπορῶμεν, παρὰ τούτους ἐλθόντες σκεψώμεθα, ὅ, τι ἡμῖν ποιητέον ἐστίν. οὗτοι τοίνυν περὶ τῶν τοιούτων τοῖς ἀδικουμένοις τοιαύτην δίκην λαμβάνειν παρακελεύονται, οἷς ὑμᾶς ἀξιῶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν. εἰ δὲ μή, τοιαύτην ἄδειαν τοῖς μοιχοῖς ποιήσετε, ὡς καὶ τοὺς κλέπτας ἐπαρεῖτε φάσκειν μοιχοὺς εἶναι· εὖ εἰδότας ὅτι ἐὰν ταύτην τὴν αἰτίαν περὶ ἑαυτῶν λέγωσι, καὶ ἐπὶ τούτῳ φάσκωσιν εἰς τὰς ἀλλοτρίας οἰκίας εἰσιέναι, οὐδεὶς ἅψεται. πάντες γὰρ εἴσονται ὅτι τοὺς μὲν νόμους τῆς μοιχείας χαίρειν ἐᾶν δεῖ, τὴν δὲ ψῆφον ὑμετέραν δεδιέναι. αὕτη γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει κυριωτάτη. σκέψασθαι, ὦ ἄνδρες. κατηγοροῦσι γάρ μου ὡς ἐγὼ τὴν θεράπαιναν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ μετελθεῖν ἐκέλευσα τὸν νεανί-

firmæ & ratæ sint futurę, an irritæ & contemtæ. Ego enim vnamquamque ciuitatem ideo leges statuere existimo, vt, si quibus de reb. ambigamus, ab his cõsilio petito, quid faciendum sit sciamus. Hæ autem tales homines huiusmodi supplicio affici iubent ab his, qui iniuriam patiuntur; quibus & vos assentiri velim. Alioquin eam impunitatem concedetis adulteris, vt & fures vestra facilitate adducti se adulteros fateantur; vbi resciuerint, quod, (si hãc causam obtenderint, & ideo in aliorum ædes se ingressos asserant) nemo ipsis manũ sit admoturus. Omnes n. scient, legibus de adulterio abrogatis, vestrã sententiam esse timendam: hæc enim est omniũ, quæ in Rep. sunt, & grauissima & firmissima. *Leges cur statuantur in ciuitatibus.*

XII. Animaduertite, quęso, Viri, obiiciunt mihi, quod eadem die ancillam miserim accersitum hũc adolescen-

Criminatio aduersariorum; quam παρομολογίᾳ præmissa, cõfutat à contingentibus.

tem. At ego nihil me iniqui perpetrasse existimarem, quocunque eum modo deprehendissem. Etenim si rumore tantum sparso, nullo scelere perpetrato, arcessi ipsum iussissem, iniquè fecissem: at si omnibus peractis, ipsum sæpius domũ meã ingressum quacunque ratione occupassem, nihil à moderationis officio alienum me fecisse arbitrarer. Considerate igitur quod & hæc comminiscantur; vt hinc facilè cognoscetis. Erat enim mihi (vt antea dixi) amicus Sesostrus & familiaris, qui mihi cum occurrisset ex agro rediens sub Solis occasum, mecum cœnauerat, ac bene curato corpore discesserat: Atqui inprimis cogitate, Viri, quod, si illa nocte insidias facturus eram Eratostheni, an nõ satius mihi fuisset foris cœnare, quàm conuiuam adducere? Nam adducto conuiua, non

σκον· ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες, δίκαιον ἐμὲ ἂν ποιεῖν ἡγούμην, ᾡτινιοῦν τρόπῳ τὸν τὴν γυναῖκα τὴν ἐμὴν διαφθείραντα λαμβάνων. εἰ μὲν γὰρ λόγων εἰρημένων, ἔργου δὲ μηδενὸς γεγενημένου, μετελθεῖν ἐκέλευον ἐκεῖνον, ἠδίκουν ἄν· εἰ δὲ ἤδη πάντων διαπεπραγμένων, καὶ πολλάκις εἰσεληλυθότος εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὴν, ᾡτινιοῦν τρόπῳ ἐλάμβανον αὐτὸν, σωφρονεῖν ἐμαυτὸν ἡγούμην. σκέψασθε δὲ ὅτι καὶ ταῦτα ψεύδονται. ῥᾳδίως δὲ ἐκ τῶνδε γνώσεσθε. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες (ὅπερ καὶ πρότερον εἶπον) φίλος ὢν ∴ Σώστρατος ∴ καὶ οἰκείως διακείμενος; ἀπαντήσας ἐξ ἀγροῦ περὶ ἡλίου δυσμὰς συνεδείπνει. καὶ ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ, ἀπιὼν ᾤχετο. καίτοι πρῶτον μὲν, ὦ ἄνδρες, ἐνθυμήθητε, ὅτι εἰ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐγὼ ἐπεβούλευον Ἐρατοσθένει, πότερον ἦν μοι κρεῖττον αὐτῷ ἑτέρωθι δειπνεῖν, ἢ τὸν συνδειπνήσοντα εἰσαγαγεῖν. οὕτω γὰρ ἂν ἧττον ἐτόλμη-

τόλμησεν ἐκεῖνος εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν. εἶτα δοκῶ ἂν ὑμῖν, τὸν συνδειπνοῦντα ἀφεὶς, μόνος καταληφθῆναι, καὶ ἔρημος γενέσθαι, ἢ κελεύειν ἐκεῖνον μένειν, ἵνα μετ' ἐμοῦ τὸν μοιχὸν ἐτιμωρεῖτο; ἔπειτα, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἂν δοκῶ ὑμῖν τοῖς ἐπιτηδείοις μεθ' ἡμέραν παραγγεῖλαι, καὶ κελεῦσαι αὐτοὺς συλλεγῆναι εἰς οἰκίαν τῶν φίλων τῶν ἐγγυτάτω, μᾶλλον, ἢ, ἐπειδὴ τάχιστα ᾐσθόμην, τῆς νυκτὸς περιτρέχειν, οὐκ εἰδὼς ὅντινα οἴκοι καταλήψομαι καὶ ὅντινα ἔξω; καὶ ὡς Ἁρμόδιον μὲν καὶ τὸν δεῖνα ἦλθον, οὐκ ἐπιδημοῦντας (οὐ γὰρ ᾔδειν) ἑτέρους δὲ οὐκ ἔνδον ὄντας κατέλαβον· οὓς δ' οἷός τε ἦν λαβὼν, ἐβάδιζον. καίτοιγε, εἰ προῄδειν, οὐκ ἂν δοκῶ ὑμῖν καὶ θεράποντας παρασκευάσασθαι, καὶ τοῖς φίλοις παραγγεῖλαι, ἵν' ὡς ἀσφαλέστατα μὲν αὐτὸς εἰσῄειν

tam facilè in domum meam ingredi ausus esset. Deinde videorne vobis commissurus fuisse, vt conuiua dimisso, solus deprehenderer, & omni auxilio destitutus? an petiturus vt mihi adesset in adultero vlciscendo? Ad hæc, an non videor vobis de die necessariis indicaturus fuisse, & petiturus, vt in aliquam amicorum domum, quæ erat proxima, conuenirent, potius quàm noctu, simulatque sensissem circumcursurus; cum incertum mihi esset, quis domi futurus esset, quis foris? Nam ad Harmodium, ac alium quendam cùm me recepissem, ipsos peregrè profectos intellexi, cuius rei eram ignarus; similiter & alios non esse domi, deprehendi: Quare iis, quos poteram, assumtis redibam. Etenim si præsciuissem, an non putatis me famulos instructurum fuisse, & amicis significaturum, vt quàm minimo cum periculo ad illum accederem?

(Quis enim norat, an ferro ille eſſet armatus) &, vt compluribus teſtibus præſentibus de illo ſuppliciũ ſumerem? Nũc autem ignarus omnium, quæ ea nocte futura eſſent, quos poteram, aſſumſi. Ac mihi horum teſtes accedant.

XIII. TESTIMONIA. Teſtes audiuiſtis, perpendite iam vobiſcum de hoc negotio, & inquirite, an aliqua ſimultatis occaſio, præter hanc inter me, & Eratoſthenẽ hactenus exſtiterit. Nullam ſanè inuenietis.

Peroratio.

Neq; enim vnquàm calumnioſis me actionibus circumuenire voluit, Neque ciuitate expellere conatus, neque priuatarum rerum cauſa in ius me vocauit, neque vllius mali conſcius mihi fuit, quod ne quis reſciret, veritus, ego ipſum occidere petiuerim. Sed neque pecuniarum ſpe hæc deſignaui, quamuis ſint, qui huius rei gratia mortem ſibi inuicem machinentur. Atque tantum abeſt vt aut conuitium, aut e-

(τί γὰρ ᾔδειν εἴ τι κἀκεῖνος εἶχε σιδήριον;) ὡς μετὰ πλείστων ἂν μαρτύρων τὴν τιμωρίαν ἐποιούμην; νῦν δ' οὐδὲν εἰδὼς τῶν ἐσομένων ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ, οὓς οἷός τε ἦν παρέλαβον. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ ἄνδρες· σκέψασθαι δὲ παρ' ὑμῖν αὐτοῖς οὕτως περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ζητοῦντες εἴ τις ἐμοὶ καὶ Ἐρατοσθένει ἔχθρα πώποτε γεγένηται, πλὴν ταύτης. οὐδεμίαν γὰρ εὑρήσετε. οὔτε γὰρ συκοφαντῶν γραφάς με ἐγράψατο, οὔτε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως ἐπεχείρησεν· οὔτε ἰδίας δίκας ἐδικάζετο, οὔτε συνῄδει κακὸν οὐδὲν, ὃ ἐγὼ δεδιὼς μή τις πύθηται, ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι. οὔτε, εἰ ταῦτα διεπραξάμην, ἤλπιζον μὲν χρήματα λήψεσθαι, ἔνιοι γὰρ τοιούτων πραγμάτων ἕνεκεν θάνατον ἀλλήλοις ἐπιβουλεύουσι. τοσούτου τοίνυν δεῖ ἢ λοιδορία ἢ παροι-

παροινία, ἢ ἄλλη τις διαφορὰ ἡμῖν γεγονέναι, ὥστε οὔτε ἑωρακὼς ἦν τὸν ἄνθρωπον πώποτε πλὴν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτί· τί οὖν βουλόμενος ἐγὼ τοιοῦτον κίνδυνον ἐκινδύνευον, εἰ μὴ τὸ μέγιστον τῶν ἀδικημάτων ἦν ὑπ' αὐτοῦ ἠδικημένος; ἔπειτα παρακαλέσας αὐτὸς μάρτυρας ἠσέβουν, ἐξόν μοι, εἴπερ ἀδίκως ἐπεθύμουν αὐτὸν ἀπολέσαι, μηδένα μοι τούτων συνειδέναι; Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, οὐκ ἰδίαν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ νομίζω ταύτην γενέσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἁπάσης. οἱ γὰρ τοιαῦτα πράττοντες, ὁρῶντες οἷα τὰ ἆθλα πρόκειται τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων, ἧττον εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτήσουσιν· † ἐὰν δὲ ὑμᾶς ὁρῶσι τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας. εἰ δὲ μή, πολὺ κάλλιον, τοὺς μὲν κειμένους νόμους ἐξαλεῖψαι, ἑτέρους δὲ θεῖναι, οἵτινες τοὺς μὲν φυλάττοντας τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ταῖς ζημίαις

brietatis insolentia, aut aliud quippiam contentionem inter nos excitauerit, vt ne visus quidem mihi sit vnquam homo iste, nisi ea nocte. Cur igitur maximũ hoc periculum adire mihi libuisset, nisi maxima fuissem iniuria ab ipso affectus? Deinde, cur ipse iniquitatis meæ testes aduocassem, cum licuerit mihi, si præter ius & fas ipsum occidere voluissem, nullum horum habere conscium? Ego igitur existimo, Viri, nõ mihi priuato, sed Reipublicæ vniuersæ hunc dedisse pœnas. Qui enim talia perpetrare consueuerunt, vbi viderint, quænam proposita sint talibus criminibus præmia, non tam temerè in alios peccabunt, si modo vos eodem esse animo videant. Sin aliud sentiatis, præstaret, legibus his quæ latæ sunt abrogatis, alias constituere: quæ grauibus pœnis eos mulctent, qui vxorum suarũ curam ge- 9.

Leges abrogandas εἰρωνικῶς dicit.

runt; & quibus eas violare libuerit, magnã impunitatem concedant. Id enim longè foret ęquius, quàm à lege ipsa ciuibus strui insidias: Quæ quidem iubet, vt si quis adulterum deprehẽdat, suo arbitrio de ipso statuat: cum tamen grauiora pericula metuenda videantur his qui iniuria afficiũtur, quàm qui contra ius aliorum vxores dedecorant. Ego enim nunc tam in discrimen vitæ, quàm facultatum, & aliarum rerum omnium vocor, quod Reipub. legibus me morigerum præbuerim.

Lex de adulteris.

μιώσουσι, τοῖς δὲ βουλομένοις εἰς αὐτὰς ἁμαρτάνειν, πολλὴν τὴν ἄδειαν ποιήσουσι. πολὺ γὰρ οὕτω δικαιότερον ἢ ὑπὸ τῶν νόμων τοὺς πολίτας ἐνεδρεύεσθαι, οἳ κελεύουσι μὲν, ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ, τι ἂν βούληται χρῆσθαι· οἱ δ' ἀγῶνες δεινότεροι τοῖς ἀδικουμένοις καθεστήκασιν ἢ τοῖς παρὰ τοὺς νόμους τὰς ἀλλοτρίας καταισχύνουσι γυναῖκας. ἐγὼ γὰρ νῦν καὶ περὶ τοῦ σώματος καὶ περὶ τῶν χρημάτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων κινδυνεύω, ὅτι τοῖς πόλεως νόμοις ἐπειθόμην.

ARGV-

ARGVMENTVM APOLOGIÆ IN Simonem.

In hac Oratione præter styli exercitium nihil magnopere putaui spectandum, quod res tractetur fœda & obscena: Simon enim cum amasium suum, quo abuti consueuerat, alteri, cuius domestica vtebatur consuetudine, eripere conaretur; exorta inter partes pugna, grauiter læsus, vulneris authorem quarto post anno in ius vocauit. Qui hac oratione habita se defendit. Versatur quæstio in genere Iudiciali, & Statu Finitiuo. Disputatur enim, quod sit vulnus de industria illatum: quod Græcè vocat τραῦμα ἐκ προνοίας.

1 *Ne tamen nihil annotemus, obseruent φιλόδικοι, hoc est, qui leui verbo prouocati ad lites prouolant, in litibus & iudiciis multa sæpe præter opinionem euenire: Ciceronis cõsilium amplectantur, vt à litibus quantum licet, & paulo plus etiam quàm licet, abhorreant. (lib.2. Offic.)*

2 *Imitemur huius viri, quem præ se fert, pudorem & verecundiam. Verecundia enim est custos virtutum omnium. vide & 5 & 6.*

3 *Optimi sunt, in quibus appetitus rationi paret.*
Fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit
Oppida. *ait Bapt. Poeta Mantuanus.*

4 *Honesta virginum educatio.*

5 & 6 *Verecundiæ signa ostendit: quæ non exiguam bonæ frugis spem pollicentur.*

Περιβόητος, *quod in hac oratione occurrit, exponit Petr. Victorius vt Catulli illud*; peruenire in ora vulgi, *libro* VIII. *variar. lect. cap.* 10.

LYSIÆ
Apologia in Simonem.

ΛΥΣΙΟΥ
ἀπολογία πρὸς Σίμωνα.

Auctore IODOCO VANDERHEIDIO.

I. *Exordium quo aduersarium in odium adducit.*

CVM multa & grauia flagitia scirem perpetrasse Simonem, Senatores, nunquam eò audaciæ ipsum existimaui processurum; vt, quorum dare ipsum pœnas oportebat, de illis ipse tanquam iniuria affectus alios fuisset accusaturus: & tanto, tamque religioso iureiurando obstrictus, ad vos fuisset accessurus. Quod si alii de me erant iudicaturi, equidem non leuiter commotus fuissem periculo

2. (cum videam & subornatis fraudibus, & interdum casu multa reis euenire præter opinionem): At, quoniam apud vos dicturus sum, spero me vobis causæ meæ æquitatẽ probaturum. Maximè autem me malè habet, Senatores, quod de eiusmodi vulne-

ΠΟΛΛΑ' καὶ δεινὰ συνειδὼς Σίμωνι, ὦ βουλὴ, οὐκ ἄν ποτ' αὐτὸν εἰς τοσοῦτον τόλμης ἡγησάμην ἀφικέσθαι, ὥστε ὑπὲρ ὧν αὐτὸν ἔδει δοῦναι δίκην, ὑπὲρ τούτων ὡς ἀδικούμενον ἔγκλημα ποιήσασθαι, καὶ οὕτω μέγαν καὶ σεμνὸν ὅρκον διομοσάμενον εἰς ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ μὲν οὖν ἄλλοι τινὲς ἔμελλον περὶ ἐμοῦ διαγνώσεσθαι, σφόδρα ἂν ἐφοβούμην τὸν κίνδυνον, ὁρῶν ὅτι καὶ παρασκευαὶ καὶ τύχαι ἐνίοτε τοιαῦται γίνονται, ὥστε πολλὰ καὶ παρὰ γνώμην ἀποβαίνειν τοῖς κινδυνεύουσιν· εἰς ὑμᾶς δ' εἰσελθὼν, ἐλπίζω τῶν δικαίων τεύξεσθαι. μάλιστα δ' ἀγανακτῶ, ὦ βουλὴ, ὅτι περὶ τῶν τραυ-

μάτων

μάτων εἰπεῖν ἀναγκασθή-
σομαι πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ ὧν
ἐγὼ αἰσχυνόμενος, εἰ μέλ-
λοιεν, πολλοί μοι συνείσεσθαι,
ἠνεσχόμην ἀδικούμενος.
ἐπειδὴ δὲ Σίμων με εἰς τοι-
αύτην ἀνάγκην κατέστησεν,
οὐδὲν ἀποκρυψάμενος, ἅ-
παντα διηγήσομαι πρὸς ὑ-
μᾶς τὰ πεπραγμένα. ἀξιῶ
δὲ, ὦ βουλή, εἰ μὲν ἀδικῶ,
μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγ-
χάνειν· ἐὰν δὲ περὶ τούτων
ἀποδείξω ὡς οὐκ ἔνοχός
εἰμι οἷς Σίμων διωμόσατο,
ἄλλως δὲ ὑμῖν φαίνωμαι πα-
ρὰ τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμαυτοῦ
ἀνοητότερον πρὸς τὸ μειρά-
κιον .·. διατεθεὶς· αἰτοῦμαι
ὑμᾶς μηδέν με χείρω νομί-
ζειν· εἰδότας ὅτι ἐπιθυμῆ-
σαι μὲν ἅπασιν ἀνθρώποις
ἔνεστιν, οὗτος δὲ βέλτιστος ἂν
εἴη καὶ σωφρονέστατος, ὅστις
κοσμιώτατα τὰς συμφορὰς
φέρειν δύναται. οἷς ἅπα-
σιν ἐμποδὼν ἐμοὶ γεγένηται
Σίμων οὗτος, ὡς ἐγὼ ὑμῖν
ἐπιδείξω. ἡμεῖς γὰρ ἐπεθυ-
μήσαμεν, ὦ βουλή, Θεοδότου,

ribus dicere erit neceſſe,
ob quæ ego pudore ſuf- 2
fuſus, ferre malim iniu-
riam, quàm plures huius
turpitudinis mihi habere
conſcios. Sed poſtquam *Verecundia quam præ ſe fert, beneuolentiam parat.*
Simon me ad hanc ne-
ceſſitatem adegit, omnia
vobis narrabo vt geſta
ſunt. Et peto, Senatores,
vt, ſi peccaſſe videar, nul-
la me venia dignemini:
Sin demonſtrauero nul-
lius me culpæ affinem eſ-
ſe in iis, quæ Simon iura-
mento cõfirmauit; quan-
uis videar præter meam
ætatem ſtolidiori animo
erga adoleſcentem affe-
ctus; rogo vos vt nihil
grauius de me ſtatuatis;
quando conſtat, Cupidi-
nis telis peti, omnib. ho-
minibus contingere: at
hunc optimum & tem- 3
perantiſſimum, qui cu-
piditatibus ſuis optimè
moderari, & incommo-
da ferre nouit. Quibus
in rebus Simonem hunc
mihi impedimento ha-
bui, vt equidem vobis
declarabo. Nos enim am-
bo, Senatores, adoleſcen- I. *Narratio.*
tem hunc Theodotum

Platæëſem voluimus nobis conſuetudine cõiunctum: Atq; ego quidem ipſum beneficiis meis ob ſtrictum volui mihi eſſe amicum; hic verò ignominia & iniuria affectũ, cogere ſe poſſe putauit, vt pro ſua libidine ipſo abuteretur. Et quas quidem iniurias ille ab iſto acceperit, graue fortaſſis eſſet dicere: quæ verò in me commiſerit, exiſtimo vobis eſſe referenda.

Cum enim audiſſet hunc adoleſcentem diuerſari apud me, venit nocte ad ædes meas bene potus, & effracto oſtio irrupit in mulierum conclaue: in quo & ſoror mea erat, & ſororis filiæ; quæ tanta
4 in verecundia fuerunt educatæ, vt etiam à domeſticis conſpectæ erubeſcerent. Atque hic eò contumeliæ proceſſit, vt non prius inde auelli potuerit, quàm qui auxilio nobis veniebant, & qui iſtum comitati erant, vi eundem expellerent; arbitrati grauiter ipſũ peccare, quod in puellarum

Honeſta virginum educatio.

Πλαταϊκὸν μειράκιον· καὶ ἐγὼ μὲν εὖ ποιῶν αὐτὸν ἠξίουν εἶναί μοι φίλον· οὗτος δὲ ὑβρίζων καὶ παρανομῶν, ᾤετο ἀναγκάσειν αὐτὸν ποιεῖν ὅ, τι βούλοιτο. ὅσα μὲν οὖν ἐκεῖνος κακὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ πέπονθε, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν· ὅσα δὲ εἰς ἐμὲ αὐτὸν ἐξημάρτηκεν, ἡγοῦμαι ταῦθ᾽ ὑμῖν προσήκειν ἀκοῦσαι. πυθόμενος γὰρ ὅτι τὸ μειράκιον ἦν παρ᾽ ἐμοί, ἐλθὼν ἐπὶ οἰκίαν τὴν ἐμὴν νύκτωρ μεθύων, ἐκκόψας τὰς θύρας, εἰσῆλθεν εἰς τὴν γυναικωνῖτιν· ἔνδον οὐσῶν τῆς τε ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς καὶ τῶν ἀδελφιδῶν· αἳ οὕτω κοσμίως βεβιώκασιν, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων ὁρώμεναι αἰσχύνεσθαι. οὗτος τοίνυν εἰς τοῦτο ἦλθεν ὕβρεως, ὥστ᾽ οὐ πρότερον ἠθέλησεν ἀπελθεῖν, πρὶν αὐτὸν ἡγούμενοι δεινὰ ποιεῖν οἱ παραγινόμενοι, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ἐλθόντες, ἐπὶ παῖδας κόρας

κόραις καὶ ὀρφανοῖς εἰσιόντα, ἐξήλασεν βίᾳ. καὶ τοσούτου ἐδέησεν αὐτῷ μεταμελῆσαι τῶν ὑβρισμένων, ὥστε ἐξευρὼν οὗ ἐδειπνοῦμεν, ἀτοπώτατον πρᾶγμα καὶ ἀπιστότατον ἐποίησεν· εἰ μή τις εἰδείη τὴν τούτου μανίαν. ἐκκαλέσας γάρ με ἔνδοθεν, ἐπειδὴ τάχιστα ἐξῆλθον, εὐθύς με τύπτειν ἐπεχείρησεν· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν ἠμυνάμην ἐναντίος, ἔβαλλέ με λίθοις. καὶ ἐμοῦ μὲν ἁμαρτάνει, Ἀριστοκρίτου δὲ, ὃς παρ' ἐμὲ ἦλθε μετ' αὐτοῦ, βαλὼν λίθῳ συντρίβει τὸ μέτωπον. ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλὴ, ἡγούμενος μὲν δεινὰ πάσχειν, αἰσχυνόμενος δὲ (ὅπερ ἤδη καὶ πρότερον εἶπον) τῇ συμφορᾷ, ἠνειχόμην, καὶ μᾶλλον ἡρούμην μὴ λαβεῖν τούτων τῶν ἁμαρτημάτων δίκην, ἢ δόξαι τοῖς πολίταις ἀνόητος εἶναι· εἰδὼς ὅτι μὲν τούτου πονηρίᾳ πρέποντα ἔσται τὰ πεπραγμένα, ἐμοῦ δὲ πολλοὶ καταγε-

virginum & orphanarũ cubile intrasset. Et huius contumeliæ tantum abfuit, vt ipsum pœnituerit; vt loco vbi cœnabamus cognito, absurdissimum quid fecerit, & maximè incredibile, iis præsertim, qui huius ignorãt insaniam. Nam, vt me foras euocauerat, simulatque exieram, statim me cædere aggreditur; & cum repugnando ei obsisterẽ, lapidibus me petit: sed à me aberrans Aristocriti frontem, qui ad me cum ipso accesserat, lapidis ictu contriuit. Ego igitur, Senatores, quãuis graui iniuria me affectum arbitrarer, pudore tamen acceptæ iniuriæ victus (vt iam antea dixi) ferendam putabã, & malebam nullas sumere horum delictorũ pœnas, q̃. videri ciuib. parum prudens; animaduertens ꝙ & huius improbitati hæc negotia essent cõformia; & ego hoc dedecore affectus multis ludibrio

Marginal: III. — 5. — *Pudoris argumentum repetit.*

fuiſſe futurus, qui ægrè ferre conſueuerunt, ſi quis viri boni nomen nimis affectet. Adeo vero perplexus hæſi, quomodo in hac iniuria accepta me gerere deberem, vt à ciuitate diſcedere, viſum mihi fuerit conſultiſſimum. Adoleſcente igitur accepto (rem enim ipſam dicere oportet) egreſſus ſum ciuitate; & poſtquam ſatis temporis lapſum videretur, ad reſtinguendum Simoni adoleſcentis deſiderium, & ingenerandam animo eius, eorum quæ prius commiſerat, pœnitentiam, viſum eſt mihi redire. Et

4. ego quidem in Piræum abii; hic vero ſimulac Theodotum rediſſe ſenſit, ac co'mmorari apud Lyſimachum, qui habitabat vicinus ædib. quas hic conduxerat: vocauit ad ſe quoſdam huius propinquos, qui comeſſabantur, & potitabant; ſpeculatores autem conſtituerãt pro foribus, qui exeuntem adoleſcentem ad ſe intro raperent.

λάσσονται τοιαῦτα πάσχοντος, τῶν φθονεῖν εἰθισμένων ἐάν τις ἐν τῇ πόλει προθυμῆται χρηστὸς εἶναι. οὕτω δὲ σφόδρα ἠπορούμην ὅ,τι χρησαίμην, ὦ βουλή, τῇ τούτου παρανομίᾳ, ὥστε ἔδοξέ μοι κράτιστον εἶναι ἀποδημῆσαι ἐκ τῆς πόλεως. λαβὼν δὴ τὸ μειράκιον (ἅπαντα γὰρ δεῖ τἀληθῆ λέγειν) ᾠχόμην ἐκ τῆς πόλεως. ἐπειδὴ δὲ ᾤμην ἱκανὸν εἶναι τὸν χρόνον Σίμωνι, ἐπιλαθέσθαι μὲν τοῦ νεανίσκου, μεταμελῆσαι δὲ τῶν πρότερον ἡμαρτημένων, ἀφικνοῦμαι πάλιν. κἀγὼ μὲν ᾠχόμην εἰς Πειραιᾶ, οὗτος δ' αἰσθόμενος εὐθέως ἥκοντα τὸν Θεόδοτον, καὶ διατρίβοντα παρὰ Λυσιμάχῳ, ὃς ᾤκει πλησίον τῆς οἰκίας ἧς οὗτος ἐμεμίσθωτο, παρεκάλεσε τινὰς τῶν τούτου ἐπιτηδείων. καὶ οὗτοι μὲν ἠρίστων καὶ ἔπινον· φύλακας δὲ κατέστησαν ἐπὶ τοῦ στέγους, ἵν' ὁπότε ἐξέλθοι τὸ μειράκιον, εἰσαρπάσειεν αὐτόν.

ἐν δὲ

ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ ἀφικνοῦμαι ἐγὼ ἐκ Πειραιέως, καὶ τρέπομαι παριὼν ὡς τὸν Λυσίμαχον. ὀλίγον δὲ χρόνον διατρίψαντες, ἐξερχόμεθα † ἤδη μεθύοντες· οὗτοι δ' ἐκπηδῶσιν ἐφ' ἡμᾶς. καὶ οἱ μέν τινες αὐτῶν τῶν παραγενομένων οὐκ ἠθέλησαν συνεξαμαρτεῖν, Σίμων δὲ οὑτοσὶ καὶ Θεόφιλος καὶ Πρώταρχος καὶ Αὐτοκλῆς εἷλκον τὸ μειράκιον. ὁ δὲ, ῥίψας τὸ ἱμάτιον, ᾤχετο φεύγων. ἐγὼ δὲ ἡγούμενος ἐκεῖνον μὲν ἐκφεύξεσθαι, τούτους δ', ἐπειδὴ τάχιστα ἐντύχοιεν ἀνθρώποις, αἰσχυνομένους ἀποτρέψεσθαι· ταῦτα διανοηθεὶς, ἑτέραν ὁδὸν ᾠχόμην ἀπιών· οὕτω σφόδρ' αὐτοὺς ἐφυλαττόμην, καὶ πάντα τὰ ὑπὸ τούτων γιγνόμενα, μεγάλην ἐμαυτῷ συμφορὰν ἐνόμιζον. καὶ "ταῦτα μὲν ἵνα φησὶ Σίμων τὴν μάχην γενέσθαι, οὔτε τούτων οὔτε ἡμῶν οὐδεὶς οὔτε κατεάγη τὴν κεφαλὴν, οὔτε ἄλλο κακὸν οὐδὲν ἔπαθεν, ὡς ἐγὼ τοὺς παραγενομένους ὑμῖν

Interea temporis ego à Piræo reuerſus ad Lyſimachum me recipio; & parum commorati eximus: hi * vero iam ebrii exſiliunt in nos (quanquam nonnulli eorum, qui cum ipſo erant, ſceleris ſocii eſſe noluerint) Et Simon hic & Theophilus, & Protarchus, & Autocles trahebant adoleſcentem. Hic autem reiecto pallio, fuga diſceſſit. Atque ego exiſtimans ipſum eorum manus euaſiſſe, & illos, ſimulatque hominibus occurrerent, præ pudore deſtituros, (hæc, inquam, animo voluens) aliam viam ingreſſus abii: Adeo ipſorũ præſentiam vitabam, & omnia quæ ab his gerebantur, non aliter atque ſummũ incommodum, fugienda cenſebam. Atque hoc loco, quo Simon ait pugnam contigiſſe, neque horum, neque noſtrum cuiquam aut caput contuſum eſt, aut aliud quippiam incõmodi accidit, ſicut teſtibus, qui præſentes fue-

*

Confutatio eorum quæ de loco pugnæ ab aduerſario dicta erant.

runt, vos docebo. TESTES. Quod igitur hic iniuriam fecerit, Senatores, & insidiatus sit nobis, non autem ego huic; eorum, qui præsentes fuerunt, testimonio cognouistis.
V. Post hæc vero adolescens in fullonis officinam confugit; quo & hi irruentes vi ipsum abduxerunt, clamantē, vociferantem & obtestantem. Confluentibus autē multis, & ob facinus indignantibus, & iniqua esse, quæ fierēt dicentibus; nihil dictis mouebantur: sed Molonem fullonem, & alios subuenire conantes verberibus mulctarunt. Cum autem iam nō procul abessent à Lamponis domo, solus ego veniens in ipsos incidi: Et quandoquidē iniquum atq; adeo turpe existimabam, negligere adolescētem tanta cum iniuria, & cōtumelia vi abductum, manus in ipsum iniicio. Hi verò, quare hæc in illum cōmitterent, interrogati, respondere noluerunt: sed, adolescen-

μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ. Ὅτι μὲν τοίνυν οὗτος ἦν ὁ ἀδικήσας, ὦ βουλή, καὶ ἐπιβουλεύσας ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐγὼ τούτῳ, ὑπὸ τῶν παραγενομένων μεμαρτύρηται ὑμῖν. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ μὲν μειράκιον εἰς γναφεῖον κατέφυγεν, οὗτοι δὲ συνεισπεσόντες ἦγον αὐτὸν βίᾳ, βοῶντα καὶ κεκραγότα, καὶ μαρτυρόμενον. συνδραμόντων δὲ τῶν ἀνθρώπων πολλῶν, καὶ ἀγανακτούντων τῷ πράγματι, καὶ δεινὰ φασκόντων εἶναι τὰ γινόμενα, τῶν μὲν λεγομένων οὐδὲν ἐφρόντιζον, Μόλωνα δὲ τὸν γναφέα καὶ ἄλλους τινὰς ἐπαμύνειν ἐπιχειροῦντας συνέκοψαν. ἤδη δὲ αὐτοῖς οὖσι περὶ τὴν Λάμπωνος οἰκίαν, ἐγὼ μόνος βαδίζων ἐντυγχάνω. δεινὸν δὲ ἡγούμενος εἶναι καὶ αἰσχρὸν περιιδεῖν οὕτως ἀνόμως καὶ βιαίως ὑβρισθέντα τὸν νεανίσκον, ἐπιλαμβάνομαι αὐτοῦ. οὗτοι δέ, διότι μὲν τοιαῦτα παρηνόμουν εἰς ἐκεῖνον, οὐκ ἠθέλησαν εἰπεῖν, ἐρωτηθέντες ἀφέμενοι

δὲ τοῦ

δὲ τοῦ νεανίσκου, ἔτυπτον ἐμέ. μάχης δὲ γινομένης, ὦ βουλή, καὶ τοῦ μειρακίου βάλλοντος αὐτοὺς, καὶ περὶ τοῦ σώματος ἀμυνομένου, καὶ τούτων ἡμᾶς βαλλόντων, ἔτι δὲ τυπτόντων αὐτὸν, ὑπὸ τῆς μέθης, καὶ ἐμοῦ ἀμυνομένου, καὶ τῶν παραγινομένων ὡς ἀδικουμένοις ἡμῖν ἁπάντων ἐπικουρούντων· ἐν τούτῳ τῷ θορύβῳ συντριβόμεθα τὰς κεφαλὰς ἅπαντες. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι οἱ μετὰ τούτου παροινήσαντες, ἐπειδὴ τάχιστά με εἶδον, μετὰ ταῦτα ἐδέοντό μου συγγνώμην ἔχειν, οὐχ ὡς ἀδικούμενοι, ἀλλ' ὡς δεινὰ πεποιηκότες. καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τεττάρων ἐτῶν παρεληλυθότων, οὐδέν μοι πώποτε ἐνεκάλεσεν οὐδείς. Σίμων δὲ οὑτοσὶ, ὁ πάντων κακῶν αἴτιος γενόμενος, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν ἦγε, δεδιὼς περὶ αὑτοῦ· ἐπειδὴ δὲ δίκας ἰδίας ἤσθετό κακῶς ἀγωνισάμενον ἐξ ἀντιδόσεως, καταφρονήσας μου οὑτωσὶ τολμηρῶς, εἰς τοιοῦτον ἀγῶνά με κατέστησεν.

te relicto, me plagis affecerunt. Exorta itaq; pugna, Senatores, adolescēte ipsos petente, ac pro corporis libertate pugnāte; illis contrà nos inuadentibus, & ipsum adolescētem cædentibus præ ebrietate: me propugnāte, omniq; eorum, qui aderant, multitudine nobis velut iniuria affectis succurrente: in hoc tumultu omnium capita sunt obtrita. Atq; alii quidē, qui cum hoc debacchati erāt, simulatq; me agnorant, vt ignoscerem statim rogabant, non velut iniuria affecti, sed, vt qui iniuriā se fecisse faterentur. Et ab eo tempore, quatuor iam annis elapsis, nemo vllius iniuriæ me postulauit. Simon autem hic qui omnium malorum fons est & origo, reliquo quidem tempore silentium egit: vt autē animaduertit proprias agentē caufas succubuisse ex antidosi, magno supercilio me contemtū in hanc vocauit controuersiam.

Confessio eorum qui Simoni aderant.

VI.

Quod autem hæc ita se habeant, testes, qui negotio interfuerũt, vobis exhibebo. TESTES. Ergo ex me & testibus rem gestam audiuistis, ac velim, Senatores, eiusdem mecum esse animi Simonẽ; vt ex vtroq; nostrum, his quæ vera sunt, auditis, facilius quæ iusta sunt statuatis. Cum autem iurisiurandi prçstiti nullam ipse habeat rationem; conabor, quæ falso ipse retulit, vobis explicare: ausus enim est dicere, trecentas drachmas Theodoto se dedisse, ex pacto, quod cum ipso fecerat; me autẽ dolis structis abduxisse ab ipso adolescẽtem. Atqui oportuerat ipsum, si hæc ita se habeant, vocatis testibus sufficientibus legitimè de hoc ipso transigere: quod nunquam hic fecisse deprehenditur; sed contumelia potius affecisse, & verberibus nos ambos mulctasse, & comessabundus procaciter fores

Confutatio alia; Quod non fuerit pactus cum adolescente, &c.

ὡς οὖν ἐστι ταῦτ' ἀληθῆ λέγω, τούτων ὑμῖν τοὺς παραγενομένους μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τὰ μὲν οὖν γεγενημένα, καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν μαρτύρων ἀκηκόατε. ἐβουλόμην δ' ἄν, ὦ βουλή, Σίμωνα τὴν αὐτὴν γνώμην ἐμοὶ ἔχειν, ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῶν ἀκούσαντες τἀληθῆ, ῥᾳδίως ἔγνωτε τὰ δίκαια. ἐπειδὴ δὲ αὐτῷ οὐδὲν μέλει τῶν ὅρκων ὧν διωμόσατο, πειράσομαι καὶ περὶ ὧν οὗτος ἔψευσται, διδάσκειν ὑμᾶς. ἐτόλμησε γὰρ εἰπεῖν ὡς αὐτὸς μὲν τριακοσίας δραχμὰς ἔδωκε Θεοδότῳ, συνθήκας πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος, ἐγὼ δ' ἐπιβουλεύσας ἀπέστησα αὐτοῦ τὸ μειράκιον. καίτοι ἐχρῆν αὐτόν, εἴπερ ἦν ταῦτ' ἀληθῆ, παρακαλέσαντα μάρτυρας ὡς πλείστους, κατὰ τοὺς νόμους διαπράττεσθαι περὶ αὐτῶν. οὗτος δὲ τοιοῦτον οὐδὲν πώποτε φαίνεται ποιήσας, ὑβρίζων δὲ καὶ τύπτων ἅμ' ἀμφοτέρους ἡμᾶς, καὶ κωμάζων, καὶ τὰς θύρας ἐκβάλ-

ἐκβάλλων, καὶ νύκτωρ εἰσιὼν ἐπὶ γυναῖκας ἐλευθέρας. ἃ χρὴ μάλιστα, ὦ βουλή, τεκμήρια νομίζειν ὅτι ψεύδεται πρὸς ὑμᾶς. σκέψασθαι δὲ ὡς ἄπιστα εἴρηκε. τὴν γὰρ οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ ἅπασαν πεντήκοντα καὶ διακοσίων δραχμῶν ἐτιμήσατο. καίτοι θαυμαστὸν εἰ τὸν ἑταιρήσοντα πλειόνων ἐμισθώσατο ὧν αὐτὸς τυγχάνει κεκτημένος. εἰς τοῦτο δ' ἥκει τόλμης, ὥστε οὐκ ἐξαρκεῖ περὶ τούτου μόνον αὐτῷ ψεύσασθαι, περὶ τοῦ δεδωκέναι τὸ ἀργύριον, ἀλλὰ καὶ κεκομίσθαι φησί. καίτοι πῶς εἰκός ἐστι, τότε μὲν ἡμᾶς τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν οἷα κατηγόρηκεν οὗτος, ἀποστερῆσαι "βουλομένους τὰς τριακοσίας δραχμάς· ἐπειδὴ δὲ ἀπεμαχεσάμεθα, τηνικαῦτα ἀποδοῦναι τὸ ἀργύριον αὐτῷ, μήτε ἀφειμένους τῶν ἐγκλημάτων, μήτε ἀνάγκης ἡμῖν μηδεμιᾶς γενομένης; ἀλλὰ γάρ, ὦ βουλή, πάντα αὐτῷ ταῦτα σύγκειται καὶ μεμηχάνηται. καὶ δοσ-

effregiſſe, & noctu ad fœminas liberas & ingenuas irrupiſſe. Et, quæ VII,
maxima oportet exiſtimare ſigna, Senatores, quod coram vobis mentiri non vereatur: Conſiderate quàm incredibilia narrarit: vniuerſas ſuas facultates in profeſſione non pluris quàm ducentis quinquaginta drachmis æſtimauit. Admiratione ſanè dignum foret, ſi pluris, quàm opes eius ſunt, amaſium conduxiſſet. Atque eò temeritatis venit, vt ipſi non ſufficiat id ſolum mentiri, quod pecuniam numerarit, ſed & reſtitutam ſibi ait. Sed quî veriſimile eſt, nos tunc ea iniuria, quam profert, affeciſſe ipſum, vt trecentis ipſum drachmis ſpoliaremus: victo verò ipſi, & iam expugnato pecunias dediſſe, antequam vel litis periculo liberaremur, vel vlla neceſſitate premeremur? Sed hæc omnia, Senatores, ab ipſo ficta & excogitata ſunt. Et de-

disse quidē se pecuniam ait, ne videatur iniquus, qui nullo contractu inito, tanta contumelia afficere adolescentem sit ausus: Accepisse verò se simulat; quod constet, in accusatione nullam ipsum pecuniam petiisse, ac ne mentionem quidem eius vllam fecisse.

VIII. Dicit quoque prope suas fores malè se à me verberibus mulctatum esse: cùm liqueat quod amplius quatuor stadiis ab ædibus suis sit persecutus adolescentem nullo incommodo affectus. Et hæc audet negare, quæ plures quàm ducenti homines viderunt. Asserit etiam venisse me ad ædes suas testam habentem, minatumq; esse ipsi mortem, atque hæc deliberato animo esse facta. Ego verò existimo, Senatores, ipsius mendacium facilè deprehendi nō à vobis solum, qui in huiusmodi considerandis, & expendendis estis exercitati, sed etiam ab aliis quibusuis. Cui enim videa-

Redit ad disputationem de loco pugnæ; & Simonem falsò retulisse docet.

ναι μὲν φησιν, ἵνα μὴ δοκῇ δεινὰ ποιεῖν, εἰ μηδενὸς αὐτῷ συμβολαίου γεγενημένου, τοιαῦτα ἐτόλμα ὑβρίζειν τὸ μειράκιον· ἀπειληφέναι δὲ προσποιεῖται, διότι φανερός ἐστιν ἐγκαλέσας οὐδέποτ' ἀργύριον, οὐδὲ μνείαν περὶ τούτου οὐδεμίαν ποιησάμενος. φησὶ δ' ἐπὶ ταῖς αὐτοῦ θύραις ὑπ' ἐμοῦ δεινῶς διατεθῆναι τυπτόμενος· φαίνεται δὲ πλεῖον ἢ τέτταρα στάδια ἀπὸ τῆς οἰκίας διώξας τὸ μειράκιον, οὐδὲν κακὸν ἔχων. καὶ ταῦτα πλέον ἢ διακοσίων ἰδόντων ἀνθρώπων, ἔξαρνός ἐστι. λέγει δ' ὡς ἡμεῖς ἤλθομεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν τούτου ὄστρακον ἔχοντες, καὶ ὡς ἠπείλουν αὐτῷ ἐγὼ ἀποκτενεῖν· καὶ ὡς τοῦτό ἐστιν ἡ πρόνοια. ἐγὼ ἡγοῦμαι, ὦ βουλὴ, ῥάδιον εἶναι γνῶναι ὅτι ψεύδεται, οὐ μόνον ὑμῖν τοῖς εἰωθόσι σκοπεῖσθαι περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. τῷ γὰρ ἂν δόξειε

ξειε πιστὸν, ὡς ἐγὼ προνοηθεὶς καὶ ἐπιβουλεύων ἦλθον ἐπὶ τὴν Σίμωνος οἰκίαν μεθ' ἡμέραν, μετὰ τοῦ μειρακίου, τοσούτων ἀνθρώπων παρ' αὐτῷ συνειλεγμένων; εἰ μὴ εἰς τοῦτο μανίας ἀφικόμην, ὥστε ἐπιθυμεῖν εἷς ὢν πολλοῖς μάχεσθαι· ἄλλως τε καὶ εἰδὼς ὅτι ἀσμένως ἄν με εἶδεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς αὐτοῦ· ὃς καὶ ἐπὶ τὴν ἐμὴν οἰκίαν φοιτῶν εἰσῄει βίᾳ, καὶ οὔτε τῆς ἀδελφῆς, οὔτε τῶν ἀδελφιδῶν φροντίσας, ζητεῖν με ἐτόλμα· καὶ ἐξευρὼν οὗ δειπνῶν ἐτύγχανον, ἐκκαλέσας ἔτυπτέ με. καὶ τότε μὲν ἄρα, ἵνα μὴ περιβόητος εἴην, ἡσυχίαν ἦγον, συμφορὰν ἐμαυτοῦ νομίζων τὴν τούτου πονηρίαν· ἐπειδὴ δὲ χρόνος διεγένετο, πάλιν (ὡς οὗτός φησιν) ἐπεθύμησα περιβόητος γενέσθαι; καὶ εἰ μὲν ἦν παρὰ τούτῳ τὸ μειράκιον, εἶχεν ἄν τινα λόγον τὸ ψεῦδος αὐτῷ, ὡς ἄρ' ἐγὼ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἠναγκαζό-

tur credibile, me cõsultò ex insidiis de die ad Simonis domum venisse cum adolescente, cum tantus esset hominũ cœtus apud ipsum? nisi eo insanię redactus fuissem, vt vnus cum multis confligere voluerim: præsertim cum scirem, nihil illi fore optatius, quàm vt prope fores suas me videret; qui domum meam accedens, & vi ingressus neque sororis, neq; neptium è sorore rationem habuit; sed summa audacia me quæsiuit, & inuento loco vbi cœnabam, euocatum me verberibus excepit. Et tunc IX.
quidem, ne fabula vulgi essem, me continui, & eius improbitatem, meũ esse incommodum duxi. Postquam autem aliquãtulum temporis intercessisset, rursumne famosus (vt hic ait) fieri volui? Et, siquidem adolescẽs apud hunc fuisset, haberet aliquam rationem, & veri speciem eius mendaciũ; quod libidine coactus, aliquid eorum quæ fieri

solent, inconsideratius fecissem: nunc autem (quod nusquam dixit, quodq; ipsi erat odiosissimum) apud me degebat. Itaque cui vestrum credibile est; cum antea è ciuitate, ducto mecum adolescente, discessissem, ne mihi cum hoc esset controuersia; post reditũ ad ædes Simonis rursus duxisse ipsum, vbi plurimum molestiarum mihi erat exhibiturus? Et, si insidias ipsi fecissem, itane venissem imparatus, vt neque amicos, neque domesticos, neq; alium hominem quempiam assumsissem? præter hunc puerũ, qui opitulari mihi non poterat; prodere vero quæstionibus subiectus poterat, si quid deliquissem. Quare, adeo rerũ imperitus fui, vt cum insidias facere vellem Simoni, obseruare nescierim ipsum, vbi solum aggredi aut nocte aut die licuisset: sed huc venerim, vbi plures ipsũ

μένῳ ἀνοητότερόν τι ποιεῖν τῶν εἰκότων· νῦν δὲ τούτῳ μὲν οὐδὲ διελέγετο, ἀλλ᾽ ἐμίσει πάντων ἀνθρώπων μάλιστα· παρ᾽ ἐμοὶ δ᾽ ἐτύγχανε διαιτώμενον. ὥστε τῷ ὑμῶν πιστὸν ὡς ἐγὼ πρότερον μὲν ἐξέπλευσα ἐκ τῆς πόλεως ἔχων τὸ μειράκιον, ἵνα μὴ τούτῳ μαχοίμην· ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμην, πάλιν ἦγον αὐτὸν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος, οὗ πλεῖστα ἔμελλον πράγματα ἕξειν; καὶ † ἐπεβούλευον μὲν αὐτῷ, οὕτω δὲ ἦλθον ἀπαράσκευος, ὥστε μήτε φίλους, μήτε οἰκέτας, μήτε ἄλλον ἄνθρωπον παρακαλέσαι μηδένα; εἰ μὴ τοῦτό γε τὸ παιδίον, ὃ ἐπικουρῆσαι μέν μοι οὐκ ἂν ἠδύνατο, μηνῦσαι δὲ ἱκανὸν ἦν βασανιζόμενον, εἴτι ἐγὼ ἐξημάρτανον. ἀλλ᾽ εἰς τοσοῦτον ἀμαθείας ἀφικόμην, ὥστε ἐπιβουλεύων Σίμωνι, οὐκ ἐτήρησα αὐτὸν οὗ μόνον οἷόν τε ἦν λαβεῖν, ἢ νύκτωρ, ἢ μεθ᾽ ἡμέραν, ἀλλ᾽ ἐνταῦθα ἦλθον, οὗ αὐτὸς ἔμελλον ὑπὸ πλείστων ὀφθήσε-

θήσεσθαί τε καὶ συγκοπήσεσθαι· ὥσπερ καὶ ἐμαυτοῦ τὴν πρόνοιαν ἐξευρίσκων, ἵν' ὡς μάλιστα ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑβρισθείην. ἔτι τοίνυν, ὦ βουλή, καὶ ἐκ τῆς μάχης τῆς γενομένης ῥᾴδιον γνῶναι ὅτι ψεύδεται. τὸ γὰρ μειράκιον ὡς ἔγνω, ῥίψαν θοἰμάτιον, φεῦγον ᾤχετο· οὗτοι δὲ αὐτὸ ἐπεδίωκον· ἐγὼ δὲ ἑτέραν ἀπελθὼν ὁδὸν ᾠχόμην. καίτοι ποτέρους χρὴ αἰτίους τῶν γεγενημένων εἶναι νομίζειν; τοὺς φεύγοντας, ἢ τοὺς ζητοῦντας καταλαβεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι πᾶσιν εἶναι δῆλον ὅτι φεύγουσι μὲν οἱ περὶ αὐτῶν δεδιότες, διώκουσι δὲ οἱ βουλόμενοί τι ποιῆσαι κακόν. οὐ τοίνυν ταῦτα εἰκότα, ἄλλως δὲ παρ' αὐτῶν ∴ πέπρακται. ἀλλὰ καταλαβόντες τὸ μειράκιον ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἦγον βίᾳ· ἐντυχὼν δ' ἐγώ, τούτων μὲν οὐχ † ἡπτόμην, τοῦ μειρακίου δ' ἐπελαμβανόμην. οὗτοι δὲ ἐκεῖνόν τε ἦγον. βίᾳ, καὶ ἐμὲ ἔτυπτον· καὶ ταῦθ' ὑμῖν ὑπὸ τῶν παραγε-

videre, ipsique * succurrere poterant, quasi aduersum me omnia procurauerim, vt inimicis quàm maximè ludibrio essem? *

X. Præterea, Senatores, ex ipsa pugnæ ratione facile mendacii argui potest. Adolescens enim (vt ipse nouit) abiecto pallio, fuga se subduxit; hi insequebantur; ego aliam viam ingressus abii. At vtris adscribenda sunt ea quæ contigerunt? fugientibusne, an, vt prehenderent, insequentibus? Ego sanè omnibus liquere arbitror; eos fugere, qui sibi metuunt: eos autem persequi, qui aliquid mali meditantur. Non igitur hæc sunt vera, sed temere ab ipsis conficta. Nam ipsi adolescẽtem de via comprehenderunt, & vi abduxerunt; quibus ego, cum obuiam venirem, ipsos non attigi, sed adolescentem apprehendi. At hi, qui illum vi abduxerant, me plagis affecerunt; quemadmodũ hoc vobis præsentium testi-

Insequentibus, non fugiẽtibus adscribenda esse pugnæ incommoda.

monijs declaratum est. Itaq; iniquum sanè est, in his me aliquid deliberata voluntate videri fecisse, quorum hi, præter æquitatem & leges, fuerunt authores. Quid autem futurum mihi fuisset: si contrà, quàm nũc sunt, omnia gesta essent? Si multis comitatus necessariis Simoni occurrisse, ipsum inuasissem, percussissem, persecutus essem, ac cõprehẽsum vi abducere laborassem? cum nunc his ab ipso perpetratis, ego in tantum discrimen vocer, in quo & de patria, & de vniuersis meis facultati-
XI. bus agitur? Quod autem maximum est, & præ cæteris perspicuum: cui iniuriam & insidias (vt ipse ait) feci; hic totos quatuor annos non ausus fuit me in ius vocare ob vulnera consulto illata. Ac, cum alii continuo vindictam moliantur, si re, quam adamarunt, & appetiuerunt, spolientur; hic multo tempore post idem facit. Satis igitur vobis demonstratum ar-

νομένων μεμαρτύρηται. ὥστε δεινὸν εἰ περὶ τούτων ἐγὼ δόξω προνοηθῆναι περὶ ὧν οὗτοι τυγχάνουσιν οὕτω δεινὰ καὶ παράνομα πεποιηκότες. τί δ' ἂν ποτε ἔπαθον, εἰ τἀναντία τῶν νῦν γεγενημένων ἦν, εἰ πολλοὺς ἔχων τῶν ἐπιτηδείων ἐγὼ, ἀπαντήσας Σίμωνι, ἐμαχόμην αὐτῷ, καὶ ἔτυπτον αὐτὸν, καὶ ἐδίωκον, καὶ καταλαβὼν ἄγειν βίᾳ ἐζήτουν· ὅπου νῦν τούτου ταῦτα πεποιηκότος, ἐγὼ εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα καθέστηκα, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς οὐσίας τῆς ἐμαυτοῦ ἁπάσης κινδυνεύω; τὸ δὲ μέγιστον καὶ περιφανέστατον πάντων· ὁ γὰρ ἀδικηθεὶς καὶ ἐπιβουλευθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, ὥς φησιν, οὐκ ἐτόλμησε τεττάρων ἐτῶν ἐπισκήψασθαι εἰς ἡμᾶς. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι, ὅταν ἐρῶσι καὶ ἀποστερῶνται ὧν ἐπιθυμοῦσι, καὶ συγκοπῶσιν, ὀργιζόμενοι παραχρῆμα τιμωρεῖσθαι ζητοῦσιν, οὗτος δὲ χρόνοις ὕστερον. ὅτι μὲν οὖν, ὦ βουλή, οὐ

λή, οὐδενὸς αἴτιός εἰμι τῶν γεγενημένων, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω. Οὕτω δὲ διάκειμαι πρὸς τὰς ἐκ τῶν τοιούτων πραγμάτων διαφοράς, ὥστε καὶ ἄλλα πολλὰ ὑβρισμένος ὑπὸ Σίμωνος, καὶ καταγεὶς τὴν κεφαλὴν ὑπ' αὐτοῦ, οὐκ ἐτόλμησα αὐτῷ ∴ ἐπισκήψασθαι· ἡγούμενος δεινὸν εἶναι, εἰ ἄρα περὶ παίδων ἐφιλονεικήσαμεν ἡμεῖς πρὸς ἀλλήλους, τούτου ἕνεκεν ἐξελάσαι τινὰς ζητῆσαι ἐκ τῆς πατρίδος. ἔπειτα δὲ καὶ οὐδεμίαν ἡγούμην πρόνοιαν εἶναι τραύματος, ὅστις μὴ ἀποκτεῖναι βουλόμενος ἔτρωσε. τίς γὰρ οὕτως ἐστὶν εὐήθης, ὅστις ἐκ πολλοῦ προνοεῖται ὅπως ἕλκος τις αὐτοῦ τῶν ἐχθρῶν λήψεται; ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ οἱ τοὺς νόμους ἐνθάδε θέντες, οὐκ εἴ τινες μαχεσάμενοι ἔτυχον ἀλλήλων κατεάξαντες τὰς κεφαλάς, τούτοις ἠξίωσαν τῆς πατρίδος φυγὴν ποιήσασθαι (ἢ πολλοὺς γ' ἂν ἐξήλασαν) ἀλλ' ὅσοι ἐπι-

bitror, quod nullius, eorum quæ gesta sunt, culpa mihi sit attribuenda. Ego autem in controuersiis ex tali negotio ortis eo sum animo, vt, pluribus aliis iniuriis à Simone acceptis, capiteq; obtrito, noluerim ipsi iudicium de vi intendere; iniquum & turpe existimās, nos puerorum causa inter nos contendere, & eius rei gratiâ quemquam patria velle expellere. Ad hæc nullum vulnus appellatur [ex sententia Legislatoris] ἐκ προνοίας, seu de industria illatum, nisi quando, quem occidere conatus est, quispiam vulnerauit. Quis enim adeo fatuus est, vt diu præmeditetur, quo suorum inimicorum alicui vulnus tantùm infligat? Constat autem nostrarum legum authores, nō, si quis pugnando caput alteri obtriuisset, ideo patria eum pelli voluisse: (alioqui profectò multi fuissent pulsi:) Sed si qui,

6. *Tertio, verecundiæ signū inculcat.*

XII. *Quod dicatur vulnus de industria illatum.*

dum aliũ interficere conantur, lædant, quamuis interficere non potuerint; de his tam graues pœnas sumendas esse cõstituerunt: existimantes ipsos dare eorum pœnas oportere, quæ deliberata volũtate perficere conati essent: quia, quanquam propositum non erant assecuti, fecisse tamen quod in ipsis erat. Atque hęc iam sæpe temporibus præteritis de vulnere quod consulto factum est, statuistis. Graue enim esset & iniquum si qui aut ebrietatis, aut dissidii occasione; aut pucrilium amorum, aut conuitii, aut scorti gratia pugnantes, vulnerati sint; aut alterius alicuius pudendæ rei causa, cu- * ius ipsos *pœniteat, cum resipiscunt; pro iis tanta tamque grauia supplicia sumere, vt ciuium nonnulli vrbe expellantur.

XIII. Non parum quoque huius animum admiror atque ingenium. Non enim eiusdem videtur esse, amare & calumniari;

βουλεύσαντες ἀποκτεῖναί τινας ἔτρωσαν, ἀποκτεῖναι δὲ οὐκ ἠδυνήθησαν, περὶ τῶν τοιούτων τὰς τιμωρίας οὕτω μεγάλας κατεστήσαντο· ἡγούμενοι, ὑπὲρ ὧν ἐβουλεύσαντο καὶ προενοήθησαν, ὑπὲρ τούτων προσήκειν αὐτοῖς δίκην δοῦναι· εἰ δὲ μὴ κατέσχον, οὐδὲν ἧττον τό γε ἐπ' ἐκείνων πεποιῆσθαι. καὶ ταῦτα ἤδη καὶ πρότερον πολλάκις ὑμεῖς οὕτω διέγνωτε περὶ τῆς προνοίας. καὶ γὰρ δεινὸν εἴη, εἰ ὅσοι ἐκ μέθης καὶ φιλονεικίας, ἢ ἐκ παιδικῶν, ἢ ἐκ λοιδορίας, ἢ περὶ ἑταίρας μαχόμενοι, ἕλκος ἔλαβον, ἢ ὑπὲρ τούτων ὧν, ἐπειδὰν βέλτιον φρονήσωσιν, ἅπασι μεταμέλει, οὕτω * [καὶ ὑμεῖς] μεγάλας καὶ δεινὰς τὰς τιμωρίας †ποιήσεσθε, ὥστε ἐξελαύνειν τινὰς τῶν πολιτῶν ἐκ τῆς πατρίδος. θαυμάζω δὲ μάλιστα τούτου τῆς διανοίας. οὐ γὰρ τοῦ αὐτοῦ μοι δοκεῖ εἶναι ἐρᾶν τε καὶ συκοφαντεῖν· ἀλλὰ

ἀλλὰ τὸ μὲν, τῶν εὐηθεστέρων· τὸ δὲ, τῶν πανουργοτάτων. ἐβουλόμην δ' ἂν ἐξεῖναί μοι παρ' ὑμῖν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀποδεῖξαι τὴν τούτου πονηρίαν· ἵνα ἐπίστησθε ὅτι πολὺ καὶ δικαιότερον αὐτὸς περὶ θανάτου ἠγωνίζετο, ἢ ἑτέρους ὑπὲρ τῆς πατρίδος εἰς κίνδυνον καθίστη. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἐάσω· ὃ δ' ἡγοῦμαι ὑμῖν προσήκειν ἀκοῦσαι, καὶ τεκμήριον ἔσεσθαι τῆς τούτου θρασύτητος καὶ τόλμης, περὶ τούτου μνησθήσομαι. ἐν Κορίνθῳ γὰρ, ἐπειδὴ ὕστερον ἦλθε τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους μάχης, καὶ τῆς εἰς Κορώνειαν στρατιᾶς, ἐμάχετο τῷ ταξιάρχῳ Λάχητι· καὶ ἔτυπτεν αὐτὸν, καὶ πανστρατιᾶ τῶν πολιτῶν ἐξελθόντων, δόξας κοσμιώτατος εἶναι, πονηρότατος μόνος Ἀθηναίων ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐξεκηρύχθη. ἔχοιμι δ' ἂν καὶ πολλὰ εἰπεῖν περὶ τούτου, ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' ὑμῖν οὐ νόμιμόν ἐστιν ἔξω τοῦ πράγματος λέ-

cum illud ſit hominum facilium & incautorum, hoc verò verſutiſſimorũ. Velim equidẽ licere mihi apud vos & ex aliis improbitatẽ huius demonſtrare: vt intelligatis, hũc multo iuſtiore ratione capitis cauſam dicere debere, quàm alios de patria in diſcrimen vocare. Atque vt alia omittam, hoc vos ſcire oportere arbitror, quod huius temeritatis & audaciæ erit argumentum: cuius rei gratiâ & à me referetur. In agro Corinthiorum pugnaturus, cùm poſt pugnam cum hoſtibus veniſſet, & poſt expeditionem in Coroneam; cum centurione Lachete pugnauit, plagaſque ei impoſuit. Et Athenienſibus cum vniuerſo exercitu exeuntibus, cum hic ſibi videretur honeſtiſſimus; ſolus, vt Athenienſium nequiſſimus, à belli ducibus eſt reiectus. Sunt & alia plurima, quæ de iſto commemorem: ſed quia vobis lege cautum eſt, ne quis extra cauſam vage-

Alia ſigna improbitatis & audaciæ Simonis.

XIV.

Lege cautũ, ne quis extra cauſam vagetur.

Epilogus.

tur; illud cogitate: hi ſunt, qui vi in ædes noſtras irruperunt, qui nos perſecuti ſunt, qui violenta manu de via nos arripuerunt. Horum vos memores, quæ iuſta ſunt, ſtatuite; nec eum negligite, qui immerito patria ſit pellendus, pro qua ego multa pericula ſuſcepi, cui multa officia præſtiti; incommodi vero vllius ipſi neque ego auctor vnquam fui, neque meorum maiorum quiſquam; ſed multorum potius commodorum. Itaque merito veſtra, aliorumque miſericordia dignus videri queam; non ſolum, ſi quid eorũ, quæ Simon vult, mihi eueniret; ſed etiam quia de tali negotio cauſam dicere coactus ſum, ac iudicii aleam ſubire.

γειν, ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε· οὗτοί εἰσι οἱ βίᾳ εἰς τὴν ἡμετέραν οἰκίαν εἰσιόντες, οὗτοι οἱ διώκοντες, οὗτοι οἱ βίᾳ ἐκ τῆς ὁδοῦ συναρπάζοντες ἡμᾶς. ὧν ὑμεῖς μεμνημένοι, τὰ δίκαια ψηφίζεσθε, καὶ μὴ περιίδητε ἐκ τῆς πατρίδος ἀδίκως ἐκπεσόντα, ὑπὲρ ἧς ἐγὼ πολλοὺς κινδύνους κεκινδύνευκα, καὶ πολλὰς λειτουργίας λελειτούργηκα· καὶ κακοῦ μὲν αὐτῇ οὐδενὸς αἴτιος γεγένημαι, οὐδὲ τῶν ἐμῶν προγόνων οὐδεὶς, ἀγαθῶν δὲ πολλῶν. ὥστε δικαίως ἂν ὑφ' ὑμῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων † ἐλεηθείην, οὐ μόνον εἴ τι πάθοιμι ὧν Σίμων βούλεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἠναγκάσθην, ἐκ τοιούτων πραγμάτων, εἰς τοιούτους ἀγῶνας καταστῆναι.

ARGVMENTVM IN ORATIONEM Tertiam;

De vulnere ex industria illato.

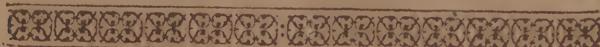
Auctore IODOCO VANDERHEIDIO.

Orationem hanc περὶ τραύματος ἐκ προνοίας plurimis locis mutilam esse, facilè constat. Quod multum obscuritatis ei, & difficultatis attulit; vt interdum de sensu coniectandum esset. An hunc vbiq; assecutus sim, doctus lector iudicet. Cognoscimus hinc, vt & ex praecedenti oratione, turpem infelicis illius seculi labem: quo viri primarii coram Iudice foedissimas suas libidines impunè sunt confessi. Agamus Deo gratias, nos meliori seculo natos esse; quo, etsi fortasse castius non viuitur, meliores tamen leges habemus, libidinum turpitudinem detestantes, & acrius punientes. Argumentum autem huius orationis (si quis hoc requirat, vt eo contentus reliqua negligat) non est dissimile praecedentis Orationis argumento. Vt enim illic ob amasium, ita hîc ob seruam communi precio redemptam inter se digladiantur. Qua in contentione cum alter vulneratus esset; alterum in ius vocauit, ob vulnus (vt ipse inquit) de industria illatum. Fatetur alter se vulnerasse, seu verius perstrinxisse, ac suggillasse, non tamen de industria. Est ergo idem hic causae genus, idem status, qui in praecedente Oratione. Exordium hic nullum est, quod iniuria temporum intercidisse facile crediderim. Et nè ἀσύμβολοι huc accessisse videamur; nullis adiectis Annotationibus, illud addamus; Primo, locum ex Orat hac de Reo vulneris consultò impositi cum altero Tullii Cic. in Miloniana comparasse Pet. Victorium lib. Variar. lect. XVIII. cap. 16. Deinde facile hinc patere, vt & ex praecedenti Oratione, verissimum illud esse, quod Archytas Tarentinus dicere solebat: Nul-

lam capitaliorem peſtem, quàm voluptatem hominibus à natura datam; qua homines capiuntur, vt piſces hamo. *Rectè furioſo domino comparabat libidinem Sophocles; unde ſe libenter profugiſſe fatebatur; Non aliter atq; ſerui ſolent, qui furioſum nacti ſunt dominum. Sed heu, nimis magna eſt eorum turba, qui non modo non fugiunt; ſed vltro etiam ſe huic furioſo domino in ſeruitutem tradunt; quo ſummi tandem præmii loco ſcabiem quauis lepra peiorem reportent. Tempus me deficeret, ſi enumerare velim incommoda, in quæ præcipitat vaga, & pandemia Venus. Quare, ſi ſapis,*

Compedibus Venerem, vinclis conſtringe Lyæum,
Ne te muneribus lædat vterq; ſuis.

Et Ariſtotelis præcepto; Voluptates abeuntes ſemper ſpecta.

LYSIÆ ORATIO III.

De vulnere ex induſtria illato.

ΛΥΣΙΟΥ ΠΕΡΙ ΤΡΑΥΜΑΤΟΣ

ἐκ προνοίας, περὶ οὗ καὶ πρὸς ὅν.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

I. *Sine exordio. Narratio.*

ADMIRATIONE dignum eſt, Senatores, hac de re nos digladiari, quaſi nullus inter nos interceſſiſſet contractus: cum & bigas, & ſeruos, & quęcunque alia ſunt ruſtica inſtrumenta per modum

ΘΑΥΜΑΣΤΟ'Ν γε, ὦ βουλή, τὸ διαμάχεσθαι περὶ τούτου, ὡς οὐκ ἐγένοντο ἡμῖν διαλλαγαί· καὶ τὸ μὲν ζεῦγος, καὶ τὰ ἀνδράποδα, καὶ ὅσα ἐξ ἀγροῦ κατὰ τὴν ἀντίδοσιν

δοτιν ἔλαβον, μὴ ἂν δύ-
ναϲθαι ἀρνηθῆναι ὡς οὐκ
ἀπέδωκε· φανερῶς δὲ πε-
ρὶ τούτων διαλελυμέ-
νον, ἀρνεῖσθαι τὰ περὶ τῆς
ἀνθρώπου, μὴ κοινῇ ὑμᾶς
χρῆσθαι συγχωρῆσαι. καὶ
τὴν μὲν ἀντίδοσιν δι' ἐκεί-
νην φανερῶς ἐστι ποιη-
σάμενος, τὴν δ' αἰτίαν
δι' ἣν ἀπέδωκεν ἢ ἔλα-
βεν, οὐκ ἂν ἄλλην ἔχοι
εἰπεῖν (βουλόμενος τἀ-
ληθῆ λέγειν) ἢ ὅτι οἱ φί-
λοι περὶ πάντων ἡμᾶς τού-
των συνήλλαξαν. ἐβου-
λόμην δ' ἂν μὴ ἀπολα-
χεῖν αὐτὸν κριτὴν Διονυ-
σίοις· ἵν' ὑμῖν φανερὸς ἐ-
γένετο ἐμοὶ διηλλαγμέ-
νος, κρίνας τὴν ἐμὴν
φυλὴν νικᾶν· νῦν δὲ ἔ-
γραψε μὲν ταῦτα εἰς τὸ
γραμματεῖον, ἀπέλαχε
δέ. καὶ ὅτι ἀληθῆ ταῦ-
τα λέγω Φιλῖνος καὶ Διο-
κλῆς ἴσασιν. ἀλλ' οὐκ ἔστ'
αὐτοῖς μαρτυρῆσαι, μὴ
διομοσαμένοις περὶ τῆς αἰ-

compenſationis accepe-
rim, vt non poſſit inficias
ire, quin aſſignauerit. Li-
quido enim de his tranſ-
actum nobis eſt; adeo vt
negare de fœmina ſerua
poſſim, licere nobis com-
muniter ea vti. Ac com-
penſationem quidẽ pro
hac ipſe apertè protulit;
nec cauſam, cur tradide-
rit, aut conditionem ac-
ceperit, adferre aliam
queat (modo vera dice-
re velit) quàm quod ami-
ci in his omnibus nos diſ-
ſidentes conciliarint. O-
ptarim autẽ ipſum, Dio-
nyſii feſtis, Bacchanali-
bus non tuliſſe repulſam,
dum Iudicis officium am.
bit; quo vobis conſtare
facilius poſſit, me eſſe i-
pſi reconciliatum; qui
meam tribum ſuffragiis
vincere iudicauit. ** Nũc
ille quidem hæc tabulis
teſtata eſſe voluit, repul-
ſam tamen nihilominus
paſſus eſt. **** Et hæc II.
eſſe vera, quæ aſſero, Phi-
linus & Diocles norunt:
quanquam non liceat i-
pſis teſtimonium dicere,
niſi iureiurando de controuerſia præſtito, qua reus

agor: quandoquidẽ vobis perſpicuum eſſe poteſt, qud nos ipſum Iudicem renunciauimus, &, quantum in nobis fuit, tribunal conſcendit. Sed fuerim, quando ita placet, inimicus: (concedimus enim ipſi hoc, cum nihil referat) ideone veniſſe credar, vt ipſum interficerem (vt hic inquit) ideoque violenter in domum eſſe ingreſſus? Reddat igitur rationem vobis, cur non interfecerim, præſertim cum ita ipſum in mea habuerim poteſtate, ac continuerim, vt & fœminam ſeruam ipſi eriperem. Sed nullam reddere poteſt. At nulli veſtrum eſt ignotum, gladio vulneratum facilius interfici, quàm pugno cæſum. At ne ipſe quidem queritur, cum talibus nos armis ad ſe veniſſe; ſed teſta inquit ſe læſum eſſe. Quapropter ex eius oratione facile patet, nihil de induſtria factum eſſe. Alioqui non ita veniſſemus; cum incertum eſſet an teſtam

Confutatio, qua probat, id non eſſe vulnus de induſtria illatum.

τίας ἢ ἐγὼ φεύγω. ἐπεὶ σαφῶς ἔγνωτ' ἂν, ὅτι ἡμῖν αὐτὸν οἱ κριτὴν ἐμβαλόντες, καὶ ἡμῶν εἵνεκα ἐκαθέζετο. ἀλλ' οὖν, εἰ βούλεται, ἐχθρός· (δίδωμι γὰρ αὐτῷ τοῦτο· οὐδὲν γὰρ διαφέρει) οὐκοῦν ἦλθον αὐτὸς αὐτὸν ἀποκτενῶν, ὡς οὗτός φησι, καὶ βίᾳ εἰς τὴν οἰκίαν εἰσῆλθον; διὰ τί οὖν οὐκ ἀπέκτεινα, ὑποχείριον λαβὼν τὸ σῶμα, καὶ τοσοῦτον κρατήσας; ὥστε καὶ τὴν ἄνθρωπον λαβεῖν, φρασάτω πρὸς ὑμᾶς. ἀλλ' οὐκ ἔχει εἰπεῖν. καὶ μὴν οὐδείς γε ὑμῶν ἀγνοεῖ ὅτι θᾶττον ἂν ἐγχειριδίῳ πληγεὶς ἀπέθανεν, ἢ πὺξ παιόμενος. φαίνεται τοίνυν οὐδ' αὐτὸς αἰτιώμενος τοιοῦτόν τι ἔχοντας ἡμᾶς ἐλθεῖν· ἀλλ' ὀστράκῳ φησὶ πληγῆναι. καίτοι φανερὸν ἤδη ἐξ ὧν εἴρηκεν, ὅτι οὐ προνοίᾳ γεγένηται· οὐ γὰρ οὕτως ἤλθομεν, ἀδήλου ὄντος εἰ πα-

παρὰ τούτῳ εὑρήσομεν ὄστρακον, ἢ οὕτως αὐτὸν ἀποκτενοῦμεν· ἀλλ' οἴκοθεν ἔχοντες ἂν ἐβαδίζομεν. νῦν δ' ὁμολογοῦμεν πρὸς παῖδας καὶ αὐλητρίδας καὶ μετ' οἴνου ἐλθόντες. ὥστε πῶς τοῦτ' ἐστὶ πρόνοια; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι οὐδαμῶς· ἀλλ' οὗτος ἐναντίως τοῖς ἄλλοις δύσερώς ἐστιν, καὶ ἀμφότερα βούλεται, τό, τε ἀργύριον μὴ ἀποδοῦναι, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχειν. εἶτα ὑπὸ τῆς ἀνθρώπου παρωξυμμένος, ὀξύχειρ λίαν καὶ πάροινός ἐστιν. ἀνάγκη δὲ ἀμυνάσθαι. ἡ δὲ τοτὲ μὲν ἐμὲ περὶ πολλοῦ, τοτὲ δὲ τοῦτον φησὶ ποιεῖσθαι, βουλομένη ὑπ' ἀμφοτέρων ἐρᾶσθαι. καὶ ἐγὼ μὲν καὶ ἐξ ἀρχῆς εὐκόλως εἶχον, καὶ νῦν ἔτι ἔχω· ὁ δ' εἰς τοῦτο * βαρυδαιμονίας ἥκει, ὥστε οὐκ αἰσχύνεται τραῦμά γε ὀνομάζων τὰ ὑπώπια, καὶ ἐν κλίνῃ περιφερόμενος, καὶ δεινῶς προσποιούμενος διακεῖσθαι ἕνεκα πόρνης ἀνθρώπου, ἣν ἔξεστιν αὐτῷ ἀναμφισβητήτως ἔχειν, ἐμοὶ ἀποδόντι

apud hunc inuēturi fuissemus, vt sic occideremus: sed domo potius aliquid attulissemus; armatiq; venissemus: nunc fatemur ad puellas & tibicinas ebrios iuisse. Itaque quid hic de industria factum est? vt ego quidem existimo, nihil. Sed hic, contrà at alii solent, contentiosus est: & vtrumque vult; & pecuniam non reddere, & seruam sibi seruare: deinde à fœmina irritatus nimis violentus est. Hæc autem nunc me, nunc illum sibi chariorem fingit, quò à nostrum vtroque ametur. Et ego quidem ab initio me facilem præbui, & nunc adhuc præbeo: hic verò eò * acerbitatis venit, vt leuem suggillationem non vereatur vulneris nomine appellare; & in lectulo circumferri, &, quod male habeat, simulare causa scorti, quod sine controuersia ipsi liceat habere, restituta mihi

III.

Fœmina scorti calliditas.

*

pecunia. Et dolis non ferendis ait se petitum, ac in omnibus se contentiosum præbet; cùm fœmina quæstionibus subiecta rem probare liceat; quod noluit: * Quæ primum quidem hoc merito declarauerit, An ipsa nobis communis sit, an huic ꝓpria; & vtrum ego mediam pecuniæ summam contulerim, an ipse vniuersam tradiderit: vtrum reconciliati, an inimici fuerimus: ad hæc, an accersiti venerimus, an nullo vocante: Et vtrum hic prior me inuaserit, an ego percusserim. Horum singulatim, & aliorum vnumquodque nihil est, quod nō cum his tum aliis ipsa clarum & euidens fecerit. * * * * * *

IV. Quod igitur neq; de industria quicquam factū sit, neq; iniuria hunc affecerim, tanta signorum & testiū copia vobis demonstratū arbitror. Rogo autem vt quantum huic veritatis à se assertæ signum fuit; quod ego [seruorum] indicium re-

Facile hinc potest cōstare multa deesse; quod testiū in his qua exstant nulla sit facta mentio.

τἀργύριον. καὶ φησὶ μὲν δεινῶς ἐπιβουλευθῆναι, καὶ πρὸς ἅπανθ' ἡμῖν ἀμφισβητεῖ· ἐξὸν ἢ ἐκ τῆς ἀνθρώπου βασανισθείσης τὸν ἔλεγχον ποιήσασθαι, οὐκ ἠθέλησεν. * ἣ πρῶτον μὲν τοῦτ' ἂν κατεῖπε, πότερα κοινὴ ἡμῖν ἦν, ἢ ἰδία τούτου· καὶ πότερα τὸ ἥμισυ τοῦ ἀργυρίου ἐγὼ συνεβαλόμην, ἢ οὗτος ἅπαν ἔδωκε· καὶ εἰ διηλλαγμένοι ἢ ἔτι ἐχθροὶ ἦμεν, ἔτι δὲ, εἰ μεταπεμφθέντες ἤλθομεν, ἢ οὐδενὸς καλέσαντος· καὶ εἰ οὗτος ἦρχε χειρῶν ἀδίκων, ἢ ἐγὼ πρότερος τοῦτον ἐπάταξα. τούτων καθ' ἓν ἕκαστον καὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἦν ὅ, τι οὐ ῥᾴδιον τοῖς τε ἄλλοις ἐμφανὲς καὶ τούτοις ποιῆσαι. ** Ὅτι μὲν οὖν οὔτε προνοίᾳ ἐγένετο, οὔτε ἀδικῶ τοῦτον, ὦ βουλὴ, ἐκ τούτων τεκμηρίων καὶ μαρτυριῶν ὑμῖν ἀποδέδεικται. ἀξιῶ δ' ὅσον ἂν ἐγένετο σημεῖον τούτῳ πρὸς τὸ δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν, φυγόντος ἐμοῦ τὴν βάσανον,

νον, τοσοῦτον ἐμοὶ τεκμήριον γενέσθαι ὅτι οὐ ψεύδομαι, διότι οὗτος οὐκ ἠθέλησεν ἐκ τῆς ἀνθρώπου ποιήσασθαι τὸν ἔλεγχον· καὶ μὴ τοσοῦτον ἰσχῦσαι τοὺς τούτου λόγους, ὅτι φησὶν αὐτὴν ἐλευθέραν εἶναι. ὁμοίως γὰρ προσήκει κἀμοὶ τῆς ἐλευθερίας, τὸ ἴσον καταθέντι ἀργύριον. ἀλλὰ ψεύδεται, καὶ οὐκ ἀληθῆ λέγει. ἦ δεινόν γε, εἰ εἰς μὲν λύσιν τοῦ σώματος ἔδωκα τὸ ἀργύριον ἐκ τῶν πολεμίων, ἐξῆν ἄν μοι χρῆσθαι αὐτῇ ὅ, τι ἐβουλόμην· κινδυνεύοντι δέ μοι περὶ τῆς πατρίδος, οὐδὲ πυθέσθαι παρ' αὐτῆς τἀληθῆ ἐγγενήσεται περὶ ὧν εἰς τὴν κρίσιν καθέστηκα. καὶ μὲν δὴ πολὺ ἂν δικαιότερον ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτίᾳ βασανισθείη ἢ ἐπὶ τῇ ἐκ τῶν πολεμίων λύσει † πραθείη· ὅσῳ παρὰ μὲν ἐκείνων βουλομένων ἀπολῦσαι, ἔστι καὶ ἄλλοθεν εὐπορήσαντι κομισθῆναι· ἐπὶ δὲ τοῖς ἐχθροῖς γενόμενον, οὐ δυνατόν. οὐ γὰρ

cusarim: tantum mihi argumẽtum fidei sit; quod hic noluerit de fœmina quæstionem haberi. Nec illud magni faciendũ puto, quod hanc dicat esse liberam. Nam de libertate nihilo magis ad illum, quàm ad me attinet; qui æquam pecuniæ partem cum ipso persolui. Sed mentitur, & vera non dicit. An non iniquum esset; cùm ea meo arbitrio mihi vti liceat, quod ipsam ab hostibus meo ære redemerim: si mihi de patria periclitanti ne interrogare quidem ipsam de veritate earum rerum liceret, propter quas in iudicium vocatus sum? Et nunc quidem multo iustius profecto hac de causa torqueri posset; quam vt in libertatem asseratur, produci: quod facile sit aliis hanc manu asserere volentibus, aliunde suis rebus consulere; quod, in rebus inter inimicos gestis, fieri non potest; præsertim si

Aduersarius offert seruos suos quæstionibus, hic verò fœminã seruam.

qui non pecuniam accipere studeant, sed patria potius expellere conentur. Itaque nequaquam huius orationem probare oportet; qui negat ideo quærendum esse de fœmina, quod eam finxerit esse liberã: sed multo magis calumniãdi modum condemnare; quod, probatione & argumento tam euidenti neglecto, dolis vos facile capi
V. posse putarit. Neque enim id, quo hic prouocat (quando suos domesticos torqueri permittit) magis ad fidem faciendã valet, quàm quo ego; quę enim illi facta sciunt, nobis ad hunc ingressis, & nos confitemur: An autem accersiti simus, an non: &, an prius ego cæsus sim, quàm percussserim, illa melius nosset. Ad hæc, domesticos huius, qui proprii huius sunt, si torqueri permisissemus, & inconsideratè id huic largiti essemus; veritate neglecta, aduersum me mendacia protulissent. At ipsa vtrique commu-

ἀργύριον λαβεῖν προθυμοῦνται, ἀλλ' ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖν αὐτὸν πειρῶνται. ὥσθ' ὑμῖν προσήκει μὴ ἀποδέχεσθαι αὐτοῦ, διὰ τοῦτο οὐκ ἀξιοῦντος βασανισθῆναι τὴν ἄνθρωπον, ὅτι αὐτὴν ἐλευθέραν ἐσκήπτετο εἶναι· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον συκοφαντίαν καταγινώσκειν, ὅτι παραλιπὼν ἔλεγχον οὕτως ἀκριβῆ, ἐξαπατήσειν ὑμᾶς ῥᾳδίως ᾠήθη. οὐ γὰρ δή που τήν γε τούτων πρόκλησιν πιστοτέραν ὑμᾶς νομίζειν δεῖ τῆς ἡμετέρας, ἐφ' οἷς τοὺς αὐτοῦ οἰκέτας ἠξίου βασανίζεσθαι. ἃ μὲν γὰρ ἐκεῖνοι ᾔδεσαν, ἐλθόντας ἡμᾶς ὡς τοῦτον, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν· εἰ δὲ μεταπεμφθέντες ἢ μὴ, καὶ πότερον πρότερον ἐπλήγην ἢ ἐπάταξα, ἐκείνη μᾶλλον ἂν ᾔδει. ἔτι δὲ, τοὺς μὲν τούτου οἰκέτας, ἰδίους ὄντας τούτου, εἰ ἐβασανίζομεν, ἀνοήτως ἂν τούτῳ χαριζόμενοι καὶ παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἐμοῦ κατεψεύδοντο. αὕτη δὲ ὑπῆρχε

κοινὴ

κοινὴ, ὁμοίως ἀμφοτέρων ἀργύριον καταθέντων· καὶ μάλιστα ἤδη διὰ ταύτην ἅπαντα τὰ πραχθέντα ἡμῖν γεγένηται, καὶ οὐ λήσει οὐδὲν ἐν ταύτῃ. ἔγωγ᾽ αὖ ἴσον εἶχον βασανισθείσης, ἀλλ᾽ ἀπεκινδύνευον τοῦτο. πολὺ γὰρ περὶ πλείονος τοῦτον ἢ ἐμὲ φαίνεται ποιησαμένη, καὶ μετὰ μὲν τούτου ἐμὲ ἠδικηκυῖα, μετ᾽ ἐμοῦ δ᾽ οὐδεπώποτε εἰς τοῦτον ἐξαμαρτοῦσα. ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ μὲν εἰς ταύτην κατέφυγον, οὗτος δ᾽ οὐκ ἐπίστευσεν αὐτῇ. οὔκουν δεῖ ὑμᾶς, ὦ βουλή, τηλικούτου ὄντος τοῦ κινδύνου, ῥᾳδίως ἀποδέχεσθαι τοὺς τούτου λόγους, ἀλλ᾽ ἐνθυμουμένους ὅτι περὶ τῆς πατρίδος μοι καὶ τοῦ βίου ὁ ἀγών. ἔστι μὲν ὑπὸ λόγων ταύτας τὰς προκλήσεις ποιεῖσθαι, καὶ μὴ ζητεῖν τι τούτων ἔτι μείζους πίστεις. οὐ γὰρ αὖ ἔχοιμι εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ἢ ταύτας, ὡς οὐδὲν εἰς τοῦτον προ-

nis exſiſtit, vt cui æquam pecuniæ ſummam vterque noſtrum impenderit: cuius quoque gratia, quæ inter nos geſta ſunt, maximè contigerunt; in qua nihil quoq; occultabitur. Et quamuis ęquam mihi partem eius vendicarem, de qua quæſtio habita fuiſſet; periculum tamen in eo ſubii, quod multo magis eius partibus ſtudere, quàm meis, viſa eſt; vt quæ cum hoc iniuria me affecerit; mecum autem in hunc nunquam deliquerit. Huic tamen ego meam cauſam permiſi, cui ipſe confidere non eſt auſus. Quapropter in tam graui periculo, Senatores, nõ eſt illico recipiẽda & approbanda eius oratio; ſed cogitandum, de patria & facultatib. meis agi: nec contemnenda planè mea de mancipii quæſtionibus proteſtatio: nec quęrenda maiora veritatis argumenta. Nulla enim habeo præter hæc, quibus oſtendam, nulla me iniuria de induſtria hunc

VI. *Peroratio.*

affecisse. Indignè autem fero, Senatores, quod scorti & mancipii causa de maximis rebus in discrimen venerim. At quid vnquam in Rempub. aut in hunc ipsum commisi? Quid in aliquem ciuium peccaui? Nihil enim tale est à me vnquam perpetratum, vt meo quenquã merito offenderim. [Sed ne oratione sua mihi [im. merito] maius periculum creent, verendũ est] Per liberos igitur & vxores, per deos huius loci præsides, vos oro & obtestor, vt misereat vos mei; neque in hoc periculo constitutum negligatis, neq; immedicabili malo me implicatum esse velitis. Nunquam enim meruisse deprehendar, vt aut ego patria pellerer, aut hic tam grauem de me pœnam eorum sumeret, quę in ipsum commisisse dicor, nulla iniuria læsum.

Omissa nõnulla nunc addita.

νοηθῆναι. ἀγανακτῶ δ᾽, ὦ βουλή, εἰ διὰ πόρνην καὶ δούλην ἄνθρωπον περὶ τῶν μεγίστων εἰς κίνδυνον καθέστηκα· τί κακὸν πώποτε τὴν πόλιν ἢ αὐτὸν τοῦτον εἰργασμένος; ἢ εἰς τίνα τῶν πολιτῶν ὁπουοῦν ἐξαμαρτών; οὐδὲν γὰρ ἔμοιγέ ἐστι τοιοῦτον πεπραγμένον (ἀλλὰ λόγῳ τὸ τῶν πάντων κινδυνεύω πολὺ μείζω συμφορὰν ἐμαυτῷ διὰ τούτους ἐπαγαγέσθαι.) πρὸς οὖν παίδων καὶ γυναικῶν, καὶ θεῶν τῶν τόδε τὸ χωρίον ἐχόντων, ἱκετεύω ὑμᾶς καὶ ἀντιβολῶ, ἐλεήσατέ με, καὶ μὴ περιίδητε ἐπὶ τούτῳ γιγνόμενον, μηδὲ ἀνηκέστῳ συμφορᾷ περιβάλητε. οὐ γὰρ ἄξιος οὔτ᾽ ἐγὼ φεύγειν τὴν ἐμαυτοῦ, οὔτε οὗτος τοσαύτην δίκην παρ᾽ ἐμοῦ λαβεῖν, ὑπὲρ ὧν φησὶν ἠδικῆσθαι, οὐκ ἠδικημένος.

ΛΥΣΙΟΥ ὙΠΈΡ ΚΑΛΛΊΟΥ Ἀ-πολογίας προοί-μιον.

LYSIÆ PRO CALLIA A-POLOGIÆ EXOR-dium.

IN EXORDIO PRO CALLIA HÆC NOTANDA.

1 *Amici fides laboranti amico ſubuenientis, qua ſibi beneuolentiam captat.*

2 & 4 *Quadruplatorum nequitia arguitur, qui non æquitatem, ſed lucrum vbique ſpectant; eaq́ ratione aduerſarios in odium adducit. Et dolendum eſt ſanè caſtiſſimam illam virginem* Iuſtitiam *tam inceſtam hodie, & impuram plurimis in locis alere familiam.*

3 *Anteactæ vitæ magis credendum, quàm calumniatoribus.*

5 *Rectè Solon exiſtimat, ſcelera in ciuitate fore rariora, ſi aliis illatam iniuriam, nobis illatam exiſtimemus. Hæc enim ciuium* συμπάθεια *optimè ſceleratos à Repub. arceret.*

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ΕἸ ΜῈΝ περὶ ἄλλου τινὸς ἢ τοῦ σώματος, ὦ ἄνδρες δικασταί, Καλλίας ἠγωνίζετο, ἐξήρκει ἄν μοι καὶ τὰ παρὰ τῶν ἄλλων εἰρημένα· νῦν δέ μοι δοκεῖ αἰσχρὸν εἶναι, κελεύοντος καὶ δεομένου, καὶ φίλου ὄντος καὶ ἐμοὶ, καὶ (ἕως ἔ-

SI in aliud, quàm vitæ periculum Callias vocaretur; quæ ab aliis dicta ſunt, ſufficere mihi poſſent: Nunc verò, cum is, qui me ſupplex rogat, non ſolum mihi, verùm etiam (quamdiu vixit) 1.

patri fuerit amicus; mul-
tæq; inter nos sint res ra-
tionesq; contractæ: tur-
pe mihi videtur in rebus
iustis Calliæ non patro-
cinari, pro viribus. Arbi-
trabar enim ipsum, in hac
ciuitate velut in aliena
Repub. ita viuere, vt po-
tius boni aliquid debeat à
vobis impetrare, quàm
ob eiusmodi causam in
tantum adduci discrimẽ.
2. Nunc autem insidiatores
nonnulli non minus cõ-
flant periculum illis, qui
nihil in vita delinquunt;
quàm, qui plurimorum
scelerũ sunt autores. Vos
autem censere nequaquã
decet, seruorum orationi
fidem esse adhibendã, &
horum dictis negandam.
Cum memineritis quod
nemo vnquam siue pri-
uatus, siue magistratus
quicquam in Callia cri-
3. minatus sit: sed ita in hac
ciuitate egerit, vt multis
vos eius beneficiis frue-
remini, & à nullo vnquã
in ius vocatus ad hanc vs-
que ætatem peruenerit.
At hi, cum in omni vita
grauiter deliquerint, mul

ζη) τῷ πατρὶ, καὶ πολλῶν
συμβολαίων ἡμῖν πρὸς ἀλ-
λήλους γεγενημένων, μὴ
βοηθῆσαι Καλλίᾳ τὰ δί-
καια ὅπως ἂν δύνωμαι.
ἐνόμιζον μὲν οὖν οὕτω με-
τοικεῖν αὐτὸν ἐν ταύτῃ τῇ
πόλει, ὥστε πολὺ πρότε-
ρον ἀγαθοῦ τινὸς τεύξεσθαι
παρ' ὑμῶν, ἢ ἐπὶ τοιαύ-
ταις αἰτίαις εἰς τοσοῦτον κίν-
δυνον καταστήσεσθαι· νυνὶ
δὲ οἱ ἐπιβουλεύοντες οὐχ
ἧττον ∴ ἐπικίνδυνον ποιοῦ-
σι τὸν βίον τοῖς μηδὲν ἀ-
δικοῦσιν, ἢ τοῖς πολλῶν κα-
κῶν αἰτίοις οὖσιν. ὑμᾶς δὲ
ἄξιον μὴ τοὺς τῶν θερα-
πόντων λόγους πιστοὺς νο-
μίζειν· τοὺς δὲ τούτων, ἀ-
πίστους. ἐνθυμουμένους ὅ-
τι Καλλίᾳ μὲν οὐδεὶς πώ-
ποτε οὔτ' ἰδιώτης ἐνεκάλε-
σεν, οὔτε ἄρχων· οἰκῶν δ'
ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, πολλὰ μὲν
ἀγαθὰ ὑμᾶς ἐποίησεν, οὐδε-
μίαν δὲ σχὼν αἰτίαν εἰς τοῦ-
το τῆς ἡλικίας ἀφῖκται. οὗτοι
δὲ ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ με-
γάλα ἡμαρτηκότες, καὶ πολ-
λῶν

λῶν κακῶν πεπραγμένοι, ὥσπερ ἀγαθοῦ τινος αἴτιοι γεγενημένοι, περὶ ἐλευθερίας νυνὶ ποιοῦνται τοὺς λόγους. καὶ οὐ θαυμάζω· ἴσασι γὰρ ὅτι ἂν ψευδόμενοι ἐλεγχθῶσιν, οὐδὲν μεῖζον τῶν ὑπαρχόντων πείσονται· ἐὰν δ᾽ ὑμᾶς ἐξαπατήσωσι, τῶν παρόντων κακῶν ἔσονται ἀπηλλαγμένοι. καί τοι τοὺς τοιούτους οὔτε κατηγόρους, οὔτε μάρτυρας πιστοὺς χρὴ νομίζειν εἶναι, οἵτινες αὐτοὶ μεγάλα κερδαίνοντες, περὶ ἑτέρων ποιοῦνται τοὺς λόγους· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅσοι τῷ δημοσίῳ βοηθοῦντες, εἰς κινδύνους σφᾶς αὐτοὺς καθιστᾶσιν. ἄξιον δέ μοι δοκεῖ εἶναι, οὐ τούτων ἴδιον ἡγεῖσθαι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ κοινὸν ἁπάντων τῶν ἐν τῇ πόλει. οὐ γὰρ τούτοις μόνοις εἰσὶ θεράποντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἳ πρὸς τὴν τούτων τύχην ἀποβλέποντες, οὐκέτι σκέψονται, ὅ, τι ἀγαθὸν εἰργασμένοι τοὺς δεσπότας, ἐλεύθεροι γένοιντο, ἀλλ᾽ ὅ, τι ψεῦδος περὶ αὐτῶν μηνύσαντες.

taque mala conati sunt; quasi boni alicuius fuissent authores, audent nunc de libertate differere. Nec id miror: Sciunt enim, quod, si mendacii arguantur peiori loco, quàm nunc sunt, esse nõ poterunt; sin vobis imposuerint, præsentiũ malorum finem inuenient. Atque huius quidem cõditionis homines neque 4. *Quadruplatorum nequitia.*
in accusationibus neque in testimoniis fidos existimare oportet, qui, magni lucri spe de aliis verba faciunt: sed eos potius, qui vt Reipub. opitulentur, grauibus se periculis exponunt. Æquum autem mihi videtur, non horum propriũ existimare hoc periculũ, sed omnium huius Reip. ciuium. Neq; enim hi so- 5.
li seruos habent, sed & ciues omnes: Qui horum euentum contemplantes, non amplius, vt officiis & beneficiis domino præstitis libertatẽ assequantur, laborabunt; sed vt falso ipsos deferant & accusent.

LYSIÆ CONTRA ANDOCIDEM SACRIlegum ORATIO IV. SINE *exordio.*

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΑΝΔΟΚΊδου ἱεροσυλίας.

Ἄνευ προοιμίου.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM ORATIONIS IV. Contra Andocidem ſacrilegum.

Oratio contra Andocidem ſacrilegum *exordio caret: neque enim illud* Pro Callia, *qui ſacrilegii accuſabatur, exordium huic Orationi eſt annectendum, vt cuiuis vel parum attendenti facilè patet. Nulla hic in tota oratione, Calliæ fit mentio: Nulla hic eſt* Ἀπολογία, *ſed mera* Κατηγορία. *Præter exordium, qua carere diximus, Narrationis quoque bona pars deeſſe videtur. Argumentum tamen Orationis ex iis quæ ſuperſunt, facile patet, quod eſt huiuſmodi.*

Andocides *cum ſacra Cereris euulgaſſet ac deorum ſimulacra mutilaſſet comprehenſus, vitæ incolumitate propoſita, ſceleris ſocios indicauit; quibus extremo ſupplicio affectis, huic foro & ſacris interdixerunt: qui tamen, annis aliquot interiectis, in vrbem reuerſus & Reipub. negotiis ſe immiſcuit, & in magiſtratum admitti voluit, & à ſacris ſibi interdictis non abſtinuit. Qua de cauſa accuſatus, variis eius ſceleribus, quæ domi & peregrè admiſerat, enumeratis, ad ſupplicium poſcitur.*

Notan-

Notanda.

1 *Sacrilegium diuinitus punitum: quamuis huius rei Historia sit mutila.*

2 *Magistratus vulgo despectui est, si infamis eo fungatur. Videant, quibus id commissum est, ne despectus & fastidii occasionem populo subministrent.*

3 *Quæ virtus & quod vitium latere nequeat.*

4 *Insignis animi peruersitas in Andocide.*

5 *Censet seruandam religionem, quæ est in more maiorum, vt Cicero ait, quamuis nec argumentis, nec rationibus certis confirmaretur.*

6 *Sacrilegus Andocides innocentem sacrilegii accusat. Posset huic rectè occini illud:*

——— Neq; enim lex iustior nulla est,
Quàm necis artifices arte perire sua.

7 *Videntur & illa tempora suos habuisse Iconoclastas. Vide & Thucyd.lib.6. cap.10, & orationem Lysiæ* in Alcibiadem, *vbi his similia leges perpetrata.*

8 *Hunc Diagoram Athenienses ob impietatem, & deorum contemtum vrbe pepulerunt, & talentum polliciti erant his, qui eum interficerent; quod mysteriis in contemtum adductis, complures à religione auerterit. Ergo non est nouum, Religionis contemtores ad supplicium posci.*

9 *Ad hanc sententiam respexit ille, quisquis est Epigrammatis auctor; cuius finis est:*

Εἰ μὴ νῦν σε μεθῆκα θανεῖν, θάνατον μὲν ἄλυπον,
Νῦν ἔφυγες, σταυρῷ δ' ἴσθι φυλαττόμενος;
Nunc te seruaui, facili ne morte perires;
Sed quò supplicium perpetiare crucis.

10 *Illud Val. Maximi adeo huic consonat, vt hinc sumptum videri possit :* Lento gradu ad vindictam diuina procedit ira, tarditatemque supplicii grauitate compensat. *Huc & aurea Cæsaris sententia spectat;* Consuesse Deos immortales, quo grauius homines ex commu-

tatione rerum doleant, quos pro scelere eorum vlcisci velint, his secundiores interdum res, & diuturniorum impunitatem concedere. *Perpendant nonnulli, qui suis rebus secundis nimis efferuntur, & Deum iniquis suis conatibus fauere existimant.*

11 *Fortius & acrius Cicero, qui ait;* Vnum diem bene & ex Philosophiæ præceptis actum, pene toti immortalitati anteponendum. Lib. v. Tuscul. quæstionũ.

Κομπάζειν, *qua hic voce est usus Lysias, Ciceronem epist. ad Dolabellam reddere,* Ostentare, *auctor est P. Victorius lib.* XXIII. *Variar. lect. cap.* 4.

* * * * * * * * * *

I. *Exordium deest.*

Ex ipso forium templi annulo quasi iustam pœnam persolueret, nocte subsequenti sublatus est. Hic igitur, qui talia perpetrauit miserrima obiit morte,
2. nempe fame. Multis enim & lautis ipsi epulis in mensa appositis, ex pane & libo fœtidissimum videbatur percipere odorem, nec cibum gustare poterat. Multi nostrum hæc ex ipso ædituo audiuerunt referente, quod Andocides delationibus suis propinquos & amicos perderet, dicendo illos flagitiorũ esse socios. Conueniens igitur mihi

Ἐκ τοῦ ῥόπτρου τοῦ ἱεροῦ ὡς ἀποδιδοὺς· τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ ὑφείλετο. οὗτος οὖν ὁ ταῦτα ποιήσας, θανάτῳ τῷ ἀλγίστῳ ἀπώλετο, λιμῷ. πολλῶν γὰρ καὶ ἀγαθῶν αὐτῷ ἐπὶ τὴν τράπεζαν παρατιθεμένων, ὄζειν ἐδόκει τοῦ ἄρτου καὶ τῆς μάζης κάκιστον, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐσθίειν. καὶ ταῦτα πολλοὶ ἡμῶν ἤκουον τοῦ ἱεροφάντου λέγοντος, ὅτι Ἀνδοκίδης μηνύων τοὺς αὑτοῦ συγγενεῖς, καὶ φίλους ἀπολλύων, φάσκων αὐτοὺς συνεργοὺς εἶναι. δίκαιον οὖν μοι

δοκεῖ

δοκεῖ εἶναι νῦν ἐπὶ τούτῳ τὰ τότε λεχθέντα ἀναμνῆσαι, καὶ μὴ μόνον τοὺς τούτου φίλους ὑπὸ τούτου καὶ τῶν τούτου λόγων ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῦτον ὑφ' ἑτέρου. ἀδύνατον δὲ καὶ ὑμῖν ἐστι, περὶ τοιούτου πράγματος φέρουσι τὴν ψῆφον, ἢ κατελεῆσαι, ἢ καταχαρίσασθαι Ἀνδοκίδῃ· ἐπισταμένοις ὅτι ἐναργῶς τῷ θεῷ τούτῳ *τιμωρεῖτε τοὺς ἀδικοῦντας. ** ἐλπίσαι οὖν χρὴ πάντα ἄνθρωπον ὄντα καὶ ἑαυτῷ καὶ ἑτέρῳ ἔσεσθαι. φέρε γὰρ, ἂν νυνὶ Ἀνδοκίδης ἀθῷος ἀπαλλαγῇ ἡμῶν ἐκ τοῦδε τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἔλθῃ κληρωσόμενος τῶν ἐννέα ἀρχόντων, καὶ λάχῃ βασιλεὺς, ἄλλο τι ἢ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ θυσιάσει, καὶ εὐχὰς εὔξεται κατὰ τὰ πάτρια, τὰ μὲν, ἐν τῷ ἐνθάδε Ἐλευσῖνι, τὰ δὲ, ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ ἱερῷ, καὶ τῆς ἑορτῆς ἐπιμελήσεται μυστηρίοις, ὅπως ἂν μηδεὶς ἀδικῇ, μηδὲ ἀσεβῇ περὶ τὰ ἱερά; καὶ τίνα γνώμην οἴεσθε

videtur propterea nunc recordari eorũ, quæ tunc dicebantur, & non solum huius amicos ab hoc huiusq; verbis esse perditos, sed & hunc ipsum ab alio. Fieri autem non potest, vt vos de hoc negotio sententiam ferentes Andocidæ misereat, aut vlla in re ipsi gratificati queatis, cum liquido vobis constet, ipsi Deo sceleratos, vobis ministris, dare pœnas. * * * *
Sperare igitur vnumquéque decet, qui modo homo sit, & sibi & alteri II.
posse contingere. Age igitur si nunc Andocides repentè per nos hoc litis discrimine liberetur, & in sortem nouem magistratuũ admittatur, fiatq; sorte sacrorum Rex, nunquid pro nobis & sacrificabit, & patrio more vota faciet, tum hîc Eleusine, tum in Eleusinio templo, & ipsa festi celebritate mysteriorum geret curã, ne quis delinquat, ne quis impiè se gerat in
rebus sacris? Et quam pu- 2.
tatis opinionem habitu-

Qui præest sacris, vacet infamia.

ros initiatos aduenietes,
vbi eum viderint, qui rex
est sacrorum, ac recorda-
ti fuerint omnis eius im-
pietatis? Aut reliquos
Græcos; qui huius festi
gratia aut sacrificatum in
hac celebritate, aut spe-
ctatum venient? Neque
enim incognitus est An-
docides, ob ea quæ im-
piè gessit, neque exteris,
neque huius regionis ho-
3. minibus. Fieri enim non
potest vt insignis aut probitas aut improbitas au-
ctorem suum sinat esse
obscurum. Ad hæc au-
tem in multis ciuitatibus,
dũ peregrinaremur, tur-
bas excitauit; in Sicilia,
Italia, Peloponeso, Thes-
salia, Hellesponto, Ionia,
Cypro. Multos Reges,
quibuscum versatus est,
adulatione sua in frau-
dem induxit: Immunis
ab hac pernicie fuit Dio-
nysius Syracusanus: qui,
vel omnium felicissimus,
vel sapientissimus inter
eos, qui cum Andocida
consuetudinem habue-
runt, solus non est dece-
4. ptus: qui earum operarũ

Andocides seditiosus.

ἔξειν τοὺς μύστας τοὺς ἀφικομένους, ἐπειδὰν ἴδωσι τὸν βασιλέα ὅστις ἐστί, καὶ ἀναμνησθῶσι πάντα τὰ ἠσεβημένα αὐτῷ; ἢ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἳ ἕνεκα ταύτης τῆς ἑορτῆς, ἢ θύειν εἰς ταύτην τὴν πανήγυριν βουλόμενοι, ἢ θεωρεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀγνὼς ὁ Ἀνδοκίδης οὔτε τοῖς ἔξω, οὔτε τοῖς ἐνθάδε, διὰ τὰ ἠσεβημένα. ἀναγκαίως γὰρ ἔχει ἀπὸ τῶν πολὺ διαφερόντων ἢ κακῶν ἢ ἀγαθῶν ἔργων τοὺς ποιήσαντας γιγνώσκεσθαι. ἔπειτα δὲ καὶ διώχληκε πόλεις πολλὰς ἐν τῇ ἀποδημίᾳ, Σικελίαν, Ἰταλίαν, Πελοπόννησον, Θετταλίαν, Ἑλλήσποντον, Ἰωνίαν, Κύπρον· βασιλέας πολλοὺς κεκολάκευκεν, ᾧ ἂν συγγένηται, πλὴν τοῦ Συρακουσίου Διονυσίου. οὗτος δὲ ἢ πάντων εὐτυχέστατός ἐστιν, ἢ τῇ πλείστων γνώμῃ διαφέρει τῶν ἄλλων, ὃς μόνος τῶν συγγενομένων Ἀνδοκίδῃ οὐκ ἐξηπατήθη ὑπ' ἀνδρὸς τοιούτου, ὃς τέχνην ταύτην ἔ-

χει,

χει, τοὺς μὲν ἐχθροὺς μηδὲν ποιεῖν κακὸν, τοὺς δὲ φίλους, ὅ, τι ἂν δύνηται κακόν. ὥστε μὰ τὸν Δία οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν ὑμῖν αὐτῷ οὐδὲν *χαριζομένοις παρὰ τὸ δίκαιον, λαθεῖν τοὺς Ἕλληνας. νῦν οὖν ὑμῖν ἐν ἀνάγκῃ ἐστὶ βουλεύσασθαι περὶ αὐτοῦ. εὖ γὰρ ἐπίστασθε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐχ οἷόν τε ὑμῖν ἐστιν ἅμα τοῖς τε νόμοις τοῖς πατρίοις καὶ Ἀνδοκίδῃ χρῆσθαι· ἀλλὰ δυοῖν θάτερον, ἢ τοὺς νόμους ἐξαλειπτέον ἐστιν, ἢ ἀπαλλακτέον τοῦ ἀνδρός. εἰς τοσοῦτο δὲ τόλμης ἀφῖκται, ὥστε καὶ λέγει περὶ τοῦ νόμου, ὡς καθῄρηται ὁ περὶ αὐτοῦ κείμενος, καὶ ἔξεστιν αὐτῷ ἤδη εἰσιέναι εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὰ ∴ ἱερὰ ἂν ἔτι καὶ νῦν Ἀθηναίων ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. καίτοι Περικλέα ποτέ φασι παραινέσαι ὑμῖν περὶ τῶν ἀσεβούντων, μὴ μόνον χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις νόμοις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγράφοις, καθ' οὓς Εὐμολπίδαι ἐξηγοῦνται, οὓς οὐδείς πω κύ-

est, vt inimicis parcat, amicos, quocunque malo potest, afficiat. Itaq; per Iouem non facile est vobis, insciis Græcis, præter æquum, quacunq; in re ipsi gratificari. Necessitas autem nũc vos premit, vt de ipso consilium capiatis. Videtis enim Athenienses fieri non posse, vt & Andocides, & leges patriæ incolumes seruentur: sed duorum alterum est necessarium, vt aut leges aboleantur, aut vir hic tollatur è medio. Eo vero audaciæ venit, vt dicat legem, quæ de se lata est, abolitam esse; sibique licere iam & in forum venire, & in templa Atheniensium, & in Senatum. Quanquam Periclem aliquando admonuisse vos, ferunt, vt aduersum eos, qui in Deos impiè se gerunt, legibus vteremini, non iis tantum quæ scriptæ sunt aduersus ipsos, verùm etiam quæ scriptæ nõ sunt, secundum Eumolpidarum interpretationem: quas nullius vnquam au- 5.

Legibus etiam nõ scriptis vtendum.

ctoritas conuellere potuit, quibus nullus contradicere ausus est, licet ipsum legislatorem ignorent: Existimare enim se, hoc modo non solū hominibus, sed Diis quo-
IV. que dare pœnas. Andocides autem tantus fuit Deorum contemptor, & eorum, qui impietatem in Deos vlciscuntur; vt peregrè rediens priusquam decem, plus minus, dies in vrbe cōmoratus esset, alium impietatis reum apud sacrorū Regem fecerit, causamq; probandam susceperit; cum ipse eadem, quæ hic, in Deos commisisset. Atque vt melius animaduertatis; cum diceret Archippum Mercurialē violasse statuam sibi gentilitiam; contradiceretque Archippus, statuamq; integram & illæsam ostenderet, ne quopiam vitio, vt alias statuas, affectam metuens, ne ab hoc viro tanto periculum sibi crearetur, pecunia data se
6. redemit. Quare cum hic ab aliis impietatis pœnā

ρος ἐγένετο καθελεῖν, οὐδὲ ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν, οὐδὲ αὐτὸν τὸν θέντα ἴσασιν. ἡγεῖσθαι γὰρ ἂν αὐτοὺς οὕτως οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς διδόναι δίκην. Ἀνδοκίδης δὲ τοσοῦτον καταπεφρόνηκε τῶν θεῶν, καὶ ὧν ἐκείνοις δεῖ τιμωρεῖν, ὥστε πρὶν (μᾶλλον ἢ ἧττον) ἢ ἐπιδεδημηκέναι δέκα ἡμέρας ἐν τῇ πόλει, προσεκαλέσατο δίκην ἀσεβείας πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἔλαχεν Ἀνδοκίδης, καὶ πεποιηκὼς ἃ οὗτος πεποίηκε περὶ τοὺς θεούς. καὶ ἵνα μᾶλλον προσέχητε τὸν νοῦν, φάσκων τὸν Ἄρχιππον ἀσεβεῖν περὶ τὸν Ἑρμῆν τὸν αὐτοῦ πατρῷον· ὁ δὲ Ἄρχιππος ἀντιδίκει, ἢ μὴν τὸν Ἑρμῆν ὑγιᾶ τε καὶ ὅλον εἶναι, καὶ μηδὲν παθεῖν ὧνπερ οἱ ἄλλοι Ἑρμαῖ· ὅμως μέντοι ἵνα μὴ ὑπὸ τούτου τοιούτου ὄντος πρᾶγμα ἔχῃ, δοὺς ἀργύριον ἀπηλλάγη. καίτοι ὁπότε οὗτος παρ' ἑτέρου ἠξίωσε δίκην ἀσε-

ἀσεβείας λαβεῖν, ἤπου ἑτέρους γε παρὰ τούτου λαβεῖν δίκαιον καὶ εὐσεβές ἐστιν. ἀλλὰ λέξει δεινὸν εἶναι εἰ ὁ μὲν μηνυτὴς τὰ ἔσχατα πείσεται, οἱ δὲ μηνυθέντες τῶν αὐτῶν ὑμῖν ἐπίτιμοι ὄντες μετέχουσι. καίτοι οὐχ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογήσεται, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων κατηγορήσει. † [τοὺς μὲν οὖν ἄλλους οἱ ἐπιτάξαντες καταδέξασθαι, ἀδικοῦσι, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀσεβήματος αἴτιοί εἰσιν· εἰ δ' ὑμεῖς αὐτοκράτορες ἦτε, καὶ ἐστὲ οἱ ἀφελόντες τὰς τιμωρίας τῶν θεῶν, ἀλλ' οὗτοι αἴτιοι ἔσονται. ὑμεῖς οὖν μὴ βούλεσθε εἰς ὑμᾶς τὴν αἰτίαν ταύτην περιτρέψαι, ἐξὸν τὸν ἀδικοῦντα κολάσασιν ἀπηλλάχθαι.] ἔπειτα δ' ἐκεῖνοι μὲν ἀρνοῦνται τὰ μεμηνυμένα, οὗτος δὲ ὁμολογεῖ ποιῆσαι. καίτοι καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, ἐν τῷ σεμνοτάτῳ καὶ δικαιοτάτῳ δικαστηρίῳ, ὁμολογῶν μὲν ἀδικεῖν, ἀποθνήσκει· ἐὰν δὲ ἀμφισβητῇ, ἐλέγχεται, καὶ [πολλοὺς] οὐδὲ δόξαν ἀδικεῖν.

sumere voluerit: certè alios ab hoc eandem pœnam poscere æquum est,
& pium. Sed dicet; ini- V.
quum esse indicē ipsum extremo affici supplicio, cum ipsi ab indice delati in æquali dignitatis gradu vobiscum versentur. Quamuis ea ratione non tam se purgabit, quàm alios accusabit. Qui in magistratu constituti aliorū tolerant crimina, iniqui sunt & ipsius impietatis auctores: [Quod si vitare cupitis] cum liberā rei administrandæ potestatē habeatis, vos deorum iram auertetis, quam illi prouocasse semper existimabuntur. Nolite igitur tantorū malorū causam in vos recipere; cum auctore punito queatis liberari. Sed illi negant se commisisse quæ delata sunt, hic delictum confitetur. Atque in Areopago quidē sanctissimo iustissimoq; iudicio, qui delictum cōfitetur, morte mulctatur: qui negat, nisi argumentis cōuincatur, absoluitur.

Exemplū à minori ad maius.

Quapropter nequaquã idem ſentiendum eſt de iis qui negant, & qui cõfitentur. Iniquum autem mihi videtur, cum, qui corpus alicuius, vt caput aut faciẽ, aut manus aut pedes vulnerarit; ſecundum leges Aeopagiticas exulare ciuitate ea, quam incolit: is qui iniuria affectus eſt, deliberataque voluntate læſus; & ſi intraſſe conuincatur, mortis

7. ſuppliciũ ſubire: cum eum, qui in Deorum ſimulacra eadem commiſit, neque templa ingredi vetetis, neque ingreſſum puniatis. Nam & horum ſanè curam vos gerere & æquum eſt & bonum, qui & bene & malè de vobis mereri poſſunt.

VI. *Aliud à minori ad maius.*

Ferunt autem & Græcorũ pleroſque, propter ea, quæ hîc impiè geſſit, à ſacris ſuis hunc arcere: & vos minoris facitis ea, quæ apud vos legibus conſtituta ſunt, quàm alieni veſtra: Multo autem hic Diagoram Melium impietate ſuperat; quod, ille verbis qui-

οὔκουν ὁμοίαν χρὴ γνώμην ἔχειν περί τε τῶν ἀρνουμένων καὶ περὶ τῶν ὁμολογουμένων. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ἂν μέν τις ἀνδρὸς σῶμα τρώσῃ, κεφαλὴν ἢ πρόσωπον, ἢ χεῖρας ἢ πόδας, αὐτὸς μὲν κατὰ τοὺς νόμους τοὺς ἐξ Ἀρείου φεύξεται τὴν τοῦ ἀδικηθέντος πόλιν, ἢ τραύματος ἐκ προνοίας· καὶ ἐὰν μὲν κατίῃ, ἐνδειχθεὶς θανάτῳ ζημιωθήσεται· ἐὰν δέ τις τὰ αὐτὰ ταῦτα ἀδικήσῃ τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, οὐδ' αὐτῶν κωλύσετε τῶν ἱερῶν ἐπιβαίνειν, ἢ εἰσιόντα οὐ τιμωρήσεσθε; καὶ μὲν δὴ τούτων καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθόν ἐστιν ἐπιμελεῖσθαι, ὑφ' ὧν καὶ εὖ καὶ κακῶς δυνήσεσθε πάσχειν. Φασὶ δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς διὰ τὰ ἐνθάδε ἀσεβήματα ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἱερῶν ἐξείργειν· ὑμεῖς δὲ αὐτοὶ οἱ ἀδικηθέντες, περὶ ἐλάττονος ποιεῖσθε τὰ παρ' ὑμῖν νόμιμα, ἢ ἕτεροι τὰ ὑμέτερα. τοσούτῳ δ' οὗτος Διαγόρου τοῦ Μηλίου ἀσεβέστερος γεγένηται. ἐκεῖνος μὲν γὰρ

λόγῳ

λόγῳ περὶ τὰ ἀλλότρια ἱερὰ καὶ ἑορτὰς ἠσέβει, οὗτος δὲ ἔργῳ, περὶ ∴ τὰ ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει. ὀργίζεσθαι οὖν χρὴ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῖς † αὐτοῖς ἀδικοῦσι μᾶλλον ἢ τοῖς ξένοις περὶ ταῦτα τὰ ἱερά. τὸ μὲν γὰρ, ὥσπερ ἀλλότριόν ἐστιν ἁμάρτημα, τὸ δ᾽ οἰκεῖον καὶ μὴ οὓς μὲν ἔχετε ἀδικοῦντας ἀφίετε, τοὺς δὲ φεύγοντας ζητεῖτε συλλαμβάνειν· ἐπικηρύττοντες τάλαντον ἀργυρίου δώσειν τῷ ἀπάγοντι ἢ ἀποκτείναντι. εἰ δὲ μὴ, δόξετε τοῖς Ἕλλησι κομπάζειν μᾶλλον ἢ τιμωρεῖσθαι βούλεσθαι. ἐπεδείξατο δὲ καὶ τοῖς Ἕλλησιν ὅτι θεοὺς οὐ νομίζει. οὐ γὰρ ὡς δεδιὼς τὰ πεποιημένα, ἀλλ᾽ ὡς θαρρῶν, ναυκληρίᾳ ἐπιθέμενος, τὴν θάλατταν "ἔπλει. ὁ δὲ θεὸς ὑπῆγεν αὐτὸν, ἵνα ἀφικόμενος εἰς τὰ ἁμαρτήματα, ἐπὶ τῇ ἐμῇ προφάσει, δοίη δίκην.

dem aliorum ſacra & feſtos dies impiè carperet; Hic vero reipſa ſuæ ciui- tatis propria [ſacra] violarit. Ac ſeueriores, ô Athenienſes, præbere vos debetis ciuibus, quàm peregrinis ſacra polluentibus; quod horum quaſi alienum videatur peccatum, illorũ verò domeſticum & inteſtinum. Nolite, quæſo, quos habetis facinoroſos dimittere, cum ipſos fugientes, vt comprehendatis, perſequamini, argenti talento præconis voce huic promiſſo, qui aut in vincula coniecerit, aut morte mulctarit: Alioqui inanem potius metum incutere, quàm punire maleficos velle reliquis Græcis videbimini. Declarauit autem Græcis ipſis, quod nullos putet eſſe Deos: Qui commiſſorũ ſibi conſcius nihil veritus ſit; ſed magna confidentia nauigationi deditus mare tentandum putarit. At Deus eum periculo ſubduxit, vt ad peccata ſua reuerſus mea opera pœnas daret; quas

Comparatio Andocidæ cũ Diagora atheo.

Deorum cõtemtor.

VII. 9.

ipſum & ſpero daturum. Nec quicquam horũ mihi mirum videri queat.
10. Nõ enim eueſtigio Deus punit, more hominum vindictæ auidorum. Variis autem è ſignis diuinando id aſſequi poſſum; quando conſidero alios facinoroſos, qui longo temporis interuallo pœnas dederunt; ſicut & ipſorum poſteri, propter maiorum peccata. Interea temporis multis terriculis, multis periculis agitantur à Deo iniqui; vt pleriq; iam * vita defungi, quo malis liberarentur, optarent. At Deus tandem effecit, vt magno cum dedecore vitam cũ morte commutarent.

Impietatis vindicta.

Conſiderate verò huius Andocidæ vitam à quo tempore Deos violauit, num quiſpiam alius ſit ei ſimilis. Andocides enim commiſſo facinore, accuſatione in iudiciũ protractus ſeipſum vinculis coercendum tradidit, donec flagitiorũ ſocium traderet: quamuis ſciret ſe id præſtare non poſſe, vt qui

ἐλπίζω μὲν οὖν αὐτὸν καὶ δώσειν δίκην. θαυμάσιον δ' οὐδὲν ἄν μοι γένοιτο. οὔτε γὰρ ὁ θεὸς παραχρῆμα κολάζει· ἀλλ' αὕτη μέν ἐστιν ἀνθρωπίνη δίκη· πολλαχόθεν δ' ἔχω τεκμαιρόμενος εἰκάζειν, ὁρῶν καὶ ἑτέρους ἠσεβηκότας, χρόνῳ δεδωκότας δίκην, καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων, διὰ τὰ τῶν προγόνων ἁμαρτήματα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ δέη πολλὰ καὶ κινδύνους ὁ θεὸς ἐπιπέμπει τοῖς ἀδικοῦσιν· ὥστε πολλοὺς ἤδη ἐπιθυμῆσαι † τριετήσαντας τῶν κακῶν ἀπηλλάχθαι. ὁ δὲ θεὸς τέλος * τούτῳ λυμηνάμενος τῷ βίῳ θάνατον ἐπέθηκε. σκέψασθε δὲ καὶ αὐτοῦ Ἀνδοκίδου τὸν βίον, ἀφ' οὗ ἠσέβηκε, καὶ εἴτις τοιοῦτος ἕτερός ἐστιν. Ἀνδοκίδης γὰρ ἐπειδὴ ἥμαρτεν, ἐξ ἐπιβουλῆς εἰσαχθεὶς εἰς τὸ δικαστήριον, ἔδησεν ἑαυτὸν τιμησάμενος δεσμοῦ, εἰ μὴ παραδοίη τὸν ἀκόλουθον. εὖ δ' ἤδει οὐ δυνησόμενος παραδοῦναι, ὡς

διὰ

διὰ τοῦτον καὶ τὰ τούτου ἁμαρτήματα ἀπέθανεν “ἵνα μηνυτὴς γένοιτο. καίτοι πῶς οὐ θεῶν τις τὴν τούτου γνώμην διέφθειρεν, ὃς ῥᾷον ἡγήσατο δεσμοῦ τιμήσασθαι, μαρτυρίου ἐπ' ἐλπίδι τῇ αὐτῇ; ἐκ δ' οὖν τούτου τοῦ ζημήματος ἐδέδετο ἐγγὺς ἐνιαυτὸν, καὶ ἐμήνυσε δεδεμένος κατὰ τῶν αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων, ἀδείας δοθείσης αὐτῷ εἰ δόξειε τἀληθῆ μηνῦσαι. καὶ τίνα αὐτὸν δοκεῖτε ψυχὴν ἔχειν, ὁπότε τὰ μὲν ἔσχατα καὶ τὰ αἴσχιστα ἐποίει μηνύων κατὰ τῶν ἑαυτοῦ φίλων, ἡ δὲ σωτηρία ἀφανὴς αὐτῷ; μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπεκτονὼς ἦν οὓς αὐτὸς ἔφη περὶ πλείστου ποιεῖσθαι, ἔδοξε τἀληθῆ μηνῦσαι, καὶ ἐλύθη. καὶ προσεψηφίσασθε ὑμεῖς αὐτὸν εἴργεσθαι τῆς ἀγορᾶς, καὶ τῶν “ἱερῶν, ὥστε μὴ ἀδικουμένῳ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν δύνασθαι δίκην λαβεῖν. οὐδεὶς γάρ που, ἐξ ὅσου Ἀθηναῖοι ἀείμνηστοι

propter hunc, & huius scelera mortuus esset, ne proditor fieret. Quis autem negare queat, sanam mentem huic à Deorum aliquo esse ademptam, qui, eadem spe proposita, vinculis multari maluerit, quàm testimonium dicere? Qua de causa annum circiter in vinculis fuit; eoq; tempore (fide publica data, si verum indicium videretur,) propinquos & amicos detulit. Quo autem ingenio videtur fuisse, quando extreme turpia perpetrabat, indicium professus contra suos amicos, cum salus ipsius adhuc esset in dubio? Deinde, cum exitio fuisset iis, quos ipse dicebat habere charissimos, creditum est verum illius indicium, vinculisque liberatus est. Et decreuistis vos, vt ipse & foro & templis arceretur; vt ne ipse iniuria quidem affectus, de inimicis sumere pœnas posset. Neque vllus vnquam, quantũ Athenienses memoria repetere præterita

VIII. *Andocides amicos detulit.*

possunt, talis delicti ignominia notatus est, iure profectò; neque enim vllus vnquam talia perpetrauit. Atq; hæc, Diisne, an casui ascribemus? Post hæc ad Cittiensium Regē nauigauit, & præuaricationis conuictus in vincula ab ipso coniectus est: & præter mortem, expectabat quotidianam flagrorum ignominiam, metuens ne membrorū extremitatib. viuus mutilaretur. Euasit tamen hoc periculū, & in suam patriam rediit, cum Dei voluntate turbæ quadringentorum essent sedatæ. Itaque ad eos, quos iniuria affecerat, reuerti desiderauit: quò cum peruenisset, in carcerem cōiectus, & ignominiose cæsus nondū mori potuit, sed dimissus est. Inde ad Euagoram Cyprii Regem nauigauit, facinoreq; admisso, proscriptus est. At hinc cum aufugisset, vitabat tutelares huius loci Deos, exulabat patria, exulabat iis locis, ad quos prius vnquā

In acerbissima mortis periculo est.

Alia huius incommoda & miseria.

εἰσὶν, ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ ἠτιμώθη δικαίως. οὐδὲ γὰρ ἔργα τοιαῦτα οὐδείς πω εἰργάσατο. καὶ τούτων πότερα τοὺς θεοὺς χρὴ ἢ τὸ αὐτόματον αἰτιᾶσθαι; μετὰ δὲ ταῦτα ἔπλευσεν ὡς τὸν Κιτιέων βασιλέα, καὶ προδιδοὺς ληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐδέθη. καὶ οὐ μόνον τὸν θάνατον ἐφοβεῖτο, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ἡμέραν αἰκίσματα, οἰόμενος τὰ ἀκρωτήρια ζῶντος ἀποτμηθήσεσθαι. ἀποδρὰς δὲ ἐκ τούτου τοῦ κινδύνου, κατέπλευσεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ἐπεὶ τῶν τετρακοσίων θεὸς λήθην ἔδωκεν. ὥστε εἰς τοὺς ἠδικημένους αὐτοὺς ἐπεθύμησεν ἀφικέσθαι· ἀφικόμενος δὲ, ἐδέθη καὶ ᾐκίσθη. ἀπώλετο δὲ οὐχὶ, ἀλλ' ἐλύθη. ἔνθεν δὲ ἔπλευσεν ὡς Εὐαγόραν τὸν Κύπρου βασιλεύοντα, καὶ ἀδικήσας εἵρχθη. ἀποδράσας τοῦτον, ἔφευγε μὲν τοὺς ἐνθάδε θεοὺς, ἔφυγε δὲ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ἔφευγε δὲ εἰς οὓς τὸ πρῶτον ἀφίκετο

φίκοιτο τόπους. καίτοι τίς χάρις τῷ βίῳ, κακοπαθεῖν μὲν πολλάκις, ἀναπαύσασθαι δὲ μηδέποτε; καταπλεύσας δὲ ἐκεῖθεν δεῦρο εἰς δημοκρατίαν εἰς τὴν αὐτοῦ πόλιν, τοῖς μὲν πρυτανεῦσιν ἔδωκε χρήματα, ἵνα αὐτὸν προσαγάγοιεν ἐνθένδε· ὑμεῖς δ' αὐτὸν ἐξηλάσατε ἐκ τῆς πόλεως, τοῖς θεοῖς βεβαιοῦντες τοὺς νόμους οὓς ἐψηφίσασθε. καὶ τὸν ἄνδρα οὐ δῆμος, οὐκ ὀλιγαρχία, οὐ τύραννος, οὐ πόλις ἐθέλει δέξασθαι διὰ τέλους· ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον ἐξ ὅσου ἠσέβησεν, ἀλώμενος διάγει, πιστεύων ἀεὶ μᾶλλον τοῖς ἀγνῶσι τῶν γνωρίμων, διὰ τὸ ἠδικηκέναι οὓς γινώσκει. τὸ δὲ τελευταῖον νυνὶ ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν, δὶς ἐν τῷ αὐτῷ ἐνδέδεικται· καὶ τὸ μὲν σῶμα ἀεὶ ἐν δεσμοῖς ἔχει, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ ἐλάττων ἐκ τῶν κινδύνων γίνεται.

accesserat, & quodnam poterat esse eius vitæ siue desiderium, siue solatiũ, in qua semper affligebatur, reficiebatur nunquã? Cum autem inde nauigio huc venisset ad popularẽ Reip. statum, suæq; patriæ ciuitatẽ; principes quidem pecunia data sibi conciliauit, vt per ipsos commendaretur populo; vos autem ipsum ciuitate expulistis, & Diis firmas effecistis leges à vobis statutas. Et tandem neque populus neque optimates, neq; Rex quispiam, neq; ciuitas virum hũc recipere dignata est: sed omne vitæ tempus, ex quo Deos violauit, vagus & solicitudine pressus transigit, maiorem semper habens fidem ignotis quàm notis; quod sciat plerosque iniuria à se esse affectos, quos familiares habuit. Deniq; iam in vrbẽ reuersus, bis propter idem crimen postulatus est, ita vt corpus quidem semper in vinculis habeat, facultates verò hisce periculis consumat. IX.

Epiphonema.

Omissa quædam.

Impiorum prosperitas nó debet nos à religione auertere.

Et cuius vita inimicorum ac sycophantarum libidini est exposita, nonne ille in vita ipsa caret vita? nonne vitam viuit minimè vitalem? Atq; hæc quidem à Deo ipsi euenerunt, non vt saluti eius consuleret, sed vt scelerum præteritorum pœnas sumeret. Postremo verò *ipsum nunc vestræ potestati tradidit, vt quicquid libebit de ipso statuatis. [ ] Quare, per Iouem, nequaquam oportet siue seniores siue adolescentiores impietatis Andocidæ conscios, ideo à religione alieniores esse, quod ipsum videant è multis euasisse
II. periculis incolumem: cogitare enim debemus ꝙ medium vitæ tempus feliciter ac sine dolore trãsactum, æuo sit calamitoso, (quale fuit huius) licet altero tanto longiori, præferendum. Eò autem impudentiæ peruenit, vt & factiones subornet in Repub. & cum populo agat, & iam conciones habeat, & ex Magistratibus

καὶ ὅταν τις τὸν αὑτοῦ βίον τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς συκοφάνταις διανέμει, τοῦτ' ἐστι *τὸ βιοῦν τὸν βίον ἀβίωτον. ἃ τούτῳ ὁ θεὸς οὐκ ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐπινοεῖν δίδωσιν, ἀλλὰ τιμωρούμενος τῶν γεγενημένων ἀσεβημάτων. τὸ δὲ τελευταῖον, νυνὶ παραδέδωκεν "αὐτὸν ὑμῖν χρῆσθαι ὅ, τι ἂν βούλησθε· [" οὕτω μὴ ἀδικεῖν πιστεύων, ἀλλ' ὑπὸ δαιμονίου τινὸς ἀγόμενος ἀνάγκης.] οὔκουν χρὴ μὰ τὸν Δία, οὔτε πρεσβύτερον ὄντα οὔτε νεώτερον, ὁρῶντας Ἀνδοκίδην ἐκ τῶν κινδύνων σωζόμενον, συνειδότας αὐτῷ ἔργα ἀνόσια εἰργασμένῳ, ἀθεωτέρους γίνεσθαι· ἐνθυμουμένους ὅτι ἥμισυς ὁ βίος βιῶναι κρείττων ∴ ἀλύπως ἐστὶ διπλασίου λυπουμένῳ, (ὥσπερ οὗτος) εἰς τοσοῦτον δὲ ἀναισχυντίας ἀφῖκται, ὥστε καὶ παρασκευάζεται τῇ πόλει, καὶ πράττει καὶ ἤδη δημηγορεῖ, καὶ ἐπιτιμᾷ, καὶ ἀποδοκιμάζειν τῶν ἀρχόντων

χόντων τισί· καὶ συμβουλεύει, εἰς τὴν βουλὴν εἰσιὼν, περὶ θυσιῶν καὶ προσόδων καὶ εὐχῶν, καὶ μαντειῶν. καίτοι, τούτῳ πειθόμενοι, ποίοις θεοῖς ἡγήσεσθε κεχαρισμένα ποιεῖν; μὴ γὰρ οἴεσθε ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ ὑμεῖς βούλεσθε τὰ τούτῳ πεποιημένα ἐπιλαθέσθαι, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιλήσεσθαι. ἀξιοῖ δὲ οὐχ, ὡς ἠδικηκὼς, ἡσυχίαν ἔχων πολιτεύεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς ἐξευρὼν τοὺς τὴν πόλιν ἀδικήσαντας, οὕτω διανοεῖται καὶ παρασκευάζεται (ὅπως ἕτερον μεῖζον δυνήσεται) ὥσπερ οὐ διὰ πραότητα καὶ ἀσχολίαν τὴν ὑμετέραν οὐ δεδωκὼς ὑμῖν δίκην εἰς οὓς νῦν ἁμαρτάνων οὐ λανθάνει· ἀλλὰ ἅμα ἐξελεγχθήσεταί τε καὶ δώσει δίκην. ἰσχυρεῖται δὲ καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ. ἀναγκαίως γὰρ ἔχω ὑμᾶς διδάσκειν ἃ οὗτος ἀπολογήσεται, ἵν' ἀκούσαντες παρ' ἀμ-

quosdam improbet, ac
repudiet, & in Senatum
ingressus de sacrificiis,
vectigalibus, votis facien-
dis, Deorũ responsis de-
liberet. Atqui, cui quæso,
Deorum vos rem gratam
putatis facturos, dũ huic
obtemperatis? An existi-
matis, Iudices, si vos eius
facinora obliuisci velitis,
& Deos posse obliuisci?
Vult autem non quietus
in Repub. viuere, vt eum
decebat, qui grauiter of-
fendit: sed ita se gerit, ita
omnia molitur, vt aliud
quippiam memorabile
designet; quasi per ipsum
comperta esset eorũ ne-
quitia, qui Rempub. tur-
barunt: & quasi non per
vestram lenitudinẽ & oc-
cupationes steterit, quò
minus pœnas vobis da-
ret; quos nũc sciens pru-
densq; offendere non ve-
retur: sed detegẽtur tan-
dem omnia, & pœnas
pendet. Cuius rei confir- XI.
matio & hinc petetur.
Necesse est enim vt vobis
aperiã, quibus hic ratio-
nibus suam causam tueri
volet, vt vtraq; parte au-

Confutatio eorum, quibus Andocides tueri se conabatur.

dita, facilius rem discernatis. Dicit enim præclarè se de Repub. meritum; quod formidine, & turbis tunc imminentibus vos liberarit. At quis maximorum incommodorum auctor exstitit? nonne hic ipse suis machinationibus? Deinde, huicne pro aliquibus cõmodis gratias agere oportet, qui incolumitatem à vobis tanquam indicii mercedem acceperit? & vosne * tumultus & malorum vllam præbuistis causam, quod facinorosos conquisieritis? Nequaquam, sed contrà res sese habet. Hic turbas excitauit, vos illas sedastis.

XII. *An fœdera prodesse debeant Andocidæ.*

Audio vero ipsũ pro causæ suæ defensione dicturum, quod nec ipse fœderibus excludi debeat, sicut nec alii Athenienses: atque hoc obtentu se assecuturum putat, vt à multis, ne fœdera violẽt, metuentibus absoluatur: Sed quod fœdera nihil ad Andocidem pertineãt, docebo; siue (per Iouem) quæ vos cum Lacedæ-

φοτέρων, ἄμεινον διαγνῶτε. φησὶ γὰρ ἀγαθὰ μεγάλα ποιῆσαι τὴν πόλιν, μηνύσας καὶ ἀπαλλάξας δέους καὶ ταραχῆς τῆς τότε. τίς δὲ τῶν μεγάλων κακῶν αἴτιος ἐγένετο; οὐκ αὐτὸς οὗτος, ποιήσας ἃ ἐποίησεν; εἶτα τῶν μὲν ἀγαθῶν δεῖ τούτῳ χάριν εἰδέναι, ὅτι ἐμήνυσε, μισθὸν ὑμῶν αὐτῷ διδόντων τὴν ἄδειαν; τῆς δ' “ἀρχῆς καὶ τῶν κακῶν ὑμεῖς αἴτιοι ἐστέ, ὅτι ἐζητεῖτε τοὺς ἠσεβηκότας; οὐ δήπουθεν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τοὐναντίον. ἐτάραξε μὲν οὗτος τὴν πόλιν, κατεστήσατε δ' ὑμεῖς. πυνθάνομαι δ' αὐτὸν μέλλειν ἀπολογήσασθαι, ὡς αἱ συνθῆκαι καὶ αὐτῷ εἰσι, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἀθηναίοις. καὶ τοῦτο πρόσχημα ποιούμενος, οἴεται πολλοὺς ὑμῶν δεδιότας μὴ λύσητε τὰς συνθήκας, αὐτοῦ ἀποψηφιεῖσθαι. ὡς οὖν οὐδὲν προσήκει Ἀνδοκίδῃ τῶν συνθηκῶν, περὶ τούτου λέξω· οὔτε μὰ τὸν Δία τῶν πρὸς Λακεδαι-

μονίους,

μονίους, αἷς ὑμεῖς συνέθεσθε, οὔτε τῶν πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἄστει οἱ ἐκ Πειραιῶς. οὐδενὶ γὰρ ὑμῶν τοσούτων ὄντων τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα οὐδ᾽ ὅμοια ἦν τοῖς Ἀνδοκίδου. ὥστε καὶ τοῦτον * ἡμῶν ἀπολαῦσαι. ἀλλ᾽ οὐ μὲν δὴ ἕνεκά γε τούτου διαφερόμενοι (ἐπειδὴ καὶ τούτῳ μετέδωκε τῶν συνθηκῶν) τότε διηλλάγημεν. οὐ γὰρ ἕνεκεν ἑνὸς ἀνδρὸς, ἀλλ᾽ ἕνεκεν ἡμῶν τῶν ἐξ ἄστεος καὶ ἐκ Πειραιέως, αἱ συνθῆκαι ἐγένοντο καὶ οἱ ὅρκοι. ἐπεί τοι δεινὸν ἂν εἴη εἰ περὶ Ἀνδοκίδου ἀποδημοῦντες, αὐτοὶ ἐνδεεῖς ὄντες ἐπεμελήθημεν, ὅπως ἐξαλειφθείη αὐτῷ τὰ ἁμαρτήματα ἄλλα. Λακεδαιμόνιοι γὰρ ἐν ταῖς πρὸς αὐτοὺς συνθήκαις, ἐπεμελήθησαν Ἀνδοκίδου, ὅτι ἔπαθον ἀγαθόν τι ὑπ᾽ αὐτοῦ; ἀλλ᾽ ὑμεῖς ἐπεμελήθητέ γε αὐτοῦ; ἀντὶ ποίας εὐεργεσίας; ὅτι πολλάκις δι᾽ ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς πόλεως

moniis iniistis; siue quæ, in Piræo cõmorati, cum iis qui vrbem occupabãt, firmarunt. Nullus enim vestrum, quamuis tot numero essetis, eadem quæ Andocides, aut eius sceleribus similia commiserat; vt huic ex *vobis ideo aliquid commodi accedere debeat. Sed nequaquam huius causa, quãdo dissidebamus, fœdera fecimus. (etsi & huic fœderum licuit esse participi). Non enim vnius viri, sed nostra omnium causa, tam eorum gratia qui in ciuitate, quàm qui in Piræo erãt iuraiuranda & pacta intercesserũt. Quandoquidem absurdum foret, nos peregrè viuentes, egestate pressos, curam gessisse, vt Andocidæ oblitterarentur delicta. An Lacedæmonii in iis, quæ nobis cum ipsis intercedunt pactis, Andocidæ rationem habuerunt, quod bene meritus sit de illis? An vos eius curam gessistis? Quo beneficio ꝓuocati? quod sæpe propter vos pro Re-

*

publica se periculo commiserit? Non est, Athenienses, hæc conueniens huic excusatio. Neq; est quod fallamini. Non enim proposita soluuntur fœdera, si Andocides priuatorum scelerum pœnas luat: sed, si quis publicarum calamitatum gratia, priuatim puniat quempiam.

XIII. Fortassis autem & Cephissium vicissim accusabit; & habebit quod dicat: vera enim fateri oportet. Sed fieri cōmodè non posset, vt & causam dicenti, & alium accusanti eadem sententia ferenda vos accōmodetis: Et nunc vt de hoc [Andocida] decernatis, tempus postulat: suum quoque tempus Cephissio, & cuique vestrum, quorum hic mentionem faciet, tribuetur. Nolite igitur propter aliorū offensiones hunc crimine iā absoluere.

An propter indiciū & delationem seruari debeat?

Dicet quoque se Indicem fuisse, & neminem posthac fore, qui indicare volet, si in se animaduertatur. At Andocides habet Indicii sui

ἐκινδύνευσεν; οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τούτῳ ἀληθὴς αὕτη ἡ ἀπολογία· μηδ' ὑμεῖς ἐξαπατᾶσθε. οὐ γὰρ τοῦτο λύειν ἐστὶ τὰ συγκείμενα, εἰ Ἀνδοκίδης ἕνεκα τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων δίδωσι δίκην, ἀλλ' ἐάν τις ἕνεκα τῶν δημοσίων συμφορῶν ἰδίᾳ τινὰ τιμωρῆται. ἴσως οὖν καὶ Κηφισίου ἀντικατηγορήσει, καὶ ἕξει ὅ, τι λέγοι. τὰ γὰρ ἀληθῆ χρὴ λέγειν. ἀλλ' ὑμεῖς οὐδ' ἂν δύναισθε τῇ αὐτῇ ψήφῳ τόν τε ἀπολογούμενον καὶ τὸν κατηγοροῦντα κολάσαι. ἀλλὰ νῦν μὲν περὶ τούτου καιρός ἐστι γνῶναι τὰ δίκαια· ἕτερος δὲ ἕξει Κηφισίῳ καὶ ὑμῶν ἑκάστῳ, ὧν οὗτος νῦν μεμνήσεται. μὴ οὖν καὶ δι' ἑτέραν ὀργὴν τούτου ἀδικοῦντος νῦν ἀποψηφίσησθε. ἀλλὰ λέξει ὅτι μηνυτὴς ἐγένετο· καὶ ἕτερος οὐδεὶς ὑμῖν ἐθελήσει μηνύειν, ἐὰν * κολάζητε. " Ἀνδοκίδης δὲ ἔχει τὰ μήνυτρα παρ' ὑμῶν,

μῶν, σώσας τὴν αὑτοῦ ψυχὴν, ἑτέρων διὰ τοῦτο ἀποθανόντων. τῆς μὲν οὖν σωτηρίας ὑμεῖς τούτῳ αἴτιοι ἐστὲ, τῶν δὲ κακῶν τῶνδε καὶ τῶν κινδύνων, αὐτὸς ἑαυτῷ, παραβὰς τὰ δόγματα, καὶ τὴν ἄδειαν, ἐφ᾽ ᾗ μηνυτὴς ἐγένετο. οὔκουν ἐξουσίαν χρὴ ποιεῖν τοῖς μηνυταῖς ἀδικεῖν, (ἀρκεῖ γὰρ τὰ πεποιημένα) ἀλλὰ παραβαίνοντας κολάζειν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι μηνυταὶ, ὁπόσοι μετ᾽ αἰσχρᾶς αἰτίας ἐξηλεγμένοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐμήνυσαν ἐν γοῦν ἐπίσταντο, μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς ἠδικημένοις· ἡγούμενοι, ἀποδημοῦντες μὲν, ἀθῷοι καὶ ἐπίτιμοι δόξειν εἶναι, ἐπιδημοῦντες δὲ παρὰ τοῖς πολίταις τοῖς ἠδικημένοις, πονηροὶ δόξειν καὶ ἀσεβεῖς εἶναι. ὁ γοῦν πάντων πονηρότατος Βάτραχος, πρὶν τούτου γενόμενος ἐπὶ τῶν τριάκοντα μηνυτὴς, καὶ οὐσῶν αὐτῷ συνθηκῶν

mercedem, vitę nimirum incolumitatem; aliis, qui in eadem causa erant, interfectis. Quare salutis eius vos auctores estis; incõmodorum verò & periculorum ipse sibi causa fuit, transgressus decreta, & fidei publicæ leges indici præscriptas. Non ergo indicibus peccandi licentia est permittenda (cum prioribus peccatis ignouisse sufficiat) sed peccantibus pœna irroganda. Atque alii quidem indices, quicunq; in turpi negotio deprehensi seipsos detulerunt, vnum illud nouerũt obseruandum, eos non esse molestandos, in quos iniqui fuissent; quod existimarent, si peregrè viuerent, innocentes se posse videri, & integræ vitæ: sin domi agerent inter ciues, quos iniuria affecissent, improbos esse habendos, & impios. Atq; omnium quidem iniquissimus Batrachus, qui ante hũc triginta tyrannorũ tempore index fuerat, cũ & ipsi licuisset vti beneficio fœ-

XIV.

Batrachi verecundia laudatur.

derum & iuramentorũ, ſicut omnibus Eleuſine profectis; quod vos vereretur, quos offenderat, in alia commorabatur ciuitate. Andocides vero cum in ipſos Deos deliquerit, nõ tanti ipſos fecit, quanti Batrachus homines; quando in ipſorũ templa ingredi audet. Hic igitur, qui iniquior, & inſolentior eſt Batracho, boni conſulere debet, quod à vobis ſit ſeruatus.

A minori ad maius. Batracho comparatur Andocides.

XV. Age vero conſiderate, num aliquid ſit, cuius gratia Andocides vobis ſit abſoluendus. An quod bonus miles? At nunquam extra vrbem in militiã profectus eſt, neque eques, neq; ſcutatus, neq; triremi præfectus, neq; claſſiarius; neque ante, neq; poſt vrbis calamitatem iam natu grandior quadragenario; cùm alii fuga elapſi vnà vobiſcum ſuis ſumtibus triremes pararent, eiſque præeſſent. Recordamini quæſo, quantis à malis & bello, vos ipſos & vrbem vindicaueritis; corpori-

καὶ ὅρκων, καθάπερ τοῖς Ἐλευσινιόθεν, δείσας ὑμῶν οὓς ἠδίκησεν, ἐν ἑτέρᾳ πόλει ᾤκει. Ἀνδοκίδης δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ἀδικήσας, περὶ ἐλάττονος αὐτοὺς ἔθετο, εἰσιὼν εἰς τὰ ἱερά, ἢ Βάτραχος τοὺς ἀνθρώπους· ὅστις οὖν καὶ πονηρότερος καὶ ἀμαθέστερος Βατράχου ἐστί, πάνυ δὴ ἀγαπητὸς ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν σωθέντα. Φέρε δή, ἐπισκεψαμένους χρὴ ὑμᾶς Ἀνδοκίδου ἀποψηφίσασθαι, πότερον ὡς στρατιώτης ἀγαθός; ἀλλ' οὐδεπώποτ' ἐκ τῆς πόλεως ἐστρατεύσατο, οὔτε ἱππεύς, οὔτε ὁπλίτης, οὔτε τριήραρχος, οὔτ' ἐπιβάτης· οὔτε πρὸ τῆς συμφορᾶς, οὔτε μετὰ τὴν συμφοράν, πλέον ἢ τετταράκοντα ἔτη γεγονώς. καὶ ἕτεροι φεύγοντες ἐν Ἑλλησπόντῳ συνετριηράρχουν ὑμῖν. ἀναμνήσθητε δὲ καὶ αὐτοὶ ἐξ ὅσων κακῶν καὶ πολέμου ὑμᾶς αὐτοὺς περιεποιήσατε, καὶ τὴν πόλιν, πολλὰ μὲν τοῖς σώμασιν

μασιν πονήσαντες, πολλὰ δὲ καὶ ἀναλώσαντες χρήματα καὶ ἴδια καὶ δημόσια, πολλοὺς δὲ καὶ ἀγαθοὺς τῶν πολιτῶν καταθάψαντες, διὰ τὸν γινόμενον πόλεμον. Ἀνδοκίδης δὲ, ἀπαθὴς τούτων τῶν κακῶν γενόμενος εἰς τὴν σωτηρίαν τῇ πατρίδι, ἀξιοῖ νυνὶ μετέχειν τῆς πόλεως, ἀσεβῶν ἐν αὐτῇ ἀλλὰ πλουτῶν γὰρ καὶ δυνάμενος τοῖς χρήμασι, καὶ βασιλεῦσιν ·.· ἐξενωμένος καὶ τυράννοις, ἃ νῦν ἐγκομπάσει, ἐπιστάμενος τοὺς ὑμετέρους τρόπους, ποίαν εἰσφορὰν τούτῳ ἀγαθὸν γένοιτο, καὶ ἐπιστάμενος ἐν πολλῷ σάλῳ καὶ κινδύνῳ τὴν πόλιν γινομένην, ναυκληρῶν οὐκ ἐτόλμησεν ἐπαρθεὶς σῖτον εἰσάγων ὠφελῆσαι τὴν πατρίδα. ἀλλὰ μέτοικοι μὲν καὶ ξένοι, ἕνεκα τῆς μετοικίας, ὠφέλουν τὴν πόλιν " εἰσάγοντες· σὺ δὲ τί καὶ ἀγαθὸν ποιήσας ὦ Ἀνδοκί-

bus quidem varios labores perpessis, facultatibus vero & priuatim & publicè consumtis, denique ciuium multis & præclaris in bello, quod gerebatur, occisis. At Andocides, expers horũ omniũ incommodorum, quæ vos ad patriæ salutem ꝓpugnandam tulistis, vult nunc esse particeps commodorum Reipublicæ; in qua Deos violauit. At- XVI.
enim cum diues esset, ac facultatibus abundans, multo à Regibus & Tyrannis *emolumẽto percepto; quibus nunc gloriatur, graue tamen ipsi visum est, licet nauigationi intento, sublatis anchoris, ad iuuandam patriam, huc frumenta importare, non ignaro vestræ voluntatis, & commodi hinc percipiendi, non ignaro quantis turbis & periculis iactaretur Respub. Sed aduenæ & peregrini (id tribuentes loco quem incolebant) subuectis frumentis, subuenerunt Reip. Tu vero, Andocide, quid boni prę-

*

stitisti? cui malo obstitisti? quod educationis præmium reddidisti? *Epilogus.* Recordamini quæso, Athenienses, quænam patrata sunt ab Andocida, reuocate in memoriam festi quoq; celebritatem, quæ apud plerosq; illustriores vos effecit. Sed aures vestræ iam ad huius crimina occalluerunt, quod frequenter ea iam audiueritis & videritis; vt quæ grauia sunt, vobis talia nō videantur. XVII. Sed animaduertite, quæso, & persuadete vobis animo vos videre, quæ hic facit; & melius, quid statuendum sit, diiudicabitis: Hic enim indutus stola quasi sacrificaret, arcana profanis ostendit, & voce diuulgauit. Eos autē quos nós existimamus Deos, quos colimus, quibus lustrati sacrificamus, quos oramus; hos ipse mutilauit. Et hac de causa sacerdotibus constitutis, sacra sunt instaurata, vsq; sunt exsecrationibus vsque ad vesperam, & vestes spadiceas deposuerūt, vt le-

δη; ποῖα ἁμαρτήματα ἀνακαλεσάμενος; ποῖα τροφεῖα ἀνταποδούς; Ἀθηναῖοι, μνήσθητε τὰ πεποιημένα Ἀνδοκίδῃ· ἐνθυμήθητε δὲ καὶ τῆς ἑορτῆς δι' ἣν ὑπὸ τῶν πολλῶν προὐτιμήθητε. ἀλλ' ἐστὲ γὰρ ὑπὸ τῶν τούτου ἁμαρτημάτων ἤδη καταπλῆγες διὰ τὸ πολλάκις ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι· ὥστε οὐδὲ τὰ δεινὰ ἔτι δεινὰ δοκεῖ ὑμῖν εἶναι. ἀλλὰ προσέχετε τὸν νοῦν· δοκείτω δ' ὑμῖν ἡ γνώμη ὁρᾶν ἃ οὗτος ποιεῖ, καὶ διαγνώσεσθε ἄμεινον. οὗτος γὰρ ἐνδὺς στολὴν, μιμούμενος τὰ ἱερὰ, ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμυήτοις, καὶ εἶπε τῇ φωνῇ τὰ ἀπόρρητα. τῶν δὲ θεῶν, οὓς ἡμεῖς θεοὺς νομίζομεν καὶ θεραπεύοντες καὶ ἁγνεύοντες θύομεν καὶ προσευχόμεθα, τούτους περιέκοψε· καὶ ἐπὶ τούτοις ἱέρειαι καὶ ἱερεῖς στάντες, κατηράσαντο πρὸς ἑσπέραν, καὶ φοινικίδας ἀνέσεισαν, κατὰ

τὸ νόμιμον τὸ παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον. ὡμολόγησε δὲ οὗτος ποιῆσαι. ἔτι δὲ παρελθὼν τὸν νόμον ὃν ὑμεῖς ἔθεσθε, εἴργεσθαι τῶν ἱερῶν αὐτῶν, ὡς ἀλιτήριον ὄντα, ταῦτα πάντα βιασάμενος, εἰσελήλυθεν ἡμῶν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔθυσεν ἐπὶ τὸν βωμὸν, ὃν οὐκ ἐξῆν αὐτῷ, καὶ ἀπήντα τοῖς ἱεροῖς περὶ ἃ ἠσέβησεν. εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ἐλευσίνιον, ἐχερνίψατο ἐκ τῆς ἱερᾶς χέρνιβος. τίνα χρὴ ταῦτα ἀνασχέσθαι; ποῖον φίλον, ποῖον συγγενῆ, ποῖον δικαστὴν χρὴ τούτῳ χαριζόμενον κρύβδην, φανερῶς τοῖς θεοῖς ἀπέχθεσθαι; νῦν οὖν χρὴ νομίζειν τιμωρουμένους, καὶ ἀπαλλαττομένους Ἀνδοκίδου, τὴν πόλιν καθαίρειν, ἀρὰν ἀπάγεσθαι καὶ ἀποδιοπομπεῖσθαι, καὶ φαρμακὸν ἀποπέμπειν, καὶ ἀλιτηρίου ἀπαλλάττεσθαι· ὡς ἓν τούτων οὗτός ἐστι. βούλομαι τοίνυν εἰπεῖν ἃ Διοκλῆς ὁ Ζαχόρου τοῦ ἱεροφάντου, πάππος δὲ ἡμέτερος, συνεβούλευσε βουλευομένοις ὑμῖν

gitima & vetus conſuetudo poſtulabat. Confeſſus eſt autem hæc à ſe eſſe commiſſa. Præterea neglecta lege, quam ipſi cōſtitueratis, vt ſacris arceretur velut impius, hac, inquam, lege violata, ingreſſus in veſtram vrbem & ſuper ara ſacrificauit, quæ ipſi erat interdicta, & ad ſacra acceſſit, quæ impiè antea violauerat. Et ingreſſus ad ſacra Cereris, è ſacro gutturnio manus abluit. Cui ſunt hæc tolerabilia? quis amicus, quis propinquus, quis iudex huic clanculum velit gratificari; vt in apertum Deorum odium incidat? Nunc autem exiſtimare oportet, eos, qui de Andocide pœnas ſumſerint, ipſumq; è medio ſuſtulerint; ciuitatē purgare, piaculum auertere & depellere, & publicum ſcelus auferre, & à Deorum violatore nos liberare; quorum hic eſt vnus.

XVIII. Placet igitur referre, quæ Diocles Zacori æditui filius auus noſter vobis ſuaſit deliberantibus,

quomodo, cũ viro quodam Megarenſi ſacra violanti, agendũ eſſet. Nonnullis enim ſuadentibus, vt indicta cauſa illico occideretur; Iudici ſiſtendum eſſe monuit, hominum cauſa, vt qui audiſſent & vidiſſent, moderatius ſe gererent: Deorũ vero cauſa, vnicuique ſecũ domi meditato, quas debeat luere pœnas impius, accedendum eſſe ad tribunal. Et vos, Athenienſes, (ſcitis enim quæ facere oporteat) videte ne ipſe aliter vobis perſuadeat. Manifeſto ipſum impiè ſceleratum tenetis, audiuiſtis, nouiſtis eius crimina: obſecrabit, ſupplicabit, nolite miſereri: Non enim mortem meriti digni ſunt miſericordia, ſed innocentes & immeriti.

ὅ,τι δεῖ χρῆσθαι Μεγαρεῖ ἀνδρὶ ἠσεβηκότι. κελευόντων γὰρ ἑτέρων ἄκριτον παραχρῆμα ἀποκτεῖναι, παρῄνεσε κρῖναι, τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα· ἵνα ἀκούσαντες καὶ ἰδόντες σωφρονέστεροι οἱ ἄλλοι ὦσι. τῶν δὲ θεῶν ἕνεκα οἴκοθεν ἕκαστον ἃ δεῖ τὸν ἀσεβοῦντα παθεῖν, αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ κεκρικότα εἰς τὸ δικαστήριον εἰσιέναι. καὶ ὑμεῖς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, (ἐπίστασθε γὰρ ἃ δεῖ ποιῆσαι) μὴ ἀναπεισθῆτε ὑπὸ τούτου. φανερῶς ἔχετε αὐτὸν ἀσεβοῦντα. εἴδετε, ἠκούσατε τὰ τούτου ἁμαρτήματα. ἀντιβολήσει καὶ ἱκετεύσει ὑμᾶς; μὴ ἐλεεῖτε. οὐ γὰρ οἱ δικαίως ἀποθνήσκοντες, ἀλλ' οἱ ἀδίκως, ἄξιοί εἰσιν ἐλεεῖσθαι.

LYSIÆ

ΛΥΣΙΟΥ ἈΡΕΟΠΑΓΙΤΙΚΟ'Σ, ὑπὲρ τοῦ σηκοῦ ἀπολογία.

LYSIÆ AREOPAGITICA ORATIO EXCVSATORIA, VI.

De sacræ oliuæ trunco.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM IN AREOPAGITICAM Lysiæ Orationem.

In hac Oratione, accusatus quidam, quod oleæ sacræ seu consecratæ truncum ex agro suo exstirpasset; tuetur se testimoniis tam eorum quibus agrum locauerat colendum, quàm vicinorum, quod nullus in agro truncus oleæ fuisset, quo tempore ipse agrum possedisset. Addit varia & ingeniose excogitata signa: quod scil. nulla esset spes lucri, maximus incommodorum timor: quod in reliquis honestè se gessisset: quod seruos, vt de iis in dominum inquireretur, obtulisset: quod denique aduersarii Nicomachi accusatio nullis argumentis aut probationibus niteretur, sed suæ affirmationi & fidei credi postularet. Genus causæ est Iudiciale, Status coniecturalis. Lysiæ esse Orationem indicat in x. Græciæ Oratoribus Photius in Bibliotheca, in Lysia.

Oleam *Mineruæ sacram fuisse, nemo est qui ignoret. Arbores olim fuere numinum templa, vt & Plinius asserit;* Prisco ritu (*inquit*) simplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant. *Eadem ratione Athenis varias fuisse oleas in agris Mineruæ dicatas satis constat, quas μορίας vocabant. Has, quod publicæ & sacræ essent, iis, in quorum agris erant, succidere aut carpere nō licebat. Quid per σηκὸν intelligendum sit, non parua quæstio*

est. Nonnulli σηκὸν idem significare volunt quod μορίαν: alii oleam frugiferam, *alii* oleæ ſacræ truncum; *quam poſtremam ſententiam nos ſecuti ſumus, tanquam huic loco conuenientem.*

1. *Taxatur in huius Orationis exordio quemadmodum & in eo, quod eſt* pro Callia, *calumniatorum fraus & improbitas; iuſtitiæ ſpecie multis negotium faceſſens, quæ è Græcia olim in Italiam translata eſt, & inde omnem Chriſtianæ Religionis populum peruagata. Adeo vt plerique litigandi libidine & ſe, & vxorem & liberos rebus ad vitam ſuſtentandam neceſſariis ſpolient, & cauſidicos ditent, & aduerſario moleſtiam exhibeant. Hinc multo feliciores Chriſtianis vociferatur Nicolaus Clenardus in Epiſtolis eſſe Feſenſes Africæ populum Mahumetanum; quod in vaſta vrbe nullus ſit aduocatus nullus procurator. Et glorîatur peregrinando ſe didiciſſe Prouerbium, quod adagioſus ille Eraſmus, vt ait, ignorauerat; nimirùm,* Opes perdunt Chriſtiani litigando; Iudæi conuiuiis feſtorum, Mauri celebrandis nuptiis.

Ita diſcordia res maximæ dilabuntur.

1. *Exordiũ ab aduerſariorum iniquitate.*

IN ea fui antehac opinione, Senatores, vt exiſtimarem licere volenti, & otium ſectanti ſine litibus & moleſtiis vitam agere: nunc autem ita inopinato in controuerſias, & calumnias iniquas incidi, vt putem etiam nondum natis, ſi fieri poſſit, futuros rerum caſus eſſe timendos; cùm diſcrimina videam eſſe æ-

ΠΡΟΤΕΡΟΝ μὲν, ὦ βουλὴ, ἐνόμιζον ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἡσυχίαν ἄγοντι, μήτε δίκας ἔχειν, μήτε πράγματα· νυνὶ δὲ οὕτως ἀπροσδοκήτως αἰτίαις καὶ πονηροῖς συκοφάνταις περιπέπτωκα, ὥστ', εἴπως οἷόν τε, δοκεῖ μοι δεῖν, καὶ τοὺς μὴ γεγονότας ἤδη δεδιέναι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· διὰ γὰρ τοὺς τοιούτους οἱ κίνδυνοι

δυνοι οἱ κοινοὶ γίγνονται καὶ τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσι καὶ τοῖς πολλὰ ἡμαρτηκόσιν. οὕτω δ' ἄπορος ὁ ἀγών μοι καθέστηκεν, ὥστε ἀπεγράφην τὸ μὲν πρῶτον, ἐλαίαν ἐκ τῆς γῆς ἀφανίζειν, καὶ πρὸς τοὺς ἐωνημένους τοὺς καρποὺς τῶν μοριῶν. † πυνθανόμενοι προσῄεσαν· ἐπειδὴ δ' ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἀδικοῦντά με οὐδὲν εὑρεῖν ἐδυνήθησαν, νυνί με σηκὸν * ἀφανίζειν ἡγούμενοι, ἐμοὶ μὲν ταύτην τὴν αἰτίαν ἀπορωτάτην εἶναι ἀποδεῖξαι, αὐτοῖς δὲ ἐξεῖναι μᾶλλον ∴ ὅ, τι ἂν βούλωνται λέγειν. καὶ δεῖ με, περὶ ὧν οὗτος ἐπιβεβουλευκὼς " ἥκει, ἀλλ' ὑμῖν τοῖς διαγνωσομένοις περὶ τοῦ πράγματος * ἀκούσαντας καὶ περὶ τῆς πατρίδος, καὶ περὶ οὐσίας ἐμὲ ἀγωνίζεσθαι. ὅμως δὲ πειράσομαι ἐξ ἀρχῆς ὑμᾶς διδάξαι.

qualia, tam iis qui nihil commiſerunt, quàm qui in multis deliquerunt. Equidẽ admodum perplexus in cauſa hac hæreo, qui delatus ſum inprimis quod oliuam arborem è fundo meo ſuſtulerim, & publicarum præterea oliuarum fructus ab aliis redẽtos perceperim. Atq; hac quidẽ de re quęstione instituta [ad tribunal] acceſſerant: Poſtquã vero hoc modo, in nullo me delicto deprehẽdere potuerũt, nunc ſacræ Oliuæ truncum me ſuſtuliſſe cauſantur, exiſtimãtes hanc controuerſiã ad refellẽdum mihi fore inextricabilem; ſibiq; in ea quiduis fingendi licentiã dari. Ac oportet me, ad hæc, quæ diuturna hic fraude machinatus eſt, [ſubito reſpondere]: ſed vobis decernendi ius habentib. ſupplico, vt̃ negotio audito, veſtram mihi beneuolẽtiam præſtetis, quem de patria & vniuerſis facultatib. in diſcrimẽ vocari intelligitis. Quare ab ipſo rei exordio rem omnem vos docere conabor.

Propoſitio.

Beneuolentiæ petitio.

II. *Narratio.*

Fuit hoc prædium Piſandri, cuius facultatibus publicatis, Apollodorus Megarenſis à populo dono accepit; quod, cum ipſe alias ſemper coluiſſet, paulo ante ipſos triginta Anticles de ipſo emit, & colendum locauit; ego vèro de Anticle pace iam facta emebam. Ego igitur meum eſſe arbitror, Senatores, vobis demonſtrare, quod, quamdiu prædii dominus fui, neq; oliua, neque ſacræ oliuæ truncus in eo fuerit. Exiſtimo enim, etſi olim ibi publicæ fuiſſent oliuæ, prioris temporis delicta mihi merito nō eſſe luenda. Quod ſi per me nullæ [oliuæ] ſint ſublatæ, non eſt quod ob aliena peccata velut iniqui periclitemur. Omnes enim noſtis quod bello omnium aliorum quoq; malorum fonte & origine infeſtati fuerimus; &, quæ longius aberrant, à Lacedæmoniis refecta ſint; quæ vero propius, à noſtris directa. Itaque non video qua ratione æquum

ἦν μὲν γὰρ τοῦτο Πεισάνδρου τὸ χωρίον. δημευθέντων τῶν ὄντων ἐκείνου, Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς δωρεὰν παρὰ τοῦ δήμου λαβὼν, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐγεώργει, ὀλίγῳ δὲ πρὸ τῶν τριάκοντα, Ἀντικλῆς παρ' αὐτοῦ πριάμενος ἐξεμίσθωσεν· ἐγὼ δὲ παρ' Ἀντικλέους εἰρήνης οὔσης ὠνούμην. ἡγοῦμαι τοίνυν, ὦ βουλὴ, ἐμὸν ἔργον, ἀποδεῖξαι ὡς ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκτησάμην, οὔτ' ἐλαία οὔτε σηκὸς ἦν ἐν αὐτῷ. νομίζω γὰρ τοῦ μὲν προτέρου χρόνου, οὐδ' εἰ πάλαι ἐνῆσαν μορίαι, οὐκ ἂν δικαίως ζημιοῦσθαι. εἰ γὰρ μὴ δι' ἡμᾶς εἰσιν ἠφανισμέναι, οὐδὲν προσήκει περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων ὡς ἀδικοῦντας κινδυνεύειν. πάντες γὰρ ἐπίστασθε ὅτι πόλεμος καὶ ἄλλων πολλῶν αἴτιος κακῶν γεγένηται· καὶ τὰ μὲν πόρρω, ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐτέμνετο· τὰ δ' ἐγγὺς, ὑπὸ τῶν φίλων διηρπάζετο. ὥστε πῶς ἂν δικαίως ὑπὲρ

ὑπὲρ τῶν τῇ πόλει γεγενημένων συμφορῶν ἐγὼ νυνὶ δίκην διδοίην; ἄλλωστε καὶ τούτου τὸ χωρίον ἐν τῷ πολέμῳ δημευθὲν, ἄπρατον ἦν πλείονα ἢ τρία ἔτη. οὐ θαυμαστὸν εἰ τότε τὰς μορίας ἐξέκοπτον, ἐν ᾧ οὐδὲ τὰ ἡμέτερα αὐτῶν φυλάττειν ἠδυνάμεθα. ἐπίστασθε δὲ, ὦ βουλὴ, ὅσοι μάλιστα τῶν τοιούτων ἐπιμελεῖσθε, πολλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ δασέα ὄντα ἰδίαις ἐλαίαις καὶ μορίαις, ὧν νῦν τὰ πολλὰ ἐκκέκοπται, καὶ ἡ γῆ ψιλὴ γεγένηται. καὶ τῶν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κεκτημένων, οὐκ "ἀξιοῦται παρ᾽ αὐτῶν, ἑτέρων ἐκκοψάντων, δίκην λαμβάνειν. καίτοι εἰ τοὺς διὰ παντὸς τοῦ χρόνου γεωργοῦντας τῆς αἰτίας ἀφίετε, ἦπου χρὴ τούς γ᾽ ἐν τῇ εἰρήνῃ πριαμένους ἀφ᾽ ὑμῶν, ἀζημίους γενέσθαι. ἀλλὰ γὰρ, ὦ βουλὴ, περὶ μὲν τῶν πρότε-

censeri queat, vt ego pro Reip. incommodis nunc pœnas pendam; præsertim cum hoc prædium ipso belli tempore publicatum, nulli fuerit mancipatum per trium annorum spacium, & eo amplius. Nec mirum cuiquã videri debet, publicas oliuas eo tempore esse excisas, quo ne priuata quidem seruare quispiã potuit. Nostis enim, vos Senatores, quibus hæc maximè curæ sunt, multa eo tempore loca & priuatis & publicis oliuis obsita fuisse; quarum nunc magna pars excisa est; ita vt terra nuda reperiatur. Neq; quisquam vestrum de eis pœnas sumere conatur; qui, aliis succidentibus, easdẽ siue pacis siue belli tempore possederũt. Quare, si eos qui semper [loca illa coluerunt, quæ nunc oliuis nudata nonnulli queruntur] absoluitis: multo magis, qui pacis tempore à vobis redemerunt, indemnes præstare oportet. De his igitur quę antea acto tempo-

re contigerunt, quamuis multa queam dicere, hæc tamen sufficere arbitror.

III. Ego vero, accepto hoc prædio, quinque diebus nondum transactis, locaui Callistrato, Archonte Pythodoro; qui duos id annos coluit, nec vllã oleam siue priuatam siue publicam, ac ne oleæ quidem truncũ inuenit. Tertio vero anno * Demetrius, qui mortuus est, annum vnum coluit. At quarto, Alciæ Antisthenis liberto, vt ante solebam, locaui; qui & ad tres annos exercuit. Quarum rerum testes accedant.

TESTES. Insequenti autem tempore ipsemet in eo colendo me exercui. At dicit accusator, Suniade Archõte seu Principe, oliuæ truncum à me esse succisum. Qui autẽ priores coluerunt, & multos annos à me cõduxerũt; testimoniũ apud vos dixerunt, nullũ oliuæ truncum fuisse in prædio. Nec video quomodo apertius mendacii argui queat aduersarius. Fieri enim non

Confirmatio suæ causæ, & aduersarii confutatio à testibus.

ρον γεγενημένων πολλὰ ἔχων εἰπεῖν, ἱκανὰ νομίζω τὰ εἰρημένα. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ παρέλαβον τὸ χωρίον, πρὶν ἡμέρας πέντε γενέσθαι, ἀπεμίσθωσα Καλλιστράτῳ, ἐπὶ Πυθοδώρου ἄρχοντος. δύο δ' ἔτη ἐγεώργησεν, οὔτε ἰδίαν ἐλαίαν, οὔτε μορίαν, οὔτε σηκὸν παραλαβών· τρίτῳ δὲ ἔτει Δημήτριος * οὑτοσὶ εἰργάσατο ἐνιαυτόν· τῷ δὲ τετάρτῳ Ἀλκίᾳ Ἀντισθένους ἀπελευθέρῳ ἐμίσθωσα (ὃς † τέθνηκε) ταῦτα τρία ἔτη. ὁμοίως καὶ " πρότερον [ἐμισθώσατο] καί μοι δεῦρο ἴτε μάρτυρες.

Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήκει, αὐτὸς γεωργῶ. φησὶ δὲ ὁ κατήγορος, ἐπὶ Σουνιάδου ἄρχοντος σηκὸν ὑπ' ἐμοῦ ἐκκεκόφθαι. ὑμῖν δὲ μεμαρτυρήκασιν οἱ πρότερον ἐργαζόμενοι, καὶ πολλὰ ἔτη παρ' ἐμοῦ μεμισθωμένοι, μὴ εἶναι σηκὸν ἐν τῷ χωρίῳ. καίτοι "πῶς ἄν τις μᾶλλον φανερῶς ἐξελέγξειε ψευδόμενον τὸν κατήγορον;

σιόν τε, ἃ πρότερον μὴ ἦν, ταῦτα τὸν ὕστερον ἐργαζόμενον ἀφανίζειν. ἐγὼ τοίνυν, ὦ βουλή, ἐν μὲν τῷ τέως χρόνῳ, ὅσοι με φάσκοιεν δεινὸν εἶναι καὶ ἀκριβῆ καὶ οὐδὲν ἂν εἰκῇ καὶ ἀλογίστως ποιῆσαι, ἠγανάκτουν ἂν, ἡγούμενος μᾶλλον λέγεσθαι ὥς μοι προσῆκε· νῦν δὲ πάντας ἂν ὑμᾶς βουλοίμην περὶ ἐμοῦ ταύτην τὴν γνώμην ἔχειν, ἵνα ἡγῆσθέ με σκοπεῖν, εἴπερ τοιούτοις ἔργοις ἐπεχείρουν, καὶ ὅ, τι κέρδος ἐγένετο τῷ ἀφανίζοντι, καὶ ἥτις ζημία τῷ ποιήσαντι· καὶ τί ἂν λαθὼν διεπραξάμην, καὶ τί ἂν φανερὸς γενόμενος ὑφ᾽ ὑμῶν ἔπασχον. πάντες γὰρ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα οὐχ ὕβρεως, ἀλλὰ κέρδους ἕνεκα ποιοῦσι. καὶ ὑμᾶς εἰκὸς οὕτω σκοπεῖν, καὶ τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι, ἀποφαίνοντες ἥτις ὠφέλεια τοῖς ἀδικήσασιν ἐγένετο. οὗτος μέντοι οὐκ

poteſt, vt, quæ anteacto tempore nõ erant, ab eis ſublata ſint, qui inſequẽti tempore coluerunt. Equidem, Senatores, lapſo pridem tempore, ſi qui me dixiſſent ſeriũ & circumſpectum eſſe, nec quicquam temere ac inconſideratè feciſſe indignatus fuiſſem; quod nequaquã mihi conuenientia [de me] dici exiſtimaſſem: nunc autem optarim vos omnes ita de me ſentire; vt arbitremini, præmeditari me ſolere, vtrum tale quid conandum eſſet; & quid lucri ſperandũ tollenti, quidq; damni, ſi quis id perfeciſſet: Quid, nemine cõſcio aſſequutus fuiſſem; & qua pœna afficiendus vobis, ſi deprehẽſus fuiſſem. Quicunq; enim tale quid aggreditur, non cõtumeliæ, ſed lucri cauſa id facit. Ac de his ita vos iudicare æquũ eſſet, atq; ex his oporteret aduerſarios noſtros ſibi ſumere probationes & agumẽta, & declarare quid vtiliatis delinquentes inde percepiſſent. At hic nulla ratio-

Quod nulla fuerit ſpes commodorum.

IV.

ne demonſtrauerit, aut præ inopia me tale quid moliri coactum eſſe, aut prædium ob oliuam ibi creſcentē deterius fuiſſe, aut vitibus impedimenti aliquid attuliſſe, aut vicinitate ſua domui nocuiſſe, aut inſcium periculorū (quæ ob hæc commiſſa erant ſubeunda) variis modis acerbè mulctandū me vobis præbuiſſe: qui imprimis de die ſacræ oliuæ truncū ſucciderim; quaſi nullum ignorare, ſed omnes Athenienſes id ſcire oportuerit. Et ſi quidem hoc negotiū ſolam ſibi turpitudinem haberet adiunctam, potuiſſet fortaſſe quiſpiam præſentiam aliorum non vereri: nunc autem non de turpitudine & dedecore, ſed grauiſſima mulcta agebatur. Et quis non videt me omnium, qui vnquam vixerunt, futurum fuiſſe miſerrimum, ſi miniſtros meos nō amplius ſeruos, ſed dominos reliqua omni vita eram habiturus, cùm talis facinoris mihi fuiſſent conſcii.

Quod non dubia incōmoda erant exſpectanda.

ἂν ἔχοι ἀποδεῖξαι, οὔθ' ὡς ὑπὸ πενίας † ἠναγκάσθην τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν, οὔθ' ὡς τὸ χωρίον μοι διαφθείρεται τοῦ σηκοῦ ὄντος, οὔθ' ὡς ἀμπέλοις ἐμποδὼν ἦν, οὔθ' ὡς οἰκίας ἐγγύς· οὔθ' ὡς ἐγὼ ἄπειρος τῶν παρ' ὑμῖν κινδύνων, εἴ τι τούτων ἔπραττον, πολλὰς ἂν καὶ μεγάλας ἐμαυτῷ ζημίας γιγνομένας ἀποφήναιμι· ὃς πρῶτον μὲν μεθ' ἡμέραν ἐξέκοπτον τὸν σηκόν, ὥσπερ οὐ πάντας λαθεῖν δέον, ἀλλὰ πάντας Ἀθηναίους εἰδέναι. καὶ εἰ μὲν αἰσχρὸν ἦν μόνον τὸ πρᾶγμα, ἴσως ἄν τις τῶν παριόντων ἠμέλησε· νῦν δ' οὐ περὶ αἰσχύνης, ἀλλὰ τῆς μεγίστης ζημίας ἐκινδύνευον. πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀθλιώτατος ἀνθρώπων ἁπάντων, εἰ τοὺς ἐμαυτοῦ θεράποντας, μηκέτι δούλους ἔμελλον ἕξειν, ἀλλὰ δεσπότας, τὸν λοιπὸν βίον, τοιοῦτον ἔργον συνειδότας;

ὥστε

ὥστε εἰ καὶ τὰ μέγιστα εἰς ἐμὲ ἐξημάρτανον, οὐκ ἂν οἷόν τε ἦν δίκην με παρ᾽ αὐτῶν λαμβάνειν. εὖ γὰρ ἂν εἰδεῖεν ὅτι ἐπ᾽ ἐκείνοις ἦν καὶ ἐμὲ τιμωρήσασθαι, καὶ αὐτοῖς μηνύσασιν, ἐλευθέροις γενέσθαι. ἔτι τοίνυν εἰ τῶν εἰκότων παρέστη μοι μηδὲν φροντίζειν, πῶς ἂν ἐτόλμησα, τοσούτων μεμισθωμένων, καὶ ἁπάντων συνειδότων, ἀφανίσαι τὸν σηκόν, βραχέος μὲν κέρδους ἕνεκα, προθεσμίας δὲ οὐδεμιᾶς οὔσης τῷ κινδύνῳ, τοῖς εἰργασμένοις ἅπασι τὸ χωρίον, ὁμοίως προσῆκον εἶναι σῶον τὸν σηκόν· ἵν᾽ εἴ τις αὐτοὺς ἠτιᾶτο, εἶχον ἂν ἐνεγκεῖν ὅτῳ παρέδοσαν. νῦν δὲ καὶ ἐμὲ ἀπολύσαντες φαίνονται, καὶ σφᾶς αὐτούς, εἴπερ ψεύδονται, μετόχους τῆς αἰτίας καθιστάντες. εἰ τοίνυν καὶ ταῦτα παρεσκευασάμην, πῶς ἂν οἷός τ᾽ ἦν πάντας πεῖσαι τοὺς παριόντας, ἢ τοὺς γείτονας, οἳ οὐ μόνον ἀλλήλων ταῦτ᾽ ἴσασιν ἃ πᾶσιν ὁ-

qui etsi grauissime in me peccassent, nullam tamẽ de istis pœnam mihi sumere licuisset. Certo enim sciuissem, in ipsorum esse potestate, & de me supplicium sumere, & se, indicio facto, in libertatem vindicare. Præterea, IV.
etsi nihil horum, quæ timere par erat, veritus essem; qua ratione ausus fuissem, tot conductitiis operis, eisq; omnibus mihi consciis, tollere sacræ oleæ truncum, cum lucrũ esset exiguum; periculum verò immensum: quod omnium eorũ, qui prædium coluerant, interesset, oliuam custodire saluam; vt, si à quopiam accusati fuisset, dicere possent, cui per manus tradidissent. Qui nunc & me, vt apparet, absoluunt, & se, si modo mentiantur, culpæ reos constituunt. Si vero hæc ita à me subornata sunt; quî fieri potuit, vt omnib. idem persuaserim & præsentibus & vicinis; quibus nõ solùm hæc inter ipsos nota sunt, quæ cuiusq; conspe-

ctu patent; verùm etiam illa cognoſcuntur, quæ, ne cuipiam innoteſcant, celare conamur. Horum autem alii erant amici, alii propter diſſidia à me alieni. Ex quibus ipſi erant adducendi teſtes, nec ſufficiebat ita temere accuſare, dicendo, quod ego aſtiterim & famuli ſtirpem exciderint: Is autem qui rei caput erat, negotio aliis commiſſo, auectiſque lignis, diſceſſerit. At, ô Nicomache, oportebat te, teſtibus iis, qui tunc præſentes erant, citatis, rem omnem facere euidentem; quò & omnẽ excuſationis anſam mihi præripias, & me tuum inimicum hoc modo vlciſcaris: aut, ſi Reipublicæ cauſa hæc facias, vt ne, me conuicto, videaris ſycophantam agere: aut, ſi lucrum ſpectes, id non exiguum conſequare. Re enim probata, nullam aliam ſalutis rationem inire potuiſſem, quàm ſi te
V. placaſſem. Horum au-

Declarat aduerſarii accuſationẽ nullis fulciri argumẽtis.

ὁρᾶν ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἀποκρυπτόμεθα μηδένα εἰδέναι, καὶ περὶ ἐκείνων πυνθάνονται; ἐμοὶ τοίνυν τούτων οἱ μὲν, φίλοι, οἱ δὲ, διάφοροι περὶ τῶν ἐμῶν τυγχάνουσιν ὄντες. οὓς ἐχρῆν τούτων παρασχέσθαι μάρτυρας, καὶ μὴ μόνον οὕτω τολμηρὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι· ὅς φησιν ὡς ἐγὼ μὲν παρειστήκειν, οἱ δ' οἰκέται ἐξέτεμνον τὰ πρέμνα. ἀναθέμενος δὲ ὁ βουλύτης ᾤχετο, ἀπάγων τὰ ξύλα. καίτοι, ὦ Νικόμαχε, χρῆν σε τότε καὶ παρακαλεῖν τοὺς παρόντας μάρτυρας, καὶ φανερὸν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδεμίαν ἂν ἀπολογίαν ἀπέλιπες, αὐτὸς δὲ, εἰ μέν σοι ἐχθρὸς ἦν, ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἦσθα ἄν με τετιμωρημένος· εἰ δὲ τῆς πόλεως ἕνεκα ἔπραττες, οὕτως ἐξελέγξας, οὐκ ἂν ἐδόκεις εἶναι συκοφάντης· εἰ δὲ κερδαίνειν ἐβούλου, τότ' ἂν πλεῖστον ἔλαβες. φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος, οὐδεμίαν ἄλλην ἡγούμην ἂν εἶναί μοι σωτηρίαν ἢ σε πεῖσαι. τούτων

τοίνυν

τοίνυν οὐδὲν ποιήσας, διὰ τοὺς σοὺς λόγους ἀξιοῖς με ἀπολέσθαι; καὶ κατηγορεῖς ὡς ὑπὸ τῆς ἐμῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐμῶν χρημάτων οὐδεὶς ∴ ἐθέλει σοι μαρτυρεῖν. [καίτοι εἰ φὴς μὴ δεῖν τὴν μορίαν ἀφανίζοντα, τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ἀπήγαγες, ἢ ἄλλους τινὰς τῶν ἐξ Ἀρείου πάγου, οὐκ ἂν ἑτέρων ἔδει σοι μαρτύρων. οὕτω γὰρ ἂν σοι συνῄδεσαν ἀληθῆ λέγοντι, οἵπερ καὶ διαγινώσκειν ἔμελλον περὶ τοῦ πράγματος] δεινότατα οὖν πάσχω· ὅς, εἰ μὲν παρέσχετο μάρτυρας, τούτοις ἂν ἠξίου πιστεύειν· ἐπειδὴ δ' οὐκ εἰσὶν αὐτῷ, ἐμοὶ καὶ ταύτην τὴν ζημίαν οἴεται χρῆναι γενέσθαι. καὶ τοῦτο μὲν οὐ θαυμάζω. οὐ γὰρ δή που συκοφαντῶν ἄλλα, τοιούτων γε λόγων ἀπορήσει. *[καὶ μαρτύρων.] ὑμᾶς δ' οὐκ ἀξιῶ τὴν αὐτὴν τούτῳ γνώμην ἔχειν. ἐπίστασθε γὰρ ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὔσας, καὶ πυρκαϊὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐμοῖς χωρίοις.

tem cùm nihil feceris, tua accusatione me perdere voluisti, & conquereris quod, propter meam potentiam & facultates, nemo velit aduersum me testimonium dicere. Atqui †si contendere pergas nõ extirpandam fuisse sacrã oliuam, [respondeo] aut nouem magistratus, aut ex Ariopago aliquos tibi appellandos fuisse: ita enim aliis tibi testibus non fuisset opus, si illi, quorum erat hac de re iudicare, tibi veritatis conscii fuissent. Iniquissima itaque vrgeor controuersia; quod, si testes exhibuisset, his fidẽ adhiberi voluisset; nunc quia nullos habet, mihi id esse damno putet oportere. Nec mirum id mihi videtur: neque enim, qui cætera tam impudẽter calumniatur, tali oratione abstinebit. *Vos autem in alia, quàm hunc, esse sententia existimo. Nostis enim cùm in agris, tum in aliis meis prædiis multas oliuas publicas foco esse idoneas:

Hæc aliquã-do omittenda censui; quod, his resectis, optimè sequentia cohæreant præcedẽtib.

*

quas, si libuisset, eo tutius
mihi licuisset succidere &
tollere, & locum arationi
idoneũ efficere; quo mi-
nus periculi erat, ne cri-
men palàm fieret; quod
multæ aliæ essent eodem
in loco oliuæ. Nunc au-
tem non minori mihi cu.
ræ sunt, quàm * alię; quod
existimarem, ex ambabus
mihi imminere periculũ.
Cuius rei vos ipsos mihi
testes aduocabo, qui sine
harum cura, nullũ men-
sem transire sinitis; qui &
magistratus vestros re-
cognitionis causa quot-
annis mittitis: quorũ nul-
lus me vnquam mulcta-
uit, quod loca publicis o-
liuis viciniora arauerim.
At si exiguas mulctas ita
magni facio [vt studiosè
eas vitem] nequaquam
sanè capitis pericula con-
temnenda duco. Et cùm
multæ aliæ oliuæ, in quas
tutius peccare licebat, tã-
tæ mihi curæ esse appa-
reant; nunc, quod publi-
cam oliuam sustulerim,
in iudicium vocor, quam
VI. clanculum succidere nũ-
quam potuissem. At v-

ἃς εἴπερ ἐπεθύμουν πολὺ ἦν ἀσφαλέστερον καὶ ἀφανίσαι καὶ ἐκκόψαι, καὶ ἐπεργάσασθαι, ὅσῳ περ ἧττον τὸ ἀδίκημα, πολλῶν οὐσῶν, ἔμελλε δῆλον ἔσεσθαι. νῦν δὲ οὕτως αὐτὰς περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, ὥσπερ “ καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν, ἡγούμενος περὶ ἀμφοτέρων τούτων εἶναί μοι τὸν κίνδυνον. αὐτοὺς τοίνυν ὑμᾶς τούτων μάρτυρας παρέξομαι, ἐπιμελομένους μὲν ἑκάστου μηνὸς, γνώμονας δὲ πέμποντας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν· ὧν οὐδεὶς πώποτε ἐζημίωσεν ὡς ἐργαζομένους τὰ περὶ τὰς μορίας χωρία. καίτοι οὐ δήπου τὰς μὲν μικρὰς ζημίας οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι, τοὺς δὲ περὶ τοῦ σώματος κινδύνους οὕτω περὶ οὐδενὸς ἡγοῦμαι· καὶ τὰς μὲν πολλὰς ἐλαίας, εἰς ἃς ἐξῆν μᾶλλον ἐξαμαρτάνειν, οὕτω θεραπεύων φαίνομαι, τὴν δὲ μορίαν ἣν οὐχ οἷόν τ' ἦν λαθεῖν ἐξορύξαντα, ὡς ἀφανίζων, νυνὶ κρίνομαι. πότερον

δέ μοι

δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὦ βουλή, δημοκρατίας οὔσης παρανομεῖν, ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος, ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλ' ὡς τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἐξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτο οὔτε ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι. πῶς δ' ἄν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων, ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἕν ἐστι, μιᾶς δὲ ἐλαίας σηκὸς, ὡς οὗτός φησιν εἶναι· κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει· ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν. ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτόν ἐστιν. ὥστε τίς ἂν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειρῆσαι τοιούτῳ πράγματι; δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν ἅπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μοριῶν ἐ-

trum consultius fuisset, Senatores, in Democratia leges transgredi, an, ipsis triginta imperantibus? neque id ideo dico, quod tunc potuerim, aut quod nũc accusatus sim; sed quod tunc magis integrũ fuerit peccare volenti, quàm nunc. Verum ego, ne illo quidem tempore; neque tale quid neq; aliud quicquam fecisse conuincar. Quomodo enim, nisi mihi ipse essem omnium maleuolentissimus, vobis tam̃ sedulò obseruãtibus, è prędio publicam oliuam tollere cõatus essem, in quo præter oliuæ sacræ truncum, nulla alia erat arbor, vt hic inquit; cum & vndiq; viis publicis cingeretur, & vtrinq; vicini habitarent, & sine sepimento esset omni ex parte cõspicuum. Quis ergo ausus esset, rebus ita se habentibus, tale negotium aggredi? Graue autem mihi videtur & iniquum, cum vos (quibus omni tempore à Republ. commissa fuit publicarum o-

Ab impossibili, scilicet, quòd nulla spes esset fore clam.

learum cura) neq; quod
aratro propius accesserim,
mulctaueritis; neq;
quod sustulerim, in iudicium
vocaueritis: hunc,
qui neque in vicinia agrum
colit, neq;, vt eius
rei curam gerat, designatus
est, neque ea est ætate
vt videre potuerit; hunc
(inquam) me accusare,
quod publicam oliuā sus-
VII. tulerim. Ego igitur vos
rogo ne huiusmodi orationi
plus fidei tribuatis,
quàm operibus; neq; inimicorum
oratione persuasi,
eorum crimen mihi
impingatis, à quibus, vobis
constat me esse longè
alienissimum: Sed consideretis,
tum quæ dicta
sunt, tum vniuersam meę
vitæ rationem. Ego enim
quæcunq; mihi imperata
sunt, alacriter, vt à Rep.
mandata erant perfeci;
tum triremes instruendo,
tum tributum pensitando,
tum ludorum apparatum
exhibendo, &
aliis ministeriis fungēdo;
ita vt nullo ciuium inferior
omnino videri potuerim.
At hæc cùm mo-

λαιῶν ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ∴ ἀπεργαζόμενον πώποτε ζημιῶσαι, μήθ' ὡς ἀφανίζοντα εἰς κίνδυνον καταστῆσαι· τοῦτον δ' ὃς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει, οὔτ' ἐπιμελητὴς ᾑρημένος, οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με ἐγγὺς μορίαν ἀφανίζειν. ἐγὼ τοίνυν δέομαι ὑμῶν μὴ τοὺς τοιούτους λόγους πιστοτέρους † ἡγήσεσθαι τῶν ἔργων, μηδὲ περὶ ὧν αὐτοὶ σύνιστε, ταῦτ' ἀνασχέσθαι τῶν ἐμῶν ἐχθρῶν λεγόντων· ἐνθυμουμένων δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας. ἐγὼ γὰρ τὰ ἐμοὶ προστεταγμένα ἅπαντα προθυμότερον πεποίηκα, ὡς ὑπὸ τῆς πόλεως ἠναγκαζόμην καὶ τριηραρχῶν καὶ εἰσφορὰς εἰσφέρων, καὶ χορηγῶν, καὶ τἆλλα λειτουργῶν, οὐδενὸς ἧττον " παντελῶς τῶν πολιτῶν. καίτοι ταῦτα μὲν με-

τρίως

τελέως ποιῶν, ἀλλὰ μὴ προθύμως, οὔτ' ἂν περὶ φυγῆς οὔτ' ἂν περὶ τῆς ἄλλης οὐσίας ἠγωνιζόμην. πλείω δ' ἂν ἐκεκτήμην, οὐδὲν ἀδικῶν, οὐδ' ἐπικίνδυνον ἐμαυτῷ καθιστὰς τὸν βίον. ταῦτα δὲ πράξας ἃ οὗτός μου κατηγορεῖ, ἐκέρδαινον μὲν οὐδὲν, ἐμαυτὸν δ' εἰς κίνδυνον καθίστην. καίτοι πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε, δικαιότερον εἶναι τοῖς μεγάλοις χρῆσθαι τεκμηρίοις περὶ τῶν μεγάλων, καὶ πιστότερα ἡγεῖσθαι περὶ ὧν ἅπασα ἡ πόλις μαρτυρεῖ μᾶλλον ἢ περὶ ὧν μόνος οὗτος κατηγορεῖ. ἔτι τοίνυν, ὦ βουλή, ἐκ τῶν ἄλλων σκέψασθε. μάρτυρας παρέχων αὐτῷ, προσῆλθον, λέγων ὅτι μοι πάντες εἰσὶν οἱ θεράποντες, οὓς ἐκεκτήμην ἐπειδὴ παρέλαβον τὸ χωρίον, καὶ ἕτοιμος ἦν, εἴ τινα βούλοιτο, παραδοῦναι βασανίζειν ἡγούμενος οὕτως ἂν τὸν ἔλεγχον ἰσχυρότερον γενέσθαι τῶν τούτου λόγων καὶ τῶν ἔργων

deratè, & non insolenter facerem; neque de exsulio, neq; de aliis meis facultatibus in periculũ veni: sed opes meas auxi, dum nulli iniurius sum, nulli periculo meam vitam vltrò obiicio. Illa autem si fecissem, quæ hic mihi obiicit, nihil commodi consecutus essem, sed in discrimen tantum me præcipitassem. Neq; quispiam vestrum negauerit, firmis vtendum esse argumentis in rebus magni momenti; verisimilioraq; esse existimanda, quibus vniuersa ciuitas assentitur, quàm quæ vnus accusando exprobrat. Præterea, Senatores, & alia considerate. VIII.

Offert vt de seruis quæratur in dominum.

In ius vocatus testes ipsi obtuli, dicens eosdẽ me nunc habere seruos, quos eo tempore possidebam, quo agellum illum mihi comparaui; paratum me esse, si quẽ velit, tormentis dedere: quod arbitrarer, ea ratione argumentum vos habituros illustrius cùm eorũ quæ hic dicit, tum etiam eorũ quę

ego feci. Hic autem noluit, asserens nihil esse fidendum seruis. At mihi sanè mirum videtur, qui suorum delictorum caussa torti rem ipsam confitentur, cum certo sibi moriendum sciant; eos in dominorū causa, quibus solent esse iniquissimi, malle tormentorum supplicia perferre, quàm arcanis reuelatis, dolore præsenti liberari. At illud satis liquere existimo, Senatores, quod si Nicomacho seruos postulanti, non tradidissem; mihi ipsi male conscius procul dubio visus fuissem: æquum est idcirco, cum me illos offerente, hic acceptare noluerit, vt idem de ipso iudicetur; præsertim cum idem vtrisque esset periculum. Nam si de me confessi fuissent, nulla mihi restitisset excusādi ratio: huic autem; etsi non fuissent confessi quæ postulabat, nihil inde damni proueniebat. Itaq; longè magis huic conueniebat, quod offerebatur acceptare, q̃

τῶν ἐμῶν. οὗτος δ' οὐκ ἤθελεν, οὐδὲν φάσκων πιστὸν εἶναι τοῖς θεράπουσιν. ἐμοὶ δὲ *δοκεῖ εἶναι, εἰ περὶ αὑτῶν μὲν οἱ βασανιζόμενοι κατηγοροῦσιν, εὖ εἰδότες ὅτι ἀποθανοῦνται· περὶ δὲ τῶν δεσποτῶν, οἷς πεφύκασι κακονούστατοι, μᾶλλον ἂν ἕλοιντο ἀνέχεσθαι βασανιζόμενοι, ἢ κατειπόντες, ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν. καὶ μὲν δή, ὦ βουλή, φανερὸν οἶμαι εἰπεῖν, ὅτι εἰ Νικομάχου ἐξαιτοῦντος τοὺς ἀνθρώπους, μὴ παρεδίδουν, ἐδόκουν ἂν ἐμαυτῷ ξυνειδέναι· ἐπειδὴ τοίνυν, ἐμοῦ παραδιδόντος, οὗτος παραλαβεῖν οὐκ ἤθελε, δίκαιον καὶ περὶ τούτου τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν· ἄλλως τε καὶ τοῦ κινδύνου οὐκ ἴσου ἀμφοτέροις ὄντος. περὶ ἐμοῦ μὲν γὰρ εἰ ἔλεγον, οὐδὲν ἀπολογήσασθαί μοι ἐξεγένετο· τούτῳ δ' εἰ μὴ ὡμολόγουν ἃ οὗτος ἐβούλετο, οὐδεμιᾷ ζημίᾳ ἔνοχος ἦν. ὥστε πολὺ μᾶλλον τοῦτον παραλαμβάνειν ἐχρῆν, ἢ

ἐμὲ

ἐμὲ παραδοῦναι προσήκει. ἐγὼ τοίνυν εἰς τοῦτο προθυμίας ἀφικόμην, ἡγούμενος “μήτ' ἐμοῦ εἶναι καὶ ἐκ βασάνων καὶ ἐκ μαρτύρων καὶ ἐκ τεκμηρίων, ἡμῶν περὶ τοῦ πράγματος τἀληθῆ πυθέσθαι. ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρή, ὦ βουλή, ποτέροις χρὴ πιστεύειν μᾶλλον· οἷς πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν, ἢ ᾧ μηδεὶς τετόλμηκε. καὶ πότερον εἰκὸς μᾶλλον τοῦτω ἀκινδύνως ψεύδεσθαι, ἢ μετὰ τοσούτου κινδύνου τοιοῦτον ἐμὲ ἔργον ἐργάσασθαι· καὶ πότερον οἴεσθε αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως βοηθεῖν, ἢ συκοφαντοῦντα αἰτιάσασθαι. ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἡγοῦμαι, ὅτι Νικόμαχος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πεισθεὶς τῶν ἐμῶν, τοῦτον τὸν ἀγῶνα ἀγωνίζεται, οὐχ ὡς ἀδικοῦντα ἐλπίζων ἀποδείξειν, ἀλλ' ὡς ἀργύριον παρ' ἐμοῦ λήψεσθαι προσδοκῶν. ὅσῳ γὰρ τοιοῦτοι εἰσὶν ἐπαιτιώτατοι καὶ * ἀπορώτατοι τῶν κινδύνων, τοσούτῳ πάντες αὐτοὺς φεύγουσι μάλι-

me tradere. Atqui ego huc fiduciæ perueni, ꝙ putarem ad me pertinere, vt & ex tormentis, & testibus, & signis huius negotii veritatem intelligatis. Perpendere oportet, Senatores, vtris magis sit fides adhibenda, hisne, quibus plurimi testimonium perhibent, an illi, qui ab omnibus destituitur? Et vtrum magis sit cõsentaneum, hunccine citra discrimen mentiri, an me cum maximo discrimine talia perpetrare? Et vtrum existimetis eum Reipub. negotium agere, an calumniãdi causa nos postulare? Ego autem vos *scire existimo, quod Nicomachus ab inimicis meis persuasus hanc mihi controuersiam mouerit; nõ quod speraret alicuius mei delicti fidem se vobis facturum, sed quod pecuniam à me accepturum se consideret. Quo enim magis sunt culpabiles, magisque periculorum *rudes [qui accusantur] eo magis ipsos vitant & q̃ maxime fugiunt o-

IX. *Peroratio.*

*

*

mnes. At ego id facere dedignabar, Senatores, sed accusatus me ipse vobis exhibui, vt, quod visum esset, de me statueretis: neque huius litis gratia quemquam inimicorum meorum mihi cõciliaui, aut placaui qui etiamnum mihi detrectãt. *neque aperte quisquam *illorum vnquam me aggressus est, vt malo me afficeret; sed huiusmodi emissariis vtuntur, quibus vos meritò fidem negare possitis; X. Omnium enim miserrimus sim, si præter ius & fas in exsulium pellar, qui sine prole, & solus, domum relicturus sum desertam, & matrem omnium rerum penuria laborantem: qui inhonesta de causa tali patria priuatus, pro qua nauali prælio frequenter contendi, multis pugnis interfui: qui moderatum me tam in populi imperio, quàm paucorũ principatu præbui. Sed enim, Senatores, nescio an nũc hic sit dicendi locus. Demonstraui autem vobis,

σα· ἐγὼ δὲ, ὦ βουλὴ, οὐκ ἠξίουν, ἀλλ' ἐπειδήπερ με ᾐτιάσατο, παρέχον ἐμαυτὸν ὅ, τι βούλεσθε χρῆσθαι· καὶ τούτου ἕνεκα τοῦ κινδύνου, οὐδενὶ ἐγὼ τῶν ἐχθρῶν διηλλάγην, οἳ ἐμὲ ἤδη κακῶς λέγουσιν, [ἢ σφᾶς αὐτοὺς ἐπαινοῦσι] καὶ φανερῶς μὲν οὐδεὶς πώποτε ἐμοὶ αὐτὸν ἐπεχείρησε ποιῆσαι κακὸν οὐδέν, τοιούτους δὲ ἐπιπέμπουσί μοι, οἷς ὑμεῖς οὐκ ἂν δικαίως πιστεύοιτε. πάντων γὰρ ἀθλιώτατος ἂν γενοίμην, εἰ φυγὰς ἀδίκως καταστήσομαι, ἄπαις μὲν ὢν καὶ μόνος, ἐρήμου δὲ τοῦ οἴκου γενομένου· μητρὸς δὲ πάντων ἐνδεοῦς, πατρίδος δὲ τοιαύτης ἐπ' αἰσχίσταις στερηθεὶς αἰτίαις· πολλὰς μὲν ναυμαχίας ὑπὲρ αὐτῆς νεναυμαχηκώς, πολλὰς δὲ μάχας μεμαχημένος· κόσμιον δὲ ἐμαυτὸν καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ παρέχων. ἀλλὰ γὰρ, ὦ βουλὴ, ταῦτα μὲν ἐνθάδε οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ λέγειν. ἀπέδειξα δὲ ὑμῖν

ὡς οὐκ

ὡς οὐκ ἦν σηκὸς ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ μάρτυρας παρεχόμενος καὶ τεκμήρια. ἃ χρὴ μεμνημένους διαγιγνώσκειν περὶ τοῦ πράγματος, καὶ ἀξιοῦν· ἢ ἄρα τούτου πυθέσθαι ὅτου ἕνεκα, ἐξὸν ἐπαυτοφώρῳ ἐλέγξαι, τοσούτῳ χρόνῳ ὕστερον εἰς τοσοῦτόν με κατέστησεν ἀγῶνα· καὶ μάρτυρα οὐδένα παρασχόμενος, ἐκ τῶν λόγων ζητεῖ πιστὸς γενέσθαι, ἐξὸν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἀδικοῦντα ἀποδεῖξαι· καὶ ἐμοῦ ἅπαντας διδόντος τοὺς θεράποντας, οὓς φησι παραγενέσθαι, παραλαβεῖν οὐκ ἤθελεν.

quod nulla fuerit ſacra oliua in agello, cuius rei teſtes exhibui & argumenta. Quorum memoriam vſurpando, veſtrum erit de negotio ſtatuere: & æſtimare an operępretium fuerit hæc diſputare, cùm ipſo flagrante crimine ipſi licuerit me arguere, qui tanto tempore poſt, me in ius vocauit; nec vllis teſtibus rem probauit, ſed ſuis verbis credi poſtulat; cùm re ipſa facinus meum potuerit arguere; quod ſeruos omnes, quos adfuiſſe dicebat, ei traderem, quos tamen acceptare noluit.

LYSIÆ ACCVSATIO *Ad familiares obtrectatores.*

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΙ'Α ΠΡΟ'Σ τῆς συνουσίας, κακολογιῶν.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM IN ORAT. VI.

Hæc Oratio Ad familiares *miris est modis manca & lacera; & , vt sensus aliquis eliceretur , quædam fuerunt cùm mutanda tum transponenda. Nolim equidem affirmare , me scopum vbique attigisse , sed cum hanc mihi prouinciam sumpsissem , sententiam meam mihi proferendam putaui : non vt excluderem , sed vt aliorum iudicia potius prouocarem. Non contendo ; liberam opinandi potestatem cuiuis , aut etiam certi quid adstruendi facultatem relinquo.*

Cum familiaribus expostulat de iniuria , quod & familiaritate ipsius vti non desinerent , & obtrectationibus non abstinerent. Talium amicorum hodie passim maxima est turba, culpantium eosdem , & laudantium ; blandientium & aduersantium ; quò lucrum & non quo fides vocat sequentium ; leuium transfugarum more nunc huc, nunc illuc se inclinantium : quorum leuitatem & fucum priusquam expertus sis , dicas ipsos esse quantiuis precii.

1 *Talium fraudibus & machinationibus boni ciues, vicini, & propinqui sæpe inter se committuntur: aut graues inter ipsos simultates exoriuntur. Hi sunt, qui ex eodem ore calidum & frigidum efflant.*

2 *Non esse temere prodendos, qui beneuolentiæ causa,* alio-

aliorum criminationes ad nos deferunt, hoc exemplo docemur.

3 *Historia hæc de equo, vt apparet, præstito, non est integra, ideoq; obscura. Atque hinc, velut ex fonte, omnis simultatis occasio manasse videtur inter hunc & eius familiares; quos suo magis aduersario (cui vt potentiori gratificari cupiebant) quam sibi in re controuersa clanculum studere deprehenderat; cum tamen aliud simularent.*

4 *Rectè Isocrates ad Dæmonicum Parænesi:* Μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς προτέροις φίλοις. Ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν περί σε γενέσθαι τοιοῦτον, οἷόσπερ καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. Ne quem tibi amicitia iungas, nisi tibi constiterit, quomodo erga priores amicos se gesserit. Talem enim existima eum tibi futurum, qualem se illis præbuit.

Quod hic autem ὑπεριδεῖν *dixit Lysias, hoc* contemnere *dixit Cicero in Orat. in C. Antonium & L. Catilinam competitores apud Asconium Pedianum, vt obseruat Pet. Victorius lib. XXXII. var. lect. cap. 2.*

Ἐπιτήδειόν μοι δοκῶ καιρὸν εἰληφέναι περὶ ὧν εἰπεῖν ἐβουλόμην πάλαι. πάρεισι μὲν γὰρ οἷς ἐπεγκαλῶ, πάρεισι δὲ ὧν ἐναντίον ἐπιθυμῶ μέμψασθαι τοῖς ἀδικοῦσιν ἐμέ. καίτοι πολλῷ πλείων ἐστὶ σπουδὴ πρὸς τοὺς παρόντας. οὓς μὲν γὰρ οὐδὲν οἶμαι τιμήσειν, εἰ τοῖς ἀνεπιτηδείοις ἀνεπιτήδειοι δόξουσιν εἶναι (τὴν γὰρ ἀρχὴν οὐδ᾽ ἂν ἐπεχείρουν ἐξαμαρτάνειν εἰς ἐμέ) τοῖς

Opportunitatē mihi nactus videor dicendi ea, quæ pridem dicere constitui: adsunt enim quos accusandos puto; adsunt & hi, coram quibus, cum istis qui me iniuria afficiunt, expostulare cupio: quod multo sit sanè acrius, feruentiusq; studiū in præsentes. Neque enim illos reuereri debeo, sed cōtumelioso mihi esse licet in contumeliosos; præsertim cum ab ipsis ortum sit iniuriæ initium: his au-

I. *Exordium, quo in aduersarios reiicit insectandi culpam.*

tem demonstrare cupio, me graui prius ab illis iniuria affectum nihil in ipsos deliquisse. Ac graue quidem est & molestum ad hoc orationis genus cogi; sed, vt taceam, mihi imperare nequeo: quando præter spē iniuria lædi, & ab his, qui amici credebantur, malè me accipi video. Primum autem ne quis peccati excusationē comminiscens, sua studeat ex tempore delicta diluere, hoc mihi dicat: Quis vestrum à me aut verbis, aut reipsa iniuria affectus sit: aut quis vnquam me rogauit, aut per internunciū aliquid petiit, quod non impetrauerit, si modo in mea id fuerit potestate? Quid autem tum verbis, tum factis iniurii esse conami-
I ni? Atque adeo apud hos me calumniamini, quibus ipsis apud me obtrectatis: *Idq; eo studio, vt incertū reddatis, magisne me tueri, an prodere vi-
II. deri velitis. At non facilè cōmemorauero omnia, quę ipsi dixistis. Dolebam

Propositio.

Narratio satis intricata, quæ est loco confirmationis.

* *Pessimū genus familiarium.*

ἢ βουλοίμην ἂν δόξαι, μηδὲν ἀδικῶν τούτους, ὑπὸ τούτων ἀδικεῖσθαι πρότερον. ἀνιαρὸν μὲν οὖν, ἀναγκάζεσθαι λέγειν περὶ τούτων· ἀδύνατον δὲ μὴ λέγειν, ὅταν ἐναντίον τῆς ἐλπίδος κακῶς πάσχω, καὶ τοὺς δοκοῦντας εἶναι φίλους, ἀδικοῦντας εὑρίσκω. πρῶτον μὲν οὖν, ἵνα μή τις ὑμῶν, τάχα δὴ βοηθῶν οἷς ἐξημάρτηκε, πρόφασιν ποιήσηται τῆς ἁμαρτίας, εἰπάτω οὖν, τίς ὑμῶν ὑπ' ἐμοῦ κακῶς ἀκήκοεν, ἢ πέπονθεν· ἢ τίς ἐμοῦ δεηθεὶς οὐκ ἔτυχεν ὧν ἐγώ τε † δυνατὸς ἂν κἀκεῖνος ἀπήγγελεν. τί δῆτά με κακῶς τὰ μὲν, λέγειν, τὰ δὲ ποιεῖν ἐπιχειρεῖτε; καὶ ταῦτα πρὸς τούτους ἡμᾶς διαβάλλειν, οὓς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς "διαβάλλετε; καίτοι ∴ οὕτως ἐνοχλεῖ ὥστε περὶ πλείονος "*ἐποιήσατο δοκεῖν ἐμοῦ κήδεσθαι, ἢ μᾶλλον ἐμοῦ κατειπεῖν. ἃ δ' † ἔλεγε, πάντα μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι. καὶ

γὰρ ἂν

γὰρ ἀκούων ἠχθόμην. οὐδ᾽ αὖ ὑμῖν ἐπικαλῶν ὅτι ἐλέγετε κατ᾽ ἐμοῦ ταῦτα δόξαιμι. καὶ γὰρ αὖ ἀπολύοιμι τῆς αἰτίας ὑμᾶς, εἴπερ ὑμῖν ταῦτα λέγοιμι περὶ ἐμαυτοῦ. ἃ δὲ ὑβρίζειν οἰόμενοι ἐμὲ, καταγελάστους ὑμᾶς αὐτοὺς ἐποιεῖτε, ταῦτα λέξω. βίᾳ γὰρ ὑμῖν ἐφάσκετέ με ξυνεῖναι, καὶ διαλέγεσθαι· καὶ πάντα ποιοῦντες, οὐκ ἐκεῖνο πῶς ἀπαλλαγῆτέ μου· καὶ τὸ τελευταῖον ἀκόντων ὑμῶν Ἐλευσίναδε συνθεωρεῖν. καὶ ταῦτα λέγοντες, οἴεσθε μὲν ἐμὲ κακολογεῖν, ἀποφαίνετε δὲ σκαιοτάτους ἑαυτοὺς, οἵτινες μὲν ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸν αὐτὸν λάθρα ἄνδρα μὲν ἐλοιδορεῖτε, φανερῶς δὲ φίλον ἐνομίζετε. χρῆν γὰρ ὑμᾶς ἢ μὴ κακῶς λέγειν, ἢ μὴ ξυνεῖναι· καὶ ταῦτα, φανερῶς ἀπειπόντα ὁμιλίαν. εἰ

equidẽ dum vestras obtrectationes audirem * * * * neq; à me vos accusari, quod aduersum me talia dixeritis, existimari velim. Etenim viderer vos culpa liberare, si pro mea excusatione, hęc vobis dicerem. Verùm ego ea solum commemorabo, quibus vos omnib. ridẽdos exhibuistis, dum me ignominia notare conamini. Summa n. importunitate, & quodammodo vi, me in vestrum consortium, vestraq; colloquia meipsum ingerere dicebatis; nec, quamuis omnia conaremini, potuisse vos à mea societate auellere; ac postremò, inuitis vobis, vnà vobiscum Eleusina contendisse. Et hæc cùm dicitis, me à vobis vituperari putatis; sed vos ipsos potius ostenditis absurdissimos: qui eodem tempore eundem clam maledictis incessitis, & palàm velut amicũ amplectimini. Oportebat enim vos aut nõ conuitiari, aut me non vti familiariter; idq; apertè renunciando familiaritati. Quod

si vobis hoc turpe vide-
batur; qua ratione turpe
erat eius vti consuetudi-
ne, cuius repudiare ami-
citiam indecorum existi-
III. * mastis? Neq; *quicquam
* ipse inueni, cur *sperne-
da vobis meritò possit es-
se mea familiaritas. Non
enim video vos peritissi-
mos, & me planè rudem:
neq; vos magna cinctos
amicorum corona, & me
ab amicis desertũ: neque
vos diuitiis abundãtes, &
me egenũ: neq; vos ma-
gno in precio habitos, &
me contemtum: neq; me
aduersa fortuna laboran-
tẽ & vos prosperitate flo-
rẽtes. Qua ergo verisimi-
* li ratione suspicari potuis-
sem, meam præsentiã vo-
bis grauem fuisse? *Nisi
hæc eis dixissetis, quos
mihi renunciaturos pu-
tabatis. Adeo vt hinc ca-
uillandi occasio nõ infa-
ceta sumi queat; quod
passim vos ipsos incusetis
omnes; quandoquidem
malorum consuetudine
sponte vtimini. Nec ef-
fugietis, aut elabendi ri-
mam inuenietis, si de eo,
qui hæc nobis dixit percunctemini. Nam simulac pe-

δὲ αἰσχρὸν ἡγεῖσθε τοῦτο, πῶς αἰσχρὸν ἦν ὑμῖν ξυνεῖναι πρὸς ὃν οὐδὲ ἀπειπεῖν καλὸν ἡγεῖσθε; καὶ μὴν οὐδὲν "οὗτος ἐξεῦρεν ὁπόθεν ἂν εἰκότως † ὑπερεῖδε τὴν ἐμὴν ὁμιλίαν. οὔτε γὰρ ὑμᾶς σοφωτάτους θεωρῶν ὄντας, ἐμαυτὸν δ' ἀμαθέστατον, οὔτε μὴν οὐδὲ πολυφίλους ὑμᾶς, ἐμαυτὸν δ' ἔρημον φίλων, οὐδ' αὖ πλουτοῦντας, ἐμὲ δὲ πενόμενον· οὐδ' αὖ ὑμᾶς μὲν ὑπερευδοκιμοῦντας, ἐμαυτὸν δὲ διαβεβλημένον· οὐδὲ τὰ μὲν ἐμὰ πράγματα κινδυνεύοντα, τὰ δὲ ὑμέτερα, ἀσφαλῶς ἔχοντα. πόθεν ἂν οὖν εἰκότως ὑπώπτευον ἀχθεσθαί μοι συνόντι;" καὶ ταῦτα δ' ὅτι πρὸς τοὺς τελευταίους ἐλέγετο, οὓς ᾤεσθε ἀπαγγέλλειν ἡμῖν. κἀνταῦθα σόφισμα καλὸν εἶναι, εἰ περιήλθετε πάντες ὑμῶν αὐτῶν κατηγοροῦντες, ὅτι πονηροῖς ἑκόντες ὁμιλεῖτε. περὶ μὲν οὖν τοῦ λέγοντος οὐδὲν ἂν περαίνοιτε πυνθανόμενοι. πρῶτον μὲν

γὰρ εἰπόντες ἐρήσεσθε τὸν εἰπόντα μοι, πῶς γὰρ οὐκ ἴστε πρὸς ὃν ἐλέγετε τὸν λόγον; ἔπειτα κακὸς ἂν εἴην, εἰ ταῦτα ποιήσαιμι αὐτὸν ἅπερ ἐκεῖνος ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνος ἡμῖν ἀπήγγελλεν ἐφ' οἷς περ ὑμεῖς ἐλέγετε πρὸς ἐκεῖνον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐμοὶ χαριζόμενος ἀπήγγελλε τοῖς ἐμῆς ·· ἀναγκαίοις· ὑμεῖς δὲ, βλάπτειν ἐμὲ βουλόμενοι, πρὸς ἐκεῖνον ἐλέγετε. καὶ ταῦτα εἰ μὲν ἠπίστουν, ἐλέγχειν ἂν ἐζήτουν· νῦν δέ· (ξυμβαίνει γὰρ καὶ ταῦτα τοῖς πρότου, καὶ ἐμοὶ) σημεῖα ταῦτα μὲν ἐκείνων ἐστὶν, ἐκεῖνα δὲ τούτων ἱκανά. πρῶτον μὲν, ἅπαντα δι' ὑμῶν πράξαντά με περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἵππου, προσῆγε μαχόμενον κάμνοντα τὸν ἵππον, ἀνάγειν με βουλόμενον. Διόδωρος τοῦτο ἀποτρέπειν ἐπειρᾶτο, φάσκων οὐδὲν ἀντιλέξειν περὶ τῶν δώδεκα μνῶν †Πολυκλέα, ἀλλ' ἀποδώσειν τότε λέγων

tiueritis enunciari eum, qui hæc mihi retulit, [in-terrogabo vos;] An ignoretis, cui hæc dixeritis? Præterea iniquus essem, si, quemadmodum ipse de vobis, ita ego de illo indicem. Non enim 2.
eadem est causa, cur ille mihi renunciandum curauerit, & cur vos illi dixeritis. Ille enim vt mihi gratificaretur, hæc meis necessariis significauit; at vos detrahendi studio illi indicastis * * * Atque hæc quidem si suspecta fuissent, inquirere & explorare laborassem: Nunc autem (vsu venit enim hoc & prioribus & mihi) hæc quidem sunt signa illorum, & illa horum satis idonea. Primũ 3.
quidẽ cum ex vestra sententia omnia egissem de equo sistendo; quendam adduxit, qui suis contentionibus, vt equum grauiter laborantem abducerem, efficere volebat. Quod Diodorus dissuadere conabatur, asserens Polyclem, quod ad duo-

Occurrit tacitæ obiectioni.

decim minas attinet, nihil contradicturũ; sed traditurum, si equus moreretur: At effectus tandem mihi aduersarius, vnà cũ his affirmabat; non esse æquum me recipere pecuniam. Et quidem ea de causa ipsum accusabam, [cum cæteris]; Quod nequaquã à me stare, meisq; rebus studere debuissẽt, si nihil æqui in negotio, quo grauabar, statui potuerit. Equidem existimabam ipsos inquirendi studio contradicere; verùm hi non verbis, sed re aduersari magis laborabant. Et eousq; aduersabantur, donec meam rationem intelligeret Polycles. Patuerunt enim hæc omnia præsentibus arbitris, *quibus de causa statuentibus Polycles dixit, quod etiam necessitudine mihi coniunctis iniuriam faceret, sicut & apud ipsum conquesti erant.

Non videntur hic Græca vitio carere.

V. Nunquid igitur hæc per internuncios resciuimus? Idem enim retulit, quod nonnullis meam causam acturis vos dissuasuros esse diceretis; aliis impedi-

ταῦτα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἵππου. κατέστη τελευτῶν ἀντίδικος, μετὰ τούτων λέγων ὡς οὐ δίκαιόν με εἴη κομίσασθαι τὸ ἀργύριον. καίτοι γε ἐφ' ὧν γε αὐτὸν κατηγόρουν. * εἰ γὰρ ἃ μετὰ τούτων ἀδικουμένῳ μοι μηδὲν ἦν δίκαιον εἰπεῖν, ἧττον καλῶς συνέπραττον. καὶ ἐγὼ μὲν ᾤμην φιλοσοφοῦντας αὐτοὺς περὶ τοῦ πράγματος ἀντιλέγειν τὸν ἐναντίον λόγον· οἱ δ' ἄρα οὐκ ἀντέλεγον, ἀλλ' ἀντέπραττον. καὶ διὰ "τοῦτο ἀντέπραττ" τον, ἵνα τὸν ἐμὸν λόγον εἰδείη Πολυκλῆς. ἐδηλώθη γὰρ ταῦτα παρόντων τῶν διαιτητῶν, † ὁριζόμενοι, ὁ Πολυκλῆς εἶπεν, ὅτι καὶ τοῖς ἐμοῖς ἐπιτηδείοις ἀδικεῖν δικοίη, ὡς πρὸς ἐκεῖνον λέγοιεν. ἆρά γε ταῦτα ξυμβαίνει τοῖς ἐπαγγελλομένοις; ὁ γὰρ αὐτὸς ἀπήγγειλεν, ὡς τοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ μέλλοντας λέγειν, ἀποτρέπειν φάσκοιτε, τοὺς δὲ ἵνας

ἤδη

ἤδη κωλύσετε. ἐ ταῦτα τί με δεῖ φανερώτερον ἐξελέγχειν, [ὅτι] φέρε γὰρ ἤδη ποτὲ :. ἐκεῖνο · ὅτι Κλειτοδίκου δεηθεὶς ἐκλέγειν, οὐκ ἔτυχον. οὐ γὰρ δὴ παρῆν τούτοις, ἐπεὶ κέρδος ἦν αὐτῷ διαβάλλειν ἐμὲ πρὸς ὑμᾶς, οὕτω προθύμως, ὥστε σπουδάσαι πρὸς τοὺς ἐμοὺς ἀναγκαίους πλάσασθαι " ταυτόν. γινώσκω δὲ ὑμᾶς ἤδη καὶ πάλαι ζητοῦντας πρόφασιν, ἡνίκα Θρασύμαχον ὑμᾶς ἐφάσκετε λέγειν κακῶς δι' ἐμέ. καὶ ἐγὼ μὲν ἠρώτων αὐτὸν εἰ δι' ἐμὲ κακῶς λέγει Διόδωρον. ὁ δὲ τοῦτον ὑπερεῖδε τὸ δι' ἐμέ· πολλοῦ γὰρ δεῖν ἔφη, δι' ὁντινοῦν εἰρηκέναι Διόδωρον κακῶς. καὶ ταῦτα προσάγοντος ἐμοῦ, πρόθυμος ὁ Θρασύμαχος ἦν ἐξελέγχειν περὶ ὧν οὗτος ἔλεγεν. οὗτος δὲ πάντων μᾶλλον διεπράττετο. μετὰ τοῦτον Αὐτοκρά-

mēta structuros. Et quid manifestiorib. argumentis ad hæc refellenda opus est*? Age verò & *illud considerate: quod ego Clitodicum obtestatus, vt pro me diceret, nihil obtinuerim. Neq; tamen his se adiūgebat; sed tanta vtebatur astutia in me apud vos calumniando tantaq; confidētia, vt & apud necessarios meos hæc figmēta proferre nō vereretur. Intelligo autem vos & iam olim occasionē quęsiuisse, quando Thrasymachum dixistis vobis detrahere, ac probris impetere ꝓpter me. Quod quidem ego ipsum interrogaui; an propter me de Diodoro probrosa diceret. Ille verò hoc (propter me) q̃ maximè exsibilauit: procul, inquit, abest, vt ego in alicuius gratiam Diodorū maledictis petam: Ac, procurante me, paratus erat Thrasymachus refellere eos, qui hæc sparsisse ferebantur. Hic verò omnium maximè insolescebat vt peruinceret. Post hunc Autocra-

* *

tes me præſente Thraſymacho dixit, ab Euryptolemo ipſum carpi, dicente, ab ipſo ſe infamari: & qui hæc detulerat eſſe Menophilum. Continuo ille mecum ad Menophilum vadit: At hic neq; ſe audiuiſſe vnquam ait, neq; detuliſſe ad Euryptolemum, atque adeo iam longo tempore ne locutum quidem eſſe illi. Huiuſmodi cauſas vt obtenderetis effecit tunc mea, Thraſymachiq; familiaritas: nunc autem quando nihil, quod obtendatis, habetis, ſine vlla ſimulatione apertè me
4. inuaditis. Conueniebat
VI. autem, me tunc intelligere, hæc mihi ſubeunda eſſe incommoda, quando coram me, inter vos alius alii obtrectabatis. Deinde quando de Polycle, cuius cauſæ nunc ſtudetis, aliquid apud vos dixi, quod nihil à vobis cauendum putarem; inconſideratè admodũ feci. Exiſtimabam enim me intimũ vobis eſſe amicũ,

της ἐμοῦ παρόντος Θρασυμάχῳ ἔλεγεν, Εὐρυπτόλεμον αὐτῷ μέμφεσθαι, φάσκοντα κακῶς ἀκούειν ὑπὸ αὐτοῦ· τὸν ἀπαγγέλλοντα δ' εἶναι Μηνόφιλον. εὐθὺς δ' ἐκεῖνος ἐπὶ τὸν Μηνόφιλον ἐβάδιζε μετ' ἐμοῦ· κἀκεῖνος οὔτε ἀκοῦσαι πώποτε ἔφασκεν, οὔτε ἀπαγγεῖλαι πρὸς Εὐρυπτόλεμον· καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλ' οὐδὲ διαλέχθαι πολλοῦ χρόνου. τοιαύτας προφάσεις προφασιζόμενοι, τότε μὲν ἐκ τῆς ἐμῆς καὶ Θρασυμάχου συνουσίας ἐστὲ φανεροί, νῦν δ' ἐπειδὴ ἐκλελοίπασιν ὑμᾶς αἱ προφάσεις, ἐλευθερώτερόν με κακώσατε, κλέπτῃ δ' οὐδέν. χρῆν μὲν οὖν τότε με γινώσκειν ὀφειλόμενόν με ταῦτα παθεῖν, ὅταν δὲ πρὸς ἐμὲ περὶ ὑμῶν αὐτῶν ἔλεγέ τε κακῶς· ἔπειτα δὲ περὶ Πολυκλέους ᾧ νυνὶ βοηθεῖτε πάντες, εἴρηκα πρὸς ὑμᾶς, κατά τι δή τι ταῦτα ἐφυλαττόμην, εὐηθές τι ἔπαθον. ᾤμην γὰρ ἀπόθετος ὑμῖν εἶναι φίλος,

τοῦ μὴ

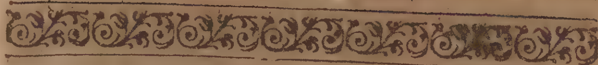
τοῦ μηδὲν ἀκοῦσαι κακὸν, δι᾽ αὐτὸ τοῦτο διότι πρὸς ἐμὲ τοὺς ἄλλους ἐλέγετε, καὶ παρακαταθήκην ἔχων ὑμῶν παρ᾽ ἑκάστου λόγους πονηροὺς περὶ ἀλλήλων. ἐγὼ τοίνυν ἑκὼν ὑμῖν ἐξίσταμαι τῆς φιλίας. ἐπεί τοι μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδ᾽ ὅ, τι ζημιωθήσομαι μὴ ξυνὼν ὑμῖν, οὐδὲ γὰρ ὠφελούμην ξυνών. πότερον γὰρ, ὅταν ᾖ τι μοὶ πρᾶγμα, τότε ποθέσομαι τὸν ἐροῦντα καὶ τοὺς μαρτυρήσοντας; καὶ νῦν ἀντὶ μὲν τοῦ λέγειν ὑπὲρ ἐμοῦ, τὸν λέγοντα πειρᾶσθε κωλύειν· ἀντὶ δὲ τοῦ βοηθεῖν ἐμοὶ καὶ μαρτυρεῖν τὰ δίκαια, ξυνέστε τοῖς ἐμοῖς ἀντιδίκοις. ἐμαρτυρεῖτε ὡς εὔνους ὄντες ἐμοὶ, τὰ βέλτιστα ἐρεῖτε περὶ ἐμοῦ; ἀλλὰ καὶ νῦν ὑμεῖς με μόνον κακῶς ἐλέγετε. τὸ μὲν οὖν ἐμὸν οὐκ ἐμποδὼν ὑμῖν ἔσται. τοιοῦτον γὰρ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς πει-

nec vnquam à vobis infamandũ; propterea quæ mihi de aliis dixeratis, & quod quaſi pignus haberem mutuas in voſmet ipſos de vnoquoq; obtrectationes. Lubens itaque vobis amicitiæ ius remitto: quandoquidem, per deos, nõ video, quid mihi obfuturum ſit, quod veſtra familiaritate caream; neq; quid profuturum, ſi ea fruar. An, cum mihi aliquid negocii fuerit, pro me rogantem deſiderabo; aut eos, qui pro me teſtimoniũ dicant? At nunc loco patrocinii veſtri, patrocinari conantẽ impeditis; pro auxilio mihi debito, & teſtimonio, quod ſumma cum æquitate dicere poteratis, aduerſariis meis vos adiungitis. An quod veſtram mihi beneuolentiã promiſiſtis, & orationẽ meæ laudi ſemper cõiunctam? At nũc ſoli omniũ veſtris me maledictis laceraſtis. Per me igitur vobis quiduis licebit: ſed vos aliquẽ veſtrum talem quoq; ex-

Peroratio.

ga vos futurum credite: quandoquidem id vobis pro consuetudine est, vt alicui familiariũ semper aut verbis, aut factis sitis infesti. Cum autem ego vobis arcana ꝓdidero, mutuo vos inuadite, vt deinde singulatim vobis inuicem pœnas detis: ac tandem vnus, qui postremus superest, in se maledicam linguam conuertat. Id autem lucri ego in primis assequar, quod à vobis seiunctus nequaquam iniuria à vobis afficiar. Nam qui vobis familiariter vtuntur, iis aut verbis, aut re molesti estis, alienis autem nequaquam.

πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς πείσεσθε. ἐπειδήπερ ὑμῖν ἔθος ἐστὶν, ἕνα τῶν ξυνόντων ἀεὶ κακῶς λέγειν καὶ ποιεῖν. ἐπειδὰν ὑμῖν ἐγὼ μηνύσω, πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς τρέπεσθε, κἄπειτα καθ᾽ ἕνα ἕκαστον ὑμῖν αὐτοῖς ἀπαχθήσεσθε. τὸ δὲ τελευταῖον, εἷς ὁ λειπόμενος αὐτὸς αὐτὸν κακῶς ἐρεῖ. κερδανῶ δὲ τοσοῦτον, ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀπαλλαγεὶς, ἐλάχιστα κακῶς ὑφ᾽ ὑμῶν πείσομαι. τοὺς μὲν γὰρ χρωμένους ὑμῖν, κακῶς καὶ λέγετε καὶ ποιεῖτε, τῶν δὲ μὴ χρωμένων οὐδένα πώποτε.

ΛΥΣΙΟΥ ὙΠΕ'Ρ ΤΟΥ͂ ΣΤΡΑ-τιώτου.

LYSIÆ ORATIO VIII. PRO MILITE.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM IN ORATIONEM Pro milite.

Cum certum vacationis spacium militiâ functis ius concederet, ne quis præ cæteris bello grauaretur; fuerunt qui hunc à militia reuersum, ob priuatas inimicitias, nondum altero mense elapso rursus in militiam adscribi curarent. Quod cum ægrè ferret, ac liberius in huius rei auctores nonnulla dixisset; delatus est quod Magistratui conuitia dixisset, eaq́ de causa mulctam ipsi irrogarunt; quam soluere recusauit, atque hac Oratione se tutatus est. Hoc maximè argumento, quod maximum innocentiæ argumentum esset, mulctam à Quæstoribus probatam non esse.

1 *Bene præcepit Moyses Exod. 22. & repetit D. Paulus Act. cap. 23.* Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς, i. Principi populi tui non maledices. *Reuerentia enim & obedientia exhibita Magistratui, Rempubl. seruat incolumem. At vbi Magistratus auctoritas spernitur, reuerentia debita negligitur, obedientia conculcatur; proculdubio summa Reipub. calamitas, suprema vastitas impendet.* Nec longè factorum exempla petantur, quando sufficiunt exempla domestica nobis. *Obedientia mater felicitatis. Et certè Lacedæmoniorum Resp. ideo dicta est felix à Theopompo; quod ciues scirent obedire. Sed & Magistratui sedulo cauendum, ne conculcandæ obedientiæ aut negligendæ reuerentiæ occasionem ciuibus subministret; Nam, vt*

Sapiens ait, Qui nimis emungit, elicit sanguinem.

x. z Non dubium est, quin multa desint huic orationi, vt ex locis hisce (x. z) notis signatis, & aliis cognoscere licet.

I.

Exordium à legitima accusandi consuetudine neglecta.

QVID tandem aduersariis nostris in mentē venit, quamobrem causa neglecta, mores meos insectentur? Vtrum quod ignorent, de causa dicendum esse, an quod hoc quidem sciant, sed neminem animaduersurū putent; ideo de quauis re potius quàm de proposito loquuntur? Ego autem certò scio, ipsos, dum hæc verba faciunt, non tam me, quàm causam habere neglectui. Quod eos facere, minimè mirarer, si fieri posset, vt vos quadam in eos beneuolentia, calumniis ipsorum persuasi, me condemnetis. Equidem putabam, Iudices, mihi ad id, cuius gratia in ius vocatus sum, respondendum esse; non ad ea quæ de morib. meis effutiunt: sed quia calumniis circumuenior ab aduersariis, necesse est vt

ΤΙ'ποτε διανοηθέντες οἱ ἀντίδικοι, τοῦ μὲν πράγματος παρημελήκασι, τὸν δὲ τρόπον μου ἐπεχείρησαν διαβάλλειν; πότερον ἀγνοοῦντες ὅ,τι περὶ τοῦ πράγματος προσήκει λέγειν; ἢ τόδε μὲν ἐπίστανται, ἡγούμενοι δὲ λήσειν, περὶ τοῦ παντὸς πλείω λόγον ἢ τοῦ προσήκοντος ποιοῦνται; ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐμοῦ καταφρονήσαντες, ἀλλὰ τοῦ πράγματος, τοὺς λόγους ποιοῦνται, σαφῶς ἐπίσταμαι. εἰ μέντοι ὑμᾶς οἴονται δι' εὔνοιαν ὑπὸ τῶν διαβολῶν πεισθέντας καταψηφιεῖσθαί μου, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι. ᾤμην μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ τοῦ ἐγκλήματος, οὐ περὶ τοῦ τρόπου τὸν ἀγῶνά μοι προκεῖσθαι. διαβαλλόντων δέ με τῶν ἀντιδίκων, ἀναγκαῖόν ἐστι περὶ

περὶ πάντων ἀπολογίαν ποιήσασθαι. πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς ἀπογραφῆς ὑμᾶς διδάξω. ἀφικόμενος πρότερον εἰς τὴν πόλιν, οὔπω δύο μῆνας ἐπιδεδημηκὼς, κατελέγην στρατιώτης· αἰσθόμενος δὲ τὸ πραχθὲν, ὑπετυπούμην εὐθέως ἐπὶ μηδενὶ ὑγιεῖ κατειλέχθαι. προσελθὼν οὖν τῷ στρατηγῷ ἐδήλωσα ὅτι ἐστρατευμένος εἴην· ἔτυχον δὲ οὐδενὸς τῶν μετρίων. περιπηλακιζόμενος δὲ, ἠγανάκτουν μὲν, ἡσυχίαν δ᾽ εἶχον. ἀπορούμενος δὲ καὶ συμβουλευόμενος τινὶ τῶν πολιτῶν, τί χρήσωμαι τῷ πράγματι, ἐπυθόμην ὡς καὶ δήσειν με ἀπειλοῖεν, λέγοντες ὅτι οὐδὲν ἐλάττω χρόνον Καλλικράτους Πολύαινος ἐνδημοίη. καμοὶ μὲν τὰ προειρημένα διείλεκτο ἐπὶ τῇ Φιλίου τραπέζῃ. οἱ δὲ μετὰ Κτησικλέους τοῦ ἄρχοντος, ἀπαγγείλαντος τινὸς ὡς ἐ-

in omnibus me opponã, ac defendam. In primis *Narratio.* autem, quomodo in militiam delectus sim docebo. Cum primum in ciuitatem rediissem, necdum duos domi menses commoratus, miles conscriptus sum; ac re, quæ gerebatur animaduersa; statim suspicatus sum, nihil sani & æqui ipsos moliri, qui me conscripserant. Quapropter accedens ad ipsum belli ducẽ, indicaui militiæ me esse asscriptum; sed nihil eorum, quæ ratio postulabat, impetraui. Cum au- II. tem irrideri me viderem, indolui quidẽ, sed me cõtinui; ac inops consilii, deliberaui cum quodam ciue quomodo in hoc negocio gerere me deberẽ. Interea audiebam ipsos & carcerem mihi minari; quod non breuiori tempore, q̃ Callicratis Polyænus, domi fuissem. Ac de his quidẽ prædictis dũ in Philii cõuiuio à me disputabatur; illi qui à Ctesicle Archonte stabant, renunciãte quodam, me

conuitiis non abstinere 3. (cum lex vetaret Magistratui in ipso senatu nulla legitima de causa cõuitiũ facere) mulctare me voluerunt. Ac mulctam quidẽ pecuniarũ statuerunt, sed exigere supersederunt. Abeuntes autem Magistratu mulctam in tabulis descriptam Quæstorib. tradiderunt. Atq; hæc quidem ab ipsis ita acta sunt. Quæstores autem, cùm his non assentirentur, rem & iudicium à præsentibus recognosci petiuerunt; atq; ita controuersię occasionem intellexerunt. Quapropter re audita, cognitaq; iniuria, qua afficiebar; primũ quidem suadebant, vt me missum facerẽt, dicentes non esse æquum, vt nonnulli ciuium propter priuatas simultates tabulis damnatorum inscribantur: sed cùm à sententia ipsos deducere se posse diffiderent; periculo, quod à vobis imminebat, in se recepto; mulctam esse irritam iudicauerũt. Quod igitur à Quæstoribus ab-

Ob priuatas simultates damnari, tanquam in Remp. deliquerit, iniquum est.

γὼ λοιδοροῖμι, τοῦ νόμου ἀπαγορεύοντος, ἐάν τις ἀρχὴν ἐν συνεδρίῳ λοιδορῇ, παρὰ τὸν νόμον, ζημιῶσαι ἠξίωσαν. ἐπιβαλόντες δὲ τὸ ἀργύριον, πράξασθαι μὲν οὐκ ἐπεχείρησαν· ἐξιούσης δὲ τῆς ἀρχῆς, γράψαντες εἰς λεύκωμα τοῖς ταμίαις παρέδοσαν. οἵδε μὲν τάδε διεπράξαντο. οἱ δὲ ταμίαι, οὐδὲν ὅμοιον τοῖσδε διανοηθέντες, ἀνακαλεσάμενοι δὲ τοὺς παρόντας, καὶ τὴν γραφὴν, ἐσκοποῦντο τῆς αἰτίας τὴν πρόφασιν. ἀκούσαντες δὲ τὸ γεγενημένον, ἐννοοῦντες οἷα πεπονθὼς ἦν, τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθον αὐτοὺς ἀφεῖναι, διδάσκοντες ὡς οὐκ ἐπιεικὲς εἴη, τῶν πολιτῶν τινας διὰ τὰς ἔχθρας ἀναγράφεσθαι· ἀποροῦντες δὲ μεταπεῖσαι αὐτοὺς, τὸν μὲν ὑμῶν κίνδυνον ὑποστάντες, ἄκυρον τὴν ζημίαν ἔκριναν. ὅτι μὲν οὖν ἀφείθην ὑπὸ τῶν ταμιῶν

μιῶν

ἡμῶν, ἐπίστασθε. προσήκειν δὲ ἡγούμενος καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀπόδειξιν ἀπηλλάχθαι τοῦ ἐγκλήματος, ἔτι πλείονας τοὺς νόμους καὶ ἄλλας δικαιώσεις παρασχήσομαι. καί μοι λάβε τὸν νόμον. ΝΟΜΟΣ. Τοῦ μὲν νόμου διαρρήδην ἀγορεύοντος τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ λοιδοροῦντας ζημιοῦν, ἀκηκόατε. ἐγὼ δ' ὅτι μὲν οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἀρχεῖον, μάρτυρας παρεσχόμην. ἀδίκως δὲ ζημιωθεὶς, οὔτ' ὀφείλω, οὔτ' ἐκτίσαι δίκαιός εἰμι. εἰ γὰρ φανερός εἰμι μὴ ἐλθὼν εἰς τὸ συνέδριον, ὁ δὲ νόμος τοὺς ἐντὸς πλημμελοῦντας ἀγορεύει τὴν ζημίαν ὀφείλειν, ἠδικηκὼς μὲν οὐδὲν φαίνομαι, ἔχθρα δὲ αὐτῶν τούτου παραγνώμως ζημιωθείς. * συνέγνωσαν δὲ καὶ αὐτοὶ σφίσιν ὡς ἠδικηκότες. οὔτε γὰρ εὐθύνας ὑπέσχον, οὔτε εἰς δικαστήριον εἰσελθόντες, τὰ πραχθέντα ψήφῳ κύρια κατέστησαν. εἰ δ' οὖν ἐζημίωσαν μὲν † οἵδε προσηκόν-

solutus sim, intelligitis. Cum autem eadem opera demonstrandum mihi existimem, liberũ me esse ab omni culpa, plures adhuc leges producam, ad causæ meæ æquitatem declarandam. Ac legem audite. LEX. Legem disertis audiuistis verbis præcipientem, vt si quis in Senatu conuitium dicat, mulctetur. At ego, quod in curiam non sim ingressus, testibus docui. Cum igitur præter fas multam mihi irrogarint; neque profectò teneor, neque soluere debeo. Quando enim constat in Senatum me non esse ingressum; legem autẽ eos damnare qui intus (seu in curia) deliquerunt: non videor vlla in re legem transgressus, sed ob simultatem fraudulenter notatus. Fuerunt autem illi iniquitatis sibi conscii, qui neque mulctam exegerunt, neque in curiam ingressi suffragiis ratas fieri sententias curarunt. Si igitur *neque legitimè mulctam dixe-

III. Propositio.

Confirmatio à lege.

Testiũ hactenus nulla facta est mẽtio, quare mutila censenda est oratio; nisi in alia oratione id factũ intelligamus.

*

* runt, *neque sententiam *conceptam confirmarunt, Quæstoribus absoluentibus, non immerito criminatione & culpa liberatus videri possum. Si igitur in eorum potestate fuit aut mulctã exigere, aut remittere, cũ iniuria mulcta mihi fuerit dicta, optima ratione noxæ exemtus sum: Sin autem *non licuerit ipsis remittere, sed rem de qua deliberarent, [magistratus] proposuerit: si quid deliquerint, non erit difficile iustas ab iis pœnas reposcere. Quomodo igitur [quæstoribus] traditus sim, & mulctæ destinatus, iam nouistis. Oportet autem vos nõ solùm accusationis causam, sed etiam simultatis occasionem intelligere. Sostrato ante susceptas cum his inimicitias amicus fui, quem præclarum in Repub. virum cognoueram. Quamuis autem celebris & clarus essem propter illius potẽtiam, nullum tamen inimicum vltus sum. Ipso enim viuo

IV.

Causa propter quam nonnullos habuerit sibi reus parũ æquos. Sed deesse pleraque apparet.

τως, οὐδὲ ἐκύρωσαν δ' [ἐν ὑμῖν] τὴν ∴ ἐπιβολήν, τῶν ταμιῶν ἀφέντων, εἰκότως ἂν τοῦ ἐγκλήματος *ἀπηλλαγμένοι εἶεν. εἰ μὲν γὰρ κύριοι ἦσαν πρᾶξαι ἢ ἀφεῖναι, "ἐννόμως ζημιωθεὶς, εὐλόγως ἂν †ὤφειλον·" εἰ δ' ἔξεστι μὲν αὐτοῖς ἀφεῖναι, διδόασι δ' αὐτοῖς ὑπὲρ ὧν ἂν διαχειρίζωσιν, ἔτι ἠδικήκασι, τῆς προσηκούσης ῥᾳδίως δίκης τεύξονται. ᾧ μὲν τρόπῳ παρεδόθην, καὶ ἐζημιώθην, ἐπίστασθε. δεῖ δ' ὑμᾶς μὴ μόνον τοῦ ἐγκλήματος τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἔχθρας τὴν πρόφασιν εἰδῆσαι. Σωστράτῳ γὰρ φίλος ἐγενόμην, πρότερον μὲν τῆς τούτων ἔχθρας, εἰδὼς δὲ περὶ τὴν πόλιν ἄξιον λόγου γεγενημένον. γνώριμος δὲ γενόμενος διὰ τῆς ἐκείνου δυναστείας, οὔτ' ἐχθρὸν ἐτιμωρησάμην ;' [οὔτε φίλον εὐηργέτησα.] ζῶντος μὲν γὰρ

διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐσχόλαζον· ἐκλιπόντος δὲ τὸν βίον, οὔτε λόγῳ οὔτε ἔργῳ ἔβλαψα οὐδένα τῶν κατηγορούντων. ἔχω δὲ καὶ τοιαῦτα εἰπεῖν, ἐξ ὧν ὠφελοίμην ἂν πολὺ δικαιότερον ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων, ἢ κακῶς πάσχοιμι. τὴν μὲν οὖν ὀργὴν διὰ τὰ προειρημένα συνεστήσαντο, προφάσεως οὐδεμιᾶς πρὸς ἔχθραν ὑπαρχούσης. ὀμόσαντες μὲν οὖν τοὺς ἀστρατεύτους καταλέξειν, παρέβησαν τοὺς ὅρκους. προὔθεσαν δὲ "τὸ πλῆθος βουλεῦσαι περὶ τοῦ σώματος· ζημιώσαντες μὲν ὡς τὴν ἀρχὴν λοιδοροῦντα, καταλιγωρήσαντες δὲ τοῦ δικαίου, βιαζόμενοι βλάπτειν ἐξ ἅπαντος τοῦ λόγου, πᾶν ἔπραξαν, μέλλοντες μεγάλα μὲν ἐμὲ βλάψειν, πολλὰ δ' ἑαυτοὺς ὠφελήσειν. οἵτινες, οὐδετέρου τούτων ὑπάρχοντος, πάντα περὶ ἐλάττονος ποιοῦνται τοῦ δικαίου. ἀλλὰ γὰρ εἰ καταφρόνησαν

nondum per ætatē quidquam agere potui, sed in otio me cōtinui: vita verò functo, neque verbo neque reipsa quemquam accusatorū meorum læsi.

3 Possem & huiusmodi plura proferre, cur potius bene quàm male de me mereri debeant aduersarii. Causa igitur simultatis ex prædictis orta est; cum nulla alia esset inimicitiarū occasio. Cum enim iureiurando essent astricti, quod eos essent conscripturi, qui militiæ vacationem habuissent; iusiurandum violarunt: cōcionemq; de vita mea, suffragia ferre iusserunt: & pœnam statuerunt, quasi in magistratū conuitia dixissent, contemtaque æquitate, quacumq; ratione mihi obesse conabantur: & omnem lapidem mouerunt, vt mihi quamplurimùm incōmodarēt, sibi autē prodessent. Qui cum neutrū horum essent consecuti, quiduis potius quàm æquitatem amplecti maluerunt. Nam contemto

Redit ad eos à quibus in militiā cōscriptus erat.

*

vestro populo, ne Deos quidem reueriti sunt: sed adeo contemtim, neglecta iuris regula, mecum in hac controuersia egerunt, vt ne respondere quidem, ad ea quæ proposita fuerũt, conati fuerint. Tandem, cum non viderer satis graues ipsis pœnas dedisse, vrbe me eiecerunt. Atq; cum hac in me vterentur iniquitate & violentia, ne tegere quidẽ suam improbitatem aliquo obtentu conabantur. Ac rursum callida oratione me petẽtes, in eisdem deliquisse asserunt; nihil quidem probantes, sed cõuitiando ea mihi obiicientes, & calumniando; quę à meis quidem studiis alienissima sunt; ipsorum vero moribus familiaria & cõsueta.

Plerique sua vitia aliis obiiciunt.

V. Atque hi quidem quauis ratione conantur hac lite mé pessundare & perdere: sed vos neque horũ calumniis adducti me condemnabitis, neq; eorũ qui melius & ęquius iudicauerũt, sententiam esse irritam declarabitis:

τοῦ ὑμετέρου πλήθους, οὐδὲ φοβηθῆναι τοὺς θεοὺς ἠξίωσαν· ἀλλ' οὕτως ὀλιγώρως καὶ παρανόμως προσηνέχθησαν, ὥστε ἀπολογήσασθαι μὲν περὶ τῶν πεπραγμένων οὐδ' ἐπεχείρησαν. τὸ δὲ τελευταῖον, νομίζοντες οὐχ ἱκανῶς με τετιμωρῆσθαι, τὸ πέρας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασαν. διατεθέντες δὲ οὕτω παρανόμως καὶ βιαίως, ἀποκρύψασθαι τὴν ἀδικίαν περὶ οὐδενὸς ἐποιήσαντο. παραγαγόντες δὲ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν ἠδικηκότα με, οὐδὲν ἀποδεικνύουσι, καὶ λοιδοροῦσι· τοῖς μὲν ἐμοῖς ἐπιτηδεύμασιν οὐ προσηκούσας διαβολὰς ἐπιφέροντες, τοῖς δ' αὐτῶν τρόποις τὰς οἰκείας καὶ συνήθεις. οἵδε μὲν οὖν ἐκ παντὸς τοῦ τρόπου προθυμοῦνταί με τῇ δίκῃ ἀπολέσαι· ὑμεῖς δὲ, μήτε ταῖς τούτων διαβολαῖς ἐπαρθέντες, ἐμοῦ καταψηφίσησθε, μήτε τοὺς βέλτιον καὶ δικαίως βεβουλευμένους, ἀκύρους καταστήσητε.

οἵδε

εἴδε μὲν γὰρ ἅπαντα καὶ κατὰ τοὺς νόμους καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἔπραξαν. ἠδικηκότες μὲν γὰρ οὐδὲν φαίνονται, λόγον δὲ πλεῖστον τοῦ δικαίου ποιησάμενοι. τούτων μὲν οὖν ἀδικούντων, μετρίως ἂν ἠγανάκτουν, ἡγούμενος τετάχθαι, τοὺς μὲν ἐχθροὺς κακῶς ποιεῖν, τοὺς δὲ φίλους εὖ. παρ' ὑμῶν δὲ τοῦ δικαίου στερηθεὶς, πολὺ ἂν μᾶλλον λυπηθείην. δι' ἔχθραν μὲν γὰρ οὐ δόξω κακῶς πεπονθέναι, ἀλλὰ κακίαν δὲ τῆς πόλεως. λόγῳ μὲν οὖν περὶ τῆς ∴ ἀντιγραφῆς ἀγωνίζομαι, ἔργῳ δὲ, περὶ πολιτείας. τυχὼν μὲν γὰρ τῶν δικαίων, πιστεύων δὲ τῇ ὑμετέρᾳ γνώμῃ, μείναιμι † ἂν τῇ πόλει. πραχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶνδε, εἰς ἀδίκως ἁλοίην, ἀποδραίην ἄν. τίνι γὰρ ἐπαρθέντα ἐλπίδι δεῖ με συμπολιτεύεσθαι, ἢ τί με χρὴ διανοηθέντα;

Cum omnia ſecundum leges & æquitatem perfecerint, nihil à recto declinarint, ſed maximam iuſtitiæ rationem vbique habuerint. Ab iſtis igitur iniuria affectus dolebam equidem moderatè; quod ita comparatum arbitrarer, vt inimici iniuria, amici verò beneficiis nos afficerent. At ſi à vobis quoque quod æquum eſt obtinere nequeam, longè ſane grauius dolerem; quod non propter ſimultatem, ſed neglectam Reipub. diſciplinam in hęc incommoda incidiſſe videbor.

VI. *Peroratio.*

Ac verbotenus quidem agitur, de militari delectu; reuera autem de adminiſtratione Reipubl. Equidem ſi quod ius eſt, aſſequutus fuero, ſicuti animi veſtri æquitas me cõfidere iubet, in ciuitate vtiq; mihi manere licebit. At ſi ab his forenſi actione iniquè circumuentus fuero, fugere erit neceſſe. At qua ſpe, quave cogitatione me ſuſtẽtẽ, vt inter ciues me victurũ confidã?

cùm ſtudium quidem videam aduerſariorum; ignorem vero qua ratione aliquid eorum, quæ æquitas poſtulat, obtinere queam? Quapropter ſi quam maximam, vt decet, iuſtitiæ rationem habere vultis, & cogitare quod in manifeſtis criminibus ſæpe veniam conceditis: Nolite, quæſo, eos, qui nihil deliquerunt, negligere, ac ſinere vt propter ſimultatem præter fas maximis iniuriis circumueniantur.

εἰδότα μὲν τῶν ἀντιδίκων τὴν προθυμίαν, ἀποροῦμαι δ' ὅθεν χρὴ τῶν δικαίων τινὸς τυχεῖν; περὶ πλείστου οὖν ποιησάμενοι τὸ δίκαιον, καὶ ἐνθυμηθέντες ὅτι καὶ ὑπὲρ τῶν περιφανῶν ἀδικημάτων συγγνώμην ποιεῖσθε, τοὺς μηδὲν ἀδικήσαντας, διὰ τὰς ἔχθρας μὴ περιίδητε ἀδίκως τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι περιπεσόντας.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΘΕΟΜΝΉΣΤΟΥ ΠΡΏΤΟΣ.

LYSIÆ CONTRA THEOMNESTUM, ORATIO I.

Interprete Iodoco Vanderheidio.

Argumentum Orationis Contra Theomnestum.

Theomnestus conuitio petitus conuitium regessit. Cùm quidam exprobrasset, quod in bello, clypeo abiecto, fuga sibi salutem quæsisset, ipse grauiori probro sibi conuitium facientem, parricidam appellauit. Hinc controuersia orta. Theomnestus conuitiatori diem dixit, qui hac Oratione & Theomnestum iniuriarum accusat, quod ab ipso appellatus esset parricida; *& defendit se, quod iure ipsum dixerit* ῥιψάσπιν; *vt quem & ipse & plures alii clypeum abiecisse viderint. Et hic multa deesse, facile cuiuis licet animaduertere.* *

De clypeo in prælio à se abiecto Epigramma Archilochi exstat apud Aristophanem ἐν εἰρήνῃ *fabula. Plura Erasm. in Adagio:* Hastam abiicere, *&* Ῥιψάσπιδες. *Plutarch. in Laconicis Apophthegmatis in Damarato; & ad illud Horatii Od.* VII. *lib.* II. *Carminum,* abiecta non-bene parmula, *Interpretes.*

1 *Discere hinc licet; conuiciis esse abstinendum; quibus nostrum seculum nimis liberaliter, atque adeo prodigè vtitur. Est enim cùm turpe, quod mulierculis, eisque non probis, magis conueniunt quàm viris: tum periculosum; quod à conuitio sæpe veniatur ad rixam, à rixa ad pugnam, hinc ad fustem & ferrum, aliquando ad homicidiũ.*

Quare nulli tu conuicium feceris. Quod si audire contingat; cogita illud Tib. Cæsaris, In libera ciuitate oportet linguas esse liberas: *Cogita & illud Senecæ:* Quis sum cuius aures lædi nefas sit? *Ne sis tã tener, vt verbulo transuerbereris. Siue vt contemnat te aliquis, siue stultum alicui te videri, vt suos Socrates admonere solet: nam si conuiciũ conuicio velis detergere, quid aliud facis, quàm si lutum luto coneris purgare?*

Magna huius Orationis parte occupatus est in cauillationibus Theomnesti reiiciendis. Quibus nonnulli, qui nimis Dialectici & acutuli videri volunt, vsque ad nauseam interdum vtuntur. Sed non merentur vt tam sollicitè (vt hic) refutentur. Contemnantur potius, Diogenico more.

I. *Incipit à narratione.*

TESTIVM copiam video mihi nõ defuturam, Iudices: multos enim inter vos video ius dicentes, qui tunc fuerunt præsentes, quando Lysitheus Theomnestum accusauit, quod arma abiecerit, * vt inficias

1. ire nequeat. In illa enim *Propositio.* cõtentione, patrem meũ à me esse occisum dicebat. Equidem si patris sui *Importunitate aduersarii ad lites se coactũ dicit; ad beneuolentiã comparandam.* mortem mihi attribuisset, ipsi talia dicenti, ignoscerem: (vt quem hominem nequam, & nullius precii existimabam) neque, si quid aliud turpe dictu audiuissem,

ΜΑΡΤΥΡΩΝ μὲν οὐκ ἀπορίαν μοι ἔσεσθαι δοκῶ, ὦ ἄνδρες δικασταί. πολλοὺς γὰρ ὑμῶν ὁρῶ δικάζοντας τῶν τότε παρόντων ὅτε Λυσίθεος Θεόμνηστον εἰσήγγελλε τὰ ὅπλα ἀποβεβληκότα, οὐκ ἐξὸν αὐτῷ δημηγορεῖν. ἐν ἐκείνῳ γὰρ τῷ ἀγῶνι, τὸν πατέρα μ' ἔφασκεν ἀπεκτονέναι τὸν ἐμαυτοῦ. ἐγὼ δ' εἰ μὲν τὸν ἑαυτοῦ με ἀπεκτονέναι ᾐτιᾶτο, συγγνώμην ἂν εἶχον αὐτῷ τῶν εἰρημένων (φαῦλον γὰρ αὐτὸν καὶ οὐδενὸς ἄξιον ἡγούμην) οὐδ' εἴ τι ἄλλο τῶν ἀπορρήτων ἤκουσα,

οὐκ

οὐκ ἂν ἐπεξῆλθον αὐτῷ· (ἀνελεύθερον γὰρ καὶ λίαν φιλόδικον εἶναι νομίζω κακηγορίας δικάζεσθαι) νυνὶ δὲ αἰσχρόν μοι εἶναι δοκεῖ, περὶ τοῦ πατρὸς, οὕτω πολλοῦ ἀξίου γεγενημένου καὶ ὑμῖν καὶ τῇ πόλει, μὴ τιμωρήσασθαι τὸν ταῦτ' εἰρηκότα. καὶ παρ' ὑμῶν εἰδέναι βούλομαι πότερον δώσει δίκην, ἢ τούτῳ μόνῳ Ἀθηναίων ἐξαίρετόν ἐστι καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν παρὰ τοὺς νόμους ὅ, τι ἂν βούληται. ἐμοὶ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἔτη εἰσὶ* τριάκοντα, ἐξ ὅτου ὑμεῖς κατεληλύθατε, εἰκοστὸν τουτί. φαίνομαι οὖν "τρισκαιδεκέτης ὢν, ὅτε ὁ πατὴρ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπέθνησκε. ταύτην δὲ ἔχων τὴν ἡλικίαν, "οὔτ' εἰ ἔστιν ὀλιγαρχία ἠπιστάμην, οὔτε ἂν ἐκείνῳ ἀδικουμένῳ ἠδυνάμην βοηθῆσαι. καὶ μὲν δὴ οὐκ ὀρθῶς τῶν χρημάτων ἕνεκα ἐπεβούλευσα αὐτῷ. ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἀδελφὸς Πανταλέων ἅπαντα παρέλαβε, καὶ

ipsum in ius traxissem: illiberale enim nimiũ existimo, & litigiosum, maledicentiæ aliquem accusare. Nunc autem turpe & pudendum mihi videtur, eum non vlcisci, qui de patre meo & à vobis, & ab vniuersa Rep. summo semper in precio habito, hæc dicere non erubuit. Et scire cupio à vobis, vtrum daturus sit pœnas, an huic soli Atheniẽsium concessum sit, & dicere & facere præter leges quicquid velit. Sum enim, Iudices, nunc *triginta duorum annorum, & vigesimus iam agitur annus ex quo vos rediistis. Liquet igitur *duodecim me fuisse annorũ, quando pater ab ipsis triginta interfectus est. Ea autẽ ætate cum essem, ne scire quidẽ poterã, quidnam ὀλιγαρχία esset, neq; succurrere illi iniuria affecto. Ac ne rectè quidem dicitur facultatum gratia me ipsi fecisse insidias. Siquidem maior natu frater Pantaleon omnia accepit nosque in

II.

*

Confutatio criminis sibi obiecti, à tẽporis ratione & ætate.

*

sua habens tutela, patria hereditate spoliauit. Multis itaque de causis, Iudices, consentaneum mihi fuit, vt ipsum voluerim viuere. Atq; horũ si meminisse velitis, pluribus nõ esse opus facile animaduertetis. Et quamuis pene omnes quæ dico, vera esse sciatis; testes tamen eorum exhibebo.

2. III. *Calumniatoriã Theomnesti excusationẽ prolixè refellit.*

TESTES. Sed ad hæc fortassis, Iudices, dum se excusat nihil respondebit, sed ea vobis dicet quæ & apud arbitros ꝓferre ausus est: Quod lege vetitum nõ sit, dicere; quempiam occidisse patrem; cùm lex non id vetet, sed homicidam esse, dicere prohibeat. Ego autem arbitror vos, Iudices, nõ de nominibus ac vocibus, sed de harum sensu & significatione disputare: omnesq; intelligere, quod, qui homicidę sunt, aliquẽ interfecerint. Nimis enim molestum fuisset legislatori omnia eiusdem significationis nomina lege comprehendere: sed quod de vno expressit,

ἐπιτροπεύσας ὑμᾶς τῶν πατρῴων ἀπεστέρησεν. ὥστε πολλῶν ἕνεκα, ὦ ἄνδρες δικασταί, προσῆκέ μοι αὐτὸν βούλεσθαι ζῆν. ἀνάγκη μὲν οὖν περὶ αὐτῶν μνησθῆναι. οὐδὲν δὲ δεῖ πολλῶν λόγων· σχεδὸν ἐπίστασθε ἅπαντες ὅτι ἀληθῆ λέγω· ὅμως δὲ μάρτυρας αὐτῶν παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἴσως τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τούτων μὲν οὐδὲν ἀπολογήσεται· ἐρεῖ δὲ πρὸς ὑμᾶς ἅπερ ἐτόλμα λέγειν καὶ πρὸς τὸν διαιτητήν· ὡς οὐκ ἔστι τῶν ἀπορρήτων, ἐάν τις εἴπῃ τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι. τὸν γὰρ νόμον οὐ ταῦτ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ἀνδροφόνον οὐκ ἐᾶν λέγειν. ἐγὼ δὲ οἶμαι ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεσθαι, ἀλλὰ τῆς τούτων διανοίας. καὶ πάντας εἰδέναι ὅτι ὅσοι ἀνδροφόνοι εἰσί, καὶ ἀπεκτόνασί τινας. πολὺ γὰρ ἔργον ἦν τῷ νομοθέτῃ ἅπαντα τὰ ὀνόματα γράφειν ὅσα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει· ἀλλὰ περὶ ἑνὸς εἰπὼν,

περὶ

περὶ πάντων †ἐδήλου. οὐ γὰρ δήπου, ὦ Θεόμνηστε, εἰ μέν τις εἴποι πατραλοίαν ἢ μητραλοίαν, ἠξίους ἂν αὐτὸν ὄφλειν σοι δίκην· εἰ δέ τις εἴποι ὡς τὴν τεκοῦσαν ἢ τὸν φύσαντα ἔτυπτες, "ᾤου ἂν αὐτὸν ἀζήμιον δεῖν εἶναι, ὡς οὐδὲν τῶν ἀπορρήτων εἰρηκότα; ἡδέως γὰρ ἄν σου πυθοίμην (περὶ τοῦτο γὰρ δεινὸς εἶ καὶ μεμελέτηκας καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν) εἴ τις σε εἴποι ῥίψαι τὴν ἀσπίδα, ἐν δὲ τῷ νόμῳ εἴρητο, ἐάν τις φάσκῃ ἀποβεβληκέναι, ὑπόδικον εἶναι· οὐκ ἂν ἐδικάζου αὐτῷ, ἀλλ' ἐξήρκει ἄν σοι ἐρριφέναι τὴν ἀσπίδα λέγοντι, οὐδέν σοι "μέλλει. οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτό ἐστι ῥίψαι καὶ ἀποβεβληκέναι. ἀλλ' οὐδ' ἂν τῶν ἕνδεκα γενόμενος, ἀποδέξαιο εἴ τις ἀπάγοι τινὰ, φάσκων θοἰμάτιον ἀποδεδύσθαι, ἢ τὸν χιτωνίσκον ἐκδεδύσθαι· ἀλλ' ἀφίεις ἂν τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι οὐ λωποδύτης ὀνομάζεται.

de omnibus aliis intellexit. Neque enim [adeo à sana mente alienus es] Theomneste, vt eum esse insontem putes, qui dicat te genitricem aut genitorem cæcidisse, quod nihil in lege prohibitum dixerit: sed si quis parricidam dicat, aut (vt ita dicam) matricidam, eum teneri pœna. Liberet ex te audire (quoniam in eo plurimum vales, & tam factis quàm verbis exercitatus es) si quis te scutum abiecisse dicat; (in lege autem scriptum sit; si quis amisisse te asserat, eum esse reum) nunquid in ius ipsum traheres, an acquiesceres, nec tibi curæ esse diceres, quod abiecisse scutum te pronunciasset? quod non idem sit amittere & abiicere? Quid?
IV. Tu si Vndecim-virorum vnus es, vtrum illi assentireris, qui in carcerē duci iuberet eum, qui pallio exuisse, aut tunica spoliasse alium diceretur; an eadem ratione dimitteres, quod non λωποδύτης seu grassator appellaretur?

An, si quis seruum tuum abduxisse conuincatur, eum plagiarium non esse dices? Etsi enim nomina diuersa, res tamen est eadem, cui animum adhibere debemus, cuiusque gratia cuncti nominibus vtuntur. Præterea & hoc cōsiderate, Iudices, quod hic præ inertia & mollitie ne ad Areopagum quidem vnquam accesserit. Quandoquidem omnes nostis, quod, eo in loco quando de homicidio controuersia est, nō hisce verbis [lege expressis] calumniæ iuramentum præstatur; sed, vt ego sæpe audiui, Actor quod interfecerit iureiurando affirmat; Reus autē quod non interfecerit. Nunquid igitur absurdum esset, reum, cùm fateatur se
* homicidam esse, velle se excusare, quod in calumniæ iuramento, ab actore [non homicida, sed] interfector vocaretur?
V. Et hic [noster Theomnestus] an non his similia profert? An non tute ipse
* Theonem * iniuriarum

οὐδ' εἰ τὴν παῖδα ἐξαγαγὼν ληφθείη, οὐκ ἂν φάσκοις αὐτὸν ἀνδραποδιστὴν εἶναι· εἴπερ μάχῃ τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ μὴ τοῖς ἔργοις τὸν νοῦν προσέξεις, ὧν ἕνεκα τὰ ὀνόματα πάντες τίθενται. Ἔτι τοίνυν σκέψασθε, ὦ ἄνδρες δικασταί· οὑτοσὶ γάρ μοι δοκεῖ ὑπὸ ῥαθυμίας καὶ μαλακίας οὐδ' εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβεβηκέναι. πάντες γὰρ ἐπίστασθε ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ὅταν τὰς τοῦ φόνου δίκας δικάζωνται, οὐ διὰ τούτου τοῦ ὀνόματος τὰς διωμοσίας ποιοῦνται, ἀλλὰ δι' οὗπερ ἐγὼ καλῶς ἀκήκοα. ὁ μὲν γὰρ διώκων, ὡς ἔκτεινε διόμνυται· ὁ δὲ φεύγων, ὡς οὐκ ἔκτεινεν. οὐκοῦν ἄτοπον ἂν εἴη τὸν * δείξαντα κτεῖναι, φάσκοντα ἀνδροφόνον εἶναι, ὅτι ὁ διώκων ὡς ἔκτεινε [τὸν φεύγοντα] διωμόσατο. τί γὰρ τοῦτο ἂν οὗτος ἐρεῖ διαφέρειν; καὶ † αὐτὸ μὲν Θέων . . κατηγορίας

ρίας ἐδικάσω, εἰπέ τις σὲ ἐρριφέναι τὴν ἀσπίδα. καίτοι περὶ μὲν τοῦ ῥίψαι οὐδὲν τῷ νόμῳ εἴρηται· ἐὰν δέ τις εἴπῃ ἀποβεβληκέναι τὴν ἀσπίδα, πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν κελεύει. οὐκοῦν δεινὸν, εἰ ὅταν μὲν δεήσῃ σε κακῶς ἀκούσαντα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι, οὕτω τοὺς νόμους, ὥσπερ ἐγὼ νῦν, λαμβάνειν· ὅταν δ' ἕτερον παρὰ τοὺς νόμους εἴπῃς κακῶς, οὐκ ἀξιοῖς δοῦναι δίκην. πότερον οὕτω σὺ δεινὸς εἶ, ὥστε ὅπως ἂν βούλῃ οἷός τ' εἶ χρῆσθαι τοῖς νόμοις; ἢ τοσοῦτον δύνασαι ὥστε οὐδέποτε οἴει τοὺς ἀδικουμένους ὑπὸ σοῦ τιμωρίας τεύξεσθαι; εἶτ' οὐκ αἰσχύνῃ οὕτως ἀνοήτως διακείμενος, ὥστε οὐκ ἐξ ὧν εὖ πεποίηκας τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀδικῶν οὐ δέδωκας δίκην, οἴει δεῖν πλεονεκτεῖν; καί τι ἀνάγνωθι τὸν νόμον. ΝΟΜΟΣ. Ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικα-

reum fecisti, quod *dixerit te clypeū ῥίψαι, hoc est, *abiecisse*? Cum tamen hoc verbum ῥίψαι seu *abiecisse*, lex non exprimat: sed si quis dicat amisisse clypeum, (ita enim interpretor, ἀποβεβληκέναι) quingentarum drachmarum mulctam persoluere iubeat. Quare iniquū foret te cōuitiis petitum, vt inimicum vlciscaris, ita leges interpretari, vt ego nunc explicandas censeo: Cum verò tu alium, reclamantibus legibus, maledictis incessisti, hoc modo pœnā subterfugere velle. An ea tibi vis & facultas est, vt pro arbitrio tibi leges torquere liceat? An ea potentia, vt nullus à te iniuria affectus suppliciū de te sumere queat? Præterea nonne pudet ita stolidè te gerere, vt non beneficiis in Remp. collatis, sed pœnis, quas improbitate tua meritus es, subterfugiendis, cæteros antecellere velis? verumtamen recita legem. LEX.
Omnes igitur vos, Iudi- VI.

ces, scire existimo, me, quod res est, dicere: hunc verò adeo ineptum esse, vt, quæ dicuntur, ne intelligere quidem possit. Volo igitur, repetitis aliis legibus, diligentius hæc ipsi inculcare; vt saltem apud tribunal, si fieri queat, discat; & nobis imposterum negotium facessere desinat. Ac recita mihi veteres Solonis leges. LEX. *Ligari vero in* ποδοκάκῃ *pedem dies decem, ni Iudices Heliastæ digniorem censuerint.* Hæc ποδοκάκη, Theomneste, est, quem nunc vocant *cippum*, quo malefici ligantur. Si quis igitur hac captiuitate liberatus pro causæ defensione Vndecim-viros accuset, quod non in ποδοκάκῃ, sed cippo detentus fuisset, an nõ ipsum fatuũ existimarẽt? Recita aliã legem. LEX. Fideiubere vero ἐπιορκήσαντα, ipsum Apollinem: Qui autem timuit, litis causa δρασκάζειν, quorum illud (ἐπιορκήσαντα) significat ὀμόσαντα, id est, *eum qui iurauit*: & hoc (δρα-

σαι, ὑμᾶς μὲν πάντας εἰδέναι ἡγοῦμαι· ὅτι ἐγὼ μὲν ὀρθῶς λέγω, τοῦτον δὲ οὕτω σκαιὸν εἶναι ὥστε οὐ δύνασθαι μαθεῖν τὰ λεγόμενα. βούλομαι οὖν αὐτὸν καὶ ἐξ ἑτέρων νόμων περὶ τούτων διδάξαι· αὔ πως ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τοῦ βήματος παιδευθῇ, καὶ τὸ λοιπὸν ἡμῖν μὴ παρέχῃ πράγματα. καί μοι ἀνάγνωθι τούτους τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος τοὺς παλαιούς. ΝΟΜΟΣ. Δεδέσθαι δ' ἐν τῇ ποδοκάκῃ ἡμέρας δέκα τὸν πόδα, ἐὰν μὴ προστιμήσῃ ἡ ἡλιαία. Ἡ ποδοκάκη αὕτη ἐστὶν, ὦ Θεόμνηστε, ὃ νῦν καλεῖ ἐν τῷ ξύλῳ δεδέσθαι. εἰ οὖν ὁ δεθεὶς ἐξελθὼν, ἐν ταῖς εὐθύναις τῶν ἕνδεκα κατηγοροίη ὅτι οὐκ ἐν τῇ ποδοκάκῃ ἐδέδετο, ἀλλ' ἐν τῷ ξύλῳ, οὐκ ἂν ἠλίθιον αὐτὸν νομίζοιεν; λέγε ἕτερον νόμον. ΝΟΜΟΣ. Ἐπεγγυᾶν δ' ἐπιορκήσαντα τὸν Ἀπόλλω. δεδιότα δὲ δίκης ἕνεκα δρασκάζειν. Τοῦτο τὸ μὲν ἐπιορκήσαντα, ὀμόσαι ἐστί· τὸ δὲ δρασκάζειν,

σκάζειν, ὃ νῦν ἀποδιδράσκειν ὀνομάζομεν. Ὅστις δ' ἀπίλλῃ τῇ θύρᾳ, ἔνδον τοῦ κλέπτου ὄντος. Τὸ ἀπίλλειν τὸ ἀποκλείειν νομίζεται, καὶ μηδὲν διὰ τοῦτο διαφέρον. Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι, ἐφ' ὁπόσον ἂν βούληται ὁ δανείζων. Τὸ στάσιμον τοῦτό ἐστιν, ὦ βέλτιστε, οὐ ζυγῷ ἱστάναι, ἀλλὰ τόκον πράττεσθαι ὁπόσον ἂν βούληται. Ἐπανάγνωθι τουτὶ τοῦ νόμου τὸ τελευταῖον, Ὅσοι δὲ πεφασμένως πωλοῦνται, ∴ καὶ οἰκῆος καὶ βλάβης τὴν δούλην εἶναι ὀφείλειν. Προσέχετε τὸν νοῦν. τὸ μὲν πεφασμένως, ἐστὶ φανερῶς· πωλεῖσθαι δὲ, βαδίζειν. τὸ δὲ οἰκῆος, θεράποντες. πολλὰ δὲ τοιαῦτα καὶ ἄλλα ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταί. ἀλλ' "εἰ μὴ σιδήρου ἐστὶν, οἴομαι αὐτὸν ἔννοιαν γεγονέναι, ὅτι τὰ μὲν πράγματα ταὐτά ἐστι νῦν τε καὶ

σκάζειν) nunc ἀποδιδράσκειν hoc est, *aufugere*, dicimus. Quisquis autem ἀπίλλῃ ostium, fure intus existente. Hoc ἀπίλλειν, nunc ἀποκλείειν, hoc est, *claudere* intelligitur; nec aliqua est significationis differentia. Pecuniam στάσιμον esse, quantam velit fœnerator. Illud στάσιμον, ô bone, non significat eam pecuniam, quæ libella penditur, sed fœnus quod arbitrio fœneratoris penditur. Repete huius legis extremum: ὅσοι δὲ πεφασμένως πωλοῦνται, τοῦ οἰκῆος τοῦ δούλης τὴν βλάβην εἶναι ὀφείλειν, i. *Quicunque verò palam incedunt, famuli & famulæ mulctam esse debere.* Animaduertite quod πεφασμένως idem sit quod φανερῶς, hoc est, *manifestè & palam*; πωλεῖσθαι, est βαδίζειν, id est *incedere*; οἰκῆος est θεράποντος, i. *famuli*. Alia plurima inueniuntur talia, Iudices, sed nisi sit planè ferreus, existimo ipsum facile [ex his] percepturum, quod rerum earum, quæ nunc sunt, & olim fuerũt, nulla

VII.

ſit differentia; nomina verò quædam nõ omnino nunc cõueniunt cum iis, quibus olim vtebantur, ſicut & ipſe facile* indicium faciet. Iam enim tacitus & mutus à tribunali recedet. Sin autem, rogo vos, Iudices, vt quæ iuſta ſunt, decernatis; & cogitetis longe grauius eſſe; exprobrare, quod *patrem [quis interfecerit, quàm quod clypeum] abiecerit. Ego profectò malim omnes, clypeos abiicere, quàm huiuſmodi famam ſubire de patre. At hic, reus cum culpæ eſſet, minoremq; expectaret mulctam; non ſolum miſericordiam à vobis obtinuit, ſed eum etiam qui teſtimonium dixerat, graui ignominia affecit. Ego verò, vt & vos ſcitis, vidi hunc illud ipſum feciſſe, quo tempore & mea ſeruaui arma; &*nunc tam iniquum & execrabile factum mihi exprobrari audiui; vnde maxima mihi clades imminebat, *niſi innocẽtẽ me demõſtraſſem: hu-

*Deſunt in Græcis.

πάλαι· τῶν δὲ ὀνομάτων ἐνίοις οὐ τοῖς αὐτοῖς χρώμεθα νῦν καὶ πρότερον. δηλώσει δέ· οἰχήσεται γὰρ ἀπιὼν ἀπὸ τοῦ βήματος σιωπῇ. εἰ δέ γε μή, δέομαι ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι, ἐνθυμουμένους ὅτι πολὺ μεῖζον κακόν ἐστιν, ἀκούσαντα τὸν πατέρα †ἀποβεβληκέναι· ἐγὼ γοῦν δεξαίμην ἂν πάσας τὰς ἀσπίδας ἐρριφέναι, ἢ τοιαύτην γνώμην ἔχειν περὶ τὸν πατέρα. οὗτος οὖν ἔνοχος μὲν ὢν τῇ αἰτίᾳ, ἐλάττονος δὲ οὔσης αὐτῷ τῆς συμφορᾶς, οὐ μόνον ὑφ᾽ ὑμῶν ἠλεήθη, ἀλλὰ καὶ τὸν μαρτυρήσαντα ἠτίμωσεν. ἐγὼ δὲ ἑωρακὼς μὲν ἐκεῖνο τοῦτον ποιήσαντα ὃ καὶ ὑμεῖς ἴστε, αὐτὸς δὲ σώσας τὴν ἀσπίδα, ἀκηκοὼς δὲ οὕτως ἄνομον καὶ δεινὸν πρᾶγμα, μεγίστης δὲ οὔσης μοι τῆς συμφορᾶς εἰ *ἀποφεύξεται, τού-

τῳ δ᾽

τῳ δ' οὐδενὸς "ἀξιώσει εἰ κακηγορίας ἁλώσεται. οὐκ ἄρα δίκην παρ' αὐτοῦ λήψομαι; τίνος ὄντος ἐμοὶ πρὸς ὑμᾶς ἐγκλήματος; πότερον ὅτι δικαίως ἀκήκοα; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτοὶ φήσαιτε. ἀλλ' ὅτι "βέλτιον καὶ ἐκ βελτιόνων ὁ φεύγων ἐμοῦ; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀξιώσειεν. ἀλλ' ὅτι ἀποβεβληκὼς τὰ ὅπλα δικάζομαι κακηγορίας τῷ σώσαντι; ἀλλ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος ἐν τῇ πόλει κατεσκεύασται. ἀναμνήσθητε δὲ ὅτι μεγάλην καὶ καλὴν ἐκείνην "δῶρον αὐτῷ δεδώκατε· ἐν ᾗ τίς οὐκ ἂν ἐλεήσειεν Διονύσιον, τοιαύτῃ μὲν συμφορᾷ περιπεπτωκότα, ἄνδρα δὲ ἄριστον ἐν τοῖς κινδύνοις γεγενημένον; ἀπιόντα δὲ ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου. ἔλεγεν ὅτι δυστυχεστάτην ἐκείνην εἴημεν στρατείαν ἐστρατευμένοι, ἐν ᾗ πολλοὶ μὲν ἡμῶν ἀπέθανον, οἱ δὲ σώσαντες τὰ ὅπλα, ὑπὸ τῶν ἀποβαλόντων ψευδομαρτυριῶν

ius verò exigui momenti pœna erat, etsi iniuriarũ fuisset conuictus. Nunquid igitur iniuriam hãc vlciscar? Quo crimine apud vos impeditus? An quod aliqua veritatis specie id mihi impingitur? At ne id quidem vos dixeritis. An quod ipse reus me sit *melior, & ex melioribus ortus? At ne ipse quidẽ id censuerit. An, quod ego armis meis in prælio abiectis eum iniuriarum postulem, qui sua domũ retulit salua? At nequaquam ea fama inter ciues vagatur. Recordamini, quod magna & insigni erga ipsum *facilitate vsi estis: quę [dum in mentem venit] quis non misereatur Dionysii ea calamitate oppressi, optimi viri, qui periculũ euadere nõ potuit; quiq; à tribunali recedens dixit, longè infœlicissimam nobis illam fuisse pugnã, in qua cùm multi nostrum cecidissent, tum etiam qui vnà cum armis domũ redierant, ab eis falsi testimonii arguerentur, qui arma

VIII.
Dolet casum amici, iudicio afflicti.

abiecerant. Præstitisset sanè ipsum tunc mori, q̃ domũ reuersum in id incommodi incidere. Neq; igitur Theomnesti conuitia meritò audiẽtis vos misereat, neq; præter ius & fas contumeliose alios appellãti ignoscite. Quod enim isto dedecore aliud maius inuenias, si talis pater ea laboret infamia, qui sæpe in bello ordines duxit, qui & plurima vobiscum alia pericula adiit; cuius corpus in hostium potestatẽ nunquàm venit, quem deniq; nullus vnquam ciuium ad pœnas poposcit. Cum autem esset annorum sexaginta septem, in paucorũ principatu propter summam erga populum Atheniensem beneuolentiam, occisus est. Nonne igitur æquum est, succensere talia dicenti, & auxiliari patri, velut maximam accipienti iniuriam? Quid enim ipsi intolerabilius euenire queat, quàm ab inimicis interfici; causam verò mortis, filiis attribui? Cuius præstantiæ &

Exaggerat cõuitium à patris dignitate.

ἑαλώκασι. κρεῖττον δ' ἦν αὐτῷ τότε ἀποθανεῖν ἢ οἴκαδ' ἐλθόντι τοιαύτῃ τύχῃ χρῆσθαι. μὴ τοίνυν ἀκούσαντα Θεόμνηστον κακῶς τὰ προσήκοντα ἐλεεῖτε, καὶ ὑβρίζοντι καὶ λέγοντι παρὰ τοὺς νόμους, συγγνώμην ἔχετε. τίς γὰρ ἂν ἐμοὶ μείζων ταύτης γένοιτο συμφορὰ, περὶ τοιούτου πατρὸς οὕτως αἰσχρᾶς αἰτίας ἀκηκοότος; πολλάκις μὲν ἐστρατήγησε, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους κινδύνους μεθ' ὑμῶν ἐκινδύνευσε· καὶ οὔτε τοῖς πολεμίοις τὸ ἐκείνου σῶμα ὑποχείριον ἐγένετο, οὔτε τοῖς πολίταις οὐδεμίαν πώποτε ὦφλεν εὐθύνην· ἔτη δὲ γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἐν ὀλιγαρχίᾳ, διὰ εὔνοιαν τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἀπέθανεν. ἆρ' ἄξιον ὀργισθῆναι τῷ εἰρηκότι, καὶ βοηθῆσαι τῷ πατρὶ, ὡς καὶ ἐκείνου κακῶς ἀκηκοότος; τί γὰρ ἂν τούτου ἀνιαρότερον γένοιτο αὐτῷ, ἢ τεθνάναι μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, αἰτίαν δ' ἔχειν ὑπὸ τῶν παίδων, ὃ ἔτι καὶ νῦν,

νῦν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῆς ἀρετῆς τὰ μνημεῖα πρὸς τοῖς ὑμετέροις ἀνάκειται· τὰ δὲ τούτου καὶ τὰ τούτου πατρὸς τῆς κακίας, πρὸς τοῖς τῶν πολεμίων· οὕτω σύμφυτος αὐτοῖς ἡ δειλία. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅσῳ μείζους εἰσὶ, καὶ νεανίαι τὰς ὄψεις, τοσούτῳ μᾶλλον ὀργῆς ἄξιοί εἰσι. δῆλον γὰρ ὅτι τοῖς μὲν σώμασι δύνανται, τὰς δὲ ψυχὰς οὐκ ἔχουσιν. ἀκούω δ' αὐτὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον τρέπεσθαι, ὡς ὀργισθεὶς εἴρηκε ταῦτα, ἐμοῦ μαρτυρήσαντος τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν Διονυσίῳ. ὑμεῖς δ' ἐνθυμεῖσθε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι ὁ νομοθέτης οὐδεμιᾷ ὀργῇ συγγνώμην δίδωσιν, ἀλλὰ ζημιοῖ τὸν λέγοντα, ἐὰν μὴ ἀποφαίνῃ ὡς ἔστιν ἀληθῆ τὰ εἰρημένα. ἐγὼ δὲ δὶς ἤδη περὶ τούτου μεμαρτύρηκα. οὐ γάρ πω ᾔδειν ὅτι ὑμεῖς τοὺς μὲν ἰδόντας τιμωρεῖσθε, τοῖς δὲ ἀποβάλλουσι συγγνώμην ἔχετε. περὶ μὲν οὖν τούτων οὐκ οἶδ'

virtutis monumenta, Iudices, etiamnum apud vos conspiciuntur; turpitudinis vero signa & infamiæ tam huius quàm patris ipsius, apud hostes; adeo vt ipsis videatur innata ignauia. Et quidem, Iudices, quo sunt corporib. præstabiliores, & vultus decore, ætateq; florētiores; eo magis offendi debetis: cùm constet corpora quidem ipsis valere, sed animum deesse. Et quidē audio, Iudices, ipsum eo declinaturum, vt dicat, hæc se dixisse iratum: cùm & ego idem testimonium Dionysio dixerim. Sed vos recordamini, Iudices, quod Legislator nullius iræ causa ignoscendum censuerit; sed mulctandū, qui conuitia dixerit, nisi vera esse demonstret. Bis n. iam hac de re præstatus sum, neq; enim mihi vnquam persuaseram, quod supplicio eos afficeretis, qui viderunt clypeos abiicere, & parceretis eis, qui abiecerunt. De his igitur

Suum patrē aduersarii patri comparat.

IX. *Alterius excusationis reiectio.*

plura nõ video quæ dicã. *Peroratio.* Ego vos oro, vt animaduertatis in Theomneſtũ, & exiſtimetis nullam mihi poſſe grauiorem eſſe cõtentionem; cum & iniuriarum hunc perſequar & eodem iudicio cædis paternæ cauſam dicam. Qui ſolus, ſimul atq; virilem rogam ſumſi, ipſos triginta apud Areum pagum in ius vocaui. Horum memores & mihi & patri ſubuenite, & legibus latis, & iuriiurando quod præſtitiſtis.

ὅτι δεῖ πλείω λέγειν. ἐγὼ δ' ὑμῶν δέομαι καταψηφίσασθαι Θεομνήστου, ἐνθυμουμένους ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο τούτου μείζων ἀγών μοι. νῦν γὰρ διώκω κακηγορίας, τῇ δ' αὐτῇ ψήφῳ, φόνου φεύγω τοῦ πατρός· ὃς μόνος, ἐπειδὴ τάχιστα ἐδοκιμάσθην, ἐπεξῆλθον τοῖς τριάκοντα ἐν Ἀρείῳ πάγῳ. ὧν μεμνημένοι, καὶ ἐμοὶ καὶ τῷ πατρὶ βοηθήσετε, καὶ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις, καὶ τοῖς ὅρκοις οἷς ὀμωμόκατε.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΘΕΟΜΝΉΣΤΟΥ δεύτερος.

LYSIÆ CONTRA THEOMNESTVM II.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Secunda hæc in Theomnestum Oratio *argumento & sensu conuenit cum prima, nisi quod quibusdam in locis temporum & annorum numeris nonnihil variet, & hic omnia sint compendiosiora.*

Ὅτι μὲν τὸν πατέρα μ' ἔφασκον ἀπεκτονέναι, πολλοὶ συνοίδασιν ὑμῶν, καὶ μαρτυροῦσι ∴ δέ μοι · ὅτι οὐ πεποίηκα, ἔτη γὰρ ἐστί μοι *δύο καὶ τριάκοντα· ἐξ οὗ δ' ὑμεῖς κατήλθετε, εἰκοστὸν τουτί. φαίνομαι οὖν [δωδεκαέτης ὢν, ὅτε ὁ πατὴρ ὑπὸ τριάκοντα ἀπέθνησκεν. ὥστ' οὐδ' ὅ, τι ὀλιγαρχία ἦν ᾔδειν, οὐδὲ τῷ πατρὶ βοηθεῖν †οἷός τε ἦν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τῶν χρη-

QVOD me interfecisse patrem dixerit, multi vestrum mecum norūt; qui me id nō fecisse testimonio suo comprobare possunt. Est enim hic trigesimus secundus ætatis meæ annus; vigesimus vero à vestro reditu, videor igitur duodecim fuisse annorum, quando pater meus ab ipsis triginta cæsus est: adeo vt [per ætatem] neque quid ὀλιγαρχία esset, cognouerim, neq; subuenire patri potuerim. Neq; hoc mihi quisquā rectè obiiciat, quod 1.

diuitiarum causa patri insidias fecerim: cùm maior natu frater, omnibus occupatis, nostro iure nos priuauerit. At dicet fortasse, legibus non esse vetitum, dicere alicui, quod patrem occiderit: neq; legem id vetare; sed ne homicidam appellet,
II. prohibere. Ego vero arbitror non de nominibus nobis esse contendendũ, sed de rerum intellectu: & omnes scire, quod, qui interfecerũt aliquos, eorum sint homicidæ; & quod, quorum sunt homicidę, eos interfecerint. Nimis enim graue fuisset Legislatori, omnia eiusdem significationis nomina lege comprehendere; sed quod de vno expressit, de reliquis intelligi voluit; neq; enim si hũc esse reum fatearis, qui te parricidã, aut (vt ita dicã) matricidam appellarit; is insons esse poterit, qui te genitorem aut parentem percussisse dixerit. Et si quis te ῥίψασπιν appellet, nonne insons erit? cùm lex eũ mulctet, qui alteri

μάτων ἕνεκα ἐπεβούλευσα αὐτῷ. ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἀδελφὸς πάντα λαβὼν ἀπεστέρησεν ἡμᾶς. ἴσως δ' ἐρεῖ ὡς οὐκ ἔστι τῶν ἀπορρήτων, ἐάν τις εἴπῃ τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι. τὸν γὰρ νόμον οὐ ταῦτ' ἀπαγορεύειν, ἀλλ' ἀνδροφόνον οὐκ ἐᾶν λέγειν. ἐγὼ δ' οἶμαι δεῖν οὐ περὶ τῶν ὀνομάτων διαφέρεσθαι, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν ἔργων διανοίας· καὶ πάντας εἰδέναι, ὅτι "ὁπόσοι ἀπεκτόνασι τινὰς, καὶ ἀνδροφόνοι τῶν αὐτῶν εἰσι· καὶ ὅσοι ἀνδροφόνοι τινὸς, καὶ ἀπεκτόνασι τουτονί. πολὺ γὰρ ἂν ἔργον εἴη τῷ νομοθέτῃ πάντα γράφειν τὰ ὀνόματα ὅσα τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει· ἀλλὰ περὶ ἑνὸς εἰπὼν, περὶ πάντων ἐδήλωσεν. οὐ γὰρ δή που ἐὰν μὲν τις πατραλοίαν ἢ μητραλοίαν καλέσῃ, ὑπόδικός ἐστιν· ἐὰν δέ τις τὴν τεκοῦσαν ἢ τὸν φυτεύσαντα "τύπτοι, ἀζήμιος ἔσται. καὶ εἴ τις εἴπῃ ῥίψασπιν, ἀθῷος ἔσται. τὸν γὰρ νόμον, ἐάν τις εἴ-

τις εἴπῃ τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκέναι, ζημίαν τάττειν, ἀλλ' οὐκ ἄν τις ῥίψαι φῇ αὐτήν. ὁμοίως δ' ἂν καὶ τῶν ἕνδεκα γενόμενος, οὐκ ἂν ἀπεδέχου τὸν ἀπαγόμενον, ὅτι θοιμάτιον ἔξω θέμενος ἢ τὸν χιτωνίσκον, εἰ μὴ λωποδύτην ὠνόμαζεν. εἰ μή τις παῖδ' ἐξῆγεν ὡς ἀνδραποδιστήν. καὶ αὐτὸς μὲν ἐδικάσω κακηγορίας τῷ εἰπόντι σε ῥίψαι τὴν ἀσπίδα· καίτοι ἐν τῷ νόμῳ οὐ γέγραπται, ἀλλ', ἐάν τις φῇ ἀποβεβληκέναι. πῶς οὖν οὐ δεινὸν, ἐὰν (μὴ) τις γε εἴπῃ τοὺς νόμους ἐκλαμβάνειν οὕτως ὥσπερ ἐγὼ νῦν, καὶ τιμωρεῖν τοὺς ἐχθρούς. ἐὰν δ' αὐτὸς εἴπῃς, οὐκ ἄξιον δοῦναι δίκην. βοηθήσατε οὖν μοι, ἐνθυμούμενοι ὅτι μεῖζόν ἐστι κακὸν τὸν πατέρα ἀπεκτονέναι, ἢ τὴν ἀσπίδα ῥίψαι. ἐγὼ οὖν δεξαίμην πάσας ἀποβεβληκέναι, ἢ τοιαύτην γνώμην περὶ τὸν

exprobrat τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκέναι, i. *quod clypeum amiserit*; non si quis dicat ῥίψαι αὐτήν, hoc est abiecisse ipsum? Eadem ratione tu si ex Vndecimviris esses; aliquem in carcerem duci nolles, quod pallio tunicave aliũ spoliasset; nisi λωποδύτης, hoc est, *grassator* appelletur; neq; eum, qui seruum abduxit, nisi plagiarius vocetur. Cum tu tamen nõ veritus sis, iniuriarum accusare eum, qui te ῥίψαι τὴν ἀσπίδα, hoc est, *abiecisse clypeũ* dixerat; quod tamen in lege scriptum non erat; sed si quis te ἀποβεβληκέναι, hoc est amisisse dicat. Qua ratione igitur non iniquum putetur, dum inimicos vlcisci studes, ita leges interpretari, vt ego facio; & quando tu alteri iniuriam dixisti, immunẽ te à pœna arbitrari? Subuenite igitur mihi, & cogitate, longè grauius esse, patrẽ interficere, quàm clypeum abiicere. Ego verò malim omnes clypeos abiicere q̃ huiusmodi f[illegible] III.

patre subire. Et quidem hunc fecisse illud vidi, vt & vobis constat: ego verò mea domũ retuli salua. Cur ergo ipsum non vlciscar? Quo crimine obstante? An quod meo merito id mihi exprobratum sit? At nequaquam id vos dixeritis. An quod is me sit melior? At ne ipse quidem ita censuerit. An, quod ego clypeũ abiecerim, & in ius traham eum, qui suum seruauit? Sed nequaquam hæc fama inter ciues vagatur. Ne igitur eius misereat, qui merito conuitia audit: neq; ei ignoscite, qui præter ius ignominiose aliis maledicit: ei præsertim viro, qui in bello ordines sæpe duxit, qui & plura vobiscum alia pericula adiit; qui neq; in hostium potestatem vnquã venit, neq; à ciuibus vnquam mulctatus est.

IV. Septuaginta autem annorũ cũ esset, in ὀλιγαρχίᾳ periit, propter eam, quam erga vos habuit beneuolentiã. Cuius causa quis non offendatur, cùm nihil tri-

πατέρα ἔχειν. καί γε τοῦτον μὲν ἑώρακα ποιοῦντα ὡς καὶ ὑμεῖς ἴστε· αὐτὸς δ' ἔσωσα τὴν ἀσπίδα. ὥστε διὰ τί οὐκ ἂν λάβοιμι δίκην παρ' αὐτοῦ; τίνος ἐγκλήματός μοι ὄντος; πότερον, ὡς δικαίως ἤκουσα; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτοὶ φήσαιτε. ἀλλ' ὡς βελτίονος ὄντος; ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτὸς ἀξιώσειεν. ἀλλ' ὅτι ἀποβεβληκὼς τὰ ὅπλα σώσαντι δικάζομαι; ἀλλ' οὐχ οὗτος ὁ λόγος διέσπαρται κατὰ τὴν πόλιν. μὴ δὴ κακῶς ἀκούοντα τὰ προσήκοντα ἐλεεῖτε, μηδ' ὑβρίζοντί τε καὶ λέγοντι παρὰ τοὺς νόμους, συγγνώμην ἔχετε· καὶ ταῦτα, εἰς ἄνδρα, ὃς πολλὰς μὲν στρατηγίας ἐστρατήγηκε, πολλὰς δὲ μεθ' ὑμῶν κεκινδύνευκε· καὶ οὔτε τοῖς πολεμίοις ὑποχείριος γέγονεν, οὔθ' ὑμῖν εὐθύνας ὦφλεν. ἑβδομήκοντα δ' ἐτῶν ὢν ὑπὸ ὀλιγαρχίας ἐτελεύτησε, διὰ τὴν ὑμετέραν εὔνοιαν. ἄξιον δὲ ὀργισθῆναι ὑπὲρ αὐτοῦ. τί γὰρ αὐτῷ τούτου ἀνια-

ρώτερον

ρώτερον ἀκούσειεν, εἰ τεθνηκὼς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, αἰτίαν ἔχοι ὑπὸ τῶν τέκνων ἀνῃρῆσθαι, οὗ τῆς ἀρετῆς τὰ μνημεῖα πρὸς τοῖς ὑμετέροις ἱεροῖς ἀνάκειται· τῆς δὲ τούτων κακίας, πρὸς τοῖς τῶν πολεμίων. ἐρεῖ δὲ ὡς ὀργισθεὶς εἴρηκεν. ὑμεῖς δ᾽ ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ νομοθέτης οὐδεμίαν συγγνώμην ὀργῇ δίδωσιν, ἀλλὰ ζημιοῖ τὸν λέγοντα, ἐὰν μὴ ἀποδεικνύῃ ἀληθῆ. ἐγὼ δὲ δὶς περὶ τούτου μεμαρτύρηκα. οὐ γὰρ ᾔδειν ὅτι ὑμεῖς τοὺς μὲν "ἰδιώτας τιμωρεῖσθε, τοῖς δὲ ἀποβάλλουσι συγγνώμην ἔχετε. δέομαι οὖν καταψηφίσασθαι αὐτοῦ. νυνὶ γὰρ διώκω μὲν † κατηγορίας, τῇ δ᾽ αὐτῇ ψήφῳ φόνου φεύγω τοῦ πατρός. οὗ μείζων ἀγὼν οὐκ ἂν γένοιτό μοι, ὃς μόνος δοκιμασθεὶς τοῖς τριάκοντ᾽ ἐπεξῆλθον ἐν Ἀρείῳ πάγῳ. Βοηθήσατ᾽ οὖν κἀκείνῳ, κἀμοί.

stius huic [meo patri] accidere possit, quàm, cùm ab inimicis interfectus sit, famam subire à liberis occisi: cuius virtutis monumenta in vestris templis visuntur: Improbitatis verò illorũ, apud hostes. Dicet fortassis, quod iratus dixerit: At vos memẽtote, quod Legislator iræ veniam nõ concedit, sed dicentem punit, nisi quæ dixit, vera demonstret. Bis autem iam hac de re protestatus sum; neque vnquam mihi persuadere poteram, quod supplicio eos afficeretis; qui * viderunt abiicere clypeos, & eis parceretis, qui abiecerunt. Rogo igitur, vt animaduertatis in eum; quem nunc postulo iniuriarum, & eodem iudicio cædis paternæ causam dico. Qualite nulla vnquã mihi maior fuit. Qui vt ad virilem ætatem perueni, ipsos triginta apud Arium pagum reos feci. Subuenite igitur & mihi & vobis.

*

*

LYSIÆ ORATIO XI.

Contra Eratosthenem ex triginta Tyrannis vnum, quam ipse Lysias dixit.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ἘΡΑΤΟΣΤΈΝΟΥΣ,

τοῦ γενομένου τῶν τριάκοντα, ὃν αὐτὸς εἶπε Λυσίας.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM ORATIONIS Contra Eratosthenem.

Eratosthenes *triginta Tyrannorum vnus, fratrem* Lysiæ Polemarchum *sibi in ciuitate obuium comprehendit, & in carcerem coniecit: qui cum nonnullis aliis, indicta causa, hausta cicuta ab ipsis triginta est necatus. Hunc* Eratosthenem Lysias *harum Orationum auctor, Democratia restituta, capitis arcessit, ob cædem fratris. Atque huius cædis occasione narrat, qua ratione ipsemet à triginta Tyrannorum nonnullis captus fuerit, & quomodo eorum manus euaserit: adiectis multis, vnde ipsorũ tam sanguinis, quàm pecuniæ sitis inexplebilis facile colligitur.*

Cum autem Eratosthenes *se excusaret, quod iussu sociorum Polemarchum, licet innocentem, comprehendisset, metuens ne & ipse grauiter mulctaretur, nisi statutis paruisset: docet Lysias, inprimis non fuisse id ipsi mandatum. Deinde friuolam esse purgationem, qua Tyrannorum vnus alteri crimen adscribit, quo se innocentem declaret: præterea nullum ipsi imminere potuisse periculum, si Polemarchum sibi occurrentem non comprehendisset. In reliqua confutationis parte ostendit, si quæ videantur ipsius exstare beneficia in Rempubl. ea multis partibus superari*

enor-

enormibus eiusdem sceleribus & flagitiis. Et quia putabatur Eratosthenes se defensurus memoria societatis Theramenis apud populum gratiosi; (quod ob studium erga populum Athenienśem & beneuolentiam crederetur à collegis Tyrannis interfectus) & hunc in odium adducit, declaratque non tam publici quàm priuati commodi causa inter ipsos triginta exstitisse controuersiam, ob quam Theramenes è medio sublatus est. Nam si publici commodi fuisset studiosus, nunquam ipsum Remp. in tam graues calamitates præcipitaturum fuisse: sed, quia animo erat vafro & versipelli, (hinc etiam prouerbio cothurnus *est dictus:) ipsum populo imposuisse; atque ita popularem gratiam simulatione potius virtutis, quàm ipsa virtute assecutũ esse.*

In Epilogo dirigit orationem tum ad eos qui in ciuitate fuerant triginta Tyrannorum tempore, tum ad eos qui Piræum occupauerant; enumeratisq; variis amborum incõmodis, concludit horum auctores esse puniendos. Causæ genus patet, versaturq; magna ex parte in Statu Qualitatis contra partem assumtiuam, qua Eratosthenes se tuetur per remotionem.

1 *Commonefacere nos potest hæc Oratio, quantum malorum semper adferat Reip. legum ipsa mutatio. Quod non solum Græcorum, Latinorumq; historiis constat: sed etiam nostri sæculi variarum prouinciarum diuersis docemur exemplis. Quapropter is demum vir bonus, & amans patriæ censendus erit;*

Qui consulta patrum, qui leges iuraq; seruat. *Horat. libr. 1. Epist.*

2 *Memoranda Tyrannorum techna, qui innocentium pauperum sanguine fuso, aliquod suorum scelerum quærebant patrocinium.*

3 *A Lysandro edoctus videri possit Pison; qui, vitio ipsi vertentibus quod iusiurandum violasset, respondit:* Pueros talis fallendos, viros iureiurando. *Ab hoc Lysandro Lacedæmonio Athenienses victi bello, eundẽ iniquitate superare voluisse videntur; ne in omnibus posteriores ferrent.*

4 *In maximo vitæ periculo versatur Lysias ab ipsis Triginta-viris captus. Quo casu euaserit.*

5 *Polemarchus frater Lysiæ (de quo in x. Oratoribus Græciæ Plutarc. & Photius in Biblioth.) indicta causa cicutæ potione vt Socrates tollitur. Quàm multi scientia & doctrina conspicui probitate venerandi, pietate colendi viri, hoc nostro Panico tumultu indicta causa, vt Cornelius Muscus apud Batauos, truculentissimè interierunt? Sed desino plura de his, quorum memoria nulli nō probo & est, & debet esse tristissima. At præstat,* μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, Malum bene conditum non mouere.

6 *In mortuum Polemarchum crudelitas.*

7 *Singularis inhumanitas & auaritia Tyrannorum.*

—— Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Rectè Phocylides; φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης: id est, Auaritia mater omnis malitiæ.

8 *Seuerum Atheniensium iudicium in victores ciues, quod submersos, quamuis tempestate fuissent impediti, non sepelierint.*

9 *Pessimum genus hominum, qui ex incommodis aliorū, sua quærunt commoda. Eorum qui anguillas captāt hi consuetudinem sequuntur. Vt enim turbata aqua facilius capiuntur anguillæ, ita statu Reip. turbato hi propositum optimè assequuntur, & aliorum damna in suam vertunt vtilitatem.*

10 *Id contigit, cùm triginta Tyranni infeliciter pugnassent, aduersus* Thrasybulum *& cæteros, qui in Piræo erant. Qua in pugna* Critias *Tyrannorū sæuissimus cecidit; cæteri exceptis paucis expulsi, substitutiq; sunt alii, qui Rempub. regerent: qui nihil priorum exemplo territi eandem crudelitatis viam sunt ingressi.*

11 *Grauis hæc est in Theramenem inuectiua qui antea ex quadringentis, nunc ex triginta-viris vnus ob studium & amorem erga populum, à collegis interfectus putabatur: ideoq;*

ideoq; nominis eius memoria populo erat non ingrata. Meminit huius tanquam varii & inconstantis Thucydides; mentionem eius, vt viri optimi facit Cicero; extollit summopere Trogus Pompeius. Lysias *autem vt versipellem & impostorem notat, vt quem non publici, sed priuati cõmodi studio collegis aduersatum contendit. Nec dubium, quin & hodie multi sint* Δημοκόλακες, *qui popularitatis obtentu suum negotium agunt, cum graui Reipub. iactura.*

Thucyd. lib. 8. c. 10. & 12. Cic. lib. 1. Tuscul. quæst.

12 *Aristocratis huius meminit Thucydides lib. 8. cap. 12. quem cum Theramene clanculum refert aduersatum quadringentorum oligarchiæ; cum tamen eiusdem libri c. 10. Theramenem abolitæ Democratiæ præcipuum asserat auctorem, vt & Lysias hoc loco: vnde huius instabilitatem agnoscas; qui, vt ante oligarchiam, ita post populi beneuolentiam captabat; cum suspicaretur, vt Thucydides censet, illam quadringentorum potentiam non fore diuturnam.*

De Aristophonte quoque apud Thucydidem licet legere lib. 8. c. 10. & 12. in quem quoque mutatæ Reip. causam reiicit; qui & perseuerauit cum Phrynicho, & aliis in retinenda priori oligarchia. Hic quamuis sua eloquentia, & ingenii dexteritate, auctore Thucydide, sese expedierit, cùm, Aristocratia abolita, tanquam popularis status euersor in ius vocaretur; postea tamẽ, vt hinc intelligitur, Theramene accusatore succubuit, cui summa iunctus fuerat amicitia.

Illustrauit hic loca aliquot Pet. Victorius, vt initio statim cum illo Ciceronis in Maniliana: Huius Orationis difficilius est exitum quàm principium reperire: *Libro variarum lect. xx. cap. 16. & M. Ant. Muretus lib. XIX. variar. lect. cap. 20. Rursum Victorius lib. XXVI. c. 3. cum Sallustii illo comparat. Sic enim C. Cæsar apud Crispum:* Lacedæmonii deuictis Atheniensibus Triginta-viros imposuere, qui eorum Remp. tractarent, &c. *Locum vtriusque si compones, feceris operæ precium.*

I.

Exordium à magnitudine, & multitudine ſcelerum Tyrannorum.

* *Explicat Pet. Victorius lib.* XX. *variar. lect. cap.* 16. *ex Ciceronis Maniliana. & lib.* XXVI. *cap.* 3. *ex ſimili Salluſtii loco.*

ACcuſationis huius, Iudices, facile mihi videor inuẽturus *initium, finem vero diſſiculter. Quæ enim ab ipſis triginta-viris geſta ſunt, magnitudine & enormitate talia apparent & tanta, numeroq; tam multa; vt neq; fingi maiora & plura veris poſſint, neq; ab vllo oratione queant comprehendi, qui veritatẽ velit ſectari. Nam aut accuſator materiæ copia obrutus deficeret, aut tempus deeſſet. Verùm in hac Oratione, contrà quàm ſuperiorib. temporibus fieri ſolet, nobis euenire videtur. Solebant enim accuſatores, ſi qua eſſet ipſis ſimultas cum reo declarare: Nunc autem reos oportet percunctari, quænam ipſis cum Repub. interceſſerit ſimultatis cauſa, ob quam tam enormiter in eã deliquerint. Neque vero hoc dico, quod mihi priuatæ odii cauſæ, priuatæ iniuriæ deſint; ſed quod omnib. promtior, & acrior credatur eſ-

ΟΥ'Κ ἄρξασθαί μοι δοκεῖ ἄπορον εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, τῆς κατηγορίας, ἀλλὰ παύσασθαι λέγοντι. τοιαῦτα αὐτοῖς τὸ μέγεθος καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος εἴργασται, ὥστε μήτ' ἂν ψευδόμενον δεινότερα τῶν ὑπαρχόντων κατηγορῆσαι, μήτε τἀληθῆ βουλόμενον εἰπεῖν, ἅπαντα δύνασθαι· ἀλλ' ἀνάγκη ἢ τὸν κατήγορον ἀπειπεῖν, ἢ τὸν χρόνον ἐπιλιπεῖν. τοὐναντίον δέ μοι δοκοῦμεν πείσεσθαι ἢ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ. πρότερον μὲν γὰρ ἔδει τὴν ἔχθραν τοὺς κατηγοροῦντας ἐπιδεῖξαι, ἥτις εἴη πρὸς τοὺς φεύγοντας· νυνὶ δὲ παρὰ τῶν φευγόντων χρὴ πυνθάνεσθαι, ἥτις ἡ αὐτοῖς πρὸς τὴν πόλιν ἔχθρα, ἀνθ' ὅτου τοιαῦτα ἐτόλμησαν εἰς αὐτὴν ἐξαμαρτάνειν. οὐ μέντοι ὡς οὐκ ἔχων οἰκείας ἔχθρας καὶ συμφορὰς, τοὺς λόγους ποιοῦμαι, ἀλλ' ὡς ἅπασι πολλῆς ἀφθονίας οὔσης ὑπὲρ τῶν

περ τῶν ἰδίων ἢ ὑπὲρ τῶν δημοσίων ὀργίζεσθαι. ἐγὼ οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτ' ἐμαυτοῦ πώποτε οὔτε ἀλλότρια πράγματα πράξας, νῦν ἠνάγκασμαι ὑπὸ τῶν γεγενημένων, τούτου κατηγορεῖν. ὥστε πολλάκις εἰς πολλὴν ἀθυμίαν κατέστην, μὴ διὰ τὴν ἀπειρίαν ἀναξίως καὶ ἀδυνάτως ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἐμαυτοῦ τὴν κατηγορίαν ποιήσωμαι. ὅμως δὲ πειράσομαι ὑμᾶς ἐξ ἀρχῆς ὡς ἂν δύνωμαι δι' ἐλαχίστων διδάξαι. Οὑμὸς πατὴρ Κέφαλος ἐπείσθη μὲν ὑπὸ Περικλέους ταύτην τὴν γῆν ἀφικέσθαι· ἔτη δὲ τριάκοντα ᾤκησε, καὶ οὐδενὶ πώποτε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ἐκεῖνος δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα, οὔτε ἐφύγομεν· ἀλλ' οὕτως ᾠκοῦμεν δημοκρατούμενοι, ὥστε μήτε εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτάνειν, μήτε ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδικεῖσθαι.

ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα, πονηροὶ μὲν καὶ συκοφάνται ὄντες, εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, φάσκοντες χρῆναι

se ira ob priuatas quàm publicas calamitates. Atque ego quidem, Iudices, qui neq; meam, neq; alterius vnquam egi causam, nunc rerũ indignitate hunc accusare coactus sæpe hæsi perplexus; ne, propter rei insolentiam, negligenter imperiteq; pro me & fratre actionem instituerem. Attamen breuiter pro viribus, vos rem ipsam ab initio docere conabor.

II. *Narratio.*

Pater meus Cephalus à Pericle persuasus, in hanc regionem commigrauit, in qua triginta annos ita commoratus est, vt neque ipse, neque nos vllum in ius vnquam vocauerimus, neque vocati simus: & ita in statu populari viximus, vt neque nos vllum offenderemus, neque ab vllo iniuria afficeremur. I. Postquam autem triginta illi, qui nequam & calumniatores erant, ad imperium euecti sunt; dicebant oportere ciuitatem

purgari, ac liberari à quibusdam iniquis; reliquos autem ciues ad virtutis & iustitiæ studia duci. Quorum quamuis talis erat oratio, nequaquam tamẽ talis erat voluntas ac intentio; vt ego inprimis in iis quæ ad me, deinde etiam in iis quæ ad vos pertinẽt declarare conabor. Theognis & Pison (qui erant inter triginta) dicebant nõ multos esse ex aduenis, qui præsentem Reip statum ægrè ferrẽt: Maximam ergo se opportunitatem nactos, vt interea sibi opes compararẽt, dum inimicos vlcisci videantur. Atq; huius negotii initium maximè idoneum sumendum esse ex eo, quod Resp. pecunia indigeat: quod haud difficulter reliquis audientibus persuadebant. At isti interficere alios nihil pensi habebant, opes verò sibi comparare, pluri-
2. mi ducebant. Decretum
III. est igitur ipsis, decem cõprehendere, ac inter hos, duos pauperes; vt idoneã sibi haberent excusatio-

τῶν ἀδίκων καθαρὰν ποιῆσαι τὴν πόλιν, καὶ τοὺς λοιποὺς πολίτας ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην τραπέσθαι· καὶ τοιαῦτα λέγοντες, οὐ τοιαῦτα ποιεῖν ἐτόλμων· ὡς ἐγὼ περὶ τῶν ἐμαυτοῦ πρῶτον εἰπὼν, καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀναμνῆσαι πειράσομαι. Θέογνις γὰρ καὶ Πείσων ἔλεγον ἐν τοῖς τριάκοντα περὶ τῶν μετοίκων, ὡς εἶέν τινες τῇ πολιτείᾳ ἀχθόμενοι. καλλίστην οὖν εἶναι πρόφασιν τιμωρεῖσθαι μὲν δοκεῖν, τῷ δ' ἔργῳ χρηματίζεσθαι· πάντως δὲ τὴν μὲν πόλιν γίνεσθαι τὴν ἀρχὴν δεῖσθαι χρημάτων. καὶ τοὺς ἀκούοντας οὐ χαλεπῶς ἔπειθον. ἀποκτιννύναι μὲν γ' ἀνθρώπους, περὶ οὐδενὸς ἡγοῦντο· λαμβάνειν δὲ χρήματα, περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς δέκα συλλαβεῖν· τούτων δὲ δύο πένητας, ἵνα αὐτοῖς ᾖ πρὸς τοὺς ἄλ-

λους

λοὺς ἀπολογία, ὡς οὐ χρημάτων οὕνεκα ταῦτα πέπρακται, ἀλλὰ συμφέροντα τῇ πολιτείᾳ γεγένηται· ὥσπέρ τι τῶν ἄλλων εὐλόγως πεποιηκότες. Διαλαβόντες δὲ τὰς οἰκίας, ἐβάδιζον· καὶ ἐμὲ μὲν ξένους ἑστιῶντα κατέλαβον, οὓς ἐξελάσαντες Πείσωνί με παραδιδόασιν· οἱ δὲ ἄλλοι εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐλθόντες, τὰ ἀνδράποδα ἀπεγράφοντο. ἐγὼ δὲ Πείσωνα μὲν ἠρώτων εἰ βούλοιτό με σῶσαι χρήματα λαβών· ὁ δ᾽ ἔφασκεν, εἰ πολλὰ εἴη. εἶπον οὖν ὅτι τάλαντον ἀργυρίου ἕτοιμος εἴην δοῦναι. ὁ δ᾽ ὡμολόγησε ταῦτα ποιήσειν. ἠπιστάμην μὲν οὖν ὅτι οὔτε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους νομίζει, ὅμως δ᾽ ἐκ τῶν παρόντων ἐδόκει μοι ἀναγκαιότατον εἶναι πίστιν παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν. ἐπειδὴ δὲ ὤμοσεν, ἐξώλειαν “ ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶν ἐπαρώμενος, λαβὼν τὸ τάλαντον, με σώσειν, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον τὴν κιβωτὸν ἀνοί-

nem aduersus alios, quod nõ diuitiarum causa hæc ab ipsis fierent; sed quod ita Reipub. expediret; vt & hæc inter cætera magna cum ratione fecisse viderentur. Ibant itaque & occupabant ædes ciuium; ac me quidẽ, cùm hospites conuiuio exciperem, cõprehenderunt, hisque expulsis, me Pisoni tradebant: Nonnulli vero in officinam progressi mancipia in tabulas referebant. Ego vero Pisonem rogabam, an accepta pecunia, me seruare vellet incolumem? Cum ille quæsisset, An multa esset; dixi, talentum argenti me paratum esse, dare. Spopondit il- 3.
le se facturum. Sciebam equidem illum neq; deos neque homines reuereri, attamen pro re nata videbatur mihi consultissimum, cautionem ab illo accipere. Cum autem iurasset, sibi liberisque exitium imprecatus, nisi accepta pecunia me seruaret; ingressus ergo domum arcam ape-

rio : quod animaduertens Pison ingreditur & ipse, conspectisque iis quæ in arca erant, vocat duos ministros, iubetque auferri. Sed cùm iam haberet, Iudices, non, quantum inter nos conuenerat, sed tria argenti talenta, & quadringentos cyzicenos, & centum
* Daricos, & phialas argenteas quatuor; rogabam vt viaticū mihi daret: ipse vero respōdit; sufficere mihi debere, quod corpore saluo euaderem.
IV. At exeunti mihi & Pisoni occurrūt Melobius & Mnesithides ex officina egressi, ac in nos iam ostio vicinos incidunt, & interrogant, quo eamus; Respondit Pison; ad fratris huius ædes, vt & ea quæ illic sunt inspiciam. Iubent ergo illum pergere; me autem sequi ad Damnippi ædes: Pison vero accedens tacere me iubebat, ac bono animo esse, quod & ipse illuc venturus erat: deprehendimusque ibidē Theognin re-

γνυμι. Πείσων δ' αἰσθόμενος εἰσέρχεται, καὶ ἰδὼν τὰ ἐνόντα, καλεῖ τῶν ὑπηρετῶν δύο, καὶ τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ λαβεῖν ἐκέλευσεν. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὅσον ὁμολογεῖν εἶχεν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀλλὰ τρία τάλαντα ἀργυρίου καὶ τετρακοσίους κυζικηνοὺς, καὶ ἑκατὸν *καρεικοὺς, καὶ φιάλας ἀργυρᾶς τέσσαρας, ἐδεόμην αὐτοῦ ἐφόδιά μοι δοῦναι. ὁ δ' ἀγαπήσειν με ἔφασκεν εἰ τὸ σῶμα σώσω. ἐξιοῦσι δέ μοι καὶ Πείσωνι ἐπιτυγχάνει Μηλόβιός τε καὶ Μνησιθείδης ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἀπιόντες· καὶ καταλαμβάνουσι πρὸς αὐταῖς ταῖς θύραις, καὶ ἐρωτῶσιν ὅπη βαδίζοιμεν. ὁ δ' ἔφασκεν, εἰς τὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἐμοῦ· ἵνα καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ οἰκίᾳ σκέψηται. ἐκεῖνον μὲν οὖν ἐκέλευον βαδίζειν, ἐμὲ δὲ μετ' αὐτῶν ἀκολουθεῖν εἰς Δαμνίππου. Πείσων δὲ προσελθὼν σιγᾶν με παρεκελεύετο, καὶ θαρρεῖν, ὡς ἥξων ἐκεῖσε. καταλαμβάνομεν δὲ αὐτόθι Θέογνιν ἑτέρους

ρους φυλάττοντα· ᾧ παραδόντες ἐμὲ πάλιν ᾤχοντο. ἐν τοιούτῳ δ' ὄντι μοι κινδυνεύειν ἐδόκει, ὡς τοῦ γε ἀποθανεῖν ὑπάρχοντος ἤδη. καλέσας δὲ Δάμνιππον, λέγω πρὸς αὐτὸν τάδε, Ἐπιτήδειος μέν μοι τυγχάνεις ὤν, ἥκω δ' εἰς τὴν σὴν οἰκίαν· ἀδικῶ δ' οὐδέν· χρημάτων δ' ἕνεκα ἀπόλλυμαι. σὺ οὖν ταῦτα πάσχοντί μοι πρόθυμον παράσχου τὴν σεαυτοῦ δύναμιν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν. ὁ δ' ὑπέσχετο ταῦτα ποιήσειν. ἐδόκει δ' αὐτῷ βέλτιον εἶναι πρὸς Θέογνιν μνησθῆναι. ἡγεῖτο γὰρ ἅπαν ποιήσειν αὐτὸν, εἴ τις ἀργύριον διδοίη. ἐκείνου δὲ διαλεγομένου Θεόγνιδι (ἔμπειρος γὰρ ὢν ἐτύγχανον τῆς οἰκίας, καὶ ᾔδειν ὅτι ἀμφίθυρος εἴη) ἐδόκει μοι ταύτῃ πειρᾶσθαι σωθῆναι· ἐνθυμουμένῳ, ὅτι ἐὰν μὲν λάθω, σωθήσομαι· ἐὰν δὲ ληφθῶ, ἡγούμην μὲν, εἰ Θέογνις εἴη πεπεισμένος ὑπὸ τοῦ Δαμνίππου

liquos custodientem captiuos; cui cum me tradidissent, inde quoque discesserunt. 4. Tali autem loco cum essem, præsentiq; mortis periculo vrgeri viderer, vocato Damnippo hanc ad ipsum orationem habui: Oportunus mihi ades, adductus sum huc ad ædes tuas, non alicuius maleficii reus, sed facultatum mearũ causa de vita periclitor: Tu igitur mihi in hisce angustiis versanti tua potentia adsis beneuolus, vt me serues incolumem. Is autem facturum se recepit: videbaturq; ipsi consultum apud Theognin huius rei mentionẽ facere; quem omnia facturũ arbitrabatur, si quis pecuniam numeraret. Illo autem cum Theognide colloquente, visum est mihi hanc seruandæ vitæ rationẽ tentare: Cùm domus esset mihi nota, quod ostiis esset vtrinque peruia, cogitabam, si clanculum me subducerem, posse seruari: at, si captiuus tenerer, Theognide quidem per-

In maximo vitæ periculo versatur Lysias.

ſuaſo, vt pecuniam acciperet, nihilo plus aſſecuturum, quàm vt dimitterer; illo vero renuente, futurum vt cum aliis occiderer.

V. Hæc mecum ratiocinatus fuga me ſubduxi, illis atrienſe oſtium cuſtodientibus. Tria autem cùm eſſent oſtia, quę me tranſire oportebat, omnia inueni aperta. Digreſſus itaq; ad ædes Archenei naucleri, miſi in vrbem percunctaturum de fratre. At ille reuerſus nunciat ipſum in via ab Eratoſthene comprehenſum, & in carcerem

5 abductum. Quibus auditis ego poſtridie traieci Megaram. Polemarcho autem fratri triginta illi denunciauerunt conſuetum ſibi edictum, vt cicutam biberet, nulla prolata cauſa, cur moriendum eſſet; tantum abeſt vt cauſam dicere, aut ſe purgare licuerit. Cum autē exportaretur è carcere mortuus, ternæque nobis eſſent ædes, non permiſerunt vt ex vllis harum efferretur, ſed in

Polemarchus frater Lyſiæ indicta cauſa cicutæ potione tollitur.

χρήματα λαβεῖν, οὐδὲν ἧττον ἀφεθήσεσθαι· εἰ δὲ μή, ὁμοίως ἀποθανεῖσθαι. ταῦτα διανοηθείς, ἔφευγον, ἐκείνων ἐπὶ τῇ αὐλείῳ θύρᾳ τὴν φυλακὴν ποιουμένων· τριῶν δὲ θυρῶν οὐσῶν ἃς ἔδει με διελθεῖν, ἅπασαι ἀνεῳγμέναι ἔτυχον: ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἀρχένεω τοῦ ναυκλήρου, ἐκεῖνον πέμπω εἰς ἄστυ, πευσόμενον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. ἥκων δὲ ἔλεγεν ὅτι Ἐρατοσθένης αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ λαβών, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι. καὶ ἐγὼ τοιαῦτα πεπυσμένος, τῆς ἐπιούσης νυκτὸς διέπλευσα Μεγαράδε. Πολεμάρχῳ δὲ παρήγγειλαν οἱ τριάκοντα τὸ ὑπ' ἐκείνων εἰθισμένον παράγγελμα, πίνειν κώνειον, πρὶν τὴν αἰτίαν εἰπεῖν δι' ἥντινα ἔμελλεν ἀποθανεῖσθαι· οὕτω πολλοῦ ἐδέησε κριθῆναι, καὶ ἀπολογήσασθαι. καὶ ἐπειδὴ ἀπεφέρετο ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου τεθνεώς, τριῶν ἡμῖν οἰκιῶν οὐσῶν, οὐδεμιᾶς εἴασαν ἐξενεχθῆναι, ἀλλὰ

κλισίον

κλίσιον μισθωσάμενοι, προὔθεντο αὐτόν. καὶ πολλῶν ὄντων ἱματίων, αἰτοῦσιν οὐδὲν ἔδοσαν εἰς ταφήν, ἀλλὰ τῶν φίλων ὁ μὲν, ἱμάτιον, ὁ δὲ, προσκεφάλαιον, ὁ δὲ, ὅ, τι ἕκαστος ἔτυχεν ἔδωκεν εἰς τὴν ἐκείνου ταφήν. καὶ ἔχοντες μὲν ἑπτακοσίας ἀσπίδας τῶν ἡμετέρων, ἔχοντες δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον τοσοῦτον, χαλκὸν δὲ καὶ κόσμον, καὶ ἔπιπλα καὶ ἱμάτια γυναικεῖα ὅσα οὐπώποτε ᾤοντο κτήσασθαι, καὶ ἀνδράποδα εἴκοσι καὶ ἑκατὸν (ὧν τὰ μὲν βέλτιστα ἔλαβον, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὸ δημόσιον ἀπέδοσαν) εἰς τοσαύτην ἀπληστίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν ἀφίκοντο, καὶ τοῦ τρόπου τοῦ αὑτῶν ἀπόδειξιν ἐποιήσαντο. τῆς γὰρ Πολεμάρχου γυναικὸς χρυσοῦς ἑλικτῆρας, οὓς ἔχουσα ἐτύγχανεν ὅτε τοπρῶτον ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, Μηλόβιος ἐκ τῶν ὤτων ἐξείλετο· καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς οὐσίας ἐλέου παρ' αὐτῶν ἐτυγχάνομεν,

tugurio conducto neceſſe fuit ipſum deponi. Et cùm veſtiměta nobis eſſent multa, nullum petentibus dederunt ad ſepulturam: ſed amicorum nonnulli veſtem funebrem, alii ceruical, alii aliud, vt cuique viſum eſt, dederunt ad humandum. Cumq; haberent ſeptingenta à nobis ſcuta, haberent argenti, auri, & æris; haberēt mundum, ſupellectilem, veſteſq; muliebres ea copia, quam nunquam ſperauerant; haberent mancipia centum & viginti: (quorum optima quidem ſibi reſeruarunt, reliqua vero publica eſſe iuſſerūt) ad tantam, tamque inexplebilem deuenerunt auaritiam, turpiſque lucri cupiditatem, animi ſui non fallax præbentes ſpecimen; vt etiam Polemarchi vxoris inaures, quas habebat aureas, Melobius, ſimulatq; domum intrarat, ex auribus exemerit; vt ne minima quidem in parte rerum noſtrarū, quiſquam illorū noſtri ſit miſertus;

6. *Inhumanitas in mortuum Polemarchum.*

7. *Singularis improbitas & auaritia Tyrannorum.*

ſed ita in nos pecuniarum cauſa irritati ſint, vt illi ſolent, qui maximis iniuriis ad iram commouentur.
VI. Non, quod ita meriti eſſemus de ciuitate; ſed cùm omnia ſpōte ſuppeditaremus, grauia tributa pēderemus, modeſtoſq; nos præberemus, omnia imperata faceremus, nullum noſtro merito nobis inimicum redderemus, Athenienſium multos ab hoſtibus redimeremus, hiſce nos præmiis dignos iudicarunt: cùm longe ſanè aliter in peregrina Republ. nos gereremus, quàm hi ipſi in ſua. Ipſi enim multos ciues ad hoſtes tranſire coegerunt, multos præter ius & fas occiſos ſepeliri vetuerūt; multos honoratos integræque famæ ignominia notarunt; multis filias elocaturis impedimento fuerunt: Et eò temeritatis venerunt, vt ſuam cauſam defenſuri adſint, ac dicant ſe nihil mali aut pudendi commiſiſſe. Atque vtinam vera prædi-

ἀλλ' οὕτως εἰς ἡμᾶς διὰ τὰ χρήματα ἐξημάρτανον, ὥσπερ ἂν ἕτεροι μεγάλων ἀδικημάτων ὀργὴν ἔχοντες. οὐ τούτων ἀξίους γε ὄντας τῇ πόλει, ἀλλὰ πάσας τὰς χορηγίας χορηγήσαντας, πολλὰς δ' εἰσφορὰς ἐνεγκόντας, κοσμίους δ' ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοντας, καὶ πᾶν τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας, ἐχθρὸν δ' οὐδένα κεκτημένους, πολλοὺς δ' Ἀθηναίων ἐκ τῶν πολεμίων λυσαμένους, τοιούτων ἠξίωσαν· οὐχ ὁμοίως μετοικοῦντας, ὥσπερ αὐτοὶ ἐπολιτεύοντο. οὗτοι γὰρ πολλοὺς μὲν τῶν πολιτῶν εἰς τοὺς πολεμίους ἐξήλασαν, πολλοὺς δ' ἀδίκως ἀποκτείναντες, ἀτάφους ἐποίησαν· πολλοὺς δ' ἐπιτίμους ὄντας, ἀτίμους τῆς πόλεως κατέστησαν· πολλῶν δὲ θυγατέρας μελλούσας ἐκδίδοσθαι, ἐκώλυσαν. καὶ εἰς τοσοῦτόν εἰσι τόλμης ἀφιγμένοι, ὥσθ' ἥκουσιν ἀπολογησόμενοι, καὶ λέγουσιν ὡς οὐδὲν κακὸν οὐδ' αἰσχρὸν εἰργασμένοι εἰσίν. ἐγὼ δ' ἐβουλόμην

μὴν ἂν αὐτοὺς ἀληθῆ λέγειν. μετῆν γὰρ ἂν καὶ ἐμοὶ τούτου τἀγαθοῦ οὐκ ἐλάχιστον μέρος· νῦν δὲ οὔτε πρὸς τὴν πόλιν αὐτοῖς τοιαῦτα ὑπάρχει, οὔτε πρὸς ἐμέ. τὸν ἀδελφὸν γάρ μου (ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον) Ἐρατοσθένης ἀπέκτεινεν, οὔτε αὐτὸς ἰδίᾳ ἀδικούμενος, οὔτε εἰς τὴν πόλιν ὁρῶν ἐξαμαρτάνοντα, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ παρανομίᾳ προθύμως ἐξυπηρετῶν. ἀναβιβασάμενος δ' αὐτὸν βούλομαι ἐρέσθαι, ὦ ἄνδρες δικασταί. τοιαύτην γὰρ γνώμην ἔχω· ἐπὶ μὲν τῇ τούτου ὠφελείᾳ καὶ πρὸς ἕτερον περὶ τούτου διαλέγεσθαι ἀσεβὲς εἶναι νομίζω, ἐπὶ δὲ τῇ τούτου βλάβῃ, καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον, ὅσιον καὶ εὐσεβές. ἀνάβηθι οὖν μοι καὶ ἀπόκριναι ὅτι ἄν σε ἐρωτῶ. Ἀπήγαγες Πολέμαρχον, ἢ οὔ; Τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων προσταχθέντα δεδιὼς ἐποίουν. Ἦσθα δ' ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὅτε οἱ λόγοι ·.· ἐγίνοντο περὶ ἡ-

carent; non enim parum mea intereſt, neque ego exiguo, ſi verè id affirmarent, potirer commodo. Nunc autem neq; in ciuitatis negotiis, neq; in meis, hæc, quæ dicũt, vera comprobantur. Fratrem enim meũ (vt modo dixi) Eratoſthenes occidit, cum neq; ipſe priuatim [à fratre] iniuria eſſet affectus, neq; in Rem. publicã peccare ipſum animaduertiſſet; ſed inſita ſibi improbitate hæc ita adminiſtraret. Ipſum autẽ in medium productũ interrogare cupio, Iudices; In ea enim ſum ſententia, vt patrocinii & ſalutis huius cauſa, apud alium de hoc homine diſſerere, impium eſſe exiſtimem; quæ verò ad perniciẽ eius ſpectãt, coram hoc ipſo dicere ſanctum & pium iudicem. Accede igitur & ad interrogata reſponde. Abduxiſti Polemarchum, an nõ? *Quæ à Magiſtratu imperata erant metu adductus faciebam.* In curia ne præſens fuiſti cum noſtri fieret

VII. *Propoſitio.*

mentio? *Fui.* Aſſentiebariſne nos interficere volentibus, an contradicebas? *Contradicebam.* Vt morte mulctaremur? *Ne mulctaremini.* Æquane an iniqua nos pati arbitrabaris? *Iniqua.* Itane, ô ſceleratiſſime omnium, cõtradicebas vt ſeruares, & cõprehendebas vt perderes? Et cũ in veſtri cœtus manu erat noſtra ſalus, contradixiſſe te ais volentibus nos perdere; cùm autem in tua ſolius eſſet poteſtate aut ſeruare Polemarchum aut perdere, in carcerem abduxiſti. Deinde, cùm ideo probus videri velis, quod reliquis contradixeris, quamuis nihil profeceris; an non putas te mihi, & hiſce pœnas daturum, ꝙ ipſum comprehẽſum vltimo ſupplicio afficiendũ tradideris?

Confirmatio à confeſſione accuſati.

Pulchra inuerſio per interrogationem.

VIII. Ac ne in eo quidẽ ipſi fides adhibenda eſt, quod dicit hoc ſibi mandatum eſſe; ſi quidem verum eſt, quod cõtradixerit: non enim peregrinos & aduenas ipſi credidiſſent. Præterea,

μῶν; Ἦν. Πότερον συνηγόρευες τοῖς κελεύουσιν ἀποκτεῖναι, ἢ ἀντέλεγες; Ἀντέλεγον. Ἵνα ἀποθάνωμεν; Ἵνα μὴ ἀποθάνητε. Ἡγούμενος ἡμᾶς ἄδικα πάσχειν ἢ δίκαια; Ἄδικα. Εἶτ' ὦ σχετλιώτατε πάντων, ἀντέλεγες μὲν, ἵνα σώσειας, συνελάμβανες δὲ, ἵνα ἀποκτείνοις; καὶ ὅτε μὲν τὸ πλῆθος ἦν ὑμῶν κύριον τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, ἀντιλέγειν φὴς τοῖς βουλομένοις ἡμᾶς ἀπολέσαι· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ σοὶ μόνῳ ἐγένετο καὶ σῶσαι Πολέμαρχον καὶ μὴ, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπήγαγες; εἶθ' ὅτι μὲν, ὡς φὴς, ἀντειπὼν, οὐδὲν ὠφελήσας, ἀξιοῖς χρηστὸς νομίζεσθαι· ὅτι δὲ συλλαβὼν ἀπέκτεινας, οὐκ οἴει ἐμοὶ καὶ τουτοισὶ δοῦναι δίκην; Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο εἰκὸς αὐτῷ πιστεύειν, εἴπερ ἀληθῆ λέγει, φάσκων ἀντειπεῖν, ὡς αὐτῷ ἐτάχθη. οὐ γὰρ δή που ἐν τοῖς μετοίκοις πίστιν παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον. ἔπειτα

τῷ

τῷ πίστιν εἰκὸς ἦν προσταχθῆναι, ἢ ὅστις ἀντειπὼν γε ἐτύγχανεν, καὶ γνώμην ἀποδεδειγμένος; τίνα γὰρ εἰκὸς ἦν ἧττον ταῦτα ὑπηρετῆσαι, ἢ τὸν ἀντειπόντα οἷς ἐκεῖνοι ἐβούλοντο πραχθῆναι; ἔτι δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις Ἀθηναίοις ἱκανή μοι δοκεῖ πρόφασις εἶναι τῶν γεγενημένων, εἰς τοὺς τριάκοντα ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν· αὐτοὺς δὲ τοὺς τριάκοντα, ἂν εἰς σφᾶς αὐτοὺς ἀναφέρωσι, πῶς ὑμᾶς εἰκὸς ἀποδέχεσθαι; εἰ μὲν γάρ τις ἐν τῇ πόλει ἀρχὴ ἰσχυροτέρα αὐτῆς, ὑφ' ἧς αὐτῷ προσετάττετο παρὰ τὸ δίκαιον ἀνθρώπους ἀπολλύναι, ἴσως ἂν εἰκότως αὐτῷ συγγνώμην εἴχετε· νῦν δὲ παρ' αὐτοῦ ποτε καὶ λήψεσθε δίκην, εἴπερ ἐξέσται τοῖς τριάκοντα λέγειν ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποίουν. καὶ μηδὲν δὴ οὐκ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ὁδῷ σώζοντα αὐτὸν, καὶ τὰ τούτοις ἐψηφισμένα, ὃν συλλαβὼν

huicne credere ipsos cōueniebat, aut cuiuis alii, qui expressā animi sui sententia collegarum decretis aduersari se profitebatur? Cui n. minus conueniebat id officii, quàm aduersanti illorum consultationib. & statutis? Ad hæc reliquis quidē Atheniensibus hęc mihi excusatio sufficere videtur; si rerum gestarū causam in ipsos triginta conferant: At si ipsi triginta inter se alii in alios conferāt, nescio quî id vobis probandum videri queat. Etenim si in Repub. alius esset Magistratus hoc ipso maior, à quo ipsi imperatum esset, præter ius & fas homines occidere, nō iniuria fortassis ipsi ignosceretis: nūc autē ipse *aliquando vobis dabit pœnas: alioquin & ipsis triginta dicere liceret, quod ipsorum triginta imperio paruerint.*At nequaquā iste, vt suæ incolumitati cōsuleret, ipsorūq; triginta decretis pareret, hunc comprehensum abduxit, quem in via, non in ædib.

* * *Desunt hæc apud Groulartum.*

IX. apprehēdit. * Et vos quidem nō immerito omnibus indignamini, quotquot in ædes vestras irruunt, vt aut vos, aut rerum vestrarum aliquid quærant. Attamen si quibus ignoscēdum est, qui, vt suæ salutis rationē habeant, aliis perniciem adferunt, his profecto iustius ignosceretis, quibus missis periculum imminebat, si non iuissent; aut si, quos cōprehenderant, se comprehēdisse inficiati essent. At Eratostheni negare licebat sibi occurrisse, aut se nouisse. Neq; n. mendacii conuictus fuisset in his, neq; pœnam timuisset: & ne ab inimicis quidē, quamuis studiose ad hoc incumbentibus, redargui potuisset. Oportebat autem te, ô Eratosthenes, siquidem probus fuisses, potius indiciū fecisse his, qui iniustè erant interficiendi; quàm vinculis constringere immerito perituros. Nunc autem tua facta satis declarant, te non inuito, sed ꝓbante hęc euenisse. Qua-

ἀπήγαγεν. ὑμεῖς δὲ πάντες ὀργίζεσθε ὅσοι εἰς τὰς οἰκίας ἦλθον τὰς ὑμετέρας, ζήτησιν ποιούμενοι ἢ ὑμῶν ἢ τῶν ὑμετέρων τινός. καίτοι εἰ χρὴ τούτοις, διὰ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἑτέρους ἀπολέσασι συγγνώμην ἔχειν, ἐκείνοις ἂν δικαιότερον ἔχοιτε. κίνδυνος γὰρ ἦν πεμφθεῖσι, μὴ ἐλθεῖν, καὶ καταλαβοῦσιν, ἐξάρνοις γενέσθαι. τῷ δὲ Ἐρατοσθένει ἐξῆν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἀπήντησεν· ἔπειτα, ὅτι οὐκ εἶδεν. ταῦτα γὰρ οὔτε ἔλεγχον οὔτε βάσανον εἶχεν ὥστε μηδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βουλομένων οἷόν τε εἶναι ἐξελεγχθῆναι; χρῆν δέ σε, ὦ Ἐρατόσθενες, εἴπερ ἦσθα χρηστὸς, πολὺ μᾶλλον τοῖς μέλλουσιν ἀδίκως ἀποθανεῖσθαι μηνυτὴν γενέσθαι ἢ τοὺς ἀδίκους ἀπολουμένους συλλαμβάνειν. νῦν δέ σου τὰ ἔργα φανερὰ γεγένηται οὐχ ὡς ἀνιωμένου, ἀλλ' ὡς ἡδομένου τοῖς γιγνομένοις. ὥστε

τούσδε

τούσδε ἐκ τῶν ἔργων χρὴ μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν λόγων τὴν ψῆφον φέρειν· ἃ ἴσασι γεγενημένα, τῶν τότε λεγομένων τεκμήρια λαμβάνοντας, ἐπειδὴ μάρτυρας περὶ αὐτῶν οὐχ οἷόν τε παρασχέσθαι. οὐ γὰρ μόνον ἡμῖν παρεῖναι οὐκ ἐξῆν, ἀλλ' οὐδὲ παρ' αὐτοῖς εἶναι. ὥστε ἐπὶ τούτοις ἐστὶ πάντα τὰ κακὰ εἰργασμένοις τὴν πόλιν, πάντα τἀγαθὰ περὶ αὐτῶν λέγειν. τοῦτο μέντοι οὐ φεύγω, ἀλλ' ὁμολογῶ σοι, εἰ βούλει ἀντειπεῖν. θαυμάζω δὲ τί ἄν ποτε ποιήσαις συνειπὼν, ὁπότε ἀντειπεῖν φάσκων, ἀπέκτεινας Πολέμαρχον.
Φέρε δὴ, τί ἂν εἰ καὶ ἀδελφοὶ ὄντες ἐτύχετε αὐτοῦ, ἢ καὶ υἱεῖς, ἀπεψηφίσασθε; δεῖ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, Ἐρατοσθένην δυοῖν θάτερον ἀποδεῖξαι, ἢ ὡς οὐκ ἀπήγαγεν αὐτὸν, ἢ ὡς δικαίως τοῦτ' ἔπραξεν. οὗτος δὲ ὡμολόγησεν ἀδίκως συλλαβεῖν, ὥστε ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν διαψήφισιν περὶ αὐτοῦ πε-

re oportet hos in iudicã-
do magis opera, quàm
verba veſtra ſpectare: &,
quæ à vobis geſta ſunt,
tanquam argumẽta tunc
habitæ à vobis orationis
exiſtimare, quandoqui-
dem teſtes exhibere ne-
quaquam poſſumus. Nõ
enim ſolùm adeſſe nobis
nõ licebat, ſed ne propius
quidem accedere. Itaq; in
horũ manu eſt, cùm peſ-
ſimè meriti ſint de Rep.
ſummorum beneficiorũ
laudem ſibi vendicare.
Neque ſanè id detrecto, X.
ſed concedo, vt, ſi placet,
his contradicas. Miror e-
quidẽ quidnam facturus
fueras aſſentiendo, cùm
aduerſando Polemarchũ
interfeciſſe te fatearis. A-
ge verò, ſi fratres eius aut
filii fuiſſetis, abſoluiſſe-
tis? Oportet enim, Iudi-
ces, Eratoſthenem horũ
alterum demõſtrare, aut
quod non abduxerit in
carcerem, aut quod legi-
timè id fecerit. At hic iam
confeſſus eſt, ſe præter
ius rapuiſſe ipſum, ac cõ-
ſtrinxiſſe. Itaq; facile vo-
bis de ſeipſo iudicium re-

IX. apprehēdit. * Et vos quidem nō immerito omnibus indignamini, quotquot in ædes vestras irruunt, vt aut vos, aut rerum vestrarum aliquid quærant. Attamen si quibus ignoscēdum est, qui, vt suæ salutis ratione͂ habeant, aliis perniciem adferunt, his profecto iustius ignosceretis, quibus missis periculum imminebat, si non iuissent; aut si, quos cōprehenderant, se comprehēdisse inficiati essent. At Eratostheni negare licebat sibi occurrisse, aut se nouisse. Neq; n. mendacii conuictus fuisset in his, neq; pœnam timuisset: & ne ab inimicis quidē, quamuis studiose ad hoc incumbentibus, redargui potuisset. Oportebat autem te, ô Eratosthenes, siquidem probus fuisses, potius indiciū fecisse his, qui iniustè erant interficiendi; quàm vinculis constringere immerito perituros. Nunc autem tua facta satis declarant, te non inuito, sed ꝓbante hęc euenisse. Qua-

ἀπήγαγον. ὑμεῖς δὲ πάντες ὀργίζεσθε ὅσοι εἰς τὰς οἰκίας ἦλθον τὰς ὑμετέρας, ζήτησιν ποιούμενοι ἢ ὑμῶν ἢ τῶν ὑμετέρων τινός. καίτοι εἰ χρὴ τούτοις, διὰ τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἑτέρους ἀπολέσασι συγγνώμην ἔχειν, ἐκείνοις ἂν δικαιότερον ἔχοιτε. κίνδυνος γὰρ ἦν πεμφθεῖσι, μὴ ἐλθεῖν, καὶ καταλαβοῦσιν, ἐξάρνοις γενέσθαι. τῷ δὲ Ἐρατοσθένει ἐξῆν εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἀπήντησεν· ἔπειτα, ὅτι οὐκ εἶδεν. ταῦτα γὰρ οὔτε ἔλεγχον οὔτε βάσανον εἶχε· ὥστε μηδ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βουλομένων οἷόν τε εἶναι ἐξελεγχθῆναι; χρῆν δέ σε, ὦ Ἐρατόσθενες, εἴπερ ἦσθα χρηστὸς, πολὺ μᾶλλον τοῖς μέλλουσιν ἀδίκως ἀποθανεῖσθαι μηνυτὴν γενέσθαι ἢ τοὺς ἀδίκως ἀπολουμένους συλλαμβάνειν. νῦν δέ σου τὰ ἔργα φανερὰ γεγένηται οὐχ ὡς ἀνιωμένου, ἀλλ' ὡς ἡδομένου τοῖς γιγνομένοις. ὥστε τούσδε

τούσδε ἐκ τῶν ἔργων χρὴ μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν λόγων τὴν ψῆφον φέρειν· ἃ ἴσασι γεγενημένα, τῶν τότε λεγομένων τεκμήρια λαμβάνοντας, ἐπειδὴ μάρτυρας περὶ αὐτῶν οὐχ οἷόν τε παρασχέσθαι. οὐ γὰρ μόνον ἡμῖν παρεῖναι οὐκ ἐξῆν, ἀλλ᾽ οὐδὲ παρ᾽ αὐτοῖς εἶναι. ὥστε ἐπὶ τούτοις ἐστὶ πάντα τὰ κακὰ εἰργασμένοις τὴν πόλιν, πάντα τἀγαθὰ περὶ αὐτῶν λέγειν. τοῦτο μέντοι οὐ φεύγω, ἀλλ᾽ ὁμολογῶ σοι, εἰ βούλει ἀντειπεῖν. θαυμάζω δὲ τί ἄν ποτε ποιήσαις συνειπὼν, ὁπότε ἀντειπεῖν φάσκων, ἀπέκτεινας Πολέμαρχον.

Φέρε δὴ, τί ἂν εἰ καὶ ἀδελφοὶ ὄντες ἐτύχετε αὐτοῦ, ἢ καὶ ὑεῖς, ἀπεψηφίσασθε; δεῖ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, Ἐρατοσθένην δυοῖν θάτερον ἀποδεῖξαι, ἢ ὡς οὐκ ἀπήγαγεν αὐτὸν, ἢ ὡς δικαίως τοῦτ᾽ ἔπραξεν. οὗτος δὲ ὡμολόγησεν ἀδίκως συλλαβεῖν, ὥστε ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν διαψήφισιν περὶ αὐτοῦ πε-

re oportet hos in iudicãdo magis opera, quàm verba vestra spectare: &, quæ à vobis gesta sunt, tanquam argumẽta tunc habitæ à vobis orationis existimare, quandoquidem testes exhibere nequaquam possumus. Nõ enim solùm adesse nobis nõ licebat, sed ne propius quidem accedere. Itaq; in horũ manu est, cùm pessimè meriti sint de Rep. summorum beneficiorũ laudem sibi vendicare.

Neque sanè id detrecto, sed concedo, vt, si placet, his contradicas. Miror equidẽ quidnam facturus fueras assentiendo, cùm aduersando Polemarchũ interfecisse te fatearis. Age verò, si fratres eius aut filii fuissetis, absoluissetis? Oportet enim, Iudices, Eratosthenem horũ alterum demõstrare, aut quod non abduxerit in carcerem, aut quod legitimè id fecerit. At hic iam confessus est, se præter ius rapuisse ipsum, ac cõstrinxisse. Itaq; facile vobis de seipso iudicium re- X.

liquit. Ac multi profectò tum ciues, tum hospites adsunt animaduersuri, quænam vestra de his sit futura sententia. Quorum quidem qui nostri sunt ciues hinc discedent edocti, vtrum eorũ, quæ deliquerunt, pœnas sint daturi; an ciuitatis Tyranni futuri, vbi prauæ libidini morem gesserint; aut, hoc rerũ euentu frustrati, æqua saltem vobiscum cõditione & iure in ciuitate victuri. Quicunque verò hospites hic versantur, cognoscent, iurene ipsos triginta è ciuitatibus eiecerint, an iniuria. Nam si illi ipsi, qui iniuria affecti sunt, & afflicti, comprehensos dimiserint; profectò sese existimabunt frustrà pro vestra salute laborare.

Pœnas esse sumendas propter exemplum.

Cum autẽ ipsos belli duces, qui maritimo prælio victoriam obtinuerant,
8. morte mulctaueritis, ꝙ propter tempestatem dicerent se non potuisse è mari cæsos eruere: arbitrati quod illi cæsorũ virtuti tenerētur pœnas da-

Comparatio à minori ad maius.

Seuerũ Atheniensiũ iudicium.

ποίηκε. καὶ μὲν δὴ πολλοὶ καὶ τῶν ἀςῶν καὶ τῶν ξένων ἥκουσιν, εἰσόμενοι τίνα γνώμην περὶ τούτων ἕξετε. ὧν οἱ μὲν ἡμέτεροι ὄντες πολῖται, μαθόντες ἀπίασιν ὅτι ἢ δίκην δώσουσιν ὧν ἂν ἐξαμάρτωσιν, ἢ πράξαντες μὲν ὧν ἐφίενται, τύραννοι τῆς πόλεως ἔσονται, δυστυχήσαντες δὲ, τὸ ἴσον ὑμῖν ἕξουσιν· ὅσοι δὲ ξένοι ἐπιδημοῦσιν, εἴσονται πότερον ἀδίκως τοὺς τριάκοντα ἐκκηρύττουσιν ἐκ τῶν πόλεων, ἢ δικαίως. εἰ γὰρ δὴ αὐτοὶ οἱ κακῶς πεπονθότες, λαβόντες ἀφήσουσιν, ἦ που σφᾶς αὐτοὺς ἡγήσονται περιέργους ὑπὲρ ὑμῶν τηρουμένους. οὐκ οὖν δεινὸν εἰ τοὺς μὲν στρατηγοὺς οἳ ἐνίκων ναυμαχοῦντες, ὅτε διὰ χειμῶνα οὐχ "οἷοί τ' ἔφασαν εἶναι τοὺς ἐκ τῆς θαλάττης ἀνελέσθαι, θανάτῳ ἐζημιώσατε, ἡγούμενοι χρῆναι τῇ τῶν τεθνεώτων ἀρετῇ παρ' ἐκείνων δίκην λαβεῖν

βεῖν· τούτους δὲ, οἳ ἰδιῶται μὲν ὄντες καθ' ὅσον ἐδύναντο ἐποίησαν ἡττηθῆναι ναυμαχοῦντας, ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, ὁμολογοῦσιν ἑκόντες πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπολλύναι· οὐκ ἄρα χρὴ αὐτοὺς καὶ τοὺς παῖδας ἀφ' ὑμῶν ταῖς ἐσχάταις ζημίαις κολάζεσθαι. ἐγὼ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἠξίουν ἱκανὰ εἶναι τὰ κατηγορημένα. μέχρι γὰρ τούτου νομίζω χρῆναι κατηγορεῖν, ἕως ἂν θανάτου δόξῃ τῷ φεύγοντι ἄξια εἰργάσθαι. ταύτην γὰρ ἐσχάτην δίκην δυνάμεθα παρ' αὐτῶν λαβεῖν. ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πολλὰ κατηγορεῖν τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ οὐδ' ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πεπραγμένων δὶς ἀποθανόντες, δίκην δοῦναι δύναιντ' ἄν. οὐ γὰρ δὴ οὐδὲ τοῦτο αὐτοῖς προσήκει ποιῆσαι ὅπερ ἐνθάδε τῇ πόλει εἰθισμένον ἐστίν· πρὸς μὲν τὰ κατηγορούμενα μηδὲν ἀπολογεῖσθαι, περὶ δὲ σφῶν αὐτῶν ἕ-

re: iniquum sanè esset, istos istorumque liberos nō summis suppliciis mactare, qui adhuc priuatam agētes vitam, quantum in ipsis erat, laborabant, vt nauali prælio superaremur: ad Principatum vero euecti fatentur plurimos se ciues indicta causa interfecisse. Quare, Iudices, quæ hactenus in iudicio prolata sunt crimina, sufficere arbitror: cùm eò vsque accusandum censeam, donec morte digna reus perpetrasse videretur. Est enim hoc extremum supplicium, quod ab ipsis exigere possumus. Itaque nō video cur horum accusationi multum immorari oporteat; qui quamuis pro vnoquoque crimine ab ipsis perpetrato bis mactētur, tamen ne sic quidem iustas essent daturi pœnas. Neque vero id istis est concedendum, quod in hac ciuitate fieri consueuit, vt ad crimina quæ obiiciuntur, nihil respondeant; de se vero aliena

XI.

Præoccupatio, in qua est meritorū & malefactorū comparatio.

cõmemorantes vobis imponant, vobis declarantes quod strenui milites fuerint, aut quod triremibus præfecti multas hostium naues ceperint, hostium ciuitates nobis conciliarint. Verùm iubete dein vt vos doceant, vbi tot ex hostibus interfecerunt, quot ciues perdiderunt: aut vbi tot naues ceperunt, quot ipsi prodiderunt: aut quam ciuitatem tantam Reipublicæ nostræ adiecerunt, quanta hæc nostra est, quam in seruitutem redegerunt: vbi mœnia patriæ suæ mœnibus comparanda ceperint, ac diruerint? Qui & Atticæ terræ propugnacula euerterunt, & vos sub iugum miserunt. Non enim Piræi portus munitiones Lacedæmoniorũ iussũ sustulerũt, sed quod firmiorem sibi Principatum hoc modo existimarent futurum. Sæpe autem subiit mirari temeritatem eorum, qui pro

τερα λέγοντες ἐνίοτε ἐξαπατῶσιν, ὑμῖν ἀποδεικνύντες ὡς στρατιῶται ἀγαθοί εἰσιν, ἢ ὡς πολλὰς τῶν πολεμίων ναῦς ἔλαβον τριηραρχήσαντες· πόλεις πολεμίας οὔσας, φίλας ἐποίησαν. ἐπεὶ κελεύετε .·. αὐτὸν ἀποδεῖξαι ὅπου τοσούτους τῶν πολεμίων ἀπέκτειναν, ὅσους τῶν πολιτῶν· ἢ ναῦς ὅπου τοσαύτας ἔλαβον, ὅσας αὐτοὶ παρέδωκαν· ἢ πόλιν ἥντινα τοιαύτην προσεκτήσαντο, οἵαν τὴν ἡμετέραν κατεδουλώσαντο. ἀλλὰ γὰρ ὅπλα τῶν πολεμίων ἐσκύλευσαν ὅσα περ ὑμῶν ἀφείλοντο; ἀλλὰ τείχη τοιαῦτα εἷλον, οἷα τῆς ἑαυτῶν πατρίδος κατέσκαψαν; οἵτινες καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀττικὴν φρούρια καθεῖλον, καὶ ὑμῖν ἐδούλωσαν. ὅτι οὐδὲ τὸν Πειραιᾶ Λακεδαιμονίων προσταττόντων περιεῖλον, ἀλλ' οἷς αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν οὕτω βεβαιοτέραν ἐνόμιζον εἶναι. πολλάκις οὖν ἐθαύμασα τῆς τόλμης τῶν

λεγόντων

λεγόντων ὑπὲρ αὐτῶν· πλὴν ὅταν ἐνθυμηθῶ ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστιν, αὐτούς τε πάντα τὰ κακὰ ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς τοιούτους ἐπαινεῖν. οὐ γὰρ νῦν πρῶτον τῷ ὑμετέρῳ πλήθει τὰ ἐναντία ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τετρακοσίων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὀλιγαρχίαν καθιστὰς, ἔφυγεν ἐξ Ἑλλησπόντου τριήραρχος καταλιπὼν τὴν ναῦν, μετὰ Ἰατροκλέους, καὶ ἑτέρων ὧν τὰ ὀνόματα οὐδὲν δέομαι λέγειν. ἀφικόμενος δὲ δεῦρο, τἀναντία τοῖς βουλομένοις δημοκρατίαν εἶναι, ἔπραττεν. καὶ τούτων μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τὸν μὲν τοίνυν μεταξὺ βίον αὐτοῦ παρήσω· ἐπειδὴ δὲ ἡ ναυμαχία καὶ ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἐγένετο, δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὅθεν τῆς στάσεως ἦρξαν, πέντε ἄνδρες ἔφοροι κατέστησαν ὑπὸ τῶν καλουμένων ἑταίρων, συναγωγεῖς μὲν τῶν πολιτῶν, ἄρχοντες δὲ τῶν συνωμο-

his dicere audent; donec in mentem incidisset, eorumdem esse, & omnia mala perpetrare, & tam insigniter improbos laudare. Neque enim nunc demum quæ populo noxia sunt fecit, sed & tempore quadringentorum, paucorũ Principatu constituto, cum trierarchus esset, ex Hellesponto relicta naui fugit vnà cum Iatrocle & aliis, quorum nomina nihil opus est referre. Huc autem cùm venisset planè aduersatus est eis, qui popularem statum cupiebant, cuius rei testes vobis exhibebo. TESTES. Vitam autem, quam interea temporis egit, omittam: At commisso illo infelici, & Reipublicæ calamitoso nauali prælio, cùm adhuc popularis status seruaretur, seditione hinc inchoata, quinq;-viri Ephori à vocatis sociis sunt instituti; qui cum populum viderentur tantum cõuocare, reuera principes erant & capita coniu-

XII. *Initiũ mutationis Reipub.*

ratorum, multaq; populo aduersa moliebãtur, inter quos & Eratosthenes erat, & Critias. Hi & tribunos custodiis pręfecerunt, &, si quid decernendum, si qui ad Magistratum prouehẽdi; aut si quid aliud, quod ipsis libebat, faciẽdum, huius summam habebant potestatem. Atque ita non hostes tantum, sed hi etiam qui erant ciues, vobis insidiabantur; vt & nihil boni decerneretis, & multarum rerum penuria laboraretis. 9. Sciebant enim nõ alia ratione se fore potentiores vobis, quàm, si multa vobis essent aduersa. Tunc enim, existimabant vos ita præsentium malorum liberationi fore intentos, vt nihil de futuris essetis cogitaturi. Quod autem ipse inter Ephoros fuerit, testibus docebo, non iis quidem, qui fuerunt eius gregales, (quî enim possem?) sed qui ex ipso Eratosthene audierunt: Quanquam & illi, si sa[illegible] mentis essent, testi-

[illegible]natorũ [illegible]ditas & [illegible]iqua siu-[illegible]a.

τῶν, ἐναντία δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει πράττοντες· ὧν Ἐρατοσθένης καὶ Κριτίας ἦσαν. ἔπειτα δὲ φυλάρχους τε ἐπὶ τὰς φυλακὰς κατέστησαν, καὶ ὅ,τι δέοι χειροτονεῖσθαι καὶ οὕς τινας χρὴ ἄρχειν παρήγγελλον, καὶ εἴ τι ἄλλο πράττειν βούλοιντο, κύριοι ἦσαν. οὕτως οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τούτων πολιτῶν ὄντων ἐπεβουλεύεσθε, ὅπως μήτ' ἀγαθὸν μηδὲν ψηφίσεσθε, πολλῶν τε ἐνδεεῖς ἔσεσθε. τοῦτο γὰρ καὶ ἠπίσταντο, ὅτι ἄλλως μὲν οὐχ οἷοί τε ἔσονται περιγενέσθαι, κακῶς δὲ πραττόντων, δυνήσονται. καὶ ὑμᾶς ἡγοῦντο, τῶν παρόντων κακῶν ἐπιθυμοῦντας ἀπαλλαγῆναι, περὶ τῶν μελλόντων οὐκ ἐνθυμήσεσθαι. ὡς τοίνυν τῶν ἐφόρων ἐγένετο, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι, οὐ τοὺς τότε συμπράττοντας (οὐ γὰρ ἂν δυναίμην) ἀλλὰ τοὺς αὐτοῦ Ἐρατοσθένους ἀκούσαντας. καίτοι εἰ ἐσωφρόνουν, κατε-

μαρτύ-

μαρτύρουν ἂν αὐτῶν· καὶ τοὺς διδασκάλους τῶν σφετέρων ἁμαρτημάτων σφόδρ' ἂν ἐκόλαζον, καὶ τοὺς ὅρκους, εἰ ἐσωφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν πολιτῶν κακοῖς πιστοὺς ἐνόμιζον, ἐπὶ δὲ τοῖς τῆς πόλεως ἀγαθοῖς ῥᾳδίως παρέβαινον. πρὸς μὲν οὖν τούτους τοσαῦτα λέγω· τοὺς δέ μοι μάρτυρας κάλει· καὶ ὑμεῖς ἀνάβητε. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε. τὸ δὲ τελευταῖον εἰς τὴν ἀρχὴν καταστὰς, ἀγαθοῦ μὲν οὐδενὸς μετέσχεν, ἄλλων δὲ πολλῶν. καίτοι, εἴπερ ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἐχρῆν ἂν πρῶτον μὲν μὴ παρανόμως ἄρχειν, ἔπειτα τῇ βουλῇ μηνυτὴν γίνεσθαι περὶ τῶν εἰσαγγελιῶν ἁπασῶν, ὅτι ψευδεῖς εἶεν· καὶ Βάτραχος καὶ Αἰσχολίδης οὐκ ἀληθῆ μηνύουσιν, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα πλασθέντα εἰσαγγέλλουσι, συγκείμενα ἐπὶ τῇ τῶν πολιτῶν βλάβῃ. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅσοι

moniis suis ipsos condemnarent, ac de scelerum suorum præceptoribus graues pœnas sumerent: &, si saperent, iusiurandum illud quod ad ciuiũ perniciem spectabat, nequaquam pium ac ratum existimarẽt, sed ob commoda Reipublicæ violandum putarent. De illis igitur hæc dicta sint.

Iusiurandũ iniquum nõ esse seruandum.

Vocentur testes, & vos accedite. TESTES. Testes audistis. XIII. At hic tandem ad Principatum euectus plurima quidem molitus est, sed nihil sani. Et quidem si vir bonus fuisset, oportebat inprimis nihil contra leget in Principatu agere: deinde ipsi Senatui indicem se præbere falsarum accusationum omnium, Batachi præsertim & Ascholidæ; quod nequaquam vera, sed à triginta-viris excogitata tanquam vera deferrent, ad ciuium perniciem spectantia. Ac erant quidam, Iudices, qui quan-

Officiũ boni magistratus.

quam iniqui eſsẽt, & maleuoli veſtro populo tacẽdo, tamen voti compotes fiebant: At alii ea & dicebant & faciebant, quibus nocentiora ciuitati excogitari nõ poterant. Quicunque autem ſe beneuolos, & amicos vobis aiunt fuiſſe, cur hic ſe non declararunt & optima ſuadendo, & ipſos delinquentes dehortando? Sed dicat fortaſſis, ſe timuiſſe, (& hoc nonnullis veſtrûm poterit ſufficere) ne ex oratione appareret, ſe triginta-viris aduerſari. Quod, ſi probabile non eſt, cùm tantæ eſſet potentiæ, vt ſine metu pœnæ ipſis aduerſari liceret; hic profectò conuincetur, quod omnia illa, quæ contigerunt, grata ipſi fuerunt, & accepta. Oportuerat autem ipſum hoc animi ſui ſtudiũ erga veſtram potius ſalutem, q̃ erga Theramenem declarare, qui multa in vos cõmiſit. Sed hic ciuitatẽ ſibi eſſe inimicã, & veſtros inimicos exiſtimauit ami-

Eratoſthenẽ non feciſſe metu adductum.

κακόνοι ἦσαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει, οὐδὲν ἔλαττον εἶχον σιωπῶντες. ἕτεροι γὰρ ἦσαν οἱ λέγοντες καὶ πράττοντες, ὧν οὐχ οἷόν τ' ἦν μείζω κακὰ γενέσθαι τῇ πόλει. ὁπόσοι δ' εὖνοι φασὶν εἶναι, πῶς οὐκ ἐνταῦθα ἔδειξαν, αὐτοί τε τὰ βέλτιστα λέγοντες, καὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἀποτρέποντες; ἴσως δ' ἂν ἔχοι εἰπεῖν ὅτι ἐδεδοίκει (καὶ ὑμῶν τοῦτο ἐνίοις ἱκανὸν ἔσαι) ὅπως τι μὴ φανήσεται ἐν τῷ λόγῳ τοῖς τριάκοντα ἐναντιούμενος· εἰ δὲ μὴ, ἐνταῦθα δῆλος ἔσαι ὅτι ἐκεῖνά τε αὐτῷ ἤρεσκε, καὶ τοσοῦτον ἐδύνατο, ὥστε ἐναντιούμενος μηδὲν κακὸν παθεῖν ὑπ' αὐτῶν. χρῆν δ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ταύτην τὴν προθυμίαν ἔχειν, ἀλλὰ μὴ ὑπὲρ Θηραμένους, ὃς εἰς ὑμᾶς πολλὰ ἐξήμαρτεν. ἀλλ' οὗτος τὴν μὲν πόλιν ἐχθρὰν ἐνόμιζεν εἶναι, τοὺς δ' ὑμετέρους ἐχθροὺς, φίλους

λους· ὡς ἀμφότερα ταῦτα ἐγὼ πολλοῖς τεκμηρίοις παραστήσω, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν γινομένας, ὁπότεροί μοι ταῦτα πράξουσι, καὶ τῆς πόλεως ἄρξουσι. † καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἐστασίαζον, ποῦ κάλλιον ἂν ἦν ἀνδρὶ ἄρχοντι, ἢ Θρασυβούλου Φυλὴν κατειληφότος, τότε ἐπιδείξασθαι τὴν αὐτοῦ συνουσίαν; ὁ δ' ἀντὶ τοῦ ἐπαγγείλασθαί τι ἢ πρᾶξαι ἀγαθὸν πρὸς τοὺς ἐπὶ Φυλῇ, ἐλθὼν μετὰ τῶν συναρχόντων εἰς Σαλαμῖνα καὶ Ἐλευσῖνάδε, τριακοσίους τῶν πολιτῶν ἀπήγαγεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ μιᾷ ψήφῳ αὐτῶν ἁπάντων θάνατον κατεψηφίσατο. ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ ἤλθομεν, καὶ αἱ ταραχαὶ γεγενημέναι ἦσαν, καὶ περὶ τῶν διαλλαγῶν οἱ λόγοι ἐγίνοντο, πολλὰς ἑκάτεροι ἐλπίδας εἴχομεν πρὸς ἀλλήλους ἔσεσθαι ὡς ἀμφό-

cos; quorum vtrumq; ego vobis multis argumétis probabo: siquidem & controuersias, quæ inter ipsos fuerunt, non vestra, sed sua ipsorum causa habuerũt, vtra scil. pars Magistratus caput esset, ac Reip. imperaret. * Nam si qua ipsis cura fuisset eorum, qui iniuria affecti erant; ideoq; inter se dissedissent; quæ præclarior occasio viro principi obtingere potuit, ad declarandam animi sui voluntatem, quàm cùm Thrasybulus castellum Phylen occupauerat? Hic a. loco beneuolentiæ & auxilii, quod præstandũ erat his qui erant in Phyle, profectus, cum eis, quos in principatu habuit socios, Salamina & Eleusina, trecentos ciues abduxit in carcerẽ, quos omnes vna sententia, capitali supplicio condemnauit. Cùm vero ad Piræũ venissent, tumultuíq; esset exortus, ac iam de reconciliatione ageretur; summa vtrimq; spe tenebamur fore vt ex ambarũ partium sentẽtia

Commodi privati causa, non publici dissidebant Tyranni.

XIV. *

10. res componeretur. Siquidem in Piræo qui habitabant, hos, quibus erant potiores, dimiserũt: Qui, vt in vrbem venerunt, ipsos quidem triginta eiecerunt, præter Phedonem & Eratosthenem; Principes verò illius inimicissimos elegerunt, arbitrati merito ab iisdem & illos triginta odio haberi, & hos in Piræo diligi. Inter hos Phedon in numerum triginta-virorum accitus, & Hippocles, & Epichares Lamprenses, & alii, qui videbantur esse infestissimi Charicli & Critiæ, eorumque societati, promoti iam ad Principatum longè grauiorem seditionẽ ac bellum aduersus eos, qui in Piræo erant, quàm qui in vrbe, excitarunt. Qui & liquido demonstrarunt, quod non propter eos, qui iniquè occubuerant, inter se dissidebant, neque mortuorũ causa dolebant, neq; moriturorũ;

τεροι ἔδοξαν. οἱ μὲν γὰρ ἐκ Πειραιέως, κρείττους ὄντες, εἴασαν αὐτοὺς ἀπελθεῖν, οἱ δὲ εἰς τὸ ἄστυ ἐλθόντες, τοὺς μὲν τριάκοντα ἐξέβαλον, πλὴν Φείδωνος καὶ Ἐρατοσθένους, ἄρχοντας δὲ τοὺς ἐκείνοις ἐχθίστους εἵλοντο· ἡγούμενοι δικαίως ἂν ὑπὸ τῶν αὐτῶν τούς τε τριάκοντα μισεῖσθαι καὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ φιλεῖσθαι. τούτων τοίνυν Φείδων ὁ τῶν τριάκοντα γενόμενος, καὶ Ἱπποκλῆς, καὶ Ἐπιχάρης ὁ Λαμπτρεὺς, καὶ ἕτεροι οἱ δοκοῦντες εἶναι ἐναντιώτατοι Χαρικλεῖ καὶ Κριτίᾳ καὶ τῇ ἐκείνων ἑταιρείᾳ, ἐπειδὴ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν κατέστησαν, πολὺ μείζω στάσιν καὶ πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐν Πειραιεῖ ἢ τοῖς ἐξ ἄστεος ἐποίησαν. οἱ δὲ φανερῶς ἐπεδείξαντο ὅτι οὐχ ὑπὲρ τῶν ἐν Πειραιεῖ, οὐδ' ὑπὲρ τῶν ἀδίκως ἀπολλυμένων ἐστασίαζον, οὐδ' οἱ τεθνεῶτες αὐτοὺς ἐλύπουν, οὐδ' οἱ μέλλοντες ἀποθανεῖσθαι·

ἀλλ' οἱ

ἀλλ' οἱ μεῖζον δυνάμενοι,
καὶ θᾶττον πλουτοῦντες.
λαβόντες γὰρ τὰς ἀρχὰς
καὶ τὴν πόλιν, ἀμφοτέ-
ροις ἐπολέμουν, τοῖς τε
τριάκοντα, πάντα κακὰ
εἰργασμένοις, καὶ ὑμῖν πάν-
τα κακὰ πεπονθόσι. καί-
τοι τοῦτο πᾶσι δῆλον ἦν,
ὅτι εἰ μὲν ἐκεῖνοι δικαίως
ἔφευγον, ὑμεῖς ἀδίκως· εἰ
δ' ὑμεῖς ἀδίκως, οἱ τριά-
κοντα δικαίως. οὐ γὰρ δὴ
ἑτέρων ἔργων αἰτίαν λα-
βόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐξέ-
πεσον, ἀλλὰ τούτων. ὥστε
σφόδρα χρὴ ὀργίζεσθαι ὅ-
τι Φείδων αἱρεθεὶς ὑμᾶς
διαλλάξαι καὶ καταγα-
γεῖν, τῶν αὐτῶν ἔργων Ἐ-
ρατοσθένει μετεῖχε· καὶ
τῇ αὐτῇ γνώμῃ τοὺς μὲν
κρείττους αὐτῶν δι' ὑμᾶς
κακῶς ποιεῖν ἕτοιμος ἦν,
ἡμῖν δὲ ἀδίκως φεύγου-
σιν οὐκ ἠθέλησεν ἀποδοῦ-
ναι τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐλ-
θὼν εἰς Λακεδαίμονα, ἔ-
πειθεν αὐτοὺς στρατεύε-
σθαι· διαβάλλων ὅτι Βοιω-

ſed eorum, qui potentia
cæteros ſuperabāt, & ce-
lerius magnam ſibi opum
vim comparabant. Magi-
ſtratum o.nacti, & impe-
rium in ciuitatem, vtriſq;
bella mouerūt, & trigin-
ta-viris qui omnia ſcelera
perpetrarant, & vobis qui
omnia ipſorū ſcelera per-
tuleratis. Ac id omnibus
profecto patet, quod, ſi il-
li iure exſulabant, vos in-
iuria: Si vos iniuriâ, tri-
ginta-viri iure. Nō enim
ex aliis q̃ hiſce ſuis factis
culpa contracta, ciuitate
exciderunt. Itaq; non le- XV.
ué indignationis cauſam
habetis, quod Phedon,
cùm ad hoc electus eſſet,
vt vos reconciliaret, in ci-
uitatemq; deduceret, ſo-
cium ſe Eratoſthenis in
rebus gerendis præbuit;
eodemq; animi ſenſu eos
quidē, qui potiores ipſis
erant, vobis fretus, malè
mulctare potuit; vos autē
iniuria exſulantes ciuitati
reſtituere noluit: Sed La-
cedæmonē profectus i-
pſos ad bellum eſt cohor-
tatus, excogitata calūnia,
quod alioquin iuris Bœo-

tiorum ciuitas esset futura; addens & alia, quibus maximè se persuasurum putabat. Hac autem spe frustratus, siue sacris impedientibus, siue ipsis Lacedæmoniis nolentibus, centum talenta mutuatus est, vt subsidium sibi mercede pararet: Lysandrumque postulauit Principem, amicissimũ quidem paucorum Principatui, infensissimum vero Reipublicæ, & maximo persequentem odio eos, qui erant in Piræo. Omnibus autem quocunq; poterant ære sibi comparatis in perniciem Reip. ciuitatibusq; in vos concitatis, Lacedæmoniis solicitatis, & sociis, quibuscunq; poterant, persuasis; non ciues inter se conciliare, sed perdere conabantur; perfecissentq;, nisi per viros bonos stetisset: quos, quæso, vos iam, sumptis ab hostibus pœnis, *imitamini: sic enim illis gratiã referetis. Atq; hęc, quamuis nota vobis esse, nec

τῶν ἡ πόλις ἔσται, καὶ ἄλλα λέγων οἷς ᾤετο πείσειν μάλιστα. οὐ δυνάμενος δὲ τούτων τυχεῖν, εἴτε καὶ τῶν ἱερῶν ἐμποδὼν ὄντων, εἴτε καὶ αὐτῶν οὐ βουλομένων, ἑκατὸν τάλαντα ἐδανείσατο, ἵνα ἔχῃ ἐπικούρους μισθώσασθαι· καὶ Λύσανδρον ἄρχοντα ᾐτήσατο, εὐνούστατον μὲν ὄντα τῇ ὀλιγαρχίᾳ, κακονούστατον δὲ τῇ πόλει· μισοῦντα δὲ μάλιστα τοὺς ἐν Πειραιεῖ. μισθωσάμενοι δὲ πάντας ἀνθρώπους ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῆς πόλεως, καὶ πόλεις ἐπάγοντες, καὶ τελευτῶντες Λακεδαιμονίους, καὶ τῶν συμμάχων ὁπόσους ἐδύναντο πεῖσαι, οὐ διαλλάξαι, ἀλλ᾽ ἀπολέσαι παρεσκευάζοντο τὴν πόλιν· εἰ μὴ δι᾽ ἄνδρας ἀγαθούς, οὓς ὑμεῖς ∴ δηλώσατε παρὰ τῶν ἐχθρῶν δίκην λαβόντες, ὅτι καὶ ἐκείνοις χάριν ἀποδώσετε. ταῦτα δὲ ἐπίστασθε μὲν καὶ αὐτοί, καὶ

οἶδ᾽

οἶδ' ὅτι οὐ δεῖ μάρτυρας παρασχέσθαι. ὅμως δ' ἐγώ τε γὰρ δέομαι ἀναπαύσασθαι, ὑμῶν τ' ἐνίοις ἥδιον ὡς πλεῖστον τοὺς αὐτοὺς λόγους ἀκούειν. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Φέρε δὴ καὶ περὶ Θηραμένους ὡς δύνωμαι διὰ βραχυτάτων διδάξω. Δέομαι δ' ὑμῶν ἀκοῦσαι ὑπέρ τ' ἐμαυτοῦ καὶ τῆς πόλεως. καὶ μηδενὶ τοῦτο παραστῇ ὡς Ἐρατοσθένους κινδυνεύοντος, Θηραμένους κατηγορῶ. πυνθάνομαι γὰρ ταῦτα ἀπολογήσεσθαι αὐτὸν, ὅτι ἐκείνοις φίλος ἦν, καὶ τῶν αὐτῶν ἔργων μετεῖχε. καίτοι σφόδρ' ἂν αὐτὸν οἶμαι μετὰ Θεμιστοκλέους πολιτευόμενον, προσποιεῖσθαι πράττειν ὅπως οἰκοδομηθήσεται τὰ τείχη· ὁπότε δὲ μετὰ Θηραμένους, ὅπως καθαιρεθήσεται. οὐ γάρ μοι δοκοῦσιν ἴσου ἄξιοι γεγενῆσθαι. ὁ μὲν γὰρ Λακεδαιμονίων ἀκόντων ᾠκοδόμησεν αὐτὰ, οὗτος δὲ τοὺς πολίτας ἐξαπατήσας καθεῖ-

teſtibus indigere ſciam; producantur tamen: cùm & mihi quieſcere, & veſtrum nonnullis hæc eadem ſępius audire ſit gratum. TESTES. Age ve- XVI.
rò, vt & de Theramene quàm fieri poteſt breuiſſimè diſſeram: rogo vos, vt me pro me ipſo, & pro Repub. dicentem audiatis. Neq; hoc cuipiam in 2.
mentem veniat, Eratoſthene in ius vocato, Theramenem me accuſare. *Inuectiua in Theramenem.* Audio enim hac defenſione ipſum vſurum, amicum ſe illis fuiſſe, & in rerum adminiſtratione ſocium. Et quidem, quamuis omnino mihi perſuadeam, ipſum cum Themiſtocle in Republ. verſatum, id ſibi ſtudio habuiſſe, ac laboraſſe, vt ciuitatis mœnia ædificarentur, quæ cum Theramene idem ipſe ſubuertit; non eodem tamen cum Themiſtocle præmio hi mihi digni videntur. Hic enim [Themiſtocles] Lacedæmoniis inuitis ipſa exſtruxit; ille, circumuẽtis ciuibus ſub-

uertit. Res igitur contrà, quàm equitas postulabat, ciuitati cessit. Æquum erat enim nõ solum Theramenẽ, sed & amicos eius interiisse; præter eos, qui cõtraria illius sectantur studia. Nunc autẽ video & excusationes nominis illius obtentu quæri, & nonnullos, vt familiares eius honore afficiãtur, conari; quasi maximorũ bonorũ auctores, nõ autem summorũ malorum fuerint. Qui quidem prioris illius oligarchiæ, primarius exstitit auctor; vobis persuasis, vt quadringẽtis illis Remp. cõmitteretis. Cuius pater, quod esset inter curiæ primates, id perfecit; à quo & ipse ad magistratũ est promotus, cùm causæ putaretur beneuolentissimus. Et quidem, quamdiu in honore habebatur, fidelem [isti] Reip. operam nauauit: vt verò Pisandrum & Callæschron, aliosq; [ex quadringentis] sibi *præferri vidit; populum verò nõ amplius horum dicto esse audientẽ;

Quadringentorum oligarchiã intelligit.

XVII.

*

λε. περιέστηκεν νῦν τῇ πόλει τοὐναντίον ἢ ὡς εἰκὸς ἦν. ἄξιον μὲν γὰρ καὶ τοὺς φίλους τοῦ Θηραμένους προσαπολωλέναι, πλὴν εἴ τις ἐτύγχανεν ἐκείνῳ τἀναντία πράττων. νῦν δὲ ὁρῶ τάς τε ἀπολογίας εἰς ἐκεῖνον ἀναφερομένας, τούς τ' ἐκείνῳ συνόντας τιμᾶσθαι πειρωμένους, ὥσπερ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἀλλ' οὐ μεγάλων κακῶν γεγενημένους. ὃς πρῶτον μὲν τῆς προτέρας ὀλιγαρχίας αἰτιώτατος ἐγένετο, πείσας ὑμᾶς τὴν ἐπὶ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν ἑλέσθαι. καὶ ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ τῶν προβούλων ὢν ταῦτ' ἔπραττεν, αὐτὸς δὲ, δοκῶν εὐνούστατος εἶναι τοῖς πράγμασι, στρατηγὸς ὑπ' αὐτῶν ᾑρέθη. καὶ ἕως μὲν ἐτιμᾶτο, πιστὸν ἑαυτὸν τῇ πόλει παρεῖχεν· ἐπειδὴ δὲ Πείσανδρον μὲν καὶ Κάλλαισχρον καὶ ἑτέρους ἑώρα προτέρους αὐτοῦ γιγνομένους, τὸ δὲ ὑμέτερον πλῆθος οὐκέτι βουλόμενον τούτων ἀκροᾶσθαι,

τότ' ἤδη

τότ' ἤδη, διά τε τὸν πρὸς ἐκείνους φθόνον καὶ τὸ παρ' ὑμῶν δέος, μετέχε τῶν Ἀριστοκράτους ἔργων. βουλόμενος δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει δοκεῖν πιστὸς εἶναι, Ἀντιφῶντα καὶ Ἀρχεπτόλεμον φιλτάτους ὄντας αὐτῷ κατηγορῶν ἀπέκτεινεν. εἰς τοσοῦτον δὲ κακίας ἦλθεν, ὥστε ἅμα μὲν, διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους πίστιν ὑμᾶς κατεδουλώσατο, διὰ δὲ τὴν πρὸς ὑμᾶς, τοὺς φίλους ἀπώλεσεν. τιμώμενος δὲ καὶ τῶν μεγίστων ἀξιούμενος, αὐτὸς ἐπαγγειλάμενος σώσειν τὴν πόλιν, αὐτὸς ἀπώλεσε· φάσκων πρᾶγμα εὑρηκέναι μέγα καὶ πολλοῦ ἄξιον. ὑπέσχετο δὲ εἰρήνην ποιήσειν, μήτε ὅμηρα δοὺς, μήτε τὰ τείχη καθελὼν, μήτε τὰς ναῦς παραδούς. ταῦτα δὲ εἰπεῖν μὲν οὐδενὶ ἠθέλησεν, ἐκέλευσε δὲ αὐτῷ πιστεύειν. ὑμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πραττούσης μὲν τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βου-

tunc demum, & quia illis inuidebat, & quia vos metuebat, cum Aristocrate se coniunxit. Atque cum vellet videri populo fidelis, Aristophontē, & Archiptolemum sibi amicissimos in iudicium à se vocatos curauit occidi. Et eo improbitatis prouectus est, vt per causam fidei, quam illis debebat, vos in seruitutē redegerit; & simul obtentu fidei vobis debitæ amicos necauerit. Cùm autē summo esset in honore, maximaq; dignatione, pollicitus se ciuitatem seruaturum incolumem; ipsemet eam perdidit, affirmās se rem inuenisse magni momenti, summæq; vtilitatis. Promiserat autem se pacem compositurum, neque vadibus datis, neq; mœnibus dirutis, neq; nauibus traditis. Quænam hæc essent [summæ vtilitatis], cum nullo cōmunicare voluit, sed vos sibi confidere iussit. Vos vero, viri Athenienses, consilio quidē in Areo pago de salute pa-

12. *Thucyd. lib. 8. cap. 10, & 12.*

triæ deliberante, multiſque Therameni contradicentibus; quamuis ſciretis, quod alii quidem hoſtes de arcanis ſuis cælarent; ille autem inter ſuos ciues ea dicere nollet, quæ poſtea hoſtibus erat enunciaturus; ipſi tamen commiſiſtis & patriam & liberos, & vxores & vos ipſos. Hic autem nihil eorum, quæ promiſerat, præſtitit: ſed cogitabat Reipublicæ vires debere eſſe exiguas & imbecilles. Atque ideo quæ nulli vnquam hoſtium in mentem venerant, nullus ciuium formidauerat, ea vt faceretis vobis perſuaſit, non quidem à Lacedæmoniis coactus, ſed ſponte illis ipſis pollicitus ſe curaturum, vt Piræi muri diruerentur, & præſens Reip. ſtatus cõmutaretur; certo ſibi perſuadens, ꝙ, niſi omnis ſalutis ſpes vobis eſſet adempta, non lentas ab ipſo ſumturi eſſetis pœnas. Ac tandem, Iudi-

λῆς σωτηρίαν, ἀντιλεγόντων δὲ πολλῶν Θηραμένει, εἰδότες δὲ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἄνθρωποι τῶν πολεμίων οὕνεκεν τἀπόρρητα ποιοῦνται, ἐκεῖνος δ' ἐν τοῖς αὑτοῦ πολίταις οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν ταῦθ' ἃ πρὸς τοὺς πολεμίους ἔμελλεν ἐρεῖν, ὅμως ἐπετρέψατε αὐτῷ πατρίδα, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ ὑμᾶς αὐτούς. ὁ δὲ ὧν μὲν ὑπέσχετο, οὐδὲν ἔπραξεν· οὕτω δὲ ἐνετεθύμητο, ὡς χρὴ μικρὰν καὶ ἀσθενῆ γενέσθαι τὴν πόλιν. ὥστε περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε οὔτε τῶν πολεμίων ἐμνήσθη, οὔτε τῶν πολιτῶν ἤλπισε, ταῦθ' ὑμᾶς ἔπεισε πρᾶξαι· οὐχ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀναγκαζόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἐκείνοις ἐπαγγελλόμενος, τοῦ τε Πειραιέως τὰ τείχη περιελεῖν, καὶ τὴν ὑπάρχουσαν πολιτείαν καταλῦσαι· εὖ εἰδὼς ὅτι εἰ μὴ πασῶν τῶν ἐλπίδων ἀποστερηθήσεσθε, ταχεῖαν παρ' αὐτοῦ τὴν τιμωρίαν κομιεῖσθε. καὶ τὸ τελευταῖον, ὦ ἄνδρες δικα-

σταί

σαι, ἐ πρότερον εἴασε τὴν ἐκκλησίαν γίνεσθαι, ἕως ὁ λεγόμενος ὑπ᾽ ἐκείνου καιρὸς ἐπιμελῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐτηρήθη· καὶ μετεπέμψατο μὲν τὰς μετὰ Λυσάνδρου ναῦς ἐκ Σάμου, ἐπεδήμησε δὲ τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον. τότε δὲ τούτων ὑπαρχόντων, καὶ παρόντων Λυσάνδρου καὶ Φιλοχάρους καὶ Μιλτιάδου, περὶ τῆς πολιτείας τὴν ἐκκλησίαν ἐποίουν· ἵνα μήτε ῥήτωρ αὐτοῖς μηδεὶς ἐναντιοῖτο, μήτε ἀπειλοῖτο· ὑμεῖς τε μὴ τὰ τῇ πόλει συμφέροντα ἕλοισθε, ἀλλὰ τἀκείνοις δοκοῦντα ψηφίσαισθε. ἀναστὰς δὲ Θηραμένης ἐκέλευσεν ὑμᾶς τριάκοντα ἀνδράσιν ἐπιτρέψαι τὴν πόλιν, καὶ τῇ πολιτείᾳ χρῆσθαι, ἣν Δρακοντίδης ἀπέφαινεν. ὑμεῖς δ᾽ ὅμως καὶ οὕτω διακείμενοι, ἐθορυβεῖτε, ὡς οὐ ποιήσοντες ταῦτα. ἐγινώσκετε γὰρ ὅτι περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκκλησιάζετε. Θηραμένης δὲ, ὦ ἄν-

ces, non prius concionẽ haberi permisit, quàm præstitutum ab eo tempus accuratè esset obseruatum; & classem, quæ cum Lysandro erat, à Samo reuocasset, & hostium exercitus ceruicibus nostris immineret.

XVIII. His ita constitutis, ac Lysandro, Philochare, Miltiadeque præsentibus, de ordinanda Republ. concionem habuit, vt neque orator quispiam ipsis aduersaretur, aut minaretur; neque vos Reipubl. conducentia decerneretis; sed, quæ ipsis viderentur, probaretis. Theramenes autem prodiens iussit, vt triginta-viris Reipubl. habenas traderetis; eamque Reipublicæ formam admitteretis, quam Dracontides præscriberet. Vos autem, quamuis eo loco vestræ res essent, tumultuabamini quidem, velut nunquam hæc concessuri, cùm intelligeretis de vestra seruitute ac libertate ea die agi in concione: At Theramenes, Iu-

dices, (cuius & vos testes eritis) negauit vestros tumultus sibi esse curæ; quod Atheniensiũ multos pro se sentire intelligeret; ac Lysandro, Lacedæmoniisque probata diceret. Post hunc autem Lysander exsurgens, cùm alia multa confidenter; tum illud inprimis dicebat, quod vos fœdifragos haberet, & quod non de Reip. forma; sed de vestra salute ageretur, nisi Therameni, in his quę postularet, morem gereretis. Tum verò quicunq; concioni huic intererant viri boni, cognitis iis quę parabantur, rerum necessitate pressi, alii quidem se quietos ibidem se continuerunt, alii verò se subducentes abierũt; qui eo ipso se cõsolabantur, quod nullius culpæ, nulliusq; suffragii aduersus Rempublicam, sibi essent conscii. At pauci scelerati, & inconsulti, prauisq; opinionibus imbuti, quæ præcipiebantur, suis suffragiis comprobarunt. Prępönebantur enim decem, quos

ἄνδρες δικασταὶ, (καὶ τούτων ὑμᾶς αὐτοὺς μάρτυρας παρέξομαι) εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλοι τοῦ ὑμετέρου θορύβου, ἐπειδὴ πολλοὺς μὲν Ἀθηναίων εἰδείη τοὺς τὰ ὅμοια πράττοντας αὐτῷ, δοκοῦντα δὲ Λυσάνδρῳ καὶ Λακεδαιμονίοις λέγοι. μετ' ἐκεῖνον δὲ Λύσανδρος ἀναστὰς ἄλλα τε πολλὰ τολμηρῶς εἶπε, καὶ ὅτι παρασπόνδους ὑμᾶς ἔχοι· καὶ ὅτι οὐ περὶ πολιτείας ὑμῖν ἔσται ἀλλὰ περὶ σωτηρίας ὁ λόγος, εἰ μὴ ποιήσαιθ' ἃ Θηραμένης κελεύοι. τῶν δ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅσοι ἄνδρες ἀγαθοὶ ἦσαν, γνόντες τὴν παρασκευὴν καὶ τὴν ἀνάγκην, οἱ μὲν αὐτοῦ μένοντες ἡσυχίαν ἦγον, οἱ δὲ ᾤχοντο ἀπιόντες· τοῦτο γοῦν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότες, ὅτι οὐδὲν κακὸν τῇ πόλει ἐψηφίσαντο· ὀλίγοι δέ τινες, καὶ πονηροὶ καὶ κακῶς βουλευόμενοι, τὰ προσταχθέντα ἐχειροτόνησαν. παρηγγέλλετο γὰρ αὐτοῖς δέκα μὲν, οὓς

Θηρα-

Θηραμένης ἀπέδειξε, χειροτονῆσαι, δέκα δὲ, οὓς οἱ καθεστηκότες ἔφοροι κελεύοιεν, δέκα δὲ ἐκ τῶν παρόντων. οὕτω γὰρ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἑώρων, καὶ τὴν αὑτῶν δύναμιν ἠπίσταντο, ὥστε πρότερον ᾔδεσαν τὰ μέλλοντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πραχθήσεσθαι. ταῦτα δὲ οὐκ ἐμοὶ δοκεῖ πιστεῦσαι, ἀλλὰ ἐκείνῳ. πάντα γὰρ τὰ ὑπ' ἐμοῦ εἰρημένα ἐν τῇ βουλῇ, ἀπολογούμενος ἔλεγεν· ὀνειδίζων μὲν τοῖς φεύγουσιν, ὅτι δι' αὐτὸν κατέλθοιεν· οὐδὲν φροντίζων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων· ὀνειδίζων δὲ τοῖς τῆς πολιτείας μετέχουσιν, ὅτι πάντων τῶν πεπραγμένων τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑπ' ἐμοῦ, αὐτὸς αἴτιος γεγενημένος, τοιούτων τυγχάνει, πολλὰς πίστεις αὐτῷ ἔργῳ δεδωκώς, καὶ παρ' ἐκείνων ὅρκους εἰληφώς. καὶ τούτων καὶ ἑτέρων κακῶν καὶ αἰσχρῶν καὶ πάλαι καὶ νεωστὶ καὶ

Theramenes indicauit, cõfirmandi; decem, quos ipsi præfecti suo arbitratu crearent; & decem è numero populi præsentis. Atq; ita vestrarũ virium imbecillitatem habebant perspectam, suamque potentiam cognouerant, vt, quæ in ciuitate erant agenda, ante scirent futura. Hæc autem non tam mihi q̃ ipsi credere videbimini: siquidẽ hæc omnia à me narrata in sua defensione ipse est confessus; per ludibrium exprobrando exulibus, φ ipsius opera in patriam rediissent, nulla ratione Lacedæmoniorum habita: exprobrando similiter iis qui Reipubl. præsunt, quod, cum omnium eorũ, quæ à me relata sunt, esset auctor, cum tamen in Rep. gradum obtineret; & multa veritatis argumenta nõ solum reipsa est professus, verùm etiá iureiurando ab illis petito, eadem confirmari voluit. Atque hi talibus illis sceleribus obstricti, probrisque inquinati, quo- XIX.

tum paruorum tum magnorũ ipſi auctores fuerunt; audebuntne ſe amicos iactare? Cum Theramenes exitium ſibi cõſciuerit, non vt vos, ſed vt improbitatem ſuam tueretur. Qui & iure paucorum dominatui pœnas dedit, quem paulò antè euerterat: iure & populo imperanti dediſſet, quē bis iam in ſeruitutē redegerat, quod præſentium faſtidio, & abſentium deſiderio laboraret. Qui honeſtiſſimo quidem orationis genere vtebatur, ſed turpiſſimorum ſcelerum magiſter inueniebatur. Atque hæc quidem de Theramene accuſando dicta ſufficiunt. *Redit ad Eratoſthenē.* Adeſt autem nunc tempus, quo neque indulgentiæ, neque miſericordiæ vllus eſſe locus debet in animis veſtris, cum de Eratoſthene, eiuſque in Principatu collegis pœnas ſumere oporteat. Neque committendum eſt, vt in pugna quidem hoſtes ſuperetis, in Iudicio vero ab inimicis ſupere-

μικρῶν καὶ μεγάλων αἴτιοι γεγενημένοι, τολμήσουσιν αὐτοὺς φίλους ὄντας ἀποφαίνειν; οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθανόντος Θηραμένους, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πονηρίας· καὶ δικαίως μὲν ἐν ὀλιγαρχίᾳ δίκην δόντος, (ἤδη γὰρ αὐτὴν κατέλυσε) δικαίως δ᾽ ἂν ἐν δημοκρατίᾳ. δὶς γὰρ ὑμᾶς κατεδουλώσατο, τῶν μὲν παρόντων καταφρονῶν, τῶν δὲ ἀπόντων ἐπιθυμῶν· καὶ τῷ καλλίστῳ ὀνόματι χρώμενος, δεινοτάτων ἔργων διδάσκαλος καταστάς. περὶ μὲν τοίνυν Θηραμένους ἱκανά μοι ἐστὶ τὰ κατηγορημένα. ἥκει δ᾽ ὑμῖν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς, ἐν ᾧ δεῖ συγγνώμην καὶ ἔλεον μὴ εἶναι ἐν ταῖς ὑμετέραις γνώμαις, ἀλλὰ παρὰ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τουτουῒ συναρχόντων δίκην λαβεῖν· μηδὲ μαχομένους, κρείττους εἶναι τῶν πολεμίων· ψηφιζομένους δὲ, ἥττους τῶν ἐχθρῶν.

χθρῶν. μηδ' ὧν φασὶ μέλλειν πράξειν, πλείω χάριν αὐτοῖς ἴστε, ἢ ὧν ἐποίησαν ὀργίζεσθε. μηδ' ἀποῦσι μὲν τοῖς τριάκοντα ἐπιβουλεύετε, παρόντας δ' ἀφῆτε· μηδὲ τῆς τύχης, ἣ τούτους παρέδωκε τῇ πόλει, κάκιον ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσητε. κατηγορεῖτε δὲ Ἐρατοσθένους καὶ τῶν τούτου φίλων, οἷς τὰς ἀπολογίας ἀνοίσει, καὶ μεθ' ὧν αὐτῷ ταῦτα πέπρακται. ὁ μέντοι ἀγὼν οὐκ ἐξ ἴσου τῇ πόλει καὶ Ἐρατοσθένει. οὗτος μὲν γὰρ, κατήγορος καὶ δικαστὴς αὐτὸς ἦν τῶν γινομένων· ὑμεῖς δὲ νυνὶ εἰς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν καθέσταμεν. καίτοι οὗτοι μὲν τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀκρίτως ἀπέκτειναν, ὑμεῖς δὲ τοὺς ἀπολέσαντας τὴν πόλιν, κατὰ τὸν νόμον ἀξιοῦτε κρίνειν. παρ' ὧν οὐδ' ἂν παρανόμως βουλόμενοι δίκην λαμβάνειν ἀξίαν τῶν ἀδικημάτων, ὧν τὴν πόλιν

mini. Neq; proniores esse debetis ad gratiã, ob beneficia, quę se pręstituros promittunt, q̃ ad vindictam, ob scelera quæ perpetrarunt: neq; ipsos triginta absentes, vt pœnas dent, persequi; præsentes verò dimittere: ne videatur ipsa fortuna, quæ hos Reip. tradidit, plus vobis auxilii præstitisse, q̃ vos vobis ipsis. Capitis igitur arcessite non ipsum tantũ Eratosthenẽ, sed & istos amicos per quos defenditur, & cum quibus hæc ipsa perpetrauit: quamuis longè alia periculi ratio fuerit Reip. quàm Eratostheni. Hic n. & accusator erat, & iudex eorum quæ facta dicebãtur: apud nos autẽ vt accusatori, ita etiam defensori suus datur locus. Ac hi quidem neglecta iuris ac iudicii regula, innocentes occiderunt: at vos de his, qui Remp. euerterũt, iuris ac legum seruata consuetudine, iudicare nõ dedignamini. De quibus meritas scelerum pœnas, quæ in Remp. commiserũt, nunquam sumere possetis, licet id

Pulchra antithesis.

XX.

Comparatio seu potius dissimilitudo iniquitatis Eratosthenis, & æquitatis iudicum.

Nullum satis graue supplicium statui posse in Eratosthenem.

etiã præter leges ſummo ſtudio facere conemini. Quo enim ſupplicio affecti debitas flagitiorum pœnas luiſſe videri queãt? An ipſis, liberiſq; eorum interfectis, iuſtas cædis pœnas ſumſerimus, ſatiſque vlti erimus eorũ iniuriam, quorũ hi parentes, fratres, & filios indemnes necauerunt? Atenim ſi bonis omnib. mulctentur, aut ærario inferendis, cuius (cuius multa in rem ſuam verterũt) aut priuatorum gregi diſtribuendis, (quorum domos diripuerũt) æquaſne pœnas ſoluiſſe putarẽtur? Cum igitur, quocunq; te vertas, nullo ſatis graui ſupplicio plecti queant; nunquid turpe vobis eſſet, quodcunq; ſuppliciũ, quo quis plectere hos velit, repudiare? Videtur autem quouis audaciæ prorupturus is, qui venit cauſam huius acturus, & defenſurus apud eos Iudices, qui ſcelerũ huius teſtes ſunt, quiq; nõ alieni, neq; immunes à malis, ſed ipſemet huius improbitatem ſunt experti. Adeo au-

ἠδικήκασι, λάβοιτε. τί γὰρ ἂν παθόντες, δίκην τὴν ἀξίαν εἴησαν τῶν ἔργων δεδωκότες; πότερον, εἰ αὐτοὺς ἀποκτείνοιτε καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν, ἱκανὴν ἂν τοῦ φόνου δίκην λάβοιμεν, ὧν οὗτοι πατέρας καὶ υἱεῖς καὶ ἀδελφοὺς ἀκρίτως ἀπέκτειναν; ἀλλὰ γὰρ εἰ τὰ χρήματα τὰ φανερὰ δημεύσετε, καλῶς ἂν ἔχοι, ἢ τῇ πόλει, ἧς οὗτοι πολλὰ εἰλήφασιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις, ὧν οἰκίας ἐξεπόρθησαν; ἐπειδὴ τοίνυν πάντα ποιοῦντες, δίκην παρ' αὐτῶν οὐκ ἂν δύναισθε λαβεῖν, πῶς οὐκ αἰσχρὸν ὑμῖν καὶ ἡντινοῦν ἀπολιπεῖν ἥντινά τις βούλοιτο παρὰ τούτων λαμβάνειν; πᾶν δ' ἄν μοι δοκεῖ τολμῆσαι ὅστις νυνὶ, οὐχ ἑτέρων ὄντων τῶν δικαστῶν, ἀλλ' αὐτῶν τῶν κακῶς πεπονθότων, ἥκει ἀπολογησόμενος πρὸς αὐτοὺς τοὺς μάρτυρας τῆς τούτου πονηρίας." τοσοῦτον δὲ

ὑμῶν

ὑμῶν καταπεφρόνηκεν, ἢ ἑτέροις πεπίστευκεν. ὧν ἀμφοτέρων ἄξιον ἐπιμεληθῆναι, ἐνθυμουμένοις ὅτι οὔτ' ἂν ἐκεῖνα δύναιντο ποιεῖν, μὴ ἑτέρων συμπραττόντων, οὔτ' ἂν νῦν ἐπεχείρησαν ἐλεῖν, μὴ ὑπὸ τῶν αὐτῶν οἰόμενοι σωθήσεσθαι, οἱ οὐ τούτοις ἥκουσι βοηθήσοντες, ἀλλὰ ἡγούμενοι πολλὴν ἄδειαν σφίσιν ἔσεσθαι τῶν πεπραγμένων, καὶ τοῦ λοιποῦ ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούλωνται, εἰ τοὺς μεγίστων κακῶν αἰτίους λαβόντες ἀφήσετε. ἀλλὰ καὶ τῶν συνεργούντων αὐτοῖς ἄξιον θαυμάζειν, πότερον ὡς κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ αἰτήσονται, τὴν αὐτῶν ἀρετὴν πλείονος ἀξίαν ἀποφαίνοντες τῆς πονηρίας. ἐβουλόμην μὲν τ' ἂν αὐτοὺς οὕτω προθύμους εἶναι σώζειν τὴν πόλιν, ὥσπερ οὗτοι ἀποδοῦναι, ἢ ὡς δεινοὶ λέγειν ἀπολογήσονται, καὶ τὰ τούτων ἔργα πολλοῦ ἄξια ἀποφανοῦσιν. ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν

vos contemsit, aut aliis confisus est. Quorū neutrū vobis est negligendū, sed cogitandum, q̃ neq; sine aliorum auxilio possent vnquam talia efficere, neq; nunc vestris sese manibus eripere aggressi essent, nisi per eosdē seruari se posse incolumes, credidissent. Qui tamen non tam horū salutis, q̃ suæ impunitatis & licentiæ causa laborāt: vt & eorum, quæ fecerūt, & quæ licenter facturi sunt, pœnas euadant; si maximorum scelerū auctores dimiseritis. Atqui mirari etiam æquū est, vtrum horum socii & auxiliarii se probos haberi studeant, an improbos; quādo maiorem virtutis ipsorū rationem, quàm improbitatis habendam dictitāt. Optarim autē vt ipsi tanto studio conentur bene mereri de Rep. quanto hi se venditare; vt, reos defendendo, dicendi facultatem ostentēt, ac res eorum gestas laudib. extollant; cùm tamen nullus istorum vnquam pro cau-

Metum incutit Iudicibus, si impunitus dimittatur.

In eos qui Eratostheni patrocinabantur.

ſæ veſtræ æquitate quicquam dicere ſit conatus. Sed & teſtes contemplari æquum eſt, qui, cùm teſtimonio ſuo his ſubuenire conentur, ipſos accuſant, nimiſque obliuioſos & ſtolidos vos eſſe exiſtimant; ſi populi veſtri Athenienſis auxilio, ipſorũ triginta ſecuritatẽ & incolumitatem propugnaturos ſperant; cum per Eratoſthenẽ, eiuſq; in magiſtratu collegas vix in defunctorũ funera prodire licuerit. Atq; hi tales cùm ſint, ſi dimittãtur incolumes, rurſus ciuitati perniciẽ adferre poſſunt: illi verò ab his interempti ſuo fato functi nullã hoſtibus pœnam infligere amplius queant. Indignũ igitur videri queat, illorũ exſequiis, * qui ciuitati exitio fuerunt, tot adeſſe quot ab ipſis interempti ſunt; cùm iniquè ab ipſis interemptorum vix vllus euaſerit amicus, [qui ipſis parentaret]. Et profectò veſtræ cauſæ [quamuis æquiſſimæ] pro qua multa incõmoda ſuſtinuiſtis; fa-

οὐδεὶς αὐτῶν οὔτε τὰ δίκαια πώποτε ἐπεχείρησεν εἰπεῖν. ἀλλὰ τοὺς μάρτυρας ἄξιον ἰδεῖν, οἱ τούτοις μαρτυροῦντες, αὐτῶν κατηγοροῦσι· σφόδρα ἐπιλήσμονας καὶ εὐήθεις νομίζοντες ὑμᾶς εἶναι, εἰ διὰ μὲν τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἀδεῶς ἡγοῦνται τοὺς τριάκοντα σώσειν, διὰ δὲ Ἐρατοσθένην καὶ τοὺς συνάρχοντας αὐτοῦ, δεινὸν ἦν καὶ τῶν τεθνεώτων ἐπ' ἐκφορὰν ἐλθεῖν. καίτοι οὗτοι μὲν σωθέντες, πάλιν ἂν δύναιντο τὴν πόλιν ἀπολέσαι· ἐκεῖνοι δὲ οὓς οὗτοι ἀπώλεσαν, τελευτήσαντες τὸν βίον, πέρας ἔχουσι τῆς παρὰ τῶν ἐχθρῶν τιμωρίας. οὐκοῦν δεινὸν εἰ τῶν μὲν ἀδίκως τεθνεώτων οἱ φίλοι συναπώλλυντο, αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν πόλιν ἀπολέσασιν, ἤ που ἐκφορὰν πολλοὶ ἥξουσιν, ὁπότε [νοηθεῖεν] τοσοῦτοι παρασκευάζονται. καὶ μὲν δὴ πολὺ ῥᾴδιον ἡγοῦμαι εἶναι, ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς ἐπάσχε-

ἐπάσχετε ἀντειπεῖν, ἢ περὶ ὧν οὗτοι πεποιήκασιν ἀπολογήσασθαι. καίτοι λέγουσιν ὡς Ἐρατοσθένης ἐλάχιστα τῶν τριάκοντα κακὰ εἴργασται, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀξιοῦσι σωθῆναι. ὅτι δὲ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πλεῖστα εἰς ὑμᾶς ἐξημάρτηκεν, οὐκ οἴονται χρῆναι αὐτὸν ἀπολέσθαι. ὑμεῖς δὲ δείξατε ἥντινα γνώμην ἔχετε περὶ τῶν πραγμάτων. εἰ μὲν γὰρ τούτου καταψηφιεῖσθε, δῆλοι ἔσεσθε ὡς ὀργιζόμενοι τοῖς πεπραγμένοις· εἰ δὲ ἀποψηφιεῖσθε, ὀφθήσεσθε τῶν αὐτῶν ἔργων ἐπιθυμηταὶ τούτοις ὄντες, καὶ οὐχ ἕξετε λέγειν ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα προσταχθέντα ἐποιεῖτε. νυνὶ μὲν γὰρ οὐδεὶς ὑμᾶς ἀναγκάζει παρὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἀποψηφίζεσθαι. ὥστε συμβουλεύω, μὴ τούτων ἀποψηφισαμένους, ὑμῶν αὐτῶν καταψηφίσασθαι. μηδ' οἴεσθε κρύβδην τὴν ψῆφον· φανερὰν γὰρ τῇ πόλει τὴν ὑμετέραν γνώμην ποιήσετε.

cilius quis contradicat, quàm horum geſtis patrocinetur. Et dicũt qui- XXII.
dem quod inter ipſos triginta Eratoſthenes pauciſſima patrauerit ſcelera, ideoque incolumitate ſit dignus: at quod inter cæteros Gręcos frequentiſſimè vos offenderit, grauiſſimeq; in vos peccarit, non ideo cenſent perdẽdum eſſe. Veſtrum autem erit declarare quid de hoc negotio ſentiatis. Nam ſi hunc condemnaueritis, ſatis declarabitis vos huiuſmodi rebus indignari: ſin abſolueritis, videbimini eodem cum his ſtudio teneri. Neque dicere vobis licebit, quod triginta-virorum mandata exſecuti ſitis; cùm nemo nunc vos cogat præter animi ſententiam quenquam abſoluere. Propterea ſuadeo, ne hos abſoluendo vos ipſos cõdemnetis, neve exiſtimetis ſuffragia fore occulta, quæ vniuerſæ Reipublicæ veſtram ſentẽtiam ob oculos ponent.

Infamiæ metu terret Iudices.

Epilogus.

Sed finem faciam, ſi paucis vtroſq; admonuero, & hos qui in vrbe mā-ſerunt, & illos qui ex Piræo redierunt; vt calamitatibus & incōmodis ab hiſce profectis, tanquam exemplis ob oculos poſitis, ſententias feratis. Ac principio quidem quotquot in ciuitate permanſiſtis, recordamini vos tā graui imperio ab his eſſe preſſos, vt & fratribus, & filiis, & ciuibus coacti ſitis eiuſmodi bellum mouere, in quo victi quidem nihilo infeliciores eratis victoribus, victores verò horum tyrannorū eratis mancipia. Hos eo rerum ſtatu magnificas ſibi exſtruxiſſe ædes; vos autē propter bellū inteſtinum eaſdem habere viles & contemtas. Siquidem cōmodo aliquo vnà ſecum vos frui noluerunt, eadem verò notari ignominia coegerunt; adeoque vos cōtemtos habuerūt, vt vos ſibi fidos & beneuolos ſint arbitrati, non quod alicuius boni cum ipſis eſſetis participes, ſed,

Βούλομαι δὲ ὀλίγα ἑκατέρους ἀναμνήσας, καταβαίνειν, τούς τε ἐξ ἄστεος καὶ τοὺς ἐκ Πειραιέως· ἵνα τὰς ὑμῖν διὰ τούτων γεγενημένας συμφορὰς παραδείγματα ἔχοντες, τὴν ψῆφον φέρητε. καὶ πρῶτον μὲν ὅσοι ἐξ ἄστεος ἐστέ, σκέψασθε ὅτι ὑπὸ τούτων οὕτω σφόδρα ἤρχεσθε; ὥστε ἀδελφοῖς καὶ υἱέσι καὶ *πολίταις ἠναγκάζεσθε πολεμεῖν τοιοῦτον πόλεμον, ἐν ᾧ ἡττηθέντες μὲν, τοῖς νικήσασι τὸ ἴσον εἴχετε, νικήσαντες δ' ἂν, τούτοις ἐδουλεύετε. καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους οὗτοι μὲν ἂν ἐκ τῶν πραγμάτων μεγάλους ἐκτήσαντο, ὑμεῖς δὲ διὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον ἐλάττους εἴχετε. συνωφελεῖσθαι μὲν γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἠξίουν, συνδιαβάλλεσθαι δ' ἠνάγκαζον, εἰς τοσοῦτον ὑπεροψίας ἐλθόντες, ὥστε οὐ τῶν ἀγαθῶν ∴ κοινούμενοι, πιστοὺς ὑμᾶς ἐκτῶντο, ἀλλὰ

τῶν ὀ-

τῶν ὀνειδῶν μεταδιδόντες, εὔνους ᾤοντο εἶναι. ἀνθ' ὧν ὑμεῖς νῦν ἐν τῷ θαρραλέῳ ὄντες, καθόσον δύνασθε, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκ Πειραιέως τιμωρήσασθε. ἐνθυμηθέντες μὲν ὅτι ὑπὸ τούτων πονηροτέρων ὄντων ἤρχεσθε, ἐνθυμηθέντες δὲ ὅτι μετ' ἀνδρῶν νῦν ἀρίστων πολιτεύεσθε, καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθε, καὶ περὶ τῆς πόλεως βουλεύεσθε· ἀναμνησθέντες δὲ τῶν ἐπικούρων, οὓς οὗτοι φύλακας τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς καὶ τῆς ὑμετέρας δουλείας εἰς τὴν ἀκρόπολιν κατέστησαν. καὶ πρὸς ὑμᾶς μὲν, ἔτι πολλῶν ὄντων εἰπεῖν, τοσαῦτα λέγω. ὅσοι δ' ἐκ Πειραιέως ἐστὲ, πρῶτον μὲν τῶν ὅπλων ἀναμνήσθητε, ὅτι πολλὰς μάχας ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ μαχεσάμενοι, οὐχ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὑπὸ τούτου εἰρήνης οὔσης ἀφῃρέθητε τὰ ὅπλα· ἔπειθ' ὅτι ἐξεκηρύχθητε μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἣν ὑμῖν οἱ πατέρες παρέδο-

quod eandē, qua ipsi notabātur, ignominiam vobis inurerēt. Quare vos iam securitatem & libertatem nacti pro viribus & vosmetipsos, & eos, qui ex Piræo redierūt, vlciscemini; ac recolemini, quod nequissimorum imperio tunc parueritis, nunc autem cum viris præstantissimis Rempubl. administretis, aduersus hostes pugnetis, & de Rep. deliberetis: Recoletis præsidii, quod Principatus vestri custodes, seruitutisq; vindices in arce collocarunt. Ac vobis quidem, quamuis plurima restent dicenda, hæc dicta sint.

Vos autem qui è Piræo XXIII.
estis, recordamini, quod cùm varia bella in peregrina ac hostili regione gesseritis, non tamen ab hostibus, sed ab iis ipsis, cum quibus pacem habebatis, arma vestra vobis fuerint ademta: quod ea ciuitate sitis expulsi, quam maiores vestri vobis habitandam relique-

tim ſpoliarũt, partim ſua præſentia profanarunt; pro Repub. quam ex magna paruã effecerunt; pro naualibus, quæ perdiderunt; & pro iniuſtè peremptis dicenda putaui. Quibus, cùm viuis ſuccurrere nequiueritis, quæſo, mortuis auxilium veſtrũ præſtate; vobiſq; perſuadete hos ipſos defunctos vos audire, vos ſuffragia ferentes videre: qui exiſtimabunt, ſi hos abſolueritis, ſe condemnari; ſin autem hos ſupplicio affeceritis, ſuam vicẽ vos eſſe vltos putabunt. Finem accuſationis meę faciam. Audiſtis, vidiſtis, incommoda ſenſiſtis, ipſos habetis, iudicate.

ἀπέδοντο, τὰ δ᾽ εἰσιόντες ἐμίαινον· ὑπέρ τε τῆς πόλεως, ἣν μικρὰν ἐποίουν· ὑπέρ τε τῶν νεωρίων, ἃ καθεῖλον· καὶ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, οἷς ὑμεῖς ἐπειδὴ ζῶσιν ἐπαμῦναι οὐκ ἠδυνάσθε, ἀποθανοῦσι βοηθήσατε. οἶμαι δ᾽ αὐτοὺς ὑμῶν τε ἀκροᾶσθαι, καὶ ὑμᾶς εἴσεσθαι τοὺς τὴν ψῆφον φέροντας· ἡγουμένους, ὅσοι μὲν ἂν τούτων ἀποψηφίσησθε, αὐτῶν θάνατον καταψηφιεῖσθαι· ὅσοι δ᾽ ἂν παρὰ τούτων δίκην λάβωσιν, ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας πεποιημένους. παύσομαι κατηγορῶν. ἀκηκόατε, ἑωράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε, δικάζετε.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ Ἀ'ΓΟΡΆ-του ἐνδείξεως.

LYSIÆ ORATIO XII.

Contra Agorati delationem & indicium.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

*Agoratus è seruis oriundus & publicus Atheniensis Reipubl. seruus, pro ciue se gerens, subornatus ab eis qui o*ligarchiæ, *hoc est, paucorum principatui studebant, nomina præclarorum quorundam virorum detulit, quasi aduersantium magistratui, & turbas, seditionesq́ molientium in Repub. Cuius rei obtentu & morte mulctati sunt. Erant autem hi delati* Democratiæ *amatores, qui, nisi è medio sublati essent, aliis videbantur impedimento futuri, ne propositum assequerentur. Populari ergo statu restituto, accusatur Agoratus à quodam, quod fratris ipsius Dionysodori, aliorumq́ multorum homicida esset, & ad supplicium poscitur. Ex* narratione *ipsa satis prolixa & perspicua, quomodo res gesta sit, facile cognoscitur.* Confirmatio *breuis est, petita ex ipsius Agorati confessione, & Senatus decretis.* Confutatio *prolixior, in qua præcipuas quinque refellit rationes, quibus Agoratus tueri se conabatur: Quarum* prima *est, quod coactus & inuitus hæc fecisset;* Secunda, *quod Menestrato plurima Reip. incommoda asscribenda sint;* Tertia, *quod Phrynichum Reip. pernitiosum interficiendo, bene de populo Atheniensi sit meritus, & ideo ciuitate donatus:* Quarta, *quod ad Phylem cum cæteris venerit:* Quinta, *quod fœderibus &* ἀμνηστίᾳ *constituta, omnis supplicii metu liberetur. In* secunda *autem ratione refellenda, obiter & variorum Agorati flagi-*

tiorum meminit, & trium eius fratrum; quos omnes scelerum suorum causa ignominiosâ morte mulctatos refert. Argumento non est dissimilis præcedenti Orationi. Vt enim illic Eratosthenes accusabatur, quòd, triginta Tyrannis imperantibus Polemarcho causa mortis fuisset: ita hîc Agoratus Dionysodori mortis reus agitur; quòd, quo tempore nouis rebus multi studebant, falsò eius indicio delatus, constitutis iam triginta Tyrannis perierit. Acta sunt autem hæc partim antequam triginta Tyranni imperarent, partim ipsis imperantibus. Propterea, si rerum gestarum ordinem spectemus, hæc in Agoratum Oratio meritò illam præcederet. Sed quoniam id parum referre putaui, ordinem ab aliis obseruatum turbare nolui. Genus causæ non obscurum, Status est Qualitatis.

Notanda.

1 *Animaduersio in sceleratos in Rempu. maximè est necessaria; quæ si negligitur, omnem simul recti & æqui disciplinam collabi necesse est. Pœnæ metus Virtutum est elementum. Non immeritò igitur scelerum vindices Diis & hominibus acceptos fore asserit.*

2 *Nouitatis studiosos plerumque comitatur crudelitas, & libido tollendi è medio eos, quos suis conatibus obstituros formidant. Vt autem omne nouitatis studium è Rep. tollatur, illa Zaleuci lex in vsum esset reuocanda. Vt, si quis nouam velit legem introducere; is laqueo in collum iniecto de sua lege verba faciat, &, si legem veterem abolendam, suamq; recipiendam persuadeat; honoribus & beneficiis cumulatus recedat; sin autem, quæ noua proponitur lex iniusta, aut vetus laudabilior videatur; statim nouæ legis suasor laqueo constricto strangulerur.*

3 *Theramenis animum populari statui iniquum, vt præcedente Oratione, ita hic quoque satis accuratè declarat.*

4 *Seruis non esse fidendum indicat: vt nec multis seruili*

uili ingenio præditis aduenis, præsertim in negotiis Reipub. quod, cùm nullo aut loci aut populi amore teneantur, apud quos peregrini & sæpe contemti viuunt; nullam quoque salutis eorum rationem habeant.

5 *Vt magis infamem reddat Agoratum, fratrum eius flagitia & mortem ignominiosam refert, quo declaret vniuersum fratrum gregem in eodem ludo videri doctum & institutum ad malitiam: &, quod praua indolis omnes eadem studeant, neque declinatum quidquam ab aliorum ingenio vllum reperias: vt Terentii verbis vtamur. Et,*

Naturæ sequitur semina quisque suæ, *ait ille.*

6 *Phrynichi percussoribus summi præmii loco libertas est concessa, quod facinus, cum videret populo esse gratum, Agoratus sibi vindicare voluit. Est quidem homicidium meritò sub pœna talionis interdictũ; sed vt membra quædam amputantur, si & ipsa sanguine, & tanquam spiritu carere cœperint: sic istæ in figura hominis feræ, & immanes belluæ à communi ciuitatis atque adeo humanitatis corpore segregandæ sunt; quod cum his nec fides, nec iusiurandum commune esse debeat; (auctore Cicerone) vt qui sint communes hostes omnium.* Lib. 3. Offic.

7 *Fœdera, quorum hic fit mentio, sunt ea, quibus* πολύφατος *illa & celebris* ἀμνηστία *est constituta, hoc est, omnium delictorum obliuio, vt nemo delicti causa triginta Tyrannorum tempore in Reipubl. administratione commissi, in ius vocari; nemo ad supplicium posci debeat. Sed declarat Lysias, hæc fœdera nihil ad Agoratum pertinere.*

ΠΡΟΣΗ'ΚΕΙ μὲν, ὦ ἄνδρες δικασαὶ, πᾶσιν ὑμῖν, τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν οἳ ἀπέθανον εὖνοι ὄντες τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ:

OFFICII vestri ratio postulat, Iudices, vt vos omnes eorum causam vindicetis, qui studio beneuolentiæ vestro populo exhibitę vita priuati sunt: *Ab æquitate & officio Iudicũ exordium.*

Quæ res non minima ex parte me attingit: Affinis enim mihi erat Dionysodorus, & nepos. Quapropter eadem mihi inimicitiarum causa cum Agorato hoc est, quæ & populo vestro. Ea enim hic perpetrauit, propter quæ & meritò à me odio habetur, & iure à vobis, Deo fauente, punietur. Dionysodorum enim, & alios multos, quorum nomina audietis, viros bene de populo Atheniẽsi meritos, cum triginta illi imperarent, occidit, Iudicem se contra illos professus. Quæ cùm faceret, & me priuatim, & omnes vel affinitate vel cognatione illi coniunctos grauiter læsit: Rempublicam vero vniuersam, ereptis ipsi talibus viris, vt ego existimo, nõ parum afflixit. Æquum igitur existimo, Iudices, & pium, vt & ego & vos, quotquot estis, (pro suis quisq; viribus,) hoc vindicemus: quod & Deorum & hominum beneuolentiam, si id feceri-

Aduersariũ in odiũ vocat, quòd malè de Republica sit meritus.

1. Animaduertendũ in sceleratos.

προσήκει δὲ καὶ μοὶ οὐχ ἥκιστα· κηδεστὴς γάρ μοι ἦν Διονυσόδωρος καὶ ἀνεψιός· τυγχάνει οὖν μοι ἡ αὐτὴ ἔχθρα πρὸς Ἀγόρατον τουτονὶ καὶ τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ ὑπάρχουσα. ἔπραξε γὰρ οὗτος τοιαῦτα δι᾽ ἃ ὑπὸ ἐμοῦ νυνὶ εἰκότως μισεῖται· ὑπό τε ὑμῶν, ἂν θεὸς θέλῃ, δικαίως τιμωρηθήσεται. Διονυσόδωρον γὰρ τὸν κηδεστὴν τὸν ἐμὸν, καὶ ἑτέρους πολλοὺς ὧν δὴ τὰ ὀνόματα ἀκούσεσθε, ἄνδρας ὄντας ἀγαθοὺς περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον, ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἀπέκτανε, μηνυτὴς κατ᾽ ἐκείνων γενόμενος. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἐμὲ μὲν ἰδίᾳ καὶ ἕκαστον τῶν προσηκόντων μεγάλα ἐζημίωσε· τὴν δὲ πόλιν κοινῇ πᾶσαν τοιούτων ἀνδρῶν ἀποστερήσας, οὐ μικρὰ, ὡς ἐγὼ νομίζω, ἔβλαψεν. Ἐγὼ οὖν, ἄνδρες δικασταὶ, δίκαιον καὶ ὅσιον ἡγοῦμαι εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν ἅπασι, τιμωρεῖσθαι καθ᾽ ὅσον ἕκαστος δύναται· καὶ ποιοῦσι ταῦτα νομίζω ἡμῖν καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρ᾽ ἀνθρώπων ἀ-

τῶν ἄμεινον ἂν γίγνεσθαι. δεῖ δ' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐξ ἀρχῆς τῶν πραγμάτων ἁπάντων ἀκοῦσαι· ἵν' εἰδῆτε, πρῶτον μὲν, ᾧ τρόπῳ ὑμῖν ἡ δημοκρατία κατελύθη, καὶ ὑφ' ὅτου· ἔπειτα, ᾧ τρόπῳ οἱ ἄνδρες ὑπ' Ἀγοράτου ἀπέθανον, καὶ διότι ἀποθνήσκειν μέλλοντες ἐπέσκηψαν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἀκριβῶς ἂν μαθόντες, ἥδιον καὶ ὁσιώτερον Ἀγοράτου τουτουῒ καταψηφίζοισθε. ὅθεν οὖν ἡμεῖς τε ῥᾷστα διδάξομεν, καὶ ὑμεῖς μαθήσεσθε, ἐντεῦθεν ὑμῖν ἄρξομαι διηγεῖσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ αἱ νῆες αἱ ὑμέτεραι διεφθάρησαν, καὶ τὰ πράγματα ἐν τῇ πόλει ἀσθενέστερα ἐγεγένητο, οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον αἵ τε νῆες αἱ Λακεδαιμονίων ἐπὶ τὸν Πειραιᾶ ἀφικνοῦνται, καὶ ἅμα λόγοι πρὸς Λακεδαιμονίους περὶ τῆς εἰρήνης ἐγίνοντο. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ οἱ βουλόμενοι νεώτερα πράγματα ἐν τῇ πόλει γίγνεσθαι, ἐπεβούλευον· νε-

mus, nobis simus comparaturi. Oportet autem, Athenienses, vt ab ipso rei exordio omnia audiatis, vt cognoscatis inprimis, quomodo vestra democratia euersa sit, & à quo: deinde qua ratione hi viri ab Agorato interfecti sint, & cur morituri extrema sua mandata amicis commiserint. Hæc enim omnia vbi intellexeritis, lubentiore, firmioreq; animo Agoratũ hunc condemnabitis. Inde autem Orationis ducam initium, vnde & ego facillimè docere, & vos promtissimè singula cognoscere queatis. Nauibus vestris perditis, ac Reipublicæ negotiis in peius labentibus, Lacedæmoniorum naues non multo post tempore ad Piræum accesserunt, ac simul sermo de pace cum Lacedæmoniis componenda sparsus est. Eodem tempore, qui nouis rebus studebant, in Republica, insidias meditabãtur, ex-

Propositio.

II.

Narratio.

2.

Nouitatis studiosi plerunque insidiis nituntur.

iſtimantes optimã ſe occaſionem nactos, tali maximè tempore, ad omnia ex animi ſui ſentẽtia, conſtituenda & moderanda. Arbitrabantur autẽ præter populi prefectos, belli duces; & centuriones nihil ſibi eſſe impedimento. Hos igitur volebant quacumq; ratione è medio ſublatos, vt facili negotio poſſent, quæ meditabantur, perficere. Primùm igitur Cleophontem hoc modo ſunt aggreſſi. In primo, qui de pace habebatur, conuentu; cùm, qui Lacedæmone reuerſi erant, nunciarent, quibus conditionibus Lacedæmonii pacem eſſent facturi; (ſi, nimirum, longi muri ad decem ſtadia vtrimq; diruerentur:) tum vos, viri Athenienſes, de muris diruendis nequaquam audire ſuſtinuiſtis: & Cleophon ſurgens veſtro omnium nomine contradixit, aſſerens nulla id ratione fieri poſſe. Poſt hęc

μίζοντες κάλλιστον καιρὸν εἰληφέναι, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τότε χρόνῳ, τὰ πράγματα ὡς αὐτοὶ ἠβούλοντο καταστήσασθαι. ἡγοῦντο δὲ οὐδὲν ἄλλο σφίσιν ἐμποδὼν εἶναι, ἢ τοὺς τοῦ δήμου προεστηκότας, καὶ τοὺς στρατηγοῦντας καὶ ταξιαρχοῦντας. τούτους οὖν ἐβούλοντο ἄλλως γέ πως ἐκποδὼν ποιήσασθαι, ἵνα ῥᾳδίως ἃ βούλοιντο διαπράττοιντο. πρῶτον μὲν οὖν Κλεοφῶντι ἐπέθεντο ἐκ τρόπου τοιούτου. ὅτε γὰρ ἡ πρώτη ἐκκλησία περὶ τῆς εἰρήνης ἐγίγνετο, καὶ οἱ παρὰ Λακεδαιμονίων ἥκοντες ἔλεγον, ἐφ᾽ οἷς ἕτοιμοι εἶεν τὴν εἰρήνην ποιεῖσθαι Λακεδαιμόνιοι, εἰ κατασκαφείη τῶν τειχῶν τῶν μακρῶν ἐπὶ δέκα στάδια ἑκατέρου· τότε ὑμεῖς τε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ ἠνέσχεσθε ἀκούσαντες περὶ τῶν τειχῶν τῆς κατασκαφῆς, Κλεοφῶν τε ὑπὲρ ὑμῶν πάντων ἀναστὰς ἀντεῖπεν, ὡς οὐδενὶ τρόπῳ οἷόν τε εἴη ποιεῖν ταῦτα. μετὰ δὲ ταῦτα

Θηρα-

Θηραμένης, ἐπιβουλεύων τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ, ἀναστὰς λέγει, ὅτι, ἐὰν αὐτὸν ἕλησθε περὶ τῆς εἰρήνης πρεσβευτὴν αὐτοκράτορα, ποιήσειν ὥστε μήτε τῶν τειχῶν διελεῖν, μήτε ἄλλο τὴν πόλιν ἐλαττῶσαι μηδέν· οἴοιτο δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν παρὰ Λακεδαιμονίων τῇ πόλει εὑρήσεσθαι. πεισθέντες δὲ ὑμεῖς εἵλεσθε ἐκεῖνον πρεσβευτὴν αὐτοκράτορα, ὃν τῷ προτέρῳ ἔτει στρατηγὸν χειροτονηθέντα ἀπεδοκιμάσατε, οὐ νομίζοντες εὔνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐλθὼν εἰς Λακεδαίμονα, ἔμενεν ἐκεῖ πολὺν χρόνον, καταλιπὼν ὑμᾶς πολιορκουμένους· εἰδὼς τὸ ὑμέτερον πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ ἐχόμενον, καὶ διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὰ κακά, τοὺς πολλοὺς τῶν ἐπιτηδείων ἐνδεεῖς ὄντας· νομίζων, εἰ διαθείη ὑμᾶς ἀπόρως, ὥσπερ διέθηκεν, ἀσμένως ὁποιαντινοῦν ἐθελῆσαι

Theramenes fraudib. & dolis populum Atheniẽſem circumuenire volens progreditur, ac ait, quod, ſi ſe eligant cum ſumma poteſtate legatũ, effecturum, vt neq; muri diruãtur, neq; aliud quippiam incommodi ciuitati eueniat; & ſibi perſuadere interim videbatur, quod aliud quippiam ſalutare à Lacedæmoniis eſſet impetraturus. Vos autem ita perſuaſi, ipſum legatũ cum ſumma poteſtate elegiſtis, quem præcedenti anno exercitus ductorem cõſtitutum repudiaueratis; quod ipſum animo à populo alieno eſſe exiſtimaretis. Ac ipſe quidem Lacedæmonẽ profectus, diu ibi deſedit, permiſitq; vos obſideri & oppugnari; cum ſciret populũ veſtrum magna conſilii inopia laborare, & propter bellum malaque pręſentia, multos rerum neceſſariarum indigos eſſe: ſed exiſtimabat, ſi in ſummam vos deſperationem adduxiſſet, ſicut & adduxit, quamcunq;

Theramenes fraudulentus.

III.

3. *Theramenes populo Athenienſi ſe iniquũ declarat.*

vos pacem facile admissuros. Qui autem hic restiterant, dolisq; & fraudibus in id incumbebant, vt democratiam euerterent; in iudicium Cleophontem vocauerunt, eo quidem prætextu, quod ab armis, vt videbatur, recessurus non compareret; reuera autẽ quod vestro nomine contradixisset, nec muros dirui voluisset. Hunc igitur ad tribunal protractum qui oligarchiam desiderabant, hac occasione interficiẽdum curarunt. Tandem Theramenes Lacedęmone cùm rediret, accedentes ad illum nonnulli tum milites, tum centuriones (quorum in numero erãt Strombichides & Dionysodorus, & alii ex ciuibus nonnulli, vestrorum cõmodorũ studiosi, vt post ea apparuit) grauiter cum eo expostulabãt. Redierat enim talem ferens pacem, qualem & nos reipsa edocti cognouimus. Multos enim ciues bonos amisimus, & ipsi à triginta-viris eiecti su-

Cleophõ popularis status amans in iudicium vocatur.

Dionysodorus & alii cum Theramene de pace iniqua expostulat.

ἂν εἰρήνην ποιήσαιντο. οἱ δ' ἐνθάδε ὑπομένοντες καὶ ἐπιβουλεύοντες καταλῦσαι τὴν δημοκρατίαν, εἰς ἀγῶνα Κλεοφῶντα καθιστᾶσι· πρόφασιν μὲν, ὅτι οὐκ ἦλθεν εἰς τὰ ὅπλα ἀναπαυσόμενος· τὸ δ' ἀληθὲς, ὅτι αὐτεῖπεν ὑπὲρ ὑμῶν, μὴ καθαιρεῖν τὰ τείχη. ἐκεῖνον μὲν οὖν δικαστήριον παρασκευάσαντες, καὶ εἰσελθόντες οἱ βουλόμενοι ὀλιγαρχίαν καταστήσασθαι, ἀπέκτειναν ἐν τῇ προφάσει ταύτῃ. Θηραμένης δὲ ὕστερον ἀφικνεῖται ἐκ Λακεδαίμονος· προσιόντες δ' αὐτῷ τῶν τε στρατιωτῶν τινες καὶ τῶν ταξιαρχῶν (ὧν ἦν Στρομβιχίδης καὶ Διονυσόδωρος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πολιτῶν εὐνοοῦντες ὑμῖν (ὥς γ' ἐδήλωσαν ὕστερον) ἠγανάκτουν σφόδρα· ἦλθε γὰρ φέρων εἰρήνην τοιαύτην, ἣν ἡμεῖς ἔργῳ μαθόντες ἔγνωμεν. πολλοὺς γὰρ τῶν πολιτῶν καὶ ἀγαθοὺς ἀπωλέσαμεν, καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐξηλάθημεν

μὲν. ἦν γὰρ ἀντὶ μὲν τοῦ ἐπὶ δέκα στάδια τῶν μακρῶν τειχῶν διελεῖν, ὅλα τὰ μακρὰ τείχη διασκάψαι· ἀντὶ δὲ τοῦ ἄλλο τι ἀγαθὸν τῇ πόλει εὑρέσθαι, τάς τε ναῦς παραδοῦναι τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ τὸ περὶ τὸν Πειραιᾶ τεῖχος, περιελεῖν. ὁρῶντες δὲ οὗτοι οἱ ἄνδρες ὀνόματι μὲν εἰρήνην λεγομένην, τῷ δ' ἔργῳ τὴν δημοκρατίαν καταλυομένην, οὐκ ἔφασαν ἐπιτρέψαι ταῦτα γενέσθαι· οὐκ ἐλεοῦντες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ τείχη, εἰ πεσεῖται, οὐδὲ κηδόμενοι τῶν νηῶν, εἰ Λακεδαιμονίοις παραδοθήσονται (οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς τούτων πλεῖον ἢ ὑμῶν ἑκάστῳ προσῆκεν) ἀλλ' αἰσθόμενοι, ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τὸ ὑμέτερον πλῆθος καταλυθησόμενον. οὐδ' (ὥς φασί τινες) οὐκ ἐπιθυμοῦντες εἰρήνην γίγνεσθαι, ἀλλὰ βουλόμενοι βελτίω ταύτης εἰρήνης τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων ποιήσασθαι.

mus. Nam loco decem stadiorũ, quæ antea longis muris diruendis fuerant præfinita, vniuersi nũc longi muri erãt subuertendi: loco eius, quod aliud quippiam boni ciuitati esset impetraturus, naues erãt tradendæ Lacedæmoniis, & Piræi murus subruendus. Hi autem viri cum viderẽt pacis quidem nomen obtendi, sed reipsa democratiam euerti, responderunt nunquam se, vt id fieret, permissuros: Non, ô Athenienses, quod murorum casum miserarentur, aut quod naues lugerent, quæ Lacedæmoniis erant tradendæ: (nihil enim horum ad ipsos magis quàm ad vos spectabat) sed quod sentirent hoc modo popularẽ statum euerti: neq; (vt nonnulli dictitabant) quod pacem fieri nollent, sed quod hac pace æquiorem populo Atheniensi optarent. Quam quidẽ se pręstare posse arbitrabãtur,

Iniquas pacis conditiones declarat.

ἐνόμιζον δὲ διαπράξεσθαι·

ac præstitissent certè, nisi ab Agorato hoc præoccupati, interfectique essent. IV. Theramenes autem &alii, qui vobis faciebant insidias cum aduerterent animum, esse nonnullos, qui erant impedituri ne popularis status fieret euersio, quiq; se pro libertate erant opposituri, decreuerunt huic [Dionysodoro] priusquam concio de pace haberetur, suis calumniis periculū in primis struere; ne quis illorum vestri populi nomine contradiceret. Tales igitur meditantur dolos & insidias. Persuadēt Agorato vt indicē se aduersus exercitus ductores & centuriones profiteatur: non quod ipsis esset alicuius facinoris cōscius, Athenienses; neque enim illi erant adeo à sana mente alieni, & amicorū inopes, vt tanti momenti negotio suscepto, 4. Agoratum & seruum & ex seruis oriundū sibi vel-ut fidum & beneuolum adiungerent: sed visa est Agorati psona ipsis ido-

Dionysodorus calūniis petitur.

Agoratus subornatur, vt deferat popularis status propugnatores.

Seruile ingenium infidum.

καὶ ἔπραξαν ἂν ταῦτα, εἰ μὴ ὑπ' Ἀγοράτου τουτουῒ ἀπώλοντο. γνοὺς δὲ ταῦτα Θηραμένης, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐπιβουλεύοντες ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες οἳ κωλύσουσι τὸν δῆμον καταλυθῆναι, καὶ ἐναντιώσονται περὶ τῆς ἐλευθερίας, εἵλοντο, πρὶν τὴν ἐκκλησίαν τὴν περὶ τῆς εἰρήνης γενέσθαι, τούτους πρῶτον εἰς διαβολὰς καὶ κινδύνους καταστῆσαι· ἵνα μηδεὶς ἐκείνων ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἀντιλέγῃ. ἐπιβουλὴν οὖν τοιαύτην ἐπιβουλεύουσι. πείθουσι γὰρ Ἀγόρατον τουτονὶ μηνυτὴν κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων γενέσθαι, οὐ ξυνειδότα ἐκείνοις, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδέν· οὐ γὰρ δήπου ἐκεῖνοι οὕτως ἀνόητοι ἦσαν καὶ ἄφιλοι, ὥστε περὶ τηλικούτων ἂν πραγμάτων πράττοντες, Ἀγόρατον, ὡς πιστὸν καὶ εὔνουν δοῦλον, καὶ ἐκ δούλων ὄντα, παρεκάλεσαν· ἀλλ' ἐδόκει αὐτοῖς οὗτος ἐπιτήδειος

τήδειος εἶναι μηνυτής. ἐβούλοντο οὖν ἄκοντα δοκεῖν αὐτὸν καὶ μὴ ἑκόντα μηνύειν, ὅπως πιστότερα ὑμῖν ὑποφαίνοιτο. ὡς δὲ ἑκὼν ἐμήνυσε, καὶ ὑμᾶς οἶμαι ἐκ τῶν πεπραγμένων αἰσθήσεσθαι. ἐκπέμπουσι γὰρ εἰς τὴν βουλὴν τὴν πρὸς τῶν τριάκοντα βουλεύουσαν Θεόκριτον τὸν τοῦ Ἐλαφοστίκτου καλούμενον. ὁ δὲ Θεόκριτος οὗτος, ἑταῖρος ἦν τῷ Ἀγοράτῳ καὶ ἐπιτήδειος. ἡ δὲ βουλὴ ἡ πρὸς τῶν τριάκοντα βουλεύουσα διέφθαρτο, καὶ ὀλιγαρχίας ἐπεθύμει, ὡς ἴστε, μάλιστα. τεκμήριον δέ· οἱ γὰρ πολλοὶ ἐξ ἐκείνης τῆς βουλῆς τὴν ὑμετέραν βουλὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἐβούλευον. τοῦ δ' ἕνεκα ταῦτα λέγω ὑμῖν; ἵν' εἰδῆτε ὅτι τὰ ψηφίσματα ἐξ ἐκείνης τῆς βουλῆς οὐκ ἐπ' εὐνοίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ, ἀλλ' ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου τοῦ ὑμετέρου ἅπαντα ἐλέγετο, καὶ ὡς τοιούτοις οὖσιν

nea ad indicii miniſteriū exſequendum. Voluerūt igitur vt non ſponte, ſed coactus hęc videretur indicare, quo veriſimilior vobis eius videretur oratio: Quod autem ſponte indicauerit, arbitror & vos ex rebus geſtis cognoſcere. Mittunt igitur ad Senatum, qui ante ipſos triginta fuit, Theocritum, qui Elaphoſticti filius eſt appellatus. Hic autem Theocritus ſodalis erat, & arcta familiaritate iunctus Agorato: Et Senatus qui fuit ante ipſos triginta, corruptus erat, & oligarchiæ, vt ſcitis, maximè ſtudioſus. Cuius rei ſignum eſt non fallax, quod ex illo ſenatu plurimi tempore ipſorū triginta, ſenatorio munere functi ſunt. Hæc autem eius gratia à me dicuntur, vt intelligatis illius ſenatus decreta omnia, non ex beneuolo vobis animo, ſed popularis veſtri ſtatus diſſolutionem meditante, proceſſiſſe; &, vt rebus talibus multum inter ſe diſ-

Cauſa cur Senatus democratiæ ſtudioſis fuerit iniquus.

V.

similibus mentem adhibeatis. Ad hunc autẽ senatum Theocritus secreto ingressus indicat coire quosdam, qui essent aduersaturi negotiis, quæ tunc præ manibus erant. Nomina quidem ipsorũ singulatim se negabat dicturum, quod eodẽ cum illis sacramẽto obstrictus teneretur; alios esse aiebat, qui nomina sint prolaturi, se nequaquam id facturum. Quod profectò, nisi composito indicauit, qua ratione Senatus exprimere nomina Theocritum non coegit, nec sine nomine indiciũ profiteri? * * * * * * * *

Nunc hoc decretum cõfirmaturos esse. Hoc igitur decreto probato, delecti Senatores Piræum ad Agoratũ abeunt, quem in foro sibi obuium abducere nitebantur. Nicias autẽ & Nicomedes, aliiq; nonnulli accedẽtes, & videntes negotia Reip. non optimè in ciuitate se

Nicias & Nicomedes obsistunt, ne Agoratus Athenas ad Senatũ abducatur.

αὐτοῖς τὸν νοῦν προσέχετε. εἰσελθὼν δὲ εἰς ταύτην τὴν βουλὴν ἐν ἀπορρήτῳ Θεόκριτος μηνύει ὅτι συλλέγονταί τινες ἐναντιωσόμενοι τοῖς τότε καθισταμένοις πράγμασι. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα οὐκ ἔφη αὐτῶν ἐρεῖν καθ' ἕκαστον. ὅρκους τε γὰρ ὀμωμοκέναι τοὺς αὐτοὺς ἐκείνοις, καὶ εἶναι ἑτέρους οἳ ἐροῦσι τὰ ὀνόματα· αὐτὸς δὲ οὐκ ἄν ποτε ποιῆσαι ταῦτα. καίτοι εἰ μὴ ἐκ παρασκευῆς ἐμηνύετο, πῶς οὐκ ἂν ἠνάγκασεν ἡ βουλὴ εἰπεῖν τὰ ὀνόματα Θεόκριτον, καὶ μὴ ἀνώνυμον τὴν μήνυσιν ποιήσασθαι. * * * * * * *

‹‹ νυνὶ τοῦτο τὸ ψήφισμα ψηφίσεσθαι. ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐψηφίσθη, κατέρχονται ἐπὶ τὸν Ἀγόρατον εἰς τὸν Πειραιᾶ οἱ αἱρεθέντες τῶν βουλευτῶν. καὶ περιτυχόντες αὐτῷ ἐν ἀγορᾷ, ἐζήτουν ἄγειν. παραγενόμενος δὲ Νικίας καὶ Νικομήδης, καὶ ἄλλοι τινὲς, ὁρῶντες τὰ πράγματα οὐχ οἷα βέλτιστα ἐν τῇ πόλει ὄντα,

ὄντα, ἄγειν μὲν τὸν Ἀγόρατον οὐκ ἔφασαν προήσεσθαι· ἀμφηροῦντο δὲ, καὶ ἠγγυῶντο καὶ ὡμολόγουν παρέξειν εἰς τὴν βουλήν. γραψάμενοι δὲ οἱ βουλευταὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐγγυωμένων καὶ κωλυόντων, ἀπιόντες ᾤχοντο εἰς ἄστυ. ὁ δὲ Ἀγόρατος καὶ οἱ ἐγγυηταὶ καθίζουσιν ἐπὶ τὸν βωμὸν Μουνυχιάσιν. ἐπειδὴ δὲ †ἐκίνησαν, ἐβουλεύοντο τί χρὴ ποιεῖν. ἐδόκει οὖν τοῖς ἐγγυηταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐκποδὼν ποιῆσαι τὸν Ἀγόρατον ὡς τάχιστα. καὶ παρορμήσαντες δύο πλοῖα Μουνυχιάσιν, ἐδέοντο αὐτοῦ παντὶ τρόπῳ ἀπελθεῖν Ἀθήνηθεν· καὶ αὐτοὶ ἔφασαν συνεκπλευσεῖσθαι, ἕως τὰ πράγματα κατασταίη· λέγοντες ὅτι εἰ κομισθείη εἰς τὴν βουλὴν βασανιζόμενος ἴσως ἀναγκασθήσεται ὀνόματα εἰπεῖν Ἀθηναίων, ὧν ἂν ὑποβάλλωσιν οἱ βουλόμενοι κακόν τι ἐν τῇ πόλει ἐργάζεσθαι. ταῦτα ἐκείνων δεομένων, καὶ παρασκευα-

habere, negarunt se permissuros, vt Agoratus abducatur: sed eo erepto, fideiubent ac spondent se Senatui satisfacturos. Senatores autẽ scriptis eorum nominibus, qui impedimento fuerant, ac fideiusserãt, in vrbem sunt reuersi. At Agoratus, & fideiussores Munychiæ ad aram confugiunt. Illis digressis, deliberabant quid faciendum esset. Videbatur ipsis fideiussoribus, aliisq; omnibus, ipse Agoratus quamprimùm amouendus. Cumq; duæ naues Munychiæ in portũ essent appulsæ, omnib. modis ipsum rogabant, Athenis vt discederet, se vnà inde nauigaturos dicebant, donec hæ turbæ essent sedatæ: dicentes quod, si in senatum adducatur, tormentis addactus fortassis Atheniensium nomina dicere cogeretur, quæ ab iis suggerãtur, qui aliquid mali in ciuitate moliuntur. Hæc cum rogarent, na-

Causa cur cupiant Agoratum discedere.

uesque haberent paratas, & ipsi quoque essent, ad nauigandum cum eo, parati; non potuit hic bonus Agoratus ab ipsis persuaderi. At certè, Agorate, nisi tibi aliquid contractum & constitutum fuisset, & immunem fore à malo credidisses: non video cur profectus non fuisses, præsertim cũ naues essent in promptu, & fideiussores, ad tecum nauigio discedendum, parati. Erat enim id adhuc in tua manu, quia Senatus nondum apprehenderat te. Veruntamen nequaquam tibi eadem cum illis erat cõditio: Inprimis quod Atheniẽses essent, ideoq; fidiculas, eculeum. ve non timerent: præterea patria ipsi sua relicta, parati erãt tecum nauem conscendere: censentes hæc esse potiora, q̃ multos honoratos ciues à te iniustè necari. Tibi contrà eculeus inprimis timendus erat manẽti: deinde patriam tuam non deseruisses. Quauis itaq; ratione tibi magis quàm

VI. *Docet Agoratum fuisse subornatum.*

σούτων πλοῖα, καὶ αὐτῶν ἑτοίμων ὄντων συνεκπλεῖν, οὐκ ἠθέλησε πείθεσθαι αὐτοῖς Ἀγόρατος οὑτοσί. καίτοι, ὦ Ἀγόρατε, εἰ μή τι σοὶ ἦν παρεσκευασμένον, καὶ ἐπίστευες μηδὲν κακὸν πείσεσθαι, πῶς οὐκ ἂν ᾤχου, καὶ πλοίων παρεσκευασμένων, καὶ τῶν ἐγγυητῶν ἑτοίμων ὄντων σοι συνεκπλεῖν; ἔτι γὰρ οἷόν τέ σοι, καὶ οὔπω ἡ βουλή σου ἐκράτει. ἀλλὰ μὲν δὴ οὐχ ὁμοιά γε σοι καὶ ἐκείνοις ὑπῆρχε. πρῶτον μὲν γε Ἀθηναῖοι ἦσαν· ὥστε οὐκ ἐδεδίεσαν βασανισθῆναι· ἔπειτα πατρίδα σφετέραν αὐτῶν καταλιπόντες, ἕτοιμοι ἦσαν συνεκπλεῖν μετὰ σου· ἡγησάμενοι ταῦτα μᾶλλον λυσιτελεῖν, ἢ τῶν πολιτῶν πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὑπὸ σοῦ ἀδίκως ἀπολέσθαι. σοὶ δὲ πρῶτον μὲν κίνδυνος ἦν βασανισθῆναι ὑπομείναντι· ἔπειτα οὐ πατρίδα ἂν σαυτοῦ ἀπέλιπες· ὥστε ἐκ παντὸς τρόπου σοὶ μᾶλλον ἢ ἐκείνοις

ἐκείνοις ἐκπλεῦσαι συνέφερεν, εἰ μή τι ἦν ὃ ἐπίστευες. νῦν δὲ ἄκων μὲν προσποιῇ, ἑκὼν δὲ πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Ἀθηναίων ἀπέκτεινας. ὥστε παρεσκευάσθη ἅπαντα ἃ ἐγὼ λέγω καὶ μάρτυρές εἰσι καὶ αὐτὸ τὸ ψήφισμα οὕτω τῆς βουλῆς καταμαρτυρήσει. ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐψηφίσθη, καὶ ἦλθον οἱ ἐκ τῆς βουλῆς Μουνυχίαζε, ἑκὼν ἀνέστη Ἀγόρατος ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. καίτοι νῦν γε βίᾳ φησὶν ἀφαιρεθῆναι. ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν βουλὴν ἐκομίσθησαν, ἀπογράφει Ἀγόρατος, πρῶτον μὲν τῶν αὑτοῦ ἐγγυητῶν τὰ ὀνόματα, ἔπειτα τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλων τινῶν πολιτῶν. ἡ δὲ ἀρχὴ αὕτη τοῦ παντὸς κακοῦ ἐγένετο. ὡς δὲ ἀπέγραψε τὰ ὀνόματα, οἶμαι μὲν καὶ αὐτὸν ὁμολογήσειν· εἰ δὲ μή, ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ ἐγὼ αὐτὸν ἐξελέγξω. ἀπόκριναι δή μοι. Ἐβούλοντο τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί,

illis conducebat nauigio discedere, nisi quippiam fuisset, cui confideres. Nunc inuitum te fecisse fingis, qui multos Atheniensium eosq; laudatos interemisti. Itaq; à te subornato, hæc, quæ dico, omnia patrata sunt, quod & testes probāt, & ipsum Senatus decretum testabitur. *Confirmat ex Senatus decreto & testibus.* DECRETVM.

VII. Postquam igitur hoc decretum fuit, & qui è Senatu missi erant Munychiam venerūt, vltrò discessit ab ara Agoratus, licet nunc dicat se vi auulsum. Cum autem in Senatum venerunt, defert primum Agoratus suorū fideiussorū nomina, deinde militiæ ducum & centurionum, mox etiam quorundam aliorum ciuium. *Quos detulerit Agoratus.* Atque hoc fuit omnis mali principium. Quod autē nomina detulerit, puto & ipsum cōfessurum; sin minus, ipso facto eum redarguam. Age responde mihi. Volebant autem, Iudices,

plurium nomina præterea ipsum deferre. Vsqueadeo ferre potuisset Senatus ipsum aliquid grauioris mali designare: nõ enim videbatur ipsis omnia, vt rei veritas postulabat, indicasse. Hos igitur vltrò defert, nulla ipsum necessitate cogente. Postea nonnullos alios ciues prius delatis addit. Postquam autẽ Munychiæ in Theatro conuentus est habitus, adeo res hæc fuit curæ nõnullis, vt & coram populo de militiæ ducibus & centurionibus, indicium pronunciari vellent: de aliis verò sufficiebat delatio in senatu facta: Itaque & illuc ipsum ad populi concionem adducunt. Ac responde mihi Agorate; an negabis fortassè, quæ coram vniuerso Athieniensium populo fecisti? Fatetur quidem ipse, sed tamen populi decreta vobis legentur. DECRETVM.

VIII. Quod igitur Agoratus hic virorũ illorum

ἔτι πλειόνων αὐτοὶ τὰ ὀνόματα ἀπογράψαι· οὕτω σφόδρα ἔρρωτο ἡ βουλὴ κακόν τι ἐργάζεσθαι· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐδόκει αὐτοῖς ἅπαντα τἀληθῆ πω κατηγορηκέναι. τούτους μὲν οὖν ἅπαντας ἑκὼν ἀπογράφει, οὐδεμιᾶς αὐτῷ ἀνάγκης οὔσης. μετὰ τοῦτο προσαπογράφει ἑτέρους τῶν πολιτῶν. ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία Μουνυχίασιν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγίγνετο, οὕτω σφόδρα τινὲς ἐπεμελοῦντο ὅπως καὶ ἐν τῷ δήμῳ περὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων μήνυσις γένοιτο, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀπέχρη ἐν τῇ βουλῇ μήνυσις ἡ γεγενημένη. ὥστε καὶ ἐκεῖ παράγουσιν εἰς τὸν δῆμον. καί μοι ἀπόκρινε ὦ Ἀγόρατε. ἀλλ', οἶμαι, σὲ ἔξαρνον γενέσθαι ἃ ἐναντίον Ἀθηναίων ἁπάντων ἐποίησας. ὁμολογεῖ μὲν καὶ αὐτός, ὅμως δὲ καὶ τὰ ψηφίσματα ὑμῖν τοῦ δήμου ἀναγνώσεται. ΨΗΦΙΣΜΑ.

Ὅτι μὲν ἀπέγραψεν Ἀγόρατος οὑτοσὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τὰ ὀνό-

τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ ἐν τῇ βουλῇ καὶ τὰ ἐν τῷ δήμῳ, καὶ ἐστὶ φονεὺς ἐκείνων, σχεδόν τι οἶμαι ὑμᾶς ἐπίστασθαι. ὡς τοίνυν ἁπάντων τῶν κακῶν αἴτιος τῇ πόλει ἐγένετο, καὶ οὐδ' ὑφ' ἑνὸς αὐτὸν προσήκει ἐλεεῖσθαι, ἐγὼ οἶμαι ὑμῖν ἐν κεφαλαίοις ἀποδείξειν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι συλληφθέντες ἐδέθησαν, τότε καὶ ὁ Λύσανδρος εἰς τοὺς λιμένας τοὺς ὑμετέρους εἰσέπλευσε· καὶ αἱ νῆες αἱ ὑμέτεραι Λακεδαιμονίοις παρεδόθησαν, καὶ τὰ τείχη κατεσκάφησαν, οἱ τριάκοντα κατέστησαν, καὶ τί οὐ τῶν δεινῶν τῇ πόλει ἐγένετο. ἐπειδὴ τοίνυν οἱ τριάκοντα κατεστάθησαν, εὐθέως κρίσιν τοῖς ἀνδράσι τούτοις ἐποίουν ἐν τῇ βουλῇ. ὁ δὲ δῆμος ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐν δισχιλίοις ἐψηφίσατο. καί μοι ἀνάγνωθι τὸ ψήφισμα. ΨΗΦΙΣΜΑ. Εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἐκρίνοντο, ῥᾳδίως ἂν ἐσώζοντο. (ἅπαντες γὰρ ἤδη ἐγνωκότες ἦτε οὗ ἦν

nomina indicauit tam apud Senatum quàm populum, quodq; illorum homicida est, propemodum vos omnes scire arbitror. Itaq; quod omniũ malorum fons & origo fuerit, meritusque sit, vt nullus eius misereatur, summatim vobis demõstrandum putaui. Postquam hi comprehensi ac vincti sunt, Lysander nauibus suis portus vestros occupauit, & naues vestræ Lacedæmoniis traditæ sunt, mœnia ciuitatis diruta, triginta-viri constituti; tali modo ciuitas afflicta fuit. Constitutis autẽ ipsis triginta statim de his viris sentẽtia in Senatu lata est: quamuis ex populo etiam bis mille suum tribunal, iudicandique auctoritatem haberent. Sed mihi recita decretum. DECRETVM. Quod si in hoc foro iudiciali ipsos iudicari contigisset, facile absoluti ac seruati fuissẽt: (omnib. enim vobis liquet quò

Satis vrgẽs argumentum, quo probat quosdam Athenienses cum Lacedemoniis conspirasse.

miseriæ ciuitas fuerit redacta, vbi nihil opis ferre potuistis.) Nūc autem ad Senatū eum, qui triginta virorū tempore erat, adducuntur. Iudicium tale fuit, quale vos ipsi nostis. Ipsi enim triginta sedebant in subselliis, vbi πρυτάνεις (id est curiæ capita numero quinquaginta) nunc sedent. Duæ autem mensæ ante ipsos triginta erant collocatæ; non enim in vrnas calculum, sed conspectui omnium expositum super mensas mittere oportebat; condemnatorium quidē super posteriorem, salutarem verò super priorem. Qua igitur ratione quispiam illorum seruari potuisset? Vt autem verbo dicam, quotquot ad Senatum iudicii causa vocati sunt, quo tempore ipsi triginta imperabant, capitis omnes condemnati fuerunt, neque quispiam euasit, præter hunc Agoratum; quem, tanquam bene de se meritum, dimiserunt. Vt autem sciatis quàm multi ab hoc

Iudicandi modus obseruatus à Senatu, triginta virorum tempore.

κακοῦ ἡ πόλις, ἐν ᾧ οὐδὲν ἔτι ὠφελεῖν ἐδύνασθε·) νῦν δὲ εἰς τὴν βουλὴν αὐτοὺς τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα εἰσάγουσιν. ἡ δὲ κρίσις τοιαύτη ἐγίγνετο, οἵαν καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἐπίστασθε. οἱ μὲν γὰρ τριάκοντα ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βάθρων, οὗ νῦν οἱ πρυτάνεις καθέζονται· δύο δὲ τράπεζαι ἐν τῷ πρόσθεν τῶν τριάκοντα ἔκειντο. τὴν δὲ ψῆφον οὐκ εἰς καδίσκους, ἀλλὰ φανερὰν ἐπὶ τὰς τραπέζας ταύτας ἔδει τίθεσθαι. τὴν μὲν καθαιροῦσαν, ἐπὶ τὴν ὑστέραν· τὴν δὲ σώζουσαν, ἐπὶ τὴν προτέραν. ὥστε ἐκ τίνος τρόπου ἔμελλέ τις αὐτῶν σωθήσεσθαι; ἑνὶ δὲ λόγῳ, ὅσοι εἰς τὸ βουλευτήριον ἐπὶ τῶν τριάκοντα εἰσῆλθον κριθησόμενοι, ἁπάντων θάνατος κατεγινώσκετο· καὶ οὐδενὸς ἀπεψηφίσαντο, πλὴν Ἀγοράτου τουτουΐ. τοῦτον δὲ ἀφεῖσαν, ὡς εὐεργέτην ὄντα. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὡς πολλοὶ ὑπὸ τούτου τεθνᾶ-

τεθνᾶσι, βούλομαι ὑμῖν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀναγνῶναι. ΟΝΟΜΑΤΑ. Ἐπειδὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, θάνατος αὐτῶν κατεγνώσθη, καὶ ἔδει αὐτοὺς ἀποθνήσκειν μεταπέμπονται εἰς τὸ δεσμωτήριον· ὁ μὲν, ἀδελφόν· ὁ δὲ, μητέρα· ὁ δὲ, γυναῖκα· ὁ δ' εἴ τις ἦν ἑκάστῳ αὐτῶν προσήκουσα· ἵνα τὰ ὕστατα ἀσπασάμενοι τοὺς αὐτῶν, οὕτω τὸν βίον τελευτήσειαν. καὶ δὴ καὶ Διονυσόδωρος μεταπέμπεται τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν εἰς τὸ δεσμωτήριον, γυναῖκα ἑαυτοῦ οὖσαν πυθομένη δ' ἐκείνη ἀφικνεῖται, μέλαν τε ἱμάτιον ἠμφιεσμένη, ὡς εἰκὸς ἦν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, τοιαύτῃ συμφορᾷ κεχρημένῳ. ἐναντίον δὲ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς Διονυσόδωρος τά τε οἰκεῖα τὰ αὐτοῦ διέθετο, ὅπως αὐτῷ ἐδόκει· καὶ περὶ Ἀγοράτου τουτουὶ ἔλεγεν, ὅτι αἴτιος ἦν τοῦ θανάτου· καὶ ἐπέσκηπτεν ἐμοὶ καὶ Διονυσίῳ τουτῳὶ τῷ ἀδελφῷ τῷ αὐτοῦ, καὶ τοῖς φίλοις πᾶσι, τιμωρεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ Ἀγόρατον· καὶ τῇ γυναικὶ τῇ αὐτοῦ ἐπέσκηπτε (νομί-

sint interemti, libet ipsorum nomina vobis recitare. *NOMINA. Cùm IX. * igitur, Iudices, hi capitis damnati fuerunt, ac iam mori erat necesse; ad carcerem accersunt, hic quidem fratrem, ille verò matrem, alius vxorem, aut quæcunque erat vnicuiq; horum genere cõiunctissima; vt suis postremo salutatis, sic vita defungerentur. Et Dionysodorus quidem sororem meam ad carcerem accersit vxorem suam: Quæ, his auditis, lugubri habitu induta venit, vt æquum erat, mariti sui causa tali fortuna afflicti. Coram sorore autem mea Dionysodorus res suas domesticas, vt sibi visum est, ordinauit; & Agoratum hunc suæ mortis causam esse dixit, mandauitque mihi, & huic fratri suo Dionysio, & omnibus amicis, vt Agorati scelus in se perpetratum vlciscerentur; & vxori suæ, quam ex

Amici & propinqui condemnatorum ad carcerẽ vocantur.

Res deplorãda & lacrymis digna.

Propinquis vindicandã esse iniuriã iniquè interfecti.

se grauidã credidit, mandauit; vt, si masculum pareret, ipsi nato indicaret, patrem eius ab Agorato esse interfectum, iuberetq; iniurias ab ipso velit homicida acceptas persequi. Quod hæc à me verè dicantur, testibus docebo. TESTES. Hi ergo, Athenienses, ab Agorato delati interierũt. Quibus è medio per ipsos triginta sublatis, cõstare vobis arbitror, quã multis & magnis deinde incommodis ciuitas conflictata sit: quorũ omniũ causa huic est asscribenda, quod illos interemerit. Equidem graui dolore opprimor, quando incommodorum, quæ ciuitati euenerunt, recordor; sed in præsens eorum meminisse cogor, Iudices, vt sciatis, quàm vos oporteat misereri Agorati. Scitis qualesnam & quot numero ciues Salamine huc adducti sint, & quo exitio ab ipsis triginta mactati: Scitis &

Incommoda publica & priuata, q̃ insecuta sunt mortem optimorũ virorum ab Agorato delatorũ.

X.

ζων αὐτὴν κύειν ἐξ αὐτοῦ, ἐὰν γένηται αὐτῇ παιδίον, φράζειν τῷ γενομένῳ ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἀγόρατος ἀπέκτεινε, καὶ κελεύειν τιμωρεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς φονέα ὄντα. ὡς οὖν ἀληθῆ λέγω, μάρτυρας τούτων παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Οὗτοι μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὑπὸ Ἀγοράτου ἀπογραφέντες ἀπέθανον. ἐπειδὴ δὲ τούτους ἐκποδὼν ἐποιήσαντο οἱ τριάκοντα, σχεδὸν οἶμαι ὑμᾶς ἐπίστασθαι ὡς πολλὰ καὶ δεινὰ μετὰ ταῦτα τῇ πόλει ἐγένετο. ὧν οὗτος ἁπάντων αἴτιός ἐστιν, ἀποκτείνας ἐκείνους. ἀνιῶμαι μὲν οὖν ὑπομιμνήσκων τὰς γεγενημένας συμφορὰς τῇ πόλει, ἀνάγκη δ' ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, ἵν' εἰδῆτε ὡς σφόδρα ὑμῖν ἐλεεῖν προσήκει Ἀγόρατον. ἴστε μὲν γὰρ τοὺς ἐκ Σαλαμῖνος τῶν πολιτῶν κομισθέντας, οἷοι ἦσαν καὶ ὅσοι, καὶ οἵῳ ὀλέθρῳ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπώλοντο· ἴστε δὲ

τοὺς

τοὺς ἐξ Ἐλευσῖνος, ὡς πολλοὶ ταύτῃ τῇ συμφορᾷ ἐχρήσαντο. μέμνησθε δὲ καὶ τοὺς ἐνθάδε διὰ τὰς ἰδίας ἔχθρας ἀπαγομένους εἰς τὸ δεσμωτήριον· οἳ οὐδὲν κακὸν τὴν πόλιν ποιήσαντες, ἠναγκάζοντο αἴσχιστῳ καὶ ἀκλεεστάτῳ ὀλέθρῳ ἀπόλλυσθαι· οἱ μὲν, γονέας σφετέρους αὐτῶν πρεσβύτας καταλιπόντες, οἳ ἤλπιζον ὑπὸ τῶν σφετέρων αὐτῶν παίδων γηροτροφηθέντες, ἐπειδὴ τελευτήσαιεν τὸν βίον, ταφήσεσθαι· οἱ δὲ ἀδελφὰς ἀνεκδότους· οἱ δὲ, παῖδας μικροὺς πολλῆς ἔτι θεραπείας δεομένους. οὓς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ποίαν τινὰ οἴεσθε γνώμην περὶ τούτου ἔχειν, ἢ ποίαν τινὰ ἂν ψῆφον θέσθαι, εἰ ἐπ' ἐκείνοις γένοιτο, ἀποστερηθέντας διὰ τοῦτον τῶν ἡδίστων; ἔτι δὲ τὰ τείχη ὡς κατεσκάφη, καὶ αἱ νῆες τοῖς πολεμίοις παρεδόθησαν, καὶ νεώρια καθῃρέθη, καὶ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀκρόπολιν ὑμῶν εἶχον, καὶ ἡ δύναμις ἅπασα τῆς πόλεως

eos qui Eleuſine; & quàm multi huius exitii participes fuerunt. Meminiſtis & eos, qui hîc [Athenis] erãt, propter priuatas ſimultates in carcerem eſſe abductos; qui, cùm nihil de Republ. malè meriti eſſent, ignobiliſſimo & turpiſſimo mortis genere perire cogebantur. Quorũ alii parentes ſuos iam ſeniores reliquerunt ſuperſtites; qui ſperabãt, quod à liberis ſuis in ſenectute alerentur, &, vita cum morte commutata, ab iiſdem ſepelirentur: Alii ſorores illocabiles: Alii liberos paruulos multa adhuc parentum cura indigentes. Quos, quæſo, Iudices, quid de hoc ſentire putatis? aut quam ſentẽtiam laturos, ſi in illorum eſſent manu, quos iucundiſſimis pignoribus ſpoliarunt. Meminiſtis præterea, ꝙ & mœnia fuerunt diruta, & naues hoſtibus traditæ, & naualia ſublata, Lacedæmoniique arcem veſtram tenuerunt, & vniuerſa ciuitatis pote-

stas interiit, vt nihil à cōtemptissima ciuitate differret. Ad hæc priuatas vestras facultates perdidistis, & tandem simul omnes ab ipsis triginta patria pulsi estis. Hæc viri illi boni, cùm animaduerterent; dixerunt se non permissuros vt pax componeretur. Quos tu, Agorate, quasi cupiens aliquid beneficii præstare Reipublicæ, occidisti, indicās ipsos insidias moliri Reipublicæ; & auctores omnium, quæ in ciuitate perpetrata sunt, malorum. Nunc igitur memores & priuatorum incommodorum, & publicorum, quibus vniuersa ciuitas fuit afflicta, de auctore horum pœnas sumite. Miror autem, Iudices, quonam argumento ausurus sit se apud vos defendere. Oportet enim ipsum demonstrare, quod viros hos non detulit, nec causa mortis exstitit. Quod nequaquam ab ipso pro-

παρελύθη, ὥστε μηδὲν διαφέρειν τῆς ἐλαχίστης πόλεως τὴν πόλιν. πρὸς δὲ τούτοις, τὰς ἰδίας οὐσίας ἀπωλέσατε· καὶ τὸ τελευταῖον, συλλήβδην ἅπαντες ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάθητε. ταῦτα ἐκεῖνοι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες αἰσθόμενοι, οὐκ ἔφασαν ἐπιτρέψαι τὴν εἰρήνην, ὦ ἄνδρες δικασταί, ποιήσασθαι· οὓς σὺ Ἀγόρατε βουλόμενος ἀγαθόν τι πρᾶξαι τῇ πόλει, ἀπέκτεινας, μηνύσας αὐτοὺς τῇ πόλει ἐπιβουλεύειν (τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ,) καὶ αἴτιος εἶ ἁπάντων τῇ πόλει τῶν κακῶν τῶν γεγενημένων. νῦν οὖν μνησθέντες καὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος δυστυχημάτων, καὶ τῶν κοινῶν τῆς πόλεως, τιμωρεῖσθε τὸν αἴτιον τούτων. θαυμάζω δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅ, τι ποτὲ τολμήσει πρὸς ὑμᾶς ἀπολογεῖσθαι. δεῖ γὰρ αὐτὸν ἀποδεῖξαι ὡς οὐ κατεμήνυσε τῶν ἀνδρῶν τούτων, οὐδ' αἴτιος αὐτοῖς ἐστι τοῦ θανάτου· [κἂν διὰ τοῦτο οὐ-

δέποτε

δέποτε ἀποδεῖξαι.] πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ψηφίσματα [*αὐτοῦ] τὰ ἐκ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καταμαρτυρεῖ, διαῤῥήδην ἀγορεύοντα περὶ ὧν Ἀγόρατος κατείρηκεν· ἔπειτα ἡ κρίσις ἣν ἐκρίθη ἐπὶ τῶν τριάκοντα καὶ ἀφείθη, διαῤῥήδην λέγει, διότι (φησὶν) ἔδοξε τἀληθῆ " εἰσαγγεῖλαι.

ΨΗΦΙΣΜΑ. ΓΡΑΦΗ.

Ὡς μὲν οὖν οὐκ ἀπέγραψεν, οὐδενὶ τρόπῳ δύναιτ' ἂν ἀποδεῖξαι. δεῖ τοίνυν αὐτὸν ὡς δικαίως ἐμήνυσε ταῦτα, ἀποφαίνειν, ὁρῶν αὐτοὺς πονηρὰ καὶ οὐκ ἐπιτήδεια τῷ δήμῳ τῷ ὑμετέρῳ πράττοντας. " οἴομαι οὐδ' ἂν τοῦτον αὐτὸν ἐπιχειρῆσαι ἀποδεικνύναι. οὐ γὰρ δή που εἴτι κακὸν τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων εἰργάσαντο οἱ τριάκοντα, δεδιότες μὴ καταλυθείησαν, [ὁ δῆμος τιμωροῦντες] ὑπὲρ τοῦ δήμου ἂν αὐτοὺς ἀπέκτειναν· ἀλλ' οἶμαι πολὺ τοὐναντίον τούτου. ἀλλ' ἴσως φήσει ἄκων

bari poteſt; nam in primis decreta *tam ſenatus quàm populi aduerſus ipſum teſtantur, expreſſis verbis indicantia eos, quos Agoratus detulit. Deinde ipſa iudicii ſententia, (qua ſub ipſis triginta iudicatus eſt & abſolutus) luculenter dicit: Ideo quod (inquit) viſus eſt vera referre. *

DECRETVM. Quod igitur non detulerit, nulla ratione poſſet demonſtrare. Oportet igitur, quod iuſtè talia prodiderit, ipſum declarare; quod viderit ipſos praua, & populo veſtro aduerſa patrare. Sed ne hoc quidem, vt probet, conaturum exiſtimo. Neque enim; ſi quid mali in populum Athenienſem ipſi triginta cõmiſerunt, metuentes ne principatu exciderent; pro ſalute populi hos interfeciſſe credendum eſt: ſed in contrarium potius, vt exiſtimo, res recidit. Sed dicet fortaſſis, ſe inuitum, vt

XII. Confutatio

prime rationis; qua sese Agoratus excusare conabatur.

hæc faceret, adactum esse. At ego non video, Iudices, etiamsi quis maximè inuitus tantorũ vobis auctor malorum fuerit, vt eis maiora esse nequeant; cur ideo dare vobis pœnas non debeat. Deinde & illud; quæso, recordamini; quod licuerit Agorato huic, priusquam ad Senatum accederet, Munichiæ incolumem se seruare, cùm ad aram confugisset.

Agoratum sponte indicasse, &c.

Siquidem & naues erant paratæ, & fideiussores ad comitandum expediti. Neque profectò, si illis obtemperasses, & cum iisdem nauigio discedere voluisses; aut volens aut inuitus tot ciuibus Atheniensibus caussa mortis fuisses. Nunc autem ab iis adductus, à quibus tunc temporis persuasus fuisti, egregium quid te ab ipsis assecututum putabas, si ducum militiæ & centurionum nomina tantum ederes. Cuius rei gratia æquum est, vt nullus nostrum tibi parcat, cùm illorum nulli,

τοσαῦτα κακὰ ἐργάσασθαι. ἐγὼ δ' οὐκ οἶμαι, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐδ' ἐάν τις ὑμᾶς ὡς μάλιστα ἄκων μεγάλα κακὰ ἐργάσηται, ὧν μὴ οἷόν τε γενέσθαι ἐστὶν † ὑπερβολή, οὐ τούτου ἕνεκα οὐ δεῖν ὑμᾶς ἀμύνεσθαι. ἔπειτα δὲ καὶ ἐκεῖνο μεμνῆσθαι, ὅτι ἐξῆν Ἀγοράτῳ τούτῳ, πρὶν εἰς τὴν βουλὴν κομισθῆναι, ὅτε ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐκάθητο, Μουνυχιάσι σωθῆναι. καὶ γὰρ πλοῖα παρεσκεύαστο, καὶ οἱ ἐγγυηταὶ ἕτοιμοι ἦσαν συναπιέναι. καίτοι εἰ ἐκείνοις ἐπείθου, καὶ ἠθέλησας ἐκπλεῦσαι μετ' ἐκείνων, οὔτ' ἂν ἑκὼν οὔτε ἄκων τοσούτους Ἀθηναίους ἀπέκτεινας· νῦν δὲ πεισθεὶς ὑφ' ὧν τότε ἐπείσθης, εἰ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων τὰ ὀνόματα μόνον εἴποις, μέγα τι ᾤου παρ' αὐτῶν διαπράξεσθαι. οὐκοῦν τούτου ἕνεκα δεῖ σε παρ' ἡμῶν συγγνώμης τινὸς τυχεῖν, ἐπεὶ οὐδὲ ἐκεῖνοι παρὰ σοῦ οὐδεμιᾶς ἔτυχον,

ἔτυχον, οὓς σὺ ἀπέκτεινας. καὶ Ἱππίας μὲν ὁ Θάσιος καὶ Ξενοφῶν ὁ Καριεύς, οἱ ἐπὶ τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ τούτῳ ὑπὸ τῆς βουλῆς μετεπέμφθησαν, οὗτοι μὲν ἀπέθανον· ὁ μὲν, στρεβλωθεὶς, Ξενοφῶν· ὁ δὲ Ἱππίας, οὕτω· διότι οὐκ ἐδόκουν τοῖς τριάκοντα σωτηρίας εἶναι (οὐδένα γὰρ Ἀθηναίων ἀπώλλυσαν) Ἀγόρατος δὲ ἀφείθη, διότι ἐδόκει ἐκείνοις τὰ ἥδιστα πεποιηκέναι. Ἀκούω δὲ αὐτὸν καὶ εἰς Μενέστρατον ἀναφέρειν τι περὶ τῶν γραφῶν τούτων. τὸ δὲ τοῦ Μενεστράτου πρᾶγμα, τοιοῦτον ἐγένετο. ὁ Μενέστρατος οὗτος ἀπεγράφη ὑπὸ τοῦ Ἀγοράτου, καὶ συλληφθεὶς ἐδέδετο. Ἀγνόδωρος δὲ ἦν Ἀμφιτροπαιεὺς, δημότης τοῦ Μενεστράτου, Κριτίου κηδεστὴς, τοῦ τῶν τριάκοντα. οὗτος οὖν, ὅτε ἡ ἐκκλησία ἐν Μουνυχίᾳσιν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐγένετο, ἅμα μὲν βου-

quos occidisti, peperceris. Atque Hippias quidem Thasius, & Xenophon Carius, qui eadem de causa, qua Agoratus à Senatu accersebatur, occisi sunt; Xenophon quidem tormentis distortus, Hippiasque ad eundem modum. Non enim videbantur ipsis triginta incolumitate digni, quod [suo iudicio] nullum Atheniensium perdidissent. Agoratus autem ipsorum iudicio liberatus est, quod rem illis longè gratissimam præstitisse videretur. At audio ipsum & in Menestratum harum accusationum nonnihil velle reiicere. Verùm, quod ad Menestratū attinet, res ita se habet. Menestratus hic accusatus est ab Agorato, dein comprehensus, ac vinculis constrictus. Agnodorus autem Amphitropæus erat popularis Menestrati, Critiæ affinis, eius qui ex ipsis erat triginta. Hic, cùm Muniсhiæ in theatro conuentus haberetur, volens si-

Amplificat per antithesin, quod Hippias & Xenophon multū fuerint dissimiles Agorato; ut & Aristophanes, cuius paulo post fit mentio.

XIII.
Alterius excusationis Agorati confutatio.

Agoratus in Menestratum omnem culpam reiiciebat.

mul & Menestratum seruare incolumẽ, & quàm plurimos eorum, qui delati erant, interire; adducit ipsum ad populũ, & fidem publicam ipsi iuxta hoc decretum impetrat. * *DECRETVM. Hoc igitur decreto confirmato, indicat Menestratus, & defert præterea alios ciues. Quapropter ipsi triginta hunc sua sententia liberarunt, quemadmodum & Agoratum hunc, quod indicium eius verum haberetur. Vos autem multo post tempore [Menestratum] ipsum in iudicio conuictum velut homicidam capitis condemnastis, qui * *& lictori traditus supplicio affectus est. Atqui si hic interemptus est; multò sanè iustiore de causa Agoratus morietur. Cum enim hic Menestratũ accusando, causa fuerit mortis & ipsi, & iis, qui à Menestrato fuerunt delati; quis magis culpandus, quàm qui in eam necessitatẽ eum adegit? XIV. At longe huic A-

λόμενος τὸν Μενέστρατον σωθῆναι, ἅμα δὲ, ὡς πλείστους ἀπογραφέντας ἀπολέσθαι, παράγει αὐτὸν εἰς τὸν δῆμον· καὶ εὑρίσκων τε αὐτῷ κατὰ τὸ ψήφισμα τουτὶ ἄδειαν. ΨΗΦΙΣΜΑ. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐγένετο, μηνύει ὁ Μενέστρατος καὶ προσαπογράφει ἑτέρους τῶν πολιτῶν. τοῦτον μέντοι οἱ μὲν τριάκοντα ἀφεῖσαν, ὥσπερ Ἀγόρατον τουτονὶ, δόξαντα ἀληθῆ εἰσαγγεῖλαι. ὑμεῖς δὲ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον λαβόντες ἐν δικαστηρίῳ, ὡς ἀνδροφόνον ὄντα, θάνατον δικαίως καταψηφισάμενοι, *τῷ δημίῳ παρέδοτε· καὶ ἀπετυμπανίσθη. καίτοι εἰ ἐκεῖνος ἀπέθανεν, ἦπου Ἀγόρατός γε δικαίως ἀποθανεῖται. ὥστε τόν τε Μενέστρατον ἀπογράψας, αἴτιος ἐκείνῳ ἐστὶ τοῦ θανάτου, καὶ τοῖς ὑπὸ Μενεστράτου ἀπογραφεῖσι, τίς αἰτιώτερος ἢ ὁ εἰς τοιαύτην ἀνάγκην ἐκεῖνον καταστήσας; ἀνόμοιος δέ μοι δο-

μοι δοκεῖ Ἀριστοφάνει γενέσθαι τῷ Χολλίδῃ, ὃς ἐγγυητὴς τότε τούτου ἐγένετο· καὶ τὰ πλοῖα παρασκευάσας Μουνυχίασιν ἕτοιμος ἦν συνεκπλεῖν μετὰ τούτου· καί τό γε ἐπ' ἐκεῖνον εἶναι, ἐσώθης, καὶ οὔτ' ἂν Ἀθηναίων οὐδένα ἀπώλεσας, οὔτ' ἂν αὐτὸς εἰς τοιούτους κινδύνους κατέστης· νῦν δὲ καὶ τὸν σωτῆρα τὸν σαυτοῦ ἐτόλμησας ἀπογράψαι, καὶ ἀπέγραψας καὶ ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους ἐγγυητάς. τοῦτον μέντοι, ὡς οὐ καλῶς Ἀθηναῖον ὄντα, ἐβούλοντό τινες βασανισθῆναι· καὶ τουτὶ τὸ ψήφισμα τὸν δῆμον ἀναπείθουσι ψηφίζεσθαι. μετὰ τοῦτο τοίνυν προσιόντες τῷ Ἀριστοφάνει οἱ πράττοντες τότε τὰ πράγματα, ἐδέοντο αὐτοῦ κατειπεῖν, καὶ σώζεσθαι, καὶ μὴ κινδυνεύειν ἀγωνιζόμενον τῆς ξενίας τὰ ἔσχατα παθεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οὐ-

gorato dissimilis Aristophanes Chollides fuisse videtur, qui pro Agorato hoc, eo tempore, fideiusserat, quiq; nauibus ad hoc Munychiæ instructis, paratus erat cum hoc discedere: Et, quantum in ipso erat, seruatus fuisses Agorate, neq; Atheniensium quemquã perdidisses, neque in huiusmodi discrimina ipse redactus fuisses. Nunc tu seruatoris tui proditor esse sustinuisti: ac prodidisti non illum solum, sed & alios tuos vades. Hunc igitur, vt de quo incertum erat, ciuisne esset Atheniensis an non; volebant nonnulli quæstionibus vrgeri; &, vt populus hoc decerneret, persuadere conabãtur. Post hæc autem accesserunt hi ad Aristophanẽ, in quorum manu tunc erat Resp. publica, & rogant ipsum, vt conspirationis arcana prodat, quo salutem consequatur, neq; committat, vt de iure ciuitatis appellatus extremo afficiatus supplicio. At hic ne-

Ariſtophanis conſtantia, & virilis in morte animus.

quaquam ſibi id faciendum putauit: adeò probè ſe geſſit & erga vinctos, & erga populum Athenienſem, vt mori maluerit, quàm indicio ſuo quoſquam prodere, & præter ius ac fas perdere. Hic ergo, quem tu quoque interemiſti, talis fuit; qualis & Xenophon tormẽtis luxatus, & Hippias Thaſius. Tu verò nihil hiſce viris mali conſcius, ſed perſuaſus, quod his perditis, in conſtitutæ Reipublicæ adminiſtrationem reciperęris; prodidiſti, & occidiſti ciuium Atheniẽſium multos viros & præclaros.

XV. *Quales viri fraude Agorati perierint.*

Placet autem, Iudices, vobis demonſtrare cuiuſmodi viris per Agoratum ſitis orbati. Qui niſi multi fuiſſent, ſingulatim de vnoquoque audiuiſſetis; nunc autem generatim de omnibus. Ac militiæ quidem duces ſæpe auctiorem hanc Rempublicam ſuccedentibus ducibus reliquerunt: qui aliis magnis magiſtratibus functi ſunt, qui tri-

δέποτε· οὕτω χρηστὸς ἦν καὶ περὶ τοὺς δεδεμένους καὶ περὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ὥστε εἵλετο μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ κατειπεῖν, καὶ ἀδίκως τινὰς ἀπολέσαι. ἐκεῖνος μὲν τοίνυν καὶ ὑπό σου ἀπολλύμενος, τοιουτοσὶ ἐγένετο· καὶ ὁ Ξενοφῶν ὁ στρεβλωθεὶς, καὶ Ἱππίας ὁ Θάσιος· σὺ δὲ οὐδὲν τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις συνειδὼς, πεισθεὶς δὲ, ὡς σύ γε, (ἂν ἐκεῖνοι ἀπόλωνται) μεθέξεις τῆς τε πολιτείας καθισταμένης, ἀπεγράφης, καὶ ἀπέκτεινας Ἀθηναίων πολλοὺς καὶ ἀγαθούς. Βούλομαι δὲ ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐπιδεῖξαι οἵων ἀνδρῶν ὑπὸ Ἀγοράτου ἀπεστέρησθε. εἰ μὲν οὖν πολλοὶ ἦσαν, καθ' ἕκαστον ἂν περὶ αὐτῶν ἠκούετε· νῦν δὲ, συλλήβδην περὶ πάντων. οἱ μὲν γὰρ στρατηγήσαντες, ὑμῖν πολλάκις μείζω τὴν πόλιν τοῖς διαδεχομένοις στρατηγοῖς παρεδίδοσαν· οἱ δὲ ἑτέρας μεγάλας ἀρχὰς ἄρξαντες, καὶ τριηρ-

ἀρχίας πολλὰς τριηραρχήσαντες, οὐδεπώποτε οὐδ' ὑφ' ὑμῶν οὐδεμίαν τὴν αἰτίαν αἰσχρὰν ἔχον. οἱ δ' αὐτῶν περιγενόμενοι καὶ σωθέντες, οὓς οὗτος μὲν ἀπέκτεινεν ὠμῶς, καὶ θάνατος αὐτῶν κατεγνώσθη, ἡ δὲ τύχη καὶ ὁ δαίμων περιεποίησε. φυγόντες γὰρ ἐνθένδε, καὶ οὐ συλληφθέντες, οὐδὲ ὑπομείναντες τὴν κρίσιν, κατελθόντες ἀπὸ Φυλῆς, τιμῶνται ὑφ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες ἀγαθοὶ ὄντες. τούτους μὲν τοιούτους ὄντας Ἀγόρατος, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ, φυγάδας ἐντεῦθεν ἐποίησε. τίς ὢν αὐτός; δεῖ γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι δοῦλος καὶ ἐκ δούλων ἐστίν· ἵν' εἰδῆτε οἷος ὢν ὑμᾶς ἐλυμαίνετο. τούτῳ μὲν γὰρ πατὴρ ἦν .·.Εὐμαρής· ἐγένετο δὲ ὁ Εὐμαρὴς οὗτος, *Νικοκλέους καὶ Ἀντικλέους. καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Πολλὰ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅσα κακὰ καὶ αἰσχρὰ καὶ τούτῳ καὶ τοῖς τούτου ἀδελ-

remium præfecti fuerũt; qui nullius vnquam criminis aut dedecoris à vobis insimulati sunt. Qui vero ex ipsis euaserunt & seruati sunt, eos hic quidem [quantum in ipso erat] crudeliter mactauit; (capitis enim condemnati sunt) sed fortuna & genius eorum præualuit. Fuga enim hinc elapsi, ne comprehenderentur, nõ expectato iudicio, tandem à castello Phyle huc profecti, à vobis honorantur vt viri boni, ac in precio habentur. Horum igitur talium virorum nonnullos Agoratus interfecit, nonnullos hinc in exsulium eiecit. Et quisnam iste? Seruum esse scitote, & ex seruis progenitum, vt cognoscatis qualisnam sit, qui vobis tantæ calamitatis causa fuit. Huic enim pater fuit Eumares, Eumares autem Nicoclis erat filius, qui fuit Anticlis.
Cuius rei testes prodeãt.
TESTES. Plurima igi- XVI
tur, Iudices, mala, & huic, huiusque fratribus igno-

Varia Agorati flagitia.

miniosa, quæ iste perpetrauit, operosum & molestum esset dicere; de calumniis autem & priuatorum iudiciorum fraudibus, quibus alios circumscripsit; de accusationibus quas instituit; de iudiciis, quibus alios perdidit; nihil singulatim me dicere necesse est; generatim vero eius tam apud populum, quàm tribunal calumnias, vos omnes graui ignominia notastis, & mulctastis decem millibus drachmarum. Itaq; exiguæ probitatis huic tributum est à vobis testimonium: vxores enim ciuium, cùm eius conditionis esset, stuprare; & liberas corrumpere conatus est, atque adeo in adulterio deprehensus. Cui crimini mortis pœna est constituta. Vt autem me vera dicere sciatis, testes vocentur. TESTES.

Adulteriũ eiusdem.

5. Cæterùm, erant, Iudices, hi fratres quatuor, quorum vnus quidem, qui maximus natu erat, in Sicilia, quod cum hostibus conspirauerat,

φοῖς ἐπιτετήδευται, πολὺ ἂν εἴη ἔργον λέγειν. περὶ δὲ συκοφαντίας ὅσας οὗτος ἢ δίκας ἰδίας συκοφαντῶν ἐδικάζετο, ἢ γραφὰς ὅσας ἐγράφετο, ἢ ἀπογραφὰς ἀπέγραφεν, οὐδέν με δεῖ καθ᾽ ἕκαστον λέγειν. συλλήβδην γὰρ ὑμεῖς ἅπαντες, καὶ ἐν τῷ δήμῳ καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ συκοφαντίας αὐτοῦ κατέγνωτε· καὶ ὤφλησεν ὑμῖν μυρίας δραχμάς. ὥστε τοῦτο μὲν καλῶς ὑπὸ ὑμῶν ἁπάντων μεμαρτύρηται. γυναῖκας τοίνυν τῶν πολιτῶν τοιοῦτος ὢν μοιχεύειν καὶ διαφθείρειν ἐλευθέρας ἐπεχείρησε, καὶ ἐλήφθη μοιχός· καὶ τούτου θάνατος ἡ ζημία ἐστίν. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, μάρτυρας κάλει. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἦσαν τοίνυν οὗτοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, τέτταρες ἀδελφοί. τούτων εἷς μὲν ὁ πρεσβύτερος ἐν Σικελίᾳ παραφρυκτωρευόμενος τοῖς πολεμίοις

λεμίοις ληφθεὶς ὑπὸ Λαμάχου ἀπετυμπανίσθη· ὁ δὲ ἕτερος εἰς Κόρινθον μὲν ἐντεῦθεν ἀνδράποδον ἐξήγαγεν· ἐκεῖθεν δὲ παιδίσκην αὐτὸς ἐξαγαγὼν ἁλίσκεται, καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ δεδεμένος ἀπέθανε. τὸν δὲ τρίτον Φαινιππίδην ἐνθένδε λωποδύτην ἀπήγαγε· καὶ ὑμεῖς κρίναντες αὐτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ καταγνόντες αὐτοῦ θάνατον, ἀποτυμπανίσαι παρέδοτε. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω*, καὶ αὐτὸν οἶμαι ὁμολογήσειν τοῦτον, καὶ μάρτυρας παρεξόμεθα. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Πῶς οὖν οὐχ ἅπασι προσήκει ὑμῖν τούτου καταψηφίζεσθαι; εἰ γὰρ τούτων ἕκαστος δι' ἓν ἁμάρτημα θανάτου ἠξιώθη,* ὑπὸ τοῦ γε πολλὰ ἐξημαρτηκότος καὶ δημοσίᾳ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον ὑμῶν, (ὧν ἑκάστου ἁμαρτήματος ἐν τοῖς νόμοις θάνατος ἡ ζημία ἐστὶ,) δεῖ ὑμᾶς σφόδρα θάνατον αὐτοῦ καταψηφίσασθαι. Λέξαι

ipſiſque, ignibus accenſis, indicium fecerat, à Lamacho captus & exquiſitis ſuppliciis interfectus eſt. Alter verò Corinthum hinc profectus mancipium abduxit, ac inde ſeruam cùm abduxiſſet, capitur, & in carcere vinctus, moritur. At tertius Phenippides graſſator erat, quem vos veſtra ſententia pro tribunali condemnatū extremo ſupplicio afficiēdum lictori tradidiſtis. Quod hæc ita ſe habeant, vel ipſum exiſtimo confeſſurum; ſed & teſtes exhibebo. TESTES. Quid igitur obſtat, quo minus hunc omnes condemnetis. XVII. Si enim quiſque horum, vnius criminis cauſſa, reus mortis eſt exiſtimatus: *multo certè magis, qui plurima tum publicè in Rempubl. tum priuatim in vnumquemque veſtrum commiſit, capitis à vobis eſt condemnandus: cuius ſingula crimina, quæ multiplicia ſunt, legibus morte mulctantur. Dicere qui-

Tres Agorati fratres, ob ſcelera morte mulctati.

*

6. dem aliquid, Iudices, & fallere vos conabitur, quod tempore quadringentorum Phrynichum interfecerit, & eius rei gratia ciuitate donatus sit à populo Atheniensi; sed falsò, Iudices; neque enim Phrynichum occidit, neque eum ciuitate populus donauit. Phrynicho n. Iudices, Thrasybulus Calidonius, & Apollodorus Megarensis simul insidias collocabãt. Qui cùm occurrerent ipsi iter facienti, Thrasybulus quidem ipsum cædit ac ictu prosternit: Apollodorus verò non attigit, sed ipso clamante, in fugam se coniiciunt. Et Agoratus neque ad hoc facinus vocatus est, neq; [vltro] accessit, sed eius planè inscius fuit. Atque hæc vera esse ipsum plebiscitum declarabit.

Tertia excusationis Agorati cõfutatio.

XVIII. PLEBISCITVM. Quod non occiderit Phrynichũ ex ipso plebiscito patet. Nullo enim modo Agoratus [plebiscito] dictus

δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐξαπατῆσαι ὑμᾶς πειράσεται, ὡς ἐπὶ τῶν τετρακοσίων Φρύνιχον ἀπέκτεινε. καὶ ἀντὶ τούτου φησὶν αὐτὸν Ἀθηναῖον τὸν δῆμον ποιήσασθαι. ψευδόμενος, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὔτε γὰρ Φρύνιχον ἀπέκτεινεν, οὔτε Ἀθηναῖον αὐτὸν ὁ δῆμος ἐποιήσατο. Φρυνίχῳ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, κοινῇ Θρασύβουλός τε ὁ Καλυδώνιος καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Μεγαρεὺς ἐπεβουλευσάτην. ἐπειδὴ δὲ ἐπετυχέτην αὐτῷ βαδίζοντι, ὁ μὲν Θρασύβουλος τύπτει τὸν Φρύνιχον, καὶ καταβάλλει πατάξας· ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος οὐχ ἥψατο, ἀλλὰ τούτῳ κραυγὴ γίνεται, καὶ ᾤχοντο φεύγοντες. Ἀγόρατός τε οὑτοσὶ οὔτε παρεκλήθη, οὔτε παρεγένετο, οὔτε οἶδε τοῦ πράγματος οὐδέν. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, αὐτὸ ὑμῖν τὸ ψήφισμα δηλώσει. ΨΗΦΙΣΜΑ. Ὅτι μὲν οὐκ ἀπέκτεινε Φρύνιχον, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ψηφίσματος δῆλον. οὐδαμοῦ γάρ ἐστιν, Ἀγόρατον Ἀθη-

Ἀθηναῖον εἶ(ναι), ὥσπερ Θρασύβουλον καὶ Ἀπολλόδωρον. καίτοι εἴπερ ἀπέκτεινε Φρύνιχον, ἔδει αὐτὸν ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ ἵναπερ Θρασύβουλον καὶ Ἀπολλόδωρον, Ἀθηναῖον πεποιημένον. τὰ μέντοι ὀνόματα διαπράττονται σφῶν αὐτῶν, δόντες ἀργύριον τῷ ῥήτορι, προσγραφῆναι εἰς τὴν στήλην, ὡς εὐεργέτας ὄντας. καὶ ὡς ἀληθῆ λέγω, τοῦτο τὸ ψήφισμα ἐλέγξει. ΨΗΦΙΣΜΑ. Οὕτω μέντοι οὗτος πολὺ ὑμῶν καταφρονεῖ, ὥστε οὐκ ὢν Ἀθηναῖος, καὶ ἐδίκαζε καὶ ἐξεκλησίαζε, καὶ γραφὰς τὰς ἐξ ἀνθρώπων ἐγράφετο, ἐπιγραφόμενος Ἀναγυρράσιος εἶναι. ἔπειτα δὲ καὶ ἕτερον μέγα τεκμήριον ὡς οὐκ ἂν ἀπέκτεινε Φρύνιχον, δι' ὃν Ἀθηναῖός φησι γεγενῆσθαι· ὁ Φρύνιχος γὰρ οὗτος τοὺς τετρακοσίους κατέστησε· ἐπειδὴ δὲ *ἐκεῖνοι ἀπέθανον, οἱ πολλοὶ τῶν τετρακοσίων ἔφυγον. πότερον οὖν δοκοῦσιν ὑμῖν

est Atheniensis, vt Thrasybulus & Apollodorus. Atqui, si occidisset Phrynichũ, oportebat ipsum iisdem tabulis, quibus Thrasybulum & Apollodorum, Atheniensem esse factum. Qui pecuniam Rhetori dederunt, vt tabulis tanquam bene meriti inscriberentur, suis ipsorum nominibus rem probant: sicuti & plebiscitum hoc arguet, vera esse, quæ dixi, [omnia.] PLEBISCITVM. Adeo quidem vos hic habuit contemtui, vt, quamuis ciuis non esset, tamen ius dixerit, & conciones habuerit, & eorũ, quæ homines contrahere solent, tabulas præscripserit, seque Anagyrrhasium inscripserit. Præterea est & aliud vrgens argumentũ, quod Phrynichum non interfecerit, propter quẽ ciuitatis iura se esse assecutũ dicit. Siquidem Phrynichus potestatis quadringentorũ auctor fuit; quorũ plurimi, hoc *interfecto, fuga dilapsi sũt. Num ergo videtur vobis

Agoratus ciuẽ Atheniensem se finxit.

XIX.

*

ipsi triginta, & illius temporis Senatus, qui omnis erat ex quadringentis fuga dilapsis; dimissuri fuisse Phrynichi interfectorem tunc à se comprehensum; an Phrynichi, & suæ fugæ pœnas persecuturi? Equidem pœnas exacturos fuisse credo. Quod si interfecisse se simulat, iniquus est, meo iudicio: sin autem contendis [Agorate] & te occidisse asseris; constat grauiori populum Atheniensem iniuria & incommodo te affecisse, quando Phrynichi causam ad ipsos triginta retulisti. Sed nulli vnquam hominum persuadebis, quod, Phrynicho à te interfecto, ab ipsis triginta dimissus fuisses, nisi grauibus atque adeo intolerabilibus iniuriis populum Atheniensem affecisses. Si igitur Phrynichum se interemisse affirmet, horum recordamini, & de hoc pro meritis pœnas sumite; si ne-

οἱ τριάκοντα, καὶ ἡ βουλὴ ἡ ἐπὶ τῶν τριάκοντα βουλεύουσα, οἱ αὐτοὶ ἦσαν ἅπαντες τῶν τετρακοσίων τῶν φευγόντων, ἀφεῖναι ἀναλαβόντες τὸν Φρύνιχον ἀποκτείναντα, ἢ τιμωρήσασθαι ὑπὲρ Φρυνίχου, καὶ τῆς φυγῆς ἧς αὐτοὶ ἔφυγον; ἐγὼ μὲν οἴομαι τιμωρεῖσθαι ἄν. εἰ μὲν οὖν μὴ ἀποκτείνας προσποιεῖται, ἀδικεῖ, ὡς ἐγώ φημι. εἰ δὲ ἀμφισβητεῖς καὶ φὴς Φρύνιχον ἀποκτεῖναι, δῆλον ὅτι μείζω τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων κακὰ ποιήσας, τὴν ὑπὲρ Φρυνίχου αἰτίαν πρὸς τοὺς τριάκοντα ἀπελύσω. οὐδέποτε γὰρ πείσεις οὐδένα ἀνθρώπων, ὡς Φρύνιχον ἀποκτείνας, ἀφείθης ἂν ὑπὸ τῶν τριάκοντα, εἰ μὴ μεγάλα τὸν δῆμον Ἀθηναίων καὶ ἀνήκεστα κακὰ εἰργάσω. ἐὰν μὲν οὖν φάσκῃ Φρύνιχον ἀποκτεῖναι, τούτων μέμνησθε, καὶ τοῦτον τιμωρεῖσθε, ἀνθ᾽ ὧν ἐποίησεν· ἐὰν δὲ οὐ φάσκῃ

ὑμεῖς ἔρεσθε αὐτὸν διότι φησὶν Ἀθηναῖος ποιηθῆναι· ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ ἀποδεῖξαι, τιμωρεῖσθε αὐτὸν, ὅτι καὶ ἐδίκαζεν, καὶ ἐξεκλησίαζε, καὶ ἐσυκοφάντει πολλοὺς, ὡς Ἀθηναῖος τοὔνομα ἐπιγραφόμενος. ἀκούω δὲ αὐτὸν παρασκευάζεσθαι ἀπολογεῖσθαι, ὡς καὶ ἐπὶ Φυλήν τε ᾤχετο, καὶ συγκατῆλθεν ἀπὸ Φυλῆς. καὶ τοῦτο μέγιστον ἀγώνισμα εἶναι. ἐγένετο δὲ τοιοῦτον· ἦλθεν οὗτος ἐπὶ Φυλήν· (καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ἄνθρωπος μιαρώτερος, ὅστις εἰδὼς ὅτι εἰσί τινες ἐπὶ Φυλῇ τῶν ὑπὸ τούτου ἐκπεπτωκότων, ἐτόλμησεν ἐλθεῖν ὡς τούτους) ἐπειδὴ δὲ εἶδον αὐτὸν, τάχιστα συλλαβόντες, ἄγουσιν ἄντικρυς ὡς ἀποκτενοῦντες, οὗπερ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέσφαττον, εἴ τινα λῃστὴν ἢ κακοῦργον συλλάβοιεν. στρατηγῶν δὲ Ἄνυτος ἐπὶ Φυλῇ,

get, vnde Athenienſem ſe factum dicat, interrogate. Quod ſi nequeat demonſtrare, luat pœnas, quod & ius dixerit, & cõciones habuerit, & falſis accuſationib. multos criminatus ſit, ſuo nomine, quaſi ciuis Atheniẽſis eſſet, aſſcripto. Sed audio ipſum conari ſe purgare; quod & ipſe ad caſtellum Phylen venerit, & cum aliis inde ſit profectus, & in eo maximum conſiſtat cauſæ firmamentum. Res autem ita ſe habet. Acceſſit hic quoq; ad caſtellum Phylen (& quî poſſet eſſe homo ſceleratior, ac impurior; qui, cùm ad Phylen veniſſe ſciret nonnullos eorum, qui ab ipſo patria erant expulſi; auſus ſit ad eos accedere?) Sed poſtquã eum conſpicati ſunt, continuo ipſum comprehenſum palàm eo ducũt, velut interfecturi, vbi alios ſupplicio afficere ſolebãt; ſi quem aut latronem aut maleficum comprehendiſſet. Verùm Anytus apud Phylen copiarũ dux,

XX.

Quartæ rationis, qua ſe excuſabat, reiectio.

Quid illi, qui in caſtello Phyle erant, de Agorato ſenſerint.

Agoratus Anyti copiarũ ducis consilio dimittitur.

nequaquam ait consultum esse ipsis, talia facere: quod non ea esset ipsorum conditio, vt ex inimicis quosdam ipsis liceret vlcisci: sed oportere nunc ipsos in quiete agere: quod si domũ redire contingat, tunc se de iniquis supplicia sumpturos. Hæc dicendo caussa ipsi fuit, cur apud Phylen manus eorum euaserit.

Oportebat enim vt copiarũ duci, dicto audientes sese præberent, si salui

XXI. esse vellent. Et quid præterea? neq; quispiam visus est cum eo cibum sumere, neq; in eodem cum ipso tabernaculo versari; neque quispiam centurio ipsum cohorti adscripsit; neque cum ipso, (vt scelerato ac detestabili,) quispiam colloquebatur. Eaque de causa aduocetur centurio. TESTIS.

Eorum qui in Piræo erant de Agorato iudicium.

Fœderibus autem inter ipsos initis, missaque ad vrbem à Pyræo votiua legatione multis comitantibus ciuibus, quibus præerat Æsimus; & hic, pro sua temeritate, se *il-

οὐκ ἔφη χρῆναι ποιεῖν αὐτοὺς ταῦτα· λέγων ὅτι οὔπω οὕτω διακέοιντο, ὥστε τιμωρεῖσθαι τινὰς τῶν ἐχθρῶν· ἀλλὰ νῦν μὲν δεῖν αὐτοὺς ἡσυχίαν ἔχειν, εἰ δέ ποτε οἴκαδε κατέλθοιεν, τότε καὶ τιμωρήσοιντο τοὺς ἀδικοῦντας. ταῦτα λέγων, αἴτιος ἐγένετο τοῦ ἀποφυγεῖν τοῦτον ἐπὶ Φυλῇ· ἀνάγκη δ' ἦν "στρατηγοῦ ἀνδρὸς ἀκροᾶσθαι, εἴπερ ἔμελλον "σωθήσεσθαι. ἀλλ' ἕτερον. οὔτε γὰρ συσσιτήσας τούτῳ οὐδεὶς φανήσεται, οὔτε σύσκηνος γενόμενος, οὔτε ταξίαρχος εἰς τὴν φυλὴν καταταξάς· ἀλλ' ὥσπερ ἀλιτηρίῳ, οὐδεὶς ἀνθρώπων αὐτῷ διελέγετο. καί μοι κάλει τὸν ταξίαρχον. ΜΑΡΤΥΡ. Ἐπειδὴ δὲ διαλλαγαὶ πρὸς ἀλλήλους ἐγένοντο, καὶ ἔπεμψαν οἱ πολῖται ἐκ Πειραιῶς τὴν πομπὴν εἰς πόλιν, ἡγεῖτο μὲν Αἴσιμος τῶν πολιτῶν, οὗτος δ' οὕτω τολμηρὸς καὶ *ἐκεῖνος

νος ἐγένετο. συνηκολούθει γὰρ, λαβὼν τὰ ὅπλα, καὶ συνέπεμπε τὴν πομπὴν μετὰ τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ ἄστυ. ἐπειδὴ δὲ πρὸς ταῖς *φυλαῖς ἦσαν, καὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα, πρὶν εἰσιέναι εἰς τὸ ἄστυ, ὁ μὲν Αἴσιμος αἰσθάνεται· καὶ προσελθὼν, τήν τε ἀσπίδα αὐτοῦ λαβὼν ἔρριψε, καὶ ἀπιέναι ἐκέλευσεν ἐς κόρακας ἐκ τῶν πολιτῶν. οὐ γὰρ ἔφη δεῖν ἀνδροφόνον αὐτὸν ὄντα συμπέμπειν τὴν πομπὴν τῇ Ἀθηνᾷ. τούτῳ τῷ τρόπῳ ὑπὸ Αἰσίμου ἀπηλάθη. ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, κάλει μοι τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τούτῳ τῷ τρόπῳ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ ἐπὶ Φυλὴν καὶ ἐν Πειραιεῖ πρὸς τοὺς ὁπλίτας διέκειτο. οὐδεὶς γὰρ αὐτῷ διελέγετο, ὡς ἀνδροφόνῳ ὄντι· τοῦ τε μὴ ἀποθανεῖν Ἄνυτος ἐγένετο αὐτῷ αἴτιος. ἐὰν οὖν τῇ ἐπὶ Φυλὴν ὁδῷ ἀπολογίᾳ χρῆται, ὑπολαμβάνειν χρὴ, εἰ Ἄνυτος αὐτῷ ἐγένετο αἴτιος μὴ ἀποθανεῖν, ἑτοίμων ὄντων ἡμῶ-

lis adiunxit: assectabatur enim sumtis armis, & vnà cum ciuibus legationem comitabatur vsque ad ciuitatem. Cum autem *portis iam appropinquarēt, ac, priusquam ingrederentur, arma deponerent; Æsimus ipsum conspicatus ad eum accessit, clypeumq; ipsi ademptum proiecit, & ex comitatu ciuium ad coruos ire iussit: non enim oportere, ait, eum, qui homicida esset, deducere votiuam Mineruæ legationem. Hoc modo ab Æsimo repulsus est. Vt autem hæc sciatis esse vera, vocentur testes. TESTES. Eo modo, Iudices, iste & apud Phylen & in Piræo ab armatis receptus est. Nullus enim cū ipso, velut homicida, sermonem conferebat; &, ne moreretur, Anytus ipsi causa exstitit. Si igitur profectione ad Phylen se excusare nitatur, interrogare oportet, Nū Anytus ipsum à morte liberarit, aliis ad suppliciū de ipso sumendum para-

tis: & num Æsimus eius clypeum proiecerit, nec siuerit ipsum cum ciuibus persequi pompam: & an ab aliquo centurionũ in ordinem allectus sit. Neque igitur has [eius excusationes] admittite; neq;, si dicat, quod longo tempore post, puniatis. Neq; enim talium scelerũ vllã puto esse præscriptionẽ, aut pœnæ diem constitutum. Sed arbitror, siue quis statim, siue temporis interuallo pœnas persequatur, oportere hũc demonstrare, quod ea non perpetrauerit, de quibus est controuersia. Declaret ergo ipse, vel quod nõ occiderit; vel quod iure, malè sc. de populo Atheniensi meritos. Si, quem olim pœnas dedisse oportebat, iam tandem punimus; omne illud, quo vixit, tempus ipsi in lucro deputandũ est, quod tamen præter eius meritũ ipsi contigit: boni autem illi viri nihilominus ab ipso occisi sunt. Intelligo autẽ, ipsum contendere, quod ipsi postulationi ad-

An diuturnitate temporis crimẽ deleatur.

XXII. *Cauillatio-nis Agorati*

ρεῖσθαι, καὶ ἔρριψεν αὐτοῦ Αἴσιμος τὴν ἀσπίδα, καὶ οὐκ εἴα μετὰ τῶν πολιτῶν πέμπειν τὴν πομπήν· καὶ εἴτις αὐτὸν ταξίαρχος εἰς τάξιν τινὰ κατέταξεν. μήτε οὖν ταῦτα αὐτοῦ ἀποδέχεσθε, μήτε ἂν λέγῃ ὅτι πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τιμωρούμεθα. οὐ γὰρ οἶμαι οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ἀδικημάτων προθεσμίαν εἶναι. ἀλλ' ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἴτ' εὐθὺς, εἴτε χρόνῳ τὶς τιμωρεῖται, τοῦτον δεῖν ἀποδεικνύναι ὡς οὐ πεποίηκε περὶ ὧν ἐστιν ἡ αἰτία. οὗτος τοίνυν τοῦτο ἀποφαινέτω, ἢ ὡς οὐκ ἀπέκτεινεν ἐκείνους, ἢ ὡς δικαίως, κακόν τι ποιοῦντας τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων. εἰ δὲ πάλαι δέον τιμωρεῖσθαι, ὕστερον ἡμεῖς τιμωρούμεθα, τὸν χρόνον κερδαίνει ὃν ἔζη οὐ προσῆκον αὐτῷ· οἱ δὲ ἄνδρες ἀπὸ τούτου οὐδὲν ἧττον τεθνήκασιν. Ἀκούω δ' αὐτὸν καὶ διισχυρίζεσθαι ὅτι ἐπ' αὐτοφώρῳ

ρῳ τῇ " ἀπαγωγῇ ἐπιγέγραπται· πάντων, ἐγὼ οἶμαι, εὐηθέστατον, ὡς εἰ μὲν τὸ ἐπ' αὐτοφώρῳ μὴ προσεγέγραπτο, ἔνοχος ὢν τῇ " ἀπαγωγῇ· διότι δὲ τοῦτο προσγέγραπται ἔνοχος ὤν, ῥαστώνην τινὰ οἴεται αὐτῷ εἶναι. τοῦτο δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἔοικεν, ἢ ὁμολογεῖν ἀποκτεῖναι, μὴ ἐπ' αὐτοφώρῳ δέ. καὶ περὶ τούτου διϊσχυρίζεσθαι, ὥσπερ, εἰ μὴ ἐπ' αὐτοφώρῳ μὲν, ἀπέκτεινε δὲ, τούτου ἕνεκα δέον αὐτὸν σώζεσθαι. †δοκοῦσι δ' ἔμοιγε οἱ ἕνδεκα οἱ παραδεξάμενοι τὴν " ἀπαγωγὴν ταύτην, οἰόμενοι Αγοράτῳ συμπράττειν τότε. καὶ διϊσχυριζόμενοι σφόδρα ὀρθῶς ποιῆσαι Διονύσιον, (τὴν ἀπαγωγὴν ἀπάγειν ἀναγκάζοντες, προσγράψασθαι τό τε ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἢ ὅπου ἂν ᾖ· πρῶτον μὲν, ἐναντίον πεντακοσίων ἐν

iectum ſit; manifeſtariũ eſſe, ac in ipſo maleficio deprehenſum. Quod ego omnium inſulſiſſimũ iudico; quaſi reus habendus ſit, ac vndecim virali iudicio tradendus, ſi illud, (ἐπ' αὐτοφώρῳ, i. *manifeſtarium eſſe*) non eſſet adſcriptum: nunc autem, quia adſcriptũ eſt, quamuis reus eſt, excuſationis tamen occaſionem ſe nactum eſſe putet. Videtur autem illud nihil aliud eſſe, quàm fateri quidem ſe homicidam, ſed non manifeſtarium; ac de eo controuerſiam mouere, an venia dignus haberetur, quamuis occidiſſet, quod in homicidio deprehenſus non eſſet. Videtur autem mihi vndecim-viri, quorum eſt de hoc negotio iudicare, nõ quod Agorato ſtuderent, ſed vt Dionyſium rectè facere declararent, cumque ad iniurias perſequendas incitarent, adſcripſiſſe tunc ἐπ' αὐτοφώρῳ (quaſi dicas *manifeſtarium*) qualicunque ratione; quod primum quidem coram quingentis in

confutatio, & diſputatio, An ſit manifeſtarius homicida.

Senatu, deinde rursus coram omni populo Atheniensi in concione nonnullos detulerit, ipsisque exstiterit causa mortis. Non enim hic tantũ manifestarius dicitur qui claua aut gladio percussum strauit. Nam ex tua oratione nemo viros illos interfecisse videbitur, quos tu prodidisti. Neq; enim quispiam eos aut occidit, aut iugulauit; sed tua delatione ad mortem sunt compulsi. Qui itaq; causa ipsis fuit mortis, hic est manifestarius. At quis alius causa præter te qui de-

XXIII. 7. tulisti? Qua igitur ratione nõ es manifestarius homicida? Equidem audio ipsum & de iureiurãdo & de fœderib. aliquid dictu-rũ; quod præter iusiurandum & fœdera, in ius vocetur; quæ nos in Piræo cum his fecimus qui erant in vrbe. Atque dum de his contendit, homicidium prope confitetur. Opponit quidem aut iusiurandum, aut fœdera, aut lapsum tẽporis: quod

Quintã diluit rationẽ defensionis Agorati.

τῇ βουλῇ· εἶτα πάλιν ἐναντίον Ἀθηναίων ἁπάντων ἐν τῷ δήμῳ ἀπογράψας τινὰς ἀποκτείνειε, καὶ αἴτιος γένοιτο τοῦ θανάτου. οὐ γὰρ δήπου τοῦτο μόνον οἴεται ἐπ' αὐτοφώρῳ, ἐάν τις ξύλῳ ἢ μαχαίρᾳ πατάξας καταβάλῃ. ἐπεὶ ἔκ γε τοῦ σοῦ λόγου οὐδεὶς φανήσεται ἀποκτείνας τοὺς ἄνδρας, οὓς σὺ ἀπέγραψας. οὔτε γὰρ ἐπάταξεν αὐτοὺς οὐδείς, οὔτε ἀπέσφαξεν· ἀλλ' ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς σῆς ἀπογραφῆς ἀπέθανον. οὐκοῦν αἴτιος τοῦ θανάτου, οὗτος ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐστί. τίς οὖν ἄλλος αἴτιος, ἢ σὺ, ἀπογράψας; ὥστε πῶς οὐκ ἐπ' αὐτοφώρῳ σὺ εἶ ὁ ἀποκτείνας; Πυνθάνομαι δ' αὐτὸν καὶ περὶ τῶν ὅρκων καὶ περὶ τῶν συνθηκῶν μέλλειν λέγειν. ὡς παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας ἀγωνίζεται, ἃς συνεθέμεθα πρὸς τοὺς ἐν ἄστει οἱ ἐν τῷ Πειραιεῖ. σχεδὸν μὲν οὖν τούτοις ἰσχυριζόμενος ὁμολογεῖ ἀνδροφόνος εἶναι. ἐμποδὼν γοῦν ἢ ὅρκους, ἢ συνθήκας, ἢ χρόνον, ἢ ἐπ' αὐτοφώρῳ τι

φάρῳ τι ποιεῖται, αὐτῷ δὲ τῷ γράμματι οὔτοι πιστεύει καλῶς ἀγωνιεῖσθαι. ὑμῖν δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐ προσήκει περὶ τούτων ἀποδέχεσθαι· ἀλλ' ὡς οὐκ ἀπέγραψεν οὐδὲ οἱ ἄνδρες τεθνᾶσι, περὶ τούτων κελεύετε αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι. ἔπειτα τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας οὐδὲν ἡγοῦμαι προσήκειν ὑμῖν πρὸς τοῦτον. οἱ γὰρ ὅρκοι τοῖς ἐν ἄστει πρὸς τοὺς ἐν Πειραιεῖ γεγένηνται. εἰ μὲν οὖν οὗτος μὲν ἐν ἄστει, ἡμεῖς δὲ ἐν Πειραιεῖ ἦμεν, εἶχον τινα λόγον αὐτῷ αἱ συνθῆκαι· νῦν δὲ καὶ οὗτος ἐν Πειραιεῖ ἦν, καὶ ἐγὼ καὶ Διονύσιος, καὶ οὗτοι ἅπαντες οἱ τοῦτον τιμωρούμενοι. ὥστε οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἐμποδών. οὐδένα γὰρ ὅρκον οἱ ἐν Πειραιεῖ * τοῖς ἐν ἄστει ὤμοσαν. ἐκ παντὸς δὲ τρόπου ἔμοιγε δοκεῖ οὐχ ἑνὸς θανάτου ἄξιος εἶναι, ὅστις [* φησὶ μὲν ὑπὸ τοῦ δήμου] τὸν δὲ δῆμον, ὃν αὐτός φησι πατέρα αὐτοῦ εἶναι, φαίνεται κακώσας, καὶ ἀφεὶς καὶ προδόσας, ἐξ ὧν

autem ad iuris regulam attinet, cauſæ ſuæ nō cōfidit. Vos autem, Iudices, eius in his effugia admittere nō debetis: ſed quod detulerit, vel [delatione eius] non interierint, in his, vt ſe purget, iubete. Præterea nullum vobis cum hoc aut iuſiurandū aut fœdus intercedere ar- bitror. Iuſiurandum inter eos interceſſit, qui in vrbe erant, & qui in Piræo. Quod ſi hic in vrbe fuiſſet, nos in Piræo; haberet aliquam rationem quod adfert de fœderibus: Nunc autem & hic in Piræo fuit, & ego, & Dionyſius, & alii quicūque ipſum ad ſupplicium depoſcunt. Nihil itaque nobis eſt impedimento; nullo enim iureiurando, qui in Piræo fuerunt, obſtricti ſunt his, qui vnà cū ipſis * in Piræo fuerunt. Quapropter omni ratione videtur nō ſemel mori commeritus, qui populū, quem patrem ſuum appellat, iniuria affecit, deſtituit, ac prodidit; quò

An iuſiurandum & fœdera inter Athenienſes Agorato prodeſſe debeāt.

*

Agoratus populū Athenienſem vocat patrē ſuum.

ipse plus sibi potentiæ cõciliaret. Nam quisquis eum, qui natura sibi pater est, percussit, neq; ei vitæ necessaria suppeditauit; patri autem adoptiuo quas habebat facultates eripuit, an non is tum propter hæc, tum propter iniuriarum legem morte mulctandus est?

XXIV. *Peroratio.* Oportet autem vos, Iudices, horum virorum iniurias non aliter persequi, quàm vniuscuiusque vestrum: Ideo quod ipsi morientes vobis mandauerint, (& nobis, & aliis omnibus) vt suo ipsorum nomine de Agorato, tanquam de eo qui homicidia multa perpetrasset, pœnas sumeretis, & vniuersi, quàm fieri possit citissimè, malè mulctaretis. Si enim constat bonos illos viros & Remp. & populum vestrum suis sibi beneficiis obstrinxisse, quod & vos confitemini; necesse est vos omnes his amicos esse, & necessarios: ideoq; nihil amplius nobis, q̃ vnicuique vestrum mandarũt.

ἐκεῖνος μείζων καὶ ἰσχυρότερος ἐγένετο. ὅστις οὖν τόν τε γόνῳ πατέρα τὸν αὑτοῦ ἔτυπτε, καὶ οὐδὲν παρεῖχε τῶν ἐπιτηδείων, τόν τε ποιητὸν πατέρα ἀφείλετο ἃ ἦν ὑπάρχοντα ἐκείνῳ ἀγαθά, πῶς οὐ καὶ διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὸν τῆς κακώσεως νόμον ἄξιός ἐστι θανάτῳ ζημιωθῆναι; προσήκει δ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἅπασι τιμωρεῖν ὑπὲρ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὁμοίως ὥσπερ ὑμῶν ἑνὶ ἑκάστῳ. ἀποθνήσκοντες γὰρ, ὑμῖν ἐπέσκηψαν καὶ ἡμῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, τιμωρεῖν ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν Ἀγόρατον τουτονὶ, ὡς φονέα ὄντα, καὶ κακῶς ποιεῖν, καθ' ὅσον ἂν βραχὺ ἕκαστος δύνηται. εἰ τοίνυν τι ἐκεῖνοι ἀγαθὸν τὴν πόλιν ἢ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον φανεροί εἰσι πεποιηκότες, ὃ καὶ αὐτοὶ ὑμεῖς ὁμολογεῖτε, ἀνάγκη ὑμᾶς ἐστι πάντας ἐκείνοις φίλους καὶ ἐπιτηδείους εἶναι. ὥστε οὐδὲν μᾶλλον ἡμῖν ἢ καὶ ὑμῶν ἑνὶ ἑκάστῳ ἐπέσκηψαν.

ἐτῶν

οὔκουν οὔτε ὅσιον οὔτε νόμιμον ὑμῖν ἐστιν ἀνεῖναι Ἀγόρατον τουτονί. Ὑμεῖς τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νυνὶ δή, ἐπεὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἀπέθνησκον οὐχ οἷοί τε ἐκείνοις ἐπαρκέσαι γεγόνατε, διὰ τὰ πράγματα τὰ παρεστηκότα, νυνὶ, ἐν ᾧ δύνασθε, τιμωρήσατε τὸν ἐκείνων φονέα. ἐνθυμεῖσθε δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅπως μὴ πάντων ἔργον σχετλιώτατον ἐργάσησθε. εἰ γὰρ ἀποψηφιεῖσθε Ἀγοράτου τουτουὶ, οὐ μόνον τούτῳ διαπράττεσθε, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, οὓς ὁμολογεῖτε ὑμῖν εὔνους εἶναι, τῇ αὐτῇ ψήφῳ ταύτῃ θάνατον καταψηφίζεσθε. ἀπολύοντες γὰρ τὸν αἴτιον ὄντα ἐκείνοις τοῦ θανάτου, οὐδὲν ἄλλο γιγνώσκετε ἢ ἐκείνους δικαίως ὑπὸ τούτου τεθνηκέναι. καὶ οὕτως ἂν δεινότατα πάντων πάθοιεν, εἰ οἷς ἐπέσκηπτον ἐκεῖνοι, ὡς φίλοις οὖσι, τιμωρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, οὗτοι ὁμόψηφοι κατ' ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν τοῖς τριάκοντα γενήσονται.

Quare neque piè neque legitimè feceritis, si Agoratum dimiseritis. Vos igitur, Athenienses, nunc profectò; quandoquidẽ illo tempore, quo mortui sunt, propter [iniquã] rerum conditionem illis opem ferre nõ potuistis; nunc, inquam, quando potestis, vlciscimini hunc homicidã. Videte, Athenienses, ne rem iniquissimam perpetretis. Si enim Agoratum hunc absolutis, nõ huius tantum causam expeditis: sed etiã viros illos, quos vestri studiosos fuisse confitemini, hac eadem sententia condemnatis. Dum n. hunc, qui causa mortis eorum exstitit, crimine liberatis; nihil aliud statuitis, quàm illos iure ab hoc esse interfectos. Nihil profectò his posset accidere tristius q̃ si eos habeant suę mortis approbatores, ac ipsorũ triginta sententiæ subscriptores, quibus tanquã amicis mandauerunt, vt suam vicem vlciscerẽtur.

XXV. Et ego vos, Iudices, per cælestes Deos obtestor, ne vlla arte, aut ratione vos adduci permittatis, vt illorum virorum condemnationem & mortem vestra sententia comprobetis; qui ab ipsis triginta, & ab hoc Agorato ideo sunt interfecti, ꝙ multa & preclara in vos beneficia contulerint. Reuocatis igitur in memoriam omnibus incõmodis, quæ tum publicè ciuitati, tum priuatim vnicuique acciderunt, postquam viri illi perierunt; sumite (quæso) pœnas de eo, qui horum omnium malorum vobis auctor fuit. Demonstratum est autẽ vobis satis liquidè, & ex decretis, & delationibus, & aliis omnibus, Agoratum esse horum mortis causam. Ad hæc, vestram sententiam ipsorum triginta sententiæ contrariã esse oportet. Quapropter, quos illi capitis condemnarunt, vos absoluite: quibus verò illi in iudicio pepercerũt, vos cõdemnate. Ac ipsi triginta

Μηδαμῶς, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πρὸς θεῶν ὀλυμπίων, μήτε τέχνῃ, μήτε μηχανῇ μηδεμιᾷ θάνατον ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν καταψηφίσησθε, οἳ πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς ποιήσαντες, διὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν τριάκοντα καὶ Ἀγοράτου τουτουῒ ἀπέθανον. ἀναμνησθέντες οὖν ἁπάντων τῶν δεινῶν, καὶ τῶν κοινῶν τῇ πόλει καὶ τῶν ἰδίων, ὅσα ἑκάστῳ ἐγένοντο, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες ἐτελεύτησαν, τιμωρήσατε τὸν αἴτιον τούτων. ἀποδέδεικται δ' ὑμῖν ἅπαντα καὶ ἐκ τῶν ψηφισμάτων καὶ ἐκ τῶν ἀπογραφῶν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάντων Ἀγόρατος ὢν αὐτοῖς αἴτιος τοῦ θανάτου. ἔτι δὲ καὶ προσήκει ὑμῖν ἐναντία τοῖς τριάκοντα ψηφίζεσθαι. ὧν μὲν τοίνυν ἐκεῖνοι θάνατον κατέγνωσαν, ὑμεῖς ἀποψηφίσασθε· ὧν δ' ἐκεῖνοι θάνατον οὐ κατέγνωσαν, ὑμεῖς καταγινώσκετε. οἱ τριάκοντα τοί-

νυν

σιν τῶν μὲν ἀνδρῶν τούτων, οἳ ἦσαν ὑμέτεροι φίλοι, θάνατον κατέγνωσαν, ὧν δεῖ ὑμᾶς ἀποψηφίζεσθαι· Ἀγοράτου δὲ ἀπεψηφίσαντο, διότι δοκεῖ προθύμως τούτους ἀπολλύναι, οὗ προσήκει καταψηφίζεσθαι. ἐὰν οὖν τὰ ἐναντία τοῖς τριάκοντα ψηφίζησθε, πρῶτον μὲν οὐχ ὁμόψηφοι γίγνεσθε· ἔπειτα τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν φίλοις τετιμωρηκότες ἔσεσθε· ἔπειτα τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις δόξετε δίκαια καὶ ὅσια ψηφίσασθαι.

quidem viros illos, qui veſtri erant amici, capitis condemnarunt, quos oportet vos abſoluere: Agorato verò in iudicio pepercerunt, quod propenſo ad perdendum hos animo videretur: quem vos decet condemnare. Si igitur cõtraria ipſis triginta decreueritis, videbimini in primis nõ conſentire ipſis; deinde veſtrorum amicorũ vicem vlti fueritis; poſtremo omnibus hominibus iuſta & æqua videbimini decreuiſſe.

LYSIÆ IN ALCIBIADEM, Quod ordinem in militia deseruerit, I.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤΑ' Α'ΛΚΙΒΙΑ'δου λειποταξίου.

ORATIO XIII.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Alcibiades *hic eius fuit Alcibiadis filius, de quo dubitari solet, fueritne virtutibus ornatior, an flagitiis magis inquinatus; plusne suæ patriæ profuerit, an obfuerit. Omnia enim erant in ipso summa, & vigor ingenii, & vitiorum amor, & morum luxuria. Huius igitur* Alcibiadis *filius patri συνώνυμος hac Oratione accusatur, quod numero peditum adscriptus, equitibus sese adiunxerit; ideoq; in leges grauiter deliquerit; vt legibus citatis probat. Bona autem Orationis pars in flagitiis tam filii, quàm patris referendis est occupata, vt omnem bonæ frugis spem iudicibus præcidat.*

Notanda.

1 *Militaris disciplina, nisi arctissimo obedientiæ vinculo constricta teneatur, nihil vnquam in bello benè procedet. Ad quam stabiliendam, A. Postumius, Dictator, & Manlius Torquatus cos. filios suos victores, quod sua sponte, non illorum iussu in hostem pugnassent, in modum hostiæ mactari iusserunt. Dicerem illos nimis fuisse præfractos, si liberè de antiquitate liceret pronunciare. Puniri potuissent, etiamsi vltimo supplicio affecti non essent strenui adole-*

Modus seruandus in delictis puniendis.

adolescentes. Peccarunt (pace illorum dixerim) quod summæ indolis adolescentibus Rempub. priuarint. Sed videntur fuisse ambitiosi in suorum sanguine fundendo,

Per scelus vt titulos ita venarentur inanes,

vt Horatianis vtar. Laudarim potius illum Turcarum Bassam, qui præfectus expeditionis, cùm Chios caperetur, interdixerat, ne quis oppidanorum bona diriperet: cuius filius vineam cuiusdã ingressus, vuas aliquot in castra attulerat: Quare ad patrem delata, non statim ob neglectum Edictum trucidari, sed virgis cædi iussit; quæ pœna & patri & æquitati sufficere potuit.

2 *Qui peccauit, interdum punitur vt emendetur; sed si nulla emendationis superest spes, vt peccare desinat; interdum, vt alii qui vel quippiam commiserunt, vel commissuri erant, à peccato deterreantur. Hinc & exempla dicta supplicia sunt. Quibus & illa puniendi caussa rectè adiici potest; vt punientis, & cuiusuis magistratus auctoritas maneat integra.*

3 *Prudenter & acutè dictum. Non opus est Magistratu, si non requiratur obedientia. Non minus modestia quàm animi magnitudo in milite desideratur, auctore Iulio Cæsare: nec milites vllo modo sibi debent vindicare partes imperatoris.*

4 *Ad virtutem perducimur aut ipsa indole, & naturæ beneficio; quæ vel amore virtutis vel pudore neglecti officii omnem imperitæ multitudinis opinionem & errorem respuit; aut bona & liberali educatione, disciplina & consuetudine; qua fit vt à prima ætate honestis lætemur, & turpibus doleamus: aut metu pœnæ, quæ maxima est turba;* οἱ γὰρ πολλοὶ ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ λόγῳ πειθαρχοῦσι, καὶ ζημίαις, ἢ τῷ καλῷ, *Aristotele auctore:* Multitudo necessitati magis paret, quàm orationi; & coercetur potius formidine pœnæ, quàm virtutis amore. *Quod si bonam indolem liberali educationi contingat coniungi, singulare quid expectandum est: sin alterutra desit, multum de perfectione* Aristo. Eth. lib. 10.

detractum erit. Animaduertendum id est in probis ingeniis, nonnulla magis laude duci; alia pudore ingenuo magis commoueri, omni pœnæ metu remoto. Alcibiadi huic vtrumq;, & indoles & educatio proba defuisse videtur, vt non mirum sit in profundum vitiorum ipsum fuisse mersum. Vix vnquam ex malo patre bonus filius nascitur, Mali corui, malum ouum. *Bona facilè degenerant in peius: sed nimis rarò mala se commutant in melius. Vt autem pœnæ metu minus commoueretur Alcibiades, videntur effecisse & genus & fortuna: quod generosi, fortunati, potentes (vt Achilles olim)*

Horat. in arte poetica. Iura negent sibi nata.

I. *Exordiũ ab eis sumitur, quæ in odiũ adducere possunt aduersarium.*

NOn existimo, Iudices, vos desiderare, vt vllam accusandi causam audiatis ex iis, qui Alcibiadem cupiunt in ius vocare: talem enim se ab initio præbuit ciuem, vt quamuis nulla priuatim iniuria ab ipso quis sit affectus; nihilominus ob alia vitæ exercitia, inimicũ oporteat ipsum existimare. Neque enim exigua sunt delicta, vt veniam mereantur; neque eiusmodi vt in posterum meliora sperare liceat: sed ita se in iis gessit, eoque improbitatis peruenit, vt ob victoriæ insignia, quibus hic gloriatur, vel inimici

Ἡγοῦμαι μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐδεμίαν ὑμᾶς ποθεῖν ἀκοῦσαι πρόφασιν παρὰ τῶν βουλομένων Ἀλκιβιάδου κατηγορεῖν. τοιοῦτον γὰρ πολίτην ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς παρέσχεν, ὥστε καὶ εἰ μή τις ἰδίᾳ ἀδικούμενος ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνει, οὐδὲν ἧττον προσήκει ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἐχθρὸν αὐτὸν ἡγεῖσθαι. οὐ γὰρ μικρὰ τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ συγγνώμης ἄξια, οὐδ' ἐλπίδα παρέχοντα ὡς ἔσται τοῦ λοιποῦ βελτίων· ἀλλ' οὕτω πεπραγμένα, καὶ εἰς τοσοῦτο κακίας ἀφιγμένα, ὥστ' ἐπὶ νικίοις ὧν οὗτος φιλοτιμεῖται, τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνε-

αἰσχυνέσθαι. ἐγὼ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ πρότερον πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῖν διαφορᾶς ὑπαρχούσης, καὶ πάλαι τοῦτον ἐχθρὸν ἡγούμενος, καὶ νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεπονθὼς κακῶς, πειράσομαι περὶ πάντων τῶν πεπραγμένων μεθ' ὑμῶν αὐτὸν τιμωρήσασθαι. περὶ μὲν τῶν ἄλλων, Ἀρχιστρατίδης ἱκανῶς κατηγόρησε· (καὶ γὰρ τοὺς νόμους ἐπέδειξε, καὶ μάρτυρας πάντων παρέσχετο) ὅσα δ' οὗτος παραλέλοιπεν, ἐγὼ καθ' ἕκαστον ὑμᾶς διδάξω. ἀνάγνωθι δέ μοι τὸν νόμον. ΝΟΜΟΣ. Εἰκὸς τοίνυν ἐστὶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐξ οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιησάμεθα, πρῶτον περὶ τούτων νυνὶ δικάζοντας, μὴ μόνον δικαστὰς, ἀλλὰ καὶ νομοθέτας αὐτοὺς γενέσθαι· εὖ εἰδότας ὅτι ὅπως ἂν ὑμεῖς νυνὶ περὶ αὐτῶν γνῶτε, οὕτω καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἡ πόλις αὐτοῖς χρήσεται. δοκεῖ δέ μοι καὶ πολίτου χρηστοῦ καὶ δικαστοῦ δικαίου ἔργον εἶναι, ταύ-

erubescant. Equidem, Iudices, cùm antea controuersiæ nobis essent cum huius maioribus, & hunc mihi iam pridem inimicum arbitrarer, nunc pessimè de me meritum enitar vt omnium [flagitiorum] quæ ab ipso perpetrata sunt, pœnas vnà vobiscum ab ipso sumam. Ac in aliis quidem Archestratides accusatoris officio satisfecit: (nam & leges citauit, & testes produxit.) Quę verò hic prętermisit, ea singulatim ego vos docebo. Ac recita mihi legem. LEX. Consentaneum est autem, Iudices, ex quo pacem fecimus, vt, qui primi de hisce rebus iudicium nunc ferunt, non tantum Iudices, sed & Legislatores se arbitrentur. Persuasum enim vobis esse debet, quod, sicut vos nunc de [legibus] ipsis statuitis, ita & reliquo tempore ciuitas eis vtetur. Arbitror autem & ciuis boni & æqui iudicis esse, ea

Narratio hic nulla est, quia ex alterius oratione de re constabat.

ratione legũ decreta exsequi quæ in posterum Reipublicæ futura sit vtilissima. Sunt enim qui dicere audent, neminem posse fieri deserti ordinis aut ignauiæ reũ, vbi nulla pugna est commissa; cùm lex iubeat, si quis ignauiæ causa ordine deserto retrocedat, aliis pugnãtibus, de hoc vt * militiæ duces iudicarent. At lex non de his solùm pręcipit, sed de omnibus, qui in pedestri exercitu, non fuerunt præsentes. Recitetur lex. LEX. Auditis, Iudices, quod de vtrisque lata lex est, tam de his qui in prælio terga vertunt, quàm de illis qui in peditatu non adsunt. Perpendite vero quosnã adesse oporteat; An non eos qui hac sunt ætate? An non eos, qui à ducibus sunt cõscripti? Arbitror, Iudices, hunc inter ciues solum, vtraq; huius legis parte teneri: Desertæ quidem militiæ iure ipsum cõuinci, quod

Quæstio, quis sit deserti ordinis & ignauiæ reus habendus.

II.

Hic nõ continetur totius causæ συνέχον seu firmamentum.

τῃ τοὺς νόμους διαλαμβάνειν ὅπῃ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον μέλλει συνοίσειν τῇ πόλει. τολμῶσι γάρ τινες λέγειν ὡς οὐδεὶς ἔνοχός ἐστι λειποταξίου, οὐδὲ δειλίας· μάχην γὰρ οὐδεμίαν γεγονέναι· τὸν δὲ νόμον κελεύειν, ἐάν τις λείπῃ τὴν τάξιν εἰς τοὐπίσω, δειλίας ἕνεκα, μαχομένων τῶν ἄλλων, περὶ τούτου τοὺς ∴ στρατιώτας δικάζειν. ὁ δὲ νόμος οὐ περὶ τούτων κελεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁπόσοι ἂν μὴ παρῶσιν ἐν τῇ πεζῇ στρατιᾷ. Ἀνάγνωθί μοι τὸν νόμον ΝΟΜΟΣ. Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι περὶ ἀμφοτέρων κεῖται, καὶ ὅσοι ἐὰν μάχης οὔσης εἰς τοὐπίσω ἀναχωρήσωσι, καὶ ὅσοι ἂν ἐν τῇ πεζῇ στρατιᾷ μὴ παρῶσι. σκέψασθε δὲ τίνες εἰσὶν οὓς δεῖ παρεῖναι. οὐχ οἵτινες ἂν τὴν ἡλικίαν ταύτην ἔχωσιν; οὐχ οὓς ἂν οἱ στρατηγοὶ καταλέξωσιν; ἡγοῦμαι δ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅλῳ τῷ νόμῳ μόνον αὐτῶν πολιτῶν ἔνοχον εἶναι. ἀστρατείας μὲν γὰρ δικαίως ἂν αὐτὸν ἁλῶναι, ὅτι

κατα-

κατάλεγεὶς ὁ πατὴρ οὐκ ἐπεξῆλθε μεθ' ὑμῶν στρατοπεδευομένων, οὐδὲ παρῆν μετὰ τῶν ἄλλων ἑαυτὸν τάξας· δειλίας ἦν, ὅτι * δεῖν ἕκαστον μετὰ τῶν πολιτῶν κινδυνεύειν, ἱππεύειν εἵλετο. καίτοι φασὶν αὐτὸν ταύτην ἀπολογίαν ποιήσεσθαι, ὡς ἐπειδήπερ ἵππευεν οὐδὲν ἠδίκει τὴν πόλιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι διὰ τοῦθ' ἡμᾶς δικαίως ἂν αὐτῷ ὀργίζεσθαι, ὅτι τοῦ νόμου κελεύοντος, ἐάν τις ἀδοκίμαστος ἱππεύῃ, ἄτιμον εἶναι, ἐτόλμησεν ἀδοκίμαστος ἱππεύειν. καί μοι ἀνάγνωθι τὸν νόμον. ΝΌΜΟΣ.

* Ὅτι τοίνυν εἰς τοῦτ' ἦλθε πονηρίας, καὶ οὕτως ὑμῶν κατεφρόνησε, καὶ τοὺς πολεμίους ἔδεισε, καὶ ἱππεύειν ἐπεθύμησε, καὶ τῶν νόμων οὐκ ἐφρόντισεν. ὥστε οὐδὲν αὐτῷ τούτων τῶν κινδύνων ἐμέλησεν, ἀλλ' ἐβουλήθη καὶ ἄτιμος εἶναι, καὶ τὰ χρήματ' αὐτοῦ δημευθῆναι, καὶ πάσαις ταῖς κειμέναις ζη-

grauis armaturę miles delectus, vobiſcum non excurrerit militatum, neq; cum aliis adfuerit, electo ſibi in acie quem vellet, loco: Ignauię vero, quod, cùm oportuerit * ipſum vnà cùm grauis armaturæ militibus periculo ſe cōmittere; equitare maluerit. Ac dicunt quidem, hac ipſum excuſatione vſurū; quod, quando equitauit, nullā Reipublicæ iniuriam fecerit. At ego exiſtimo, hac de cauſſa nos merito debere ei eſſe infenſos, quod in equitatum non relatus, auſus fuerit equitare; cum lex iubeat illum eſſe infamem, ſi quis ad equitandū non delectus, ordini equitum ſe ingerat. Audiatur lex. LEX.

Eo igitur peruerſitatis * hic venit, & ita vos habuit contemptui, ita hoſtes timuit, & inter equites militare voluit, & leges neglexit, vt nihil periculis [à Rep. ipſi impendētibus] commotus, maluerit bonis publicatis eſſe infamis, ſtatutiſq; pœ-

Comparatio à maiori.

nis omnibus mulctari, q̃ cum ciuibus grauis armaturæ militia fungi. At alii nunquam inter pedites versati, sed equitis officio ita functi, vt graui damno hostes affecerint, non ausi fuerũt in equos ascendere; quod & vos & legem vererentur. (Ita enim sese comparauerant; non quasi ciuitatem existimarent perituram, sed fœlicem & magnam futuram, pœnasque de iis sumpturam, à quibus iniuriam accepisset.) Alcibiades autem nihil veritus est ascendere, cùm neque beneuolo haberetur erga populum animo, neq; antea vnquam equitasset, ac ne nũc quidem equitandi peritus esset, neque à vobis delectus; quasi omnino non liceret Reipublicæ punire delinquentes. Animaduertendum autem est vobis, quod, si vnicuique liberũ sit facere quod voluerit, nihil opus sit aut leges cõstitui, aut vos [Iudices] deputari, aut belli duces eligi. Subit a. mira-

III.

Incommoda consequẽtia enumerat.

μίαις ἔνοχος γίνεσθαι, μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν πολιτῶν εἶναι καὶ ὁπλίτης γίνεσθαι. καὶ ἕτεροι μὲν οὐδεπώποτε ὁπλιτεύσαντες, ἱππεύσαντες δὲ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, καὶ πολλὰ κακὰ τοὺς πολεμίους πεποιηκότες, οὐκ ἐτόλμησαν ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβῆναι, δεδιότες ὑμᾶς καὶ τὸν νόμον· (οὕτω γὰρ ἦσαν παρεσκευασμένοι, οὐχ ὡς ἀπολουμένης τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς σωθησομένης καὶ μεγάλης ἐσομένης, καὶ τιμωρησομένης τοὺς ἀδικοῦντας) Ἀλκιβιάδης δ' ἐτόλμησεν ἀναβῆναι, οὔτε εὔνους ὢν τῷ πλήθει, οὔτε πρότερον ἱππεύσας, οὔτε νῦν ἐπιστάμενος, οὔτε ὑφ' ὑμῶν δοκιμασθείς· ὡς οὐκ ἐξεσόμενον τῇ πόλει δίκην παρὰ τῶν ἀδικούντων λαμβάνειν. ἐνθυμηθῆναι δὲ χρὴ ὅτ' εἰ ἐξέσται ὅ, τι ἄν τις βούληται ποιεῖν, οὐδὲν ὄφελος νόμους κεῖσθαι, ἢ ὑμᾶς συλλέγεσθαι, ἢ στρατηγοὺς αἱρεῖσθαι. θαυμάζω δ'

ζῳ ἐστί, ὦ ἄνδρες δικασταί (εἴ τις ἀξιοῖ) ἐὰν μέν τις, προσιόντων τῶν πολεμίων, τὴν πρώτης τάξεως τεταγμένος, τὴν δευτέρας γένηται, τούτου μὲν δειλίαν καταψηφίζεσθαι· ἐὰν δέ τις ἐν τοῖς ὁπλίταις τεταγμένος, ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ἀναφανῇ, τούτῳ συγγνώμην ἔχειν. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡγοῦμαι δικάζειν ὑμᾶς, οὐ μόνον τῶν ἐξαμαρτανόντων ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀκοσμούντων σωφρονεστέρους ποιῆτε. ἐὰν μὲν τοίνυν τοὺς ἀγνῶτας κολάζητε, οὐδεὶς ἔσται τῶν ἄλλων βελτίων. οὐδεὶς γὰρ εἴσεται τὰ ὑφ' ὑμῶν καταψηφισθέντα· ἐὰν δὲ τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἐξαμαρτανόντων τιμωρῆσθε, πάντες πεύσονται. ὥστε τούτῳ παραδείγματι χρώμενοι βελτίους ἔσονται οἱ πολῖται. ἐὰν τοίνυν τούτου καταψηφιεῖσθε, οὐ μόνον οἱ ἐν τῇ πόλει εἴσονται, ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι αἰσθήσονται, καὶ οἱ πολέμιοι πεύσονται, καὶ ἡγήσονται πολὺ πλείονος

ri, Iudices, (modò quis id tentare auderet) eum, qui in prima acie est constitutus, & aduenientibus hostibus ad secundam transit, timiditatis & ignauiæ argui; si, cui inter pedites locus assignatus est, inter equites se ostẽdenti venia tribuatur. *Alia comparatio.*

2. Quinimò, Iudices, in ea sum sententia, vt existimem vos iudicia exercere, non eorũ tantum gratia qui delinquũt, sed etiam vt alios qui flagitiose viuunt, moderatos efficiatis. Atqui, si obscuros & vix vlli cognitos puniatis, cæterorum nullus emendabitur; quod nullus sciturus sit, quæ à vobis fuerint decreta: sin autem clarissimos quosque eorũ qui leges transgrediuntur puniatis, omnibus id innotescet: Quocirca & ciues hoc exemplo admoniti meliores euadent. Si igitur hunc cõdemnetis, non ii solum, qui in vrbe sunt id intelligent, verum etiam socii animaduertent, & hostes audient, meliusq; de *A causa finali probat puniẽdum.* *Pœna exemplum in claris, &c.*

Repub. existimabunt; si, ob huiusmodi flagitia vos cõspiciant maximè commoueri, nec vllum veniæ locum, his qui in bello turpiter se gesserunt, relinqui. Perpendite autẽ, Iudices, quod militum hi quidem aduersa valetudine laborarunt, illi vero rerum necessariarum inopia pressi sunt: quorum illi quidem ab eis qui in ciuitate remanserãt haud grauatè curabantur; his vero à familiaribus domum profectis studiose subueniebatur. Ac alii inter *pedites militabant, alii inter equites nullum vitabant periculum: Nequaquam tamen ausi estis deserto ordine pro vestro arbitrio, quæ vobis agenda essent, statuere; sed ciuitatis leges magis quàm pericula ex hostibus timuistis. Quorum vos nunc memores oportet suffragia ferre, & omnibus perspicuum efficere, quod, qui cum hostibus recusant confligere, à vobis graui supplicio afficientur. Arbitror

Per antithesin confert aliorũ obedientiam cum huius inobedientia.

*

IV.

ἀξίαν εἶναι τὴν πόλιν, ἐὰν ὁρῶσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τῶν ἁμαρτημάτων μάλισθ' ὑμᾶς ὀργιζομένους, καὶ μηδεμιᾶς συγγνώμης τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐν τῷ πολέμῳ τυγχάνοντας. Ἐνθυμεῖσθε οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν, κάμνοντες ἐτύγχανον, οἱ δὲ ἐνδεεῖς ὄντες τῶν ἐπιτηδείων· καὶ ἡδέως ἂν οἱ μὲν, ἐν ταῖς πόλεσι καταμείναντες ἐθεραπεύοντο, οἱ δὲ, οἴκαδε ἀπελθόντες, τῶν οἰκείων ἐπεμέλοντο· οἱ δὲ *φίλοι ἐστρατεύοντο, οἱ δ' ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ἐκινδύνευον· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐτολμᾶτε ἀπολιπεῖν τὰς τάξεις, οὐδὲ τὰ ἀρεστὰ ὑμῖν αὐτοῖς αἱρεῖσθαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐφοβεῖσθε τοὺς τῆς πόλεως νόμους, ἢ τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους κίνδυνον. ὧν χρὴ μεμνημένους ὑμᾶς νυνὶ τὴν ψῆφον, καὶ πᾶσι φανερὸν ποιεῖν ὅτι Ἀθηναίων οἱ μὴ βουλόμενοι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι, ὑφ' ὑμῶν κακῶς πείσονται. Ἡγοῦμαι

δ' ὦ

δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ μὲν τοῦ νόμου καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος οὐχ ἕξειν αὐτοὺς ὅ, τι λέξουσιν· ἀναβαίνοντες δ' ὑμᾶς ἐξαιτήσονται καὶ ἀντιβολήσουσιν, οὐκ ἀξιοῦντες τοῦ Ἀλκιβιάδου υἱέος τοσαύτην δειλίαν καταγνῶναι· ὡς ἐκεῖνον πολλῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' οὐχὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον γεγενημένον. εἰ τηλικοῦτον ὄντα ἀπεκτείνατε, ὅτε πρῶτον εἰς ὑμᾶς ἐλάβετε ἐξαμαρτάνοντα, οὐκ ἂν ἐγένοντο συμφοραὶ τοσαῦται τῇ πόλει. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἶναι, εἰ αὐτοῦ μὲν ἐκείνου θάνατον κατέγνωτε, τοῦ δὲ υἱοῦ ἀδικοῦντος δι' ἐκεῖνον ἀποψηφιεῖσθε, ὃς αὐτὸς μὲν οὐκ ἐτόλμα μεθ' ἡμῶν μάχεσθαι, ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τῶν πολεμίων ἠξίου στρατεύεσθαι. καὶ ὅταν μὲν παῖς ἦν (οὕτω δῆλος ἦν ὁποῖός τις ἔσται) διὰ τὰ πατρὸς ἁμαρτήματα ὀλίγου τοῖς ἕνδεκα παρεδόθη· ἐπειδὴ

Confutatio.

autem, Iudices, de lege aut ipſo delicto, quod reſpondeant, ipſos nihil habituros: ſed venturos, vt deprecentur ac ſupplicent, ne tantæ deſidiæ ac ignauiæ notam Alcibiadis filio inurere vobis placeat: quaſi multorum commodorum, & non potius plurimorum malorum auctor vobis extiterit. Quem quantuſcunque erat, ſi interfeciſſetis, cùm primum eum in vos delinquere animaduerteretis, nunquam cum tot incommodis ciuitas fuiſſet conflictata. Iniquum autem mihi videtur, Iudices, ſi cum ipſum [patrem] capite damnaueritis, filium nunc delinquentem eius cauſſa abſoluatis; cui tantum non fuit animi, vt vobiſcũ in pugnam prodiret; Pater autem cum hoſtibus [aduerſus nos] pugnaret. Et quidem in puerili ætate (adeo qualis futurus eſſet apparebat) parum abfuit quin ob patris peccata vndecim viris traderetur: Nũc

Deprecatores nequaquam audiendos, quis ob patrem huic parcendũ putat.

autem postquã, præter ea quæ ab ipso patrata sunt, etiam huius improbitas vobis perspecta est, patrisne causa eius misereri possitis? Atqui graue est, Iudices, hos quidem ita esse fortunatos vt in ipsis criminibus deprehensi, ob generis nobilitatẽ seruẽtur: nos autem non posse eos (qui horum ordinem suum deserentium culpa, infœliciter pugnarũt) ab hostibus redimere, neq; periculo eximere; vt maiorum virtutes nihil ipsis prodesse queant, quamuis multæ sint & præclaræ, pro omniũ defensione Græcorum, & admodum dissimiles his, quæ isti in Repub. gesserunt. Quod si illi ideo videri velint meliores, quod pro amicorũ incolumitate laborent; non dubiũ quin & vestrum nomen erit illustrius, si inimicos vestros vlciscamini.

Aduersariorum studio ad incitandos Iudices vtitur.

V. Velim autem, Iudices, si qui ex propinquis ipsũ suis precibus condonari cupiant, vt grauiter his indignemini, quod ipsum nõ co-

ἢ περὶ τοῖς ἐκείνῳ πεπραγμένοις ἐπίστασθε καὶ τὴν τούτου πονηρίαν, διὰ τὸν πατέρα ἐλεεῖν αὐτὸν ἀξιώσετε; οὔκουν δεινόν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τούτους μὲν οὕτως εὐτυχεῖς εἶναι, ὥστε ἐπειδὰν ἐξαμαρτάνοντες ληφθῶσι, διὰ τὸ αὐτῶν γένος σώζεσθαι, ἡμᾶς δ᾽, εἰ ἐδυστυχήσαιμεν διὰ τοὺς οὕτως ἀτακτοῦντας, μηδένα ἂν δύνασθαι παρὰ τῶν πολεμίων ἐξαιτήσασθαι, μηδ᾽ ἂν τὰς τῶν προγόνων ἀρετάς. καίτοι πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ὑπὲρ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων γεγόνασι, καὶ οὐδὲν ὅμοιαι τοῖς ὑπὸ τούτων περὶ τὴν πόλιν πεπραγμένοις, ὦ ἄνδρες δικασταί. εἰ δ᾽ ἐκεῖνοι δοκοῦσι βελτίους εἶναι, σώζοντες τοὺς φίλους, δῆλον ὅτι καὶ ὑμεῖς ἀμείνους δόξετε εἶναι, τιμωρούμενοι τοὺς ἐχθρούς. ἀξιῶ δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐὰν μέν τινες τῶν συγγενῶν αὐτὸν ἐξαιτῶνται, ὀργίζεσθαι ὅτι τούτου μὲν οὐκ ἐπε-

χείρησαν

χειρήσειν δεηθῆναι, ἢ δεηθέντες οὐκ ἐδύναντο εὑρέσθαι ποιεῖν τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως "προστατόμενα· ὑμᾶς *δὲ πείθειν πειρῶνται ὡς οὐ χρὴ περὶ τῶν ἀδικούντων δίκην λαμβάνειν. ἐὰν δέ τινες τῶν ἀρχόντων βοηθῶσιν αὐτῷ, ἐπίδειξιν μὲν τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως ποιούμενοι, φιλοτιμούμενοι δὲ ὅτι καὶ τοὺς φανερῶς ἡμαρτηκότας σώζειν δύνανται· "ὑμᾶς δὲ χρὴ ὑπολαμβάνειν, πρῶτον μὲν, ὅτι εἰ πάντες Ἀλκιβιάδῃ ὅμοιοι ἐγένοντο, *οὐδὲν ἀλλ᾽ ἔδει τοῦ στρατηγεῖν· οὐδὲν γὰρ εἶχον ὅτου ἡγοῦντο. ἔπειθ᾽ ὅτι πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς προσήκει τῶν λιπόντων τὴν τάξιν κατηγορεῖν, ἢ ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀπολογεῖσθαι. τίς γάρ ἐστιν ἐλπὶς τοὺς ἄλλους ἐθελήσειν ποιεῖν τὰ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν "προστατόμενα, ὅταν αὐτοὶ οὗτοι τοὺς ἀκοσμοῦντας σώζειν πειρῶνται; ἐγὼ τοίνυν ἀξιῶ, ἂν μὲν ἀποδείξωσιν οἱ λέγοντες καὶ αἰτούμενοι;

nati fuerint obsecrare; (vel, si obsecrauerint, nihil obtinuerint) quo ciuitatis statuta sibi putaret obseruanda: & iam vobis persuadere conentur, nõ esse supplicium de iniquis sumendum. Quod si magnatum nonnulli ipsi patrocinentur, vt & potentiæ suæ vim declarent, & ambitione quadam se iactẽt, quod manifestè noxios seruare queant; perpendere vos in primis oportebit, quod, si omnes Alcibiadi similes fuissent, 3.
nihil opus fuisset militiæ duces constituere; cùm nullos quibus imperarent, habituri fuissent: Deinde quod longe magis conueniat ordinis desertores accusare, quàm pro ipsis causam dicere. Quæ enim spes est fore, vt alii ducibus suis se dicto audientes præbeant; quando hi ipsi immorigeros & insolentes præstare laborãt incolumes: Idcirco si, qui causam dicũt, aut deprecantur pro

Qui Alcibiadem tuentur, alios inobedientiam docẽt.

Alcibiade, demonstrent ipſum inter ſcutatos militaſſe, aut equitem delectum eſſe, cenſeo abſoluendum: ſin autem nihil æqui habeant, quod obtendant, ſed vt *decreto veſtro ipſum liberetis vrgeant; memētote vos ad iuſiurādum violandum, & ad leges conculcandas, dum hæc dicunt, ab ipſis erudiri: &, dum nimis ſtudioſe delinquentibus ſuccurrunt, ad eadem deſiderāda & patranda, plures allicere.

Iniquitas deprecantiũ oſtenditur.

VI. Subit autem mirari, Iudices, num quiſpiam veſtrum, interceſſorum gratia Alcibiadem putet liberandum, & ob ſuam ipſius improbitatē, non exiſtimet puniendũ atq; adeo tollendum. De cuius improbitate æquũ eſt vos audire, vt cognoſcatis nequaquam conſentaneum eſſe vt abſoluatur, quaſi in his ſolùm deliquiſſet, in cæteris ꝓbi ciuis officio functus eſſet: Cùm ex aliis ab ipſo perpetratis iure ipſum capite damnaretis: quæ vos intelligere cõuenit. Poſt-

Alia Alcibiadis ſcelera enumerat, vt facilius Iudicē moueat.

ὑπὲρ Ἀλκιβιάδου, ὡς ἐστρατεύσαντο ἐν τοῖς ὁπλίταις, ἢ ὡς ἱππεύειν δεδοκιμασμένος, ἀποψηφίσασθαι. ἐὰν δὲ μηδὲν ἔχοντες δίκαιον κελεύωσιν *αὐτοὶ ὀργίζεσθαι, μεμνῆσθαι χρὴ ὅτι διδάσκουσιν ὑμᾶς ἐπιορκεῖν, καὶ τοῖς νόμοις μὴ πείθεσθαι· καὶ ὅτι λίαν προθύμως τοῖς ἀδικοῦσι βοηθοῦντες, πολλοὺς τῶν αὐτῶν ἔργων ἐπιθυμεῖν ποιήσουσι. Θαυμάζω δὲ μάλιστα, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἴ τις ὑμῶν τὸν Ἀλκιβιάδην ἀξιώσῃ διὰ μὲν τοὺς βοηθοῦντας σώζεσθαι, διὰ δὲ τὴν αὐτοῦ πονηρίαν μὴ ἀπολέσθαι. ἧς ἄξιον ὑμᾶς ἀκοῦσαι· ἵν' ἐπίστησθε ὅτι οὐκ ἂν εἰκότως αὐτοῦ ἀποψηφίζοισθε, ὡς ταῦτα μὲν ἡμαρτηκότες, τὰ δ' ἄλλα πολίτου χρηστοῦ γεγενημένου. ἐκ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν τούτῳ πεπραγμένων, δικαίως ἂν αὐτοῦ θάνατον καταψηφίζοισθε. προσήκει δ' ὑμῖν περὶ αὐτῶν εἰδέναι. ἐπειδὴ γὰρ

δὴ γὰρ καὶ τῶν ἀπολογουμένων ἀποδέχεσθε λεγόντων τὰς σφετέρας αὐτῶν ἀρετὰς, καὶ τὰς τῶν προγόνων εὐεργεσίας, εἰκὸς ὑμᾶς καὶ τῶν κατηγόρων ἀκροᾶσθαι, ἐὰν ἀποφαίνωσι τοὺς φεύγοντας πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκότας, καὶ τοὺς προγόνους αὐτῶν πολλῶν κακῶν αἰτίους γεγενημένους. οὗτος γὰρ παῖς μὲν ὢν παρ' Ἀρχεδήμῳ τῷ Γλάμωνι, οὐκ ὀλίγα τῶν ὑμετέρων "ἀφῃρημένῳ, πολλῶν ὁρώντων, ἔτι *μὲν ὑπὸ τῷ αὐτομάλῳ κατακείμενος ἐκώμαζε μεθ' ἡμέραν ἄνηβος, ἑταίραν ἔχων, μιμούμενος τοὺς ἑαυτοῦ προγόνους, καὶ ἡγούμενος οὐκ ἂν δύνασθαι, πρεσβύτερος ὤν, "λαμπρῶς γενέσθαι, εἰ μὴ νέος ὢν, πονηρότατος δείξει εἶναι. μετεπέμφθη δ' ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, ἐπειδὴ φανερῶς ἐξημάρτανε. καίτοι ποῖόν τινα χρὴ αὐτὸν ὑφ' ὑμῶν νομίζεσθαι εἶ, ὅστις κἀκείνῳ "ταὐτὰ ἐπιτηδεύων, διεβέβλητο ὡς τοὺς ἄλλους ταῦτ' ἐδίδασκε;

quam enim eos, qui se purgant, & virtutes suas, maiorumq; merita prædicāt, admittitis; æquum est & vos audire accusatores, si forte multa reorum crimina in vos commissa in lucem proferre queant, & multa simul incommoda, in quæ maiores horum vos præcipitauere. Hic enim puerili adhuc ætate apud Archedemum lippum, qui non pauca ex vestris pecuniis subduxit, multis videntibus *nondum sui iuris in clara luce comessabatur impubis cum amica, maiorum suorū vestigia sequutus; quod arbitraretur non se natu maiorē posse fieri clarū, nisi puerili ætate se nequissimum declararet. Accersitus est autē ab Archibiade, flagitiis eius iam vulgo notis. Et qualem, quæso, illum à vobis existimari oportet, qui eo tempore huiusmodi studiis deditus, etiam alios, vt ferebatur, talia docebat.

A puero Alcibiad. imbibisse nequitiam. 4.

Impius in patrem & patriã Alcibiades.

Cum Theotimo verò insidiatus patri Oreos prodidit: ille verò occupato loco, flagitiose eo abusus tandem in vincula cõiecit, vt pecuniam acciperet. Pater autem tanto in eum odio exarserat, vt ne ossa quidem mortui domum se diceret relaturum. At illo mortuo, amore huius captus Archibiades vt filium redemit. Nec multo post tempore facultatibus alea dilapidatis ex Albo littore soluens amicos submersit.

VII. Quæcunque autem, Iudices, aut in ciues, aut in domesticos, aut in hospites suos, aliosq; commisit, longum esset recensere: verùm Hipponicus multis conuocatis, vxorem suam repudiauit, dicens hunc non vt fratrem, sed vt maritum eius, ædes suas frequentare. Qui cùm talia commiserit, & flagitia multa & ingentia perpetrarit; nequaquam tamen, quæ hactenus fe-

Eiusdẽ cum vxore incestus.

μετὰ Θεοτίμου δὲ ἐπιβουλεύσας τῷ πατρὶ, Ὀρεοὺς προύδωκεν. ὁ δὲ παραλαβὼν τὸ χωρίον, πρότερον μὲν ὕβριζεν αὐτὸν ὡραῖον ὄντα, πλουτῶντα δὲ δήσας, ἀργύριον εἰσεπράττετο. ὁ δὲ πατὴρ αὐτὸν οὕτως ἐμίσει σφόδρα, ὥστε οὐδὲ ἀποθανόντος ἔφασκε τὰ ὀστᾶ κομίσασθαι. τελευτήσαντος δ' ἐκείνου, ἐραστὴς γενόμενος Ἀλκιβιάδης, ὡς υἱὸν ἐλύσατο. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον καταχυβεύσας τὰ ὄντα, ἐκ Λευκῆς ἀκτῆς ὁρμώμενος, τοὺς φίλους κατεπόντιζεν. ὅσα μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἢ εἰς τοὺς πολίτας ἢ εἰς τοὺς οἰκείους, ἢ περὶ τοὺς αὐτοῦ ξένους ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἡμάρτηκε, μακρὸν ἂν εἴη λέγειν. Ἱππόνικος δὲ πολλοὺς παρακαλέσας, ἐξέπεμψεν αὐτοῦ γυναῖκα, φάσκων τοῦτον, ὡς οὐκ ἀδελφὸν αὐτῆς, ἀλλ' ὡς ἄνδρα ἐκείνης, εἰς τὴν οἰκίαν εἰσιέναι τὴν αὐτοῦ. καὶ τοιαῦθ' ἡμαρτηκότι, καὶ οὕτω δεινὰ πολλὰ καὶ μεγάλα πεποιηκότι, οὔτε τῶν πε-

πραγμένων

πεπραγμένων αὐτῷ μεταμέλει, οὔτε τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. ὃν μᾶλλον ἔδει κοσμιώτερον εἶναι τῶν πολιτῶν, ἀπολογίαν ποιούμενον τὸν ἑαυτοῦ βίον τῶν τοῦ πατρὸς ἁμαρτημάτων, οὗτος ἑτέρους ὑβρίζειν πειρᾶται, ὥσπερ δυνάμενος ἂν πολλοστὸν μέρος τῶν * εἰδῶν τῶν ἑαυτοῦ προσηκόντων τοῖς ἄλλοις μεταδοῦναι· καὶ ταῦθ', υἱὸς ὢν Ἀλκιβιάδου ἔπεισε μὲν Δεκέλειαν Λακεδαιμονίους ἐπιτειχίσαι, ἐπὶ δὲ τὰς νήσους ἀποστήσων ἔπλευσε. διδάσκαλος δὲ τῶν τῆς πόλεως κακῶν ἐγένετο· πλεονάκις δὲ μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐστράτευσεν ἢ μετὰ τῶν πολιτῶν ἐπ' ἐκείνους. ἀνθ' ὧν καὶ ὑμῖν καὶ τοῖς μέλλουσιν ἔσεσθαι τιμωρεῖσθαι προσήκει ὅντινα λαμβάνετε τούτων. καίτοι σφόδρα εἴθισται λέγειν ὡς οὐκ εἰκός ἐστιν τὸν μὲν πατέρα αὐτοῦ κατελθόντα,

cit aut facturus est, talia ipsi videntur, vt pœnitentia ducatur. Et quem inter ciues oportebat potius esse moderatissimũ, vt sua vita, patris vitia eluere possit & obliterare: hic in alios contumeliosus esse conatur; quasi aliquam * vitiorum suorũ partem, hoc modo in alios possit trãsferre: Præsertim cùm filius esset Alcibiadis, * cuius consilio Lacedæmonii Deceliam munierunt: qui ad insulas, vt eas ad defectionem sollicitaret, nauigauit: qui rationem & modum docuit, quo in quàm maximas calamitates ciuitas impelleretur: qui sæpius cum hostibus [aduersus patriam] conflixit, quàm cum ciuib. aduersus hostes. Quapropter & vobis, & his qui insequenti tempore futuri sunt, conuenit punire quemcumq; horum nacti fueritis. Ac illud quidem frequenter huic solet esse in ore; non esse cõsentaneum, se propter exsulium patris infamari;

Quæ pater huius aduersus Athenienses patrauerit.

VIII.

Quanto cũ honore Alcibiades pater huius Alcibiadis ab

exſulio rediens receptus ſit docet Iuſt. lib. 5.

cùm patri ab exſulio redeunti præmia à populo decreta ſint. Mihi autem iniquum videtur, & hunc præmiis quaſi præter æquum & fas decretis priuari: & illum flagitioſe viuētem, quaſi patre bene de Repub. merito natum, abſolui. Et cùm multis aliis nominib. damnari debeat, tum vel maximè quod argumento à veſtris virtutib. ſumpto vtatur ad ſua flagitia diluenda. Dicere enim audet nihil iniqui deſignaſſe Alcibiadem [patrem] dum contra patriā arma tulit: quod & vos exſules Phylen occupaueritis, arbores ſuccideritis & mœnia inuaſeritis, neque hæc faciendo quicquam dedecoris liberis veſtris reliqueritis, ſed gloriam apud omnes homines comparaueritis. Quaſi eodem loco ſint habendi & qui in exſulium pulſi cum hoſtibus regionem noſtram inuaſerunt; & qui, Lacedæ-

Iniqua Alcibiadis cōparatio.

δωρεὰς παρὰ τοῦ δήμου λαβεῖν, τοῦτον δ' ἀδίκως διὰ τὴν φυγὴν τὴν ἐκείνου διαβεβλῆσθαι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ δεινὸν εἶναι εἰς τὰς μὲν δωρεὰς αὐτοῦ ἀφείλεσθε, ὡς οὐ δικαίως δεδωκότες, τούτου δὲ ἀδικοῦντος ἀποψηφιεῖσθε, ὡς τοῦ πατρὸς χρηστοῦ περὶ τὴν πόλιν γεγενημένου. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἄλλων τε πολλῶν ἄξιον ἕνεκεν αὐτοῦ καταψηφίσασθαι, καὶ ὅτι ταῖς ὑμετέραις ἀρεταῖς χρῆται παραδείγματι περὶ τῆς ἑαυτοῦ πονηρίας. τολμᾷ γὰρ λέγειν ὡς Ἀλκιβιάδης οὐδὲν δεινὸν εἴργασται ἐπὶ τὴν πατρίδα στρατευσάμενος. καὶ γὰρ ὑμᾶς φεύγοντας Φυλὴν καταλαβεῖν, καὶ δένδρα τεμεῖν, καὶ πρὸς τὰ τείχη προσβαλεῖν. καὶ ταῦτα ποιήσαντας, οὐκ ὄνειδος τοῖς παισὶ καταλιπεῖν, ἀλλὰ τιμὴν παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις κτήσασθαι· ὡς τῶν αὐτῶν ὄντας ἀξίους, ὅσοι φυγόντες μετὰ τῶν πολεμίων ἐπὶ τὴν χώραν ἐστράτευσαν, καὶ ὅσοι κατήεσαν Λακε-

δαιμονίων

δαιμονίων ἐχόντων τὴν πόλιν. καὶ μὲν δὴ πᾶσιν ἡγοῦμαι δῆλον εἶναι ὅτι οὗτοι μὲν ἐζήτουν κατιέναι, ὡς τὴν μὲν τῆς θαλάττης ἀρχὴν Λακεδαιμονίοις δώσοντες, αὐτοὶ δ' ὑμῶν ἄρξοντες. τὸ δ' ὑμέτερον πλῆθος κατελθὸν τοὺς μὲν πολεμίους ἐξήλασε, τῶν δὲ πολιτῶν καὶ τοὺς βουλομένους δουλεύειν ἠλευθέρωσεν. ὥστ' οὐχ ὁμοίων τῶν ἔργων ἀμφοτέροις γεγενημένων, τοὺς λόγους ποιεῖται· ἀλλ' ὅμως τοσούτων συμφορῶν καὶ οὕτως αὐτῷ μεγάλων ὑπαρχουσῶν, ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς πονηρίᾳ φιλοτιμεῖται· καὶ λέγει ὡς οὕτως ἐκεῖνος μέγα ἐδύνατο, ὥστε τῇ πόλει πάντων κακῶν αἴτιος γεγένηται. καίτοι τίς οὕτως ἄπειρος τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, ὃς οὐκ ἂν, βουλόμενος εἶναι πονηρὸς, ἐσηγήσαιτο μὲν τοῖς πολεμίοις ἃ χρὴ καταλαβεῖν τῶν χωρίων; δηλώσειε δ' ἂν ἃ κακῶς φυλάττεται τῶν φρουρίων; διδάξειε δ' ἂν ἃ πονηρῶς ἔχει τῶν πραγμάτων; μη-

moniis ciuitatem occupantibus, redierunt. Inter omnes siquidem cõstare arbitror, quod illi studebant redire, vt maris imperio Lacedæmoniis tradito, ipsi vobis imperarent: vester verò populus reuersus hostes exegit, & ciues etiam seruire paratos in libertatem asseruit. De rebus itaque minimè inter ipsos similibus verba facit: qui tametsi in plurimas, & sibi admodum graues inciderit calamitates, patris tamen improbitate gloriatur; & dicit tantam eius fuisse potentiam, vt omnium malorum auctor ipse ciuitati fuerit. At quis adeo est ignarus rerum patriæ, qui, si improbus esse velit, hostes docere nequeat, quæ loca sint occupanda? significare, quę negotia minus rectè se habeant? prodere, quinam sociorum ad defectionem spectent? Ne- IX.

De Alcibiade huius patre plura.

que enim cùm in exſulio eſſet, ſua potentia potuit nocere ciuitati; qui poſtquam vobis impoſuiſſet reuerſus, & multis triremibus præfectus; neque hoſtes patria valuit expellere, neque Chios, quos à vobis alienauerat, nobis iterum coniungere, neq; aliud quicquam boni præſtare. Haud difficulter igitur colligere licet, Alcibiadem nullo cæterorum, virtute & potentia fuiſſe præſtantiorem, ſed improbitate inter ciues fuiſſe primũ. Quibus enim in rebus malè agi nouerat, Lacedæmoniis prodidit: At, cum imperatoris officio fungi ipſum oporteret, nullo ipſos incommodo afficere potuit; ſed pollicitus Regem propter ſe pecunias, & belli ſumptus ſuppeditaturũ, plus quàm ducenta talenta Reipublicæ ſubtraxit. Et adeo multa ſe in vos peccaſſe nouerat, vt quamuis eloquentia valeret, a-

Regem intelligit Perſarum.

νύσειε δ᾽ αὖ τοὺς βουλομένους ἀφίστασθαι τῶν συμμάχων; οὐ γὰρ δή που ὅταν μὲν ἔφευγε, διὰ τὴν δύναμιν, κακῶς οἷός τ᾽ ἦν ποιεῖν τὴν πόλιν, ἐπειδὴ δ᾽ ὑμᾶς ἐξαπατήσας κατῆλθε, καὶ πολλῶν ἦρξε τριήρων, οὔτε τοὺς πολεμίους ἐδύνατο ἐκ τῆς χώρας ἐκβαλεῖν, οὔτε Χίους, οὓς ἀπέστησε, πάλιν φίλους ποιῆσαι, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν ὑμᾶς ἐργάσασθαι. ὥστ᾽ οὐ χαλεπὸν γνῶναι ὅτι Ἀλκιβιάδης δυνάμει μὲν οὐδὲν τῶν ἄλλων διέφερε, πονηρίᾳ δὲ τῶν πολιτῶν πρῶτος ἦν. ἃ μὲν γὰρ ᾔδει τῶν ὑμετέρων κακῶς ἔχοντα, μηνυτὴς αὐτοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγένετο· ἐπειδὴ δ᾽ ἔδει αὐτὸν στρατηγεῖν, οὐδὲν κακῶς ποιεῖν ἐκείνους ἐδύνατο, ἀλλ᾽ ὑπισχνούμενος δι᾽ ἑαυτὸν πορίζειν βασιλέα χρήματα, πλέον ἢ διακόσια τάλαντα τῆς πόλεως ὑφείλετο. καὶ οὕτω πολλὰ ἐνόμιζεν εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκέναι, ὥστε λέγειν δυνάμενος, καὶ φίλ-

λων ὄντων, καὶ χρήματα κεκτημένος, οὐδέποτ' ἐλθὼν εὐθύνας ἐτόλμησε δοῦναι· ἀλλὰ φυγὴν αὐτοῦ καταγνοὺς, καὶ Θρᾴκης καὶ πάσης πόλεως ἐβούλετο πολίτης γενέσθαι μᾶλλον, ἢ τῆς πατρίδος εἶναι τῆς ἑαυτοῦ. καὶ τὸ τελευταῖον, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὑπερβολὴν ποιησάμενος τῆς προτέρας πονηρίας, ἐτόλμησε τὰς ναῦς Λυσάνδρῳ μετὰ Ἀδειμάντου προδοῦναι. ὥστε εἴτις ὑμῶν ἢ τοὺς τεθνεῶτας ἐν ναυμαχίᾳ ἐλεεῖ, ἢ ὑπὲρ τῶν δουλευσάντων τοῖς πολεμίοις αἰσχύνεται, ἢ τῶν τειχῶν καθῃρημένων ἀγανακτεῖ, ἢ Λακεδαιμονίους μισεῖ, ἢ τοῖς τριάκοντα ὀργίζεται· τούτων ἁπάντων χρὴ τὸν τούτου πατέρα αἴτιον ἡγεῖσθαι, καὶ ἐνθυμηθῆναι ὅτι Ἀλκιβιάδην μὲν τὸν πρόπαππον αὐτοῦ, καὶ τὸν πρὸς μητρὸς Μεγακλέα, οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι δὶς ἀμφοτέρους ἐξωστράκισαν, τοῦ δὲ πατρὸς αὐτοῦ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν θάνατον κατέγνω-

mici non deessent, opibus abundaret: nequaquam tamen redire & rerum gestarum rationem reddere ausus fuerit; sed exsulio se ipse damnarit, & Thraciæ ac cuiuslibet alterius ciuitatis, quàm suæ patriæ maluerit esse ciuis. Et tandem, Iudices, vt priorem omnem exsuperaret nequitiam, ausus est cum Adimanto, naues Lysandro prodere. Itaque si quis vestrum, aut nauali pugna mortuorum miseretur, aut ob eos, qui hostibus seruiunt, pudore afficitur, aut mœnia diruta dolet, aut Lacedæmonios odit, aut trigintaviris indignatur; horum omnium oportet patrem huius auctorem existimare; & cogitare quod Alcibiadem huius proauum, & Megaclem materno sanguine hunc contingentē maiores vestri bis ambos ciuitate eiecerint, & patrem eiusdem seniores vestrum capite damna-

X.

Maximorū malorū causa Alcibiades.

Alcibiades videtur hereditarius inimicus iudicandus.

runt. Qua de causa oportet ipsum nunc velut hereditarium Reipubl. inimicum iudicare, neque committere vt aut misericordia aut venia aut vlla gratia plus legibus valeat, aut iuramento quod præstitistis. Reputandũ autem vobis est, Iudices, qua de caussa huiusmodi viris parcere quis debeat: an quod in Reipublicæ negotiis felici rerum euentu frustrati aliàs moderatè & temperanter vixerint? Nunquid eorum multi scorta aluerunt, alii cum sororibus concubuerunt? alii ex filiabus prolem susceperunt, *alii mysteria celebrauerunt, & *deorum statuas mutilarunt, & in omnes deos impiè se gesserunt? & in vniuersam ciuitatẽ deliquerunt, tam sibi ipsis iniurii & iniqui, quàm aliis Reipublicæ administratione graues? Nullo audaci facinore abstinuerunt, nihil iniqui & mali non experti sunt: ita vt quæ in alios perpetraue-

*** Hæc Alcibiadi patri huius Alcib. imputata esse constat ex Thucid. lib. 6. cap. 80.*

σιν. ὥστε νῦν χρὴ ἡγησαμένους πατρικὸν ἐχθρὸν τοῦτον εἶναι τῇ πόλει καταψηφίσασθαι· καὶ μήτε ἔλεον, μήτε συγγνώμην, μήτε χάριν μηδεμίαν περὶ πλείονος ποιήσασθαι τῶν νόμων τῶν κειμένων, καὶ τῶν ὅρκων οὓς ὠμόσατε. σκέψασθαι δὲ χρή, ὦ ἄνδρες δικασταί, διὰ τί ἄν τις τοιούτων ἀνδρῶν φείσαιτο· πότερον, ὡς περὶ μὲν τὴν πόλιν δεδυστυχήκασιν, ἄλλως δὲ κόσμιοί εἰσι, καὶ σωφρόνως βεβιώκασιν; οὐχ οἱ μὲν πολλοὶ αὐτῶν ἡταιρήκασιν, οἱ δ' ἀδελφαῖς συγγεγόνασι; τοῖς δ' ἐκ θυγατέρων παῖδες γεγόνασιν; οἱ δὲ μυστήρια πεποιήκασι, καὶ τοὺς Ἑρμᾶς περικεκόφασι, καὶ περὶ πάντας τοὺς θεοὺς ἠσεβήκασι; καὶ εἰς ἅπασαν τὴν πόλιν ἡμαρτήκασιν, ἀδίκως καὶ παρανόμως καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους διακείμενοι, καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς πολιτευόμενοι; οὐδεμιᾶς τόλμης ἀπεχόμενοι, οὐδὲ ἔργου δεινοῦ ἄπειροι γεγενημένοι; ἀλλ' ἅτε πεπόνθασιν ἀ-

σιν ἅπαντα, ἃ πεποιήκασι καὶ πεπόνθασι. οὕτω γὰρ διάκεινται ὥστε ἐπὶ μὲν τοῖς καλοῖς αἰσχύνεσθαι, ἐπὶ δὲ τοῖς κακοῖς φιλοτιμεῖσθαι. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἤδη τινῶν ἀπεψηφίσασθε, ἀδικεῖν μὲν, νομίσαντες, οἰόμενοι δ' εἰς τὸ λοιπὸν χρησίμους ὑμῖν ἔσεσθαι. τίς οὖν ἐλπὶς ὑπὸ τούτου τι ἀγαθὸν πείσεσθαι τὴν πόλιν, ὃν ὑμεῖς, ὅτι μὲν οὐδενὸς ἄξιός ἐστιν, ἐπειδὰν ἀπολογῆται, εἴσεσθε· ὅτι δὲ πονηρός ἐστιν, ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων εἴσεσθε. ἀλλὰ μὲν δὴ οὐδ' ἂν ἐξελθὼν ἐκ τῆς πόλεως οὐδὲν δύναιτο κακὸν ὑμᾶς ἐργάσασθαι, δειλὸς ὢν καὶ πένης, καὶ πράττειν ἀδύνατος, καὶ τοῖς οἰκείοις διάφορος, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων μισούμενος. ὥστ' οὐδὲ τούτων ἕνεκα αὐτὸν ἄξιον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παράδειγμα ποιῆσαι καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῖς τούτου φίλοις, οἳ τὰ μὲν προσταττόμενα ποιεῖν οὐκ ἐθέλουσι, τοιούτων δ' ἔργων ἐπιθυ-

runt, eorum partem ipſi perpeſſi ſint. Eo enim ſunt animo vt rerum honeſtarum ipſos pudeat, & turpibus glorientur. *Exultans in rebus peſſimis.* Ac liberaſtis quidem, Iudices, nonnullos veſtra ſententia, qui iniqui cenſebantur; ſed qui exiſtimabantur in poſterum vobis fore vtiles. XI. At quęnam ſpes eſt, fore vt hic bene de ciuitate mereatur? quem vos nullius precii hominem, vbi ſe purgare conatus fuerit, intelligetis; & improbum ex aliis vitæ inſtitutis cognoſcetis. Quinetiam vrbe expulſus nihil vobis nocere poterit; cùm tenuis fortunæ ſit, & ad res gerendas imbellis, & cõtrouerſiis, quas cum familiaribus habet, impeditus; & aliis odioſus. Quare neq; horum cauſa ipſi parcendum eſt, ſed magis in exemplum ſtatuendus, tum aliis, tum eius amicis; qui cum imperata facere recuſent, eiuſmodi ſeſe dedunt ne-

gotiis; & cùm suis rebus malè cõsulant, de vestris conciones habent. *Peroratio.* Equidem quàm accuratissimè accusatoris officio functus sum, ac alios quidem auditores mirari scio, vnde ad tam exactam flagitiorũ eius notitiam peruenerim: At hunc ridere quod ne minimam quidem nequitiæ eius partem dixerim. Vos igitur & quæ dicta sunt, & quæ omissa inter se conferentes magis eritis ad eum condemnandum procliues; quando in mentem venit, hunc esse criminis reum, & in maxima felicitatis parte habendum, talibus ciuibus ciuitatem liberari. Recita autem ipsis leges & iuraiuranda, & causam, & horum memores iusta & æqua decernent.

μοῦσι, καὶ περὶ τῶν σφετέρων αὐτῶν κακῶς βουλευσάμενοι, περὶ τῶν ὑμετέρων δημηγοροῦσιν. Ἐγὼ μὲν οὖν ὡς ἐδυνάμην ἄριστα κατηγόρηκα· ἐπίσταμαι δ' ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τῶν ἀκροωμένων θαυμάζουσιν ὅπως ποθ' οὕτως ἀκριβῶς ἐδυνήθην ἐξευρεῖν τὰ τούτων ἁμαρτήματα· οὗτος δέ μου καταγελᾷ ὅτι οὐδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος εἴρηκα τῶν τούτοις ὑπαρχόντων κακῶν. ὑμεῖς οὖν καὶ τὰ εἰρημένα καὶ τὰ παραλελειμμένα ἀναλογισάμενοι, πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ καταψηφίσασθε· ἐνθυμηθέντες ὅτι ἔνοχος μέν ἐστι τῇ γραφῇ, μεγάλη δ' εὐτυχία, τὸ τούτων πολιτῶν ἀπαλλαγῆναι, πόλει. ἀνάγνωθι δ' αὐτοῖς τοὺς νόμους, καὶ τοὺς ὅρκους, καὶ τὴν γραφήν· καὶ τούτων μεμνημένοι ψηφίσονται τὰ δίκαια.

ΛΥΣΙΟΥ κατὰ Ἀλκιβιάδου ἀστρατείας.

LYSIÆ ADVERSVS ALcibiadem militiæ munus ſubterfugientem, II.

ORATIO XIV.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Oratio hæc in Alcibiadem *ſecunda eiuſdem eſt argumenti cum præcedente. Sed hic peculiariter orationem aduerſus eos inſtituit, qui magiſtratu fungentes Alcibiadem noxæ eximere, & ſua auctoritate Iudices flectere poſſe videbantur.*

Egregia eſt κοινεία*, qua diſputat, quàm ſit indecorum, eos, qui tueri leges debebant, intercedere pro noxiis apud Iudicem, vt contra legem ſententia feratur. Oratio eſt mutila, & non tam Oratio appellanda, quàm exiguum orationis membrum.*

ΕΓΩ μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ ὑμᾶς αἰτοῦμαι τὰ δίκαια ψηφίσασθαι, καὶ τῶν στρατηγῶν δέομαι, ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ἀρχῇ πολλοῦ ἄξιοι τῇ πόλει γεγόνασι, καὶ περὶ τῶν τῆς ἀστρατείας γραφῶν

I. ROGO equidē vos, Iudices, vt quæ iuſta & æqua ſunt, decernatis; & ipſos ordinū ductores oro, (quandoquidem in alio magiſtratu vtilem Reipubl. operam nauarunt) vt & in hac deſertæ militiæ cauſa

actori & reo sequestros se præbeant, neq; pro libidine sua ita patrocinentur, vt nihil aliud sibi studio habuisse videantur, q̃ vt à vobis iniqua statuerentur. Recordari enim decet, quod grauiter indignaremini, si in iis quæ vestro ordini probanda sunt vel improbanda, Legislatores interuenirent; &, vt quippiã calculo vestro decerneretur, rogarẽt: cùm graue & iniquũ existimare oporteat, si qui, certamine edito, iudicandiq; auctoritate aliis tradita, intercedant, ne aduersus quosdam sentẽtia feratur. Quæ enim fœdior, quæ turpior, in Rep. agendi ratio, quàm summum magistratum se eorum causis interponere, quibus, vt ius exercerent, obuenit; & supplicare ac obsecrare Iudices, vt pro ipsius arbitrio sententiam ferant? & militię caput, & qui †rogare, in causis & litibus quas ipsi intenderũt? Oportet igitur vt & de vobis [Iudicib.] idem sentiatis, exi-

† *Hic est lacuna in Græcis.*

κοινωνοὺς εἶναι τῷ τε διώκοντι καὶ τῷ φεύγοντι· καὶ μὴ βοηθοῦντας ὡς ἂν βούλωνται, πᾶσαν προθυμίαν ἔχειν περὶ τὸ δίκαιον ὑμᾶς ψηφίσασθαι· ἐνθυμουμένους ὅτι σφόδρ' ἂν ἠγανακτεῖτε εἰ τῇ ὑμετέρᾳ δοκιμασίᾳ οἱ θεσμοθέται ἀναβάντες, ὑμῶν ἐδέοντο καταψηφίσασθαι· ἡγούμενοι δεινὸν εἶναι εἰ οἱ τιθέντες τὸν ἀγῶνα, καὶ τὴν ψῆφον διαδιδόντες, παρακελεύσονται τῶν μὲν μὴ καταψηφίζεσθαι· τί δ' ἂν αἴσχιον ἔθος ἢ δεινότερον πρᾶγμα τούτου τῇ πόλει γένοιτο, εἰ τολμήσειε μὲν ἄρχων ἐμβὰς τῶν ἐπικλήρων δίκαις, ἀντιβολεῖν καὶ ἱκετεύειν τοὺς δικαστὰς ὅ,τι ἂν βούληται πραχθῆναι, ὁ δὲ πολέμαρχος, καὶ οἱ τὰ δεήσονται ἐν ταῖς δίκαις ταῖς ὑφ' ἑαυτῶν εἰσαγομέναις ὥσπερ καὶ νῦν; χρὴ τοίνυν, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, ἐνθυμουμένους

μθύους ὅτι οὐδὲν δεήσει ὑμᾶς ἰδίᾳ περὶ τῆς ἀςρατείας βοηθεῖν, ἢ τούτους ὧν τινὰς δεῖσθαι αὐτοὺς τὴν ψῆφον διδόντας. σκέψασθε δὲ, ὦ ἄνδρες δικαςαὶ, ἐὰν ἱκανὸν γένηται τεκμήριον, ὅτι οὐδείς πω τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ ςρατοπέδῳ Ἀλκιβιάδῃ ἦν παρεσκευασμένος. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἴπερ ἀληθῆ λέγουσιν, ἀνακαλεῖν μὲν Πάμφιλον ὅτι ἀφαιρῶν τὸν ἵππον, ἱππέως ἀπεςέρει τὴν πόλιν, ἐπιβάλλειν δὲ τῷ φυλάρχῳ ὅτι ἐξελαύνων Ἀλκιβιάδην ἐκ τῆς φυλῆς, ἄκυρον ἐποίει τὴν τούτων τάξιν. κελεύειν δὲ τὸν ταξίαρχον ἐξαλείφειν αὐτὸν ἐκ τοῦ τῶν ὁπλιτῶν καταλόγου. νῦν δὲ τούτων οὐδὲν ἐποίησαν, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ ςρατοπέδῳ περιεώρων αὐτὸν ὑπὸ πάντων προπηλακιζόμενον, καὶ ἂν τοῖς ἱπποτοξόταις ἱππεύοντα· ἐπειδὴ δὲ ὑμᾶς δεῖ παρὰ τῶν ἀδικούντων δίκην λαμβάνειν, χαριζόμενοι μαρτυροῦσιν ὑφ' ἑαυτῶν αὐτὸν τε-

ſtimetiſque nihilo magis vos dicere, vt priuatim deſertæ militiæ cauſæ patrocinemini; quàm hos ipſos, qui vos Iudices delegerunt, vt nonnullos veſtrum rogent. Animaduertite, Iudices, num ſatis argumenti nobis ſit, quod nemo eorum, qui in exercitu cum poteſtate fuerunt, cum Alcibiade conſpirauerit. ** Oporteret enim ipſos reprehēdere factum Pamphili, quod, publicato equo, Rempubl. equite priuauerit; adoriri Philarchum quod Alcibiadē tribu eiecerit, ciuiumq; ordinem turbarit: iubere vt centurio è peditum numero ipſius nomen eradat. Nunc autem nihil horum fecerunt, ſed in caſtris omnium conuitiis proſciſſum deſpiciebant, quod inter equites ſagittarios mereret. At poſtquam vos improbitatem vlciſci oportebat, in gratiam rei teſtantur, à ſe hunc eſſe ordini II.

Ductorum exercitus inconſtantia.

asscriptum. Atqui iniquum videtur, Iudices, cùm ipsi ductores, quamuis à populo electi, non audeant tamen vobis imperare, nisi pro legum cõsuetudine confirmentur: Alcibiadem ea vti audacia, vt præter ciuitatis leges, se, cui illi volunt, ordini adiungat. Absurdum autem videtur, Iudices, si equitum probatorũ quempiam pro suo arbitrio in peditum cohortem transcribere nequeant; in horum potestate esse, vt ex peditibus, quem velint, ad equitatum traducant. Quapropter si, quorum auctoritati id negotii commissum est, multis petentibus nullum aliorum in equitum numerum receperunt; ne vos quidem ipsis gratificari possitis. Sin autem, nulla auctoritate præditi in classem quempiam admiserunt, reputare oportet, quod iureiurando affirmaueritis vos iusta & æqua decreturos, non quæ hi, vt statuatis, imperabunt.

ταχθῆναι. καίτοι δεινὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, αὐτοὺς μὲν στρατηγοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου χειροτονηθέντας, μὴ ἂν τολμῆσαι πρότερον ὑμῶν ἡγήσασθαι, ἕως ἂν ἐδοκιμάσθησαν κατὰ τοὺς νόμους· Ἀλκιβιάδην δὲ τολμᾶν παρὰ τοὺς τῆς πόλεως νόμους ὑπ' αὐτῶν ταχθῆναι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ τῶν μὲν δεδοκιμασμένων ἱππέων, οὐκ ἐπὶ τούτων ἐστὶν ὅντινα βούλονται αὐτοὶ εἰς τοὺς ὁπλίτας καταλέξαι, τῶν δὲ ὁπλιτῶν ἀδοκιμάστων ὄντων, ἐπὶ τούτοις ἔσται ὅντιν' ἂν βούλωνται ἱππεύειν. εἰ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὄντες κύριοι, πολλῶν βουλομένων μηδένα τῶν ἄλλων ἱππεύειν εἰάσουσιν, οὐκ ἂν δικαίως χαρίζοισθε αὐτοῖς· εἰ δὲ ἄκυροι ὄντες ὁμολογήσουσι τάξαι, ἐνθυμεῖσθαι χρὴ ὅτι ὠμόσατε τὰ δίκαια γνώσεσθαι, ἀλλ' οὐχ ὅ, τι ἂν οὗτοι κελεύωσι ψηφιεῖσθαι.

αὐτὸ

ὥστε οὐδένα χρὴ τῶν δεομένων περὶ πλείονος ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ὅρκων ποιεῖσθαι. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἴτῳ δοκεῖ μεγάλης ζημίας εἶναι καὶ λίαν ἰσχυρὸς ὁ νόμος, μεμνῆσθαι χρὴ ὅτι οὐ νομοθετήσοντες περὶ αὐτῶν ἥκετε, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ψηφιούμενοι· οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας ἐλεήσοντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτοῖς ὀργιζόμενοι, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει βοηθήσοντες· εὖ εἰδότες ὅτι ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων ὀλίγους τιμωρησάμενοι, πολλοὺς ποιήσετε κοσμιωτέρους ἐν τοῖς μέλλουσι κινδυνεύειν. χρὴ δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὥσπερ οὗτος ἀμελήσας τῆς πόλεως, τὴν αὑτοῦ σωτηρίαν ἐσκέψατο, οὕτως ὑμᾶς, ἀμελήσαντας τούτου, τῇ πόλει τὰ βέλτιστα ψηφίσασθαι· ἄλλως τε καὶ ὅρκους ὀμωμοκότας, καὶ περὶ Ἀλκιβιάδου μέλλοντας ψηφίσασθαι· εἰς αὖ ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ, καταγελῶν τῆς πόλεως ἄπεισιν. οὐ γὰρ δὴ χάριν γε ὑμῖν

Pluris itaque oportet facere vos ipsos, & vestrum iusiurandũ, quàm quempiam deprecantium. Et quidem, Iudices, si cui mulcta videtur grauis, aut lex seuerior; cogitandum erit, vos non vt leges feratis; sed, vt secundum leges latas iudicetis, huc venisse: neque vt flagitiosis misericordiã impertiamini, sed vt ipsis potius indignemini, & toti Reipublicæ opitulemini. Scire enim vos conuenit, quod, si pauci præteritorũ delictorum pœnas pendant, multos emendabitis ex iis qui se periculo cõmissuri sunt. Oportet autem, Iudices, vt quemadmodum hic neglecta Republica suæ salutis rationem habuit; ita & vos huius salute cõtempta, quæ Reipublicæ optima sunt, decernatis; præsertim cùm iureiurando obstricti de Alcibiade sitis iudicaturi. Qui si vobis imposuerit, ludibrio vos habens è ciuitate recedet. Neque enim gratiam vobis III.

Ab ingratitudine Alcibiadis.

vnquam referet, quod occulto vestro suffragio bene de ipso sitis meriti; qui amicos palam de ipso bene meritos iniuria afficit. Vos igitur, Iudices, huius precibus contemptis, ipsum vestra sententia plectite. Demonstratum est enim quod scutatorum peditatui asscriptus, deserto ordine, cõtra legum interdicta, à nullo delectus, numero equitum se ingesserit, & quæ leges disertis verbis neque exercitus ductori, neq; prouinciæ præsidi, neque maioris auctoritatis alii concedunt; ea ipse priuata auctoritate sibi sumpserit. Quapropter ego vt Archistratidæ amico opem feram, & Alcibiadem inimicum meum vlciscar, vos rogo, vt, quæ æqua sunt, statuatis. Vobis verò eodẽ animo sententia est ferenda, quo aduersus hostes pugnandum.

ἀποδώσει, τῇ ψήφῳ κρύβδην εὖ παθὼν, ὃς τῶν φίλων τοὺς φανερῶς αὐτὸν εὖ ποιήσαντας κακῶς ποιεῖ. ὑμεῖς οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὰς τούτων δεήσεις περὶ ἐλαττόνων ποιησάμενοι, τὰ δίκαια ψηφίσασθε. ἀποδέδεικται γὰρ καταλεγεὶς εἰς τοὺς ὁπλίτας, καὶ λιπὼν τὴν τάξιν. καὶ τῶν νόμων κωλυόντων ἀδοκίμαστος ἱππεύσας· καὶ περὶ ὧν οἱ νόμοι διαρρήδην οὔτε στρατηγὸν, οὔτε ὕπαρχον, οὔτε ἄλλον οὐδένα κυριώτερον ἐκείνων ἀποδεικνύουσι, περὶ τούτων ἰδιώτης ὢν τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ δεδωκώς. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ φίλῳ ὄντι Ἀρχιστρατίδῃ βοηθῶν, καὶ Ἀλκιβιάδην ἐχθρὸν ὄντα ἐμαυτοῦ τιμωρούμενος, δέομαι τὰ δίκαια ψηφίσασθε. ὑμᾶς καὶ χρὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας τὴν ψῆφον φέρειν, ἥνπερ ὅτε ᾤεσθε πρὸς τοὺς πολεμίους διακινδυνεύειν.

LYSIÆ

ΛΥΣΙΟΥ

ἘΝ ΒΟΥΛΗ ΜΑΝ-
τιθέῳ δοκιμαζομένῳ
ἀπολογία.

LYSIÆ

ORATIO XV.
Pro Mantitheo Magistratus candidato, vitæ actæ examen subeunte.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Qui ad Magistratum admitti cupiebat Athenis, pro consuetudine patria, vita examen subire debebat: & tenebantur Oratores à Repub. probati, si quem aut nossent, aut existimarent candidatum Magistratui minus aptum, id indicare; &, cur minus idoneum crederent, denuntiare. Cùm ergo hic Mantitheus se Magistratus candidatum esset professus; non defuerunt, qui ipsum deferrent, tanquam Reipublicæ negotiis ineptum. Quod duabus potissimùm rationib. probare conabātur. Primùm *quod Democratiam odisset, ac Oligarchiæ studiosus esset, vt quam Triginta-virorum tempore esset tutatus:* Deinde, *quòd multa in vitæ ipsius ratione essent reprehendenda. Ad hæc respondet, (vt ex oratione latius licet cognoscere) negando se in Republica versatum Triginta-virorum tempore. i. Ad hæc priuatim se moderatum & æquum; publicè in bellicis periculis strenuum & imperterritum præstitisse. Est ergo Oratio Status Coniecturalis.*

1 *Rectè Cicero docet*, morum dissimilitudine dissociari amicitias, *nec ob aliam caussam vllam boni improbis, improbi bonis amici esse non possunt, nisi quod tanta sit inter eos, quanta maxima esse potest, morum studiorumque distantia.*

2 *Egregium speciosissimæ liberalitatis exemplum, quo laboranti Reipubl. succurritur. Pleriq; symbolis dandis, splendidisq; conuiuiis instruendis, volunt haberi liberales & gratiosi; at huius viri studium & institutum quanto laudabilius?*

3 *Illud Horatii in Odis oraculum nimis sæpe verum comperimus;*

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Et Ouidius:

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.

Nemo vir bonus præsentium & oblatrantium inuidiâ, à præclaro instituto auocari debet; sed illud cogitare: Posterorum æquiora erunt iudicia. Liuor post fata quiescet.

1. *Exordium à fiducia, seu quæ ex mente sibi bene conscia & virtute oriri solet.*

NIscirem, Senatores, accusatores meos quouis modo id moliri, vt mihi incommodent, magnas ipsis pro accusatione hac agerem gratias. Arbitror enim eos, qui iniquè alios calumniantur maximorum ipsis commodorum esse auctores; dum ad reddendam vitæ rationem ipsos cogunt. Ego verò ita mihi confido, vt sperem, etsi quis mihi sit iniquus, maleq; erga me affectus, negotio omni ex me audito, ipsum à

ΕἸ μὴ συνῄδειν, ὦ βουλή, τοῖς κατηγόροις βουλομένοις ἐκ παντὸς τρόπου κακῶς ἐμὲ ποιεῖν, πλείω ἂν αὐτοῖς χάριν εἶχον ταύτης τῆς κατηγορίας. ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς ἀδίκως διαβεβλημένοις τούτους εἶναι μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίους, οἵτινες ἂν αὐτοὺς ἀναγκάζωσιν εἰς ἔλεγχον τῶν αὐτοῖς βεβιωμένων καταστῆναι. ἐγὼ γὰρ οὕτω σφόδρα ἐμαυτῷ πιστεύω, ὥστ' ἐλπίζειν καὶ εἴ τις πρός με τυγχάνει ἀηδῶς ἢ κακῶς διακείμενος, ἐπειδὰν ἐμοῦ λέγοντος ἀκούσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων, μεταμελήσειν

λήσειν αὐτοῦ, καὶ πολὺ βελτίω με εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγήσεσθαι. ἀξιῶ δὲ, ὦ βουλὴ, ἐὰν μὲν τοῦτο μόνον ὑμῖν ἐπιδείξω, ὡς εὔνους εἰμὶ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι, καὶ ὡς ἠνάγκασμαι τῶν αὐτῶν κινδύνων μετέχειν ὑμῖν, μηδέν πώ μοι πλέον εἶναι· ἐὰν δὲ φαίνωμαι περὶ τὰ ἄλλα μετρίως βεβιωκὼς, καὶ πολὺ παρὰ τὴν δόξαν καὶ παρὰ τοὺς λόγους τῶν ἐχθρῶν, δέομαι ὑμῶν ἐμὲ μὲν δοκιμάζειν, τούτους δὲ ἡγεῖσθαι χείρους εἶναι. πρῶτον δὲ ἀποδείξω ὡς οὐχ ἵππευον οὔτ' ἐπεδήμουν ἐπὶ τῶν τριάκοντα, οὐδὲ μετέσχον τῆς τότε πολιτείας. ἡμᾶς γὰρ ὁ πατὴρ πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς ὡς Σάτυρον τὸν ἐν τῷ Πόντῳ διαιτησομένους ἐξέπεμψε· καὶ οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων, οὔτε μεθισταμένης τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἤλθομεν πρὶν τοὺς ἀπὸ Φυ-

sententia discessurum, & imposterum mihi ęquiorem futurum. Existimo autem, Senatores, si id solum vobis demonstrē, hunc rerū statum & conditionem mihi placere, & in eisdem vobiscum periculis me versatū esse, nihil singulare fecisse: sin autem in reliquis æqualiter & moderatè me gessisse ostendam, & longè aliter vixisse, quàm inimicorum de me sententiæ de me diuulgarūt: rogo vos, vt me velut spectatæ vitæ recipiatis; hos verò simul eadē de causa deteriores censeatis.

Propositio, qua duo cōfutāda proponit.

II.

Ac inprimis quidem demōstrabo, quòd triginta-virorum tempore in patria nō fuerim commoratus; nedum inter equites, aut in vlla Reipub. parte versatus. Nos enim pater ante cladem in Hellesponto acceptam ad Satyrum, in Ponto cōmoraturos misit; neq; cùm mœnia diruerentur, aut Reip status mutaretur, adfuimus: sed quinq; tantum dies à reditu intercedebāt, cùm

Confutatio prima, qua se pro triginta-viris arma non tulisse docet.

à Phyle in Piræum deſcenderent. Neque verò conſentaneum erat, nos eiuſmodi tempore ſuperuenientes, alienis nos voluiſſe admiſcere periculis; neque illi, qui popularem ſtatum euerterant, ita erant animati, vt in aliquam Reipublicæ partem eos admitterent, qui & peregrè vixerant, & nihil in populũ deliquerant; ſed potius ignominia notarent. Præterea ex tabulis equites velle cognoſcere ſtultũ & abſurdum. In his enim & multi eorum, qui ſe equitaſſe fatentur, non reperiuntur; & nonnulli, qui peregre vixerunt, inſcripti ſunt. Ille verò index eſt longe certiſſimus: Poſt reditum veſtrũ decreuiſtis, vt nomina eorum, qui equitauerant, à tribunis deferrentur, vt ex ipſis ordines ſupplerentur. Me autem nemo demonſtrauerit aut delatum aut tribunis, aut traditum ſyndicis, aut in or-

Tabularũ fidem eleuat.

λῆς εἰς τὸν Πειραιᾶ κατελ* θεῖν πρότερον πένθ' ἡμέραις. καίτοι οὔτε ἡμᾶς εἰκὸς ἦν, εἰς τοιοῦτον καιρὸν ἀφιγμένους, ἐπιθυμεῖν μετέχειν τῶν ἀλλοτρίων κινδύνων, οὔτ' ἐκεῖνοι φαίνονται τοιαύτην γνώμην ἔχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ἀποδημοῦσι καὶ τοῖς μηδὲν ἐξαμαρτάνουσι μεταδιδόναι τῆς πολιτείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον, ἢ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον. ἔπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἱππεύσαντας σκοπεῖν εὔηθές ἐστιν. ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἱππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δὲ τῶν ἀποδημούντων, ἐπιγεγραμμένοι εἰσίν. ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος· ἐπειδὴ γὰρ κατήλθετε, ἐψηφίσασθε τοὺς φυλάρχους ἀπενεγκεῖν τοὺς ἱππεύσαντας, ἵνα τὰς καταστάσεις ἀναπράξητε παρ' αὐτῶν. ἐμὲ τοίνυν οὐδεὶς ἂν ἀποδείξειεν οὔτ' ἀπενεχθέντα ὑπὸ τῶν φυλάρχων, οὔτε παραδοθέντα τοῖς συνδίκοις, οὔτε κατάστασιν

παραλαβόντα. καίτοι πᾶσι ῥᾴδιον τοῦτο γνῶναι, διότι ἀναγκαῖον ἦν τοῖς φυλάρχοις, εἰ μὴ ἀποδείξειεν τοὺς ἔχοντας τὰς καταστάσεις αὐτοῖς ζημιοῦσθαι. ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν ἢ τούτοις πιστεύοιτε. ἐκ μὲν γὰρ τούτων, ῥᾴδιον ἦν ἐξαλειφθῆναι τῷ βουλομένῳ, ἐν ἐκείνοις δὲ τοὺς ἱππεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν ὑπὸ τῶν φυλάρχων ἀπενεχθῆναι. ἔτι δὲ, ὦ βουλὴ, εἴπερ ἵππευσα, οὐκ ἂν ἦν ἔξαρνος ὡς δεινόν τι πεποιηκὼς, ἀλλ᾽ ἠξίουν, ἀποδείξας ὡς οὐδεὶς ὑπ᾽ ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε, δοκιμάζεσθαι. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρωμένους καὶ πολλοὺς μὲν τῶν τότε ἱππευσάντων, βουλεύοντας, πολλοὺς δ᾽ αὐτῶν στρατηγοὺς καὶ ἱππάρχους κεχειροτονημένους. ὥστ᾽ εἰ μηδὲν διαβάλλομαι, ἡγεῖσθε ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν, ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψευσα-

dinem succenturiatum. Atque id ipsum facile omnibus patet; quod nisi de cuiusque ordine & loco retulissent, ipsi tribuni fuissent mulctandi. Itaque longe æquius illi indici, quàm hisce tabellis fidem adhibere; præsertim cum ex his, qui vellet, facile eraderetur; ex illis necesse erat equites à tribunis renuntiari, ac deferri. Ad hæc, Senatores, si inter equites fuissem, non negarem, quasi re aliqua mala perpetrata, sed, vt vitæ meæ ratio à vobis probaretur, contenderem, demonstrando, quod nullus à me iniuria esset affectus. Qua in sententia & vos esse video: Cùm multos tunc equites, nunc adnimaduertam, Senatores, multos ipsorum prætores, & equitum præfectos creatos. Itaque, si nulla in re arguor, existimate hanc esse meam defensionem; quod splendide ausi sint de me men-

tiri. Accedite autem & testimonium dicite. TESTES. De hac igitur cõtrouersia, quid prætereà dicendum sit, non video.
III. Existimo autem, Senatores, in aliis caussis ad criminationes solum esse respondendum: at in iis iudiciis, vbi de vitæ probatione agitur, vniuersum vitæ modum esse explicandum. Rogo igitur vos, vt beneuole me audiatis. Dabo operam, vt sit defensio mea, quàm fieri potest, breuissima.

Confutatio secunda, de vita sua ratione.

Inprimis cùm facultates mihi relictæ essent modicæ, propter cladem cùm patris, tum Reipublicæ, ego duas elocaui sorores, triginta minis vtrique traditis. Cum fratre verò ita omnia partitus sum, vt ex hæreditate paterna, plura se habere, quàm me ipsemet fateretur. Et cum reliquis omnibus ita vixi, vt nunquam in iudicio cum aliquo contenderim. Atque hoc modo

σθαι. ἀνάβηθι δέ μοι, καὶ μαρτύρησον. ΜΑΡΤΥΡΙ'Α. Περὶ μὲν τοίνυν ταύτης τῆς αἰτίας οὐκ οἶδα ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν. δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλὴ, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι. δέομαι οὖν ὑμῶν, μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαί μου. ποιήσομαι δὲ τὴν ἀπολογίαν ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων. Ἐγὼ γὰρ πρῶτον μὲν, οὐσίας μοι οὐ πολλῆς καταλειφθείσης, διὰ τὰς συμφορὰς καὶ τὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς τῆς πόλεως, δύο μὲν ἀδελφὰς ἐξέδωκα, ἐπιδοὺς τριάκοντα μνᾶς ἑκατέρᾳ· πρὸς τὸν ἀδελφὸν δ' οὕτως ἐνειμάμην, ὥστ' ἐκεῖνον πλέον ὁμολογεῖν ἔχειν ἐμοῦ τῶν πατρῴων. καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτω βεβίωκα, ὥστε μηδεπώποτέ μοι μηδὲ πρὸς ἕνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν ἰ-

διὰ τοῦτο διῴκησα· περὶ δὲ τῶν κοινῶν μοι μέγιστον ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι τῆς ἐμῆς ἐπιεικείας, ὅτι τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ περὶ τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθέ μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους περὶ ἐμοῦ λογοποιοῦντας καὶ ψευδομένους. καίτοι δῆλον ὅτι εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περὶ ἐμοῦ. ἔτι δ', ὦ Βουλή, οὐδεὶς ἂν ἀποδεῖξαι περὶ ἐμοῦ δύναιτο οὔτε δίκην αἰσχρὰν, οὔτε γραφὴν, οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην. καίτοι ἑτέρους ὁρᾶτε πολλάκις εἰς τοιούτους ἀγῶνας καθεστηκότας. Πρὸς τοίνυν τὰς στρατείας, καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς πρὸς τοὺς πολεμίους, σκέψασθε οἷον ἐμαυτὸν παρέχω τῇ πόλει. πρῶτον μὲν γὰρ, ὅτε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς, καὶ εἰς Ἁλίαρτον ἔδει βοηθεῖν, ὑπὸ Ὀρθοβούλου κατειλεγμένος ἱππεύειν,

in rebus priuatis me gessi. In publicis autem maximũ moderationis meæ argumentum esse arbitror, quod iuniores, quicunque aut aleæ, aut potationibus, aut huiusmodi intemperantiæ deditis sunt, omnes mihi videtis aduersos, vt plurima de me fingant, ac comminiscantur. Constat autem, si earundem rerum cum ipsis essem studiosus, quod aliter de me sentirent. Præterea, Senatores, nemo probare queat me aut iniuriarum aut falsi, aut læsæ maiestatis vnquam esse accusatum; cùm alios videatis ad huiusmodi discrimina & contentiones persæpe vocatos. At in bello, & periculis aduersus hostes, qualem me Reipublicæ exhibeam, quæso, considerate. Primum quidem societate cum Bœotiis inita, cùm ad Haliartum succurrendum esset, ego ab Orthobulo conscriptus eques,

I.

IV.

Imperterriti animi exemplum.

omnibus censentibus equitatum esse ab omni periculo remotum ;, peditatũ verò periculo expositum ; aliis in equos ascendentibus , ad Orthobulum vltro profectus petii , vt meum nomen è numero equitum expungeret ; turpe ratus, populo periclitante , me extra periculum in bello versari. Accedat ergo Orthobulus. TESTIS. Collectis igitur popularibus paulo ante expeditionem susceptam , cùm nonnullos scirem ciues
2. esse probos , & strenuos, sed viatico indigere ; suasi vt opibus affluentes, iis qui indigerent aliquid necessariorum suppeditarent. Nec id solùm aliis suasi , sed ipse etiam duobus viris largitus triginta drachmas vtrique: non profecto quod opibus abundarem , sed vt alios meo exemplo incitarem. Qua de re , adeste testes. TESTES. Post hæc autem , Senatores,

ἐπειδὴ πάντες ἑώρων τοῖς μὲν ἱππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δὴ νομίζοντας, τοῖς δ' ὁπλίταις κίνδυνον ἡγουμένους, ἑτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον, ἐγὼ προσελθὼν ἔφην τῷ Ὀρθοβούλῳ, Ἐξαλεῖψαί με ἐκ τοῦ καταλόγου· ἡγούμενος αἰσχρὸν εἶναι, τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν, ἄδειαν ἐμαυτῷ παρασκευάσαντι στρατεύεσθαι. καί μοι ἀνάβηθι Ὀρθόβουλε. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Συλλεγέντων τοίνυν τῶν δημοτῶν πρὸ τῆς ἐξόδου, εἰδὼς αὐτῶν ἐνίους πολίτας μὲν χρηστοὺς ὄντας καὶ προθύμους, ἐφοδίων δὲ ἀποροῦντας, εἶπον ὅτι χρὴ τοὺς ἔχοντας παρέχειν τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ἀπόρως διακειμένοις. καὶ οὐ μόνον τοῦτο συνεβούλευον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἔδωκα δυοῖν ἀνδροῖν τριάκοντα δραχμὰς ἑκατέρῳ. οὐχ ὡς πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ἵνα παράδειγμα τοῦτο τοῖς ἄλλοις γένηται. καί μοι ἀνάβητε. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Μετὰ ταῦτα τοίνυν, ὦ βουλή, εἰς Κό-

εἰς Κόρινθον ἐξόδου γιγνομένης, καὶ πάντων προειδότων ὅτι δεήσει κινδυνεύειν, ἑτέρων ἀναδυομένων, ἐγὼ διεπραξάμην ὥστε τῆς πρώτης τεταγμένος μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις καὶ μάλιστα τῆς ἡμετέρας φυλῆς δυστυχησάσης, καὶ πλείστων ἐνθανόντων, ὕστερον ἀνεχώρησα, τοῦ σεμνοῦ Στειριέως τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις δειλίαν ὠνειδικότος. καὶ οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ ταῦτα ἐν Κορίνθῳ χωρίων ἰσχυρῶν κατειλημμένων, ὥστε τοὺς πολεμίους μὴ δύνασθαι προσιέναι, Ἀγησιλάου δ' εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντος, ψηφισαμένων τῶν ἀρχόντων ἀποχωρίσαι τάξεις αἵτινες βοηθήσουσι, φοβουμένων ἁπάντων (εἰκότως, ὦ βουλή· δεινὸν γὰρ ἦν, ἀγαπητῶς ὀλίγῳ πρότερον σεσωσμένους, ἐφ' ἕτερον κίνδυνον ἰέναι) προσελθὼν ἐγὼ τὸν ταξίαρχον, ἐκέλευον ἀκληρωτὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν πέμπειν. ὥστ' εἴ τινες ὑ-

expeditione aduersus Corinthios suscepta, omnibusque non leue periculum esse consideranti- bus, cæteris recusantibus, effeci ego, vt in prima acie constitutus cum hoste confligerem. Cum autem nostra tribus grauissimè laboraret, multiq; ex ea caderent, tandem cessi: graui illo Stiriaco cæteris omnibus ignauiam exprobrante. *Alia eodem spectantia.*

V. Non multo post tempore occupatis in agro Corinthio locis munitioribus, ita vt hostes arcere facilè possemus; Agesilao vero in Bœotiam irruente, cùm Principes decernerent, vt cohortibus detractis Bœotiis subueniretur: omnibus metu perculsis (graue enim erat, eos qui vitam paulo ante vix tutati erant, in aliud periculum proficisci) eum qui ordinem ducebat adii, & petii vt extra sortem nostram cohortem mitteret. Itaq; si nonnulli ve-

μῶν

ſtrum eis iraſcantur, qui Reipublicæ quidem negotia adminiſtrare deſiderant, ſed è periculis fuga ſe ſubducunt; non eſt quod ea de cauſa mihi ſuccenſeant. Neque enim ſolùm quæ imperabantur lubens feci, ſed etiam periculis vltrò me obtuli. Atque hoc feci, non quod cum Lacedæmoniis confligere, leue exiſtimarem; ſed vt (ſi quando nullo iure coactus diſcrimini me committerem) idcirco à vobis in aliquo numero habitus, facilius quod iuſtum & æquum eſt impetrarem.
V. Atque horum teſtes adſint. TESTES. Neque ego in vlla militia, vel ſtatione officium meum neglexi, ſed inter primos ſemper ad pugnam exii, & cum vltimis inde receſſi. Ex his indiciis, eos qui honeſto moderatoque animo in Repub. verſantur, cognoſcere oportebat: non ſi quis alium his de cau-

μῶν ὀργίζονται τοῖς τὰ μὲν τῆς πόλεως ἀξιοῦσι πράττειν, ἐκ δὲ τῶν κινδύνων ἀποδιδράσκουσιν, οὐκ ἂν δικαίως περὶ ἐμοῦ τὴν γνώμην ταύτην ἔχοιεν. οὐ γὰρ μόνον τὰ προσταττόμενα ἐποίουν προθύμως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἐτόλμων. καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὡς οὐ δεινὸν ἡγούμενος εἶναι Λακεδαιμονίοις μάχεσθαι, ἀλλ' ἵνα εἴ ποτε ἀδίκως εἰς κίνδυνον καθισταίμην, διὰ ταῦτα βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζόμενος, ἁπάντων τῶν δικαίων τυγχάνοιμι. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν τοίνυν ἄλλων στρατειῶν καὶ φρουρῶν οὐδεμιᾶς ἀπελείφθην πώποτε· ἀλλὰ πάντα τὸν χρόνον διατετέλεκα μετὰ τῶν πρώτων μὲν τὰς ἐξόδους ποιούμενος, μετὰ τῶν τελευταίων δὲ ἀναχωρῶν. καίτοι χρὴ τοὺς φιλοτίμως καὶ κοσμίως πολιτευομένους ἐκ τῶν τοιούτων σκοπεῖν, ἀλλ' οὐκ, εἴ τις κομᾷ, διὰ τοῦτο μισεῖν.

τὸ μισεῖν. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα οὔτε τοὺς ἰδιώτας οὔτε τὸ κοινὸν τῆς πόλεως βλάπτει, ἐκ δὲ τῶν κινδυνεύειν ἐθελόντων πρὸς τοὺς πολεμίους ἅπαντες ὑμεῖς ὠφελεῖσθε. ὥστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ὦ βουλή, οὔτε φιλεῖν, οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν. πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν ∴ διαλεγόμενοι, καὶ κοσμίως ἀπερχόμενοι, μεγάλων κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν· ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες, πολλὰ κἀγαθὰ ὑμᾶς εἰσὶν εἰργασμένοι. ἤδη δέ τινων ᾐσθόμην, ὦ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἐμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι· ἔπειτα μέντοι καὶ ἐμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος, ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυνται τῶν τῆς πόλεως πράτ-

sis odio prosequatur. Talibus enim studiis neque priuatus quispiam, neq; Respublica offenditur; sed vestra omnium salus iis periculis potius confirmatur, quæ contra hostem suscipiuntur. Itaq; haud consentaneum est, ex solo aspectu ad aliquẽ siue amandum, siue odio persequendum adduci; sed opera spectare oportet. Multi pedetentim sese *insinuãtes *initio à reb. præclaris sumto, magnorum malorum fuerunt auctores: alii verò talibus [blanditiis] neglectis, nõ exigua in vos beneficia contulerunt. *Inuidia fomes virtutis.*

3. Sed iam quosdam animaduertisse videor, ideo mihi indignantes, quod hac iuuenili ætate apud populum dicere aggrediar. At ego principio sum coactus pro meis rebus gestis apud populum dicere: Deinde etiam mihi videor æquo cupidior gloriæ, tum quod maiorum meorum recorder, qui in Republica administranda nunquam fue-

* *

runt defeſſi; tum quod vos videam (oportet enim vera fateri) hos ſolos in precio habere. Hac igitur veſtra animi ſententia perſpecta, quis nō conetur aliquid aut dicere aut facere pro Republica? Ad hæc, quid talibus indignari poſſim, quorum Iudices non alii, ſed vos eſtis.

Deeſt finis Orationis.

τοντες, ἅμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρὴ λέγειν) τούτους μόνους ἀξίους νομίζοντας εἶναι. ὥστε ὁρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας, τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις *ἄχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταί εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.

ΛΥΣΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΩΝ *ΑΔΙ-κημάτων.

LYSIÆ ORATIO XVI. De publicatis *bonis.

Περὶ δημοσίων * χρημάτων.

*Legebatur antea malè ἀδικημάτων.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM ORAT. XVI.

Huius Oratiunculæ imperfectæ argumentum ex ipsa narratione satis patet, propterea supersedebimus: id tantum admonebimus, controuersiam esse cum Syndico vel (vt hodie vocant) fiscali; quod bona eius essent publicata, seu fisco adscripta, & ærario addicta, cui talenta duo mutuo data erant. Sed quia ante bonorum publicationem patri huius hanc causam nunc agentis fuerant adiudicata; censet iniquum esse priuari se iis, quæ ex ipsorum Iudicum sententia possidebat.

Durum est aduersus stimulum calcitrare, *vt docet Prouerbium. Æquè penè durum est, aduersus fiscum & ærarium agere: quod in summa dignitate plerique sibi omnia licere putent; Iudices partim fauore, partim timore flectantur; & Principum ministri, dominorum suorum fastum non rarò induant, dicti immemores illius,*

Quanto plus liceat, tam libeat minus.

Ἴσως τινὲς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, διὰ τὸ βούλεσθαί με ἄξιον εἶναι

1. ERVNT fortasse nõnulli vestrum, Iudices, qui quod ego in aliquo numero haberi

Exorditur ab extenuatione ingenii, & fa-

cultatis dicendi. velim, etiam eloquentia cæteris præstantiorē esse me credant: verùm tantum abest vt ad ea, quæ ad causam nihil pertinent, dicenda idoneus sim; vt etiã verear, ne, quæ causæ meæ necessitas postulat, non satis commodè explicare queam. Arbitror autem si omnia, quæ nobis cum Eratone & filiis intercesserunt, enumerauero; facile ex iis, quid hac in controuersia statuere vos oporteat, esse consideraturos.

Narratio. Quare ab initio audite. Eraton Erasiphontis pater ab auo meo mutua accepit talenta duo. Quam pecuniæ summam quod

* *mutuo petierit & acceperit, testibus, quib. præsentibus numerata est, docebo. Quæ vero vtenda accepit, ac in commodum suum vertit, illi vobis narrabunt, ac testificabuntur, qui melius me norunt, & qui præsentes

* fuerunt, *quando credidit. Vocentur testes.

TESTES. Ac donec Eraton viuebat & fructum

τινος, ἡγοῦνται καὶ εἰπεῖν ἂν μᾶλλον ἑτέρου δύνασθαι· ἐγὼ δὲ τοσούτου δέω περὶ τῶν μὴ προσηκόντων ἱκανὸς εἶναι λέγειν, ὥστε δέδοικα μὴ καὶ περὶ ὧν ἀναγκαῖόν μοι ἐστὶ λέγειν, ἀδύνατος ὦ τὰ δέοντα εἰπεῖν. Οἴομαι μὲν οὖν, ἂν πάντα διηγήσωμαι τὰ πεπραγμένα ἡμῖν πρὸς Ἐράτωνα καὶ τοὺς ἐκείνου παῖδας, ῥᾳδίως ἐξ αὐτῶν ὑμᾶς εὑρήσειν ἃ προσήκει σκέψασθαι περὶ ταύτης τῆς διαδικασίας. ἐξ ἀρχῆς οὖν ἀκούσατε. Ἐράτων ὁ Ἐρασιφῶντος πατὴρ ἐδανείσατο παρὰ τοῦ ἐμοῦ πάππου τάλαντα δύο. ὅτι μὲν “οὖν ἔλαβε τἀργύριον, καὶ ὡς” τοσοῦτόν τε ἐδεήθη δανεῖσαι, ὧν ἐναντίον ἐδόθη μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι· ἃ δ᾽ ἐχρήσατο αὐτῷ καὶ ὅσα ὠφελήθη, οἱ μᾶλλόν τε ἐμοῦ εἰδότες καὶ παραγεγενημένοι * οἷς ἐκεῖνος ἔπραττε, διηγήσονται ὑμῖν, καὶ μαρτυρήσουσι. καί μοι κάλει μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἕως τοίνυν ὁ Ἐράτων ἔζη, τούς τε τόκους

τόκους ἀπελάμβανον ἐγὼ καὶ τἆλλα τὰ συγκείμενα· ἐπειδὴ δ' ἐτελεύτησε, καταλιπὼν υἱεῖς τρεῖς, Ἐρασιφῶντα, καὶ Ἐράτωνα, καὶ Ἐρασίστρατον, οὗτοι οὐδὲν ἔτι ἡμῖν τῶν δικαίων ἐποίουν. ἐν μὲν οὖν τῷ πολέμῳ, διότι οὐκ ἦσαν δίκαι, οὐ δυνατοὶ ἦμεν παρ' αὐτῶν ἃ ὤφειλον πράξασθαι· ἐπειδὴ δ' εἰρήνη ἐγένετο, ὅτε περ πρῶτον αἱ ἀστικαὶ δίκαι ἐδικάζοντο, λαχὼν ὁ πατὴρ παντὸς τοῦ συμβολαίου Ἐρασιστράτῳ, ὅσπερ μόνος τῶν ἀδελφῶν ἐπεδήμει, κατεδικάσατο ἐπὶ Ξεναινέτου ἄρχοντος. μάρτυρας δὲ καὶ τούτων παρέξομαι ὑμῖν. καί μοι κάλει μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ὅτι μὲν τὰ Ἐράτωνος δικαίως ἂν ἡμέτερα εἴη, ἐκ τούτων ῥᾴδιον εἰδέναι· ὅτι δὲ πάντα δημεύεται ἐξ αὐτῶν, *ἀπογράφῳ. τρεῖς γὰρ *καὶ τέτταρες ἕκαστα ἀπογεγράφασι. καίτοι τοῦτό γε παντὶ εὔγνωστον, ὅτι οὐκ ἂν *παραλιπόντες, εἴ τι ἄλλο

pecuniæ ſeu penſionem accepi, & reliqua quæ ex pacto debebantur: Illo autem mortuo, & tribus relictis filiis, Eraſiphonte, Eratone, & Eraſiſtrato; nihil ab his ſani & æqui amplius impetrare potuimus. Ac tempore belli quidem cùm ius nõ diceretur, nihil eorũ quæ debebant potuimus obtinere: at facta pace, ſimul atque ius in ciuitate adminiſtrabatur, Eraſiſtrato ob vniuerſum debitũ in ius vocato, qui ſolus fratrum in patria commorabatur, ipſum pater debiti conuicit, & condemnari fecit, Archonte Xenæneto: quorum teſtes vobis adducam. Vocentur teſtes. Testes.

Quod igitur Eratonis bo- II.
na noſtra ſint ex his facile apparet: Quod vero o-
mnia in *publicum reda- *
cta, ex ipſis bonorũ *in- *
dicibus: tres enim *aut *
quatuor ſingula in ſuos
indices retulerunt: atque
id quidem facile cuique
liquet, quod non *omi- *
ſiſſent, ſi quid præterea

ex facultatibus Eratonis fuiſſet, quod publicari potuiſſet * * * Omnia Eratonis deſcripſerunt, indicemq; ſingulorum confecerunt, & (vt ferunt) longo iam tempore poſſederunt. Quod igitur *nos aliunde nihil exigere aut obtinere queamus, ſi vos hæc veſtro ærario applicetis, cognitu facile mihi videtur. Quod autẽ nobis vobiſcum, & cum eis qui hæc priuatim poſſederunt, contentio ac lis fuerit, latius audite. * * * Siquidem ad id vſq. temporis, quo Eraſiphontis propinqui de his facultatibus vobiſcũ contenderũt, omnes eſſe meas exiſtimaui; quod pro vniuerſis [ſui patris] facultatibus à meo patre reus factus Eraſiſtratus conuictus ſit. Et quidẽ quas poſſeſſiones Sphetti habebat, iam tres annos elocaui: quam vero domũ Cicyni habebat, eius gratia cum occupantib. ipſam, lege agebã. Nuper vero huius litis cauſa, mercatores quidam, vt ferebant, mihi diẽ dixere: nunc autem lege mecum ex-

τῶν Ἐράτωνος οἷόν τε ἦν δημεύειν. * πάντα τὰ Ἐράτωνος ἀπέγραφον, καὶ λόγῳ πολὺν ἤδη χρόνον κέκτηνται. ὡς μὲν οὖν * ὑμῖν οὐδ' ἑτέρωθεν εἰσπράξασθαι οἷόν τε, ἂν ὑμεῖς ταῦτα δημεύσητε, εὔγνωστόν μοι δοκεῖ εἶναι· ὡς δὲ τὴν ἀμφισβήτησιν ἐποιησάμην πρός τε ὑμᾶς καὶ τοὺς ἰδιώτας, ἔτι ἀκούσατε. ἕως μὲν γὰρ ὑμῖν οἱ Ἐρασιφῶντος οἰκεῖοι τούτων τῶν χρημάτων ἠμφισβήτουν, ἅπαντα ἠξίουν ἐμὰ εἶναι, διότι ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ χρέους ἀντιδικῶν πρὸς τὸν πατέρα ὁ Ἐρασίστρατος ἡττήθη· καὶ τὰ μὲν Σφηττοῖ ἤδη τρία ἔτη μεμίσθωκα, τῶν δὲ ·.· Κικυννοῖ καὶ τῆς οἰκίας ἐδικαζόμην τοῖς ἔχουσι. πέρυσι μὲν οὖν διέγραψάν μου τὰς δίκας, ἔμποροι φάσκοντες εἶναι· νυνὶ δὲ λαχόντες ἐν τῷ Γαμηλιῶνι

νι μηνὶ

νι μὲν οἱ ναυτοδίκαι, οὐκ ἐξεδίκασαν· ἐπειδὴ δ᾽ ὑμῖν τὰ Ἐρασιφῶντος δημεύειν ἔδοξε, ἀφεὶς τῇ πόλει τὰ δύο μέρη, τὰ Ἐρασιστράτου, ἀξιῶ μοι ψηφισθῆναι· διότι ταῦτά γε ἤδη καὶ πρότερον ἐγνώκατε ἡμέτερα εἶναι. ἀφειλόμην οὖν ἐμαυτῷ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἐκείνων οὐσίας, οὐ τὴν ἀκρίβειαν ἐπισκεψάμενος, ἀλλὰ πολλῷ πλέον ἢ τὰ δύο μέρη τῷ δημοσίῳ ὑπολιπών. ῥᾴδιον δὲ γνῶναι ἐκ τοῦ τιμήματος τοῦ ἐπιγεγραμμένου τοῖς χρήμασιν. ἅπαντα μὲν γὰρ πλείονος ἢ ταλάντου τετίμηται. ὧν δ᾽ ἐγὼ ἀμφισβητῶ, ᾧ μὲν, πέντε μνᾶς, τῷ δὲ, χιλίας δραχμὰς ἐπεγραψάμην. καὶ εἰ πλείονος ἄξιά ἐστιν ἢ τοσούτου, ἐπικηρυχθέντων, τὸ περιττὸν ἡ πόλις λήψεται. ἵνα οὖν εἰδῆτε ὅτι ταῦτα ἀληθῆ ἐστι, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι· πρῶτον μὲν, τοὺς μεμισθωμένους παρ᾽ ἐμοῦ τὸ Σφηττοῖ, ἔπειτα τὸ Κικυννοῖ, τοὺς

perti ναυτοδίκαι, caussam suam tutari non potuerunt. Postquam autem, quæ Erasiphōtis sunt, publicare vobis visum est; relictis Reipubl. duabus partibus, quæ Erasistrati sunt, mihi adiudicanda existimo; quod hæc iampridem mea esse, vestra sententia declaraueritis. Sumsi igitur mihi horum tertiam facultatum partem, non id quidem ad viuum resecans, sed multo plus quàm duas partes ærario relinquens: quod facilè patet ex censura & æstimatione inscripta facultatibus. Vniuersa enim pluris talēto æstimata sunt: de quibus autem ego contendo; quædam quinque minis, quædam mille drachmis inscripsi; &, si maioris pretii sint, ipsis auctione publica diuenditis, quod reliquum est Respublica accipiet. Vt autem hæc ita se habere sciatis, testes producam: Primùm quidem eos, qui à me conduxerunt, quæ sunt Sphetti, deinde quæ Cicyni, & III.

vicinos qui sciunt iamdudum nobis cõtrouersiam fuisse; Ad hæc & eos, qui nuper cœperunt [mouere cõtrouersiam] aduersus quos sententia pronuntiata est; &, qui nunc mouent, ναυτοδίκας. Recitabuntur vobis ipsi facultatum indices, quos inuentaria vocant nonnulli. Ex his enim optimè intelligetis, quod neq; modò hæc mihi bona vendico, neq; nunc plus à Republ. extorquere conor, quàm antea à priuatis. Vocentur testes. TESTES. Quod igitur non præter æquum hanc mihi controuersiam adiudicari postulem: sed multa ex meis opibus ipsi Reip. largitus hoc [meum ius] mihi reddi cupiam, satis est demonstratum. Nunc autem mihi visum est nõ iniquum, & vos obsecrare, & Syndicos coram vobis.

Deest finis Orationis.

γείτονας οἳ ἴσασιν ἡμᾶς ἤδη ἀμφισβητοῦντας· ἔτι δὲ τοὺς τε πέρυσιν ἄρξαντας, πρὸς οὓς αἱ δίκαι ἐλέχθησαν, καὶ τοὺς νῦν ναυτοδίκας. ἀναγνωσθήσονται δὲ ὑμῖν καὶ αὗται αἱ ἀπογραφαί. ἐκ τούτων γὰρ μάλιστα γνώσεσθε ὅτι οὔτε νεωστὶ ταῦτα τὰ χρήματα ἀξιοῦμεν ἡμέτερα εἶναι, οὔτε νυνὶ τῷ δημοσίῳ πλεόνων ἀμφισβητοῦμεν ἢ τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τοῖς ἰδιώταις. καί μοι κάλει μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐ παρὰ τὸ δίκαιον ἀξιῶ μοι ψηφίσασθαι τὸ διαδίκασμα, ἀλλ' αὐτῇ τῇ πόλει πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ ἀφιεὶς, τοῦτο ἀξιῶ μοι ἀποδοθῆναι, ἀποδέδεικται. ἤδη δέ μοι δοκεῖ δίκαιον εἶναι καὶ δεηθῆναι ὑμῶν τε καὶ τῶν συνδίκων ἐναντίον ὑμῶν.

ΛΥΣΙΟΥ
ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ΔΗΜΕΥ'σεως τȢ̃ Νικίȣ ἀδελφȣ̃, Ἐπίλογος.

LYSIÆ
DE PVBLICATIONE bonorum Niciæ fratris, Epilogus.

ORATIO XVII.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

In hoc Epilogo, de publicatione bonorum Niciæ fratris, *ſatis declaratur, pleroſque viros bonos in Repub. ſæpe calumniis à factione aduerſa opprimi, & fraudibus variis circumueniri. Vt in Romana duris, & (vt Val. Max. ait) ferreis ſententiis in exſulium actus eſt* Camillus *alter Romani imperii conditor. Linternum migrare coactus* Scipio maior, *cuius beneficio Hannibalis faucibus Roma erat erepta. Sub titulo legationis Pergami mortuus eſt* Scipio Naſica, *qui optimus aliquando vir à Senatu iurato fuerat iudicatus. Nec Græcia viris optimè de ſe meritis æquior fuit. Siquidem &* Solon, *qui legibus Athenas ita munierat, vt æterna eſſe potuerint, niſi eas abieciſſent, affecta iam ætate in Cypro vitam profugus tranſegit.* Miltiades *trecentis millibus Perſarum deuictis, ab Athenienſibus in carcere & vinculis mori compulſus eſt. Nec finis ſit, ſi omnes velim enumerare. Alibi de his latius, vbi & illud deplorauimus:*

Summi quiq; viri ſortem experiuntur acerbam,
Pro meritiſq; ferunt triſtia damna ſuis.

Quæ res tamen neminem à virtute debet auertere.

1 *Habemus hic præclarum in Diogeneto exemplum viri moderati, & populi iniuriam forti animo tolerantis; qui, quamuis ignominiose à sycophantis quibusdam in exsulium pulsus esset, nequaquam tamen se hostibus Reipublicæ coniunxit; sed iniuriam ingratæ patriæ inuicto animo tulit; nec imitatus est aut Themistoclem, qui ad Persas Græcorum hostes confugit; nec Coriolanum, qui ad Volscos Romonorum hostes se recepit. Laudanda profectò est huius Diogeneti, vt Camilli, & Scipionum supradicta illa animi moderatio. Cum parentibus vetat Pittacus contendere, etiamsi æqua dixeris: Iustiori ratione neque cum patria, neque cum legibus patriis est contendendum, etsi æquam fouere causam nobis videamur. Quid his faciemus, qui dum patriâ, vt auitas patriæ leges opprimant, implacabile gerunt bellum?*

2 *Vt* Lysander *Lacedæmoniis causa fuit ademtæ Atheniensibus libertatis; ita* Pausanias *Lacedæmoni auctor fuit recuperatæ; qui summa laude fraudandus non est, quod æquitatem sequi maluerit, quàm miseras Atheniensium reliquias sinere per nefas opprimi; quamuis Athenienses sæpe hostes experti essent Lacedæmonii. Generosi pectoris indicium est, non sæuire in victos. Et vt Ouidius canit:*

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
Pugna suum finem, cùm iacet hostis, habet:
At lupus, & turpes instant morientibus vrsi, &c.

Nobilis ingenii est, quod Maro laudat:

Parcere subiectis, & debellare superbos.

3 *Rhetorum & Syndicorum iniquitatem satis apertè & prolixè taxat; qui non publici, sed sui priuati emolumenti caussa, multis perniciem moliuntur.*

CONSI-

Ἐνθυμήθητε τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οἵτινες ὄντες πολῖται καὶ αὐτοί, καὶ ὧν προσήκοντες ἀδικούμενοι ἀξιοῦμεν ἐλεεῖσθαι ὑφ' ὑμῶν, καὶ τῶν δικαίων τυγχάνειν. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνιζόμεθα, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πολιτείας, εἰ χρὴ δημοκρατουμένης τῆς πόλεως ἡμῖν μετεῖναι. πρῶτον μὲν οὖν περὶ Νικίου τοῦ ἡμετέρου θείου ἀναμνήσθητε. ἐκεῖνος γὰρ ὅσα μὲν τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ χρώμενος ὑπὲρ τοῦ πλήθους τοῦ ὑμετέρου ἔπραξε, πανταχοῦ φανήσεται πολλῶν μὲν ἰδίᾳ ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γεγενημένος, πλεῖστα δὲ καὶ μέγιστα κακὰ τοὺς πολεμίους εἰργασμένος· ὅσα δὲ οὐ βουλόμενος, ἀλλ' ἄκων ἠναγκάσθη ποιῆσαι, τῶν μὲν κακῶν οὐκ ἐλάχιστον αὐτὸς μετέσχε μέρος, τὴν δ' αἰτίαν τῆς συμφορᾶς οἱ πείσαντες ὑμᾶς δικαίως ἂν ἔχοιεν. ἐπεὶ τήν γε πρὸς ὑμᾶς εὔνοιαν, καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, ἐν ταῖς εὐτυχίαις ταῖς ὑμετέραις καὶ ταῖς δυστυχίαις

1\. CONSIDERATE igitur, Iudices, & quinam ciues ſint, & quibus in rebus læſi; pro quibus, vt eos & veſtra miſericordia, & æquitate ipſa dignemini, rogamus. Neque enim tantum de facultatibus, ſed etiam de ciuitatis iure agitur; An ſtatu populari mihi ius ſit frui. Inprimis igitur patrui noſtri Niciæ recordamini: Illum enim in omnibus, quæ ſua induſtria pro veſtro populo geſſit, inuenietis vbique, & multorum priuatim bonorum auctorem fuiſſe, & hoſtes multis cladibus affeciſſe. Quæ verò ipſe non ſtudio fecit, ſed inuitus moliri coactus eſt, eorum incommodi partem non minimam ipſe ſenſit; cauſſam verò calamitatis rectè imputare poteſtis, à quibus ita fuiſtis perſuaſi; quandoquidem ſuam erga vos beneuolentiam & in veſtris rebus ſecundis, & in

Quamuis præcipua huius orationis pars deſideretur, aliquãto tamen plus in his reliquiis inuenitur, quàm epilogi ratio patitur.

Suorũ propinquorum erga populũ beneuolentiam declarat.

II. hostium aduersis satis declauit. Militię n. dux multas cepit vrbes, multa quoque & insignia aduersus hostes statuit trophæa, quæ singulatim recensere, difficile esset. Atq; Eucrates quidẽ frater eius, & pater meus vltima adhuc pugna nauali, luculentum animi sui studiũ erga populũ demonstrauit. Nobis enim victis, ipse Dux exercitus à vobis creatus, & ab eis, qui popularem statum oderant, vt se paucorum Principatui adiungeret, inuitatus ipsis acquiescere noluit. Et quamuis ea ipsi esset temporis opportunitas, qua plerique hominum ducti præsentibus se accommodant, & fortunæ cedunt; populo aduersa fortuna laborante, non exclusus Republ. [quam nonnulli meditabantur] neque priuato vllo odio ab eis alienatus, qui futuram Rempubl. erant obtenturi: sed patente ipsi ad triginta viratum aditu, in quo potentia nullo inferior fuerat habẽdus;

Priuata publicis posthabuit, & vitã Reipu. impendit tã patruus Nicias, quàm Niceratus ex fratre Nicia nepos.

ἐχθρῶν ἐπέδειξε. στρατηγῶν γὰρ πολλὰς μὲν πόλεις εἷλε, πολλὰ δὲ καὶ καλὰ κατὰ τῶν πολεμίων ἔστησε τρόπαια· ὧν καθ' ἓν ἕκαστον πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. Εὐκράτης τοίνυν, ἀδελφὸς μὲν ὢν ἐκείνου, πατὴρ δὲ ἐμός, ἤδη τῆς τελευταίας ναυμαχίας γεγενημένης φανερὰν ἐπεδείξατο τὴν εὔνοιαν, ἣν εἶχε περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον. ἡττημένων γὰρ ἐν ναυμαχίᾳ, στρατηγὸς ὑφ' ὑμῶν ᾑρημένος, καὶ παρακαλούμενος μετέχειν τῆς ὀλιγαρχίας ὑπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων τῷ πλήθει, οὐκ ἠθέλησεν αὐτοῖς πείθεσθαι. ἐν τοιούτῳ καιρῷ ληφθείς, ἐν ᾧ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταβάλλονται πρὸς τὰ παρόντα, καὶ ταῖς τύχαις εἴκουσι, δυστυχοῦντος τοῦ δήμου· οὐκ ἀπελαυνόμενος τῆς πολιτείας, οὐδ' ἰδίας ἔχθρας ὑπαρχούσης πρὸς τοὺς ἄρξειν μέλλοντας· ἀλλ' ἐξὸν αὐτῷ καὶ τῶν τριάκοντα γενέσθαι, καὶ μηδενὸς ἔλαττον δύνασθαι,

μᾶλλον

μᾶλλον εἵλετο πράττων ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ἀπολέσθαι, ἢ ἐπιδεῖν τείχη καθαιρούμενα, καὶ τὰς ναῦς τοῖς πολεμίοις παραδιδομένας, καὶ τὸ ὑμέτερον πλῆθος καταδεδουλωμένον. καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον Νικήρατος, ἀνεψιὸς ὢν ἐμὸς, καὶ υἱὸς Νικίου, εὔνους ὢν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἀπέθανεν· οὔτε γένει, οὔτε οὐσίᾳ, οὔθ' ἡλικίᾳ δοκῶν ἀνάξιος εἶναι τῆς πολιτείας μεταχεῖν. ἀλλὰ τοιαῦτα ἐνόμιζε τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ πρὸς τὸ ὑμέτερον πλῆθος εἶναι, καὶ διὰ τοὺς προγόνους καὶ αὐτὸν, ὥστε οὐκ ἄν ποθ' ἑτέρας ἐπιθυμῆσαι πολιτείας. συνῄδεσαν γὰρ ἅπασιν αὐτοῖς ὑπὸ τῆς πολιτείας τιμωμένοις, καὶ πολλαχοῦ μὲν ὑπὲρ ὑμῶν κεκινδυνευκόσι, μεγάλας δ' εἰσφορὰς εἰσενηνοχόσι, καὶ λελειτουργηκόσι κάλλιστα· καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς πώποτ' ἀποστᾶσιν,

maluit tamen in Reipub. administratione pro vestra salute mori, q̃ muros spectare deiectos, naues hostibus traditas, & vestram plebem in seruitutem redactam. Nec longo tempore post Niceratus ex fratre Nicia nepos meus populi studiosus ab ipsis triginta cõprehensus occubuit. Qui cùm neq; genere, neq; censu, neq; ætate Reipub. administratione videretur indignus; tanti tamen fecit eam, quæ vobiscum ipsi intercedebat cõiunctionem, tam à maioribus eius, quàm ab ipso sincerè cõseruatam; vt alius Reipublicæ status nulla vnquam ratione animo eius placere potuerit. Omniũ enim ipsorum animis infixum erat, quod à Rep. honoris insignia accepissent; quod pro vobis passim se periculis obiecissent; quod tributa grauia pependissent, & variis munerib. cũ laude functi essent; quod nihil eorum vnquam subterfugissent,

quæ Respubl. ipsis imperauerat, sed lubenti animo munia sustinuissent.

III. Et quinam, quæso, nobis queant esse infeliciores, si in oligarchia pereamus, quod nostrã populo beneuolentiã exhibeamus: in Democratia verò, ꝙ populo iniqui esse videamur, facultatibus spoliemur?

A contrariis.

1. Diogenetus sanè, Iudices, calumniis circũuentus à quibusdam sycophantis in exsuliũ profectus est: sed ipse cum paucis aliis profugis neq; contra Rempubl. arma sumsit, neque Deceliam profectus est, neque aliquid ab ipso mali vestro populo exortum est, neque post exsulium, neq; post reditũ: sed eò probitatis peruenerat, vt eis magis succenseret, qui in eos delinquerent, quàm qui ipsi caussa * discessus fuissent. Et in Oligarchia quidem ipse nullo magistratu functus est; sed, cùm primum Lacedæmonii & Pausanias in Academiam venerãt, sumto Nicerati filio, ac no-

Diogeneti æquitas & animi moderatio.

ὧν ἡ πόλις αὐτοῖς προσέταξεν, ἀλλὰ προθύμως λειτουργοῦσι. καίτοι τίνες ἂν ἡμῶν εἴησαν δυστυχέστεροι, εἰ ἐν μὲν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἀποθνήσκοιμεν, εὖνοι ὄντες τῷ πλήθει, ἐν δὲ τῇ δημοκρατίᾳ ὡς κακοὶ ὄντες τῷ πλήθει, ἀποστεροίμεθα τῶν ὄντων; καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ Διόγνητος διαβληθεὶς μὲν ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν, φεύγων ᾤχετο, μετ' ὀλίγων δὲ τῶν ἐκπεπλωκότων οὔτ' ἐπὶ τὴν πόλιν ἐστρατεύσατο, οὔτ' εἰς Δεκέλειαν ἀφίκετο· οὐδ' ἔστιν ὅτου κακοῦ αἴτιος, οὔτε φυγὼν, οὔτε κατελθὼν, τῷ ὑμετέρῳ πλήθει γεγένηται· ἀλλ' εἰς τοῦτ' ἀρετῆς ἦλθεν, ὥστε μᾶλλον ὠργίζετο τοῖς εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκόσιν, ἢ τοῖς αὑτοῦ τῆς * καθόδου αἰτίοις γεγενημένοις. καὶ ἀρχὴν μὲν οὐδεμίαν ἦρξεν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ· ἐπειδὴ δὲ τάχιστα ἦλθον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Λακεδαιμόνιοι καὶ Παυσανίας, λαβὼν τὸν Νικηράτου καὶ ἡμᾶς

μᾶς παῖδας ὄντας, ἐκεῖνον μὲν κατέθηκεν ἐπὶ τοῖς γόνασι τοῖς Παυσανίου, ἡμᾶς δὲ παραστησάμενος, ἔλεγε πρὸς ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρόντας ὅσα εἴημεν πεπονθότες, καὶ οἵαις τύχαις κεχρημένοι· καὶ ἠξίου Παυσανίαν βοηθῆσαι, καὶ διὰ τὴν φιλίαν καὶ διὰ τὴν ξενίαν τὴν ὑπάρχουσαν, καὶ τιμωρὸν γενέσθαι τῶν εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκότων. ὅθεν Παυσανίας ἤρξατο εὔνους εἶναι τῷ δήμῳ, παράδειγμα ποιούμενος πρὸς τοὺς ἄλλους Λακεδαιμονίους, τὰς ἡμετέρας συμφορὰς τῆς τῶν τριάκοντα πονηρίας. δῆλον γὰρ ἅπασι τοῖς ἐλθοῦσι Πελοποννησίων ἐγεγένητο, ὅτι οὐ τοὺς πονηροτάτους τῶν πολιτῶν ἀπέκτεινον, ἀλλ' οἷς μάλιστα προσῆκεν καὶ διὰ γένος καὶ διὰ πλοῦτον καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τιμᾶσθαι. οὕτω δ' ἠλεούμεθα καὶ πᾶσι δεινὰ ἐδοκοῦμεν πεπονθέναι ὥστε Παυσανίας τὰ μὲν παρὰ τῶν τριάκοντα ξένια οὐκ ἠθέλησε λαβεῖν,

bis pueris, illum quidem Pausaniæ genibus imposuit, nos vero ei astare fecit, ac illi, aliisque præsentibus narrauit, quibus incommodis & casibus essemus afflicti & oppressi: & Pausaniam rogauit, vt amicitiæ, hospitalitatisque memor afflictis succurreret, iniuriarumque in nos vindicem se præstaret. Vnde Pausanias de populo bene sentire, ipsique beneuolus esse cœpit; & nostras calamitates tanquã specimen improbitatis triginta-virorum, apud reliquos Lacedæmonios esse voluit. Atque sic omnibus Peloponnesiis, qui eo venerant, innotuit; quod non ciues flagitiosissimos interficerent, sed genere, diuitiis, virtutisque ratione maximè honorandos. Adeo vero digni visi sumus misericordia, adeoq; indigna, & iniqua pati; vt Pausanias ab ipsis triginta munera accipere recu-

Quibus modis Diogenetus triginta-viros Pausaniæ, & reliquis Lacedæmoniis odiosos effecerit.

2.

sarit, à nobis verò accepit. Atqui absurdũ esset, Iudices, nos pueros ab hostibus misericordiam esse consecutos; qui vt oligarchiam cõfirmarent, aduenerant: à vobis verò, Iudices, huc dignitatis prouectos opibus spoliari, quorum patres pro Democratia obierunt.

IV. *Aduersarii sui studium & conatum iniquum in odium vocat.*

Non dubito, Iudices, quin plurimi faceret Poliarchus, hac in causa omnia sibi prospere succedere; quod arbitraretur egregium id sibi fore & apud ciues & peregrinos argumẽtum; tantum se posse Athenis, vt vos vobis contraria decernere faciat, iis in rebus, in quibus iureiurando estis astricti. Omnibus enim cõstabat, quod mille drachmis mulctauerit eum, qui nostros agros publicari volebat: nunc autem, postquam ipse iussit, impetrauerit, & peruicerit; & quod in his ambobus Athenienses (eodem viro violatæ legis reo) pugnantia si-

3.

βεῖν, τὰ δὲ παρ' ἡμῶν ἐδέξατο. καίτοι δεινὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὑπὸ μὲν τῶν πολεμίων παῖδας ἡμᾶς ὄντας ἐλεεῖσθαι, οἳ τῇ ὀλιγαρχίᾳ βοηθήσοντες ἦλθον· ὑπὸ δὲ ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοιούτους γεγενημένους, τῶν ὄντων ἀποστερεῖσθαι, ὧν οἱ πατέρες ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἀπέθανον. εὖ δ' οἶδ', ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι περὶ πλείστου ἂν ποιήσαιτο Πολίαρχος τοῦτον τὸν ἀγῶνα κατορθῶσαι, ἡγούμενος αὐτῷ καλὴν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν καὶ πρὸς τοὺς πολίτας καὶ τοὺς ξένους, ὅτι Ἀθήνησι τοσοῦτον δύναται, ὥσθ' ὑμᾶς τοὺς αὐτοὺς, περὶ ὧν ὅρκους ὀμωμόκατε, ὑμῖν αὐτοῖς τὰ ἐναντία ποιεῖν ψηφίζεσθαι. πάντες γὰρ εἴσονται ὅτι τότε μὲν χιλίαις δραχμαῖς ἐζημίωσε τὸν βουλόμενον τὴν ἡμετέραν γῆν δημοσίαν ποιῆσαι· νυνὶ δὲ κελεύων δημεῦσαι, νενίκηκε. καὶ περὶ τούτων δὲ ἀμφοτέρων Ἀθηναῖοι, παρανόμων φεύγοντες τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς, τἀναντία

σφίσιν

φίσιν αὐτοῖς ἐψηφίσαντο. οὔκουν αἰσχρὸν, εἰ ἃ μὲν Λακεδαιμονίοις συνέθεσθε, βεβαιώσετε· ἃ δὲ αὐτοῖς ἐψηφίσασθε, οὕτω ῥᾳδίως διαλύσετε· καὶ τὰς μὲν πρὸς ἐκείνους συνθήκας, κυρίας ποιήσεσθε, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ὀργίζοισθε, εἴ τις Λακεδαιμονίους ὑμῶν περὶ πλείονος ποιεῖται, ὑμεῖς δ' αὐτοὶ φανήσεσθε πιστότερον πρὸς ἐκείνους ἢ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς διακείμενοι. ἄξιον δὲ μάλιστα φθονῆσαι, ὅτι οὕτως ἤδη οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες διάκεινται, ὥστ' οὐχ ὅ, τι ἂν τῇ πόλει βέλτιστον ᾖ, τοῦτο οἱ ῥήτορες λέγουσιν, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἂν αὐτοὶ κερδαίνειν μέλλωσι, ταῦτα ὑμεῖς ψηφίζεσθε. καὶ εἰ μὲν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει συνέφερε τοὺς μὲν ἔχειν τὰ αὐτὰ, τῶν δὲ ἀδίκως δεδημεῦσθαι τὴν οὐσίαν, εἰκότως ἠμελεῖτε τῶν ὑφ' ἡμῶν λεγομένων· νυνὶ δὲ πάντες ἂν ὁμολογήσαιτε, ὁμόνοιαν μέγιστον ἀγαθὸν "εἶναι τῇ πόλει, στά-

bi ipsis decreuerint. Indecorũ sanè esset, si, quæ cum Lacedæmoniis pacti estis, seruetis; quæ vero vobis ipsis statuistis, tam cito aboleatis: & fœdera cum illis inita rata habeatis, & simul egrè feratis, alios Græcos pluris facere Lacedæmonios, quàm vos; cùm vos videamini magis fidem seruare illis, quàm vobismetipsis. Maximè autem indignandum est, eo plerosque esse animo, qui Reipublicæ muneribus funguntur, vt cupiant, non Rhetores dicere, quod Reipublicæ est consultissimum; sed vos ea decernere, quæ ipsorum lucro conducũt. Et quidem si vestro populo id conferret, vt hi eadem habeãt bona, quibus illi per iniquam publicationem priuantur; nonnulla ratione, quæ à nobis dicuntur, negligere possetis: nunc autem nõ dubito, quin omnes confessuri sitis, *Concordiam maximum esse bonum Reipublicæ, discor.*

Iudices inconstantia metu & stupitudine terret.

Dehortatur ab inuitiis.

Concordiâ res paruæ crescũt, &c.

diam verò omnium malorum causam: Dissensiones autem oriri inter ciues hisce de caussis maximè, cùm quod alii aliena concupiscant, tum quod

V. alii suis spolientur. Atque hæc vobis non incognita sunt, qui nuper [in vrbem] reuersi optimè Reipublicæ cõsuluistis, cùm præteritarum calamitatum adhuc recens esset

* memoria, Deosque *rogastis, vt in concordiam potius ciues redigeretis, quàm sumptis præteritorum delictorum pœnis, ciues ad seditionem concitaretis, oratores autem compēdio ditaretis. Maioris profectò indulgentiæ illud erat, vos modo reuersos noluisse recordari maleficiorum, dum indignatio adhuc esset recens; quàm tanto tempore post, vindictā præteritorum velle persequi, ab eis persuasos; qui, cùm in vrbe otiosi desederint, suæ erga vos beneuolentiæ fidem facere conantur, non seipsos præbendo probos, sed male me-

Qui nescit dissimulare, nescit regnare.

σιν δὲ, πάντων κακῶν αἰτίαν. διαφέρεσθαι δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐκ τῶν τοιούτων μάλιστ', ἂν οἱ μὲν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμῶσιν, οἱ δ' ἐκ τῶν ὄντων ἐκπίπτωσι. καὶ ταῦθ' ὑμεῖς ἔγνωτε, νεωστὶ κατελθόντες, ὀρθῶς βουλευόμενοι. ἔτι γὰρ ἐμέμνησθε τῶν γεγενημένων συμφορῶν, καὶ τοῖς θεοῖς εἰς ὁμόνοιαν ∴ εὔχεσθε καταστῆσαι τὴν πόλιν μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν παρεληλυθότων τραπόμενοι, τὴν μὲν πόλιν στασιάσαι, τοὺς δὲ λέγοντας, ταχέως πλουτῆσαι. καίτοι πλείων συγγνώμη" μνησικακεῖν νεωστὶ κατεληλυθόσιν, ἔτι τῆς ὀργῆς οὔσης προσφάτου, ἢ τοσούτῳ χρόνῳ ὕστερον ἐπὶ τιμωρίαν τῶν παρεληλυθότων τραπέσθαι, ὑπὸ τοιούτων πεισθέντας, οἳ ἐν ἄστει μείναντες, αὐτὴν ὑμῖν οἴονται διδόναι πίστιν τῆς αὐτῶν εὐνοίας, ἑτέρους κακῶς ποιοῦντες, ἀλλ' οὐ σφᾶς αὐτοὺς χρη-
στοὺς

στοὺς παρέχοντες· καὶ νυνὶ τῶν τῆς πόλεως εὐτυχιῶν ἀπολαύοντες, ἀλλ' οὐ πρότερον τῶν ὑμετέρων κινδύνων μετέχοντες. καὶ εἰ μὲν ἑωρᾶτε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, σωζόμενα τῇ πόλει τὰ ὑπὸ τούτων δημευόμενα, συγγνώμην ἂν εἴχομεν· νῦν δ' ἐπίστασθε ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν ὑπὸ τούτων ἀφανίζεται, τὰ δὲ πολλοῦ ἄξια ὄντα, ὀλίγου πιπράσκεται. ἂν δέ μοι πείθησθε, οὐκ ἐλάττω ἀπ' αὐτῶν ὑμεῖς ὠφεληθήσεσθε, ἢ ἡμεῖς οἱ κεκτημένοι. ἐπεὶ καὶ νυνὶ Διόμνηστος, καὶ ἐγὼ, καὶ ὁ ἀδελφὸς, ἐκ μιᾶς οἰκίας τρεῖς ὄντες τριηραρχοῦμεν· καὶ ὅταν ἡ πόλις δέηται χρημάτων, ἀπὸ τούτων ὑμῖν εἰσφέρομεν. ὡς οὖν ἡμῶν ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρωμένων, καὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων τοιούτων γεγενημένων, φείδεσθε ἡμῶν. οὐδὲν γὰρ ἂν ἡμᾶς κωλύῃ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀθλιωτάτους εἶναι, ἐπὶ μὲν τῶν τριάκοντα,

rendo de aliis; quiq; nunc quidem Reipubl. commodis fruuntur, sed antea vestrorum periculorum partem subire recusarunt. Et, siquidem videretis, Iudices, bona ab his publicata in vsum Reipublicæ seruari, equidẽ conniuerem; nunc autem nostis alios suis facultatibus ab his priuari, &, quæ magni precii erant, paruo vendi. Quod si me audiatis, non minus hæ facultates vobis proderunt, quàm nobis ipsis, qui eas possidemus: Quandoquidem nunc & Diomnestus, & ego, & frater, tres ex vna familia triremium præfecturam gerimus, & ciuitati pecuniis egenti hisce vectigal augemus. Quamobrem nobis, quæso, parcite, quos hoc animo esse videtis, quorumque maiores, quales fuerunt, nouistis. Nihil enim obstat, Iudices, quin miserrimi simus, si, qui triginta-virorum tempore

Quàm frequens est illorum numerus, qui horum vestigia sequuntur.

Priuatorũ facultates sunt certissimũ Reip. ærarium.

orphani relicti sumus, in Democratia facultatibus exuamur: quibus fortuna id est largita, vt nos in puerili adhuc ætate Pausaniæ tabernaculum ingressi populo & Reipub. succurreremus. Talia autem cùm nobis contigerint, ad quos confugere potius Iudices libuisset, quàm ad eos, qui eam Reipublicæ formam tuentur, pro qua & pater, & propinqui nostri occubuerunt? Nunc igitur à vobis hanc vnā reposcimus gratiam, ne nos negligatis in hoc periculo constitutos, neq; necessariorum egenos efficiatis, neq; maiorum nostrorum honorem, *laudemque obscuretis: sed ipsam exemplo potius eis esse velitis, qui de Republica benemereri cupiūt, [hinc vt cognoscant] vestra futura erga se studia & voluntatem. Non habeo, Iudices, quos pro me deprecaturos adducam; quod meorum propinquorum nonnulli, dum se strenuos præbue-

Referendā esse bene meritis gratiā contendit.

VI.

*

Solitudinē & intercessorum defectum scitissimè in suū commodum vertit.

ὀρφανοὺς καταλειφθέντας ἐν τῇ δημοκρατίᾳ, τῶν ὄντων ἐστερημένους, οἷς ἡ τύχη παρέδωκεν, ὥστ' ἔτι ἡμᾶς παῖδας ὄντας ἐπὶ τὴν Παυσανίου σκηνὴν ἐλθόντας βοηθῆσαι τῷ πλήθει. καὶ τοιούτων ἡμῖν ὑπαρχόντων, εἰς τίνας ἂν ἐβουλήθημεν δικαστὰς καταφυγεῖν; οὐκ εἰς τοὺς οὕτω πολιτευομένους ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἧς καὶ ὁ πατὴρ καὶ οἱ προσήκοντες ἡμῖν ἀπέθανον; νῦν τοίνυν ταύτην ἀνθ' ἁπάντων ἀπαιτοῦμεν ὑμᾶς τὴν χάριν, μὴ περιιδεῖν ἡμᾶς ἀπόρως διατεθέντας, μηδ' ἐνδεεῖς τῶν ἐπιτηδείων "γεγενημένους. μηδὲ τὴν τῶν προγόνων "εὐδαιμονίαν καταλῦσαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παράδειγμα ποιῆσαι τοῖς βουλομένοις τὴν πόλιν εὖ ποιεῖν, οἵων ὑμῶν ἐν τοῖς κινδύνοις τεύξονται. οὐκ ἔχω, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕστινας δεησομένους ὑπὲρ ἡμῶν ἀναβιβάσωμαι. τῶν γὰρ προσηκόντων οἱ μὲν ἄνδρας ἀγαθοὺς αὐτοὺς παρα-

χόντες,

ἔχοντες, καὶ μεγάλην τὴν πόλιν ποιοῦντες, ἐν τῷ πολέμῳ τεθνᾶσιν· οἱ δ' ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ὑμετέρας ἐλευθερίας ὑπὸ τῶν τριάκοντα κώνειον πιόντες. ὥστε τῆς ἐρημίας τῆς ἡμετέρας αἴτιοι γεγόνασιν αἵ τε τῶν προσηκόντων ἀρεταὶ καὶ αἱ τῆς πόλεως συμφοραί. ὧν ἄξιον ὑμᾶς ἐνθυμηθέντας, προθύμως ἡμῖν βοηθῆσαι· ἡγησαμένους τούτους ἂν ἐν δημοκρατίᾳ δικαίως εὖ πάσχειν ὑφ' ὑμῶν, οἵπερ ἐν ὀλιγαρχίᾳ τῶν συμφορῶν μετέσχον μέρος. ἀξιῶ δὲ καὶ τούτους τοὺς συνδίκους εὔνους ἡμῖν εἶναι, ἐκείνου τοῦ χρόνου μνησθέντας, ὅτ' ἐκ τῆς πατρίδος ἐκπεπλωκότες, καὶ τὰς οὐσίας ἀπολωλεκότες, ἄνδρας ἀρίστους ἐνομίζετ' εἶναι τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθνήσκοντας, καὶ τοῖς θεοῖς εὔχεσθε δυνηθῆναι χάριν τοῖς ἐξ ἐκείνων ἀποδοῦναι. Ἡμεῖς τοίνυν, υἱεῖς ὄντες καὶ συγγενεῖς τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας προκεκινδυ-

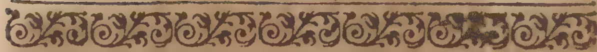
runt, potentiamq; Reipublicę amplificauerunt, in bello interierint; alii verò pro Democratia, proque vestra libertate, dum ipsi triginta imperarent, cicutam biberint. Itaque huius solitudinis nostræ causa est tum propinquorũ meorum virtus, tum Reipublicæ clades. Quorum vos memores, æquum est vt mihi subueniatis, ac cogitetis, illos meritò in Democratia prẹmiis esse decorandos, qui in Oligarchia magnam incommodorum partem sustinuerunt. Rogo autẽ & Syndicos ipsos, vt suam mihi beneuolentiam præstent, illiusque temporis recordẽtur, quando vos patria pulsi, opibusque nudati illos esse viros optimos iudicabatis, qui pro vestra caussa occumberent: Deosque precabamini, vt eorum posteris gratiam vobis referre liceret. Nos igitur liberi & propinqui eorum, qui pro vestra libertate peri-

Pristini animi & voti admonet.

culis se commiserunt, illud beneficii nunc à vobis postulamus; & rogamus ne iniuria nos perdatis; sed eis potius subueniatis, qui eorundem vobiscum malorum participes fuerunt. Ego igitur obsecro, supplico, & obtestor, vt hæc à vobis impetrare queam: Non enim de exigui momenti rebus est contentio, sed de iis potius, in quibus omnia sunt sita.

δυνευκότων, ἀπαιτοῦμεν ὑμᾶς νυνὶ ταύτην τὴν χάριν, καὶ ἀξιοῦμεν μὴ ἀδίκως ἡμᾶς ἀπολέσαι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον βοηθεῖν τοῖς τῶν αὐτῶν μετεσχηκόσι συμφορῶν. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ καὶ ἱκετεύω, καὶ τούτων παρ' ὑμῶν τυγχάνειν ἀξιῶ. οὐ γὰρ περὶ μικρῶν κινδυνεύομεν, ἀλλὰ περὶ τῶν ὄντων ἁπάντων.

LYSIÆ

ΛΥΣΙΟΥ ὙΠῈΡ ΤΩ͂Ν ἈΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ χρημάτων, πρὸς τὸ δημόσιον.

LYSIÆ PRO ARISTOPHANIS BONIS ad ærarios.

Interprete Iodoco Vanderheidio.

Argumentum Orat. XVIII.

Aristophane *Nicomachi filio indicta caussa interfecto bonisq; eius publicatis; cum non tantæ inuenirentur eius opes, quanta fama ferebantur; accusauerunt Tribuni ærarii hunc* Aristophanem *prædicti Aristophanis affinẽ, quod eius bona à patre ipsius interuersa possideret. Quod vt vanum probaret, patrem suum ab omni auaritiæ suspicione alienissimum fuisse declarat; quod & ipse vxorem indotatam duxerit, cùm alterius conditionis potestas esset; & sororem ac liberos suos honoratioribus potius, quàm ditiorib. coniunxerit. Deinde addit patri suo exiguam cum Aristophane Nicophemi filio familiaritatem fuisse. Adhæc maximam facultatem partem profectionibus & legationibus per ambitionem ab ipso Aristophane fuisse impensam. Præterea exemplo à* Cononis filio *sumto, rei indignitatem ob oculos ponit. Postremò famæ nullam esse fidem habendam multis docet exemplis; quod ea frequentissimè vana sit deprehensa. Adiicit tandem, velut corollarii loco, pauca de se; plura de patris in Remp. & in priuatos liberalitate.* Oratio *est generis Iudicialis: Status coniecturalis: Genus dicendi mediocre.*

1 Calumnia, *malum est longè nocentissimum, cui meritò maius supplicium, quàm furto statueretur; quod illa*

nos honesto nomine, & multorum sæpe amicitiâ, possessionibus auro & argento longè melioribus nō rarò spoliet. Luculenter hac de re agit Lucianus, ac satis euidenter singulari libello docet, Calumniæ non temerè esse credendum.

2 *Videtur huius Aristophanis pater, laudatissimo illi Themistoclis dicto assentiri; cuius cùm filia à duobus ambiretur, quorum vnus parum diues, alter parum prudens haberetur, ait,* Malo virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem. *Opes sine prudentia, aliisq́; virtutibus plus sæpe obesse solent, quàm prodesse: quando opibus inflati, & omnia sibi licere persuasi in miserabilem variorum vitiorum lernam præcipitant, vnde nunquam aut rarò emergunt.*

3 Ambitio *scopulus est, ad quem non pauci vniuersi patrimonii naufragium fecerunt,*

Nudi agris, nudi nummis, opibusq; paternis.

Vnde T. Annius Milo, quem Cicero oratione defendit, sestertiûm septuaginta millia æris alieni debuit? vnde Cæsar immensam æris alieni magnitudinē contraxit? Multi patrimonia effuderunt inconsultè largiēdo. Vitanda tamē est illiberalitatis auaritiæq́; suspicio. Posse n. liberalitate vti, non spoliantem se patrimonio, nimirum est pecuniæ fructus maximus, vt oracula nos docent Ciceronis. *At qui benigniores esse volunt, quàm res patitur, eos comitatur cupiditas plerunq́; rapiendi, & auferendi per iniuriam, vt ad largiendum suppetant copiæ; vt idem Tullius ait.*

Cic. lib. offi. 2.

Lib. offic. 1.

4 *Non vulgarem Aristophanis pater laudem meretur, qui non epulis, non ludis, non theatris, aut porticibus magnificè exstruendis pecunias profudit; sed sanctissimis his Misericordiæ operibus admodum piè impendendas putauit; qui nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam retulit, ac sedulò illud cogitauit:*

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces.

At multos videre licet, atque adeò plurimos apud Christianos; qui Ethnicos præ nobis contemnere solemus; qui quadam

Cic. libr. off. 1.

dam gloria inducti, vt benefici videantur, faciunt multa. Verùm talis ostentatio vanitati est coniunctior, quàm aut liberalitati, aut honestati.

In hac Lysias Πλάσασθαι τρόπον dixit, qua forma Latini *Vultum fingere*, vt obseruat P. Victorius lib. VIII. cap. XI. variar. lect.

ΠΟΛΛΗ'Ν μοι ἀπορίαν παρέχει ὁ ἀγὼν οὑτοσί, ὦ ἄνδρες δικασαί, ὅταν ἐνθυμηθῶ ὅτι ἂν ἐγὼ μὲν μὴ νῦν εὖ εἴπω, οὐ μόνον ἐγὼ ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ δόξει ἄδικος εἶναι, καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων στερήσομαι. ἀνάγκη οὖν, εἰ καὶ μὴ δεινὸς πρὸς ταῦτα πέφυκα, βοηθεῖν τῷ πατρὶ καὶ ἐμαυτῷ, οὕτως ὅπως ἂν δύνωμαι. τὴν μὲν οὖν παρασκευὴν καὶ προθυμίαν τῶν ἐχθρῶν ὁρᾶτε, καὶ οὐδὲν δεῖ περὶ τούτων λέγειν· τὴν δ' ἐμὴν ἀπειρίαν πάντες ἴσασιν ὅσοι ἐμὲ γινώσκουσιν. αἰτήσομαι οὖν ὑμᾶς δίκαια καὶ ῥάδια χαρίσασθαι, ἄνευ ὀργῆς καὶ ἡμῶν ἀκοῦσαι, ὥσπερ τῶν κατηγόρων. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀπολογούμενον, κἂν ἐξ ἴσου

I. *A periculo & suo & patris beneuolentiam captat.*

NON exiguam mihi adfert solicitudinem hæc contentio, Iudices, dum in mentem venit, quod nō ego solum, verùm etiam pater iniquus videbitur; & ego præterea omnibus exuar facultatibus, si in hac causa parùm disertus fuero. Atqui necesse est, & patri opem ferre, & mihi, quamuis non admodū huic negotio sim idoneus, pro modulo nostræ facultatis. Apparatum quidem inimicorū videtis, & studium; neq; de iis verba facere necesse est: Meam autem dicendi inscitiam omnes norunt, qui me norunt. Petam autē à vobis, quæ iusta sunt, quæque facile concedere potestis; vt sine stomacho & nos audiatis, vt ipsos accusatores. Siquidem qui se purgat, licet æque faciles ha-

Facilius est accusare, q̃ defendere.

nos honesto nomine, & multorum sæpe amicitiâ, possessionibus auro & argento longè melioribus nõ rarò spoliet. Luculenter hac de re agit Lucianus, ac satis euidenter singulari libello docet, Calumniæ non temerè esse credendum.

2 *Videtur huius Aristophanis pater, laudatissimo illi Themistoclis dicto assentiri; cuius cùm filia à duobus ambiretur, quorum vnus parum diues, alter parum prudens haberetur, ait,* Malo virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem. *Opes sine prudentia, aliisq; virtutibus plus sæpe obesse solent, quàm prodesse: quando opibus inflati, & omnia sibi licere persuasi in miserabilem variorum vitiorum lernam præcipitant, vnde nunquam aut rarò emergunt.*

3 Ambitio *scopulus est, ad quem non pauci vniuersi patrimonii naufragium fecerunt,*

Nudi agris, nudi nummis, opibusq; paternis.

Vnde T. Annius Milo, quem Cicero oratione defendit, sestertiûm septuaginta millia æris alieni debuit? vnde Cæsar immensam æris alieni magnitudinẽ contraxit? Multi patrimonia effuderunt inconsultè largiẽdo. Vitanda tamẽ est illiberalitatis auaritiæq; suspicio. Posse n. liberalitate vti, non spoliantem se patrimonio, nimirum est pecuniæ fru-
Cic. lib. offi. 2. *ctus maximus, vt oracula nos docent* Ciceronis. *At qui benigniores esse volunt, quàm res patitur, eos comitatur cupiditas plerunq; rapiendi, & auferendi per iniuriam, vt*
Lib. offic. 1. *ad largiendum suppetant copiæ; vt idem Tullius ait.*

4 *Non vulgarem Aristophanis pater laudem meretur, qui non epulis, non ludis, non theatris, aut porticibus magnificè exstruendis pecunias profudit; sed sanctissimis Misericordiæ operibus admodum piè impendendas putauit; qui nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam retulit, ac sedulò illud cogitauit:*

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces.

Cic. libr. off. 1. *At multos videre licet, atque adeò plurimos apud Christianos; qui Ethnicos præ nobis contemnere solemus; qui quadam*

dam gloria inducti, vt benefici videantur, faciunt multa. Verùm talis ostentatio vanitati est coniunctior, quàm aut liberalitati, aut honestati.

In hac Lysias Πλάσασθαι τρόπον dixit, qua forma Latini *Vultum fingere*, vt obseruat P. Victorius lib. VIII. cap. XI. variar. lect.

ΠΟΛΛΗ'Ν μοι ἀπορίαν παρέχει ὁ ἀγὼν οὑτοσί, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅταν ἐνθυμηθῶ ὅτι ἂν ἐγὼ μὲν μὴ νῦν εὖ εἴπω, οὐ μόνον ἐγὼ ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ δόξει ἄδικος εἶναι, καὶ τῶν ὄντων ἁπάντων στερήσομαι. ἀνάγκη οὖν, εἰ καὶ μὴ δεινὸς πρὸς ταῦτα πέφυκα, βοηθεῖν τῷ πατρὶ καὶ ἐμαυτῷ, οὕτως ὅπως ἂν δύνωμαι. τὴν μὲν οὖν παρασκευὴν καὶ προθυμίαν τῶν ἐχθρῶν ὁρᾶτε, καὶ οὐδὲν δεῖ περὶ τούτων λέγειν· τὴν δ' ἐμὴν ἀπειρίαν πάντες ἴσασιν ὅσοι ἐμὲ γινώσκουσιν. αἰτήσομαι οὖν ὑμᾶς δίκαια καὶ ῥᾴδια χαρίσασθαι, ἄνευ ὀργῆς καὶ ἡμῶν ἀκοῦσαι, ὥσπερ τῶν κατηγόρων. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀπολογούμενον, κἂν ἐξ ἴσου

I.

A periculo & suo & patris beneuolentiam captat.

NON exiguam mihi adfert solicitudinem hæc contentio, Iudices, dum in mentem venit, quod nõ ego solum, verùm etiam pater iniquus videbitur; & ego præterea omnibus exuar facultatibus, si in hac causa parùm disertus fuero. Atqui necesse est, & patri opem ferre, & mihi, quamuis non admodũ huic negotio sim idoneus, pro modulo nostræ facultatis. Apparatum quidem inimicorũ videtis, & studium; neq; de iis verba facere necesse est: Meam autem dicendi inscitiam omnes norunt, qui me norunt. Petam autẽ à vobis, quæ iusta sunt, quæque facile concedere potestis; vt sine stomacho & nos audiatis, vt ipsos accusatores. Siquidem qui se purgat, licet æque faciles ha-

Facilius est accusare, q̃ defendere.

beat veſtras aures, eo tamen vincitur [ab accuſatoribus] quod hi longo iam tempore nobis inſidiati, ab omni diſcrimine liberi actionem inſtituerint: nos autem non ſine formidine, calumnia, & periculo maximo cōtendamus. Quare maiori nos cum beneuolētia audiri æquum eſt, quàm accuſatores. Scire enim vos omnes arbitror, ꝙ multi, poſtquam multis & grauibus criminib. alios accuſaſſent, ſtatim adeò manifeſtè conuicti fuerunt mendacii, vt ſuis accuſationibus maximum ſibi conciliarint odium: & qui falſis teſtimoniis alios afflixerant, tunc damnati ſunt, cùm nihil illud prodeſſet afflictis & iniuria affectis.

Accuſatores in inuidiā vocat.

II.
I. Cùm igitur talia multa, vt ego audio, contigerint, æquum eſt vos, iudices, accuſatorum orationes nequaquam fidas & credibiles exiſtimare, priuſquā nos noſtra dixerimus. Audio enim ipſe (& veſtrum multis id conſtare puto)

ἀκροᾶσθε, ἔλαττον ἔχειν. οἱ μὲν γὰρ ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐπιβουλεύοντες, αὐτοὶ ἄνευ κινδύνων ὄντες, τὴν κατηγορίαν ἐποιήσαντο· ἡμεῖς δ' ἀγωνιζόμεθα μετὰ δέους καὶ διαβολῆς καὶ κινδύνου μεγίστου. εἰκὸς οὖν ὑμᾶς εὔνοιαν πλείω ἔχειν τοῖς ἀπολογουμένοις. οἶμαι γὰρ πάντας ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι πολλοὶ ἤδη πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσαντες, παραχρῆμα ἐξηλέγχθησαν ψευδόμενοι οὕτω φανερῶς, ὥστε ὑπὲρ πάντων τῶν πεπραγμένων μισηθέντες ἀπελθεῖν· οἱ δ' αὖ μαρτυρήσαντες τὰ ψευδῆ, καὶ ἀδίκως ἀπολέσαντες ἀνθρώπους, ἑάλωσαν, ἡνίκα οὐδὲν ἦν πλέον τοῖς πεπονθόσιν. ὅτ' οὖν τοιαῦτα πολλὰ γεγένηται, ὡς ἐγὼ ἀκούω, εἰκὸς ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, μήπω τοὺς τῶν κατηγόρων λόγους ἡγεῖσθαι πιστούς, πρὶν ἂν καὶ ἡμεῖς εἴπωμεν. ἀκούω γὰρ ἔγωγε (καὶ ὑμῶν δὲ τοὺς πολλοὺς οἶμαι εἰδέναι) ὅτι πάν-

ὅτι πάντων δεινότατόν ἐστι διαβολή. μάλιστα δὲ τοῦτο ἔχοι ἄν τις δεινότατον, ὅταν πολλοὶ ἐπὶ τῇ αὐτῇ αἰτίᾳ εἰς ἀγῶνα καθιστῶσιν. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ τελευταῖοι κρινόμενοι σώζονται. πεπαυμένοι γὰρ τῆς ὀργῆς αὐτῶν ἀκροᾶσθε, καὶ τοὺς ἐλέγχους ἤδη θέλοντες ἀποδέχεσθε. ἐνθυμεῖσθε οὖν ὅτι Νικόφημος καὶ Ἀριστοφάνης ἄκριτοι ἀπέθανον, πρὶν παραγενέσθαι τινὰ αὐτοῖς ἐλεγχομένοις ὡς ἠδίκουν. οὐδεὶς γὰρ οὐδ' ἴδεν ἐκείνους μετὰ τὴν σύλληψιν· οὐ γὰρ θάψαι τὰ σώματ' αὐτῶν ἀπέδωκαν· ἀλλ' οὕτω δεινὴ συμφορὰ γεγένηται, ὥστε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τούτου ἐστέρηνται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσω· (οὐδὲν γὰρ ἂν περαίνοιμι.) πολὺ δὲ ἀθλιώτεροι δοκοῦσί μοι οἱ παῖδες οἱ Ἀριστοφάνους. οὐδένα γὰρ οὔτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ ἠδικηκότες, οὐ μόνον τὰ πατρῷα ἀπολωλέκασι πα-

omnium maximè intolerabilem & iniquam esse calumniam: Quod tum maximè quispiam animaduertat, & dicat, cùm eadem de causa multi in discrimen vocantur. Plerunq; enim fit, vt postremo in iudicium adducti seruentur; quod bile iam sedata eos audiatis, & aduersa argumenta iam lubentes admittatis. Recordamini igitur ꝙ Nicophemus & Aristophanes indicta causa interierint, priusquam à quoquam peccasse conuicti sint. Nemo siquidem eos vidit, postquam cõprehensi sunt, neq; corpora ipsorũ sepulturæ sunt tradita: sed adeo graui calamitate sunt oppressi, vt, præter alia mala, sepultura quoq; priuarẽtur. Sed hæc missa faciam; neq; enim quicquã essent profutura.

Narratio calamitatis Nicophemi & Aristophanis.

III. Multo autem miserabiliores mihi vidẽtur Aristophanis liberi, qui, cùm nullum neq; publicè neq; priuatim iniuria affecerint, non solùm patria hæreditate spoliãtur,

contra legum nostrarum præceptum; sed, quæ reliqua spes erat, vt ab auo educarentur, in hanc malorum extremitaté redacta est. Ad hæc nos quoque priuati affinibus, priuati dote, paruulos tres coacti sumus educare; & præterea calumniis petimur; & de iis, quæ à maioribus nobis relicta optimo iure possidemus, in discrimen vocamur.

Et pater quidem meus, Iudices, omni suæ vitæ tempore plura ciuitati, q̃ sibi aut domesticis impendit. Erant autem nobis illo tempore duplo maiores facultates, quàm nunc, quemadmodum ipse præsens patrem sæpe computasse audiui. Nolite igitur præiudicio vestro ipsum damnare iniquitatis, qui per singulos annos in se pauca, in vos multa insumsit: sed eos potius qui patrias facultates fœdissimis voluptatibus cõsuerunt impendere. Quamuis autem difficile sit, Iudices, tueri caussam aduersus opi-

παρὰ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέρους, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόλοιπος ἐλπὶς ἦν, ὑπὸ τοῦ πάππου ἐκτραφῆναι, ἐν τούτῳ δεινῷ καθέστηκεν. ἔτι δ' ἡμεῖς ἐστερημένοι μὲν κηδεστῶν, ἐστερημένοι δὲ τῆς προικὸς, παιδάρια δὲ τρία ἠναγκασμένοι τρέφειν, προσέτι συκοφαντούμεθα, καὶ κινδυνεύομεν περὶ ὧν οἱ πρόγονοι ἡμῖν κατέλιπον, κτησάμενοι ἐκ τοῦ δικαίου. καίτοι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ πλείω εἰς τὴν πόλιν ἀνάλωσεν ἢ εἰς αὑτὸν καὶ τοὺς οἰκείους· διπλάσια γὰρ ἦν ἢ νῦν ἐστιν ἡμῖν, ὡς ἐγὼ λογιζομένῳ αὐτῷ πολλάκις παρεγενόμην. μὴ οὖν προκαταγινώσκετε ἀδικίαν τοῦ εἰς αὑτὸν μὲν μικρὰ δαπανῶντος, ὑμῖν δὲ πολλὰ καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτόν· ἀλλ' ὅσοι καὶ τὰ πατρῷα καὶ ἄν τι ποθὲν μὴ δῶσιν, εἰς τὰς αἰσχίστας ἡδονὰς εἰθισμένοι εἰσὶν ἀναλίσκειν. χαλεπὸν μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀπολογεῖσθαι περὶ

δόξαν

δόξαν ἣν ἔνιοι ἔχουσι περὶ τῆς Νικοφήμου οὐσίας, καὶ σπάνιν ἀργυρίου, ἣ νῦν ἐστιν ἐν τῇ πόλει, καὶ τοῦ ἀγῶνος πρὸς τὸ δημόσιον ὄντος· ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, ῥᾳδίως γνώσεσθε ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἐστι τὰ κατηγορημένα. δέομαι δ' ὑμῶν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ, μετ' εὐνοίας ἀκροασαμένων ἡμῶν διὰ τέλους, ὅ, τι ἂν ὑμῖν ἄριστον καὶ εὐορκότατον νομίζηται εἶναι, τοῦτο ψηφίσασθαι. πρῶτον μὲν οὖν, ᾧ τρόπῳ κηδεσταὶ ἡμῖν ἐγένοντο, διδάξω ὑμᾶς. στρατηγῶν γὰρ Κόνων περὶ Πελοπόννησον, τριηραρχήσαντι τῷ ἐμῷ πατρὶ πάλαι φίλος γεγενημένος, ἐδεήθη δοῦναι τὴν ἀδελφὴν αἰτοῦντι τῷ υἱεῖ τῷ Νικοφήμου. ὁ δὲ, ὁρῶν αὐτοὺς ὑπ' ἐκείνου τε πεπιστευμένους, γεγονότας τε ἐπιεικεῖς τῇ πόλει, ἔν τε τῷ τότε χρόνῳ ἀρέσκοντας,

nionem nonnullorum, quam habet de Nicophemi facultatibus, aduersus pecuniæ penuriam, qua nunc in vrbe premimur, præsertim cùm hæc controuersia sit aduersus pręfectos ærarii: his non obstantibus, spero vos facile intellecturos, falsa esse, quæ in iudicio obiiciuntur. Rogo autē vos studiose, atq; adeo obnixè, vt, vbi beneuolè nostra ad finē vsq; omnia audiueritis, quod vobis optimum, & iuriiurando vestro conuenientissimum videbitur, iudicetis. Inprimis igitur quomodo in affinitatē nostram peruenerint [Aristophanes & Nicophemus] vos docebo. Conon cùm militarib. circa Pelopōnesum copiis esset præfectus patrem meū triremibus imperantem iampridē amicum rogauit, vt sororem suam Nicophemi filio eā peteti vxorē daret. Cum autem videret [pater] ab illo his omnia cōmitti, ac simul Reipub. esse æquos & commodos, nec non eo tempore gratos [populo,]

Alia narratio, quomodo Nicophemi & Aristophanis affinis factus sit.

IV.

vt daret, adductus est, ignarus certæ futuræ calumniæ; nō aliter ac quiuis vestrum, qui illos sibi affines fieri voluisset. Quod autem nō diuitiarum gratia id fecerit, facilè ex totius vitæ ratione, & factis patris licet cognoscere. Ille n. cùm esset in ætatis vigore, facultasque esset cum multis opibus ducendi aliam, matrem meam accepit nihil doti sibi adferentem; quod Xenophontis esset filia, filii Euripidis; qui non solum priuatim bonus est habitus, sed, vt audio, etiam exercitib. vestris cum præesse voluistis. Atq; meas sorores quibusdam ex ditioribus sine dote ducere volentibus non dedit, quod è parentibus minus probatis orti viderētur: sed vnam quidem Philomelo Pæaniensi, qui vulgo magis bonus, q̄ diues habetur; alteram viro ad paupertatem redacto, nō quidē suo vitio, sed qui nepos erat Phædro Myrrhinusio locauit,

Probat patrem suum ab auaritia alienū, variis argumentis & exemplis.

2\.

ἐπείσθη δοῦναι, οὐκ εἰδὼς τὴν ἐσομένην διαβολήν· ἄλλως τε καὶ ὑμῶν ὁστισοῦν ἂν ἐκείνοις ἠξίωσε κηδεστὴς γενέσθαι. ἐπεὶ ὅτι γε οὐ χρημάτων ἕνεκα, ῥᾴδιον γνῶναι ἐκ τοῦ βίου παντὸς καὶ τῶν ἔργων τῶν τοῦ πατρός. ἐκεῖνος γὰρ ὅτ' ἦν ἐν τῇ ἡλικίᾳ, παρὸν μετὰ πολλῶν χρημάτων γῆμαι ἄλλην, τὴν ἐμὴν μητέρα ἔλαβεν οὐδὲν ἐπιφερομένην· ὅτι δὲ Ξενοφῶντος ἦν θυγάτηρ τοῦ Εὐριπίδου υἱέος, ὃς οὐ μόνον ἰδίᾳ χρηστὸς ἐδόκει εἶναι, ἀλλὰ καὶ στρατηγεῖν αὐτὸν ἠξιώσατε, ὡς ἐγὼ ἀκούω. τὰς τοίνυν ἐμὰς ἀδελφὰς θελόντων τινῶν λαβεῖν ἀπροίκους πάνυ πλουσίων, οὐ δέδωκεν, ὅτι ἐδόκουν κάκιον γεγονέναι· ἀλλὰ τὴν μὲν Φιλομήλῳ τῷ Παιανιεῖ, ὃν οἱ πολλοὶ βελτίονα ἡγοῦνται εἶναι ἢ πλουσιώτερον· τὴν δὲ, πένητι γεγενημένῳ, οὐ διὰ κακίαν, ἀδελφιδῷ δὲ Φαίδρῳ ὄντι Μυρρινουσίῳ

ἐπι

ἐπιδοὺς τετταράκοντα μνᾶς, καὶ Ἀριστοφάνει τὸ ἴσον. πρὸς δὲ τούτοις, ἐμοὶ πολλὴν ἐξὸν πάνυ προῖκα λαβεῖν, ἐλάττω συνεβούλευσεν· ὥστε εὖ εἰδέναι ὅτι κηδεσταῖς χρησοίμην κοσμίοις καὶ σώφροσι. καὶ νῦν ἔχω γυναῖκα τὴν Κριτοδήμου θυγατέρα τοῦ Ἀλωπεκῆθεν, ὃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀπέθανεν, ὅτε ἡ ναυμαχία ἐγένετο ἐν Ἑλλησπόντῳ. καίτοι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅστις αὐτός τε ἄνευ χρημάτων ἔγημε, τοῖν θυγατέροιν πολὺ ἀργύριον ἐπέδωκε, τῷ τε υἱῷ ὀλίγην προῖκα ἔλαβε, πῶς οὐκ εἰκὸς περὶ τούτου πιστεύειν ὡς οὐχ ἕνεκα χρημάτων τούτοις κηδεστὴς ἐγένετο; ἀλλὰ μὴν ὅ γε Ἀριστοφάνης ἤδη ἔχων τὴν γυναῖκα, ὅτι πολλοῖς ἂν μᾶλλον ἐχρῆτο ἢ τῷ ἐμῷ πατρὶ, ῥᾴδιον γνῶναι. ἥ τε γὰρ ἡλικία πολὺ διάφορος, ἥ τε φύσις ἔτι πλέον. ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἦν τὰ ἑαυτοῦ πράττειν· Ἀριστοφάνης δὲ οὐ μό-

traditis ſimul quadraginta minis; quantum & Ariſtophani dedit. Adhæc cùm mihi magnam admodum dotem accipere liceret, minorem vt acciperem mihi perſuaſit, vt qui vellet affinibus me vti honoratis & modeſtis. Itaque nunc habeo vxorem Critodemi Alopecenſis filiam, qui à Lacedæmoniis cæſus eſt, quo tempore pugna illa naualis in Helleſponto cõmittebatur. Quare, Iudices, qui ipſe vxorem ſine dote accepit, & filiabus grandem dotem dedit, & filio minus dotatam accipere ſuaſit; an non de hoc plane credibile eſt, diuitiarum cauſſa ipſum affinitatem illam non deſideraſſe? Nec illud difficile cognitu eſt, Ariſtophanem iam coniugatum multis familiariorem fuiſſe, quàm meo patri; quod & ætate multum diſcreparent, & natura multò magis. Ille enim ſuis rebus [domeſticis] occupabatur; Ariſtophanes verò non tan-

V. *Concluſio probationis ab exemplis ſumta.*

A familiaritatis exiguitate probat ab Ariſtophane cõdonato nullas ad patrẽ ſuum perueniſſe pecunias.

Docet Aristophan. Nicophemi filium maximam facultatum partem profectionibus & legationib. per ambitionem impendisse.

tum priuatarũ, sed etiam rerum publicarum curâ tenebatur: &, si quam haberet pecuniam, eam ambitioni inseruiens cõsumebat. Quæ, me verè dicere, facilè ex iis, quæ ille fecit, cognoscetis. Primùm quidẽ cùm Conon mittere quendã vellet in Siciliam, ipse ad hoc constitutus profectus est cum Eunomo & Lysia amico & hospite, viro optimè de populo Atheniensi merito, vt ego ex iis, qui in Piræum venerant, audiui. Caussa autem nauigandi hæc erat; quod Dionysio se persuasuros sperarent, vt Euagoræ se affinitate coniungeret, hostis futurus Lacedæmoniorum, & amicus ac socius vestræ Reipublicæ. Et hæc faciebant, cùm multa essent pericula tam à mari, quàm ab hostibus exspectanda: persuaseruntque Dionysio, ne triremes ad id paratas Lacedæmoniis in auxiliũ mitteret.

VI. Post hæc autem cùm legati ex Cypro ve-

νον τῶν ἰδίων, ἀλλὰ καὶ τῶν κοινῶν ἐβούλετο ἐπιμελεῖσθαι, καὶ εἴ τι ἦν αὐτῷ ἀργύριον, ἀνήλωσεν ἐπιθυμῶν τιμᾶσθαι. γνώσεσθε δὲ ὅτι ἀληθῆ λέγω, ἐξ αὐτῶν ὧν ἐκεῖνος ἔπραττε. πρῶτον μὲν γὰρ, βουλομένου Κόνωνος πέμπειν τινὰ εἰς Σικελίαν, ᾤχετο ὑποστὰς μετὰ Εὐνόμου καὶ Λυσίου, φίλου ὄντος καὶ ξένου, τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον πλεῖστα ἀγαθὰ πεποιηκότος, ὡς ἐγὼ ἀκήκοα τῶν ἐν Πειραιεῖ τῶν παραγενομένων. ἦσαν δ' ἐλπίδες τοῦ πλοῦ, πεῖσαι Διονύσιον, κηδεστὴν μὲν γενέσθαι Εὐαγόρᾳ, πολέμιον δὲ Λακεδαιμονίοις· φίλον δὲ καὶ σύμμαχον τῇ πόλει τῇ ὑμετέρᾳ. καὶ ταῦτ' ἔπραττον πολλῶν κινδύνων ὑπαρχόντων πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς πολεμίους· καὶ ἔπεισαν Διονύσιον μὴ πέμψαι τριήρεις, ἃς τότε παρεσκευάσατο, Λακεδαιμονίοις. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπειδὴ οἱ πρέσβεις ἧκον ἐκ Κύπρου ἐπὶ τὴν

τὴν βοήθειαν, οὐδὲν ἐνέλιπε προθυμίας σπεύδων· ὑμεῖς δὲ τριήρεις αὐτοῖς ἔδοτε, καὶ τἆλλα ἐψηφίσασθε. ἀργυρίου δ' εἰς τὸν ἀπόστολον ἠπόρουν. ὀλίγα μὲν γὰρ ἦλθον ἔχοντες χρήματα, πολλῶν δὲ προσεδεήθησαν. οὐ γὰρ μόνον εἰς τὰς ναῦς, ἀλλὰ καὶ πελταστὰς ἐμισθώσαντο, καὶ ὅπλα ἐπρίαντο. Ἀριστοφάνης δ' οὖν τῶν χρημάτων, τὰ μὲν πλεῖστα αὐτὸς παρέσχεν· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἱκανὰ ἦν, τοὺς φίλους ἔπειθε δεόμενος, καὶ ἐγγυώμενος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ὁμοπατρίου ἀποκειμένας παρ' αὐτῷ τετταράκοντα μνᾶς εἰπὼν, κατεχρήσατο. τῇ δὲ προτεραίᾳ ἢ ἀνήγετο, εἰσελθὼν εἰς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν, ἐκέλευσε χρῆσαι ὅ, τι εἴη ἀργύριον. προσδεῖν γὰρ ἔφη πρὸς τὸν μισθὸν τοῖς πελτασταῖς. ἦσαν δ' ἡμῖν ἔνδον ἑπτὰ μναῖ. ὁ δὲ καὶ ταύτας λαβὼν κατεχρήσατο. τίνα γὰρ οἴεσθε, ὦ ἄνδρες δικα-

nissent de subsidio acturi, festinando nihil non studii adhibuit; cùm vos quidem illi triremes tradidissetis, & cætera decreuissetis; sed pecunia ad classis apparatum indigerent; quam admodũ exiguã habebant, cùm multis opus esset. Non enim solùm nauiũ [instrumenta & commeatum procurabant] verùm etiam sagittarios conduxerant, & 3.
arma emerant. Aristophanes quidem pecuniarum partem maximam ipse præbebat; sed cùm [eius facultates] nõ sufficerent, tum precibus, tum pignoribus cõstitutis, ab amicis alias obtinuit, & fratris germani quadraginta minas apud se depositas similiter absumsit. Pridie autẽ quàm soluerẽt, venit ad patrem meũ, & petiit, si quid pecuniæ haberet, sibi mutuum dari. Indigere enim se aiebat ad stipendium sagittariis soluẽdum: Accepit autem septem minas, quę nobis erant reliquæ. An verò eum existimatis, Iu-

dices, cùm gloriæ cupidus esset, epistolis à patre acceptis, ne quid hæreret, aut animo incertus esset caussa Cypri, ad quã profecturus legatus sit designatus, & ad Euagoram nauigaturus; existimatisne (inquam) ipsum quicquam, ex iis quę possidebat, reliqui fecisse? Fieri autẽ non poterat, vt is, qui omnia præbebat, quò illi gratificaretur, multa sibi seruaret. Vt hęc vera esse cognoscatis, vocetur Eunomus. TESTES.

VII. Ex testibus auditis, quod non solùm mutuò petierint, illo rogante, sed & acceperint, & in triremes ad eos deportarint. Ex dictis igitur facilè intelligi potest, quod eiusmodi temporib. nullis suis facultatibus pepercerit. Cuius rei maximum hoc est indicium: Demus Pyrilampius triremium in Cyprum nauigantium profectus, postquam, vt ad se venirem, rogasset; indicauit sibi esse symbolon seu tesseram hospitalem phialã auream à rege

σαι, φιλότιμον μὲν ὄντα, ἐπιστολῶν δ' ἠκουσῶν αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς, μηδὲν ἀπορήσειν ἐκ Κύπρου, ᾑρημένον δὲ πρεσβευτὴν, καὶ μέλλοντα πλεῖν ὡς Εὐαγόραν, ὑπολείπεσθαι αὖ τι τῶν ὄντων; ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατὸς πάντα παρέχοντα χαρίσασθαι ἐκείνῳ τι, καὶ κομίσασθαι μὴ ἐλάττω. ὡς τοίνυν ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ, κάλει μοι Εὔνομον. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκούετε, οὐ μόνον ὅτι ἐχρήσαντο ἐκείνου δεηθέντος, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀπειλήφασιν. ἐκομίσθη γὰρ αὐτοῖς ἐπὶ τῆς τριήρους. ῥᾴδιον μὲν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων γνῶναι ὅτι τοιούτων καιρῶν συμπεσόντων, οὐδενὸς ἂν ἐφείσατο τῶν ἑαυτοῦ. ὃ δὲ μέγιστον τεκμήριον· Δῆμος γὰρ ὁ Πυριλάμπους, τριηραρχῶν εἰς Κύπρον, ἐδεήθη μου προσελθεῖν αὐτῷ, λέγων ὅτι ἔλαβε σύμβολον παρὰ βασιλέως τοῦ μεγάλου φιάλης μὲν χρυ-

σῆς. ἀς

σῆς, ὡς Ἀριστοφάνην λαβεῖν ἑκκαίδεκα μνᾶς ἐπ' αὐτῇ, ἃς ἔχοι ἀναλίσκειν εἰς τὰς τριηραρχίας· ἐπειδὴ δ' εἰς Κύπρον ἀφίκοιτο, λύσασθαι, ἀποδοὺς εἴκοσι μνᾶς· πολλῶν γὰρ ἀγαθῶν καὶ ἄλλων χρημάτων εὐπορήσειν, διὰ τὸ σύμβολον, ἐν πάσῃ τῇ ἠπείρῳ. Ἀριστοφάνης τοίνυν ἀκούων μὲν ταῦτα Δήμου, δεομένου δέ μου, μέλλων δ' ἄξειν χρυσίον, τέτταρας δὲ μνᾶς τόκον λήψεσθαι· οὐκ ἔφη εἶναι, ἀλλ' ὤμνυε καὶ προσδεδανεῖσθαι τοῖς ξένοις ἄλλοθεν· ἐπειδὴ ἥδιστ' ἀνθρώπων, ἄγειν τε εὐθὺς ἐκεῖνο τὸ σύμβολον, καὶ χαρίσασθαι ἡμῖν ἃ δεόμεθα. ὡς δὲ ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ, μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ὅτι μὲν τοίνυν οὐ κατέλιπεν Ἀριστοφάνης ἀργύριον, οὐδὲ χρυσίον, ῥᾴδιον γνῶναι ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ μεμαρτυρημένων. χαλκώματα δὲ σύμμικτα οὐ πολλὰ ἐκέκτητο. ἀλλὰ καὶ ὅθ'

magno, quam Aristophani traditurus erat pignoris loco; vt ab ipso recipiat sexdecim minas, quibus in sua præfectura indigebat: vbi in Cyprum venissent, soluturum se, & redditurū viginti minas: hoc symbolo ipsum magnam multorū commodorum, & facultatū copiam habiturum, in vniuerso cōtinēte. Aristophanes autem his ex Demo auditis, me rogante, quod & pecuniam recepturus esset, & quatuor minas pro fœnore; negauit sibi quidquam esse pecuniæ; ac iurauit se adhuc mutuo sumpsisse aliunde ab hospitibus: maximè tamē se cupere & hoc symbolon recipere, & nobis, in iis quę peteremus, gratificari. Hæc autem esse vera testibus docebo. TESTES. Quod igitur Aristophanes neque auri, neque argenti quicquam reliquum fecerit, ex dictis ac testibus facile est intellectu. Ex ære autem cōflata pauca possederat; cum & ipse, quo

VIII. *De exigua Aristophanis supellectile.*

tempore Euagoræ legatos cõuiuio exciperet, vtenda acceperit. Quæ verò reliquerit, recitabuntur vobis. Nonnullis vestrum, Iudices, fortassis pauca esse videbũtur, sed illud cogitare debetis, ante victoriam illam naualem Nicophemo aut Aristophani nihil agrorũ fuisse, præter agellum admodum exiguum, quem habebat Rhamnunte. Cõtigit autẽ hæc pugna naualis Eubulo Archonte. Quatuor igitur aut quinq; annorum spacio, cùm antea nullæ ipsis essent *facultates, Iudices; tragicis ludis omnia ab ipso & patre suppeditari, tres annos cõtinenter triremibus præesse, grauia tributa pendere, domum quinquaginta minis emere, agrorũ plus quàm trecenta iugera cõparare, sanè difficile est. Et tamẽ vos præterea existimatis, oportere ipsum copiosã supellectilem reliquisse: cùm & illi, quorũ diuitiæ [nõ recentes, sed] vetustæ ac olim collectæ videtur,

εἱστία τοὺς παρ' Εὐαγόρου πρεσβεύοντας, αἰτησάμενος ἐχρήσατο. ἃ δὲ κατέλιπεν, ἀναγνώσεται ὑμῖν. Ἴσως ἐνίοις ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, δοκεῖ ὀλίγα εἶναι· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε, ὅτι πρὶν Νικοφήμῳ ἢ καὶ Ἀριστοφάνει πρὶν τὴν ναυμαχίαν νικῆσαι, γῆ μὲν οὐκ ἦν, ἀλλ' ἢ χωρίδιον μικρὸν Ῥαμνοῦντι. ἐγένετο δὲ ναυμαχία ἐπ' Εὐβούλου ἄρχοντος. ἐν οὖν τέτταρσιν ἢ πέντε ἔτεσι, πρότερον μὴ ὑπαρχούσης *αἰτίας, χαλεπὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τραγῳδοῖς τε διαχορηγῆσαι ὑπὲρ αὑτοῦ τε καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τρία ἔτι συνεχῶς τριηραρχῆσαι, εἰσφορὰς τε πολλὰς εἰσενηνοχέναι, οἰκίαν τε πεντήκοντα μνῶν πρίασθαι, γῆς τε πλέον ἢ τριακόσια πλέθρα κτήσασθαι· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οἴεσθαι χρῆναι ἔπιπλα πολλὰ καταλελοιπέναι. ἀλλ' οὐδὲ οἱ πάλαι πλούσιοι δοκοῦντες εἶναι,

ἄξιον

"ἄξιον λόγου ἔχοιεν ἐξενεγκεῖν. ἐνίοτε γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδ᾽ ἐάν τις πάνυ ἐπιθυμῇ πρίασθαι τοιαῦτα, κτησαμένῳ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡδονὴν ἂν παρέχοι. ἀλλὰ "τότε σκοπεῖτε, τῶν ἄλλων ὅσον ἐδημεύσατε χρήματα, οὐχ ὅπως σκεύη ἀπέδοσθε, ἀλλὰ καὶ αἱ θύραι ἀπὸ τῶν οἰκημάτων "ἀπεσπάσθησαν· ἡμεῖς δὲ, ἤδη δεδημευμένων, καὶ ἐξεληλυθύας τῆς ἐμῆς ἀδελφῆς, φύλακας κατεστησάμεθα τῇ (ἐμῇ) οἰκίᾳ· ἵνα μήτε θυρώματα, μήτε ἀγγεῖα, μήτε ἄλλο μηδὲν ἀπόλοιτο. ἔπιπλα δὲ ἀπεφαίνοντο πλείω ἢ χιλίων δραχμῶν, ὅσα οὐδενὸς πώποτ᾽ ἐλάβετε. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ πρότερον πρὸς τοὺς συνδίκους καὶ νῦν ἐθέλομεν πίστιν δοῦναι, ἥτις ἐστὶ μεγίστη τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἔχειν τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων· ὀφείλεσθαι δὲ τὴν προῖκα τῆς ἀδελφῆς, καὶ ἑπτὰ μνᾶς ἃς ᾤχετο λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ. πῶς ἂν οὖν

nihil operæprecium proferre queant. Siquidem huiuſmodi nulla interdũ ratione comparari poſſunt, etiamſi quis talium auidus ſit, credatq; fore, vt eorũ poſſeſſio ſibi oblectamento ſit futura. Illud autem, quæſo, conſiderate, non quod vtenſilia & ſupellectilem eorũ vendideritis, quorum bona publicaſtis; ſed quod fores etiam ędium reuulſæ ſint: Nos autem illis iam publicatis, ſorore mea egreſſa, cuſtodes domui appoſuimus; vt neque fores, neque ſupellex, neq; aliud quid periret. Inuenta eſt ergo ſupellex pluriũ quàm mille drachmarum; quantam à nullo vnquam accepiſtis. Adhæc vt nuper apud Syndicos, ita & nũc cauere volumus fide, quę inter homines eſſe poteſt, certiſſima, me nihil habere facultatum Ariſtophanis; ſed ipſum debere dotem ſororis, & ſeptem minas, quas iam diſcedens à patre accepit. Qui poſſent igitur

IX.

Fideiubere paratus eſt.

vlli esse homines infortunatiores iis, qui, cùm sua perdiderint, aliorum bona sibi vsurpasse videantur? Quodque omnium est miserrimum, qui sororem cum multis liberis recipiunt, & alunt; quibus nullæ reliquæ sunt facultates, si vos iam dictas auferatis.

X. *Ab exemplo docet præsentis caussæ iniquitatem.*

Agite vero, per Deos immortales, sic cogitate, Iudices: Si quis vestrum Timotheo Cononis filio aut filiam aut sororem nuptui dedisset, illoq; peregrinante & calumniis petito, bona essent publicata, cunctisq; venditis ærario non accederent quatuor argenti talenta, nunquid ideo à propinquis & affinibus ea interuersa esse censerētur; quod vix minima pars eorum, quæ sperauerant, bonorum inueniretur? At hoc omnes scitis, Cononem principem fuisse; Nicophemum fecisse, quod ille mandaret: atque ideo, Cononem minimam e-

εἶεν ἄνθρωποι ἀθλιώτεροι, ἢ εἰ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἀπολωλεκότες δοκοῖεν τὰ ἐκείνων ἔχειν; ὃ δὲ πάντων δεινότατον, τὴν ἀδελφὴν ὑποδέξασθαι παιδία ἔχουσαν πολλὰ, καὶ ταῦτα τρέφειν, μηδ' αὐτοὺς ἔχοντας μηδὲν, ἐὰν ὑμεῖς τὰ ὄντ' ἀφέλησθε. Φέρε πρὸς θεῶν ὀλυμπίων. οὕτω γὰρ σκοπεῖτε, ὦ δικασταί· εἴ τις ὑμῶν ἔτυχε δοὺς Τιμοθέῳ τῷ Κόνωνος τὴν θυγατέρα ἢ τὴν ἀδελφὴν, καὶ ἐκείνου ἀποδημήσαντος καὶ ἐν διαβολῇ γενομένου ἐδημεύθη ἡ οὐσία, καὶ μὴ ἐγένετο τῇ πόλει πραθέντων ἁπάντων τέτταρα τάλαντα ἀργυρίου, διὰ τοῦτο ἠξίουν τοὺς ἐκείνου καὶ τοὺς προσήκοντας ἀπολέσθαι, ὅτι οὐδὲ πολλοστὸν μέρος τῆς δόξης τῆς παρ' ὑμῖν ἐφάνη τὰ χρήματα; ἀλλὰ μὴν τοῦτον πάντες ἐπίστασθε, Κόνωνα μὲν ἄρχοντα, Νικόφημον δὲ ποιοῦντα ὅ, τι ἐκεῖνος προστάττοι. τῶν οὖν ὠφελειῶν Κόνωνα εἰκὸς πολλο-

στὸν μέ-

στον μέρος ἄλλῳ τινὶ μεταδιδόναι· ὥστ' εἰ οἷόν τε πολλὰ γενέσθαι Νικοφήμῳ, ὁμολογήσαιεν τὰ Κόνωνος εἶναι πλείονα ἢ δεκαπλάσια. ἔτι δὲ φαίνονται οὐδὲν πώποτε διενεχθέντες. ὥστ' εἰκὸς καὶ περὶ τῶν χρημάτων ταὐτὰ γνῶναι. ἱκανοὶ μὲν ἐνθάδε τῷ υἱεῖ ἑκάτερον καταλιπεῖν, τὰ δὲ ἄλλα παρ' αὐτοῖς ἔχειν. ἦν γὰρ Κόνωνι μὲν υἱὸς ἐν Κύπρῳ, καὶ γυνή· Νικοφήμῳ δὲ, γυνὴ καὶ θυγάτηρ. ἡγοῦντο δὲ καὶ τὰ ἐκεῖ ὅμως σφίσιν εἶναι ἴσα, ὥσπερ καὶ τὰ ἐνθάδε. πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυμεῖσθε ὅτι καὶ εἴ τις μὴ κτησάμενος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πατρὸς παραλαβὼν τοῖς παισὶ διένειμεν, οὐκ ἐλάχιστα ἂν αὑτῷ ὑπέλιπε. βούλονται γὰρ πάντες ὑπὸ τῶν παίδων θεραπεύεσθαι, ἔχοντες χρήματα μᾶλλον, ἢ ἐκείνων δεῖσθαι ἀποροῦντες. νῦν τοίνυν εἰ δημεύσετε τὰ τοῦ Τιμοθέου, (ὃ μὴ γένοιτο, εἰ μή τι μέλλει μέγα ἀγαθὸν ἔσεσθαι τῇ πόλει)

molumentorum partem ad alium tranſtuliſſe, non abſimile vero eſt: ita vt, ſi dici queat, Nicophemũ fuiſſe opulentum; confitendũ ſit, Cononẽ decuplo fuiſſe opulentiorem. Præterea in omnibus videntur fuiſſe coniunctiſſimi; vt & in facultatibus eodem modo ſe geſſiſſe, non iniuria intelligere liceat; & potuiſſe hic filio aliquam facultatum partem relinquere, reliquis ſecum aſſumtis. Habebat enim Conon filiũ in Cypro, & vxorem: Nicophemus autẽ vxorem & filiam. Ducebant autem & quæ illic erant, nõ minus quàm quæ hîc, habere inter ſe communia. Ad hæc perpẽdite, quod qui non parta, ſed à maioribus accepta liberis diſtribuit, meliorem partem ſibi reſeruet. Omnes enim volunt à liberis coli, maluntque opes habere, quàm ope liberorum fre-
ti indigere. Si igitur nunc XI.
publicatis Timothei bonis (quod abſit, niſi magno fiat Reip. commodo)

pauciora fortaſſis recipiatis, quàm ab Ariſtophane ad vos peruenerunt; ideone velletis propinquos eius ſuorum iacturam facere? Quod neququam æquum eſſet, Iudices; ſiquidem Cononis mors & teſtamẽtum, quod in Cypro fecit, liquidò declarat, quod eius diuitię exigua tantum pars erat eorum, quæ vos exſpectabatis. Nam Mineruæ dona conſecrauit, & Apollini Delphis viginti millia drachmarũ: Nepoti ſuo, qui omnium cuſtos & quæſtor erat in Cypro, dedit circiter decem millia drachmarum; fratri verò tria talenta; reliqua filio reliquit talenta ſeptendecim. Horum ſumma eſt quadraginta circiter talẽtorum. Neque dicere licet, quòd direpta ſint, aut quod nõ iuſtè prodita, falſuſque bonorum index confectus: cùm iam morbo laborans, mentis bene cõpos hæc ita conſtituerit.

″ἐλάττω ἐὰν ἐξ αὐτῶν λάβοιτε τὴν ἐκ τῶν Ἀριστοφάνους γεγένηται· τούτου ἕνεκα ἠξιοῦτε τοὺς ἀναγκαίους τοὺς ἐκείνου τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν ἀπολέσαι; ἀλλ᾽ οὐκ εἰκός, ὦ ἄνδρες δικασταί· ὁ γὰρ Κόνωνος θάνατος καὶ αἱ διαθῆκαι ἃς διέθετο ἐν Κύπρῳ, σαφῶς ἐδήλωσαν ὅτι πολλοστὸν μέρος ἦν τὰ χρήματα ὧν ὑμεῖς προσεδοκᾶτε. τῇ μὲν γὰρ Ἀθηνᾷ καθιέρωσεν εἰς ἀναθήματα, καὶ τῷ Ἀπόλλωνι εἰς Δελφούς, πεντακισχιλίους στατῆρας· τῷ δὲ ἀδελφιδῷ τῷ ἑαυτοῦ, ὃς ἐφύλαττεν αὐτῷ καὶ ἐταμίευε πάντα τὰ ἐν Κύπρῳ, ἔδωκεν ὡς μυρίας δραχμάς· τῷ δὲ ἀδελφῷ τρία τάλαντα· τὰ δὲ λοιπὰ τῷ υἱεῖ κατέλιπε, τάλαντα ἑπτακαίδεκα. τούτων δὲ κεφάλαιον γίγνεται περὶ τετταράκοντα τάλαντα. καὶ “οὐδὲν οἷόν τε εἰπεῖν ὅτι διηρπάσθη, ἢ ὡς οὐ δικαίως ἀπεφάνθη. αὐτὸς γὰρ ἐν τῇ νόσῳ ὤν, εὖ φρονῶν διέθετο.

καί μοι

καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἀλλὰ μὴν ὅστις οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, πρὶν ἀμφότερα δῆλα γενέσθαι, πολλοστὸν μέρος τὰ Νικοφήμου τῶν Κόνωνος χρημάτων ᾠήθησαν εἶναι. Ἀριστοφάνης τοίνυν γῆν μὲν καὶ οὐσίαν ἐκτήσατο πλέον ἢ πέντε ταλάντων, καὶ ἐχορήγησε δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς πεντακισχιλίας δραχμάς· τριηραρχῶν δὲ ἀνήλωσεν ὀγδοήκοντα μνᾶς. εἰσενήνεκται δὲ ὑπὲρ ἀμφοτέρων οὐκ ἔλαττον μνῶν τετταράκοντα. εἰς δὲ τὸν ἐν Σικελίᾳ πλοῦν ἀνήλωσεν ἑκατὸν μνᾶς, εἰς δὲ τὸν ἀπόστολον τῶν τριήρων (ὅτε οἱ Κύπριοι ἦλθον, καὶ ἔδοτε αὐτοῖς τὰς δέκα μνᾶς,) καὶ τῶν πελταστῶν τὴν μίσθωσιν, καὶ τῶν ὅπλων τὴν ὠνὴν, παρέσχε τρισμυρίας δραχμάς. καὶ τούτων κεφάλαιον πάντων γίγνεται, μικροῦ λείποντος, πεντεκαίδεκα τάλαντα. ὥστε οὐκ ἂν εἰκότως ἡμᾶς αἰτιᾶσθε,

Vocentur autem horum testes. TESTES. Attamen priusquam vtriusq; horum bona essent cognita & vulgata; nemo non existimauerat, Nicophemi bona vix minimæ parti bonorum Cononis potuisse comparari. Aristophanes autem agros sibi & possessiones comparauit pluris quàm quinq; talentis: in choragi autem officio tum suo, tum patris nomine expendit plus quàm quinq; millia drachmarum. At in triremium præfectura octoginta minas cõsumsit. Intulit autem in ærarium pro vtroq; nõ pauciora quadraginta minis. Dum in Siciliam nauigaret, centum minas insumsit. In triremium verò apparatum (cùm Cyprii venissent, dedissetque ipsis decem minas) & sagittariorum mercedem, & armorum mercatũ tria millia præbuit drachmarum. Quorum omnium summa est paulo minor quindecim talentis. Itaque immeritò nos culpatis,

XII.

Aristophanis facultates quibus reb. impensæ.

cùm Ariſtophanis facultates tertiam bonorum Cononis (quorum verus index ab ipſo editus putatur) ſuperẽt; quæ multis tamen partibus copioſiora credebantur. Nec cõſideramus, quàm multa Nicophemus ipſe in Cypro habuerit, vbi & vxorem habuit, & filiam.

XIII. Ego vero vos rogo, Iudices, ne, qui tam multa & magna argumenta proferunt, inique condemnentur. Audiui enim & ex patre, & ex aliis ſenioribus, quod nõ hoc tempore ſolùm, verùm etiam olim, multorum facultates vobis incognitæ fuerint; qui viui quidem locupletes videbãtur, mortuis autem ipſis, res longe præter opinionem veſtram ſe habuit. Imprimis autem Iſchomachus dum viueret, putabatur habere plus ſeptuaginta talentis, vt audio: At in [patrimonii] diuiſione, patre mortuo, vterq; filius ne decẽ quidem accepit. Stephanus a. Thalli filius dicebatur poſſidere

...ùs exem- ...cla- ... mul- ...facul- ...ibus fa- ...n fuiſſe ...mendacem.

ἐπὶ τῶν Κόνωνος τῶν ὁμολογουμένων δικαίως ἀποφανθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐκείνου, πολλαπλασίων δοκούντων, εἰ πλέον ἢ τρίτον μέρος φαίνεται τὰ Ἀριστοφάνους. καὶ οὐ προσλογιζόμεθα ὅσα αὐτὸς ἐν Κύπρῳ εἶχε Νικόφημος, οὔσης αὐτῷ ἐκεῖ γυναικὸς καὶ θυγατρός. ἐγὼ μὲν οὐκ ἀξιῶ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω πολλὰ καὶ μεγάλα τεκμήρια παρεχομένους ἡμᾶς ἀπολέσθαι ἀδίκως. ἀκήκοα γὰρ ἔγωγε καὶ τοῦ πατρὸς καὶ ἄλλων πρεσβυτέρων, ὅτι οὐ νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ, πολλῶν ἐψεύσθητε τῆς οὐσίας· καὶ ζῶντες μὲν πλουτεῖν ἐδόκουν, ἀποθανόντες δὲ, πολὺ παρὰ τὴν δόξαν τὴν ὑμετέραν ἐφάνη. αὐτίκα Ἰσχομάχῳ, ἕως ἔζη, πάντες ᾤοντο εἶναι πλείω ἢ ἑβδομήκοντα τάλαντα, ὡς ἐγὼ ἀκούω. ἐνεμάθη δὲ τῷ υἱεῖ, οὐδὲ δέκα τάλαντα ἑκατέρῳ ἀποθανόντος. Στεφάνῳ δὲ τῷ Θάλλου ἐλέγετο εἶναι

πλέον

πλέον ἢ πεντήκοντα ταλάντων, ἀποθανόντος δ᾽ ἡ οὐσία ἐφάνη περὶ ἕνδεκα τάλαντα. ὁ τοίνυν Νικίου οἶκος προσεδοκᾶτο εἶναι οὐκ ἔλαττον ἢ ἑκατὸν ταλάντων, καὶ τούτων τὰ πολλὰ ἔνδον ἦν· Νικήρατος δ᾽ ὅτ᾽ ἀπέθνησκεν, ἀργύριον μὲν ἢ χρυσίον οὐδ᾽ αὐτὸς ἔφη καταλιπεῖν οὐδέν· ἀλλὰ τὴν οὐσίαν ἣν κατέλιπε τῷ υἱεῖ, οὐ πλείονος ἀξία ἐστὶν ἢ τεττάρων καὶ δέκα ταλάντων. Καλλίας τοίνυν ὁ Ἱππονίκου ὅτε νεωστὶ ἐτεθνήκει ὁ πατὴρ, ὃς πλείστου τῶν Ἑλλήνων ἐδόκει κεκτῆσθαι, καὶ ὥς φησι διακοσίων ταλάντων ἐτιμήσατο αὐτοῦ ὁ πάππος, τότε τούτου τοίνυν τίμημα οὐδὲ δυοῖν ταλάντοιν ἐστί. Κλεοφῶντα ἢ πάντες ἴστε ὅτι πολλὰ ἔτη διεχείρισε τὰ τῆς πόλεως πάντα, καὶ προσεδοκᾶτο πάνυ πολλὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἔχειν· ἀποθανόντος δ᾽ αὐτοῦ οὐδαμοῦ δῆλα τὰ χρήματα· ἀλλὰ καὶ οἱ προσήκοντες καὶ οἱ κηδεσταὶ παρ᾽ οἷς κατέλιπεν, ὁμολογουμένως πένητές εἰσι. Φαι-

plura, quàm quinquaginta talenta; is mortuus rem reliquit vndecim circiter talentorum. Niciæ quidem domus sperabatur esse nõ minoris, quàm centum talentorum; at res erat longe intra famam. Niceratus, cùm obiisset, neque aurum, neque argentum reliquit vllum; possessiones verò filio relictæ non pluris erât quàm quindecim talentorum. Callias Hipponici filius nuper mortuo patre, omnium Græcorũ locupletissimus putabatur; cuius auus ducentis, vt aiunt, talentis censebatur: At huic ne duorum quidẽ talentorũ census est. Cleophontem omnes nostis Reipubl. negotia omnia in manibus habuisse, putabatur prius quoque multa possedisse; illo autem mortuo nullæ inuentæ sunt opes; sed propinquos & affines, quibus, si quid erat, relictum fuit; constat esse pauperes. Vide-

mur autem, tam in iis, qui locupletum familiis orti sunt, q̃ qui recenter diuitiarũ fama celebres sunt facti, opinione nostra falli. Cuius rei causa esse mihi videtur, quod temerè nonnulli audeāt effutire, hunc aut illum ex magistratus functione multa habere talenta. Et quæ de mortuis spargunt, nō est quod mirer, cùm ab ipsis redargui nequeant: sed quę aduersus viuos mentiri aggrediuntur. Ipsi n. in concione audiuistis, ꝙ Diotimus haberet plus quadraginta talentis; quę quidem ipse agnoscebat, sed à nauiculatoribus & mercatorib. accepta: atq; hæc, cùm rediisset, bonorumq; professionẽ fecisset, nemo redarguit; ipso ægrè ferēte, quod absens falso deferretur: nec ipsi obfuit, quod Resp. egeret pecunia, cùm ipse rationẽ reddere paratus esset. Cogitate igitur quid futurũ fuisset, si, Atheniensibus auditione persuasis, quod quadraginta talēta haberet Diotimus, aliquid ipsi

νόμεθα καὶ τῶν ἀρχαιοπλούτων πολὺ ἐψευσμένοι, καὶ τῶν νεωστὶ ἐν δόξῃ γεγενημένων. αἴτιον δέ μοι δοκεῖ εἶναι ὅτι ῥᾳδίως τινὲς τολμῶσι λέγειν ὡς ὁ δεῖνα ἔχει τάλαντα πολλὰ ἐκ τῆς ἀρχῆς. καὶ ὅσα μὲν περὶ τεθνεώτων λέγουσιν, οὐ πάνυ θαυμάζω (οὐ γὰρ ὑπό γε ἐκείνων ἐξελεγχθεῖεν ἄν) ἀλλ' ὅσα ζώντων ἐπιχειροῦσι καταψεύδεσθαι. αὐτοὶ γὰρ ἔναγχος ἠκούετε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς Διότιμος ἔχοι τάλαντα τετταράκοντα πλείω, ὅσα αὐτὸς ὡμολόγει, παρὰ τῶν ναυκλήρων καὶ ἐμπόρων· καὶ ταῦτα, ἐπειδὴ ἦλθεν, ἐκείνου ἀπογραφέντος, καὶ χαλεπῶς φέροντος ὅτι ἀπὼν διεβάλλετο, οὐδεὶς ἐξήλεγξε· δεομένης μὲν τῆς πόλεως χρημάτων, ἐθέλοντος δ' ἐκείνου λογίσασθαι. ἐνθυμεῖσθε τοίνυν οἷον ἂν ἐγένετο, εἰ Ἀθηναίων [ἁπάντων] ἀκηκοότων ὅτι τετταράκοντα τάλαντα ἔχοι Διότιμος, εἶτα ἔπαθέ τι

ἔπαθέ τι

ἔπαθέ τι πλὴν καταπλεῦσαι δεῦρο. εἶτα οἱ προσήκοντες αὐτοῦ ἐν κινδύνῳ ἦσαν τῷ μεγίστῳ, εἰ ἔδει αὐτοὺς πρὸς τοσαύτην διαβολὴν ἀπολογεῖσθαι, μὴ εἰδότες μηδὲν τῶν πεπραγμένων. αἴτιοι οὖν εἰσι καὶ ὑμῖν πολλῶν ἤδη ψευσθῆναι, καὶ ἰδίᾳ ἀδίκως τέ τινας ῥᾳδίως ἀπολέσθαι, οἱ τολμῶντες ψεύδεσθαι καὶ συκοφαντεῖν ἀνθρώπους ἐπιθυμοῦντες. ἔπειτ' οἴομαι ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι Ἀλκιβιάδης τέτταρα ἢ πέντε ἔτη ἐφεξῆς ἐστρατήγει ἐπικρατῶν, καὶ νενικηκὼς Λακεδαιμονίους, καὶ διπλάσια ἐκείνῳ ἠξίουν αἱ πόλεις διδόναι ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν στρατηγῶν· ὥστ' ᾤοντο εἶναί τινες αὐτῷ πλέον ἢ ἑκατὸν τάλαντα. ὁ δ' ἀποθανὼν ἐδήλωσεν ὅτι οὐκ ἀληθὲς τοῦτο ἦν. ἔλαττω γὰρ οὐσίαν κατέλιπε τοῖς παισὶν ἢ αὐτὸς παρὰ τῶν ἐπιτροπευσάντων παρέλαβεν. ὅτι μὲν οὖν καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ τοιαῦτα ἐγίγνετο, ῥᾴδιον γνῶναι. φα-

humanitus accidisset, priusquam nauigio huc venisset. Propinqui sanè in maximo fuissent periculo; quibus, omnium quæ acta erant, ignaris, ad tantam calumniam respondendum fuisset. Igitur hi vobis caussam præbent, vt in multis fallamini; & priuatim inique nonnullos cōdemnetis; qui mentiri audent, & calumniis circumuenire homines desiderant.

XV. Adhæc scire vos existimo quod Alcibiades quatuor aut quinque annos continenter militare imperium obtinuerit, Lacedæmoniosq; vicerit, & altero tanto maius stipendium, quàm vlli Imperatorum alii, ciuitates ipsi dederint. Itaquem existimabāt ipsum habere plus quàm centum talenta: quod hoc mortuo falsum est deprehensum. Pauciores enim facultates liberis reliquit, quàm ipse à tutoribus acceperat. Facile patet igitur præteritis temporibus talia contigisse. Cùm

autem optimi & iustissimi quiq; (vt aiunt) quàm facillimè ab erronea sententia deducantur, Iudices, quæso, si æqua dicere, & idonea adferre argumenta videamur, vt omni ratione ac modo, misericordia nos dignos censeatis: quam nos à vobis in hac tanta calumnia veritate nobis suffragante semper exspectauimus: At si, vt credatis, nulla ratione adduci possetis; nulla salutis spes superesse videbatur. Sed per Deos immortales, Iudices, placeat vobis potius seruare nos, sectando æquitatem; quàm iniquè opprimere. Et credite illos vera dicere, qui & tacentes in omni vita præbent se moderatos & iustos. De ipsa igitur accusatione, & quomodo in affinitatem nostram peruenerit; quodq; ad classem instruendam facultates eorum non suffecerint, sed aliunde mutuati sint, audiuistis; testibusque res vobis probata est. Quod ad me atti-

Breuis prædictorum epilogus & transitus ad alia.

XVI.

σὶ δὲ καὶ τοὺς ἀρίστους καὶ σοφωτάτους μάλιστα ἐθέλειν μεταγινώσκειν. εἰ οὖν δοκοῦμεν εἰκότα λέγειν, καὶ ἱκανὰ τεκμήρια παρέχεσθαι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ ἐλεήσατε. ὡς ἡμεῖς τῆς μὲν διαβολῆς οὕτω μεγάλης οὔσης, ἀεὶ προσεδοκῶμεν κρατήσειν μετὰ τοῦ ἀληθοῦς· ὑμῶν δὲ μηδενὶ τρόπῳ ἐθελησάντων πεισθῆναι, οὐδ᾽ ἐλπὶς οὐδεμία σωτηρίας ἐδόκει ἡμῖν εἶναι· ἀλλὰ πρὸς θεῶν ὀλυμπίων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ βούλεσθε ἡμᾶς δικαίως σῶσαι μᾶλλον ἢ ἀδίκως ἀπολέσαι· καὶ πιστεύετε τούτοις ἀληθῆ λέγειν οἳ ἂν καὶ σιωπῶντες ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ παρέχουσι σώφρονας σφᾶς αὐτοὺς καὶ δικαίους. περὶ μὲν οὖν αὐτῆς τῆς γραφῆς, καὶ ᾧ τρόπῳ κηδεσταὶ ἡμῖν ἐγένοντο, καὶ ὅτι οὐκ ἐξήρκει τὰ ἐκείνων εἰς τὸν ἔκπλουν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄλλοθεν προσεδανείσατο, ἀκηκόατε, καὶ μεμαρτύρηται ὑμῖν. περὶ δὲ ἐμαυτοῦ

μαυτοῦ βραχέα βούλομαι ὑμῖν εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ ἔτη γεγονὼς ἤδη τριάκοντα, οὐδὲ τῷ πατρὶ οὐδὲν πώποτε ἀντεῖπον, οὔτε τῶν πολιτῶν οὐδείς μοι ἐνεκάλεσεν. ἐγγύς τε οἰκῶν τῆς ἀγορᾶς, οὐδὲ πρὸς δικαστηρίῳ οὐδὲ πρὸς βουλευτηρίῳ ὤφθην οὐδεπώποτε, πρὶν ταύτην τὴν συμφορὰν γενέσθαι. περὶ μὲν οὖν ἐμαυτοῦ τοσαῦτα λέγω. περὶ δὲ τοῦ πατρός, ἐπειδὴ ὥσπερ ἀδικοῦντος αἱ κατηγορίαι γεγένηνται, συγγνώμην ἔχετε, ἐὰν λέγω ἃ ἀνήλωσεν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς φίλους. οὐ γὰρ φιλοτιμίας ἕνεκεν, ἀλλὰ τεκμήριον ποιούμενος ὅτι οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐστιν ἀνδρὸς ἄνευ ἀνάγκης τε πολλὰ ἀναλίσκειν, καὶ μετὰ κινδύνου τοῦ μεγίστου ἐπιθυμῆσαι ἔχειν τι τῶν κοινῶν. εἰσὶ δέ τινες οἱ προαναλίσκοντες οὐ μόνον τούτου ἕνεκεν ἀλλ' ἵνα ἄρχειν ὑφ' ὑμῶν ἀξιωθέντες, διπλάσια κομίσωνται. ὁ τοίνυν ἐμὸς πατὴρ ἄρχειν μὲν οὐδεπώποτε ἐπεθύμησε, τὰς δὲ χορηγίας ἁπάσας κε-

net, paucis vobis significare placet. Ego cùm iam trigesimum annum attigissem, nulla in re patri vnquam aduersatus sum, neque ciuium quisquam me in ius vocauit. Atque vicinus foro cùm habitarem, neq; in iudicio, neque in Senatu vnquam conspectus, antequam hoc incommodum nobis est obortum. Patri verò meo, qui tanquam iniquus accusatur, [æquo animo] ignoscite, ac eum culpa liberate, vbi dixero, quæ in ciuitatem, & amicos impendit; non gloriæ cupiditate, sed vt probem, non esse eiusdem, & multa, nulla necessitate cogente, erogare; & maximo cum periculo publica concupiscere. Sunt autem qui non huius tantum rei caussà multa impendũt, sed etiam vt magistratum à vobis adepti dupla recuperent. Pater autem meus magistratũ nunquam desiderauit, sed quouis ædilitatis munere functus, varios sumtus suppedita-

De se pauca.

De patris liberalitate in Rempub.

uit: suis sumtibus septies triremes instruxit, varias easq; magnas contributiones persoluit. Vt autem & vos sciatis singulatim cuncta recensebuntur. * * * Audite Iudices, populum. * * *. Per quinquaginta n. annos pater & facultatib. ipsis, & corporis viribus Reip. ministrauit. Tanto igitur tẽporis spacio (etsi videatur sibi aliqd ex præfectura comparasse, nullos ipse sumtus, vt æquũ est, subterfugit. Sed huius rei testes iam vobis exhibebo.

De liberalitate eiusdẽ in priuatos.

TESTES. Horum omniũ summa excrescit in nouẽ talenta, & bis mille drachmas. Præterea etiã priuatim quorũdam tenuioris fortunæ ciuium filias & sorores nuptum locauit; nonnullos ab hostib. captos redemit; aliis pecuniam in sepulturam dedit.

4. Atque hæc ideo fecit, quod existimaret viri boni esse, subuenire amicis, etsi nemo vnquam id esset sciturus. Nunc autem consentaneũ est & vos mihi aures præbere.

χορήγηκε. τετριηράρχηκε δὲ ἑπτάκις, εἰσφορὰς δὲ πολλὰς καὶ μεγάλας εἰσενήνοχεν. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς, καὶ καθ' ἕκαστον ἀναγνώσεται. ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὸ πλῆθος. πεντήκοντα γὰρ ἔτη ἐστὶν ὅσα ὁ πατὴρ αὐτοῖς χρήμασι καὶ τῷ σώματι τῇ πόλει ἐλειτούργει. ἐν οὖν τοσούτῳ χρόνῳ δοκοῦντάς τι ἐξ ἀρχῆς ἔχειν, οὐδεμίαν εἰκὸς δαπάνην πεφευγέναι. ὅμως δὲ καὶ μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Τούτων συμπάντων κεφάλαιόν ἐστιν, ἐννέα τάλαντα καὶ δισχίλιαι δραχμαί. ἔτι τοίνυν καὶ ἰδίᾳ τισὶ τῶν πολιτῶν ἀποροῦσι συνεξέδωκε θυγατέρας καὶ ἀδελφάς· τοὺς δ' ἐλύσατο ἐκ τῶν πολεμίων· τοῖς δ' εἰς ταφὴν παρεῖχεν ἀργύριον. καὶ ταῦτ' ἐποίει, ἡγούμενος εἶναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους, καὶ εἰ μηδεὶς μέλλοι εἴσεσθαι. νῦν δὲ πρέπον ἐστὶ καὶ ὑμᾶς ἀκοῦσαί μου.

καί μοι

καί μοι κάλει τὸν καὶ τόν. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν μὲν οὖν μαρτύρων ἀκηκόατε· ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι ὀλίγον μὲν χρόνον δύναιτ' ἄν τις πλάσασθαι τὸν τρόπον τὸν αὑτοῦ, ἐν ἑβδομήκοντα δὲ ἔτεσιν οὐδ' ἂν εἷς λάθοι πονηρὸς ὤν. τῷ τοίνυν πατρὶ τῷ ἐμῷ, ἄλλα μὲν ἄν τις ἔχοι ἐπικαλέσαι ἴσως· εἰς χρήματα δὲ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν ἐτόλμησε πώποτε. οὔκουν ἄξιον τοῖς τῶν κατηγόρων λόγοις πιστεῦσαι μᾶλλον ἢ τοῖς ἔργοις ἃ ἐπράχθη ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ καὶ τῷ χρόνῳ· ὃ νῦν εἰς σαφέστατον ἔλεγχον τοῦ ἀληθοῦς νομίσατε. εἰ γὰρ μὴ ἦν τοιοῦτος, οὐκ ἂν ἐκ πολλῶν ὀλίγα κατέλιπεν. ἐπεὶ εἰ νῦν γε ἐξαπατηθείητε ὑπὸ τούτων, καὶ δημεύσηθ' ἡμῶν τὴν οὐσίαν, οὐδὲ δύο τάλαντα λάβοιτ' ἄν. ὥστε οὐ μόνον πρὸς δόξαν, ἀλλὰ καὶ εἰς χρημάτων λόγον λυσιτελεῖ μᾶλλον ὑμῖν ἀποψηφί-

dum voco hunc &illum. TESTES. Teſtes igitur audiuiſtis. Iam quoque perpendite, quod ad breue tempus fingere ſibi quiſpiam mores queat; ſed intra ſeptuaginta annos nemo eſt qui nō prodat malitiam ſuam. VII. Ac in patre quidem meo fortaſſis alia quiſpiam accuſet; auaritiam vero nemo, ne inimicorum quidem, vnquam auſus eſt. Nequaquam igitur decet accuſatorum orationi maiorem habere fidē, quàm reb. toto vitæ tempore ab eo geſtis; quas nunc euidentiſſimū veritatis argumentum vobis eſſe exiſtimate. Niſi enim ita res ſeſe haberet, nequaquam ex multis pauca nobis reliquiſſet. Nam ſi nunc ab ipſis decepti bona noſtra publicaueritis, ne duo quidem talenta accipietis. Itaque non ſolum ſi gloriæ, verùm etiam ſi pecuniarum rationem habeatis, conducit vobis, nos

Rebus, quā verbis maiorē eſſe habendam fidem.

Concluſio.

absolui: magis enim vobis
proderit si nos ipsa possi-
deamus. Considerate q̃
multa tempore anteacto
cõstet in Rempublicam
à nobis esse insumta. Et
nunc ex iis, quæ reliqua
sunt, ego triremes in-
struo; & pater meus ei
studio incumbens mor-
tuus est. Conabor au-
tem, quemadmodum &
illum animaduerti, pau-
ca paulatim in vsum Rei-
publicæ conferre, vt iam
olim nobis in consuetu-
dine est. Ita & ego me
nulla affectum iniuria ex-
istimabo, licet meis nu-
datus; & vobis plus com-
modi accedet, quàm si
XVIII. mea publicaretis. Deni-
que operæprecium fue-
rit, considerare quo in-
genio fuerit pater. Quos-
cunque enim sumptus,
præter necessarios, face-
re aggrediebatur; eò re-
lati intelligentur, vt ci-
uitati inde honor accede-
ret. Simulatque equita-
re cœpit, non solùm ex-
quisitos sibi equos com-
parauit; verùm etiam ita
se gessit, vt athletico cer-

σασθαι. πολὺ γὰρ πλείω ὠφεληθήσεσθε, ἂν ἡμεῖς ἔχωμεν. σκοπεῖτε δὲ ἐκ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ὅσα φαίνεται ἀνηλωμένα εἰς τὴν πόλιν· καὶ νῦν ἀπὸ τῶν ὑπολοίπων τριηραρχῶ μὲν ἐγώ, τριηραρχῶν δὲ ὁ πατὴρ ἀπέθανεν. πειράσομαι δ', ὥσπερ ἐκεῖνον ἑώρων, ὀλίγα κατὰ μικρὸν παρασκευάσασθαι εἰς τὰς κοινὰς ὠφελείας, ὥστε τῷ τ' ἔργῳ πάλαι ταῦτ' ἐστὶ, καὶ οὔτ' ἐγὼ ἀφῃρημένος ἀδικεῖσθαι οἰήσομαι, ὑμῖν δὲ πλείους οὕτως αἱ ὠφέλειαι ἢ εἰ δημεύσετε. πρὸς δὲ τούτοις, ἄξιον ἐνθυμηθῆναι οἵαν φύσιν εἶχεν ὁ πατήρ. ὅσα γὰρ ἔξω τῶν ἀναγκαίων, ἐπεθύμησεν ἀναλίσκειν, πάντα φανήσεται τοιαῦτα, ὅθεν καὶ τῇ πόλει τιμὴ ἔμελλεν ἔσεσθαι. αὐτίκα ὅτε ἵππευεν, οὐ μόνον ἵππους ἐκτήσατο λαμπροὺς, ἀλλὰ καὶ ἀθλητὰς ἐνίκησεν,

σεν, Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ· ὥστε τὴν πόλιν κηρυχθῆναι, καὶ αὐτὸν στεφανωθῆναι. δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων μεμνημένους ἁπάντων τῶν εἰρημένων, βοηθεῖν ἡμῖν, καὶ μὴ περιιδεῖν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀναιρεθέντας. καὶ ταῦτα ποιοῦντες, τά τε δίκαια ψηφιεῖσθε καὶ ὑμῖν αὐτοῖς τὰ συμφέροντα.

tamine in Isthmiis & Nemæis victor exstiterit; ita vt ciuitatis laus prædicaretur, & ipse coronaretur. Obsecro igitur vos, Iudices, vt horum aliorumque omnium, quæ diximus, memores, nobis succurratis, nec ab inimicis oppressos negligatis. Hæc si facietis, non minus iusta, quàm vobis vtilia decernetis.

Conclusionẽ finit obsecratione.

X

LYSIÆ PRO POLYSTRATO ORATIO.

ΛΥΣΙΟΥ ΥΠΕΡ ΠΟΛΥΣΤΡΑΤΟΥ ΛΟΓΟΣ.

ORATIO XIX.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Oratio pro Polystrato *habita ab eius filio, ita est hiulca, vt non paucis in locis mutila videri possit; quæ res non parum difficultatis adferre solet interpreti. Sed & exordium deesse huic Orationi facile crediderim. Non enim hic obseruatur consuetus* Lysiæ *exordiendi & proponendi modus. At his omissis, vt ad argumentum veniamus.*

Reipublicæ forma Athenis mutata ex Democratia in Oligarchiam, constituti sunt quadringenti viri, qui plenam haberent administrandarum rerum auctoritatẽ; inter quos hic Polystratus fuit; qui restituta Democratia plerisq; quadringentorum fuga dilapsis, iniquæ dominationis accusatus, indicta caussa, non exigua pecuniæ summa condemnatus fuit. Qui cùm iterum eadem de caussa, vnà cum filiis in ius vocaretur, hac Oratione, Lysiæ opera conscripta, à filio defendebatur, his præcipuè rationibus. 1. Quod ipse pater nouam Reipubl. formam non desiderarit, neque eius auctor fuerit; sed à contribulibus Quadringentorum numero aggregatus. Quod inuitus se adiunxerit, ideoq; octo dierum spacio tantum in Curiam venerit, nullam sententiam dixerit, &, ne diceret, in Eretriam nauigarit, ibiq; pro Atheniensium imperio strennè pugnarit. Atq; ideo non omnes, qui inter Quadringentos fuerunt, eo-

dem

dem loco esse habendos. 2. Excusat quoque patrem; quod palam collegis improbis se non opposuerit. Conducibile enim fuisse Atheniensibus, nonnullos quadringentorum tacitè ipsi populo fauisse. 3. Adiicit tandem cùm varia patris studia in Rempub. tum etiam sua, & duorum fratrum suorum; ob quæ, meritò & filiis, & patri, si qua in re offenderint, ignoscendum esse contendit.

Notanda.

1. *Posset hic disputari non inelegans Theorèma ciuile, Ignoscendumne sit viro bono, qui vocatus adiunxit se improbis iam rerum potientibus, quos sciat, se à proposito auertere non posse? Censetur iniquum, iniqua improborum decreta tacendo probare, & statuta confirmare, & ad innocentium supplicia conniuere. Contrà verò, bonus ille prauo homini aditum præcludet, & efficiet, vt praui sint pauciores. Bonus ille nihil mali molietur, nullas excogitabit leges iniquas, nullas struet bonis insidias. Quæ omnia facturus fuisset improbus, si boni viri locum inter prauos occupasset. Adhæc bonus ille si non prauis palam aduersari, saltem quædam dubitando proponere, interrogando monere, disputando in dubium vocare poterit. Postremò occasione oblata, bonis opem ferre, & malorum conatibus obsistere ipsi licebit. Sed hæc alii accuratius.* *Vide & infra notata ad Orat. XXV.*

2. *Illud in omni Rep. in omni societate obseruari diligenter debet, si modò salua est futura, vt & bene meriti debito præmio & honore non fraudentur; & flagitiosi scelerũ pœnas luant. Facillimè enim ciuitatis & societatis eius status labefactabitur, vbi bonus & strenuus non meliore est conditione, quàm vilis & improbus.*

3. *Variis indiciis cognoscere licet, ad vitia proniorem esse hominis naturam, quàm ad virtutem. Cuius rei vnum hîc nobis proponitur exemplũ seu indicium. Vt mala & incommoda vltrò adsunt, ita & vitia: sed virtutes & natura quadam felicitate, & studio atq; industria indigent,*

I.

Exordium à distinctione eorum, qui numero quadringẽti Reip. præfuerunt.

NON arbitror succensere vos debere nomini quadringentorũ; sed sceleribus, quæ à nõnullis eorũ perpetrata sunt. Nõnulli enim eorum fraudulẽtierãt; alii verò vestri studiosi in Senatũ veniebant, vt ne qua aut Reip. aut vobis iniuria fieret; quorum vnus hic fuit Polystratus. Est enim hic à cõtribulib. suis electus tanquã probus & bonus, cũ erga populares, tum erga populũ vestrũ vniuersum. Nihilominus hunc à cõtribulibus electũ accusant, velut animo esset à populo vestro alieno; cùm tamẽ proculdubio illis, qui suis rebus consultũ cupiebãt, optimè constiterit, quinam illi essent [quos eligerent.] Hic autem quanam de caussà oligarchiã appetiisset? An quod esset ętate ad bellũ gerendũ matura, ac* vellet quippiã à vobis extorquere? Sed eius ætatem videtis. * * An quod alios potuisset ab his auertere? * * Quicunque autẽ infamia no-

Propositio per interrogationem, quã sequitur confirmatio Polystrati patris innocẽtiam docens; à negatione caussæ finalis.

ΟΥ̓́ μοι δοκεῖ χρῆναι ὀργίζεσθαι ὑμᾶς τῷ ὀνόματι τῷ τῶν τετρακοσίων, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις ἐνίων. οἱ μὲν γὰρ ἐπιβουλεύσαντες ἦσαν αὐτῶν, οἱ δ', ἵνα μήτε τὴν πόλιν μηδὲν κακὸν ἐργάσαιντο, μήθ' ὑμῶν μηδένα, ἀλλ' εὖνοι ὄντες, εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον. ὧν εἷς ὢν οὗτος τυγχάνει Πολύστρατος. οὗτος γὰρ ᾑρέθη μὲν ὑπὸ τῶν φυλετῶν, ὡς χρηστὸς ὢν ἀνὴρ καὶ περὶ τοὺς δημότας καὶ περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον· κατηγοροῦσι δὲ αὐτοῦ ὡς οὐκ εὔνους ἦν τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ, αἱρεθεὶς ὑπὸ τῶν φυλετῶν, οἳ ἄριστα διαγνοῖεν περὶ σφῶν αὐτῶν, ὁποῖοί τινες εἰσίν. οὗτος δὲ τίνος ἂν ἕνεκεν ὀλιγαρχίας ἐπεθύμησε; πότερον ὡς ἡλικίαν εἶχε *λέγων τι διαπράττεσθαι παρ' ὑμῖν, ἢ τῷ σώματι πιστεύων, ἵνα ὑβρίζοι εἰς τῶν ὑμετέρων τινά; ἀλλ' ὁρᾶτε αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν. ἢ καὶ τοὺς ἄλλους ἱκανὸς ἀποτρέπειν τούτων; ὅστις μὲν οὖν ἄτιμος ἦν,

μος ὢν, καὶ εἴ τι ἐργασάμενος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ, ἑτέρας πολιτείας ἐπεθύμησε, διὰ τὰ πρόσθεν ἁμαρτήματ' αὐτοῦ ἕνεκ' ἂν ἔπραττε· τούτῳ δὲ τοιοῦτον οὐδὲν ἡμάρτηται ὥστε αὐτοῦ ἕνεκα μισεῖν τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον, ἢ τῶν παίδων. ὁ μὲν γὰρ ἐν Σικελίᾳ ἦν, οἱ δ' ἐν Βοιωτοῖς· ὥστε μηδὲ τούτων ἕνεκεν ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμῆσαι, * διὰ τὰ πρόσθεν ἁμαρτήματα. καὶ κατηγοροῦσι μὲν αὐτοῦ ὡς πολλὰς ἀρχὰς ἦρξε, ἀποδεῖξαι δὲ οὐδεὶς οἷός τέ ἐστιν ὡς οὐ καλῶς ἦρξεν. ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι, οὐ τούτους ἀδικεῖν τοῖς πράγμασιν ἐκείνοις, ἀλλ' εἴτις ὀλίγας ἄρξας ἀρχὰς, μὴ τὰ ἄριστα ἦρξε τῇ πόλει. οὐ γὰρ οἱ καλῶς ἄρχοντες προὐδίδοσαν τὴν πόλιν, ἀλλ' οἱ μὴ δικαίως. οὗτος δὲ πρῶτον μὲν ἄρξας ἐν Ὠρωπῷ, οὔτε προέδωκε, καὶ ἑτέραν πολιτείαν κατ-

tatus est, quod superiori tempore aliquid mali designasset; is, vt sibi suisq; commodis consuleret, aliam Reipub. formam, ob prioris temporis delicta expetiuit. Ab hoc verò nihil tale commissum est, vt propter se aut liberos cum populo vestro inimicitias suscipere vellet. Quorum hic erat in Sicilia, illi vero in Bœotia: vt neq; propter hos nouam Reipublicæ faciem desideraret, *neque propter prioris temporis delicta. *
II. Et accusant quidē ipsum ꝙ sæpe magistratu functus sit: at nemo demonstrare potest, quod eo malè functus sit. Ego autem arbitror hos non delinquere, qui ita se gerunt; sed eum potius, qui, licet raro fuerit magistratus, malè administrauit Rempublicam. Non enim qui bene præsunt Reipublicæ, sed qui malè, perdunt ciuitatem. Hic autem cùm primum magistratum gessisset Oropi, neque collusit, neque Reipublicæ formam

Videtur planè esse lacuna.

Oratorum iniquitas.

Eorum qui in numerũ quadringẽtorum erāt cooptati, ingenii & fortunæ diuersitas; continetur hic confutatio.

mutauit; aliis omnibus qui cum potestate erant Reipub. caussam proden-tibus * * * * * Illi verò non sustinuerunt, nec in animum inducere potuerunt; quod essent iniquitatis sibi cõscii: sed hic, qui nihil arbitrabatur se deliquisse, pœnas pendit. Ad improborum delicta oratores recepta pecunia conniuent; & à quibus nihil accipiũt, iniquos esse declarant: & æquè grauiter accusant tam eos qui in Senatu sententias non dixerunt, quàm qui dixerunt. Hic autẽ nullam vnquã sententiam de vestro populo
1. pronunciauit. Atqui ego
III. hos, qui vestri studiosi fuerunt, & illos odio persecuti sunt, meritos existimo, vt nullo à vobis malo afficiantur. Nám eorum, qui sentẽtiis ipsorum aduersabantur, nõnulli fuga sibi consuluerunt, alii interierunt. Itaque si qui erant, quibus resistendi facultas non deesset; eos metus & terror alienorũ periculorum à proposito

ἔσησε, τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσοι ἦρχον καταπροδόντων τὰ πράγματα. * οἱ δ' οὐχ ὑπέμειναν, καταγνόντες σφῶν αὐτῶν ἀδικεῖν· ὁ δὲ ἡγούμενος μηδὲν ἠδικηκέναι, δίκην δίδωσι. καὶ τοὺς μὲν ἀδικοῦντας οἱ κατήγοροι ἐκκλέπτουσιν, ἀργύριον λαμβάνοντες· παρ' ὧν δ' ἂν μὴ κερδαίνωσιν, ἀδικοῦντας ἀποφαίνουσι· καὶ ὁμοίας τὰς κατηγορίας ποιοῦνται τῶν τε εἰπόντων γνώμην τινὰ ἐν τῇ Βουλῇ καὶ τῶν μή. οὗτος δ' οὐδὲ γνώμην οὐδεμίαν εἶπε περὶ τοῦ ὑμετέρου πλήθους. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι ἀξίους εἶναι τούτους μηδὲν πάσχειν ὑφ' ὑμῶν κακὸν, εἰ ὑμῖν μὲν εὖνοι ἦσαν, ἐκείνοις δ' ἀπηχθάνοντο. τῶν γὰρ λεγόντων ἐναντία ἐκείνοις οἱ μὲν ἔφυγον, οἱ δὲ ἀπέθνησκον. ὥστε εἴ τις καὶ ἐβούλετο ἐναντιοῦσθαι ὑπὲρ ὑμῶν, τὸ δέος καὶ ὁ φόβος τῶν πεπονθότων ἀπέτρεπε πάν-

πε πάντας. ὥστε * οἱ πολλοὶ πάντα ἐγίγνωσκον αὐτῶν. τοὺς μὲν γὰρ ἐξήλαυνον αὐτῶν, τοὺς δὲ "ἀπεκτίννυον. οἱ δὲ ἐκείνων ἔμελλον ἀκροᾶσθαι, καὶ μηδὲν ἐπιβουλεύειν μηδὲ ἐξαγγέλλειν, τούτους ἂν καθίσαντο. † ὥστε οὐκ ἂν ῥαδίως μετέστη ἂν ὑμῖν ἡ πολιτεία. οὔκουν δίκαιοι εἰσὶν, ὧν ὑμῖν εὖνοι ἦσαν, τούτων δίκην διδόναι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ τοῖς εἰποῦσι περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον μὴ τὰ ἄριστα, ὁ μηδὲν εἰπὼν ταῦτα πείσεται· καὶ ἐν μὲν ἑβδομήκοντα ἔτεσιν οὐδὲν ἐξήμαρτεν εἰς ὑμᾶς, ἐν ὀκτὼ δ' ἡμέραις· καὶ οἱ μὲν τὸν βίον ἅπαντα πονηροὶ ὄντες, χρηστοὶ ἐν τῷ λογιστηρίῳ γεγένηνται, πείσαντες τοὺς κατηγόρους. οἱ δ' ἀεὶ ὑμῖν χρηστοὶ ἦσαν, οὗτοι πονηροί. καίτοι "ἔν τε ταῖς πρότερον κατηγορίαις τά τε ἄλλα κατηγόρησαν ψευδ-

auertit. Ideoq; *pauci, omnium, quæ gerebantur ab ipsis, cõscii fuerunt; quod nonnullos quidem eiicerent, alios aliter mulctarent. Qui verò illorũ sententiã ita videbantur audituri, vt nihil ab ipsis metuerent insidiarum, nihil euulgandũ putarent; horum magistratũ cupiebãt esse ratum. Itaq; non facile vobis [sine his] restituta fuisset Respub. Quare nequaquam decet eos luere pœnas eorum, quæ vestri studio fecerũt. Iniquum sanè mihi videtur eandem referre gratiã & iis qui sua oratione malè meriti sunt de vestro populo, & iis qui nihil dixerunt: quique septuaginta quidem annis nihil, octo vero dierũ spacio nonnihil offendisse videntur. Iniquum, inquã, est, eos qui per totam vitam deliquerunt, delinitis accusatorib. probos à censoribus reputari; & hos improbos censeri, qui semper erga vos fuerunt boni. Ac in priorib. quidem accusationibus inter cætera falso patrem crimina- IV.

*

runt, & in Senatu ad finē
vſq; perſeuerarũt, euaſe-
rint. Neq; quod ipſis in-
uideam, hæc dico; ſed ꝙ
veſtri potius me miſereat.
Siquidem hi, [planè ino-
xii] qui peccaſſe quibuſdã
videbantur, noxæ exemti
ſunt ab eis, qui veſtræ cau
ſæ, veſtræq; ſalutis erant
ſtudioſiſſimi: Qui vero
iniqua perpetrauerãt, ac-
cuſatoribus pecunia ſibi
conciliatis, nihil viſi ſunt
delinquere. Qua ratione
ergo non iniquè nobiſcũ
VI. agatur? Et accuſant quidē
quadringentos, ꝙ fuerint
improbi: atqui vos ipſi ꝑ-
ſuaſi ab his, quinq; millib.
vos addixiſtis. Quod ſi ii-
dem vos, cùm tot nume-
ro eſſetis, ad credendum
ipſis inducti ſitis; quidni
vnus quadringentorũ &
ſolus aliquid ſibi perſua-
deri ſinat? Quanquam hi
non peccēt, ſed illi potius
qui vobis imponebant, &
iniuriam faciebãt. Hic a.
inter cęteros vobis decla-
rat, quod ſi in Rep. veſtra
nouare aliquid voluiſſet;
nunquam profecto octo
dierũ ſpacio, quibus Sena.

τία, καὶ διὰ τέλους ἐν τῷ
βουλευτηρίῳ ὄντων, πολ-
λοὶ ἀποπεφεύγασι. καὶ
οὐ φθονῶν τούτοις λέγω,
ἀλλ' ὑμᾶς ἐλεῶν. οἱ μὲν γὰρ
δοκοῦντες ἀδικεῖν, ἐξῃτη-
μένοι εἰσὶν ὑπὸ τῶν ὑμῖν
προθύμων ἐν τοῖς πρά-
γμασι γενομένων· οἱ δ' ἠδι-
κηκότες, ἐκπριάμενοι τοὺς
κατηγόρους, οὐδὲν ἔδο-
ξαν ἀδικεῖν. πῶς ἂν οὖν
οὐκ ἂν δεινὰ πάσχοιμεν;
καὶ κατηγοροῦσι μὲν τῶν
τετρακοσίων ὅτι ἦσαν κα-
κοί. καίτοι ὑμεῖς αὐτοὶ πει-
σθέντες ὑπὸ τούτων παρ-
έδοτε τοῖς πεντακισχιλίοις,
"καὶ οἱ αὐτοὶ τοσοῦτοι ὄν-
τες ἐπείσθητε, ἕνα ἕκα-
στον τῶν τετρακοσίων οὐ χρῆν
πεισθῆναι; ἀλλ' οὐχ οὗ-
τοι ἀδικοῦσιν, ἀλλ' οἱ ὑ-
μᾶς ἐξηπάτων καὶ κακῶς
ἐποίουν. οὗτος δ' ἐν πολλοῖς
δηλοῖ ὑμῖν, ὅτι εἴπερ τι
νεωτερίζειν ἐβούλετο εἰς
τὸ ὑμέτερον πλῆθος, οὐκ
ἄν ποτε ἐν ὀκτὼ ἡμέραις,
εἰσελθὼν εἰς τὸ βουλευ-
τήριον,

τήλιον, ᾤχετο ἐκπλέων. ἀλλ᾽ εἴποι ἄν τις ὅτι κερδαίναιν ἐπιθυμῶν ἐξέπλευσεν, ὥσπερ ἔνιοι ἥρπαζον καὶ ἔφερον. οὐδεὶς τοίνυν ἂν εἴποι τις ὅπως τῶν ὑμετέρων ἔχει. ἀλλὰ πάντων μᾶλλον κατηγοροῦσιν, ἢ εἰς τὴν ἀρχήν. καὶ οἱ κατήγοροι τότε μὲν οὐδαμῇ εὖνοι ὄντες ἐφαίνοντο τῷ δήμῳ, οὐδὲ ἐβοήθουν· νῦν δὲ ἡνίκα αὐτὸς ἑαυτῷ εὐνούστατός ἐστιν ὁ δῆμος, βοηθοῦσι, τῷ μὲν ὀνόματι, ὑμῖν, τῷ δὲ ἔργῳ, σφίσιν αὐτοῖς. καὶ μὴ θαυμάζετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι τοσαῦτα ὦφειλε χρήματα. εἰρήμην γὰρ αὐτὸν λαβόντες, αὐτοῦ τε καὶ ἡμῶν κατηγοροῦντες εἷλον. τῷ μὲν γὰρ, οὐδ᾽, εἴ τις εἶχε μαρτυρίαν, εἶχε μαρτυρεῖν, διὰ τὸ δέος τὸ τῶν κατηγόρων, τοῖς δὲ καὶ τὰ ψευδῆ * δεδοικότες ἐμαρτύρουν. ἢ δεινὰ ἄν πάθοιμεν, ὦ αὐ-

tui sui copiã fecerat, hinc enauigasset. Sed dicat quispiã, quod lucri cupidus nauigio abierit, quẽadmodum nonnulli qui passim populabantur & rapiebant: at nemo dicere ausit, quod vestrorum quippiã possideat. Siquidem quiduis potius accusant, q̃ quæ ad eius magistratum spectant. Neque hi accusatores tunc suam populo beneuolentiã exhibebãt, neq; opitulabantur: nunc autem [quando nihil est opus] cùm optime ciuibus inter ipsos cõueniat, nomine quidem ipsis subueniunt, reuera autem suis student commodis. Nec miremini, Iudices, tam grauem pecuniarum mulctam ipsi esse irrogatam: indicta enim caussa & ipsum accusatũ, & nos condemnarunt: quod huic quidẽ, etsi testes non deessent, testimonium tamen metu accusatorum, nemo dicere ausus fuisset: illis vero etiam hi, qui fallaciam *agnoscebant, testimoniũ non negarent. Inique sane nimis ageretur nobiscũ, Iu-

Προκατάληψις seu præoccupatio.

Oratorum iniquitas.

*

runt, & in Senatu ad finē
vſq; perſeuerarūt, euaſe-
rint. Neq; quod ipſis in-
uideam, hæc dico; ſed ꝙ
veſtri potius me miſereat.
Siquidem hi, [planè ino-
xii] qui peccaſſe quibuſdā
videbantur, noxæ exemti
ſunt ab eis, qui veſtræ cau
ſæ, veſtræq; ſalutis erant
ſtudioſiſſimi: Qui vero
iniqua perpetrauerāt, ac-
cuſatoribus pecunia ſibi
conciliatis, nihil viſi ſunt
delinquere. Qua ratione
ergo non iniquè nobiſcū
VI. agatur? Et accuſant quidē
quadringentos, ꝙ fuerint
improbi: atqui vos ipſi ꝑ-
ſuaſi ab his, quinq; millib.
vos addixiſtis. Quod ſi ii-
dem vos, cùm tot nume-
ro eſſetis, ad credendum
ipſis inducti ſitis; quidni
vnus quadringentorū &
ſolus aliquid ſibi perſua-
deri ſinat? Quanquam hi
non peccēt, ſed illi potius
qui vobis imponebant, &
iniuriam faciebāt. Hic a.
inter cęteros vobis decla-
rat, quod ſi in Rep. veſtra
nouare aliquid voluiſſet;
nunquam profecto octo
dierū ſpacio, quibus Sena.

τία, καὶ διὰ τέλους ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὄντων, πολλοὶ ἀποπεφεύγασι. καὶ οὐ φθονῶν τούτοις λέγω, ἀλλ' ὑμᾶς ἐλεῶν. οἱ μὲν γὰρ δοκοῦντες ἀδικεῖν, ἐξῃτημένοι εἰσὶν ὑπὸ τῶν ὑμῖν προθύμων ἐν τοῖς πράγμασι γινομένων· οἱ δ' ἠδικηκότες, ἐκπριάμενοι τοὺς κατηγόρους, οὐδὲν ἔδοξαν ἀδικεῖν. πῶς ἂν οὖν οὐκ ἂν δεινὰ πάσχοιμεν; καὶ κατηγοροῦσι μὲν τῶν τετρακοσίων ὅτι ἦσαν κακοί. καίτοι ὑμεῖς αὐτοὶ πεισθέντες ὑπὸ τούτων παρέδοτε τοῖς πεντακισχιλίοις, "καὶ οἱ αὐτοὶ τοσοῦτοι ὄντες ἐπείσθητε, ἕνα ἕκαστον τῶν τετρακοσίων οὐ χρῆν πεισθῆναι; ἀλλ' οὐχ οὗτοι ἀδικοῦσιν, ἀλλ' οἱ ὑμᾶς ἐξηπάτων καὶ κακῶς ἐποίουν. οὗτος δ' ἐν πολλοῖς δηλοῖ ὑμῖν, ὅτι εἴπερ τι νεωτερίζειν ἐβούλετο εἰς τὸ ὑμέτερον πλῆθος, οὐκ ἂν ποτε ἐν ὀκτὼ ἡμέραις εἰσελθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον,

τήριον, ᾤχετο ἐκπλέων. ἀλλ' εἴποι ἄν τις ὅτι κερδαίνειν ἐπιθυμῶν ἐξέπλευσεν, ὥσπερ ἔνιοι ἥρπαζον καὶ ἔφερον. οὐδεὶς τοίνυν ἂν εἴποι τις ὅπως τῶν ὑμετέρων ἔχει. ἀλλὰ πάντων μᾶλλον κατηγοροῦσιν, ἢ εἰς τὴν ἀρχήν. καὶ οἱ κατήγοροι τότε μὲν οὐδαμῆ εὖνοι ὄντες ἐφαίνοντο τῷ δήμῳ, οὐδὲ ἐβοήθουν· νῦν δὲ ἡνίκα αὐτὸς ἑαυτῷ εὐνούστατός ἐστιν ὁ δῆμος, βοηθοῦσι, τῷ μὲν ὀνόματι, ὑμῖν, τῷ δὲ ἔργῳ, σφίσιν αὐτοῖς. καὶ μὴ θαυμάζετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι τοσοῦτα ὤφειλε χρήματα. εἰρήμην γὰρ αὐτὸν λαβόντες, αὐτοῦ τε καὶ ἡμῶν κατηγοροῦντες εἷλον. τῷ μὲν γὰρ, οὐδ', εἴτις εἶχε μαρτυρίαν, εἶχε μαρτυρεῖν, διὰ τὸ δέος τὸ τῶν κατηγόρων, τοῖς δὲ καὶ τὰ ψευδῆ * δεδοικότες ἐμαρτύρουν. ἢ δεινὰ ἄγαν πάθοιμεν, ὦ ἄν-

tui ſui copiã fecerat, hinc enauigaſſet. Sed dicat quiſpiã, quod lucri cupidus nauigio abierit, quẽadmodum nonnulli qui paſſim populabantur & rapiebant: at nemo dicere auſit, quod veſtrorum quippiã poſſideat. Siquidem quiduis potius accuſant, q̃ quæ ad eius magiſtratum ſpectant. Neque hi accuſatores tunc ſuam populo beneuolentiã exhibebãt, neq; opitulabantur: nunc autem [quando nihil eſt opus] cùm optime ciuibus inter ipſos cõueniat, nomine quidem ipſis ſubueniunt, reuera autem ſuis ſtudent commodis. Nec miremini, Iudices, tam grauem pecuniarum mulctam ipſi eſſe irrogatam: indicta enim cauſſa & ipſum accuſatũ, & nos condemnarunt: quod huic quidẽ, etſi teſtes non deeſſent, teſtimonium tamen metu accuſatorum, nemo dicere auſus fuiſſet: illis vero etiam hi, qui fallaciam *agnoſcebant, teſtimoniũ non negarent. Inique ſane nimis ageretur nobiſcũ, Iu-

Προκατάληψις ſeu præoccupatio.

Oratorum iniquitas.

*

dices, si nobis, status popularis, populique vestri semper studiosissimis, patre nihil in vos delinquẽte, nulla in re gratificemini: cùm illos precibus deprecatoris donaueritis, ac dimiseritis, qui furta publica negare, & repetundarum culpam à se depellere non poterant. Et, si quis peregrinus huc profectus paucorũ nummorum gratiam peteret, aut bene de vobis meritus beneficii memoriam postularet; ipsi (credo) concederetis: & nobis, vt infamiã apud vos vitare liceat, nõ tribuetis? Porro si nonnulli vestræ Reip. negotiis iniqui fuerunt, aut sentẽtiam minus expedientem dixerunt; nõ ideo omnes culpam meruerunt: quandoquidẽ & vos præsentes nonnullos dimisistis, ac absoluistis. Neq; enim, si quis non optima dicẽdo persuadeat vobis, vos estis auctores mali, sed qui vos in fraudem inducit. At illi, iniquitatis & sceleris à se ipsis condemnati, ne pœnas vobis darent, abierunt.

Comparatio à minori ad maius.

δρες δικασταί, εἰ τοὺς μὲν οὐχ οἵους τε ὄντας ἐξάρνους εἶναι μὴ οὐ χρήματα ἔχειν ὑμῶν, τούτους μὲν ἀφῆτε ἀνδρὶ ἐξαιτουμένῳ· ἡμῖν δ', αὐτοῖς τε προθύμοις γεγενημένοις περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον, καὶ τοῦ πατρὸς οὐδὲν ὑμᾶς ἠδικηκότος, οὐ χαριεῖσθε. καὶ εἰ μὲν ξένος τις ἐλθὼν ὑμᾶς ἢ χρήματα ᾔτει, ἢ εὐεργέτης ἀναγραφῆναι ἠξίου, ἔδοτε ἂν αὐτῷ· ἡμῖν δ' οὐ δώσετε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτίμους ὑμῖν γενέσθαι; εἰ δέ τινες κακόνοι ἐγένοντο εἰς τὰ ὑμέτερα πράγματα, ἢ γνώμην μὴ ἐπιτηδείαν εἶπον, οὐχ οἱ ἅπαντες τούτων αἴτιοι εἰσίν· ἐπεὶ καὶ τοὺς παρόντας ὑμεῖς ἀπελύσατε. οὐδὲ γὰρ εἴ τις τῶν ἐνθάδε μὴ τὰ ἄριστα λέγων πείθει ὑμᾶς, οὐχ ὑμεῖς ἐστὲ αἴτιοι, ἀλλ' ὁ ἐξαπατῶν ὑμᾶς. ἐκεῖνοι δὲ, σφῶν αὐτῶν προκαταγνόντες ἀδικεῖν, οἴχονται, ἵνα μὴ δοῖεν δίκην.

καὶ εἰ-

καὶ εἴτινες ἄλλοι ἀδικοῦσιν ἧττον μὲν ἐκείνων, ἀδικοῦσι δὲ, τὸ δέος αὐτοὺς ποιεῖ τό, τε ὑμέτερον καὶ τὸ τῶν κατηγόρων, μὴ ἐπιδημεῖν, ἀλλὰ στρατεύεσθαι· ἵνα ἢ ὑμᾶς πρᾳοτέρους ποιῶσιν, ἢ τούτους πείθωσιν. οὗτος δ' ὑμῖν δίκην δέδωκεν, οὐδὲν ὑμᾶς ἀδικῶν, εὐθὺς μετὰ τὰ πράγματα· ὅτε ὑμεῖς τε μάλιστα ἐμέμνησθε τῶν γενομένων, καὶ οὗτος ἐλεγχθήσεσθαι ἔμελλε, πιστεύων αὐτῷ μηδὲν ἡμαρτῆσθαι, ἀλλ' ἀγωνιεῖσθαι εὖ μετὰ τοῦ δικαίου. ὡς δ' ἦν δημοτικὸς, ἐγὼ ὑμῖν ἀποδείξω. πρῶτον μὲν γὰρ "ὅσων οὐδεμιᾶς στρατείας ἀπελείφθη, ἀλλ' ἐστρατεύετο, ὡς συνειδότες ἂν εἴποιεν οἱ δημόται· καὶ ἐξὸν αὐτῷ τὴν οὐσίαν ἀφανῆ καταστήσαντι," μηδὲν δὲ ὑμᾶς ὠφελεῖν, εἵλετο μᾶλλον συνειδέναι ὑμᾶς· ἵν', εἰ καὶ βούλοιτο κακὸς εἶναι, μὴ

Ex aliis nõnulli peccauerunt quidem, ſed multo leuius illis, quos timor tũ veſtri, tum accuſatorum hinc diſcedere, & in militiam proficiſci coegit; vt aut vobis vterentur placatioribus, aut hos[accuſatores]in ſuam ſententiã adducerent. Verùm hic [pater] vobis pœnas dedit, quãuis in vos non deliquerit, mox poſt Reip. adminiſtrationem: quo tẽpore optime & vos eorum quæ geſta erant meminiſſe poteratis, & hic [ſi peccaſſet] conuinci: ſed ipſe nullius ſibi conſcius peccati, omnia maxima cum æquitate peregiſſe ſibi perſuadebat.

VIII. *Popularitatis ſigna alia in Polyſtrato, & filiis.*

Quàm vero fuerit popularis, ego vobis demõſtrabo. Principio quidem, ꝙ à nulla vnquã militia abfuerit, ſed, vt populares & tribules huius rei conſcii fatebũtur, ſemper militauerit: deinde, quod cũ licuerit ipſi facultates ſuas habere vobis ignotas & incenſas, quo nihil veſtro ærario deberet; maluerit vobis eas eſſe cognitas, vt, etiam ſi vellet, iniquus eſſe nõ

posset; ac contributiones solueret, Reipublicæque muneribus fungeretur. Nos autẽ ita instituit, vt Reip. essemus quàm fructuosissimi; ac me quidẽ in Siciliam misit: quo in loco quo animo fuerim, qualemque me præstiterim, saluo nostro exercitu intelligere non potuistis: At eo * dissipato ac penè iam deleto, parteq; à Catanæis recepta, ac refecta, eruptione inde facta multum incõmodi hostibus adferebã; vt decimas Mineruæ amplius triginta minis hinc dicauerim, & bonam militum nostrorũ partem, qui inter hostes erant seruauerim. Et quandoquidem Catanęis equitatum habere placebat, eis meam operã præstiti, neque vllum, ne hîc quidem, vnquam vitaui periculũ; vt omnibus facilè constet, quo animo fuerim tam inter equites, quàm pedites pugnando. Cuius rei vobis testes pducam. TESTES. Testes audiuistis, Iudices.

IX. Qualem verò me geram

ἐξῆ αὐτῷ, ἀλλ' εἰσφέροι τε τὰς εἰσφορὰς, καὶ λειτουργοίη. καὶ ἡμᾶς παρεσκεύασεν ὡς αὐτῇ πόλει ὠφελιμώτατοι εἴημεν· καὶ ἐμὲ μὲν εἰς Σικελίαν ἐξέπεμψεν, ὑμῖν δ' οὐκ ἦν, ὥστ' εἰδέναι τοὺς ἱππέας οἷος ἦν τὴν ψυχὴν ἕως τὸ στρατόπεδον σῶον ἦν· ἐπειδὴ δὲ * διεφθάρη καὶ ἀνεσώθη εἰς τὴν Κατάνην, ἠλπιζόμην ὁρμώμενος ἐντεῦθεν, καὶ τοὺς πολεμίους κακῶς ἐποίουν· ὥστε τῇ θεῷ τε τὰς δεκάτας ἐξαιρεθῆναι πλέον ἢ τριάκοντα μνᾶς, καὶ τοῖς στρατιώταις εἰς σωτηρίαν, οἳ ἦσαν ἐν τοῖς πολεμίοις ἦσαν. καὶ ἐπειδὴ Καταναῖοι ἠνάγκαζον ἱππεύειν, ἵππευον καὶ οὐδενὸς οὐδ' ἐνταῦθα κινδύνου ἀπελειπόμην, ὥστ' εἰδέναι ἅπαντας οἷος ἦν τὴν ψυχὴν, ἱππεύων τε καὶ ὁπλιτεύων. ὑμῖν τοὺς μάρτυρας παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἀκηκόατε μὲν τῶν μαρτύρων, ὦ ἄνδρες δικασταί. οἷος δ' εἰμὶ περὶ

μὴ περὶ τὸ ὑμέτερον πλῆθος, ἐγὼ ὑμῖν ἀποδείξω. ἀφικομένου γὰρ ἐκεῖσε Συρακουσίου ὅρκιον ἔχοντος, καὶ ἑτοίμου ὄντος ὀρκοῦν, καὶ προσιόντος πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν ἐκεῖ ὄντων, αὐτεῖπον εὐθὺς αὐτῷ· καὶ ἐλθὼν ὡς Τυδέα, διηγούμην ταῦτα, καὶ συλλογὴν ἐποίει, καὶ λόγοι οὐκ ὀλίγοι ἦσαν. ὧν δ' οὖν ἐγὼ εἶπον καλῶ μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Σκέψασθε δὴ καὶ τοῦ πατρὸς τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἔδωκεν ἀποδοῦναι ἐμοί· πότερα τῷ ὑμετέρῳ πλήθει ἀγαθὰ ἦν, ἢ οὔ. τά τε γὰρ οἰκεῖα ἀνεγέγραπτο, καὶ ἔτι *ὅτε καλῶς ἔχοι τὰ ἐν Σικελίᾳ †ἥκειν. καίτοι ταῦτα ὑμῖν συνέφερε καὶ τοῖς ἐκεῖ· ὥστ' εἰ μὴ εὔνους ἦν τῇ πόλει καὶ ὑμῖν, οὐκ ἄν ποτε τοιαῦτα ἐπέστελλεν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν νεώτατον, οἷος εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἐγὼ ἀποδείξω. καταδρο-

erga vestrum populum, nunc vos docebo. Cùm Syracusanus quidam illuc venisset fœderis faciendi potestatē habens, paratus ad sanciēdū, accessissetq; ad quemuis eorum qui illic erant præsentes; illicò illi restiti, & cōtradixi, & progressus ad Tydea ipsi cuncta narraui. Senatu vero conuocato, nō pauca in omnem partem disputabantur: quæ tūc mea fuerit oratio, testes prouoco. TESTES. Cæterùm considerate & patris epistolā, quam mihi tradendam dedit; vtrum ea, quę scripsit, in rem populi vestri esse credatis, an non. Siquidem & domestica erant perscripta, & Sicilię negotia, qua ratione, vt bene sese omnia haberent, effici posset: Quæ profecto & vobis conferebant, & eis qui illic versabantur. Quod si & Reipublicæ & vestri studiosus non fuisset, nunquam sane talia nuntiasset. Sed & iunior natu frater qualis erga vos fuerit, similiter declarabo. Cùm exsu- X.

*

les facta incursione, non eos solum, qui hic cōmorabantur, malo quocunque poterant afficerent; verùm etiam vobis intra mœnia degentib. rapinis & spoliis essent infesti; hic ex equitũ globo proruptione facta, eorum vnũ occidit. Cuius rei testes vestrum nonnullos, qui præsentes fuerũt, habeo. TESTES. Fratrem vero natu maximum omnes cōmilitones norũt, quiq; ex *vobis hic præsentes, in Hellesponto eratis, animi fortitudine nullo hominũ inferiorẽ esse existimatum: Quare & huc vos testes accedite. TESTES. Tales igitur cũ simus, an nulla nobis referẽda est à vobis gratia? An quia pater inique apud vos delatus est, ideo æquũ est nos perire; nec nostra in Rempub. studia quicquam nobis ꝓdesse? Absit vt hoc æquum censeatur. Sed si propter calumniam huic illatã nos malo affici oportet: æquũ quoq; erat & hunc, & nos propter nostram in vos

Peroratio.

μῆς γὰρ γινομένης τῶν φυγάδων, οὐ μόνον ἐνθάδε, ὅτε οἷοί τ' ἦσαν, κακὸν εἰργάζοντο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ τείχους ἔφερον καὶ ἦγον ὑμᾶς, ἐξελάσας ἐκ τῶν ἄλλων ἱππέων ἕνα ἀπέκτεινεν. ὧν ὑμῖν αὐτοὺς μάρτυρας τοὺς παραγενομένους παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τὸν δὲ πρεσβύτατον ἀδελφὸν αὐτοὶ οἱ συστρατευόμενοι ἴσασιν, οἵτινες ἐνθάδε ὄντες, ἤτε ἐν Ἑλλησπόντῳ, ὥστε νομίζειν μηδενὸς ἧττον εἶναι ἀνθρώπων τὴν ψυχήν. καί μοι ἀνάβητε δεῦρο. πῶς οὖν οὐ χρὴ χάριν παρ' ὑμῶν ἀπολαμβάνειν, εἰ τοιοῦτοί ἐσμεν; ὧν μὲν ὁ πατὴρ διαβέβληται εἰς ὑμᾶς, δικαίως τούτων δεῖ ἡμᾶς ἕνεκα ἀπολέσθαι· δι' ὧν δὲ πρόθυμοι εἰς τὴν πόλιν γεγενήμεθα, μηδεμίαν ὠφέλειαν γενέσθαι; ἀλλ' οὐ δίκαιον· ἀλλ' εἰ διὰ τὴν τούτου διαβολὴν δεῖ ἡμᾶς πάσχειν, δίκαιοί ἐσμεν διὰ τὴν ἡμετέραν προθυ-

μίαν

μίαν τοῦτόν τε σῶσαι καὶ ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἂν ἡμεῖς χρημάτων γε ἕνεκα, ἵνα λάβοιμεν, εὖ ὑμᾶς ἐποιοῦμεν· ἀλλ' ἵνα, εἴ ποτε κίνδυνος εἴη ἡμῖν, ἐξαιτούμενοι, παρ' ὑμῶν τὴν ἀξίαν χάριν ἀπολάβοιμεν. χρὴ δὲ ὑμᾶς καὶ τῶν ἄλλων ἕνεκα τοιούτους εἶναι, γιγνώσκοντας ὅτι (* ἐάν τις πρόθυμος εἰς ὑμᾶς ᾖ) οὐ μόνον ἡμᾶς ὠφελήσετε (ἡμῶν μὲν γὰρ καὶ πρὶν δεηθῆναι πεπείρασθε οἷοί ἐσμεν εἰς ὑμᾶς) τοὺς δὲ ἄλλους † προθυμοτέρους ποιήσετε, καὶ ἀξίαν χαριζόμενοι, ὃς ἄν τις ὑμᾶς εὖ ποιῇ· καὶ μηδαμῶς τοῖς λέγουσι βεβαιώσητε λεγόντων πάντων πονηρότατον. λέγεται γὰρ τοὺς κακῶς πεπονθότας μεμνῆσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς εὖ. τίς γὰρ ἔτι θελήσει χρηστὸς εἶναι, εἰ ἡττηθήσονται τῶν κακῶς ὑμᾶς ποιούντων οἱ εὖ ποιοῦντες; ἔχει δ' ὑμῖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω. περὶ ἡμῶν γάρ ἐστι ψῆφος ὑμῖν, καὶ οὐ περὶ χρημάτων. ἕως μὲν γὰρ εἰρήνη ἦν,

beneuolétiam seruari incolumes. Neq; enim opum caussa, vt eas consequeremur, de vobis bene meriti sumus: sed vt, si quando periculum nobis immineret, pœnā deprecantes meritam à vobis gratiam obtineremus.

XI.
Quanquam & aliorū gratia tales vos esse oporteat; & animaduertere, quod nō solum nobis cōmodabitis; (quorū erga vos studia antequam deprecaremur perspexistis) sed alios * etiā vobis beneuolos beneuolentiores efficietis; si pro meritis eis 2.
gratificemini, qui erga vos benefici fuerūt; neq; eorum sententiam cōfirmaueritis, qui sua oratione pessimè omniū vobis consulunt. Vulgo n. dici- 3.
tur, quod *iniuria memoria longè altius animo insidet, quàm beneficii.* Et quis amplius volet esse ꝓbus, si, ab iis qui malè de nobis merētur, benefici pessundentur? Res ita se habet, Iudices; De nobis, non de nostris facultatibus agitur. Quamdiu pax erat,

Vide annot. in Græc.

*

in confessio erant nostræ facultates, & pater bonus agricola: At hostibus in nostram regionem irrumpentibus, omnia amisimus. Qua de caussa & testatiorem voluimus esse nostram erga vos beneuolentiam, cùm scíremus facultates nobis deesse, vnde mulctam solueremus, cuperemusque nostro in vos studio, vestrã promereri gratiam.

XII. Porro videmus, Iudices, si quis liberis adductis ploret, & quiritetur, vos puerorum, & eius, qui ignominia notandus erat, misereri, & ignoscere patrum delictis propter liberos; de quibus vobis incertũ est, probine sint futuri, vbi adoleuerint, an improbi: Nostram autem pronam erga vos voluntatem nostis, & patrem nihil in vos commisisse: vt multo æquius sit nobis gratificari, quorum periculum fecistis, quàm illis, de quibus vobis non cõstat, bonine futuri sint an mali. Nobis autem contrà accidit, quàm a-

ἡμῖν φανερὰ οὐσία, καὶ ἦν ὁ πατὴρ ἀγαθὸς γεωργός· ἐπειδὴ δὲ εἰσέβαλον οἱ πολέμιοι, πάντων τούτων ἐστερήθημεν. ὥστε αὐτῶν τούτων ἕνεκα πρόθυμοι ἐσμὲν εἰς ὑμᾶς· εἰδότες ὅτι χρήματα μὲν ἡμῖν οὐκ εἴη πόθεν ἐκτίσομεν, αὐτοὶ δὲ πρόθυμοι ὄντες εἰς ὑμᾶς ἀξιοῦμεν εὑρίσκεσθαι χάριν. καίτοι ὁρῶμέν γ' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐάν τις παῖδας αὑτοῦ ἀναβιβασάμενος κλαίῃ καὶ ὀλοφύρηται, τούς τε παῖδας καὶ αὐτὸν εἰ ἀτιμωθήσονται ἐλεοῦντας, καὶ ἀφιέντας τὰς τῶν πατέρων ἁμαρτίας διὰ τοὺς παῖδας, οὓς οὔπω ἴστε εἴτε ἀγαθοὶ εἴτε κακοὶ ἡβήσαντες γενήσονται· ἡμᾶς δ' ἴστε ὅτι πρόθυμοι γεγενήμεθα εἰς ὑμᾶς; καὶ τὸν πατέρα οὐδὲν ἡμαρτηκότα· ὥστε πολλῷ δικαιότεροί ἐστε ὧν πεπείρασθε τούτοις χαρίσασθαι, ἢ οὓς οὐκ ἴστε ὁποῖοί τινες ἔσονται. πεπόνθαμεν δὲ τοὐναντίον τοῖς ἄλ-

λοις

λοις ἀνθρώποις. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τοὺς παῖδας παραστησάμενοι ἐξαιτοῦνται ὑμᾶς, ἡμεῖς δὲ τὸν πατέρα τουτονὶ καὶ ἡμᾶς, ἐξαιτούμεθα, μὴ ἡμᾶς ἀντὶ μὲν ἐπιτίμων ἀτίμους ποιήσητε, ἀντὶ δὲ πολιτῶν ἀπόλιδας· ἀλλὰ "ἐλεήσατε καὶ τὸν πατέρα γέροντα ὄντα καὶ ἡμᾶς. εἰ γὰρ * ἡμᾶς ἀδίκως ἀπολεῖτε, πῶς ἢ (οὗτος) ἡμῖν ἡδέως συνέσται, ἢ ἡμεῖς ἀλλήλοις ἐν τῷ αὐτῷ ὄντες, ὑμῶν τε ἀνάξιοι καὶ τῆς πόλεως; ἀλλ᾽ ὑμῶν δεόμεθα τρεῖς ὄντες, ἐᾶσαι ἡμᾶς ἔτι προθυμοτέρους γίνεσθαι. δεόμεθα οὖν ὑμῶν, (πρὸς τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν) ἑκάστῳ, ὅτῳ μὲν εἰ ν ὑεῖς, τούτων ἕνεκεν ἐλεῆσαι· "ὅστις ἡμῖν ἡλικιώτης τυγχάνει, ἢ τῷ πατρὶ ἐλεήσαντες ἀποψηφίσασθε, καὶ μὴ ἡμᾶς βουλομένους εὖ ποιεῖν τὴν πόλιν, ὑμεῖς κωλύσητε. δεινὰ δ᾽ ἂν πάθοιμεν, εἰ ὑπὸ τῶν πολεμίων

liis euenire solet: Siquidem alii liberis adductis vos exorant; nos autem patrem hunc, & nos ipsos sistimus, rogamusque vos, ne nos, qui integræ famæ semper fuimus, infames; & qui ciues, exsules efficiatis: sed misereat vos potius & patris ætate iam grauis, & nostri. Quod si * hunc iniquè cōdemnatis, quæ nobis poterit esse iucunda vobiscum consuetudo, aut nobis inter nos, si hæc indigna & vobis & Republica patiamur? Rogamus autem nos numero tres, vt per vos liceat nobis maiorem erga vos beneuolentiam declarare. Obsecramus vnumquemque vestrum per vestras fortunas, vt, cui liberi sunt, horū gratia misereatur nostri: qui verò præterea viri boni vel nostra, vel patris ætate sunt, misericordia moti nos absoluant, neque bene de Republica mereri prohibeant, Inique enim nobiscum ageretis, si, ab hostibus, à qui-

** Consule annotationes in Græcam phrasin.*

bus pernicies exſpectari ſolet; incolumes ſeruati; apud vos nullam ſalutis ſpem inuenire poſſimus.

μθρ ἐσωθημθρ, ἐς εἰκὸς ἦν διακωλύειν μὴ σώσεσθαι, παρ' ὑμῶν ἢ μηδὲν εὑρησόμεθα τῆς σωτηρίας.

LYSIÆ APOLOGIA PRO eo, qui muneribus corruptus ferebatur.

ΛΥΣΙΟΥ ἈΠΟΛΟΓΊΑ ΔΩροδοκίας, ἀπαράσημος.

ORATIO XX.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM ET ANNOTATIONES.

Orationis huius (Pro eo, qui muneribus corruptus ferebatur) *maximam partem deeſſe facile conieci: Reſtat nobis exigua ſanè portio, in qua reus varios ſumtus Reip: impenſos enumerat; quo declaret pecuniam & opes ſe non magni facere. Quare nec veriſimile eſſe, quod muneribus corrumpi ſe permiſerit.*

1. *Egregium probæ eſt indolis argumentum, quod ignominia & dedecore magis moueatur, quàm iactura. Videtur homo ethnicus approbaſſe illud ſapientis:* Melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. *Quid dicemus de multis noſtri temporis Chriſtianis, qui exigui lucri cauſſa magnum ſubire dedecus non verentur, atque adeò æternæ ſalutis iacturam facere non dubitant.*

2. *Præclaras animi dotes in hoc reo licet animaduertere,*

tere, quæ nequaquam vulgi disciplinam sapiunt; quod pleno gradu ad voluptatem passim proruit, & porcorum more cœno turpissimæ libidinis & intemperantiæ se proluit; & diuitiarũ admiratione corruptum opibus intumescit, planeq́; nullum Deum, præter Plutum & Aphrodisiam, agnoscere videtur.

3. *Meritò dicit insanire eos, qui ab aliis iniquè accipiunt, quod in alios turpiter profundant. Sed hac insania & olim multi fuerunt correpti, & hodie adhuc non pauci corripiuntur: qui, vt ad largiendum suppetant copiæ, vt & ad* XVIII. *Orat. diximus, non solùm accipiunt; verùm etiam, quicquid possunt, rapiunt per iniuriam, & nefas maximum. Sunt enim nonnulli, qui*

Quærere vt absumant, absumta requirere certant,
Atque ipsæ vitiis sunt alimenta vices.

4. *Nunquid hic rectè perpendisse videtur illud à* Cicerone *proditum planè aureum, animoq́; intimo insculpendum, eis præsertim qui in Reipub. administratione versantur?* Sed cùm omnia ratione, animoq; lustraueris, omnium societatũ nulla est gratior, nulla charior, quàm ea, quæ cum Repub. est vnicuiq; nostrum. Chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares: sed omnes omnium charitates patria vna complexa est; pro qua, quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus? Quo est detestabilior illorum immanitas, qui lacerant omni scelere patriam; & in ea funditus delenda occupati & sunt, & fuerunt. *Hæc ille. Videant, quæso, & examinent noui Oligarchici, num hoc boni viri exemplũ, & hanc* Ciceronis *detestationem ad se putent pertinere. Neq; enim video quinam patriam lacerent ac deleant, si non hi! Quantò æquior Plato, qui Patriam* vi esse regendam negabat: *& hunc secutus Sallustius, qui* vi regere Patriam aut parentes, quanquã & possis, & delicta corrigas, tamen importunum censet; *cùm præsertim omnes rerũ mutationes cædem, fugam, aliaq́; hostilia portendãt.* *Libr. 1. offic.*

I.

Exordium multaq; alia deeſſe cõſtat.

DE criminibus, quę mihi obiiciuntur, Iudices, ſatis luculenter omnia vobis demonſtraſſe me arbitror: velim autẽ & de aliis vos audire, vt ſciatis, quando de me decernitis, quo de viro ſitis laturi ſentẽtiam. Equidẽ diligenti vitæ inquiſitione præmiſſa, ad magiſtratũ admiſſus ſum, Principe ſummi Senatus Theopompo; & creatus ædilis ludis tragicis inſumſi triginta minas; tertio n. menſe ludis Thargeliis victor virili choro; bis mille drachmas. At Glaucippo principe in Pyrrichiſtas [ſeu ſaltatores armatos] ludis Panathenaicis magnis, contuli octingentas drachmas. Deinde ædilitio ſplendore ludis Bacchicis functus, eod. principe victor exſtiti; & cum ipſa tripodis conſecratione, quinq; millia drachmarum conſumſi; ſicut & Diocle principe, Panathenaicis paruis, cyclico choro, trecentas drachmas. Interiectis verò temporibus, ſeptem annos triremibus pręfui, qui

De ſumtib. Reip. impenſis prolixè agit.

ΠΕΡῚ μὲν τῶν κατηγορημένων, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἱκανῶς ὑμῖν ἀποδέδεικται· ἀκοῦσαι δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὑμᾶς ἀξιῶ, ἵν' ἐπίστησθε περὶ ὅτου τινὸς ὄντος ἐμοῦ ψηφιεῖσθε. ἐγὼ γὰρ ἐδοκιμάσθην μὲν ἐπὶ Θεοπόμπου ἄρχοντος, καταστὰς δὲ χορηγὸς τραγῳδοῖς, ἀνήλωσα τριάκοντα μνᾶς· καὶ τρίτῳ μηνὶ Θαργηλίοις νικήσας ἀνδρικῷ χορῷ, δισχιλίας δραχμάς· ἐπὶ δὲ Γλαυκίππου ἄρχοντος, εἰς πυρριχιστὰς Παναθηναίοις τοῖς μεγάλοις ὀκτακοσίας. ἔτι δ' ἀνδράσι χορηγῶν εἰς Διονύσια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος. ἐνίκησα, καὶ ἀνήλωσα σὺν τῇ τοῦ τρίποδος ἀναθέσει πεντακισχιλίας δραχμάς· καὶ ἐπὶ Διοκλέους Παναθηναίοις τοῖς μικροῖς κυκλικῷ χορῷ τριακοσίας. τὸν δὲ μεταξὺ χρόνον ἐτριηράρχουν ἑπτὰ ἔτη, καὶ

ἐξ

ἓξ τάλαντα ἀνήλωσα. καὶ τοσαύτας δαπάνας δαπανώμενος, καὶ καθ' ἡμέραν ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύων καὶ ἀποδημῶν, ὅμως εἰσφορὰν, τὴν μὲν, τετράκοντα μνᾶς, τὴν δὲ, τετρακισχιλίας δραχμὰς, εἰσενήνοχα. ἐπειδὴ δὲ κατέπλευσα ἐπὶ Ἀλεξίου ἄρχοντος, εὐθὺς ἐγυμνασιάρχουν εἰς Προμήθεια, καὶ ἐνίκων, ἀναλώσας δώδεκα μνᾶς. καὶ ὕστερον κατέστην χορηγὸς παιδικῷ χορῷ, καὶ ἀνήλωσα πλέον ἢ πεντεκαίδεκα μνᾶς. ἐπὶ δὲ Εὐκλείδου ἄρχοντος κωμῳδοῖς χορηγῶν Κηφισοδότῳ, ἐνίκων, καὶ ἀνήλωσα σὺν τῇ τῆς σκευῆς ἀναθέσει ἑκκαίδεκα μνᾶς· καὶ Παναθηναίοις τοῖς μικροῖς ἐχορήγουν πυρρίχισαῖς ἀγενείοις, καὶ ἀνήλωσα ἑπτὰ μνᾶς. νενίκηκα δὲ τριήρει μὲν ἁμιλλώμενος ἐπὶ Σουνίῳ, ἀναλώσας πεντεκαίδεκα μνᾶς. χωρὶς δὲ ἀρχιθεωρίας καὶ ἀρρηφορίας, καὶ ἄλλα τοιαῦ-

bus septem talẽta impendi. Atque hos tam graues sumtus cùm tolerarẽ, ac pro vobis, peregrinis in regionibus varia pericula subirem; nihilominus tamen contributiones ærario persolui; vnam triginta librarũ, alterá quatuor millium drachmarũ. Reuersus autem à triremium prefectura, Alexio Principe, ludis Prometheis præfui, victorq; fui insumtis duodecim minis: vt & postea electus ædilis puerili choro, amplius 15 minis impendi. Euclida verò Principe ædilitate functus cum Cephisodoto, ludis comicis vici, & insumsi, cũ ipsius apparatus dedicatione 16 minas: & Panathenaicis paruis sumtus subministraui armatis saltatorib. adhuc impubibus, insumtis septem minis. Vici a. & triremium certamine prope Sunium, impensis quindecim minis; vt taceam architheorias [hoc est, rerum sacrarum præfecturas] & sacrificia Mineruæ, & huiusmodi plu- 11

ra;quę pluris constiterũt,
q̃ triginta minis. Quan-
quam horum, quæ re-
censui,ne quartam quidẽ
partem consumsissem, si
ex legum præscripto o-
mnia suppeditasſẽ. Quo
autem tempore triremiũ
præfectura functus sum,
nauis fuit mihi totius clas
sis optima: cuius rei cer-
tissimum vobis indicium
III. referam. Principio qui-
dem Alcibiades (quem
magno velim in mea na-
ui nõ fuisse) quamuis ne-
que amicus esset,neq; co-
gnatus,neq; tribulis,mea
naui vehi voluit. Atq; o-
pinor vos scire, quod ex-
ercitus,classisque ductor;
cui, quam vult,eligere li-
cet; non consensurus es-
set aliam, quando se peri-
culo erat commissurus;
nisi quam in nauigando
nouisset optimam. Illis
autẽ ab imperio & prin-
cipatu remotis,alios cum
Trasyllo decem creastis;
qui omnes mea naui vehi
volebant. Tandem mul-
tis conuitiis vltrò citroq;
dictis, Archestratus Phre-
arius ipsam conscendit:

τα, εἰς ἃ ἐμοὶ δεδαπανήται
πλέον ἢ τριάκοντα μναῖ.
καὶ τούτων ὧν κατέλεξα, εἰ
ἐβουλόμην κατὰ τὰ γεγραμ-
μένα ἐν τῷ νόμῳ λειτουρ-
γεῖν, οὐδ' ἂν τὸ τέταρτον μέ-
ρος ἀνήλωσα. τὸν δὲ χρόνον
ὃν ἐτριηράρχουν ἡ ναῦς ἀ-
ρίστη μοι ἔπλει παντὸς τοῦ
στρατοπέδου. τεκμήριον δὲ
τούτου ὑμῖν μέγιστον ἐρῶ.
πρῶτον μὲν γὰρ Ἀλκιβιάδης
(ὃν ἐγὼ περὶ πολλοῦ ἂν ἐποιη-
σάμην μὴ συμπλεῖν μοι)
οὔτε φίλος ὤν, οὔτε συγγενής,
οὔτε φυλέτης, ἔπλει ἐπὶ τῆς
ἐμῆς νεώς. καίτοι ὑμᾶς οἴ-
μαι εἰδέναι ὅτι στρατηγὸς, ᾧ
ἐξῆν ποιεῖν ὅ, τι ἐβούλετο,
οὐκ ἄν ποτε ἀνέβη ἐπ' ἄλ-
λην ναῦν, εἰ μὴ τὴν ἀρίστα
πλέουσαν, μέλλων αὐτὸς κιν-
δυνεύειν. ἐπειδὴ δὲ, ἐκείνους
μὲν ὑμεῖς ἐπαύσατε τῆς ἀρ-
χῆς, τοὺς δὲ μετὰ Θρασύλλου
δέκα εἵλεσθε, οὗτοι πάντες
ἐβούλοντο ἐπὶ τῆς ἐμῆς νεὼς
πλεῖν. ἀνέβη μέντοι, πολλῶν
λοιδοριῶν αὐτοῖς γιγνομένων,
Ἀρχέστρατος ὁ Φρεάρριος.
ἀποθα-

ἀποθανόντος δὲ τούτου ἐν Μιτυλήνῃ, Ἐρασινείδης μετ' ἐμοῦ συνέπλει. καίτοι οὕτω παρεσκευασμένην τριήρη πόσα οἴεσθε ἀνηλωκέναι χρήματα; ἢ πόσα τοὺς πολεμίους εἰργάσθαι κακά; ἢ πόσα τὴν πόλιν εὖ πεποιηκέναι; τεκμήριον δὲ τούτου μέγιστον· ὅτε γὰρ ἐν τῇ τελευταίᾳ ναυμαχίᾳ αἱ νῆες διεφθάρησαν, οὐδενός μοι συμπλέοντος στρατηγοῦ (ἵνα καὶ τούτου μνησθῶ) ἐπειδὴ καὶ τοῖς τριηράρχοις ὠργίσθητε διὰ τὴν γενομένην συμφοράν, ἐγὼ τήν τε ἐμαυτοῦ ναῦν ἐκόμισα, καὶ τὴν Ναυσιμάχου τοῦ Φαληρέως ἔσωσα. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπὸ τύχης ἐγίγνετο, ἀλλ' ἀπὸ παρασκευῆς τῆς ἐμῆς. εἶχον γὰρ, χρήμασι πείσας, κυβερνήτην Φαντίαν ἅπαντα τὸν χρόνον, ὃς ἐδόκει τῶν Ἑλλήνων ἄριστος εἶναι. παρεσκευασάμην δὲ καὶ τὸ πλήρωμα πρὸς ἐκεῖνον, καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν ἀκόλουθον. καὶ ταῦθ'

quo Mitylenis defuncto Erasinides mecum nauigauit. IV. Atqui nauem ita instructam quantis sumtibus constitisse putatis? aut quibus hostes affecisse malis, aut quib. Remp. bonis? Sed huius rei maximum illud erit indiciũ; quod quando in postremo hoc nauali prælio naues perierunt; nullo ex belli ducibus mecum nauigante, (vt & huius obiter mentionem faciam) vobis, propter nauium iacturam grauiter indignantibus nauium præfectis; ego meam ipsius reduxi nauem; & eã, quæ erat Nausimachi Phalerei incolumem præstiti. Neq; id fortuitò aut casu euenit, sed studio & industria mea. Habebam enim meis pecuniis cõductum gubernatorẽ Phantiam toto belli tempore, qui inter Grecos habebatur nauigandi peritissimus. Adornatos verò habui & remiges & classiarios illi conuenientes, & reliquum apparatũ ad eundem modũ. Atq; hæc

verè à me dici omnes nostis, quotquot illic militastis. Vocetur autem & Nausimachus. TESTES. Naues igitur duodecim fuerunt seruatæ; quarum duas ego vobis reduxi; meam nimirũ & *Nausimachi triremem. Atque tam multis iam periculis pro vobis defunctus, tam bene de Repu. meritus, nunc oro, non vt præmium, sicut alii, recipiam; sed vt meis facultatibus non spolier.

V.

1\. Nequaquam quoq; vos decere arbitror, vt à me & volente, & inuito accipiatis. Neque tam me mouet rerum mearũ iactura, quàm ignominiæ nota; quæ subeunda erit, si publicis ministeriis fungentes nihil præcipuum habeant præ iis, qui eadem detrectare solent: & si mea vobis impensa omni gratia careant; illi autem rectè sibi consuluisse videantur, qui nihil suorum vobis impertiti sunt. Quod si me au-

Proba indolis indiciũ.

ὅτι ἀληθῆ λέγω, πάντες ἐπίστασθε ὅσοι ἐτυγχάνετε ὄντες ἐκεῖ τῶν στρατιωτῶν. κάλεσον δὲ καὶ *Λυσίμαχον. ΜΑΡΤΥΡΙ'Α. Αἱ μὲν τοίνυν σωθεῖσαι τῶν νεῶν, δώδεκα ἦσαν· ἐγὼ δ' ὑμῖν δύο ἐκόμισα, τὴν ἐμαυτοῦ καὶ τὴν Ναυσιμάχου τριήρη. καὶ οὕτω πολλοὺς κινδύνους ὑπὲρ ὑμῶν κεκινδυνευκὼς, καὶ τοσαῦτα ἀγαθὰ εἰργασμένος τὴν πόλιν, νῦν δέομαι οὐ δωρεὰν, ὥσπερ ἕτεροι, παρ' ὑμῶν λαβεῖν, ἀλλὰ μὴ στερηθῆναι τῶν ἐμαυτοῦ· ἡγούμενος καὶ ὑμῖν αἰσχρὸν εἶναι, παρά τε ἑκόντος ἐμοῦ καὶ παρ' ἄκοντος λαμβάνειν. καὶ οὐ τοσοῦτόν μοι μέλει εἴ με δεῖ τὰ ὄντα ἀπολέσαι· ἀλλ' οὐκ ἂν δεξαίμην ὑβρισθῆναι, οὐδὲ παρασχεῖν τοῖς διαδυομένοις τὰς λειτουργίας, ἐμοὶ μὲν ἀχάριστα εἶναι τὰ εἰς ὑμᾶς ἀνηλωμένα, ἐκείνους δὲ δοκεῖν ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι, ὅτι ὑμῖν οὐδὲν προεῖνται τῶν σφετέρων αὐτῶν. αὖ οὖν ἐμοὶ πεί-

θῆτε,

ἀθῆτε, τά τε δίκαια ψηφιεῖσθε, καὶ τὰ λυσιτελοῦντα ὑμῖν αὐτοῖς αἱρήσεσθε. ὁρᾶτε γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὰ προσόντα τῇ πόλει ὡς ὀλίγα ἐστὶ, καὶ ταῦτα ὡς ὑπὸ τῶν ἐφεστηκότων ἁρπάζεται. ὥστ' ἄξιον ταύτην ἡγεῖσθαι πρόσοδον βεβαιοτάτην τῇ πόλει, τὰς οὐσίας τῶν τελούντων λειτουργεῖν. αὖ οὖν δὴ βουλεύσησθε, οὐδὲν ἧττον ἐπιμελήσεσθε τῶν ὑμετέρων χρημάτων ἢ τῶν ἰδίων τῶν ὑμετέρων αὐτῶν· εἰδότες ὅτι ἕξετε πᾶσι χρῆσθαι τοῖς ἡμετέροις, ὥσπερ καὶ πρότερον. οἶμαι δὲ πάντας ὑμᾶς ἐπίστασθαι ὅτι τῶν ἐμῶν ἐγὼ πολὺ βελτίων ὑμῖν ἔσομαι ταμίας τῶν τὰ τῆς πόλεως ὑμῖν ταμιευόντων. ἐὰν δέ με πένητα ποιήσητε, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀδικήσετε· ἕτεροι δὲ καὶ ταῦτα διανεμοῦνται, ὥσπερ καὶ τἄλλα. ἄξιον δέ ἐστιν ἐνθυμηθῆναι, ὅτι πολὺ μᾶλλον ὑμῖν προσήκει τῶν ὑμετέρων ἐμοὶ διδόναι, ἢ τῶν ἐμῶν ἐμοὶ ἀμφισβητῆ-

diatis, & iusta statuetis, & vobis vtilia decernetis. Videtis, Iudices, ciuitatis vectigal quàm sit exiguũ; quamque ab eis, qui præsunt Reip. diripiatur; vt opes eorum, qui munera Reipub. obeunt, certissimum Reip. vectigal censeri merito possit. Si bene Reipu. consultum cupiatis, non minoré mearum pecuniarum rationem habebitis, quàm vestratum propriarũ; cùm sciatis vos meis omnibus, vt antea, esse vsuros. Arbitror autem omnib. vobis constare, quod ego meorum longe melior ero dispensator, quàm qui quæstoris officio in Republica fungũtur. Quod si me ad paupertatem redigatis, in vos ipsos iniqui eritis; & alii hæc nostra deuorabunt, quemadmodum & cætera. Decet autem vos cogitare, longè æquius esse, me à vobis quippiam accipere; quàm, vt mihi aliquid eripiatis, controuersiá mo- VI.

uere: & futuri pauperis miſereri magis, quàm diuiti inuidere: & Deos potius precari, vt habeatis alios mei non diſſimiles ciues, qui aliena *nō appetant, & ſua vobis impendant. Exiſtimo autem, Iudices, (neque veſtrum quiſquā indignabitur) vos iuſtiori de cauſa ab inquiſitoribus poſſe deferri, quod mea habeatis; quàm me nunc cauſam dicere, quod Reipublicæ pecuniam interuerterim. Talem enim me Reip. præbeo, vt priuatim meis parcam, publicè lubens ſumtus faciam. Neque propter ea, quę mihi reliqua ſunt me extollo; ſed propter ea potius; quæ vobis ſunt impenſa; exiſtimans hæc bene à me eſſe collocata: cæteras vero facultates *me aliis relinquere, & propter eas ab inimicis iniquè me accuſari; propter hæc vero [vobis impenſa] iure me ſeruatum iri. Quapropter minime rationi conſentaneū puto, alios pro me apud vos

σαι· καὶ πένητα γενόμενον ἐλεῆσαι μᾶλλον, ἢ πλουτοῦντι φθονῆσαι· καὶ τοῖς θεοῖς εὔχεσθαι τοὺς ἄλλους εἶναι τοιούτους πολίτας, ἵνα τῶν μὲν ἑτέρων * ἐπιθυμήσωσι, τὰ δὲ σφέτερα αὐτῶν εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκωσιν. ἡγοῦμαι δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, (καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἀχθεσθῇ) πολὺ ἂν δικαιότερον ὑμᾶς ὑπὸ τῶν ζητητῶν ἀπογραφῆναι τὰ ἐμὰ ἔχειν, ἢ ἐμὲ νυνὶ κινδυνεύειν ὡς τοῦ δημοσίου χρήματα ἔχοντα. τοιοῦτον γὰρ ἐμαυτὸν τῇ πόλει παρέχω, ὥστ' ἰδίᾳ μὲν τῶν φείδομαι, δημοσίᾳ δὲ λειτουργῶν ἥδομαι· καὶ οὐκ ἐπὶ τοῖς περιοῦσι μέγα φρονῶ, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς εἰς ὑμᾶς ἀνηλωμένοις· ἡγούμενος τούτων μὲν αὐτὸς αἴτιος εἶναι, * τὴν δὲ οὐσίαν "ἑτέρους μοι καταλιπεῖν· καὶ διὰ ταύτην μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀδίκως συκοφαντεῖσθαι, δι' ἐκεῖνα δὲ ὑφ' ὑμῶν δικαίως σώζεσθαι. ὥστ' οὐκ ἂν εἰκότως ἕτεροί με ἐξῃτήσαντο παρ' ὑμῶν,

μῶν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις τῶν ἐμῶν φίλων τοιοῦτον ἀγῶνα ἠγωνίζετο, ὑμᾶς ἂν ἠξίουν ἐμοὶ δοῦναι τὴν χάριν· καὶ εἰ παρ' ἄλλοις ἐκινδύνευον, ὑμᾶς εἶναι τοὺς δεομένους ὑπὲρ ἐμοῦ. τοῦτό γε εἰπεῖν ἔχοι τις, ὡς πολλὰς ἀρχὰς ἄρξας, ἐκ τῶν ὑμετέρων ὠφέλημαι· ἢ ὡς αἰσχρὰς δίκας δεδίκασμαι, ἢ ὡς αἰσχροῦ τινος αἴτιός εἰμι, ἢ ὡς τὰς τῆς πόλεως συμφορὰς ἀσμένως εἶδον· ὑπὲρ ἁπάντων τῶν καὶ ἰδίων καὶ δημοσίων οὕτως ἡγοῦμαί μοι πεπολιτεῦσθαι, καὶ ὑμᾶς εἰδέναι, ὥστε οὐδὲν δεῖ με ἀπολογήσασθαι περὶ αὐτῶν. δέομαι οὖν ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὴν αὐτὴν νῦν περὶ ἐμοῦ γνώμην ἔχειν, ἥνπερ καὶ ἐν τῷ τέως χρόνῳ· καὶ μὴ μόνον τῶν δημοσίων λειτουργιῶν μεμνῆσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰδίων ἐπιτηδευμάτων ἐνθυμεῖσθαι· ἡγουμένους ταύτην εἶναι τὴν λειτουργίαν ἐπιπονωτάτην διὰ τέλους, τὸν πάντα χρόνον κόσμιον εἶναι καὶ

intercedere; ſed, ſi quis
meorum amicorũ huiuſmodi controuerſiam patiatur, me, vt meis beneficiis eum donetis, vos rogare: &, ſi apud alios hæc mihi cauſſa dicẽda ſit, æquum eſſe, vos pro me deprecari.
Verùm dicat VIII.
fortaſſe quis, quod ſępius magiſtratu functus locupletior euaſerim; aut iniquis controuerſiis in iudicio alios oppreſſerim; aut inhoneſtę alicuius rei auctor fuerim; aut ex Reipu. incommodis mea mihi commoda compa-rauerim & oblectamẽta. At ego in omnib. tam priuatis, quàm publicis ita me ſemper in Rep. verſatum eſſe confido, neç id vos ignorare; vt nulla mihi opus ſit excuſatione.
Rogo igitur vos, Iudices, vt idem quod olim, de me nunc etiam ſentiatis, & non ſolum publicorũ miniſteriorum, ſed priuatorum quoq; meorum ſtu-
diorum memineritis; pu- 2.
tetiſq; illud eſſe non exiguæ operæ munus, ſemper ſe moderatũ & tem-

perantem præbere, vt neque à voluptate vincatur, neque quęstu & pecuniis extollatur: sed talē se exhibeat, vt nullus ciuium aut obtrectare, aut in ius vocare ausus fuerit. Quare iniquum foret, Iudices, vos ab accusatoribus persuasos aduersum me sententiam dicere; qui, cùm ita se gessissent, vt impietatis rei fierent, nec se delictis purgare posset; alios tamen accusare non verentur. Et cùm ipsi minus Cinesiâ; qui corpore ita est affecto & mutilo; Rempubl. bello iuuerint; ciuitatis tamen vicem (si Diis placet) miserantur, &, quæ saluti Reip. conferunt, non probant; sed omnem potius lapidem mouent, vt iis, qui bene de Repub. merentur, indignemini. Optarim autē, Iudices, vt hi sine ambagibus sua vobis narrēt ac prodant studia & gesta; neq; maius ipsis malum imprecari velim.

Hi Rhetores conati sunt suam scabiem affricare aliis.

VIII. Ego igitur vos rogo, obte-

σώφρονα· καὶ μήθ' ὑφ' ἡδονῆς ἡττηθῆναι μήθ' ὑπὸ κέρδους ἐπαρθῆναι· ἀλλὰ τοιοῦτον παρέχειν ἑαυτόν, ὥστε μηδένα τῶν πολιτῶν μήτε μέμψασθαι, μήτε δίκην τολμῆσαι προσκαλέσασθαι. οὔκουν ἄξιον, ὦ ἄνδρες δικασταί, πειθομένους κατηγόροις τοιούτοις, ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, οἳ περὶ ἀσεβείας μὲν ἀγωνιζόμενοι, τηλικοῦτοι γεγόνασιν, οὐκ ἂν δυνάμενοι δ' ὑπὲρ τῶν σφετέρων ἁμαρτημάτων ἀπολογήσασθαι, ἑτέρων κατηγορεῖν τολμῶσι. καὶ ὧν Κινησίας οὕτω διακείμενος πλείους στρατείας ἐστράτευται, οὗτοι περὶ τῆς πόλεως ἀγανακτοῦσι. καὶ ἐξ ὧν μὲν ἡ πόλις εὐδαίμων ἔσται, οὐ συμβάλλονται, πάντα δὲ ποιοῦσιν ὅπως ὑμεῖς τοῖς εὖ πεποιηκόσιν ὀργισθῆτε. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐν τῷ δήμῳ καταλείποιεν ὑμῖν τὰ σφέτερα αὐτῶν ἐπιτηδεύματα. οὐ γὰρ ἂν ἔχοιμι ὅ, τι τούτου μεῖζον αὐτοῖς εὐξαίμην κακόν. ἐγὼ ὑμῶν δέομαι, ἱκετεύω

ἱκετεύω καὶ ἀντιβολῶ, μὴ καταγνῶναι δωροδοκίαν ἐμοῦ· μηδ' ἡγήσασθαι τοσαῦτα χρήματα εἶναι, ἀ' ἐγὼ βουληθείην ἄν τι κακὸν τῇ πόλει γενέσθαι. μαινοίμην γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ τὴν μὲν πατρῴαν οὐσίαν φιλοτιμούμενος εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκοιμι, ἐπὶ δὲ τῷ τῆς πόλεως κακῷ παρὰ τῶν ἄλλων δωροδοκοίην. ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐκ οἶδ' οὕστινας ἢ ὑμᾶς ἐβουλήθην περὶ ἐμοῦ δικαστὰς γενέσθαι, εἴπερ χρὴ τοὺς εὖ πεπονθότας περὶ τῶν εὖ πεποιηκότων εὔχεσθαι τὴν ψῆφον φέρειν. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, (ἐπιθυμῶ γὰρ καὶ τούτων μνησθῆναι) οὐδεπώποτε λειτουργεῖν ὑπὲρ ὑμῶν δέον † εἰ τοσοῦτον πενεστέρους τοὺς παῖδας καταλείψω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ προθύμως ποιήσω τὰ προσταχθέντα· οὐδ' εἴ ποτε κινδυνεύσειν ἐν ταῖς ναυμαχίαις μέλλοιμι, οὐδεπώποτ' ἠλέησα, οὐδ' ἀδάκρυσα, οὐδ' ἐμνήσθην γυναικὸς,

ſtor, & obſecro, ne me muneribus corruptũ iudicetis; neque vllas pecunias puretis eſſe tantas, vt Reipublicæ commodo eas anteponerem. Inſanirem profectò, Iudices, 3. ſi patrias facultates ambiendis honoribus, in vos conſumerem, & in Reipublicæ perniciem ab aliis munera acciperem. Mihi verò, Iudices, in mentem venire non poteſt, quos malim Iudices, quàm vos: ſi modo optandum eſt, vt plurimis beneficiis affecti iudicent de beneficiorum auctoribus. Ac profectò, Iudices, (libet enim & horum meminiſſe) nunquã cùm pro vobis aliquod munus obeundum eſſet, mecum *reputaui, quod eo pauperiores relicturus eſſem liberos; ſed potius, ne inuitus imperata facerem: neque vnquam periculum, quod prælio nauali ſubiturus eram, miſeratus ſum aut deploraui: neq; memini vxoris,

aut liberorum meorum; neq; graue existimaui, si vita defunctus pro patria, ipsos orphanos & patre orbos relicturus essem: sed multo magis, si vita per dedecus incolumi, mihi & illis opprobria cōciliarem. *Peroratio.* Pro quibus, vt mihi nunc aliquam referatis gratiam postulo, & rogo vos iam quàm facillimè agētes, vt mei in periculo constituti, qui eo semper animo erga vos fui, liberorum meorum rationem habeatis; vobisque persuadeatis, & nobis graue futurum, & vobis turpe; si in tali caussa honore & facultatib. spoliati infames & pauperes efficiamur, & multorū egeni obambulemus; quādoquidem vos vobis *digna recepistis beneficia, sed indignā beneficiis acceptis referetis gratiam. Sed absit, Iudices: quin potius nobis absolutis, & in ciuitate seruatis, ita vt antè fecistis, nostra deinceps vtimini opera.

οὐδὲ παίδων τῶν ἐμαυτοῦ. οὐδ' ἡγούμην δεινὸν εἶναι εἰ τελευτήσαις ὑπὲρ τῆς πατρίδος τὸν βίον, ὀρφανοὺς καὶ πατρὸς ἀπεστερημένους αὐτοὺς καταλείψω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ σωθεὶς αἰσχρῶς ὀνείδη καὶ ἐμαυτῷ καὶ ἐκείνοις περιάψω. ἀνθ' ὧν ὑμᾶς ἀπαιτῶ νῦν τὴν χάριν, καὶ ἀξιῶ, ἐν τοῖς κινδύνοις ἐμοῦ τοιαύτην περὶ ὑμῶν γνώμην ἔχοντος, ὑμᾶς νυνὶ ἐν τῷ θαρραλέῳ ὄντας, ἐμὲ καὶ τοὺς παῖδας τούτους περὶ πολλοῦ ποιήσασθαι· ἡγουμένους ἡμῖν μὲν δεινόν, ὑμῖν δὲ αἰσχρὸν εἶναι ἀναγκασθησόμεθα ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ἄτιμοι γενέσθαι, ἢ στερηθέντες τῶν ὑπαρχόντων, πένητες εἶναι, καὶ πολλῶν ἐνδεεῖς ὄντες περιιέναι· "ἄξια μὲν ὑμῶν αὐτῶν πεπονθότες, ἀνάξια δὲ τῶν εἰς ὑμᾶς ὑπηργμένων. μηδαμῶς, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἀλλ' ἀποψηφισάμενοι, τοιούτοις ἡμῖν χρῆσθε πολίταις οἵοισπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΤΩ͂Ν ΣΙΤΟ-πωλῶν.

LYSIÆ ORATIO XXI. Contra frumentarios negotiatores.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Accusantur frumentarii mercatores, *quòd plus frumenti, quàm lex permittebat, coemissent. Qui, cùm se excusarent, quod iussu Magistratus id fecissent, docet actor, Magistratu teste, id esse falsum: & quamuis verum esset, non ideo tamen ipsos excusatum iri. Reiicit & illam frumentariorum purgationem; quod beneuolentiæ studio ducti plura coemerint; quo nimirum vilius venderent. Hinc latè depingit iniquitatem & versutias eorum, vt propter ipsos frumentarios nouus Magistratus fuerit creandus. Postremò metu infamiæ terret Iudices; & docet, vt horum exemplo alii emendentur, grauiter ipsos esse puniendos.*

1. *Colligimus hinc non esse nouum, graues de frumentariis negotiatoribus, (quos & Dardanarios puto à Iurisconsultorum filiis appellari) audiri querelas; quæ tum temporis non minus videntur fuisse frequentes, quàm nostro sæculo. Quibus legibus id genus Dardanarii sint cohibendi, viderint illi, quibus Reipub. cura commissa est.*

2. *Solent nonnulli, etiam ex illis qui Iurisperiti haberi volunt, dicere,* Id ius esse, quod Princeps vult. *Et,* Principem seu Imperatorem legi non esse subiectum: *Quod, nisi multis adhibitis limitationibus restringatur, confidenter mihi dictum videtur. Si Principis voluntas rectæ Rationi, (vt decet) & æterni illius ac optimi Prin-*

cipis voluntati sit conformis, pro lege meritò haberi deberet; cui & ipse parere tenetur. Certè hic noster Lysias *non statim vult esse legem quod Magistratus vult; nec Magistratum legibus solutum; vt nec Zaleucus Locrensium, nec Charondas Thuriorum Legislatores. Rectè Pittacus:* Pareto legi, quisquis legem sanxeris. *Quanquam id neminem negaturum putem, licere Principibus, pro rerum & temporum ratione, aut nouas leges condere, aut veteres vel mutare vel abolere, prout salus Reipub. poscere videbitur.*

3. *Posset & hîc Problema Politicum non ineptè disputari, habendusne sit insons, qui publici commodi caussa legem transgressus est? vt si, legibus vetantibus (vulgato enim exemplo vti placet) peregrinus murum ascenderit, & hostes depulerit, &c. Quod si frumentarii hi commodum tam euidens, & necessitatem tam vrgentem demonstrarent, absoluendos, atque etiam honorario decorandos censerem.*

I. *Exorditur à narratione rei in Senatu gestæ, vt Iudices caussam intelligāt, cur frumentarios cœperit accusare.*

MVLTI me adierũt, Iudices, admiratione ducti ꝙ ego frumẽtarios in Senatu accusarem; dicentes quod, etsi delinquere istos censeretis; nihilominus illos, qui de hisce rebus verba facerent, vos sycophantarum loco habituros. Qua de caussa inprimis significare vobis volui, cur ipsos accusare fuerim coactus. Postquã enim Curiæ Principes de ipsis ad Senatum detulissent; adeo in ipsos ira in-

ΠΟλλοί μοι προσεληλύθασιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, θαυμάζοντες ὅτι ἐγὼ τῶν σιτοπωλῶν ἐν τῇ βουλῇ κατηγόρουν, καὶ λέγοντες ὅτι ὑμεῖς, εἰ ὡς μάλιστα αὐτοὺς ἀδικεῖν ἡγεῖσθε, οὐδὲν ἧττον καὶ τοὺς περὶ τούτων ποιουμένους λόγους συκοφαντεῖν νομίζετε. ὅθεν οὖν ἠνάγκασμαι κατηγορεῖν αὐτῶν, περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν βούλομαι. ἐπειδὴ γὰρ οἱ πρυτάνεις ἀπέδοσαν εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν, οὕτως ὠργίσθησαν

θησαν αὐτοῖς *ὥς τε ἔλεγον τινὲς τῶν ῥητόρων ὡς ἀκρίτους αὐτοὺς χρὴ τοῖς ἕνδεκα παραδοῦναι, θανάτῳ ζημιῶσαι. ἡγούμενος δὲ ἐγὼ δεινὸν εἶναι τοιαῦτα ἐθίζεσθαι ποιεῖν τὴν βουλὴν, ἀναστὰς εἶπον, ὅτι μοι δοκοίη κρίνειν τοὺς σιτοπώλας κατὰ τὸν νόμον· νομίζων, εἰ μὲν εἰσὶν ἄξια θανάτου εἰργασμένοι, ὑμᾶς οὐδὲν ἧττον ἡμῶν γνώσεσθαι τὰ δίκαια: εἰ δὲ μηδὲν ἀδικοῦσιν, οὐ δεῖν αὐτοὺς ἀκρίτους ἀπολωλέναι. πεισθείσης δὲ τῆς βουλῆς ταῦτα, διαβάλλειν ἐπεχείρουν με, λέγοντες ὡς ἐγὼ σωτηρίας ἕνεκα τῆς τῶν σιτοπωλῶν τοὺς λόγους τούτους ἐποιούμην. πρὸς μὲν οὖν τὴν βουλὴν, ὅτ' ἦν αὐτοῖς ἡ κρίσις, ἔργῳ ἀπελογησάμην. τῶν γὰρ ἄλλων ἡσυχίαν ἀγόντων, ἀναστὰς αὐτῶν κατηγόρουν, καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησα ὅτι οὐχ ὑπὲρ τούτων ἔλεγον, ἀλλὰ τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις ἐβοήθουν. ἠρξάμην μὲν οὖν

flammati *erant, audita Rhetorum nonnullorũ oratione, vt indicta caussa illos censerẽt vndecimviris tradẽdos, quo morte mulctarentur. Ego autem cùm iniquum arbitrarer in eam consuetudinem adduci Senatũ, surrexi, dicẽs mihi videri iudicandos esse frumentarios secundum legem: ꝙ arbitrarer, si quid extremo supplicio dignum cõmisissent, vos nihilominus quàm nos iusta decreturos: si nihil deliquissent, non esse ipsos indemnatos è medio tollendos. Cui sententiæ cùm Senatus assentiretur, calumniis me petebant, asserentes quod hæc à me dicerentur, quo frumentariorũ saluti cõsulerem. Apud Senatum igitur, quando ipsius erat hac de re iudicare, me reipsa purgaui. Aliis enim tacentibus surrexi, & ipsos accusaui, ac omnibus liquidò probaui, quod nõ in gratiam ipsorũ illa dixerim, sed vt legibus olim latis patrocinarer. Fuit igitur

Leges vult seruari.

caussa cur ipsos accusare inciperem: sed calumnias veritus putaui turpe desistere, priusquam vos sententiam, vt visum esset, de his tulissetis. Ac inprimis accede huc. Es-ne iampridem vrbis incola? *Sum.* Ciuitatisne legibus obtemperaturus hic moraris, an pro tuo arbitrio omnia facturus? *Obtemperaturus.* Aliudne præter mortem exspectas, si quid in leges commiseris, quæ mortis pœnam habent adiunctam? *Equidem nihil.* Responde verò mihi: Num plus quinquaginta corbibus frumenti emisse te fateris, quos leges permittũt? *Emi equidẽ iubentibus præ-*
1. *sidibus.* Si igitur demonstrarit, Iudices, aliquam esse legem, quæ præsidibus iubẽtibus frumentarios coemere frumenta præcipiat, vestra sententia ipsum liberũ pronunciate; sin minus, æquum est ipsum à vobis condemnari. Nos enim legem vobis exhibuimus, quæ vetat, ne quis in ci-

II. *Narrationis & propositionis, & confirmationis loco, paucas habet interrogationes & responsiones.*

τούτων ἕνεκα· δεδιὼς δὲ τὰς αἰτίας, αἰσχρὸν ἡγοῦμαι πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἂν ὑμεῖς περὶ αὐτῶν ὅ,τι ἂν βούλησθε ψηφίσησθε. καὶ πρῶτον μὲν ἀνάβηθι. Εἰ πέρυσι ἐμοὶ μέτοικος εἶ; Ναί. Μετοικεῖς δὲ πότερον ὡς πεισόμενος τοῖς νόμοις τοῖς τῆς πόλεως, ἢ ὡς ποιήσων ὅ,τι ἂν βούλῃ; Ὡς πεισόμενος. Ἄλλο τι οὖν ἀξιοῖς ἢ ἀποθανεῖν, εἴ τι πεποίηκας παρὰ τοὺς νόμους, ἐφ' οἷς θάνατος ἡ ζημία; Ἔγωγε. Ἀπόκριναι δή μοι· Εἰ ὁμολογεῖς πλείω σῖτον συμπρίασθαι πεντήκοντα φορμῶν, ὧν ὁ νόμος ἐξεῖναι κελεύει. Ἐγὼ τῶν ἀρχόντων κελευόντων συνεπριάμην. Ἂν μὲν τοίνυν ἀποδείξῃ, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὡς ἔστι νόμος ὃς κελεύει τοὺς σιτοπώλας συνωνεῖσθαι τὸν σῖτον, ἂν οἱ ἄρχοντες κελεύωσιν, ἀποψηφίσασθε· εἰ δὲ μή, δίκαιον ἡμᾶς καταψηφίσασθαι. ἡμεῖς γὰρ ὑμῖν παρεσχόμεθα τὸν νόμον, ὃς ἀπαγορεύει μηδένα τῶν ἐν τῇ πόλει

λείω σῖτον πεντήκοντα φορμῶν συνωνεῖσθαι. Χρὴ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἱκανὴν εἶναι ταύτην τὴν κατηγορίαν, ἐπειδὴ οὗτος μὲν ὁμολογεῖ συμπρίασθαι, ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύων φαίνεται. ὑμεῖς δὲ κατὰ τοὺς νόμους ὀμωμόκατε ψηφιεῖσθαι. ὅμως δ' ἵνα πεισθῆτε ὅτι καὶ κατὰ τῶν ἀρχόντων ψεύδονται, ἀνάγκη καὶ μακρότερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. ἐπειδὴ γὰρ οὗτοι τὴν αἰτίαν εἰς ἐκείνους ἀνέφερον, *παρακαλέσαντες τοὺς ἄρχοντας ἠρώτων με. καὶ οἱ μὲν δύο οὐδὲν ἔφασαν εἰδέναι τοῦ πράγματος· Ἄνυτος δ' ἔλεγεν ὡς τοῦ προτέρου χειμῶνος, ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, τούτων ὑπερβαλέντων ἀλλήλους, καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς μαχομένων, συμβουλεύσειεν αὐτοῖς παύσασθαι φιλονεικοῦσιν· ἡγούμενος συμφέρειν ὑμῖν τοῖς παρὰ τούτων ὠνουμένοις ὡς ἀξιώτατον τούτους πρίασθαι. δεῖν γὰρ αὐτοὺς ὀβολῷ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον. ὡς τοίνυν

uitate plus quinquaginta frumenti corbibus coemat. Atque hactenus, Iudices, accusare sufficiat; cùm emisse hic se fateatur, & lex vetare inueniatur; vos autem secundum leges iudicaturos iuraueritis. Verumtamen quo vobis constet, falso hæc in præsides ab ipsis dici; paulo latius de ipsis erit agendum. Postquam enim hi culpam in ipsos reiiciebant, magistratu conuocato, *hunc percunctatus sum. Ac respondebant quidẽ duo, nihil horum sibi vnquam constitisse: Anytus autem dicebat, quod proxima hyeme, cùm carè venderetur frumentum, ac alius alio pluris liceretur ideoq; inter se cõtenderent; consuluisset vt à talibus contentionib. abstinerent: ratus in rem vestram fore, quibus ab his emẽdum erat; hos quàm vilissimo precio emere; cùm tãtùm obolo carius vendendũ esset. Quod i-

III. *Confutatio.*

*

gitur ipsos non ad coemendi studium hortatus sit; sed, ne inter se licitando cõtenderent, preciumque augerent, suaserit, ipsum vobis Anytum testem producam. TESTES. Atque eadem huius [Anyti] proximo Senatu fuit oratio, vnde & illi composito coemisse probantur. Quod igitur iussu Magistratus frumentum nõ coemerint, audiuistis. Atque vt demus, rem ita se habere, vt dicunt; non tamen ideo existimo hos excusandos. Qua enim ratione pœnas non dabunt tam hi qui sunt immorigeri, q̃

Συγχώρησις, seu concessio cum negatione consecutionis.

2. illi, qui, legibus explanatè aliquid tradentibus, contraria facere præcipiunt? Quamuis existimem, Iudices, ipsos hac excusatione non vsuros; sed dicturos potius, quemadmodum & in Senatu; quod studio & beneuolentia erga Rempub. frumẽta coemerint, vt quàm vilissimo precio venderent. Sed ego vobis ma-

Confutatio alterius excusationis.

IV.

οὐ συμπριαμένους καταθέσθαι ἐκέλευεν αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ ἀλλήλοις ἀντωνεῖσθαι συνεβούλευεν, αὐτὸν ὑμῖν Ἄνυτον μάρτυρα παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΣ. Καὶ ὡς οὗτος μὲν ἐπὶ τῆς προτέρας βουλῆς τούτους εἶπε τοὺς λόγους, οὗτοι δ᾽ ἐπίτηδες συνωνούμενοι φαίνονται. ὅτι μὲν τοίνυν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων κελευσθέντες συνεπρίαντο τὸν σῖτον, ἀκηκόατε. ἡγοῦμαι δ᾽ ἂν ὡς μάλιστα περὶ τούτων ἀληθῆ λέγωσιν, οὐχ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτοὺς ἀπολογήσεσθαι, ἀλλὰ τούτων κατηγορήσειν. περὶ γὰρ ὧν εἰσι νόμοι διαῤῥήδην γεγραμμένοι, πῶς οὐ χρὴ διδόναι δίκην καὶ τοὺς μὴ πειθομένους, καὶ τοὺς κελεύοντας τούτοις τἀναντία πράττειν; ἀλλὰ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οἴομαι αὐτοὺς ἐπὶ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἐλεύσεσθαι· ἴσως δ᾽ ἐροῦσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐπ᾽ εὐνοίᾳ τῆς πόλεως συνεωνοῦντο τὸν σῖτον, ἵν᾽ ὡς ἀξιώτατον ὑμῖν πωλοῖεν. μέγιστον δ᾽ ὑμῖν

ἐρῶ

ἐρῶ καὶ περιφανέστατον τεκμήριον ὅτι ψεύδονται. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἴπερ ὑμῶν ἕνεκα ἔπραττον ταῦτα, φαίνεσθαι τῆς αὐτῆς τιμῆς πολλὰς ἡμέρας πωλοῦντας, ἕως ὁ συνεωνημένος αὐτοὺς ἐπέλιπε· νυνὶ δ' ἐνίοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον, ὥσπερ κατὰ μέδιμνον συνωνούμενοι· καὶ τούτων ὑμᾶς μάρτυρας παρέχομαι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, εἰ ὅταν μὲν εἰσφορὰν εἰσενεγκεῖν δέῃ, ἣν πάντες εἴσεσθαι μέλλουσιν, οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλὰ πενίαν προφασίζονται· ἐφ' οἷς δὲ θάνατός ἐστιν ἡ ζημία, καὶ λαθεῖν αὐτοῖς συνέφερε, ταῦτα ἐπ' εὐνοίᾳ φασὶ τῇ ὑμετέρᾳ παρανομῆσαι. καίτοι πάντες ἐπίστασθε ὅτι τούτοις ἥκιστα προσήκει τοιούτους ποιεῖσθαι λόγους. τἀναντία γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις συμφέρει. τότε γὰρ πλεῖστα κερδαίνουσιν, ὅταν κακοῦ τινος ἀπαγγελθέντος τῇ πόλει, τίμιον τὸν σῖτον πωλῶσιν. οὕτω δ' ἀ-

ximum certiſſimumque eorum mendacii argumentum proferam. Si e- 3.
nim veſtra cauſſa id facerent, debuiſſent per multos dies eodē precio vendere, donec, quod coemerant, fuiſſet diuenditum: Nunc autem eodem die drachma pluris interdū vendebant, quaſi per ſingulos medimnos coemiſſent; cuius rei vos teſtes appello. Abſurdum enim mihi videtur, cùm in tributo pendendo, quod omnibus ſoluendum eſt, ſint refractarii, paupertatemq; obtendant; ipſos dicere, veſtri ſtudio ſe leges in his negligere, quibus mortis pœna eſt propoſita, &, vbi latebras ipſos quærere conducebat. Omnibus enim conſtat, talem orationem minimè his conuenire: Contraria ſiquidem ſunt, quæ his & aliis conducunt. Tunc enim plurimum lucri faciunt, cùm incommodi Reipublicæ nuntio allato, frumentum carè vendere
poſſunt. Adeo vero gra- V.

tæ oculis horum vestræ calimitates, vt nonnullas primi omnium audiant, alias ipsi confingant: Aut naues in Ponto periisse, aut inter nauigandum à Lacedæmoniis esse captas, aut emporia esse clausa, aut fœdera violanda. Et eo inimicitiarum prouecti sunt, vt vno & eodem cum hostibus tempore vobis insidientur. In maxima enim penuria frumenti rapiunt hi & recusant vendere; ne de precio contendamus; sed quantocunque frumento comparato contenti ab ipsis recedamus: adeo vt etiam pacis tempore ab his diripiamur. Verum & olim de horum versutia & malignitate ita ciuitas statuit, vt aliis rebus venalibus omnibus ædiles vt custodes præficeretis. Ob hanc vero solam artem veteratoriam, frumenti * inspectores seorsim constitueretis. Nec raro ac-

σμένοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὁρῶσιν, ὥστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ λογοποιοῦσιν· ἢ τὰς ναῦς ἐφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειλῆφθαι, ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλεῖσθαι, ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθήσεσθαι. καὶ εἰς τοῦτ' ἔχθρας ἐληλύθασιν, ὥστ' ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς ἐπιβουλεύουσιν ἡμῖν ἐν οἷσπερ οἱ πολέμιοι. ὅταν γὰρ μάλιστα σίτου τυγχάνητε δεόμενοι, ἀναρπάζουσιν οὗτοι, καὶ οὐκ ἐθέλουσι πωλεῖν· ἵνα μὴ περὶ τῆς τιμῆς διαφερώμεθα, ἀλλ' ἀγαπῶμεν ἂν ὁποσουτινοσοῦν πριάμενοι παρ' αὐτῶν ἀπέλθωμεν. ὥστ' ἐνίοτε εἰρήνης οὔσης, ὑπὸ τούτων πολιορκούμεθα. οὕτω δὲ πάλαι περὶ τῆς τούτων πανουργίας καὶ κακονοίας ἡ πόλις ἔγνωκεν, ὥστ' ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ὠνίοις ἅπασι τοὺς ἀγορανόμους φύλακας κατεστήσατε, ἐπὶ δὲ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ χωρὶς *σιτοφύλακας ἀποκληροῦτε. καὶ πολλάκις

Iniquitas frumentariorum demõstratur.

* *Propter solos frumentarios inspectores sunt creati.*

πολλάκις ἤδη παρ' ἐκείνων πολιτῶν ὄντων δίκην τὴν μεγίστην ἐλάβετε, ὅτι οὐχ οἷοί τ' ἦσαν τῆς τούτων πονηρίας ἐπικρατῆσαι. καίτοι τί χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας ὑφ' ὑμῶν πάσχειν, ὁπότε καὶ τοὺς μὴ δυναμένους φυλάττειν ἀποκτείνετε; ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ὑμῖν ἀποψηφίσασθαι. εἰ γὰρ ἀπογνώσεσθε ὁμολογούντων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἐμπόρους συνίστασθαι, δόξεθ' ὑμεῖς ἐπιβουλεύειν τοῖς εἰσπλέουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, οὐδεὶς ἂν εἶχε τοῖς ἀποψηφισαμένοις ἐπιτιμᾷν (ἐφ' ὑμῖν γὰρ, ὁποτέροις βούλεσθε πιστεύειν) νῦν δὲ πῶς οὐ δεινὰ ἂν δόξαιτε ποιεῖν, εἰ τοὺς ὁμολογοῦντας παρανομεῖν, ἀζημίους ἀφήσετε; ἀναμνήσθητε δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν λαμβανόντων, καὶ μάρτυρας παρεχομένων, θάνατον κατέγνωτε, πι-

cidit, vt in hos [inſpectores] licet ciues, grauiſſimè animaduerteretis; ideo quod illorum nequitiam cohibere non potuerint. Quo igitur ſupplicio afficiendi erunt iniqui, quando eos interfeciſtis qui compeſcere iſtos non potuerunt? Co- VI.
gitādum autem vobis eſt, fieri nullo modo poſſe, vt ipſos abſoluatis. Si enim eos ſententia veſtra liberetis, qui in mercatores ſe conſpiraſſe fatentur, videbimini aduerſus eos, qui huc nauigant, aliquid moliri. Quod ſi alia defendendi ratione vterentur; nemo eos, à quibus abſoluti eſſent, queat reprehendere; cùm veſtri ſit arbitrii, vtriſcunq; velitis fidem adhibere: nūc autem qua ratione videri poteritis nō iniqui, ſi tanquam innoxios dimiſeritis, qui ſe leges violaſſe fatentur? Mementote, Iudices, quod multos, qui hanc excuſationem obtendere potuerunt, & teſtes præbere; morte mulctaueritis, accuſatorum

Metu infamiæ terret Iudices.

oratione, vt magis veriſimili, à vobis probata. Nec video cur nõ ſumma admiratione dignum videatur, ſi eiſdem criminibus in iudicio propoſitis, proniores vos præbeatis ad eos, qui crimen inficiantur, mulctandos. Atque inter omnes profectò cõſtare arbitror, huiuſmodi controuerſias inter ciues eſſe frequentiſſimas, ideoq; ſciſcitabuntur, quæ ſit veſtra de his ſententia; iudicabuntque, ſi capite hos damnetis reliquos fore moderatiores: ſi verò impunes dimiſeritis magnam vos quiduis faciendi libertatẽ, pro ſua cuiq; libidine, veſtro decreto cõceſſuros. Oportet autẽ, Iudices, ipſos dare pœnas, non eorũ tantum cauſſa, quæ ipſi perpetrarũt; verùm etiam vt exemplo ſint iis, qui inſequenti tempore victuri ſunt; cùm vel hac ratione vix aſſecuturi ſitis, vt eorum nequitia ſit tolerabilis. Conſiderate, quæſo, ob hanc fraudem plurimos de capite periclitari;

Puniendos eſſe, vt aliis ſint exemplo.

στοτέρους ἡγησάμενοι τοὺς τῶν κατηγόρων λόγους. καίτοι πῶς ἂν οὐ θαυμαστὸν εἴη εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων δικάζοντες, μᾶλλον ἐπιθυμεῖτε παρὰ τῶν ἀρνουμένων δίκην λαμβάνειν; καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πᾶσιν ἡγοῦμαι φανερὸν εἶναι ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς ἐν τῇ πόλει. ὥστε πεύσονται ἥντινα γνώμην περὶ αὐτῶν ἔχετε· ἡγούμενοι, ἂν μὲν θάνατον αὐτῶν καταγνῶτε, κοσμιωτέρους ἔσεσθαι τοὺς λοιπούς· ἂν δ' ἀζημίους ἀφῆτε, πολλὴν ἄδειαν αὐτοῖς ἐψηφισμένοι ἔσεσθε ποιεῖν ὅ τι ἂν βούλωνται. χρὴ δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μὴ μόνον τῶν παρεληλυθότων οὕνεκα αὐτοὺς κολάζειν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. οὕτω γὰρ ἔσονται μόγις ἀνεκτοί. ἐνθυμεῖσθε δ' ὅτι ἐκ ταύτης τῆς τέχνης πλεῖστοι περὶ τοῦ σώματος εἰσὶν ἠγωνισμένοι·

καὶ

καὶ οὕτω μεγάλα ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται, ὥστε μᾶλλον αἱροῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῆς ψυχῆς κινδυνεύειν, ἢ παύσασθαι παρ' ὑμῶν ἀδίκως κερδαίνοντες. καὶ μὲν δὴ, οὐδ' ἂν ἀντιβολῶσιν ὑμᾶς καὶ ἱκετεύωσι, δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐλεήσαιτε· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν τε πολιτῶν, οἳ διὰ τὴν τούτων πονηρίαν ἀπέθνησκον, καὶ τοὺς ἐμπόρους, ἐφ' οἷς οὗτοι συνέστησαν (οἷς ὑμεῖς χαριεῖσθε, καὶ προθυμοτέρους ποιήσετε) δίκην παρ' αὐτῶν λαμβάνοντες. εἰ δὲ μὴ, τὴν αὐτὴν οἴεσθε γνώμην ἕξειν, ἐπειδὰν πύθωνται ὅτι τῶν καπήλων, οἳ τοῖς ἐκπλέουσιν ὡμολόγησαν ἐπιβουλεύειν, ἀπεψηφίσασθε. οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγειν. περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων τῶν ἀδικούντων, ὅταν δικάζωνται, δεῖ παρὰ τῶν κατηγόρων πυθέσθαι· τὴν δὲ τούτων πονηρίαν ἅπαντες ἐπίστασθε. ἂν οὖν τούτων καταψηφίσησθε, τά τε δίκαια ποιήσετε, καὶ ἀξιώτερον τὸν σῖτον ὠνήσεσθε· εἰ δὲ μὴ, τιμιώτερον.

qui, quod maximum ex ea percipiant lucrũ, malũt quotidie vitæ periculo se committere, quàm iniusto lucro abstinere. Vos autem, licet obsecrent ac supplicent, nequaquam ipsorum misereamini; sed ciuium po..us, qui horũ fraude interierũt; & mercatorum, in quos hi coniurarunt: quibus gratificabimini, animumq; ad bene de vobis merẽdum addetis, si pœnas de illis sumseritis. Alioqui eodẽ ipsos animo fore existimate, quo erant cùm intelligerent, caupones vos absoluisse, qui huc nauigantibus insidias se fecisse, erant confessi. Nec video quid plurib. opus sit. Nam de aliis delinquentibus ipsi accusatores interrogandi sunt, sed horũ improbitatẽ omnes nostis. Quapropter si vestra sententia ipsos plectatis, & æqua decernetis, & vilius frumentum emetis; sin minus, contrà.

VII. *Peroratio.*

LYSIÆ ADVERSVS PANcleonem, quod non sit Platæensis.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΠΑΓΚΛΕ΄ΩΝΟΣ, ὅτι οὐκ ἦν Πλαταιεύς.

ORATIO XXII.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Pancleon seruus, deserto domino Plataïs fugerat Athenas, vbi cùm aliquamdiu, vt peregrinus & liber vixisset, ac sua proteruia ciuibus Atheniensibus negotium facessere non desisteret; in ius vocatus est ad Polemarchum, velut peregrinus. At hic exceptione fori vsus Plataensem se dixit. Qua occasione, post diligentem inuestigationem, incidit tandem hic actor in ciuem Plataensem, qui seruum sibi diceret esse fugitiuum, nomine Pancleonem; cuius ætatem & artem cùm adiiceret, deprehensum est ea huic conuenire. Addit plura, quibus colligit Pancleonem esse seruum, & non ciuem Plataensem.

1. *Licet hinc colligere, seruilia ingenia, nisi seruitutis iugo contineantur, facile insolescere, & ad contumeliam prona esse. Asperius nihil seruo rerum imperito, vbi libertatem adeptus est. Propterea, vt Sirach ait Ecclesiast. cap. 33. vers. 25.* Cibaria, virga, & onus asino debetur; panis, disciplina, & opus seruo. Iugum & lorum curuant collum durum, *&c.*

MVLTA

ΠΟΛΛΑ' μὲν λέγειν, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ τουτουὶ τοῦ πράγματος οὔτ᾽ ἂν δυναίμην, οὔτέ μοι δοκεῖ δεῖν· ὡς δὲ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔλαχον τούτῳ Παγκλέωνι, οὐκ ὄντι Πλαταιεῖ, τοῦτο ὑμῖν πειράσομαι ἀποδεῖξαι. ὡς γὰρ ἀδικῶν με πολὺν χρόνον οὐκ ἐπαύετο, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ γναφεῖον ἐν ᾧ εἰργάζετο, προσεκαλεσάμην αὐτὸν πρὸς τὸν πολέμαρχον, νομίζων μέτοικον εἶναι. εἰπόντος δὲ τούτου ὅτι Πλαταιεὺς εἴη, ἠρόμην ὁπότε δημοτεύοιτο· παραινέσαντος τινὸς τῶν παρόντων προσκαλέσασθαι καὶ πρὸς τὴν φυλὴν ἧστινος εἶναι σκήπτοιτο. ἐπειδὴ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι Δεκελεόθεν, προσκαλεσάμενος αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς τῇ Ἱπποθωντίδι δικάζοντας, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ κουρεῖον τὸ παρὰ τοὺς Ἑρμᾶς, ἵνα οἱ Δεκελεῖς προσφοιτῶσιν, ἠρώτων, οὕς τε ἐξευρίσκοιμι Δεκελέων ἐπυνθανόμην εἴ τινα γιγνώσκοιεν Δεκελεόθεν δημοτευό-

MVLTA de hoc negotio dicere, Iudices, neque facilè possem, neq; mea quidem sententia, necesse est. Quod autem merito litem mouerim huic Pancleoni, quod Platæensis non sit, vobis demonstrare conabor. Hic enim cùm mihi iamdudũ negotium facessere non desisteret, ad fulloniã accessi in qua laborabat, &, quod aduenam existimarem, ad Polemarchũ vocaui. Cùm autem hic diceret, quod Platæensis esset, admonente ex præsentibus quodam, vt ad tribum, ex qua se esse fingebat, prouocarem; interrogaui, in qua populi illius tribu censeretur. Quo respondente, quod in Decelia, vocato ipso ad eos, qui tribui Hippothoontidi ius dicunt, veni ad tonstrinam, quæ est prope Mercuriales statuas, vbi Decelienses frequẽtes versantur; & quoscunq; ex Deceliensib. inueni, percunctatus sum, an aliquẽ suæ tribus nos-

I. *Exordio indicat breuitate se vsurum.*

Propositio.

Narratio.

sent Pancleonem? Post-
quam auté nemo ipsum
nosset, ac simul percepis-
sem, ipsum & in aliis cau-
sis apud Polemarchum
partim elapsum, partim
conuictum esse; constitui
& ego cum ipso lege age-
re. Inprimis vobis ex De-
celiensibus, quos dixi, te-
stes adducam; deinde &
alios, quos ex eis inueni
præsentes, qui ipsum a-
pud Polemarchũ & reum
fecerunt, & peregerunt.
Audiantur testes. TE-
II. STES. Atq; hisce persua-
sus ipsum apud Polemar-
chum reum feci: sed post-
quam exceptione fori v-
sus negaret Iudicem esse
legitimum; malui potius
videri alienus à volunta-
te iniuriæ, quàm acceptã
vlcisci iniuria. Et princi-
pio quidem Euthycritum
conueni, quem & Platæ-
ensiũ natu maximè gran-
dem, & huius rei præci-
puè gnarũ existimabam;
& quæsiui, cognosceret-
ne aliquem Hipparmo-
dori filium Pancleonem
nomine Platæésem? De-
inde, cùm ille mihi re-

μένον Παγκλέωνα. ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἔφασκεν γιγνώσκειν αὐτόν, πυθόμενος ὅτι καὶ ἑτέρας δίκας, τὰς μὲν φεύγοι, τὰς δ' ὀφλήκοι παρὰ τῷ πολεμάρχῳ, ἔλαχον καὶ ἐγώ. πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν Δεκελέων οὓς ἠρόμην μάρτυρας παρέξομαι· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων, τῶν λαχόντων τε δίκας αὐτῷ πρὸς τὸν πολέμαρχον καὶ καταδικασαμένων, ὅσοι τυγχάνουσι παρόντες. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἐκ μὲν τούτων πεισθεὶς πρὸς τὸν πολέμαρχον αὐτῷ τὴν δίκην ἔλαχον· ἐπειδὴ δέ μοι αὐτὴν ἀντεγράψατο μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι, περὶ πολλοῦ ποιούμενος μηδενὶ δόξαι ὑβρίζειν βούλεσθαι μᾶλλον ἢ δίκην λαβεῖν ὧν ἠδικήθην· πρῶτον μὲν Εὐθύκριτον, ὃν πρεσβύτατόν τε Πλαταιέων ἐγίγνωσκον, καὶ μάλιστα ᾤμην εἰδέναι, ἠρόμην εἴ τινα γιγνώσκοι Ἱππαρμοδώρου υἱὸν Παγκλέωνα Πλαταιᾶ· ἔπειτα δὲ ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀπε-

κρίνα-

κέλευσέ μοι ὅτι τὸν Ἱππαρμόδωρον μὲν γιγνώσκοι· υἱὸν δὲ ἐκείνῳ οὐδένα, οὔτε Παγκλέωνα οὔτε ἄλλον οὐδένα εἰδείη ὄντα, ἠρώτων δὴ καὶ τῶν ἄλλων ὅσους ᾔδειν Πλαταιέας ὄντας. πάντες οὖν ἀγνοοῦντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀκριβέστατα ἂν ἔφασάν με πυθέσθαι, ἐλθόντα εἰς τὸν χλωρὸν τυρὸν τῇ ἔνῃ καὶ νέᾳ. ταύτῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ἑκάστου ἐκεῖσε συλλέγεσθαι τοὺς Πλαταιέας. ἐλθὼν οὖν εἰς τὸν τυρὸν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐπυνθανόμην αὐτῶν εἴτινα γιγνώσκοιεν Παγκλέωνα πολίτην σφέτερον. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι οὐκ ἔφασαν γιγνώσκειν, εἷς δέ τις εἶπεν ὅτι τῶν μὲν πολιτῶν οὐδενὶ εἰδείη τοῦτο ὂν τὸ ὄνομα, δοῦλον μέντοι ἔφη ἑαυτοῦ ἀφεστῶτα εἶναι Παγκλέωνα τήν τε ἡλικίαν λέγων τὴν τούτου, καὶ τὴν τέχνην ᾗ οὗτος χρῆται. ταῦτ' οὖν ὡς ἀληθῆ ἐστι, τόν τε Εὐθύκριτον, ὃν πρῶτον ἠρόμην, καὶ τῶν ἄλλων Πλαταιέων ὅσοις προσῆλθον, καὶ τὸν

spondisset, quod Hipparmodorum quidẽ nosset, sed filiũ illi esse siue Pancleonem, siue quemuis alium ignoraret: interrogabam & alios quoscunque noram Platænses. At omnes huius nomen ignotum sibi esse fatebãtur: verùm exactissimè posse hæc à me inuestigari dixerunt, si pridie Calendas cuiuscunq; mensis ad viridẽ Tyrum proficiscerer; hoc enim die cuiusuis mensis illuc Platænses conuenire. Profectus igitur ad Tyrum hoc die, interrogabam ipsos, si quem ciuem suum Pancleonem cognoscerent? Ac alii quidem se non nosse affirmabant: at vnus quispiam, nulli quidem ciuium ait se scire id esse nominis; sed seruum suũ fugitiuum vocari Pancleonem, adiiciendo & ætatem huius, & artem quam exercebat. Atque hæc vera esse, & Euthycriti, quem primum interrogaui; & aliorum Platæensium, quos conueni; & eius,

qui huius se dominum asserebat, testimoniis docebo. Et obturata aqua, audiantur testes. TE-
III. STES. Paucis post diebus cõspicatus hunc Pancleonem duci à Nicomede, qui huius se dominũ esse asseruit, accessi; quidnam huic futurum esset, scire desiderans. Ac tunc quidem contentione inter ipsos sopita, nonnulli præsentium dixerunt, quod ipsi esset frater, qui ipsum in libertatem assereret. Hac de caussa sponsione facta, se, quod cõuenerat, præstituros, in forum abierunt. Postridie verò visum est mihi, tam huius exceptionis, quàm litis caussa, testibus assumtis, ad ipsum accedere; vt & eum, qui hunc in libertatem vindicaturus erat, agnoscerem; &, quid dicturus esset, audirem. At sponsionis huius caussa, neq; frater, neq; quispiam alius venit; sed mulier quædam asserens suum esse seruum, quæ

ὃς ἔφη δεσπότης τούτου εἶναι, μάρτυρας παρέξομαι· καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἡμέραις τοίνυν μετὰ ταῦτα οὐ πολλαῖς ὕστερον, ἰδὼν ἀγόμενον τουτονὶ Παγκλέωνα ὑπὸ Νικομήδους, ὃς ἐμαρτύρησεν αὐτοῦ δεσπότης εἶναι, προσῆλθον· βουλόμενος εἰδέναι ὁποῖόν τι περὶ αὐτοῦ πραχθήσοιτο. τότε μὲν οὖν ἐπειδὴ ἐπαύσαντο μαχόμενοι, εἶπόν τινες τῶν τούτῳ παρόντων ὅτι εἴη αὐτῷ ἀδελφὸς, ὃς ἐξαιρήσοιτο αὐτὸν εἰς ἐλευθερίαν· ἐπὶ τούτοις ἐγγυησάμενοι παρέξειν, εἰς ἀγορὰν, ᾤχοντο ἀπιόντες. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῆς τε ἀντιγραφῆς ἕνεκα ταυτησὶ καὶ αὐτῆς τῆς δίκης, ἔδοξέ μοι χρῆναι μάρτυρας λαβόντι παραγενέσθαι· ἵν' εἰδείην τόν τ' ἐξαιρησόμενον αὐτὸν, καὶ ὅ,τι λέγων ἀφαιρήσοιτο. ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐξηγγυήθη, οὔτε ἀδελφὸς, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἦλθε· γυνὴ δὲ φάσκουσα αὐτῆς αὐτὸν εἶναι δοῦλον, ἀμφισβη-

φισβητοῦσα τῷ Νικομήδει, καὶ οὐκ ἔφη ἐάσειν αὐτὸν ἄγειν. ὅσα μὲν οὖν αὐτόθι ἐρρήθη, πολὺς ἂν εἴη μοι λόγος διηγεῖσθαι· εἰς τοῦτο δὲ βιαιότητος ἦλθον οἵ τε παρόντες τούτῳ καὶ αὐτὸς οὗτος, ὥστε ἐθέλοντος μὲν τοῦ Νικομήδους, ἐθελούσης δὲ τῆς γυναικὸς ἀφιέναι, εἴτις ἢ εἰς ἐλευθερίαν τοῦτον ἄγοι, ἢ φάσκοι ἑαυτοῦ δοῦλον εἶναι, τούτων οὐδὲν ποιήσαντες, ἀφελόμενοι ᾤχοντο. ὡς οὖν τῇ τε προτεραίᾳ ἐπὶ τούτοις ἐξηγγυήθη, καὶ τότε βίᾳ ᾤχοντο ἀφελόμενοι αὐτόν, μάρτυρας παρέξομαι ὑμῖν. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ῥᾴδιον τοίνυν εἰδέναι ὅτι οὐδ' αὐτὸς Παγκλέων νομίζει ἑαυτὸν μὴ ὅτι Πλαταιέα εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ ἐλεύθερον. ὅστις γὰρ ἐβουλήθη βίᾳ ἀφαιρεθεὶς, ἐνόχους καταστῆσαι τοὺς ἑαυτοῦ ἐπιτηδείους τοῖς βιαίοις, μᾶλλον ἢ κατὰ τοὺς νόμους εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐξαιρεθεὶς, δίκην λαβεῖν παρὰ τῶν ἀγόντων αὐτόν,

cum Nicomede contendebat; neq; permissuram se aiebat, vt hunc abduceret. Sed nimis prolixũ foret ipsorum hic inter se altercationes referre: verùm eò violentiæ processerunt & hi qui huic aderant, & hic ipse; vt, quamuis volente & permittente tam Nicomede quàm muliere ipsi liceret abire, si quispiam in libertatem ipsum assereret, aut seruum esse suum diceret: neutro tamen horũ præstito, cum ipso vi erepto abierint. Quod igitur pridie hac de caussa sponsiones factæ sint, & tunc vi erectum abduxerint, testibus docebo. Audiantur testes. TESTES.

IV. *Confirmatio ex ratione diffidentiæ petita.*

Facile igitur cognitu est, hunc Pancleonem suo ipsius iudicio non modò ciuem non esse Platæensem, sed ne liberum quidem. Qui enim maluit vi abduci, & necessarios suos legibus de vi obnoxios relinquere, quàm legitimè in libertatem asseri; & eos, à quibus in seruitutẽ abducebatur, vlcisci:

non dubium est, quin se seruum confessus sit, qui non ausus fuerit fideiussoribus exhibitis pro status conditione lege contendere. Quod igitur nõ sit Platæensis, ex his facile vos cognoscere arbitror. Quod autẽ hic ipse, qui se, suaq; optime nouerat, sibi persuasum habuerit, ne vobis quidem se ciuem videri Platæensem, ex iis quæ fecit, facile animaduertetis. In litis contestatione, quæ erat ipsi cum Aristodico hoc, contendenti apud Polemarchum causam sibi nõ esse dicendam, testimonio declaratũ est, ipsum non esse Platæensem: & instituit quidem actionẽ falsi aduersus hunc testẽ, sed minimè eam persecutus est, & ab Aristodico se conuinci permisit. Et cùm dies legitima iã præterisset, transactione, vt cõmodissimè potuit, facta, mulctam soluit. Atq; hæc vt vera sciatis, testes vobis exhibebo. TESTES. At priusquam cõuenisset inter ipsos, metuens Ari-

Aliud simile argumentũ.

οὐδενὶ χαλεπὸν γνῶναι ὅτι εὖ εἰδὼς ἑαυτὸν ὄντα δοῦλον, ἔδεισεν ἐγγυητὰς καταστήσας περὶ τοῦ σώματος ἀγωνίσασθαι. ὅτι μὲν οὖν Πλαταιεὺς εἶναι πολλοῦ δεῖ, οἶμαι ὑμᾶς ἐκ τούτων σχεδόν τι γινώσκειν· ὅτι δὲ οὐδ᾽ οὗτος, ὃς ἄριστα οἶδε τὰ αὑτοῦ, ἡγήσατο δόξαι ἂν ὑμῖν εἶναι Πλαταιεύς, ἐξ ὧν ἔπραξε, ῥᾳδίως μαθήσεσθε. ἐν τῇ ἀντωμοσίᾳ γὰρ τῆς δίκης ἣν αὐτῷ ἔλαχεν Ἀριστόδικος οὑτοσί, ἀμφισβητῶν μὴ πρὸς τὸν πολέμαρχον εἶναί οἱ τὰς δίκας, διεμαρτυρήθη μὴ Πλαταιεὺς εἶναι. ἐπισκεψάμενος δὲ τῷ μάρτυρι οὐκ ἐπεξῆλθεν, ἀλλ᾽ εἴασε καταδικάσασθαι αὐτὸν τὸν Ἀριστόδικον. ἐπεὶ δὲ ὑπερήμερος ἐγένετο, ἐξέτισε τὴν δίκην, καθότι ἔπεισε. καὶ τούτων, ὡς ἀληθῆ ἐστι, μάρτυρας ἐγὼ παρέξομαι ὑμῖν. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Πρὶν τοίνυν ταῦτα ὁμολογηθῆναι αὐτῷ, δείσας τὸν Ἀριστόδικον,

δίκον, μεταστὰς ἐντεῦθεν Θήβησι μετῴκει. καίτοι οἶμαι εἰδέναι ὑμᾶς ὅτι εἴπερ ἦν Πλαταιεύς, πανταχοῦ μᾶλλον ἢ Θήβησιν ἦν εἰκὸς αὐτὸν μετοικῆσαι. ὡς οὖν ᾤκει πολὺν χρόνον, τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. καί μοι ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἐξαρκεῖν μοι νομίζω τὰ εἰρημένα, ὦ ἄνδρες δικασταί. ἐὰν γὰρ διαμνημονεύητε, οἶδ᾽ ὅτι τά τε δίκαια καὶ τἀληθῆ ψηφιεῖσθε, καὶ ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι.

ſtodicũ hinc Thebas migrauit. Scire autem vos exiſtimo, quod, ſi Platæenſis eſſet, quouis potius (vt erat æquum) q̃ Thebas migraturus fuiſſet. Quod verò diu ibi commoratus ſit, teſtibus probabo. TESTES. Arbitror dicta mihi ſufficere, Iudices, quorum ſi memineritis, non dubito quin iuſta & vera ſitis decreturi, quod, vt faciatis, vos rogo.

Quod Thebani eſſent Plataenſib. maximè inimici.

V.

LYSIÆ ORATIO XXIII.

Ad delationem; quod, cùm impotens non esset, à Republica pecuniam acciperet.

ΛΥΣΙΟΥ ΠΡΟ'Σ ΤΗ'Ν ΕΙ'ΣΑΓΓΕΛΊΑΝ,

ὑπὸ τοῦ μὴ δίδοσθαι τῷ ἀδυνάτῳ ἀργύριον.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVM. RESPONSIONIS LYSIÆ.

Reus hic LYSIAS, cùm multis in rebus bene de Repub. meritus esset, ac postea grauibus ærumnis & corporis debilitate oppressus vitæ necessariis destitueretur; honorario à Republ. accepto, propter beneficiorum memoriam, alebatur. Quæ res cùm ipsi apud nonnullos inuidiam conciliasset, exortus est, qui bonum virum apud Senatum accusaret, quod iniuriâ is frueretur pecunia publica, qui & corpore valeret & artem calleret, qua se alere posset. Ad quæ quomodo respondeat, hac Oratione licet cognoscere. Deinde & aliis calumniis occurrit, quod ab aduersario contumeliosus, violentus, & proteruus esset dictus; declarans hæc vitia in suam fortunam non cadere. Adhæc cùm aduersarius infamare ipsum conatus esset, quod nonnulli parum frugi domum ipsius frequentarent, in eo quoque se purgat; ac colligit, nullam esse caussam ob quam hoc honorario à Repub. concesso priuari debeat.

1. *Obseruare hic licet laudabilem Atheniensium consuetudinem, qui tenuioris fortunæ viris, quorum industria, in Republica negotiis fideliter obeundis, enituerat, dono aliquo honorario subueniebant. Nec dubium est quin hac ratione tam studium & diligentia, quam integritas*

hoīte

hodie multorum acui possit; si videant non dubium suæ industriæ & sinceritati paratum subsidium.

2. *Abominabile malum est inuidia, quæ vt malis gaudet alienis, ita tristatur commodis. Hoc monstrum peperit humano generi mortem, terribilium omnium terribilissimum:* Inuidiâ *enim* diaboli mors introiuit in orbem. *Nequaquam tamen se degenerem videri vult hæc pestis, quæ semper summa petit, & optima quæque venenoso morsu inuadit: & sæpe ita cæco impetu inuadit, vt, dum alteri nocere studet, se quoque malis inuoluat. Mauult ipsa malis & incommodis premi, quàm alium secum videre ab incommodo liberum. Illud tamen vnum habet laudabile, quod auctorem suum quouis supplicio dignissimum strenuè puniat;*

Alterius quando rebus macrescit opimis,
Vesanusq; furor rodendo viscera torquet.

Πολλοῦ δέω χάριν ἔχειν, ὦ βουλή, τῷ κατηγόρῳ, ὅτι μοι παρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα τουτονί. πρότερον οὐκ ἔχων πρόφασιν ἐφ' ἧς τοῦ βίου λόγον δοίην, νυνὶ διὰ τοῦτον εἴληφα. καὶ πειράσομαι τῷ λόγῳ τοῦτον μὲν ἐπιδεῖξαι ψευδόμενον ἐμαυτὸν δὲ βεβιωκότα μέχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπαίνου μᾶλλον ἄξιον ἢ φθόνου. διὰ γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι δοκεῖ παρασκευάσαι τόνδε μοι τὸν κίνδυνον οὗτος, ἢ διὰ φθό-

Accusatori meo iustas agere gratias non possum, Senatores, quod hanc mihi actionē intenderit; quod, cùm antea reddendi vitæ rationē occasio mibi deesset; nunc eam per hunc nactus sim. Conaborq; oratione hunc quidem falsum ac mendacē demonstrare, me verò in hunc vsq; diem ita vixisse, vt laude magis quàm inuidia dignus videri queam. Nulla n. alia caussa apparet præter inuidiam propter quā me in hoc discrimen ad- 1. *Exordium à gratulatione, quod nactus sit occasionem reddēdi vitæ suæ rationem.*

Accusatori suo odium conciliat. duxit. Atqui quisquis inuidet eis, qui ab aliis digni misericordia existimãtur, à qua tandẽ prauitate vobis huiusmodi videtur alienus? Si enim pecuniæ caussa id facit, calumniator est: sin autẽ vt inimicũ suum me vlciscitur, opinione sua fallitur. Nunquam n. propter eius improbitatem ipso aut amico aut inimico vsus sum. Atque hinc, Senatores, istius inuidiam in me accensam esse patet, quod, quãuis tali oppressus sim calamitate, inter ciues tamen hoc ipso [accusatore] habear præstantior. Persuadeo n. mihi, Senatores, corporis incõmoda, animi studiis ac moribus rectè curari posse. Si enim ingeniũ & animus eadem qua corpus calamitate grauetur, quęnam erit inter me, & hunc ipsum [accusatorem meũ] differentia? De his igitur

I. hactenus. De quibus autem me dicere conuenit, quam fieri potest breuissimè commemorabo. Inquit enim accusator, iniuriâ me accipere pecuniã à Rep.

II. *Propositio.*

νον. καίτοι ὅστις τούτοις φθονεῖ οὓς οἱ ἄλλοι ἐλεοῦσι, τίνος ἂν ὑμῖν ὁ τοιοῦτος ἀποσχέσθαι δοκεῖ πονηρίας; εἰ μὲν γὰρ ἕνεκα χρημάτων, συκοφαντεῖ με· εἰ δ' ὡς ἐχθρὸν ἑαυτοῦ με τιμωρεῖται, ψεύδεται. διὰ γὰρ τὴν πονηρίαν αὐτοῦ, οὔτε φίλῳ οὔτε ἐχθρῷ πώποτε ἐχρησάμην αὐτῷ. ἤδη τοίνυν, ὦ βουλή, δῆλός ἐστι φθονῶν, ὅτι τοιαύτῃ κεχρημένος συμφορᾷ, τούτου βελτίων εἰμὶ πολίτης. καὶ γὰρ οἶμαι δεῖν, ὦ βουλή, τὰ τοῦ σώματος δυστυχήματα τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιτηδεύμασιν ἰᾶσθαι καλῶς. εἰ γὰρ ἐξ ἴσου τῇ συμφορᾷ καὶ τὴν διάνοιαν ἕξω, καὶ τὸν ἄλλον βίον διάξω, τί τούτου διοίσω; περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτά μοι εἰρήσθω. ὑπὲρ ὧν δέ μοι προσήκει λέγειν, ὡς ἂν οἷόν τε διὰ βραχυτάτων ἐρῶ. φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ παρὰ τῆς πόλεως ἀργύριον.

καὶ γὰρ

καὶ γὰρ τῷ σώματι δύνασθαι, καὶ οὐκ εἶναι τῶν ἀδυνάτων· καὶ τέχνην ἐπίστασθαι τοιαύτην, ὥστε καὶ ἄνευ τοῦ διδομένου τούτου ζῆν. καὶ τεκμηρίοις χρῆται τῆς μὲν τοῦ σώματος ῥώμης, ὅτι ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω· τῆς δ' ἐν τῇ τέχνῃ εὐπορίας, ὅτι δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν. Τὴν μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίαν, καὶ τὸν ἄλλον τὸν ἐμὸν βίον οἷος τυγχάνω, πάντας ὑμᾶς οἴομαι γινώσκειν· ὅμως δὲ κἀγὼ διὰ βραχέων ἐρῶ. Ἐμοὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ κατέλιπεν οὐδέν, τὴν δὲ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί. παῖδες δέ μοι οὔπω εἰσὶν οἵ με θεραπεύσουσι. τέχνην δὲ κέκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἣν αὐτὸς μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τὸν διαδεξόμενον δ' αὐτὴν οὔπω δύναμαι κτήσασθαι. πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἔστιν

quod corpore valeam, & non ſim ex numero inualidorũ, & artem calleam huiuſmodi, vt facile ſine eo, quod à Rep. recipio, viuere queam. Atque vt me corpore valere declaret, hoc vtitur argumento, quod in equum aſcendo: copiam verò, & ex arte facultates hinc declarat, quod in eorũ conſortio inueniar, qui ſumtibus tolerandis ſuffi iũt. Quamuis autem eam copiam, quæ mihi arte mea ſuppeditatur; omnemq; aliam vitæ rationé, qualis ea ſit, vobis notam arbitrer; ipſe tamen paucis dicere cõſtitui. Mihi quidem pater nullas reliquit facultates, matrem auté iam defunctam cùm alere deſierim iam tertius agitur annus. Liberos vero nondũ habeo, qui mihi inſeruiant, meiq; curã gerant: artem teneo, quæ parum vtilitatis mihi adfert, quamq; admodum ægrè ac difficulter exerceo; &, cui eã per manus tradam nõdum inuenio. Quæſtus autẽ mihi nul-

cui duæ rationes adiunguntur; quod corpore valeat, & opib. non deſtituatur.

Poſterioris rationis ſeu argumenti refutatio.

lus est pręter hunc, quem si adimatis, periculum erit ne tristissima opprimar fortuna. III. Nolite igitur, Senatores, cùm iusta sit vobis caussa seruãdi, inique me perdere; quæque iuniori magisq; valenti dedistis, nunc seniori & debiliori eripere. Nolite eos, quibus nullo malo affectis summam vestram misericordiam exhibuistis; nunc vel hostibus miserandos inhumaniter deserere: ne, si me iniuria affici permiseritis, alios meæ conditionis ad summam desperationem adigatis. Absurdũ enim foret, me, quando cum vno incommodo conflictabar, accepisse hanc pecuniam: nunc autem senectute, morbis, aliisque malis, quæ comitari solent, accedentibus, eadem priuari. Videtur autem inopiæ meæ extremitatem vnus ipse accusator manifestissime omnium demonstrare. Nam si ego actionis tra-

A minori ad maius.

ἄλλη πλὴν ταύτης· ἧς ἂν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ. μὴ τοίνυν, ἐπειδή γέ ἐστιν, ὦ βουλὴ, σῶσαί με δικαίως, ἀπολέσητε ἀδίκως· μὴ ἃ νεωτέρῳ καὶ μᾶλλον ἐρρωμένῳ ὄντι ἔδοτε, πρεσβύτερον καὶ ἀσθενέστερον γιγνόμενον ἀφέλησθε· μηδὲ πρότερον, καὶ περὶ τοὺς οὐδὲν ἔχοντας κακὸν, ἐλεημονέστατοι δοκοῦντες εἶναι, νυνὶ διὰ τοῦτον, καὶ τοὺς τοῖς ἐχθροῖς ἐλεεινοὺς ὄντας ἀγρίως ἀποδέξησθε. μηδέ με τολμήσαντες ἀδικῆσαι, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ὁμοίως ἐμοὶ διακειμένους ἀθυμῆσαι ποιήσητε. καὶ γὰρ ἂν ἄτοπον εἴη, ὦ βουλὴ, εἰ ὅτε μὲν ἁπλῆ μοι ἦν ἡ συμφορὰ, τότε μὲν φαινοίμην λαμβάνων τὸ ἀργύριον τοῦτο· νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα κακὰ προσγίνεταί μοι, τότε ἀφαιρεθείην. δοκεῖ δέ μοι τῆς πενίας τῆς ἐμῆς τὸ μέγεθος ὁ κατήγορος ἂν ἐπιδεῖξαι σαφέστατα μόνος ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἐγὼ κατασταθεὶς

χορηγὸς

χορηγὸς τραγῳδοῖς προσκαλεσαίμην αὐτὸν εἰς ἀντίδοσιν, δεκάκις ἂν ἕλοιτο χορηγῆσαι μᾶλλον ἢ ἀντιδοῦναι ἅπαξ. καὶ πῶς οὐ δεινόν ἐστι, νῦν μὲν κατηγορεῖν ὡς διὰ πολλὴν εὐπορίαν ἐξ ἴσου δύναμαι συνεῖναι τοῖς πλουσιωτάτοις· εἰ δ' ὧν ἐγὼ λέγω *τύχοι τις γινομένων, εἶναι τοιοῦτον καὶ ἔτι πονηρότερον; περὶ δὲ τῆς ἐμῆς ἱππικῆς, ἧς οὗτος ἐτόλμησε μνησθῆναι πρὸς ὑμᾶς, οὔτε τὴν τύχην δείσας, οὔτε ὑμᾶς αἰσχυνθεὶς, οὐ πολὺς ὁ λόγος. ἐγὼ γὰρ, ὦ βουλὴ, πάντας τοὺς ἔχοντάς τι δυστύχημα τοιοῦτο, ζητεῖν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν, ὅπως ὡς ἀλυπότατα μεταχειριοῦνται τὸ συμβεβηκὸς πάθος· ὧν εἷς ἐγὼ, καὶ περιπεπτωκὼς τοιαύτῃ συμφορᾷ, ταύτην ἐμαυτῷ ῥᾳστώνην ἐξεῦρον εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς μακροτέρας τῶν ἀναγκαίων. ὃ δὲ μέγιστον, ὦ

gicæ choragus electus, hunc aduocē vt meo nomine sumptus subministret; mallet decies choragi officio fungi, q̃ semel meo nomine sumtus suppeditare. Qua ratione igitur nō graue & iniquū videatur, me nunc ab isto accusari, quod ob magnā facultatum copiam cum ditissimis ex æquo vitam agam: quando tunc talis, aut etiam deterior [abiectiorq;] essem habendus, si eo, quod dixi, *officio fungerer? De mea verò equitatione, cuius iste coram vobis audet facere mentionē, neq; fortunā timens, neq; vos reueritus, non est quod multa dicātur. Ego enim, Senatores, omnes, qui aliquo incommodo grauantur, laborare & studere oportere existimo, vt q̃ minimo cum dolore partē affectam attrectent: Quorū cùm vnus ego sim, qui in huiusmodi calamitatē inciderim, hoc mihi mali leuamen inueni ad vias æquo longiores. Quod enim in equos ascendo,

* IV. *Prioris rationis cōfutatio.*

non mollitiei & insolentiæ, (vt hic dictitat) sed calamitatis [imbecillitatisque] caussa, hoc signo facillimè licet discere. Si mihi suppeterent diuitiæ, aliquò profecturus mulo potius vterer, quàm alienis equis. Nunc autem cùm illum mihi comparare nequeam, alienis equis vti cogor frequenter. Nam quî non videatur absurdum, Senatores, hunc ipsum, si me mulo vnquam vectũ viderit, id tacere: (At quid enim dixerit?) Conari autem vobis persuadere, ideo me esse validum, quod viles, iugoq; domitos equos ascendam? Planeque miror istum in me id quoque non accusare, ꝙ duobus scipionibus vtar, cùm alii vno sint contenti, quasi & hoc sit validorum. Atqui ego illis [& equis & scipionibus] eadem de caussa vtor.

V. Adeo vero excedit impudentia omnes homines, vt solus ipse vobis frequẽ.

βουλὴ, τεκμήριον, ὅτι διὰ τὴν συμφορὰν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ὕβριν (ὡς οὗτός φησιν) ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, ῥᾴδιόν ἐστι μαθεῖν. εἰ γὰρ ἐκεκτήμην οὐσίαν, ἐπ' ἀστράβης ἂν ὠχούμην. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἵππους ἀνέβαινον· νυνὶ δ' ἐπειδὴ τοιοῦτον οὐ δύναμαι κτήσασθαι, τοῖς ἀλλοτρίοις ἵπποις ἀναγκάζομαι χρῆσθαι πολλάκις. καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστιν, ὦ βουλὴ, τοῦτον αὐτὸν, εἰ μὲν ἐπ' ἀστράβης ὀχούμενον ἑώρα με, σιωπᾶν (τί γὰρ ἂν ἔλεγεν;) ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἠτημένους ἵππους ἀναβαίνω, πειρᾶσθαι πείθειν ὑμᾶς ὡς δυνατὸς εἴην; καὶ ὅτι μὲν δυοῖν βακτηρίαιν χρῶμαι, τῶν ἄλλων μιᾷ χρωμένων, μὴ κατηγορεῖν, ὡς καὶ τοῦτο τῶν δυναμένων ἐστίν· ὅτι δ' ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναβαίνω, τεκμηρίῳ χρῆσθαι πρὸς ὑμᾶς ὡς εἰμὶ τῶν δυναμένων; οἷς ἐγὼ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις χρῶμαι. τοσοῦτον δὲ διενήνοχεν ἀναισχυντίᾳ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων, ὥστε ὑμᾶς πειρᾶ-

πειρᾶται πείθειν, τοσούτους ὄντας εἷς ὤν, ὡς οὐκ εἰμὶ τῶν ἀδυνάτων ἐγώ. καίτοι εἰ τοῦτο πείσει τινὰς ὑμῶν, ὦ βουλή, τί με κωλύει κληροῦσθαι τῶν ἐννέα ἀρχόντων; καὶ ὑμᾶς ἐμοῦ μὲν ἀφελέσθαι τὸν ὀβολόν, ὡς ὑγιαίνοντος, τούτῳ δὲ ψηφίσασθαι πάντας, ὡς ἀναπήρῳ; οὐ γὰρ δή που τὸν αὐτὸν ὑμεῖς μὲν ὡς δυνάμενον ἀφαιρήσεσθε τὸ διδόμενον, οἱ δὲ, ὡς ἀδύνατον ὄντα, κληροῦσθαι κωλύσουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε ὑμεῖς τούτῳ τὴν αὐτὴν ἔχετε γνώμην, οὔθ' οὗτος εὖ ποιῶν. ὁ μὲν γὰρ, ὥσπερ * ἐπὶ κλήρου τῆς συμφορᾶς οὔσης, ἀμφισβητήσων ἥκει, καὶ πειρᾶται πείθειν ὑμᾶς ὡς οὐκ εἰμὶ τοιοῦτος οἷον ὑμεῖς ὁρᾶτε πάντες· ὑμεῖς δὲ (ὃ τῶν εὖ φρονούντων ἔργον ἐστὶ) μᾶλλον " πιστεύσατε τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς, ἢ τοῖς τούτου λόγοις. λέγων δ' ὡς ὑβριστής εἰμι

tissimis persuadere conetur, me nõ esse ex numero impotentium. Quanquam, si id quibusdã vestrum persuadet, Senatores, quid me in numerum nouẽ Magistratuum sorte admitti prohibet? (obolo mihi quidẽ ademto, tanquam valido, huic vero suffragiis omniũ concesso, tanquam mutilo.) Neq; enim futurum arbitror, vt nonnulli vestrum mihi tanquã valido adimant pecuniam benignitate Reip. concessam; alii vero me velut impotentem & debilem in sortem nõ admittant. Verùm neque vobis eadẽ cum isto est sentẽtia, neq; istius animus cum vestra cõcordat beneficentia. Siquidem hic venit disceptaturus de mea imbecillitate, tanquã de re aliqua *incerta; conaturq; vobis persuadere, quod reuera talis non sim, qualis vobis omnibus appareo. Vos autem (vt prudentes decet) plus oculis vestris, quàm orationi huius credere debetis. Cum a, dicit me

Ad alias calumnias responsio.

contumeliosum, violentum, nimisque proteruum, quasi appellare velit formidabilem, veracem indicat, sed minimè mitem; vt sic agendo nō mentiatur.

VI. Ego vero, Senatores, existimo vos accurate dignoscere oportere, cui hominum generi concedatur esse contumelioso, cui nequaquam. Neque enim pauperib. & inopia pressis conuenit contumeliose agere; sed iis, qui ampliores, quàm vsus requirit, facultates possident: non corpore debilibus, sed qui virium suarum robori maxime cōfidunt: Non ætate iam prouectis, sed iuuenibus & iuuenili animo obsecundantibus. Diuites siquidē pecuniis mulctarum pericula redimunt, pauperes autem præ inopia, qua premuntur, sibi moderari coguntur. Sicut & iuniores quidē venia digni habentur à senioribus; at alii si delin-

καὶ βίαιος, καὶ λίαν ἀσελγῶς διακείμενος, ὥσπερ εἰ φοβερὸν ὀνομάσαι μέλλων, ἀληθῆ λέγει, ἀλλ' οὐκ αὖ πάνυ πρᾶον. ὡς μηδὲ ψεύσηται ταῦτα ποιήσων. ἐγὼ δ' ὑμᾶς, ὦ βουλή, σαφῶς οἶμαι δεῖν διαγινώσκειν, οἷς τ' ἐγχωρεῖ τῶν ἀνθρώπων ὑβρισταῖς εἶναι, καὶ οἷς οὐ προσήκει. οὐ γὰρ πενομένους καὶ λίαν ἀπόρως διακειμένους ὑβρίζειν εἰκὸς, ἀλλὰ τοὺς πολλῷ πλείω τῶν ἀναγκαίων κεκτημένους· οὐδὲ τοὺς ἀδυνάτους τοῖς σώμασιν ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα πιστεύοντας ταῖς αὐτῶν ῥώμαις· οὐδὲ τοὺς ἤδη προβεβηκότας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους, καὶ νέαις ταῖς διανοίαις χρωμένους. οἱ μὲν γὰρ πλούσιοι τοῖς χρήμασιν ἐξωνοῦνται τοὺς κινδύνους, οἱ δὲ πένητες ὑπὸ τῆς παρούσης ἀπορίας σωφρονεῖν ἀναγκάζονται· καὶ οἱ μὲν νέοι συγγνώμης ἀξιοῦνται τυγχάνειν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, τοῖς δ' ἑτέροις ἐξαμαρτά-

νουσιν,

νουσιν, ὁμοίως ἐπιτιμῶσιν ἀμφότεροι· καὶ τοῖς μὲν ἰσχυροῖς ἐγχωρεῖ, μηδὲν αὐτοῖς πάσχουσιν, οὓς ἐὰν βουληθῶσιν ὑβρίζειν, τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐκ ἔστιν οὔτε ὑβριζομένοις ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, οὔτε ὑβρίζειν βουλομένοις περιγίνεσθαι τῶν ἀδικουμένων. ὥστε μοι δοκεῖ ὁ κατήγορος εἰπεῖν περὶ τῆς ἐμῆς ὕβρεως, οὐ σπουδάζων, ἀλλὰ παίζων· οὐδ' ὑμᾶς πεῖσαι βουλόμενος ὡς εἰμὶ τοιοῦτος, ἀλλ' ἐμὲ κωμῳδεῖν βουλόμενος, ὥσπερ τι καλὸν ποιῶν. ἔτι δὲ καὶ συλλέγεσθαί φησιν ἀνθρώπους ὡς ἐμὲ πονηροὺς καὶ πολλοὺς, οἳ τὰ μὲν ἑαυτῶν ἀνηλώκασι, τοῖς δὲ τὰ σφέτερα σώζειν βουλομένοις ἐπιβουλεύουσιν. ὑμεῖς δὲ ἐνθυμήθητε πάντες ὅτι ταῦτα λέγων, οὐδὲν ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ὅσοι τέχνας ἔχουσιν· οὐδὲ τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων μᾶλλον, ἢ τῶν ὡς τοὺς ἄλλους δη-

quant, ab vtriſq; culpantur. Eadem ratione qui viribus valent, facile adducũtur, vt proterue petulanterq; ſe gerant nulla ipſi iniuria affecti, aduerſus quoſcunq; velint: Debiliores autẽ neq; ſi iniuriam accipiant, vlciſci; neque ſi iniuriam facere velint, euadere eorum manus poſſunt, quos læſerunt. Videtur itaq; accuſator nõ ſerio, ſed ioco de mea proteruia ac contumelia dicere; nõ vt vobis perſuadeat, me prædictis eſſe vitiis obnoxium, ſed vt me velut in comœdia traducat; quaſi in eo aliquid laude dignũ preſter. Ad hæc autem & quoſdã prauos domũ meam frequentare ait, & non paucos, qui ſua dilapidarunt, ac ob id aliorũ ſuæ rei rationem habentium fortunis imminent ac inſidiantur. At vos cogitate, hæc non magis dicta eſſe in me, quàm in quemuis alium quacunq; arte imbutũ: neq; magis in eos, qui meam domũ viſitant, quàm qui ad alios artifi-

VII. *Alia, de domũ Rei frequentantibus, calumnia, quã diluit.*

ces accedunt. Nemo enim vestrum est, qui non aliquò ire cõsueuerit, hic quidem ad seplasiam, illi vero ad tonstrinam, nõnulli ad sutrinã, alii quocunq; res tulerit: ac plurimi quidem foro proximos adeunt: pauciores vero lõgius à foro remotos. Itaq; si quis improbitatem eorum arguat, qui ad me ingrediuntur, hũc liquet illos quoque carpere, qui ad alios se recipiunt: Quod si illos; omnes ergo Athenienses. Omnes enim frequentare & commorari consueuistis, alius alio in loco. Atqui non video, cur nimis solicitè ad singula quæq; respondendo vobis diutius velim esse molestus. Si enim ad grauissima respondi, quid opus est in nugis, vt hic fecit, seriam operam ponere?

VIII. Ego verò vobis omnib. Senatores, supplico, vt eodem, quo antehac, erga me animo sitis: neque quod vnicum mihi a for-

μιουργούς. ἕκαστος γὰρ ὑμῶν εἴθισαι προσφοιτᾶν, ὁ μὲν, πρὸς μυροπώλιον· οἱ δὲ, πρὸς κουρεῖον· ὁ δὲ, πρὸς σκυτοτομεῖον· ὁ δ' ὅπη ἂν τύχῃ· καὶ πλεῖστοι μὲν ὡς ἐγγυτάτω τῆς ἀγορᾶς κατεσκευασμένους, ἐλάχιστοι δὲ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπέχοντας αὐτῆς. ὥστ' εἴ τις ὑμῶν πονηρίαν καταγνώσεται τῶν ὡς ἐμὲ εἰσιόντων, δῆλον ὅτι καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις διατριβόντων· εἰ δὲ κἀκείνων, ἁπάντων Ἀθηναίων. ἅπαντες γὰρ εἴθισθε προσφοιτᾶν καὶ διατρίβειν ἀλλοῦ γέ που. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ λίαν μὲν ἀκριβῶς ἀπολογούμενον πρὸς ἓν ἕκαστον ὑμῖν τῶν εἰρημένων, ἐνοχλεῖν πλείω χρόνον. εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγίστων εἴρηκα, τί δεῖ περὶ τῶν ὁμοίως τούτῳ φαύλων σπουδάζειν; ἐγὼ δ' ὑμῶν, ὦ βουλὴ, δέομαι πάντων, τὴν αὐτὴν ἔχειν περὶ ἐμοῦ διάνοιαν ἥνπερ καὶ πρότερον· μηδ' οὗ μόνου μεταλαβεῖν ἔδωκεν ἡ τύχη μοι

τῶν ἐν τῇ πατρίδι, τούτου διὰ τουτονὶ ἀποστερήσητέ με· μηδ᾽ ἃ πάλαι κοινῇ πάντες ἔδοτέ μοι, νῦν οὗτος εἷς †ὢν πείσῃ πάλιν ὑμᾶς ἀφελέσθαι. ἐπειδὴ γὰρ, ὦ βουλὴ, τῶν μεγίστων ἀρχῶν ὁ δαίμων ἐστέρησεν ἡμᾶς, ἡ πόλις ἡμῖν ἐψηφίσατο τοῦτο τὸ ἀργύριον, ἡγουμένη κοινὰς εἶναι τὰς τύχας τοῖς ἅπασι καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν. πῶς οὖν οὐκ ἂν * δικαιότατος εἴην, εἰ τῶν μὲν καλλίστων καὶ μεγίστων διὰ τὴν συμφορὰν ἀπεστερημένος εἴην· ἃ δ᾽ ἡ πόλις ἔδωκε, προνοηθεῖσα τῶν οὕτως διακειμένων, διὰ τὸν κατήγορον ἀφαιρεθείην; μηδαμῶς, ὦ βουλὴ, ταύτῃ θέσθε τῇ ψήφῳ. διὰ τί γὰρ ἂν καὶ τύχοιμι τοιούτων ὑμῶν; πότερον ὅτι δι᾽ ἐμέ τις εἰς ἀγῶνα πώποτε καταστὰς, ἀπώλεσε τὴν οὐσίαν; ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἂν εἷς ἀποδείξειεν. ἀλλ᾽ ὅτι πολυπράγμων εἰμὶ, καὶ θρασὺς καὶ φιλαπεχθή-

tuna datum in patria superest, propter hunc adimatis: neq; hic *vnus vobis persuadeat, vt quæ olim suffragiis omniū vestrum mihi cōcessa sunt, nūc rursus eripiatis. Cùm enim maximis Magistratibus siue fortuna, siue numinis voluntate exciderim: Respu. hanc mihi pecuniā decreuit, existimans cōmunem omnib. & *boni & mali fortunam esse. Quare quî nō essem *miserrimus, si splendidissimis maximisq; magistratibus per calamitatē exutus, per hunc accusatorem quoq; spolier eis, quę ciuitas reb. meis afflictis sic consulens largita est? Nequaquam, Senatores, hac ratione sententiam feratis. *Peroratio.* Quid n. caussæ est, cur vos in me tales tamq; iniqui esse debeatis? Vtrum quod quispiā vocatus in iudicium, per me facultatibus sit spoliatus? At id ne vnus quidē probarit. An, quod curiose nimis, calumniandi alios caussas inuestigem, quod contumax, factio-

ſuſq; ſim? At nequaquam talibus vitæ ſubſidiis ad huiuſmodi commoda me vti cõuenit. An quod inſolenter contumelioſus, & ad vim inferendam paratus? Atqui ne hoc quidem meus aduerſarius dixerit, niſi libeat ipſi & hoc, ſicut alia, mentiri. Sed ideo fortaſſis, quod triginta tyrannis Remp. regentibus, Magiſtratu functus multos ciues afflixerim. Atqui cum veſtro populo Chalcidem, quæ eſt in Euripo, profugi. Cumq; mihi licuiſſet cũ illis intrepide verſari in Republica, malui vnà vobiſcũ periculo me committere. Ne igitur, Senatores, me inſontem ſontium loco habete, ſed eandem cum aliis de me ferte ſententiam, ac mementote, quod neq; publicæ pecuniæ receptæ, neque Magiſtratus geſti rationem reddo, ſed oboli tantùm cauſſa hæc verba facio. Sic & vos iuſta iudicabitis, & ego,

μων; ἀλλ' οὐ τοιαύταις ἀφορμαῖς τοῦ βίου πρὸς τὰ τοιαῦτα τυγχάνω χρώμενος. ἀλλ' ὅτι λίαν ὑβριστὴς καὶ βίαιος; οὐδ' ἂν αὐτὸς φήσειεν, εἰ μὴ βούλοιτο καὶ τοῦτο ψεύδεσθαι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενόμενος ἐν δυνάμει, κακῶς ἐποίησα πολλοὺς τῶν πολιτῶν; ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔφυγον εἰς Χαλκίδα τὴν ἐπ' Εὐρίπῳ· καὶ ἐξόν μοι μετ' ἐκείνων ἀδεῶς πολιτεύεσθαι, μεθ' ὑμῶν εἱλόμην κινδυνεύειν ἁπάντων. μὴ τοίνυν, ὦ βουλή, μηδὲν ἡμαρτηκὼς, ὁμοίως ὑμῶν τύχοιμι τοῖς πολλὰ ἠδικηκόσιν· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ψῆφον θέσθε περὶ ἐμοῦ ταῖς ἄλλαις βουλαῖς· ἀναμνησθέντες ὅτι οὔτε χρήματα διαχειρίσας τῆς πόλεως, δίδωμι λόγον αὐτῶν, οὔτε ἀρχὴν ἄρξας οὐδεμίαν, εὐθύνας ὑπέχω νῦν αὐτῆς, ἀλλὰ περὶ ὀβολοῦ μόνον ποιοῦμαι τοὺς λόγους. καὶ οὕτως ὑμεῖς μὲν τὰ δίκαια γνώσεσθε πάντες, ἐγὼ δὲ

τούτων

τούτων ὑμῖν τυχὼν ἕξω τὴν χάριν· οὗτος δὲ τοῦ λοιποῦ μαθήσεται μὴ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐπιβουλεύειν, ἀλλὰ τῶν ὁμοίων αὑτῷ περιγίνεσθαι.

quæ iusta sunt, assecutus vobis habebo gratiam. Atque hic discet in posterum non amplius infirmioribus insidiari, sed cum sui similibus se committere.

ΛΥΣΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΤΑΛΥΣΕΩΣ ἀπολογία.

LYSIÆ ORATIO XXIIII. De popularis status euersione.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Triginta Tyranni Republica Athenienſium vi occupata; varia & ingentia ſcelera (vt paſſim in hiſce Orationibus ſæpe indicatum eſt) perpetrarunt, omniumque pene odium ſibi conciliarunt: quod & in nonnullos redundabat, licet innocentes, qui cum ipſis Triginta in vrbe morabantur. Quare tyrannis partim cæſis, partim fugatis, recuperata Democratia, varii aut proditæ aut deſertæ Reipublicæ ab Oratoribus accuſabantur. Sed ita in ſuis accuſationibus plerique ſe gerebant, vt priuati non publici commodi rationem habere viderentur. Nam ſiqui noxii & ſcelerati erãt accuſandi, ad iſtorum delicta nummis acceptis conniuebant: Qui autem nihil dabant, quamuis innoxii, hi erãt calumniæ proximi; hi populo aduerſi, hi ſtatum popularem euertiſſe dicebantur. Cuius rei exemplum hunc habemus hac oratione ſe excuſantem; qui, quod tempore Triginta-

virorum Athenis se continuisset, nec ciuitate pulsus esset, tanquam Tyrannidis & Oligarchiæ studiosus, populoque aduersus cum insimularetur, hac Oratione luculenter se purgauit. Inprimis non sua, sed triginta-tyrannorum crimina ab accusatoribus referri, & iactari asserit, à quibus ipse sit alienus. Deinde cui hominum generi conueniat, aut Oligarchiam aut Democratiam expetere, postquam declarauit, se nulli istorum oligarchiæ studentium numero posse aggregari, ostendit. Addit, nullo Magistratu se functum esse, sed in priuata vita modestiam seruasse; & petit à Iudicibus, ne sibi damno sit, quod indemnis triginta Tyrannorum manus euaserit: &, ne faciant illa, quæ ipsi Triginta-viris vitio vertunt; hoc est, ne eodem loco habeant omnes, qui in vrbe remanserant. Adhæc discordiâ Triginta-viros amisisse Principatum, admonet; quorum exemplo hos cautiores effectos, concordiâ incolumitatem suam tueri debere; eam aliquoties malignitate Oratorum fuisse labefactatam, sed prudentissimorũ consiliis restitutam & confirmatam. Inuehitur postremò acritèr in Oratorum illorum iniquitatem. Status est Inficialis.

1. *Animaduersione non indignum, quod, vt nunc Religionis, ita tunc Reipubl. administrationis forma multos excitauerit tumultus, multorum animos distraxerit; & variæ cædes, rapinæ, & bella intestina secuta sint. Dolendum est, multorum ingenia ita esse factiosa, nouitatis auida, & concordiæ, quietiq́ inimica; vt plebem rudem, & rerum ignaram, & ad deteriora semper pronam, ad omne nefas instigare non vereantur, quò turbulento suo animo morem gerant.*

2. *Fit non rarò, vt inter eos qui sunt eiusdem sectæ, factionis seu societatis, tanta oriatur contentio, siue ob æmulationem & inuidiam, siue ob leuem aliquam suspicionem, siue ob iniquissimorum calumnias; vt is qui falsis delationibus grauatur, iniuriæ impatiens ad contrariam factionem se recipiat.*

3. Potest

3. *Potentes sibi malè conscii, vbi accusantur, non iure, sed vi & armis caussam suam tuentur; vt satius interdum sit conniuere (si fieri queat) ad ipsorum delicta, modò ne magna pernicies sequatur; quàm crabrones irritando maius sibi incommodum accersere.* *Quamobrem* Qui nescit dissimulare, nescit regnare, *Rex quidam Galliæ vsurpare solebat.*

4. *Obseruare licuit & nobis, in funestissimis his nostri Belgii seditionibus, & bellis ciuilibus; quod turpium criminum rei, aut conuicti; obærrati, & facultatibus exuti, quibus mala res, spes multo deterior erat; Reip. nouam formam quæsierunt. Hi enim vetera oderant, noua optabant; odio rerum suarum mutari omnia studebant.*

5. *Qui alios ad rebellionem incitant, ac perseuerare ipsos in ea cupiunt; id maximè conantur, vt quàm grauissimè illos offendant, à quibus per rebellionem defecerunt: quò reditum in gratiam desperent, & iniuriarum sibi conscii diffidant; commissiq́; pœnas semper metuant; etsi delictorũ ἀμνηστία certissimo fœdere confirmetur.*

6. Inuidia, felicitatis comes, *vulgò dicitur, atque ita esse, quotidie experimur. Qui sua perdidit, inuidet ei, cui sua sunt salua. Edentulus vescentium dentibus inuidet. Deforme profectò naturæ humanæ, imò & diabolicæ vitium,* Inuidia; *quæ tolleretur, si omnium esset æqualis conditio. Qui alii feliciori se comparat, sibi videtur infelix, & alterius felicitas ipsi est dolori, iniquo crassi vulgi more;*

Est miser nemo, nisi comparatus,
Dulce in immensis posito ruinis
Neminem lætos habuisse vultus. *vt Seneca ait Tragicus.*

7. *Nihil tam firmum, quod discordia non dissoluat: nihil tam debile, quod concordiâ firmari nequeat. Sententia Sallustii planè aurea penitus animo, ne vnquam excidat, insculpenda,* Concordiâ res paruæ crescunt; discordiâ maximæ dilabuntur. *Hac vna sententia veluti qua-*

dam efficacissima theriaca, & præsentissimo antidoto vti licet ad plurima tam domestica, quàm Reipubl. mala curanda. Nec frustrabitur quisquis hoc remedio vtetur.

I.

1. *Beneuolentiam captat à Iudicum persona, de quibus bene sentit; & accusatores in odium vocat.*

EQuidem lubẽs vobis ignosco, Iudices, qui & huiusmodi orationes auditis, & quæ perpetrata sunt, recordamini: Ignosco, inquam, quod omnibus, qui in vrbe remanserunt, æquè indignemini. Sed accusatores non parum admiror, qui neglectis ad se pertinentibus, aliena curant. Quibus cùm liquidò constet, quinam nulli iniuriã fecerint, & qui multùm deliquerint; emolumẽti sui caussa vobis persuadere conantur, vt eodẽ loco nos omnes habeatis. Qui si persuadent sibi, ea in me accusasse, quæ ab ipsis triginta in Rempub. commissa sunt, dicendi imperitos eos existimo: Neq; enim minimam eorũ partem, quæ ab istis gesta sunt, narrauerunt: Sin autem, quasi ad me aliquid istorum spectet, de istis verba faciunt; demonstrabo

ὙΜῖΝ μὲν πολλὴν συγγνώμην ἔχω, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀκούουσι τοιούτων λόγων, καὶ ἀναμιμνησκομένοις τῶν γεγενημένων, ὁμοίως ἅπασιν ὀργίζεσθαι τοῖς ἐν ἄστει μείνασι· τῶν δὲ κατηγόρων θαυμάζω, οἱ ἀμελοῦντες τῶν οἰκείων, τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμελοῦνται· οἱ σαφῶς εἰδότες τοὺς μὴ ἀδικοῦντας, καὶ τοὺς πολλὰ ἐξημαρτηκότας, ζητοῦσι κερδαίνειν, ἢ ὑμᾶς πείθειν περὶ ἁπάντων ἡμῶν τὴν γνώμην ταύτην ἔχειν. εἰ μὲν οὖν οἴονται ἃ ὑπὸ τῶν τριάκοντα γεγένηται τῇ πόλει, ἐμοῦ κατηγορηκέναι, ἀδυνάτους αὐτοὺς ἡγοῦμαι λέγειν· (οὐδὲ γὰρ πολλοστὸν μέρος τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων εἰρήκασιν) εἰ δ', ὡς ἐμοί τι προσῆκον, περὶ αὐτῶν ποιοῦνται τοὺς λόγους, ἐπιδείξω

τούτους

τούτους μὲν ἅπαντας ψευδομένους, ἐμαυτὸν δὲ τοιοῦτον ὄντα οἷός περ αὖ τῶν ἐκ Πειραιέως βέλτιστος ἐν ἄστει μείνας ἐγένετο. δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς συκοφάνταις. τούτων μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶ, καὶ τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας εἰς αἰτίαν καθιστάναι (ἐκ τούτων γὰρ αὖ μάλιστα χρηματίζειν). τὸ ὑμέτερον δὲ, τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐξίσου τῆς πολιτείας μεταδιδόναι. οὕτω γὰρ αὖ τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι πλείστους συμμάχους ἔχοιτε. ἀξιῶ δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐὰν ἀποφανῶ συμφορᾶς μὲν μηδεμιᾶς αἴτιος γεγενημένος, πολλὰ δὲ κἀγαθὰ εἰργασμένος τὴν πόλιν καὶ τῷ σώματι καὶ τοῖς χρήμασι, ταῦτα γοῦν μοι παρ' ὑμῶν ὑπάρχειν, ὧν οὐ μόνον τοὺς εὖ πεποιηκότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, τυγχάνειν δίκαιόν ἐστι. μέγα μὲν οὖν ἡγοῦμαι τεκμήριον εἶναι ὅτι εἴπερ ἐδύναντο οἱ κατήγοροι ἰδίᾳ με

ipsos esse falsos; me verò non inferiorem optimo eorum, qui ex Piræo profecti, in vrbe commorantur. Rogo autem vos, Iudices, ne eodem sitis animo, quo sycophantæ; quorum est, etiam eos, qui nihil deliquerunt, in ius vocare: (hinc enim plurimũ ipsis accedit lucri) cùm vestrum sit, eos, qui nihil peccarunt, ex æquo Reipublicæ participes facere: quod ea ratione plurimos in constituta Republica socios sitis habituri. Et peto, Iudices, si nullius me incõmodi auctorem fuisse declarauero, sed in Rempublicam beneficia tam mea opera, quàm opibus contulisse; vt ea mihi à vobis tribuantur, quę non solum bene meritos, sed etiam eos qui malè meriti nõ sunt, impetrare conuenit. Illud autem non vulgare argumentũ existimo, quod si quippiam accusatione dignum priuatim à me

Propositio:

II. *Confirmatio, quod,*

Non vei, sed triginta-virorũ crimina accusata sint.

commissum reperissent; nequaquam triginta-virorum crimina mihi obiecissent; neq; putassent aliorum peccata per calumniam aliis esse assignanda; sed iniuriarum auctores potius puniendos. At nunc arbitrantur, odium in illos sufficere ad perdendos etiam eos, qui nihil mali commiserunt. Ego verò censeo neque æquum esse, siqui multa in Rempubl. beneficia cõtulerint, eorum alios obtinere præmia, & assequi gratiam: neque, siqui multa iniqua patrarint, ea insontibus probro & crimini
2. dari. Satis enim magnus est eorum numerus, qui inimico sunt in Rempublicam animo, quique sibi lucro ducunt, quod iniquis aliqui accusationibus circumueniantur.

Cur nonnulli oligarchiã, aliĩ democratiam appetant.

Cæterùm adnitar vobis ostendere, quibusnam ciuium existimem conuenire, vt Oligarchiam appetant; & quibus, vt De-

ἀδικοῦντας ἐξελέγξαι, οὐκ ἂν τὰ τῶν τριάκοντα ἁμαρτήματα ἐμοῦ κατηγόρουν, οὐδ᾽ ἂν ᾤοντο χρῆναι ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων ἑτέρους διαβάλλειν, ἀλλ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι. νῦν δὲ νομίζουσι τὴν πρὸς ἐκείνους ὀργὴν ἱκανὴν εἶναι καὶ τοὺς μηδὲν κακὸν εἰργασμένους ἀπολέσαι. ἐγὼ δὲ οὐχ ἡγοῦμαι δίκαιον εἶναι, οὔτε εἴτινες τῇ πόλει πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι γεγένηνται, ἄλλους τινὰς ὑπὲρ τούτων τιμὴν ἢ χάριν κομίσασθαι παρ᾽ ὑμῶν· οὔτ᾽ εἴτινες πολλὰ κακὰ εἰργασμένοι εἰσὶν, εἰκότως ἂν δι᾽ ἐκείνους τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας ὀνείδους καὶ διαβολῆς τυγχάνειν. ἱκανοὶ γὰρ οἱ ὑπάρχοντες ἐχθροὶ τῇ πόλει, καὶ μέγα κέρδος νομίζοντες εἶναι τοὺς ἀδίκως ἐν ταῖς διαβολαῖς καθεστηκότας. πειράσομαι δ᾽ ὑμᾶς διδάξαι, οὓς ἡγοῦμαι τῶν πολιτῶν προσήκειν ὀλιγαρχίας ἐπιθυμεῖν καὶ δημοκρατίας.

τίας. ἐκ τούτου γὰρ καὶ ὑμεῖς γνώσεσθε, κἀγὼ περὶ ἐμαυτοῦ τὴν ἀπολογίαν ποιήσομαι· ἀποφαίνων ὡς οὔτε ἐξ ὧν ἐν δημοκρατίᾳ, οὔτε ἐξ ὧν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πεποίηκα, οὐδέν μοι προσῆκον κακόνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ. πρῶτον μὲν οὖν ἐνθυμηθῆναι χρὴ ὅτι οὐδείς ἐστιν ἀνθρώπων φύσει οὔτε ὀλιγαρχικὸς, οὔτε δημοκρατικὸς, ἀλλ' ἥτις ἂν ἑκάστῳ πολιτεία μὴ συμφέρῃ, ταύτην προθυμεῖται μεθιστάναι. ὥστε οὐκ ἐλάχιστον ἐν ὑμῖν ἐστὶ μέρος, ὡς πλείστους ἐπιθυμεῖν τῶν παρόντων νυνὶ πραγμάτων. καὶ ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχει, οὐ χαλεπῶς ἐκ τῶν πρότερον γεγενημένων μαθήσεσθε. σκέψασθε γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοὺς προστάντας ἀμφοτέρων πολιτειῶν, ὁσάκις δὴ μετεβάλοντο. οὐ Φρύνιχος μὲν καὶ Πείσανδρος, καὶ οἱ μετ' ἐκείνων δημαγωγοὶ, ἐπειδὴ πολλὰ εἰς ὑμᾶς ἐξήμαρτον

mocratiam. Hinc enim & vos rē facilius cognoscetis, & ego me purgabo; declarando, quod neque ob ea quæ in populari ſtatu, neq; ob ea quę in paucorum principatu feci, animo à veſtra multitudine alieno me eſſe cōueniat.
III. Ac principio perpendere oportet, quod nemini à natura inſitum ſit, vt aut popularem ſtatum, aut paucorum principatum amet; ſed, quicunq; Reipub. ſtatus cuique maximè confert, hūc conatur ſtabilire. Adeo vt non minimū momenti in vobis ſit, vt plurimi in præſenti Reipub. adminiſtratione acquieſcāt. Quod ita eſſe, haud difficulter ex eis, quæ elapſo iam tempore contigerunt, diſcetis. Conſiderate, Iudices, vtriuſque politiæ præfectos, quoties mutauerint ſententiam. Nūnquid Phrynichus & Piſandrus, & qui poſt illum fuerunt Reipublicæ adminiſtratores,
3. poſtquam grauibus delictis vos offendiſſent,

quorum pœnam metuebant, prioré ὀλιγαρχίαν induxerunt? multi quoque ex quadringẽtis cum eis, qui Piræum occupauerant, in vrbem redierũt? Nonnulli etiam illorum, qui eos expulerant, nunquid inter ipſos triginta fuerũt? Sunt & ex iis nõnulli, qui Eleuſinem fuerunt relegati, qui quamuis nobiſcum vrbe erant egreſſi, cum ipſis tamen eam ſunt populati. Non eſt difficile igitur intellectu, Iudices, quod nõ politiæ cauſa inter ipſos fuerint cõtentiones, ſed priuati cõmodi gratia. Ex his igitur vos ſententiam de ciuibus ferre oportet, cõſiderando quomodo in Democratia ſe geſſerint, & inueſtigando an Reip. facie mutata, aliquid ipſis cõmodi accedere potuerit. Hac enim ratione veſtrum de ipſis iudicium fuerit equiſſimum.

Commodi cauſa plerique Reipub. mutationẽ quærũt: & quinam illi?

IV. Quapropter ego arbitror; quicunq; in Democratia da-
4. tis pœnis infames facti erant, aut opibus exuti, aut ſimili aliqua calamitate

τὰς περὶ τούτων δείσαντες τιμωρίας, τὴν προτέραν ὀλιγαρχίαν κατέστησαν; πολλοὶ δὲ τῶν "τριακοσίων μετὰ τῶν ἐκ Πειραιέως συγκατῆλθον; ἔνιοι δὲ τῶν ἐκείνους ἐκβαλόντων αὐτοὶ αὐτοῖς τῶν τριάκοντα ἐγένοντο; εἰσὶ δὲ οἵτινες τῶν Ἐλευσινάδε ἀπογραψαμένων, ἐξελθόντες μεθ' ὑμῶν, ἐπολιόρκουν μετ' αὐτῶν. οὔκουν χαλεπὸν γνῶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οὐ περὶ πολιτείας εἰσὶν αἱ πρὸς ἀλλήλους διαφοραί, ἀλλὰ περὶ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων ἑκάστῳ. ὑμᾶς οὖν χρὴ ἐκ τούτων δοκιμάζειν τοὺς πολίτας, σκοποῦντας μὲν ὅπως ἦσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ πεπολιτευμένοι, ζητοῦντας δὲ "εἴ τις αὐτοῖς ἐγίνετο ὠφέλεια πραγμάτων μεταπεσόντων. οὕτω γὰρ ἂν εἴη δικαιοτάτην κρίσιν περὶ αὐτῶν ποιεῖσθαι. ἐγὼ τοίνυν ἡγοῦμαι, ὅσοι μὲν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἄτιμοι ἦσαν, εὐθύνας δεδωκότες, ἢ τῶν ὄντων ἀπεστερημένοι, ἢ ἄλλῃ τινὶ συμφορᾷ τοιαύτῃ

κεχρη-

κεχρημένοι, προσήκειν αὐτοῖς ἑτέρας ἐπιθυμεῖν πολιτείας, ἐλπίζοντας τὴν μεταβολὴν ὠφέλειάν τινα αὐτοῖς ἔσεσθαι· ὅσοι δὲ τὸν δῆμον πολλὰ κἀγαθὰ εἰργασμένοι εἰσὶ, κακὸν δὲ μηδὲν πώποτε, ὀφείλεται δὲ αὐτοῖς χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν, μᾶλλον ἢ δοῦναι δίκην τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον τὰς τούτων ἀποδέχεσθαι διαβολάς· οὐδ' ἂν πάντες οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ὀλιγαρχικοὺς αὐτοὺς φάσκωσιν εἶναι. ἐμοὶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὔτ' ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ συμφορὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὐδεμία πώποτε ἐγένετο, ἀνθ' ἧστινος ἂν προθυμούμενος τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγῆναι, ἑτέρων ἐπεθύμουν πραγμάτων. ἐτριηράρχησα μὲν γὰρ πεντάκις, καὶ τετράκις νεναυμάχηκα, καὶ εἰσφορὰς ἐν τῷ πολέμῳ πολλὰς εἰσενήνοχα, καὶ τἆλλα λελειτούργηκα, οὐδενὸς χεῖρον τῶν πολιτῶν. καίτοι διὰ τοῦτο

inuoluti; illorum fuiſſe, aliam Reipubl. formam quærere, & ex rerũ mutatione aliquid vtilitatis ſperare. At quicunque populum multis & præclaris affecerunt beneficiis, & nullo vnquã malo; quibus gratiam à vobis referri æquius erat; quàm rerum geſtarũ ſupplicium ſumi; horum accuſationes nequaquã decet recipere; ne ſi omnes quidem Reipublicæ muneribus fungentes ipſos oligarchiæ ſtudioſos dicant. Mihi quidem, Iudices, neque publicè, neque priuatim illo tempore vllum accidit vnquam incõmodum, cur aut pręſentibus malis liberari, aut alio rerum ſtatu frui concupiſcerem. Triremium enim pręfecturam geſſi quinquies, quater claſſiariis præfui, contributiones graues tempore belli perſolui, neque vllo ciuiũ ſegnius in Reipublicæ miniſteriis verſatus ſum. Atque idcirco

grauiores, quàm à Rep. imperabantur, sumptus toleraui; vt & pluris à vobis fierem, &, si quid mihi aduersi accideret, Iudicibus vobis vterer æquioribus. Quorum omnium fructu in oligarchia priuatus fuissem. Neque enim iis, qui populo alicuius boni fuerãt auctores vllã ipsi referre volebant gratiam: sed eos potius, qui plurimis
5. vos malis affecerant, ad honores perducebant; hoc quasi fidei pignore accepto. Quibus omnibus animaduersis, oportet non horum verbis fidem adhibere, sed ex rebus ipsis, quid facere cuique consentaneũ sit, per-
V. spicere. Ego, Iudices, in numero trecentorum nõ fui: (quod si mentior, qui volet, accedens me redarguat.) Proinde neque quisquam demonstrabit, me, quamdiu hi fuerunt, aut de Repu. deliberasse, aut magistratu vllo functum esse. Atqui si, cùm liceret mihi fungi magistratu, nolui; à vobis

Qui in populum erãt iniquissimi, eos existimabant sibi fidelissimos tyranni.

πλείω τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως "προσταττομένων ἐδαπανώμην, ἵνα καὶ βελτίων ὑφ' ὑμῶν νομιζοίμην· καί, εἴ που μοί τις συμφορὰ γένοιτο, ἄμεινον ἀγωνιζοίμην. ὧν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἁπάντων ἀπεστερούμην. οὐ γὰρ τοὺς τῷ πλήθει ἀγαθοῦ τινος αἰτίους γεγενημένους, χάριτος παρ' αὐτῶν ἠξίουν τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς πλεῖστα κακὰ ὑμᾶς εἰργασμένους εἰς τὰς τιμὰς καθίστασαν, ὡς ταύτην παρ' ἡμῶν πίστιν εἰληφότες. ἃ χρὴ πάντας ἐνθυμουμένους, μὴ τοῖς τούτων λόγοις πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν ἃ ἑκάστῳ τυγχάνει πεπραγμένα. ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε ἐπὶ τῶν "τριακοσίων ἐγενόμην (ἢ τῶν κατηγόρων ὁ βουλόμενος παρελθὼν ἐλεγξάτω) τοίνυν οὐδ' ἐπειδὴ οἵδε κατέστησαν, οὐδείς με ἀποδείξει οὔτε βουλεύσαντα, οὔτε ἀρχὴν οὐδεμίαν ἄρξαντα. καίτοι εἰ μὲν ἐξόν μοι ἄρχειν, μὴ ἠβουλόμην, ὑφ' ὑμῶν

νυνὶ

νυνὶ τιμᾶσθαι δίκαιός εἰμι· εἰ δ' οἱ τότε δυνάμενοι μὴ ἠξίουν μοι μεταδιδόναι τῶν πραγμάτων, πῶς ἂν φανερώτερον ἢ οὕτω, ψευδομένους ἀποδείξαιμι τοὺς κατηγόρους; ἔτι τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων ἄξιον σκέψασθαι. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτον ἐμαυτὸν ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς παρέσχον, ὥστε εἰ πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοὶ, μηδένα ἂν ὑμῶν μηδεμιᾷ κεχρῆσθαι συμφορᾷ. ὑπ' ἐμοῦ γὰρ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ οὔτε ἀπαχθεὶς οὐδεὶς φανήσεται, οὔτε τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς τετιμωρημένος, οὔτε τῶν φίλων εὖ πεπονθώς. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν. εὖ μὲν γὰρ ποιεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ χαλεπὸν ἦν, ἐξαμαρτάνειν δὲ τῷ βουλομένῳ ῥᾴδιον. οὐ τοίνυν οὐδ' εἰς τὸν κατάλογον Ἀθηναίων καταλέξας οὐδένα φανήσομαι, οὐδὲ δίαιταν καταδιαιτησάμενος οὐδενὸς,

nunc honorem cõsequi, meritus sum: sin autem qui tunc rerũ potiebantur, me in administrationis consortium recipere noluerint, qua alia ratione clarius, quàm hac, accusatorum calumnias declarare queam? Præterea, Iudices, ex aliis meis factis vos de me statuere, æquum est. Talem enim ego me in Reipublicæ aduersitate præbui, vt, si omnes eodem mecum fuissent animo, nemo vnquam vllo laboraturus fuisset incommodo. Siquidem in oligarchia, nullus à me accusatus deprehenditur, nullus inimicorum supplicio affectus, neq; amicorum quisquam beneficio ornatus. Neque id mirum: difficile enim erat eo tempore bene facere; peccare autem, volenti facile. Hinc neque in ordinem quemquam Atheniensium redegisse cõuincar; neque arbiter meo arbitratu quemquá grauasse;

Innocentiã suam particulatim declarat.

neque ex veſtris calamitatibus locupletior euaſiſſe. Porrò ſi malorum auctoribus indignamini, conſentaneũ eſſet in nullo offendentes maiori in precio à vobis haberi.

A contrariis.

VI. Equidem in oligarchia, Iudices, mei ingenii maximum exhibui documentum. Qui enim tãta peccandi licentia oblata nihil peccaui, multo magis nunc me probũ præſtare conabor; cùm mihi conſtet, pœnam me non euaſurũ, ſi deliquero. Nam in ea ſemper ſum ſententia, vt & in oligarchia aliena putem nõ appetenda; & in democratia, quæ mea ſunt, libenter vobis eſſe impendenda.

6. Arbitror autem, Iudices, nequaquam ſuo merito vos odiſſe eos, quibus in oligarchia nihil accidit aduerſi; quamuis rectè iis ſuccenſeatis, qui in populum iniqui fuerũt; neque eos iure exiſtimare hoſtes, qui non fuerunt exſules; ſed, qui vos ex-

Petit ne ſibi damno ſit, quod indemnis euaſerit manus triginta tyrannorum.

οὐδὲ πλουσιώτερος ἐκ τῶν ὑμετέρων γεγονὼς συμφορῶν. καίτοι εἰ τοῖς τῶν γεγενημένων κακῶν αἰτίοις ὀργίζεσθε, εἰκὸς καὶ τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, βελτίους ὑφ' ὑμῶν νομίζεσθαι. καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μεγίστην ἡγοῦμαι περὶ ἐμαυτοῦ τῇ † δημοκρατίᾳ πίστιν δεδωκέναι. ὅστις γὰρ τότε οὐδὲν ἐξήμαρτον, οὕτω πολλῆς δεδομένης ἐξουσίας, ἦ που νῦν σφόδρα προθυμηθήσομαι χρηστὸς εἶναι· εὖ εἰδὼς ὅτι ἐὰν ἀδικῶ, παραχρῆμα δώσω δίκην. ἀλλὰ γὰρ τοιαύτην διὰ τέλους γνώμην ἔχω, ὥστε ἐν ὀλιγαρχίᾳ μὲν μὴ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀλλοτρίων, ἐν δημοκρατίᾳ δὲ τὰ ὄντα προθύμως εἰς ὑμᾶς ἀναλίσκειν. ἡγοῦμαι δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὐκ ἂν δικαίως ὑμᾶς μισεῖν τοὺς ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ μηδὲν πεπονθότας κακὸν, ἐξὸν ὀργίζεσθαι τοῖς εἰς τὸ πλῆθος ἐξημαρτηκόσιν· οὐδὲ τοὺς μὴ φυγόντας, ἐχθροὺς νομίζειν, ἀλλὰ τοὺς ὑμᾶς ἐκ-

βαλόντας· οὐδὲ τοὺς προθυμουμένους τὰ ἑαυτῶν σῶσαι, ἀλλὰ τοὺς τὰ τῶν ἄλλων ἀφῃρημένους· οὐδὲ οἳ τῆς σφετέρας αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα ἔμειναν ἐν τῷ ἄστει, ἀλλ' οἵτινες ἑτέρους ἀπολέσαι βουλόμενοι, μετέχον τῶν πραγμάτων. εἰ δὲ οἴεσθε χρῆναι, οὓς ἐκεῖνοι παρέλιπον ἀδικοῦντες, ὑμεῖς ἀπολέσαι, οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ἀπολειφθήσεται. σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶνδε, ὦ ἄνδρες δικασταί· πάντες γὰρ ἐπίστασθε ὅτι ἐν τῇ προτέρᾳ δημοκρατίᾳ, τῶν τὰ τῆς πόλεως πραττόντων πολλοὶ μὲν τὰ δημόσια ἔκλεπτον, ἔνιοι δ' ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἐδωροδόκουν· οἱ δὲ, συκοφαντοῦντες, τοὺς συμμάχους ἀφίστασαν. καὶ εἰ μὲν οἱ τριάκοντα τούτους μόνους ἐτιμωροῦντο, ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ὑμεῖς ἂν αὐτοὺς ἡγεῖσθε· νῦν δὲ, ὅτι ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις ἡμαρτημένων τὸ πλῆθος κακῶς ποιεῖν ἠξίουν, ἠγανακτεῖτε ἡγούμενοι δεινὸν εἶναι τὰ τῶν ὀλίγων

exules fecerunt; neque eos, qui se suaque seruare voluerunt, sed qui aliena rapuerunt: neque eos, qui suæ salutis gratia in vrbe remanserunt, sed qui, vt alios perderent, Reipubl. negotia susceperunt. Quod si putetis, quibus illi iniqui pepercerunt, eos vobis esse perdendos, iam nullus in ciuitate fiet reliquus. Animaduertere autem & VII. hæc oportet, Iudices, quę vos nosse omnes existimo, quod priori Democratia, eorum multi, qui Reipublicæ negotia tractarunt, publica furabantur; nonnulli in vestris caussis, muneribus corrumpebantur; alii suis calumniis socios à nobis alienabant. Qui si soli ipsis triginta pœnas dedissent, meritò ipsos iudicassetis viros bonos: nunc vero, quod pro illorum delictis in populum sæuierint, ægrè fertis, & censetis graue ac iniquum esse, paucorum

Non iniqua comparatio.

Felix quem faciũt aliena pericula cautum.

crimina vniuersæ Reipu. fieri communia. Nequaquam igitur horum vestigia vobis insequenda sunt, quos ab itinere recto videtis aberrasse. Neque enim deberis, quæ, dum vos sustinuistis, iniqua iudicastis; eadem, dum aliis facitis, ęqua putare: sed iam ab exsulio reuersi eandem de ipsis opinionẽ habere, quàm de vobis tunc exsulibus habebatis. Ex his enim firmissima nascetur concordia, & Respubl. fiet amplissima, & decreta vestra hostibus erunt tristissima.

VIII. Considerare etiam oportet, Iudices, quę ipsorum triginta tempore acciderunt, vt ex inimicorum delictis, vestra emendetis cõsilia. Quandiu enim audiebatis ipsos in ciuitate esse cõcordes, parua erat vobis spes reditus.

7. Postquam verò intellexistis ipsos ter mille in vrbe inter se dissidere, ciuiũ nonnullos esse proscriptos, ipsorum trigin-

Omissa pauca, quæ non videbantur quadrare.

Discordia

ἀδικήματα πάσῃ τῇ πόλει κοινὰ γίνεσθαι. οὔ τοίνυν ἄξιον χρῆσθαι τούτοις οἷς ἐκείνους ἑωρᾶτε ἐξαμαρτάνοντας. οὐδὲ ἃ πάσχοντες, ἄδικα ἐνομίζετε πάσχειν. ὅταν ἑτέρους ποιῆτε, δίκαια ἡγεῖσθε· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατελθόντες περὶ αὐτῶν γνώμην ἔχετε, ἥνπερ φεύγοντες περὶ ὑμῶν αὐτῶν εἴχετε. ἐκ τούτων γὰρ καὶ ὁμόνοιαν πλείστην ποιήσετε, καὶ ἡ πόλις ἔσται μεγίστη, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαρώτατα ψηφιεῖσθε. ἐνθυμηθῆναι δὲ χρὴ ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα γεγενημένων, ἵνα τὰ τῶν ἐχθρῶν ἁμαρτήματα ἄμεινον ὑμᾶς ποιήσῃ περὶ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν βουλεύσασθαι. ὅτε μὲν γὰρ ἀκούοιτε τοὺς ἐν ἄστει τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν, μικρὰς ἐλπίδας εἴχετε τῆς καθόδου, [*ἡγούμενοι τὴν ὑμετέραν ὁμόνοιαν μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τῇ ὑμετέρᾳ φυγῇ. ἐπειδὴ δὲ πυνθάνοισθε τοὺς μὲν τρισχιλίους στασιάζοντας, τοὺς δ' ἐκ τοῦ ἄστεος, τοὺς ἄλλους δὲ πόλεως ἐκκεκηρυγμένους, τοὺς δὲ τριά-

κοντα

κοντα μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας, πλείους ὄντας τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν δεδιότας ἢ τοὺς ὑμῖν πολεμοῦντας, τότ' ἤδη καὶ κατιέναι προσεδοκᾶτε, καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν λήψεσθαι δίκην. ταῦτα γὰρ τοῖς θεοῖς εὔχεσθε ἅπερ ἐκείνους ἑωρᾶτε ποιοῦντας, ἡγούμενοι διὰ τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν πολὺ μᾶλλον σωθήσεσθαι, ἢ διὰ τὴν τῶν φευγόντων δύναμιν κατιέναι. χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῖς πρότερον γεγενημένοις παραδείγμασι χρωμένους, βουλεύεσθαι περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· καὶ τούτους ἡγεῖσθαι δημοτικωτάτους, οἵτινες ὁμονοεῖν ὑμᾶς βουλόμενοι, τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένουσι, νομίζοντες καὶ τῆς πόλεως ταύτην ἱκανωτάτην εἶναι σωτηρίαν, καὶ τῶν ἐχθρῶν μεγίστην τιμωρίαν. οὐδὲν γὰρ ἂν εἴη αὐτοῖς χαλεπώτερον τούτων, ἢ πυνθάνεσθαι μὲν ὑμᾶς μετέχοντας τῶν πραγμάτων, αἰσθάνεσθαι δ' οὔ-

ta diuersas esse & pugnãtes sententias; plurimos vobis magis timere, q̃ inimicos aut aduersos esse; tum demum & vos redituros, & hostes aliquando pœnas daturos sperastis. Hæc enim vt fierent, à Diis petiueratis, quæ facere iam ipsos videbatis; vobis persuadentes quod ipsorum triginta improbitate longè facilius salutem consequeremini, quàm exsulum potentia in vrbem rediretis. Oportet igitur, Iudices, rerum præteritarum euentus & exempla intuendo, de futuris deliberare, & illos credere maximè populares, qui vestræ cõcordiæ studiosi iureiurando & pactis stare cupiunt; existimareq; tum maximam Reipubl. incolumitatem hac in re esse sitam, tum etiam maximam inimicorum perniciem. Nihil enim potest ipsis accidere grauius, quàm vos ita Rempublicam moderari, & ciues i-

principatũ amiserunt triginta-viri.

8. *Acerbitas imperii non diuturna.*

IX. *Concordiã, conseruandam Reipu. incolumitatem.*

ta ſe gerere; vt nulla ſit inter vos litigioſa contentio. Neque illud ignorare decet, Iudices, quod ipſi exſules, quamplurimos optent ciues accuſari, & ignominia notari, ſperantes eos ſibi fore ſocios, qui à vobis iniuria afficiuntur: & accuſatores apud vos velint eſſe gratioſos, quò plurimùm in ciuitate poſſint. Horum enim nequitiam ſuã

X. exiſtimant ſalutem. Conuenit autem & recordari eorum, quæ poſt quadringentos contigerunt; vnde facile cognoſcetis, quod, quæ hi ſuadent, nunquam vobis profuerint: quæ verò ego conſulo, vtriuſque Reipublicæ conſtitutioni cõferant. Tenetis enim Epigenem, & Diophanem, & Cliſthenem priuatim quidem ex Reipubl. damnis ſua ſibi collegiſſe commoda; publicè vero maximorum incommodorum fuiſſe auctores. Perſuaſerunt enim vobis

τῷ διακειμένους τοὺς πολίτας, ὥσπερ μηδενὸς ἐγκλήματος πρὸς ἀλλήλους γεγενημένου. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, ὅτι οἱ φεύγοντες, τῶν ἄλλων πολιτῶν ὡς πλείστους καὶ διαβεβλῆσθαι καὶ ἠτιμῶσθαι βούλονται· ἐλπίζοντες τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀδικουμένους, ἑαυτοῖς ἔσεσθαι συμμάχους· τοὺς δὲ συκοφάντας εὐδοκιμεῖν δέξαιντ' ἂν παρ' ὑμῖν καὶ μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει. τὴν γὰρ τούτων πονηρίαν, ἑαυτῶν ἡγοῦνται σωτηρίαν. ἄξιον δὲ μνησθῆναι τῶν μετὰ τοὺς τετρακοσίους πραγμάτων. εὖ γὰρ εἴσεσθε ὅτι ἃ μὲν οὗτοι συμβουλεύουσιν, οὐδεπώποτε ὑμῖν ἐλυσιτέλησεν· ἃ δ' ἐγὼ παραινῶ, ἀμφοτέραις ἀεὶ ταῖς πολιτείαις συμφέρει. ἴστε γὰρ Ἐπιγένην καὶ Διοφάνην καὶ Κλεισθένην, ἰδίᾳ μὲν καρπωσαμένους τὰς τῆς πόλεως συμφορὰς, δημοσίᾳ δὲ ὄντας μεγίστων κακῶν αἰτίους. ἐνίων μὲν γὰρ ἔπεισαν ὑμᾶς ἀκρίτων

ἀκρίτων θάνατον καταψηφίσασθαι, πολλῶν δὲ ἀδίκως δημεῦσαι τὰς οὐσίας· τοὺς δ᾽ ἐξελάσαι καὶ ἀτιμῶσαι τῶν πολιτῶν. τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν ὥστε τοὺς μὲν ἡμαρτηκότας ἀργύριον λαμβάνοντες ἀφιέναι, τοὺς δὲ μηδὲν ἠδικηκότας εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες ἀπολλύναι. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, ἕως τὴν μὲν πόλιν εἰς στάσεις καὶ τὰς μεγίστας συμφορὰς κατέστησαν, αὐτοὶ δ᾽ ἐκ πενήτων πλούσιοι ἐγένοντο. ὑμεῖς δὲ οὕτω διετέθητε· τοὺς μὲν φεύγοντας κατεδέξασθε, τοὺς δ᾽ ἀτίμους, ἐπιτίμους ἐποιήσατε· τοῖς δ᾽ ἄλλοις περὶ ὁμονοίας ὅρκους ὤμνυτε. τελευτῶντες δὲ, ἥδιον ἂν τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ἐτιμωρήσασθε, ἢ τοὺς ἄρξαντας ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ. καὶ εἰκότως, ὦ ἄνδρες δικασταί. πᾶσι γὰρ ἤδη φανερόν ἐστιν ὅτι διὰ τοὺς μὲν ἀδίκως πολιτευομένους ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ δημοκρατία γίνεται,

vt quosdam indicta causſa capitis damnaretis, nõnullorum bona iniquè publicaretis, alios verò eiiceretis, & contumelia afficeretis. Eo enim erant ingenio, vt iniquos pecunia accepta missos facerent; &, qui nihil deliquerant, ad vos vocatos condemnarent. Nec finem prius fecerunt, quàm in ciuitate seditiones excitassent, & in maxima eam incommoda adduxissent, ipsi vero è pauperibus diuites euasissent. At vos ita affecti estis, vt & exsules reciperetis, & ignominia notatos honori restitueretis, & aliis concordiam iureiurando confirmaretis, denique propensiores essètis ad puniendos eos, qui in Democratia alios calumniabantur, quàm qui in Oligarchia imperauerant. Nec iniuriâ, Iudices. Omnibus enim constat, quod ex iniquo eorum imperio, qui in paucorum principatu Reip. præfuerũt, popularis status nobis restitutus sit;

Semina seditionis.

ex calumniatoribus verò paucorũ principatus per occaſionẽ bis iam ſit exortus. Non decet itaque his ſæpe vti conſiliariis, quibus ne ſemel quidem credere profuit. Animaduertere etiam decet, quod qui ex Piræo profecti maximam ſibi gloriam ſummis periculis comparauerant, optimeque de vobis meriti erãt, oratione ad populum habita, non *raro hortati ſint, vt iuriiurando, & pactis conuentiſque maneret, cenſentes ea ratione popularem ſtatum commodiſſimè ſeruari: Atque iis, qui in vrbe remanſerant, præteritorum ſecuritatem concedi; & his qui ex Piræo venerant Reipubl. adminiſtrationem in longum tempus ſtabiliri. Quibus vos iuſtiore de cauſſa fidem habebitis, quàm his qui ab exſulio aliorum opera ſeruati, & in vrbem reuerſi calumniis ſe dederunt. Arbitror autem ſatis patuiſſe tam in Oli-

XI. *Litibus ſopiendis potius, quàm excitandis Rempu. ſeruari.*

*

διὰ δὲ τοὺς ἐν τῇ δημοκρατίᾳ συκοφαντοῦντας ὀλιγαρχία δὶς κατέστη. ὥστε οὐκ ἄξιον τούτοις πολλάκις χρῆσθαι συμβούλοις οἷς οὐδὲ ἅπαξ ἐλυσιτέλησε πειθομένοις. σκέψασθαι δὲ χρὴ ὅτι καὶ τῶν ἐκ Πειραιέως οἱ μεγίστην δόξαν ἔχοντες, καὶ μάλιστα κεκινδυνευκότες, καὶ πλεῖστα ὑμᾶς ἀγαθὰ εἰργασμένοι, πολλάκις ἤδη τῷ ὑμετέρῳ πλήθει * διελύσαντο τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένειν, ἡγούμενοι ταύτην δημοκρατίας εἶναι φυλακήν. τοῖς μὲν γὰρ ἐξ ἄστεος ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων ἄδειαν ποιήσειν, τοῖς δ' ἐκ Πειραιέως οὕτω πλεῖστον χρόνον τὴν πολιτείαν παραμεῖναι. οἷς ὑμεῖς πολὺ ἂν δικαιότερον πιστεύοιτε, ἢ τούτοις, οἱ φεύγοντες μὲν δι' ἑτέρους ἐσώθησαν, κατελθόντες δὲ συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν. ἡγοῦμαι δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τοὺς μὲν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας ἐμοὶ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων φανεροὺς γεγενῆσθαι καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ.

γαρχίᾳ καὶ ἐν δημοκρατίᾳ, ὁποῖοί τινες εἰσὶ πολῖται. τούτων δ' ἄξιον θαυμάζειν, ὅ,τι ἂν ἐποίησαν, εἴ τις αὐτοὺς εἴασε τῶν τριάκοντα γενέσθαι, οἱ νῦν δημοκρατίας οὔσης ταυτὰ ἐκείνοις πράττουσι· καὶ ταχέως μὲν ἐκ πενήτων πλούσιοι γεγένηνται, πολλὰς δὲ ἀρχὰς ἄρχοντες, οὐδεμιᾶς εὐθύνην διδόασιν· ἀλλ' ἀντὶ μὲν ὁμονοίας ὑποψίαν πρὸς ἀλλήλους πεποιήκασιν, ἀντὶ δὲ εἰρήνης πόλεμον κατηγγέλκασι. διὰ τούτους δὲ, ἄπιστοι τοῖς Ἕλλησι γεγενήμεθα. καὶ τοσούτων κακῶν καὶ ἑτέρων πολλῶν ὄντες αἴτιοι, καὶ οὐδὲν διαφέροντες τῶν τριάκοντα (πλὴν ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ὀλιγαρχίας οὔσης ἐπεθύμουν ὧνπερ οὗτοι δὲ καὶ δημοκρατίας τῶν αὐτῶν ὧνπερ ἐκεῖνοι) ὁμοίως οἴονται χρῆναι οὕτω ῥᾳδίως ὃν ἂν βούλωνται κακῶς ποιεῖν· ὥσπερ τῶν μὲν ἄλλων ἀδικούντων, ἄριστοι δὲ ἄνδρες αὐτοὶ γεγενημένοι.

garchia quàm Democratia quales illi sint ciues, qui eiusdē mecum sententiæ in vrbe remanserant. At horum caussa in admirationē merito rapi possumus, quidnam facturi fuissent, si in triginta-virorum numerum ipsos quispiam recepisset; cùm in democratiâ eadē, quæ ipsi, facere audeant. Qui è pauperibus subito facti sunt diuites; & magistratu sæpe functi nunquam eius rationem reddunt: qui pro concordia, suspiciones inter se serunt; pro pace bellum annunciant. Propter hos suspecti facti sumus omnibus Græcis. Et sicut tot malorum sunt auctores, aliorumque plurium, nec quippiam differūt ab ipsis triginta; nisi quod illi in oligarchia eadem quæ hi desiderabant, hi vero in democratia eadem quæ illi; ita & sibi licere oportere existimant, quemcumque velint, malo afficere; quasi aliis omnibus iniqua perpetrantibus soli ipsi sint viri boni.

XII.

Inuectiua in Rhetores.

neque est quod hos miremur, sed vos potius, qui putatis in ea Rep. statum esse popularem, in qua hi pro suo arbitrio omnia faciunt. In qua & pœnas dant non qui vestro populo sunt iniqui, sed qui suas facultates his nõ tradunt; qui mallent Rempublicam esse exiguam & infirmã, quàm aliorũ opera amplam & liberam, arbitrãtes sibi licere quicquid libet, propter ea quę in Piræo subierũt discrimina; verentes, ne si posthac ab aliis vestræ saluti bene consultum sit, ipsi *minori in precio habeantur, illi ad maiorem dignitatem promoueantur. Itaque id ipsum omnes conantur, vt ne quid boni per alios vobis accessisse videatur. Quod quidem non erit difficile volenti demonstrare; cùm ipsimet non dissimulent, sed erubescant potius, si non videantur mali; quorum partem vos videtis, partem ex multis aliis audi-
II. tis. Nos autem, Iudices,

καὶ τούτων μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν, ὑμῶν δὲ, ὅτι οἴεσθε μὲν δημοκρατίαν εἶναι, γίγνεται δὲ ὅ, τι ἂν οὗτοι βούλωνται. καὶ δίκην διδόασιν οὐχ οἱ τὸ ὑμέτερον πλῆθος ἀδικοῦντες, ἀλλ' οἱ τὰ σφέτερα αὐτῶν μὴ διδόντες· καὶ δέξαιντ' ἂν μικρὰν εἶναι τὴν πόλιν μᾶλλον, ἢ δι' ἄλλους μεγάλην καὶ ἐλευθέραν· ἡγούμενοι νῦν μὲν διὰ τοὺς ἐκ Πειραιέως κινδύνους αὐτοῖς ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούλωνται. ἐὰν δ' ὕστερον ὑμῖν δι' ἑτέρου σωτηρία γένηται, τούτους μὲν *ἐπιλύσεσθαι, ἐκείνους δὲ μεῖζον δυνήσεσθαι. ὥστε τὸ αὐτὸ πάντες ἐμποδών εἰσιν, ἐάν τι δι' ἄλλων ἀγαθὸν ὑμῖν φαίνηται. τοῦτο μὲν οὖν οὐ χαλεπὸν τῷ βουλομένῳ κατηγορῆσαι. αὐτοί τε γὰρ οὐκ ἐπιθυμοῦσι λανθάνειν, ἀλλ' αἰσχύνονται μὴ δοκοῦντες εἶναι πονηροί· ὑμεῖς δὲ τὰ μὲν αὐτοὶ ὁρᾶτε, τὰ δ' ἑτέρων πολλῶν ἀκούετε. ἡμεῖς δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί,

δίκαιον

δίκαιον μὲν ἡγούμεθ' εἶναι πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς πολίτας ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμμένειν· ὅμως δ' ὅταν μὲν ἴδωμεν τοὺς τῶν κακῶν αἰτίους δίκην διδόντας, τῶν τότε περὶ ἡμᾶς γενομένων μεμνημένοι, συγγνώμην ἔχομεν· ὅταν δὲ φανεροὶ γένησθε τοὺς μηδὲν αἰτίους ἐξ ἴσου τοῖς ἀδικοῦσι τιμωρούμενοι, τῇ αὐτῇ ψήφῳ πάντας εἰς...

æquum esse censemus, pactis cum omnibus ciuibus, & iureiurando stare. Quanquam si malorum auctores pœnas dare videamus, facile vobis ignoscamus, quando eorum, quæ tunc inter nos contigerunt, recordamur: sin autem tales vos declaretis, & innoxios æquè ac noxios ad supplicium rapiatis, & eodẽ calculo omnes ad, &c.

Deest finis huius Orationis.

LYSIÆ ORATIO XXV. De probatione Euandri.

ΛΥΣΙΟΥ ΠΕΡῚ ΤΗ͂Σ ΕΥ'ΑΝ'δρȣ δοκιμασίας.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Huius Orationis de probatione Euandri, *non tantùm Exordium, sed etiam Accusationis seu Confirmationis bona pars deesse videtur. Vt præcedenti Oratione defendebatur is, qui in Oligarchia nihil deliquerat; ita hic* Euander *accusatur, quòd in ea improbè se gesserit, & multa populo Athieniensi noxia designarit; eaq́ de causa non esse ipsum probandum, neque magistratui, quem ambibat, idoneum iudicandum, accusator contendit; quamuis & pater & ipse Euander multa Reipu. impenderint, & hic modestum se in Democratia præbeat. Docet patriæ sacrificia non neglectum iri, etsi hic repudietur; quem Democratiam euertisse constat: cùm in Oligarchia non solùm eques & Senator fuerit, verùm etiam grauiter in populum deliquerit. Quare non sine totius Reipub. dedecore ipsum ad magistratum admitti posse, præsertim cùm Laodamantis sententia Iudicum repudiati, & huius Euandri eadem sit caussa. Etsi hic reiiciatur, nequaquam tamen ideo damnari omnes, qui in vrbe remanserant; quod manifestum sit inter eos discrimen.*

1. *Non potest non laudari* δοκιμασία *hæc, & vitæ examen, cuius hic fit mentio, si legitimè adhibeatur, & vitio careat; cùm ad vitia exstirpanda destinetur.* Non exomni li-

omni ligno fit Mercurius, *ait Prouerbium. Et si in Olympicis ludis ad certamen nemo admittebatur, nisi parentibus & maioribus se docuisset natum honestis & omni infamiæ labe carentibus, quanto magis Reipub. rectoribus hoc idem conuenit obseruare? Habemus quidem adhuc huius* δοκιμασίας *vmbram. Examinantur hodie & probantur futuri artium magistri, futuri Medici, Iurisconsulti, Ordini sacro adscribendi; sed quotusquisque tanquam inidoneus reiicitur? Pene de omnibus Lesbiâ regulâ adhibitâ sententia profertur.*

2. *Si M. Cato Censorius hoc tempore vixisset, & huius caussæ Iudex sedisset, nihil procul dubio hac Oratione Euander promouisset. Dicere enim solebat Cato, se malle pro collato beneficio nullam reportare gratiam, quàm pro maleficio perpetrato non dare pœnas; censens ab impunitate plus periculi impendere Reipub. quàm ab ingrati animi crimine.*

3. *Rectè Isocrates Demonico suadet, vt in Magistratu constitutus nullius mali opera in rebus administrandis vtatur, quod prauorum delicta in ipsum essent redundatura. Vtinam & nunc idipsum à plerisque Principibus sedulò perpenderetur! Sed, vt verum fateamur, difficile est, sinceri licet animi Principem, versutissimorum technas omnes euitare posse.*

4. *In Orat.* pro Polystrato *proposuimus theorema Politicum:* Sitne ignoscendum viro bono, qui ad hoc vocatus, adiunxit se improbis iam rerum potientibus, *&c. Ad cuius alteram partem confirmandam hinc videtur posse sumi argumentum non inefficax. Nisi enim boni in vrbe malis fuissent permisti, nunquam Thrasybulo & cæteris exsulibus à Triginta-viris expulsis reditus in vrbem patuisset.* Pag. 323.

* * * * * * * * * * *

I.

Principium deeſt.

Exiſtimans exactam nũc inquiſitioné longo temporis interuallo tranſactam eſſe.
I. Quandoquidem non paucorum, nec leuium tibi delictorum conſcius es; quæ in illos commiſiſti; ſed ea nonnullos ipſorum eſſe oblitos, nec amplius recordaturos putas. Quæ profectò res mihi ſtomachũ mouet, quod hac ſpe fretus ad vos acceſſerit; quaſi alii eſſent, quos iniuria affecit, atque hi, qui hanc cauſſam ſunt iudicaturi; & non iidem, qui & iniuriam accepcrũt, & hæc audiunt. Sed horum culpa in vos eſt conferenda; quod non cogitetis, qua ratione hi ciuitate [noſtra] Lacedæmoniorum imperio ſubiecta, ne eiuſdem quidẽ ſeruitutis ſecum voluerunt vos eſſe participes, ſed ciuitate exegerunt: vos autem libertate ciuitati reſtituta, non ſolùm, vt libertate vobiſcum fruerentur, conceſſiſtis, ſed etiam iudicandi & concionandi de re cõ-

Iniquitas eorum, qui Remp. occupabant, triginta-virorum tempore.

Ἡγούμενος ἀκριβῆ νῦν τὴν δοκιμασίαν αὐτοῦ διὰ τὸν χρόνον ποιήσασθαι. ἐπεὶ σύνοιδα πολλὰ καὶ δεινὰ εἰς αὐτοὺς ἐξημαρτηκώς, ὧν ἐπιλελῆσθαι καὶ οὐδ' ἀναμνησθήσεσθαι ἐνίους αὐτῶν νομίζεις. ὃ δὴ ἀγωνιῶ καὶ ἀγανακτῶ, εἰ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι εἰς ὑμᾶς ἥκει πιστεύων· ὥσπερ ἄλλων μὲν τινῶν ὄντων τῶν ἠδικημένων, ἑτέρων δὲ τῶν ταῦτα διαψηφιουμένων, ἀλλ' οὐκ ἀμφότερα τῶν αὐτῶν καὶ πεπονθότων καὶ ἀκουσομένων. αἴτιοι δὲ τούτων ὑμεῖς ἐστέ. οὐ γὰρ ἐνθυμεῖσθε ὅτι οὗτοι μὲν, ὅτε ἡ πόλις ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἤρχετο, οὐδὲ τῆς αὐτῆς δουλείας ἡμῖν μεταδοῦναι ἠξίωσαν, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως ἐξήλασαν· ὑμεῖς δὲ ἐλευθέραν αὐτὴν ποιήσαντες, οὐ μόνον τῆς ἐλευθερίας αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικάζειν καὶ τοῦ ἐκκλησιάζειν περὶ τῶν κοινῶν

νῶν μετέδοτε. ὥστε εἰκότως ὑμῶν ταύτην τὴν εὐήθειαν καταγινώσκουσιν· ὧν εἷς οὗτος ὢν οὐκ ἀγαπᾷ εἴ τις αὐτὸν ἐᾷ τούτων μετέχειν, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἐκείνων δοῦναι δίκην, πάλιν ἄρχειν ἀξιοῖ. καὶ νυνὶ αὐτὸν ἀκούομεν, ὑπὲρ ὧν αὐτοῦ κατηγοροῦμεν, διὰ βραχέων ἀπολογήσεσθαι, ἐπισύροντα τὰ πράγματα, καὶ διακλέπτοντα τῇ ἀπολογίᾳ τὴν κατηγορίαν. λέξειν δὲ ὡς πολλὰ εἰς τὴν πόλιν ἀνηλώκασι, καὶ φιλοτίμως λελειτουργήκασι, καὶ νίκας πολλὰς καὶ καλὰς ἐν δημοκρατίᾳ νενικήκασι. καὶ ὅτι αὐτὸς κόσμιός ἐστι, καὶ οὐχ ὁρᾶται ποιῶν ἃ ἕτεροι ἐνταῦθα τολμῶσιν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν ἀξιοῖ. ἐγὼ δὲ πρὸς τούτους τοὺς λόγους οὐ χαλεπὸν οἶμαι ἀντειπεῖν. πρὸς μὲν τὰς λειτουργίας, ὅτι κρείττων ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ μὴ λειτουργήσας, ἢ τοσαῦτα τῶν ἑαυτοῦ ἀναλώ-

muni poteſtatẽ ipſis tribuiſtis. Quare meritò vos temeritatis condemnãt: quorũ hic vnus cum ſit, non acquieſcit, quod hiſce dictis frui liceat, ſed priuſquã magiſtratus geſti rationem reddidit, alio magiſtratu fungi poſtulat. Et nunc audimus, ad ea, quę breuiter & ſuccincte in ipſo accuſamus, prolixis rerum ambagib. reſponſurum, vt veſtros animos ab accuſatione auertat. Dicturum autem, 2.
quod [pater & ipſe] multa Reip. impenderint, multa in munerum publicorum ſplendore cõſumſerint, victoriis non paucis eiſq; magnificis in democratia potiti ſint: ꝙ modeſtum ſe præbeat, nec quæ alii audent, ab ipſo deſignari animaduertantur, ſed ſuarũ rerum curã gerat. At ego hiſce nõ difficulter reſponderi poſſe arbitror. Nam quod ad publica attinet miniſteria, dico; præſtitiſſe, patrẽ eius non eſſe functũ illis muneribus, quàm eis tãtam impendiſſe vim pe-

Occupatio, qua diluit ea quæ ab aduerſario adduci poterant.

cuniarum. His enim effectum est, vt populus ei fidem haberet, atq; ita tandem popularē statum euerteret. Adeo vt hæc [quæ præter munera publica gessit] laude sint digniora, q̃ donaria & encomia publicis functionibus comparata. Quod verò ad huius modestiam attinet, respondeo, Non esse inquirendũ, an nunc honestè se gerat, quando procaciter ipsi viuere nō licet: sed illud tempus potius respiciendũ, quo, dũ suo ipsi modo viuere licebat, improbè & proteruè in Republ. versatus est. Quod n. nunc nihil delinquat, his, qui obstiterunt, tribuendũ; quæ autem tunc contigerunt, ex huius, & horum qui permiserunt moribus profecta sunt. Itaq; si vitæ suæ examen ex illis fieri cupit, hæc respondēda sunt, ne insulsi ipsi esse videamini. Quod si orationē eo conuertant, vt dicant tempore vos excludi, quo minus alius in functionis sortē admittatur; necesse autem esse, si hic repudietur, con-

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ. Hor. lib. 1. epist. ad Quintium.

III.

Occupatio 2. qua negat patria sacra neglectum iri, si hic reiiciatur.

σας. διὰ γὰρ ταῦτα πιστευθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν· ὥστ' εἶναι ταῦτα τὰ ἔργα ἀειμνηστότερα ἢ τὰ ἐκ τῶν λειτουργιῶν αὐτῷ ἀναθήματα. πρὸς δὲ τὴν ἡσυχιότητα τὴν τούτου, ὅτι οὐ νῦν δεῖ αὐτὸν ἐξετάζειν εἰ σώφρων ἐστὶν, ὅτ' αὐτὸν οὐκ ἔξεστιν ἀσελγαίνειν· ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον σκοπεῖν, ἐν ᾧ ἐξὸν ὁποτέρως ἐβούλετο ζῆν, εἵλετο παρανόμως πολιτευθῆναι. τοῦ μὲν γὰρ νῦν μηδὲν ἐξαμαρτάνειν οἱ κωλύσαντες αἴτιοι· τῶν δὲ τότε γενομένων, ὁ τούτου τρόπος, καὶ οἱ τούτῳ ἐπιτρέπειν ἀξιοῦντες. ὥστε ἂν ἐκ τούτων δοκιμάζεσθαι ἀξιοῖ, ταῦτα χρὴ ὑπολαμβάνειν, μὴ εὐήθεις αὐτῷ εἶναι δοκῆτε. ἂν δὲ καὶ ἐπὶ τοιόνδε λόγον τράπωνται, ὡς ὁ χρόνος οὐκ ἐχώρει ἄλλον ἀποκληρῶσαι, ἀλλὰ ἀνάγκη, ἐὰν αὐτὸν ἀποδοκιμάσητε

ἀθυ-

ἄθυτα τὰ πάτρια ἱερὰ γίγνεσθαι· τάδ' ἐνθυμήθητε, ὅτι πάλαι ὁ χρόνος ἤδη παρελήλυθεν. ἡ γὰρ αὔριον ἡμέρα μόνη λοιπὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐστιν, ἐν ᾗ ταύτῃ τῷ Διῒ τῷ σωτῆρι θυσία γίγνεται· δικαστήριον δὲ παρὰ τοὺς νόμους δυνατὸν πληρωθῆναι. εἰ δὲ ταῦτα παρ' αὐτὸν οὕτως ὥστε γενέσθαι διαπέπρακται, τί προσδοκῆσαι δεῖ δοκιμασθέντ' αὐτὸν ποιήσειν, εἰ τὴν ἀξιοῦσαν ἀρχὴν πέπεικεν αὐτοῦ οὕνεκα παρανομῆσαι; ἆρ' ἂν ὀλίγα τοιαῦτα ἐν τῷ ἐνιαυτῷ διαπράξασθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἂν οἶμαι. ἔστι δ' ὑμῖν οὐ τοῦτο μόνον σκεπτέον, ἀλλὰ καὶ πότερον εὐσεβέστερον, τὸν βασιλέα καὶ τοὺς συνάρχοντας τὰ ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ἄρξειν ἱερὰ θῦσαι, ὡς καὶ πρότερον ἤδη γεγένηται· ἢ καὶ τοῦτον, ὃ οὐδὲ καθαρὸν εἶναι τὰς χεῖρας οἱ εἰδότες μεμαρτυρήκασι· καὶ πότερον ὑμεῖς ὀμόσαντε εἰς τὴν ἀρχὴν ἀδοκίμαστον κα-

ſueta patriæ ſacrificia negligi: cogitabitis iampridem tempus iuſtum præteriiſſe. Sola enim huius anni dies craſtina ſupereſt, qua Ioui ſeruatori ſacrificium offertur. At iudicium hoc extra ordinē poteſt abſolui. Quod ſi hæc omnia, vt ita fierent, hic procurauit, quid ipſum iam ad Magiſtratū admiſſum arbitramini facturum, vbi volenti Magiſtratui nunc perſuaſerit, vt ipſius cauſſa leges negligat? Nunquid ergo exigui momenti eſt; talia vnius anni ſpatio vt facta tranſactaq; ſint, procurare? Mihi profectò non videtur. Quanquam nō id ſolùm vobis conſiderandū ſit, ſed, vtrum ſit magis pium, Regem ipſum ſacrorum cum ſuis collegis, pro futuro Magiſtratu, vt olim fieri conſuetum eſt, victimas offerre; an hūc, quem ne puris quidē eſſe manibus teſtes rerū gnari affirmarunt? & vtrum vos iuraueritis, cum vos ad Magiſtratum euecturos, quem deprehēdiſtis

reprobum; an eum, qui inquiſitione facta magiſtratu dignus animaduertitur honoraturos?

IV. *Quare probationis lex instituta.*

Hæc cōſiderate, & illud etiam cogitate, quod, qui probationis legem tulit, eorum maximè gratia, qui in oligarchia magiſtratu aliquo functi ſunt, tulerit; iniquum eſſe exiſtimans hos, qui Democratiā euerterunt, rurſum munerib. publicis in eadem Rep. præeſſe, in quā tam turpiter & acerbè iniqui & contumelioſi fuerant. Itaq; non negligenter hoc probationis negotium tractare, neq; vilipendendo, minorē eius curam gerere, ſed diligenter potius obſeruare oportet; quod in legitimo & iuſto cuiuſq; imperio tam Reipubl. quàm vniuerſi populi ſalus conſiſtat.

* *Comparatione à minore ad maius Euandrum nō eſſe ad Magiſtratum admittendū.*

Quod ſi probatus iam, & in Senatum receptus eſſet, & *nomen eius inter eos, qui triginta-virorum tempore equitarunt, in tabulis deſcriptum inueniretur; etiam nullo accuſante, ipſum

στερήσειν, ἢ δοκιμάσαντες τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς στεφανώσειν. ταῦτα γὰρ σκοπεῖσθε· κἀκεῖνο ἐνθυμεῖσθε, ὅτι ὁ θεὶς τὸν περὶ τῶν "δοκιμασιῶν νόμον, οὐχ ἥκιστα περὶ τῶν ἐν ὀλιγαρχίᾳ ἀρξάντων ἕνεκεν ἔθηκεν· ἡγούμενος δεινὸν εἶναι, εἰ δι' οὓς ἡ δημοκρατία κατελύετο, οὗτοι ἐν αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ πάλιν ἄρξουσι, καὶ κύριοι γενήσονται τῶν νόμων καὶ τῆς πόλεως, ἣν πρότερον περιλαβόντες, οὕτως αἰσχρῶς καὶ δεινῶς ἐλωβήσαντο. ὥστ' οὐκ ἄξιον τῆς δοκιμασίας ὀλιγώρως ἔχειν. οὐδὲ, μικρὸν ἡγουμένους τὸ πρᾶγμα, μὴ φροντίζειν αὐτῆς, ἀλλὰ φυλάττειν· ὡς ἐν τῷ ἕκαστον δικαίως ἄρχειν ἥ τε πολιτεία καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος τὸ ὑμέτερον σώζεται. εἰ μὲν βουλεύσειν νυνὶ ἐδοκιμάζετε, καὶ ὡς ἱππευκότος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τριάκοντα, *ἄρμα ἐν ταῖς σανίσιν ἐνεγέγραπτο, ἢ ἄνευ κατηγόρου ἂν αὐτὸν

ἀπεδο-

ἀπεδοκιμάζετε· νυνὶ δὲ, ὅτε μὴ μόνον ἱππευκὼς μηδὲ βεβουλευκὼς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πλῆθος ἐξημαρτηκὼς φαίνεται, οὐκ ἂν ἄτοπον ποιήσαιτε εἰ [μὴ] τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντες περὶ αὐτοῦ φανεῖσθε." καὶ μηδὲν δὴ βουλεύσειν γε δοκιμασθεὶς πεντακοσιοστὸς ὢν, μετὰ τῶν ἄλλων ἐνιαυτὸν ἂν μόνον "ἐβούλευσας. ὥστε καὶ εἴ τι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐξαμαρτάνειν ἐβούλετο ῥαδίως ἂν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐκωλύετο. ταύτης δὲ τῆς ἀρχῆς ἀξιοῖ μόνος αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἄρχειν, καὶ μετὰ τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς τὸν ἅπαντα χρόνον τῶν μεγίστων κύριος γίνεσθαι. ὥστε ὑμῖν καθήκειν περὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς ἀκριβεστέραν τὴν δοκιμασίαν ἢ περὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν ποιεῖσθαι. εἰ δὲ μὴ, πῶς οἴεσθε τὸ ἄλλο πλῆθος τῶν πολιτῶν διακείσεσθαι, ὅταν αἴσθωνται, ὃν προσῆκε δίκας τῶν ἡμαρτημένων διδόναι, τοῦτον ὑφ' ὑμῶν τοιαύτης ἀρχῆς ἠξιωμένον; ἢ φόνου δι-

repudiaretis: Nunc autē cum non solum equitasse & Senatorem fuisse; sed & grauiter in populū deliquisse constet; nihil absurdi feceritis, *si (quo ipse in vos fuit) eodem vos in ipsum animo esse demonstretis. Et quidem si in Senatum receptus esset, quandoquidē quingentorum vnus fuisset, & cum reliquis annum solum Senator; facile, si quid eo tempore delinquere conatus esset, ab aliis prohibitus fuisset. *

V. *Non posse admitti sine Reip. periculo & dedecore.*

Huic autem Magistratui voluit ipse per se solus præesse, & cum Areopagitico consilio per omne tempus summam maximarum rerū habere potestatem: vt idcirco accuratiore opus sit probatione in hoc Magistratu, quàm in aliis. Quæ nisi adhibeatur, quo animo putatis reliquam ciuium multitudinem fore, vbi intellexerint, quem dare sui flagitii pœnas oportebat, hunc à vobis amplissimo Magistratu esse ornatum? & de capite al-

terius ferre sententiam, quem ab ipso Areopagitico consilio iudicari cõueniebat? Adhæc vbi viderint corona insignitũ, & pupillorum ac orphanorum creatum esse tutorem patronum, quorum nonnullis ipse (cùm in illorum numero esset) caussa fuerit, vt orphani fierent? An non putatis
3. ipsos ægrè laturos, & vobis illorum culpam esse
* *asscripturos, si fierent
* * quæ illis contigerunt temporibus, cum illorum multi in carcerem abducebantur, & indicta caussa ab his interficiebantur, aut patria exsulare cogebantur?
VI. Illud præterea cogitent, quod idem hic vir Thrasybulus in caussa fuerit, cur Laodamas tanquam inidoneus reiiceretur, & hic (quantum in ipso erat) reciperetur: cùm illum accusaret, hunc verò magno conatu defenderet, ac diceret, quo hic animo esset erga Rempublicam; & quorum ille malorum auctor fuisset Reipubl.

Argumentum à pari, Laodamas reiectus est, ergo & hic reiiciendus.

καὶ δικάζοντα, ὃν ἔδει αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλῆς κρίνεσθαι; καὶ πρὸς τούτοις ἴδωσιν ἐστεφανωμένον, καὶ ἐπικλήρων καὶ ὀρφανῶν κύριον γεγενημένον, ὧν ἐνίοις αὐτὸς, ὢν τοιοῦτος, τῆς ὀρφανίας αἴτιος γεγένηται; ἆρ' οὐκ οἴεσθε αὐτοὺς χαλεπῶς διακεῖσθαι, καὶ ὑμᾶς αὐτῶν αἰτίους ἡγήσεσθαι, ὅταν γνῶνται τὰ ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένα, ἐν οἷς αὐτῶν πολλοὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπήγοντο, καὶ ἄκριτοι ὑπὸ τούτων ἀπώλλυντο, καὶ φεύγειν τὴν σφετέραν αὐτῶν ἠναγκάζοντο; κἀκεῖνο προσενθυμηθῶσιν, ὅτι ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Θρασύβουλος αἴτιος γεγένηται Λαοδάμαντά τε ἀποδοκιμασθῆναι, καὶ τοῦτον δοκιμασθῆναι· τοῦ μὲν κατήγορος γενόμενος, ὑπὲρ τούτου δ' ἀπολογήσεσθαι παρασκευασάμενος, ὅπως πρὸς τὴν πόλιν διακεῖσθαι· καὶ πόσων αἴτιος αὐτῇ κακῶν γεγένηται ἢ πει-

ἢ πειθόμενοι πῶς ἂν οἴεσθε διαβληθῆναι; ὅτι μὲν γὰρ ὑμᾶς ᾤοντο ὀργισθέντας, Λαοδάμαντα ἀποδοκιμάσητε· ἐὰν δὲ αὐτὸν δοκιμάσητε, εἴσονται ὅτι οὐ δικαίᾳ γνώμῃ περὶ αὐτοῦ κέχρησθε. ἔστι δὲ τούτοις μὲν πρὸς ὑμᾶς ἀγών, ὑμῖν δὲ πρὸς ἅπασαν τὴν πόλιν, ἣ σκοπεῖ νυνὶ τίνα ὑμεῖς γνώμην περὶ αὐτῆς ἕξετε. καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἡγείσθω με Λαοδάμαντι χαριζόμενον κατηγορεῖν Εὐάνδρου, ὅτι φίλος ὢν τυγχάνει, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς πόλεως προνοούμενον. ῥᾴδιον δ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος μαθεῖν. "Λαοδάμαντι γὰρ συμφέρει τοῦτον δοκιμασθῆναι (οὕτω γὰρ ὑμεῖς μάλιστα διαβληθήσεσθε, καὶ δόξετε ἀντὶ δημοτικῶν ἀνθρώπων ὀλιγαρχικοὺς εἰς τὰς ἀρχὰς καθιστάναι) ὑμῖν δέ, τόνδε ἀποδοκιμάσαι. δόξετε γὰρ κἀκεῖνον δικαίως ἂν ἀποδοκιμάσαι· ἐὰν δὲ μηδὲ τόνδε, οὐδ' ἐκεῖ-

*Quibus cùm fidem adhibueritis, an putatis vos nulla maculandos infamia? Ac *tunc quidē existimabant vos ira percitos Laodamantem *repudiasse: *nunc autem si hunc ipsum probandum iudicaueritis, certò sibi persuadebūt, vos iniquo in illum animo fuisse. Et horum quidem caussa apud vos agitur, vestra verò apud vniuersum populū, qui studiose obseruat, quænā futura sit vestra de se sententia. Cæterùm nemo vestrum opinetur, me, in gratiā Laodamantis, Euandrum accusare, quod mihi amicus sit; sed vt vobis, ac Reip. consulam; quod res ipsa facile docebit. Laodamāti siquidem profuturū esset, hunc approbari; (ea enim ratione vos maximā subiretis infamiā, & pro popularibus videremini oligarchicos ad magistratum promouere) vobis autem prodesset hunc repudiari. Ita enim videbimini & illum merito reiecisse. Sin minus hunc, ne illū qui-

A metu infamiæ.

*
*
*
*

VII.

Προκατάληψις, *qua suspicioni occurrit.*

Occupatio, qua, quæ ab aduersario opponi poterant, dissoluit.

dem merito. Atqui ipsum dicturũ audio, quod hæc inquisitio non ad se solùm, sed ad vniuersam eorum multitudinem pertineat, qui in vrbe remãserant: de iuramẽtis quoque & pactis admoniturum, velut ex his sit collecturus, probandos etiã illos, qui in vrbe remanserunt. At ego pro populo breuiter huic respondere volo: Quod populus nõ idem sentiat, de omnibus, qui in vrbe restiterunt: sed de his, qui tam grauiter deliquerunt, idẽ quod ego; de aliis, contrà iudicat. Cuius rei signum est, quod nõ minore honore dignetur quosdam ipsorũ, quàm qui ad Phylen confluxerant, & Piræum occupauerant: Idque iustissima de caussa. De his enim solùm constat, quales se in Democratia præbuerint; quales autem in oligarchia futuri essent, nondum periculum fecimus. Alii vero in vtraq; Republica sufficiẽs sui specimen dedere, vt merito ipsis fidere liceat.

Distinctione adhibita, quid de his qui in vrbe remãserant, sentiendum sit, declarat.

νον δικαίως. καίτοιγε αὐτὸν ἀκούω λέξειν ὡς οὐ περὶ αὐτοῦ μόνον ἡ δοκιμασία ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν ἐν ἄστει μεινάντων· καὶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας ὑμᾶς ὑπομνήσειν, ὡς ἐκ τούτων προσληψόμενον αὐτὸν δοκιμαστὰς τοὺς ἐν ἄστει μείναντας. ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ πλήθους βραχέα πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν βούλομαι· ὅτι ὁ δῆμος οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχει περὶ πάντων τῶν ἐν ἄστει μεινάντων, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιαῦτα ἐξαμαρτανόντων, οἵαν ἐγὼ φημι δεῖν, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τὴν ἐναντίαν. τεκμήριον δέ· οὐ γὰρ ἐλάττους τούτων ἡ πόλις τετίμηκε τῶν ἐπὶ Φυλὴν ἐλθόντων, καὶ τὸν Πειραιᾶ καταλαβόντων. εἰκότως· τοὺς μὲν γὰρ ἴσασιν ὁποῖοί τινες ἐν δημοκρατίᾳ μόνῃ γεγένηνται, ὁποῖοι δ' ἂν τινες ἐν ὀλιγαρχίᾳ γένοιντο, οὔπω πεῖραν εἰλήφασι· παρὰ δὲ τούτων ἑκατέρας τῆς πολιτείας ἱκανὴν βάσανον ἔχουσιν, ὥστ' εἰκότως πιστεύειν·

καὶ ἡγοῦνταί γε, διὰ μὲν τοὺς τοιούτους συλληφθέντας, τότε ἀποθανεῖν, διὰ δὲ τοὺς ἄλλους τοὺς συλληφθέντας ἐκφεύγειν. ἐπεὶ εἴ γε τὴν αὐτὴν γνώμην ἅπαντες ἔσχον, οὔτ' ἂν φυγὴ, οὔτ' ἂν κάθοδος, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν ἂν τῶν γεγενημένων τῇ πόλει συνέβη. ἀλλὰ "καὶ τὸ ἄλογον δοκεῖ εἶναι παρά πασιν, ὅπως ποτὲ πολλοὶ ὄντες ὑπ' ὀλίγων τῶν ἐν Πειραιεῖ ἡττήθησαν, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῆς τούτων προνοίας γεγένηται. οὗτοι γὰρ εἵλοντο μετὰ τῶν κατελθόντων πολιτεύεσθαι μᾶλλον, ἢ μετὰ τῶν τριάκοντα Λακεδαιμονίοις δουλεύειν. τοιγάρτοι ἀντὶ τούτων αὐτοὺς ὁ δῆμος ταῖς μεγίσταις τιμαῖς τετίμηκεν, ἱππαρχεῖν καὶ στρατηγεῖν καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ αὐτῶν αἱρούμενοι· καὶ οὐδέποτε αὐτοῖς μετεμέλησε. καὶ διὰ μέν γε τοὺς πολλοὺς ἐξαμαρτόντας, τὰς δοκι-

Ac ipſorum [iniquorum] quidẽ opera exiſtimãt ſe in mortis diſcrimen fuiſſe adductos; aliorũ verò illorũ auxilio id effugiſſe. Quod ſi in eadem omnes [qui in vrbe remanſerãt] fuiſſent ſententia; neque vlla ciuium facta fuiſſet fuga, neq; patuiſſet reditus, neq; aliud quicquam eorũ, quæ facta ſunt, ciuitati eueniſſet. Nam & hoc quod præter omnem rationẽ accidiſſe videtur, quod multi, à paucis illis, 4. qui in Piræo erant, victi ſint, nõ aliunde, quàm ex ipſorum induſtria, & cõſilio profectum eſt. Hi n. maluerũt cum ipſis ad vrbem redeuntibus Repu. potiri, quàm cum Triginta-viris Lacedæmoniis ſeruire. Quarum rerum gratia maximis ipſos honoribus affecit populus, vt & equitum præfecti, & militiæ Duces eſſent, & pro populo legationes obirent: neq; vnquã tantæ erga hos benignitatis pœnituit. Et quidem propter frequẽtiam eorum, qui deliquerunt, inquiſi-

VIII. *Laus proborum, qui in vrbe remãſerant.*

tiones & examina instituta sunt: propter eos vero qui nihil tale cōmiserunt, eiusmodi fecerunt fœdera, vt ea pro populi salute putem cōseruanda.

IX. Atqui vestrum est considerare, Iudices, vtri fidem adhibendo in huius quæstionis probatione, melius Reip. sitis consulturi; mihine an Thrasybulo, qui istius caussam tuebitur. Qui profecto neque de me, neq; de patre, neque de maioribus quicquam habeat dicere, quo nostrum quenquā, à populo animo vnquam alieno fuisse declaret: nō me in oligarchicorum partibus fuisse; cùm aliquanto post tempore virilem togam sumserim: non patrē qui longè ante hanc discordiam in Sicilia Magistratu summo fungēs obiit: non maiores tyrannis obsecutos esse; quippe qui omni tempore aduersari eis, perstiterunt. Sed ne id quidē dicet, nos opes nostras in bello corrasisse, & nihil Reip. impendisse. Res enim con-

De se actor loquitur, seque aduersus calūnias munit.

μασίας εἶναι ἐψηφίσαντο· διὰ δὲ τοὺς μηδὲν τοιοῦτον πράξαντας, τὰς συνθήκας ἐποιήσαντο τοιαύτας, οἵας ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ δήμου ἀποκρίνομαι. ὑμέτερον δὴ ἔργον ἐστίν, ὦ ἄνδρες βουλευταί, σκέψασθαι ποτέρῳ ἂν πειθόμενοι περὶ τῆς δοκιμασίας ταύτης, ἄμεινον βουλεύσαισθε· πότερον ἐμοί, ἢ Θρασυβούλῳ, ὃς αὐτῷ ἀπολογήσεται. περὶ μὲν οὖν ἐμοῦ, ἢ τοῦ πατρός, ἢ τῶν προγόνων, οὐδὲν οὕτως εἰπεῖν ἕξει εἰς μισοδημίαν· οὔτε γὰρ ὡς ὀλιγαρχίας μετέχον (ὕστερον γὰρ τῶν χρόνων τούτων ἀνὴρ εἶναι ἐδοκιμάσθην) οὔθ' ὡς ὁ πατήρ. πρὸ γὰρ τῶν στάσεων πολὺ ἐν Σικελίᾳ ἄρχων ἐτελεύτησεν. οὐδ' ὡς οἱ πρόγονοι ὑπὸ τοῖς τυράννοις ἐγένοντο. στασιάζοντες γὰρ πρὸς αὐτοὺς τὸν ἅπαντα χρόνον διετέλεσαν. ἀλλὰ μὴν δὴ οὐδὲ τὴν οὐσίαν ἡμᾶς ἐν τῷ πολέμῳ φήσει κτήσασθαι, εἰς δὲ τὴν πόλιν οὐδὲν ἀνηλωκέναι. πάντα γὰρ τοὐν-

αντίον

αντίον, ἐν εἰρήνῃ ὀγδοήκοντα τάλαντα ἡμῶν ὁ οἶκος ἐγένετο, εἰς δὲ τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν ἐν τῷ πολέμῳ ἅπας ἀνηλώθη. ἐγὼ δὲ περὶ τούτου τρία ἔχω εἰπεῖν τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, ὥστ' ἄξιον εἶναι ἕκαστον ἔργον θανάτου. πρῶτον μὲν, ὅτι τὴν ἐν Βοιωτοῖς πολιτείαν, χρήματα λαβὼν, μετέστησε, καὶ τῆς συμμαχίας ἡμᾶς ταύτης ἀπεστέρησεν· ἔπειτα, ὅτι τὰς ναῦς προὔδωκε, καὶ τὴν πόλιν περὶ σωτηρίας βουλεύεσθαι πεποίηκεν· ἔπειτα, ὅτι παρὰ τῶν αἰχμαλώτων, οὓς αὐτὸς ἀπώλεσε, τριάκοντα μνᾶς ἐσυκοφάντησεν· οὐ φάσκων αὐτοὺς λύσεσθαι, εἰ μὴ τοῦτο αὐτῷ παρὰ σφῶν αὐτῶν παράσχοιεν. συνειδότες οὖν ἡμῶν ἑκατέρων τὸν βίον, πρὸς ταῦτα βουλεύεσθε ὁποτέρῳ χρὴ πιστεύειν περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας, καὶ οὕτως οὐκ ἐξαμαρτήσεσθε.

trario modo se habet. Nã in pace octoginta talentorum erat nobis res familiaris, quæ ad Reip. salutem in bello vniuersa consumta est. Cæterùm ego tria habeo de ipso, quæ commemorem, tanti singula momenti, vt vnumquodq; per se capitis pœnam mereatur. Primùm quidẽ quod in Bœotiis Reipu. formam, pecunia accepta, mutarit, & ea societate nos spoliarit. Deinde ꝙ naues prodiderit, & ciuitatem in eas angustias adegerit, vt nulla alia de re, quàm de sua salute sibi deliberandum putaret. Postremo quod à captiuis, quos ipse perdidit, triginta minas calumniis extorserit, affirmans se ipsos non dimissurum, nisi hæ sibi ab ipsis præberẽtur. Cum igitur vtriusq; nostrum vita sit vobis cognita & explorata, deliberate vtri potius de Euandri probatione, & ad Magistratum admissione fides sit adhibenda, atque ea ratione non fallemini.

X.
Aduersus Thrasybulũ Euãdri patronum.

Peroratio.

LYSIÆ ADVERSVS EPIcratem, & eos, qui cum ipſo legatione functi ſunt, Epilogus XXVI.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ἘΠΙΚΡΆτους καὶ τῶν συμπρεσβευτῶν ἐπίλογος.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

IN EPILOGVM ADVERSVS EPICRAT.

Quod hactenus ſeruaui, vt ſingulis Orationibus aliquid præfigerem argumenti, id hic mihi conandum non putaui; quod mihi res neque ex hac orationis particula, neque ex hiſtoriis eſſet cognita. Libenter enim hic inſcitiam meam agnoſco, vt & in aliis, quæ ingenioli mei captum vel fugiunt, vel excedunt. Quæ enim fuerit hæc legatio, qua Epicrates cum ſuis functus eſt, non liquet. Tota namq; huius legationis accuſatio periit: ſupereſt tantum quoddam illius velut ἀποσπασμάτιον, quo declaratur, non in legatione tantùm, ſed in aliis quoque Reipub. negotiis hos improbè ſe geſſiſſe; auaritiamq; horum omni ex parte ſe oſtendiſſe; vt tam Iudicum, quàm eorum teſtimonio patere docet, qui hos ipſos pecuniis & muneribus placarunt, ſibiq; conciliarunt. Quare ne exſpectandum quidem eſſe in re tam manifeſta Iudicum ſententiam cenſet; ſed iuſſu populi ſtatim extremo ſupplicio afficiendos, nec vllorum precibus condonandos.

1. *Præclara eſt illa Ciceronis ſententia:* Nullum vitium tetrius, quàm auaritia; præſertim in Principibus & Rempub. gubernantibus. *Addere cauſam licet, quod horum ſit alios maximè ab auaritia auocare, quodq; liberorũ cauſſa non debeant nimis eſſe ſolliciti, vt iis omnia perueriant,*

uertant. Habere quæstui Rempub. *(vt idem ait)* non modo turpe est, sed sceleratum etiam, ac nefarium. *Quis hoc Ciceroni ita seriò dicenti hodie credit? An non pene dixerim omnes ita agunt, ac si quæstui habere Rempublicam pulcrum esset, laudabile & honestum? Sed, si qui adhuc supersunt saniore ingenio præditi, velim adhibeant fidem eidem dicenti:* Caput esse, in omni procuratione negotii, & muneris publici, vt auaritiæ pellatur etiam minima suspicio. *Nam (vt eiusdem verbis vtar)* nihil honestius magnificētiusq;, quàm pecuniam contemnere, si non habeas; si habeas, ad beneficentiam, liberalitatemq; conferre. *Erunt fortassis nonnulli, qui has Ciceronis sententias putabunt laudandas, sed vbi illos inueniemus, qui reipsa declarent probandas? qui non Epicratem hunc malint imitari, quàm Ciceronis monitionibus obtemperare?*

Κατηγόρηται μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Ἐπικράτους ἱκανὰ καὶ τῶν συμπρεσβευτῶν· ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ ὅτι πολλάκις ἠκούσατε τούτων λεγόντων, ὁπότε βούλοιντό τινα ἀδίκως ἀπολέσαι, ὅτι εἰ μὴ καταψηφιεῖσθε ὧν αὐτοὶ κελεύουσιν, ὑπολείψει ὑμᾶς ἡ μισθοφορά. καὶ νυνὶ οὐδὲν ἧττον τοῦτον ἐνδεῖ, ὥστε τὸ μὲν *πλῆθος καὶ ἡ αἰσχύνη ἡ διὰ τούτων † ἡμῖν γίνεται, ἡ δ' ὠφέλεια τούτοις.

IN multis, Athenienses, accusatur Epicrates, & qui cū ipso functi sunt legatione. I.

Recordari au ē oportet eorum, quæ sæpe ex ipsis audiuistis, quando aliquē iniquis suis criminationibus obruere nitebantur; quod, scilicet, emolumēto & commodo destitueremini, nisi, quos ipsi vellent, condemnaretis. *Calumniæ Epicratis & sociorum.*

Quod nihilominus nunc adeo in contrarium recidit, vt *indignatio & dedecus ad *vos, commodum ad hos peruenerit. * *Dedecus Iudicum.* *

Experientia enim didicerunt, quod, si vel ipsi, vel ipsorum orationes ad iniquam vos sententiam impellere viderentur, facili tunc ratione à delinquentibus pecunias extorquerent. Quæ autem est spes salutis, si ex pecuniis pendet vt aut saluemur, aut non? Quas pecunias custodes hi à vobis constituti vt iniuriarum vindices & furentur, & munerum accipiendorũ desiderio corrupti accipiant: Quorum iniquitas non hoc tantùm tempore comperta est, sed & aliàs in munerũ corruptela conuicti sunt.

Male se habere, quando pecuniâ efficitur, quòd innocentia præstare debebat.

II. Habeo autem cur vobiscum expostulem, si, quo *crimine Oromasandrũ condemnastis, hunc absoluatis, * eodem accusatore, eisdem testibus; qui non ex
1. aliis audiuisse, sed sese esse eos fatentur, qui hosce pecuniis & muneribus sibi conciliarunt. Id autem omnibus constat, quod statutis exemplis alios ab

Ab exemplo.

πεπείρανται γὰρ ὅτι ὁπότε αὖ οὗτοι καὶ οἱ τούτων λόγοι δοκῶσιν αἴτιοι εἶναι ψηφίσασθαι ὑμᾶς παρὰ τὸ δίκαιον, ῥαδίως παρὰ τῶν ἀδικούντων χρήματα λαμβάνουσι. καίτοι τίνα χρὴ ἐλπίδα ἔχειν σωτηρίας, ὁπόταν ἐν χρήμασιν ᾖ καὶ σωθῆναι τῇ πόλει καὶ μή; ταῦτα δὲ οὗτοι φύλακες ὑφ' ὑμῶν καταστάντες, οἱ τῶν ἀδικούντων κολασταί, κλέπτωσί τε καὶ καταδωροδοκῶσι; καὶ οὐ νῦν πρῶτον ὤφθησαν ἀδικοῦντες, ἀλλὰ καὶ πρότερον ἤδη δώρων ἐκρίθησαν. καὶ ὑμῖν ἔχω ἐπικαλέσαι, ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος Ὀνομάσαντος μὲν κατεψηφίσασθε, τούτου δὲ ἀπεψηφίσασθε τοῦ ἀνδρὸς ἁπάντων κατηγορούντων, καὶ τῶν αὐτῶν καταμαρτυρούντων, οἳ οὐχ ἑτέρων ἤκουσαν, αὐτοὶ δὲ ἦσαν οἱ περὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν δώρων πρὸς τούτους πράττοντες. καίτοι τοῦτο ἅπαντες ἐπίστασθε, ὅτι οὐχ ὅταν τοὺς μὴ δυνα-

μὴ δυναμένους λέγειν κολάζητε, τότε ἔσται παράδειγμα τοῦ μὴ ὑμᾶς ἀδικεῖν· ἀλλ' ὁπόταν παρὰ τῶν δυναμένων δίκην λαμβάνητε, τότε πάντες παύσονται ἐπιχειροῦντες εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτάνειν. νῦν δ' ἀσφαλῶς αὐτοῖς ἔχει τὰ ὑμέτερα κλέπτειν. ἂν μὲν γὰρ λάθωσιν, ἀδεῶς αὐτοῖς ἔξεστι χρῆσθαι· ἂν δὲ ὀφθῶσιν, ἢ μέρει τῶν ἀδικημάτων τὸν κίνδυνον ἐξεπρίαντο, ἢ εἰς ἀγῶνα καταστάντες, τῇ αὐτῶν δυνάμει ἐσώθησαν. νῦν τοίνυν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, παράδειγμα ποιήσετε τοῖς ἄλλοις, δικαίους εἶναι, παρὰ τούτων δίκην λαβόντες. ἥκουσι δὲ πάντες οἱ τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, οὐχ ἡμῶν ἀκροασόμενοι, ἀλλ' ὑμᾶς εἰσόμενοι ἥντινα γνώμην περὶ τῶν ἀδικούντων ἕξετε. ὥστ' εἰ μὲν ἀποψηφιεῖσθε τούτων, οὐδὲν δεινὸν δόξει αὐτοῖς εἶναι ὑμᾶς ἐξαπατήσαντας ἐκ τῶν ὑμετέρων ὠφελεῖσθαι· ἐὰν δὲ καταψηφισάμενοι θανάτου τιμήσητε, τῇ αὐτῇ ψήφῳ τούς τε ἄλλους

In celebribus & potẽtibus exempla ſtatuenda.

iniuria vobis inferenda deterrebitis, non quando dicendi imperitos, ſed peritos multabitis. Tunc enim omnes, vt vos iniuria afficiant, moliri deſiſtent: Nunc autem intrepidi & tuti veſtra furantur. Nam ſi res celetur, ſine vlla formidine veſtris frui licet; ſin deprehendantur; aut parte eorum, quæ iniquè compararunt, periculo ſe liberant; aut, ſi in ius vocantur, potentia ſua ſe ſeruant. Nunc igitur, Iudices, ſumta ab his pœna exemplum ſtatuite aliis, vt iuſti ſint. Veniunt autem huc omnes, qui Reipublicæ negotia tractant, non vt nos audiant, ſed vt animaduertant, quænam futura ſit veſtra de reis ſententia. Itaque, ſi hos abſolueritis, nihil exiſtimabunt negotii; vobis deceptis, ex iis, quæ veſtra ſunt, ſua augere commoda: ſin condemnatos morte mulctaueritis, & alios

modestiores quàm nunc sunt, efficietis, & hos iusto supplicio afficietis.

III. *Vult ipsos statim mulctari, nõ exspectata Iudicum sententia.*

Arbitror autem, Athenienses, etiamsi Iudices in sententiam non mittatis, aut excusationem audire recusetis, sed condemnatos extremo supplicio mulctetis: non censendum tamen esse, ipsos indicta caussa periisse, sed debitas pœnas luisse.

Qui dicantur indicta caussa perisse.

Nõ enim hi putandi sunt indicta caussa perire, de quorum flagitiis iam vobis cognitis decernitis: sed qui iniquis inimicorum criminationibus, de quibus vobis non constat, circumuenti in Iudicio non audiuntur. Hos enim res ipsa clamãdo accusat, nos autem testimonium dicimus. Neque verò id timeo, ne ipsos auditos dimittatis; sed meritas ipsos pœnas pependisse non puto, si auditos ipsos condemnetis. Quid enim, Iudices, qua in re istis vobiscum conuenit? Hi in bello ex

κοσμιωτέρους ποιήσετε ἢ νῦν εἰσι, καὶ παρὰ τούτων δίκην εἰληφότες ἔσεσθε. ἡγοῦμαι δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδ' εἰ μὴ παραδόντες αὐτοὺς εἰς κρίσιν, ἢ ἀπολογουμένων μὴ ἐθελήσαντες ἀκοῦσαι, καταψηφισάμενοι, τῶν ἐσχάτων τιμήσαιτε, οὐκ ἂν ἀκρίτους αὐτοὺς ἀπολωλέναι, ἀλλὰ τὴν προσήκουσαν δίκην δεδωκέναι. οὐ γὰρ οὗτοι ἄκριτοί εἰσι περὶ ὧν ἂν ὑμεῖς εἰδότες τὰ πραχθέντα ψηφίσησθε, ἀλλ' εἴ τινες ἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διαβληθέντες περὶ ὧν ὑμεῖς μὴ ἴστε, ἀκροάσεως μὴ τύχωσι. τούτων δὲ τὰ μὲν πράγματα κατηγορεῖ, ἡμεῖς δὲ καταμαρτυροῦμεν. καὶ οὐ τοῦτο δέδοικα, ὡς ἐὰν ἀκροᾶσθε αὐτῶν, ἀποψηφιεῖσθε· ἀλλ' οὐκ ἂν ἡγοῦμαι αὐτοὺς δίκην ἀξίαν δεδωκέναι, εἰ ἀκροασάμενοι αὐτῶν καταψηφίσαισθε. πῶς γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οἷς οὐδὲ ταῦτα καὶ ὑμῖν συμφέρει; οὗτοι μὲν γὰρ ἐν τῷ πολέμῳ, ἐκ

πενήτων

πενήτων πλούσιοι γεγόνασιν ἐκ τῶν ὑμετέρων· ὑμεῖς δὲ, διὰ τούτους πένητες. καίτοι οὐ ταῦτα ἀγαθῶν δημαγωγῶν ἐστι, τὰ ὑμέτερα ἐν ταῖς ὑμετέραις συμφοραῖς λαμβάνειν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν ὑμῖν διδόναι. καὶ γάρτοι εἰς τοσοῦτον ἥκομεν, ὥσθ' οἱ πρότερον ἐν τῇ εἰρήνῃ οὐδὲ σφᾶς αὐτοὺς ἐδύναντο τρέφειν, νῦν ὑμῖν εἰσφορὰν εἰσφέρουσι, καὶ χορηγοῦσι, καὶ οἰκίας μεγάλας οἰκοῦσι. καίτοι ἑτέροις ὑμῶν ἐστιν ὅτε τὰ πατρῷα κεκτημένοις ταῦτα ποιοῦσιν ἐφθονεῖτε, νῦν δ' οὕτως ἡ πόλις διάκειται, ὥστε οὐκέτι ὧν οὗτοι κλέπτουσιν ὀργίζεσθε, ἀλλ' ὧν αὐτοὶ λαμβάνετε χάριν ἴστε, ὥσπερ ὑμεῖς τὰ τούτων μισθοφοροῦντες, ἀλλ' οὐ τούτων τὰ ὑμέτερα κλεπτόντων. τὸ δὲ πάντων ὑπερφυέστατον, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἰδίοις ἀδικούμενοι δακρύουσι καὶ ἐλεεινοί εἰσιν, ἐν δὲ τοῖς δημοσίοις, οἱ μὲν ἀδι-

pauperibus facti sunt diuites; eis, quæ vestra sunt, vobis subtractis; vos verò, ꝓpter hos, pauperes. Atqui hæc non sunt proborũ populi præfectorũ opera, in aduersitatibus vestris vobis surripere vestra; sed sua potius vobis largiri. Eò n. res rediit, vt qui nuper in pace ipsi se alere nõ poterant, nunc tributa pendãt, & voluntarias cõtributiones soluant, & magnificas domos exstruant: quãquam aliis, atq; adeo nonnullis vestri ordinis, ex paterna hęreditate hæc facientib. interdũ inuideatur. Nũc autem ea Reip. conditio est, vt ob ea, quæ furto vobis ab his surripiuntur, nõ indignemini; sed, propter ea quæ accipitis, gratias agatis; quasi vos horum negotia mercede cõducti curaretis, non autem, quasi hi vestra furarentur. Atque id maximè est admirandum, cùm in rebus priuatis, qui iniuria afficiuntur, plorẽt, ac miserabiles appareant; quod in publicis, qui iniuriã in-

Mouet ipsis inuidiã ab opibus, quas sibi compararerant.

Prapostera rerum conditio.

ferunt, miserabiles videri velint; & vos, qui iniuria affecti estis, eorum misereamini.

IV.

Nullorum precibus hos esse condonandos.

Nunc autem ea fortasse faciẽt, quæ & antea fieri consueuerunt, vt tribules & amici flentes sibi eos petant largiri. Ego autẽ æquum censeo, vt, si nihil hos deliquisse existiment, iis in quibus accusantur refutatis, vobis, vt absoluatis, persuadeant: sin autem peccasse quidẽ ipsos fateantur, sed suis precibus condonari postulẽt; liquet ipsos magis esse addictos iniuriam facientibus, q̃ accipientibus: Atq; adeo ne gratia quidem dignos, sed pœna potius, quantã vestra æquitas statuere poterit.

A suo exemplo hortatur Iudices.

Adhæc, id mihi credatis velim, eosdem venisse, vt exorarẽt accusatores, existimantes longè facilius hanc gratiã à nobis paucis se obtenturos, quàm à vobis: & alios potius in rebus vestris, ipsis gratificaturos, q̃ vosmetipsos. Nos a. vestræ caussæ proditores esse noluim⁹, sperauimusq; idẽ de vobis,

κλῶντες, ἐλεεινοὶ, ὑμεῖς δ' οἱ ἀδικούμενοι, ἐλεεῖτε. καὶ νῦν ἴσως ποιήσουσιν ἅπερ καὶ πρότερον ἦσαν εἰθισμένοι, καὶ δημόται καὶ φίλοι, κλαίοντες ἐξαιτεῖσθαι αὐτοὺς παρ' ὑμῶν. ἐγὼ δ' οὕτως ἀξιῶ γενέσθαι· εἰ μὲν ἀδικεῖν τούτους μηδὲν νομίζουσιν, ἀποδείξαντες ὡς ψευδῆ τὰ κατηγορημένα, οὕτω πείθειν ὑμᾶς ἀποψηφίσασθαι· εἰ δὲ νομίζοντες ἀδικεῖν αἰτήσονται, δῆλον ὅτι τοῖς ἀδικοῦσιν εὐνούστεροί εἰσιν ἢ ὑμῖν τοῖς ἀδικουμένοις ἴσως τε οὐ χάριτος ἄξιοι τυχεῖν, ἀλλὰ τιμωρίας, ὁπόταν ὑμεῖς δύνησθε. ἔτι δὲ τοὺς αὐτοὺς ἡγεῖσθαι χρὴ καὶ τῶν κατηγόρων σφόδρα δεήσεσθαι, νομίζοντας πολὺ ἂν θᾶττον παρ' ἡμῶν ὀλίγων ὄντων ταύτην τὴν χάριν λαμβάνειν ἢ παρ' ὑμῶν· ἔτι δὲ, ῥᾷον ἄλλους τινὰς τὰ ὑμέτερα καταχαρίζεσθαι, ἢ ὑμᾶς αὐτούς γε. ἡμεῖς μὲν τοίνυν οὐκ ἠθελήσαμεν προδοῦναι, ἀξιοῦμεν δὲ μηδ' ὑμᾶς ἐθελ-

ἐνθυμουμένους ὅτι σφόδρ' ἂν ἡμῖν ὠργίζεσθε, καὶ ἐτιμωρεῖσθε ὅπου παρεπίπτομεν, ὡς εἰκὸς, τοὺς ἀδικοῦντας, *εἰ ὑμεῖς παρὰ τούτων ἢ χρήματα λαβόντες ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ διηλλαγμένοι. καίτοι εἰ τοῖς μὴ δικαίως ἐπεξιοῦσιν ὀργίζεσθε, ἦπου σφόδρα χρὴ αὐτοὺς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι. νῦν τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καταψηφισάμενοι Ἐπικράτους, τῶν ἐσχάτων τιμήσατε· καὶ μὴ, ὥσπερ ἐν τῷ τέως χρόνῳ εἰθισμένοι ἐστὲ, ἐπειδὰν καταψηφισάμενοι ἐξελέγξητε τοὺς ἀδικοῦντας, ἐν τῷ τιμήματι ἀζημίους ἀφίετε, ἔχθραν, οὐ δίκην, παρὰ τῶν ἀδικούντων λαμβάνοντες· ὥσπερ τοῦ ὀνείδους, ἀλλ' οὐ τῆς ζημίας αὐτοῖς μέλον· εὖ εἰδότες ὅτι ἐν μὲν τῇ ψήφῳ οὐδὲν ἄλλο ποιεῖτε ἢ ὀνειδίζετε τοῖς ἀδικοῦσιν, ἐν δὲ τῷ τιμήματι τιμωρεῖσθε τοὺς ἐξαμαρτάνοντας.

cogitantes quod grauiter nobis indignaremini, atque adeo graues pœnas de nobis ſumeretis, ſi, dũ iniquos (vt æquum eſt) oppugnamus; vel pecunia ab his accepta, vel alia ratione, in gratiam *cum ipſis redeamus. Quapropter ſi eis indignamini qui in accuſando minus ſunt fideles, quanto magis eos punire oportet, qui iniuriam faciendo, aliis ſunt graues? Nunc ergo agite, Iudices, & Epicratem condemnatũ extremo ſupplicio afficite; neq; (vt hactenus cõſueuiſtis) vbi ſententia prolata ipſos iniquos declaraueritis, impunitos dimittite; quo poſtea aut odium, aut litium calumnias ab ipſis exſpectetis: [neq; ita agite] quaſi contumeliam hi, & non pœnam curent. Scire enim oportet, quod in ſententia ferenda nihil aliud quàm contumelia afficitis iniquos, in multâ vero irroganda punitis delinquentes.

* *Comparatio à minori ad maius.*

V.

LYSIÆ CONTRA ERGOclem Epilogus XXVII.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ἘΡΓΟκλέους ἐπίλογος.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM ET NOTÆ.

Proditionis Halicarnassi, & iniuriarum in socios accusatur Ergocles cum suis; & præterea peculatus. Pecuniam enim, quam nauibus instruendis & reficiendis impendere debuerant, sibi reseruasse, ideoque plerasq; naues periisse, alias ad nauigandũ inidoneas esse. Seditiosam Ergoclis ad Thrasybulum orationem non debere esse impunẽ: Hisce vitiis obnoxios etiam pessima quæque esse ausuros, vt & patriam prodant, & Democratiam euertant. Quamuis hãc Orationem valde mutilam esse, & maximam partem desiderari, negare non possum, plus tamen aliquanto continet, quàm Epilogi ratio postulat. Nam & Narrationes, & Confirmationes *habet, quæ in Epilogis adhiberi non solent. Sed sit hic suum cuique iudicium. Ego inscriptionem pristinam seruaui.*

1. *Cùm hasce vetustissimi auctoris reliquias transfero, non rarò in mentem venit illud Hebræi sapientis,* Nihil esse sub Sole nouum, sed quod recens putatur iam præcessisse, & spectatum esse sæculis illis, quæ fuerunt ante nos. *Varias hoc intestino malo accepimus iniurias, varias pertulimus rapinas, (vt grauiora taceam) etiam eorum, qui nos tueri debebant: Non paucas cognouimus ciuitatũ proditiones. Nihil, vt animaduerto, vidimus noui:*

Eccles. 1. v. 10.

Sæpius

Sæpius hæc alii videre prioribus annis,

Publica in priuatum suum commodum multi verterunt: Nihil noui. Quis Magistratu aliquo fungens idem non facit? Quod exemplo fit, iure fieri putant. In his ergo Mundus semper fuit Mundus, vel potius immundus. Semper inuenti sunt, qui proniores ad vitia fuerunt & flagitia, quàm ad probitatem, Iustitiam, Modestiam, & cæteras virtutes. Sed & hactenus semper fuerunt, qui rebus degenerantibus, & in peius ruentibus se opposuerunt; qui pœnas flagitiosis irrogandas curauerunt; vt hic Lysiam, & Athenienses fecisse animaduertimus. Nunc autem ad grauissima, frequentissimaque crimina pene omnes videntur conniuere: quasi in maxima delinquentium licentia, nefas sit punire. Adeo vt nostrum sæculum mendacii videatur arguere Sapientis sententiam, & aliquid noui nobis ostendere; nimirum in maxima flagitiorum turba impunitatem tantam, quantam nemo vnquam vidit. *Quare quod poeta agricolis terræ imperantibus in seminum ratione obseruandum tradit, id & Principibus in Præfectorum, militumq́; coertione imitandum censeo; atque eiusdem carminibus nonnihil immutatis vt dicam, mihi permittendum:* *Virg. Georg. lib. 1.*

Electos vidi, & permagna laude celebres
Degenerare tamen; ni lex, & pœna coercens
Crimina quæq; metu reprimat. Sic omnia cernas
In peius ruere, & retro sublapsa referri.
Sicut remigiis aduerso flumine lembum
Qui subigit; lentus si brachia fortè remittat,
In præceps illum prono rapit alueus amne.

2. *Hic est* Thrasybulus *ille, ni fallor, cuius laudes apud omnes scriptores decantatæ: cui tantum tribuitur, vt nemo credatur illi fide, constantia, magnitudine animi, & amore in patriam præferendus, qui exsules Athenienses in patriam reduxit. Quid dicemus? tantumne virum tandem adeo degenerasse? an (quod verisimilius est) ad eos-*

dem scopulos hunc impegisse, ad quos Solon, Miltiades, Aristides, Themistocles, aliiq́; plures olim naufragium fecerant? Inuidiam intelligo, & Ingratitudinem, quæ duæ sunt maximæ omnium virtutum pestes, quæ alienam laudem tum arrodunt, tum tabe conficiunt. Et quid mirum hoc in aliis?

Horat. libr. II. ep. I. ver. 10.

——— diram qui contudit hydram
Notaq; fatali portenta labore subegit,
Comperit Inuidiam supremo fine domari:
Vrit enim fulgore suo qui prægrauat artes
Infra se positas; exstinctus amabitur idem.

Atque Thrasybulo huic optimè de patria meritò idipsum accidit, quod postea Africano iuniori virtutibus clarissimo apud Romanos euenisse legimus; vt nimirum, noctu in lectulo occideretur, & cædis auctor ignoraretur.

Equidem nequaquam mihi persuadere possum, Lysiam *nostrum tanto viro parum æquum fuisse; sed vt Ergocli plus odii conflaret, quod talem virum à Republ. alienare conatus sit, in hanc de Thrasybulo mentionem incidisse. Sed & mortuos liberius licet maledictis incessere: quanquam id non sit proborum. Amicus Lysias, amicus Thrasybulus, quod vterque fuerit amantissimus patriæ, & legum patriarum; Veritas, quæ debebat esse amicissima, in hac caussa nobis est incognita.*

1. IN quibus hic reus accusatur multa sunt, Athenienses, atq; adeò grauia, vt nequeat Ergocles, mea quidẽ sententia, ne si sæpius quidem pro vno delicto mortem oppetat, meritas vestro populo dare pœnas. Siquidem & ciuitates ipsum

ΤᾺ μὲν κατηγορημένα οὕτως ἐστὶ πολλὰ καὶ δεινά, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὥστε οὐκ ἄν μοι δοκεῖ δύνασθαι Ἐργοκλῆς, ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, πολλάκις ἀποθανὼν δοῦναι δίκην ἀξίαν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει. καὶ γὰρ πόλεις προ-

προδεδωκὼς φαίνεται, καὶ προξένους καὶ πολίτας ὑμετέρους ἠδικηκώς· καὶ ἐκ πένητος, ἐκ τῶν ὑμετέρων, πλούσιος γεγενημένος. καίτοι πῶς αὐτοῖς χρὴ συγγνώμην ἔχειν, ὅταν ὁρᾶτε τὰς μὲν ναῦς ὧν ἦρχον οὗτοι, δι' ἀπορίαν χρημάτων καταλυομένας, καὶ ἐκ πολλῶν ὀλίγας γινομένας, τούτους δὲ, πένητας καὶ ἀπόρους ἐκπλεύσαντας, οὕτω ταχέως πλείστην τῶν πολιτῶν οὐσίαν κεκτημένους; ὑμέτερον τοίνυν ἔργον ἐστὶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὀργίζεσθαι. καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη εἰ νῦν μὲν οὕτως αὐτοὶ πιεζόμενοι τῆς εἰσφορᾶς, συγγνώμην τοῖς κλέπτουσι καὶ τοῖς δωροδοκοῦσιν ἔχοιτε· ἐν δὲ τῷ τέως χρόνῳ, καὶ τῶν οἴκων τῶν ὑμετέρων μεγάλων ὄντων, καὶ τῶν δημοσίων προσόδων μεγάλων οὐσῶν, θανάτῳ ἐκολάζετε τοὺς τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦντας. οἶμαι δ' ἔγωγε πάντας ὑμᾶς ὁμολογῆσαι, εἰ ὑμῖν Θρα-

prodidisse, in confesso est; & sociis ac ciuibus graui iniuria affectis, è paupere, vestris opibus diuitem esse effectum. *Grauia Ergoclis crimina.*

I. Et quanam ratione, quæso, fieri possit, vt ipsis ignoscatis, cùm videatis naues quidem, quibus hi præfuerunt, pecuniarum inopia dissolutas, & ex multis in exiguum numerum redactas: hos verò, qui pauperes & inopes, nauibus hinc discesserant, subito maximas, inter omnes ciues, facultates sibi comparasse? Quibus hac de caussa nō leuiter vos indignari, ostendere iam oportet. Absurdum siquidem foret, si vos ita nunc grauati contributionibus, & furibus ignoscatis, & iis qui muneribus sunt corrupti; cùm eo tempore, quo domus vestræ erant splendidæ, & publici reditus ampli, morte eos multaueritis, qui vestris pecuniis inhiabant. *Argumentatio per cōparationem à minori ad maius.*

II. Id autem ego vos omnes arbitror cōfessuros, si Thra- *Argumentum καθ' ὑπόθεσιν.*

ſybulus vltrò ſuam operam vobis offerat, & triremes à vobis acceptas conſcenſurum, eaſq; pro nouis veteres ſe reſtituturũ promittat, vbi veſtro periculo, & amicorũ ſuorum cõmodo omnia geſſiſſet; ita vt vos ad paupertatem contributionibus redigamini, & Ergocles eiuſque aſſentatores ciuium ditiſſimi efficiantur: neminem veſtrum vlla ratione permiſſurũ, vt naues educat: præſertim cùm, ſimulatque vos decreuiſſetis, vt pecuniæ à ciuitatibus acceptæ in tabulas referrentur, & præfecti rerum geſtarum rationem reddituri huc redirent; Ergocles dixerit, quod vos ſycophantarum more agatis, veterumque legum rationem * negligatis: ac ſimul Thraſyboulo ſuaſerit, vt Byzantio occupato, nauibuſq; ſibi retentis, Seuthi filiam in vxorem duceret, vt ipſos, inquit, ſycophantarum mores dedoceas. Efficies enim vt

*

Seditioſa & pernitioſa Ergoclis oratio.

σύβουλος ἐπηγγέλλετο τριήρεις ἔχων ἐκπλεύσεσθαι, καὶ ταύτας παλαιὰς ἀντὶ καινῶν παραδώσειν· καὶ τοὺς μὲν κινδύνους, ὑμετέρους ἔσεσθαι, τὰς δ' ὠφελείας, τῶν αὐτοῦ φίλων· καὶ ὑμᾶς μὲν διὰ τὰς εἰσφορὰς πενεστέρους ἀποδείξειν, Ἐργοκλέα δὲ καὶ τοὺς κόλακας τοὺς αὐτοῦ πλουσιωτάτους τῶν πολιτῶν ποιήσειν· οὐδένα ἂν ὑμῶν ἐπιτρέψαι τὰς ναῦς ἐκεῖνον ἔχοντα ἐκπλεῦσαι. ἄλλως τε, ἐπειδὴ καὶ τάχιστα ὑμεῖς ἐψηφίσασθε τὰ χρήματα ἀπογράψαι τὰ ἐκ τῶν πόλεων εἰλημμένα, καὶ τοὺς ἄρχοντας τοὺς μετ' ἐκείνου καταπλεῖν εὐθύνας δώσοντας, Ἐργοκλῆς ἔλεγεν ὡς ἤδη συκοφαντεῖτε καὶ τῶν ἀρχαίων νόμων *ἐπιθυμεῖτε. καὶ Θρασυβούλῳ συνεβούλευε Βυζάντιον καταλαβεῖν, καὶ τὰς ναῦς ἔχειν, καὶ τὴν Σεύθου θυγατέρα γαμεῖν· ἵνα αὐτῶν ἐκκόψῃς, ἔφη, τὰς συκοφαντίας. ποιήσεις γὰρ αὐτοὺς οὐκ ἐπι·

ἐπιβουλεύοντάς σοι καθῆσθαι καὶ τοῖς σοῖς φίλοις, ἀλλὰ περὶ αὑτῶν δεδιέναι. Οὕτως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ τάχιστα ἐνεπέπληντο, καὶ τῶν ὑμετέρων ἀπέλαυσαν, ἀλλοτρίους τῆς πόλεως αὑτοὺς ἡγήσαντο. ἀλλὰ γὰρ πλουτοῦσι, καὶ ὑμᾶς μισοῦσι· καὶ οὐκέτι ὡς ἀρχόμενοι παρασκευάζονται, ἀλλ' ὡς ὑμῶν ἄρξοντες· καὶ δεδιότες ὑπὲρ ὧν ἀφήρηνται, ἕτοιμοί εἰσι καὶ χωρία καταλαμβάνειν, καὶ ὀλιγαρχίαν καθιστάναι, καὶ πάντα πράττειν ὅπως ὑμεῖς ἐν τοῖς δεινοτάτοις κινδύνοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔσεσθε. οὕτω γὰρ ἡγοῦνται οὐκέτι τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἁμαρτήμασι τὸν νοῦν ὑμᾶς προσέξειν, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως ὀρρωδοῦντας, ἡσυχίαν πρὸς τούτοις ἕξειν. Θρασύβουλος μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (οὐδὲν γὰρ δεῖ περὶ αὐτοῦ πλείω λέγειν) καλῶς ἐποίησεν οὕτω τελευτήσας τὸν βίον. οὐ γὰρ

ne tibi, tuisque amicis insidias faciant, sed sibi, suisque rebus timeant. Ita, Athenienses, postquam satiati sunt, & vestris facultatibus abusi, velut à Republica nostra alienos se habuerunt. Etenim & diuitias sibi accumulant, & odio vestri laborant; nec amplius vt imperio vestro subiecti, sed vt vobis imperantes se gerunt. Et, cùm timeant, ne furti pœnas dent, parati sunt vt & loca [munita] inuadant, & oligarchiam cōstituant, omnemque lapidem moueant, quò vos omni tempore grauissimis inuoluamini periculis. Hac enim ratione futurum putant, vt ab ipsorum peccatis animum auertatis, & vobis, vestræq; Reip. timentes in his quietē agatis, [& rationem exigere desinatis]

Iniqui potentiores sunt seditiosi.

III. 2. Et Thrasybulus quidem, Athenienses, (neq; enim est quod plura de ipso dicam) felix fuit, quod sic vitam finierit. Neq; enim

viuere ipsum amplius oportebat, cùm talia moliretur; neque vestra manu interire, cùm bene meritus aliqua ratione de vobis videretur, sed hoc modo ciuitatem conueniebat ab ipso liberari. Video autem ipsos pecuniæ nō parcituros, quod mitia & flexibilia videant populi ingenia; sed vitam suam [si fieri potest] redemturos tam ab oratoribus & inimicis, quàm Principibus; atq; ita multos Athenienfium pecunia esse corrupturos. Quocirca decere vos puto, vt sumta ab hoc pœna vos purgetis, omnibusque ostendatis, nullas opes esse tantas, vt vos flectant, & ab iniquorum vindicta abducant. Cogitate, Athenienses, quod non Ergocles solus iudicatur, sed ciuitas tota. Nunc enim Magistratui vestro demonstrabitis, vtrum præstet ipsos esse iustos, an plurimis ærario vestro furto subtra-

Hortatur ne pecunia se corrumpi sinant.

Si his parcatur, plures idē molituros.

ἔδει αὐτὸν οὔτε ζῆν, τοιούτοις ἔργοις ἐπιβουλεύοντα, οὔθ' ὑφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἤδη τι δοκοῦντα ὑμᾶς ἀγαθὸν πεποιηκέναι· ἀλλὰ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς πόλεως ἀπαλλαγῆναι. ὁρῶ δ' αὐτοὺς διὰ τὴν προτέραν ἐκκλησίαν οὐκέτι φειδομένους τῶν χρημάτων, ἀλλ' ὠνουμένους τὰς αὐτῶν ψυχὰς καὶ παρὰ τῶν λεγόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ παρὰ τῶν πρυτανέων, καὶ πολλοὺς Ἀθηναίων ἀργυρίῳ διαφθείρειν. ὑπὲρ ὧν ὑμῖν ἄξιόν ἐστιν ἀπολογήσασθαι, παρὰ τούτου νῦν δίκην λαβοῦσι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιδεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστι τοσαῦτα χρήματα, ὧν ὑμεῖς ἡττήσεσθε, ὥστε μὴ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀδικοῦντας. ἐνθυμεῖσθε γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι οὐκ Ἐργοκλῆς μόνος κρίνεται, ἀλλὰ καὶ ἡ πόλις ὅλη. νυνὶ γὰρ τοῖς ἄρχουσι τοῖς ὑμετέροις ἐπιδείξετε πότερον χρὴ δικαίους εἶναι, ἢ ὡς πλεῖστα τῶν ὑμετέρων ὑφελομένοις;

νοις, τῷ αὐτῷ τρόπῳ τὴν σωτηρίαν παρασκευάζεσθαι ὥσπερ οὗτοι νυνὶ πειρῶνται. καίτοι δ' εἰδέναι χρὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅστις ἐν τοσαύτῃ ἀπορίᾳ τῶν ὑμετέρων πραγμάτων, ἢ πόλεις προδίδωσιν, ἢ χρήματα κλέπτειν ἢ δωροδοκεῖν ἀξιοῖ, οὗτος καὶ τὰ τείχη καὶ τὰς ναῦς τοῖς πολεμίοις παραδίδωσι, καὶ ὀλιγαρχίαν ἐκ δημοκρατίας καθίστησιν. ὥστ' οὐκ ἄξιον ὑμῖν τῆς τούτων παρασκευῆς ἡττῆσθαι· ἀλλὰ παράδειγμα πᾶσιν ἀνθρώποις ποιεῖτε, καὶ μήτε κέρδος, μήτε ἔλεον, μήτ' ἄλλο μηδὲν περὶ πλείονος ποιήσασθε τῆς τούτων τιμωρίας. Οἶμαι δ' Ἐργοκλέα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ μὲν Ἁλικαρνασσοῦ καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ περὶ τῶν αὐτῷ πεπραγμένων οὐκ ἐπιχειρήσειν ἀπολογεῖσθαι, ἐρεῖν δὲ ὡς ἀπὸ Φυλῆς κατῆλθε, καὶ ὡς δημοτικός ἐστι, καὶ ὡς τῶν κινδύνων τῶν ὑμε-

ctis eodem modo, quo hi nunc conantur, salutem quærere. Id autem certò persuadere vobis debetis, Athenienses, quod quicunq; in tantis vestrarum rerum angustiis aut ciuitates produnt, aut pecunias furantur, aut muneribus se corrumpendos præbent; eosdẽ facile adduci, vt & vrbis mœnia, & naues hostibus prodãt, & è democratia oligarchiã constituãt. Nequaquam itaq; cõuenit vt ab horum apparatu & molimine superemini; sed ipsos exempla statuatis omnibus hominib. neque aut lucrũ, aut misericordia, aut aliud quippiam pluris vobis sit, q̃ horum supplicium. Opinor autem, Athenienses, Ergoclem neq; de Halicarnasso, neque de Magistratu, neq; de aliis ab ipso commissis quicquã dicere conaturum, quò se purget; sed narraturũ quomodo à Phyle venerit, quomodo popularis status amãtem se declararit, q vobiscũ in summis Reip. pe-

Magnitudo criminis ostenditur.

IV.

Occupatio declarãs nihil h[...] spred

esse, quod cum Democratiæ studiosis exsul fuerit.

riculis versatus sit. At mea, Athenienses, est alia hisce de rebus sententia. Sed, quicunque libertatis & iustitiæ studiosi leges cupiunt seruare inuiolatas, & iniquos odio persequentes, à vestris periculis nõ fuerunt alieni; hos non improbos esse ciues dico: Quicunq; autem reuersi vestro populo in democratia iniuriam fecerunt, & priuatas suas domos vestris opibus amplas fecerunt; his maior quàm ipsis triginta indignatio debetur. Hi enim ad hoc constituti fuerunt, vt, si qua ratione possent, vos male multarent: Illis verò vosmet ipsos commisistis, vt liberam & amplam ciuitatem redderẽt. Quorum neutrum vobis contigit; sed, quantum in ipsis est, in grauissima vos discrimina præcipitarunt. Itaq; longè æquius est, vt vos vestri potius, quàm horũ misereat, & vestrorum liberorum &

τέρων μετέσχεν. ἐγὼ δὲ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐ τοιαύτην γνώμην ἔχω περὶ τῶν τούτων· ἀλλ' ὅσοι μὲν ἐλευθερίας καὶ τοῦ δικαίου ἐπιθυμοῦντες, καὶ τοὺς νόμους ἰσχύειν βουλόμενοι, καὶ τοὺς ἀδικοῦντας μισοῦντες, τῶν ὑμετέρων κινδύνων μετέσχον, οὐ πονηροὺς εἶναι πολίτας, οὐδὲ ἀδίκως τούτοις φημὶ ἂν εἶναι ὑπὸ λόγον τὴν ἐκείνων φυγήν· ὅσοι δὲ κατελθόντες, ἐν δημοκρατίᾳ τὸ μὲν ὑμέτερον πλῆθος ἀδικοῦσι, τοὺς δὲ ἰδίους οἴκους ἐκ τῶν ὑμετέρων μεγάλους ποιοῦσι, πολὺ μᾶλλον αὐτοῖς προσήκει ὀργίζεσθαι ἢ τοῖς τριάκοντα. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦτ' ἐχειροτονήθησαν, ἵνα κακῶς, ὅπῃ δύναιντο, ὑμᾶς ποιήσαιεν· τούτοις δ' ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπετρέψατε, ὡς μεγάλην καὶ ἐλευθέραν τὴν πόλιν ποιήσωσιν· ὧν ὑμῖν οὐδὲν ἀποβέβηκεν, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τούτοις εἶναι, ἐν τοῖς δεινοτάτοις κινδύνοις καθεστήκατε. ὥστε πολὺ ἂν δικαιότερον ὑμᾶς αὐτοὺς ἢ τούτους ἐλεοῖτε, καὶ τοὺς ὑμετέρους παῖδας καὶ γυναῖ-

γυναῖκας, ὅτι ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν λυμαίνεσθε. ὅταν γὰρ ἡγησώμεθα σωτηρίας ἀντειλῆφθαι, δεινότερα ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων πάσχομεν ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. καίτοι πάντες ἐπίστασθε ὅτι οὐδεμία ἐλπὶς σωτηρίας ὑμῖν δυστυχήσουσιν. ὥστε ἄξιον ὑμᾶς παρακελευσαμένους ὑμῖν αὐτοῖς, περὶ τούτων νυνὶ τὴν μεγίστην δίκην λαβεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἐπιδεῖξαι ὡς τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθε, καὶ τοὺς ὑμετέρους ἄρχοντας βελτίους ποιήσετε. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦθ' ὑμῖν παρακελεύομαι· ὑμᾶς δὲ χρὴ εἰδέναι ὅτι ἂν μὲν ἐμοὶ πεισθῆτε, εὖ περὶ αὑτῶν βουλεύσεσθε· εἰ δὲ μή, χείροσι τοῖς ἄλλοις πολίταις χρήσεσθε. ἔτι δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἂν αὐτῶν ἀποψηφίσησθε, οὐδεμίαν ὑμῖν εἴσονται χάριν, ἀλλὰ τοῖς ἀνηλωμένοις, καὶ τοῖς χρήμασιν οἷς ὑφῄρηνται. ὥστε τὴν μὲν ἔχθραν ὑμῖν αὐτοῖς καταλείψετε, τὴν δὲ σω-

coniugum, qui ab huiusmodi hominibus opprimimini. Cùm enim putaremus nos salutem adeptos, duriora patimur à nostris magistratibus, q̃ ab hostibus. Scitis autem omnes, quod nulla vobis sit spes salutis rebus aduersis. Æquum est igitur vt vos ipsos hortemini, & instigetis, quò ab his q̃ grauissimas pœnas sumatis; vt aliis Gręcis demonstretis, quod iniquos vlciscamini, & vestros Magistratus efficiatis meliores. Atq; ego quidem ad hæc vos hortor: Vos autem scire oportet, quod, si mihi parueritis, vobis conducibilia facietis: sin minus, ciuibus reliquis posthac deterioribus proculdubio vtemini. Adhæc, Athenienses, si sententiis vestris ipsos liberaueritis, non vobis habebũt gratias, sed impendiis & pecuniis suis, quas furto sibi pararunt: Idcirco vos odium illorũ vobis comparabitis, nam sa-

V. *Adhortatio ad suppliciũ sumendum*

Improbi sunt ingrati.

lutem pecuniis suis acceptam referent. Etenim Athenienses & Halicarnassæi & alii, qui ab his iniuria sunt affecti, si in hos acriter animaduerteritis, existimabunt se ab his quidem afflictos & perditos, à vobis autem esse refocillatos & restitutos. Quod si hos iudicio vestro seruetis, vos cum proditorib. suis sentire arbitrabuntur. Decet ergo, vt his omnibus perpensis, & gratiam vestris referatis amicis, & supplicium sumatis de iniquis.

τηρίας ἐκείνοις ἔσονται χάριν. καὶ μὲν δή, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ Ἁλικαρνασεῖς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ὑπὸ τούτων ἠδικημένοι, ἂν μὲν περὶ τούτων τὴν μεγίστην δίκην λάβητε, νομιοῦσιν ὑπὸ τούτων μὲν ἀπολωλέναι, ὑμᾶς δὲ αὐτοῖς βεβοηθηκέναι· ἐὰν δὲ τούτους σώσητε, ἡγήσονται καὶ ὑμᾶς ὁμογνώμονας γεγονέναι τοῖς αὐτοὺς προδεδωκόσιν. ὥστ' ἄξιον, τούτων ἁπάντων ἐνθυμηθέντας, ἅμα τοῖς τε φίλοις τοῖς ὑμετέροις ἀποδοῦναι χάριν, καὶ παρὰ τῶν ἀδικούντων τὴν δίκην λαβεῖν.

LYSIÆ

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤΑ' ΦΙΛΟ-ΚΡΆΤΟΥΣ ἘΠΊΛΟ-ΓΟΣ.

LYSIÆ CONTRA PHILO-cratem Oratiuncu-la XXVIII;

Quæ Græcè Epilogi *nomine inscribitur.*

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM CVM SCHOLIIS.

Ergoclem *præcedenti Oratione accusatum, ex hac condemnatum esse cognouimus. Fuit autem* Philocrates *hic pecuniæ illius, quam Ergocles proditionibus, rapinis & peculatu sibi comparauerat, vel quæstor vel custos; ideoq; vt pecuniarum illarum interuersor accusatur. Quamuis hæc oratiuncula* Epilogus *inscribatur, nec dubium sit, quin plurima desint; licet tamen omnes hic perfectæ orationis partes inuenire*, Exordium, Narrationem, Propositionem, Confirmationem, Confutationem, Perorationem: *quod in iuniorum gratiam margini adscribere placuit, & quasi digito demonstrare.*

1. *Vel hinc cognoscere licet, non sine caussa Græcorum leuitatem & perfidiam taxatam à Cicerone, Oratione pro L. Flacco*: Testimoniorum, *inquit*, religionem & fidem nunquam ista natio coluit, totiusque huiusce rei quæ sit vis, quæ auctoritas, quod pondus ignorat. Vnde illud est: Da mihi testimonium mutuum? Num Gallorum, num Hispanorum putatur? Totum istud Græcorum est, vt etiam qui Græce nesciunt, hoc, quibus verbis à Græcis dici soleat, sciant]: *Nimirum* Δανεισόν μοι μαρτυρίαν. *Hinc & illud*; Græca fide, *&c.* *Cic. pro L. Flacco.*

2. *Iniquum proculdubio, miseros punire, quod, quæ non habent, dare nequeunt: & rapinis plenos impunes dimittere, qui, quorum copiam habent, ea Reipubl. eripere non cessant. Iniquum est; quis neget?*

Exordium à paucitate accusatorum.

HVIVS causæ contentio, Iudices, longè languidior est, quàm exspectaram. Multi enim minabantur, & dicebant se accusaturos Philocratem, quorũ nullus nunc comparet.

Pulcra inuersio, qua in Philocratem torquet argumētum, quod pro ipso adduci posse videbatur.

Atque hoc mihi certissimum videtur indicium, quod non iniuria sit delatus Philocrates. Nisi enim plurimas Ergoclis facultates haberet, nequaquam tam facilè accusatores à se potuisset auertere.

Narratio.

Scire enim vos omnes puto, Iudices, Ergoclem à vobis ideo esse capitis condemnatum, ꝙ Reipubl. negotiis parùm fideliter administratis, ipse sibi plus, quàm triginta talentorum rem comparauerit; quarum facultatum nihil in ciuitate inuenitur. At quò nos vertemus? aut qua inuestigabimus via? Etenim si

Ὁ μὲν ἀγὼν οὗτος, ὦ ἄνδρες δικασταί, ἐρημότερος γεγένηται ἢ ἐγὼ προσεδόκων. πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ἀπειλοῦντες, καὶ οἱ φάσκοντες Φιλοκράτους κατηγορήσειν· ὧν οὐδεὶς νυνὶ φαίνεται. ὃ κἀμοὶ δοκεῖ οὐδενὸς ἔλαττον εἶναι τεκμήριον τῆς ἀπογραφῆς, ὅτι ἀληθὴς οὖσα τυγχάνει. εἰ γὰρ μὴ πολλὰ τῶν Ἐργοκλέους εἶχε χρημάτων, οὐκ ἂν οὕτως οἷός τ' ἦν ἀπαλλάξαι τοὺς κατηγόρους. ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες δικασταί, πάντας ὑμᾶς ἡγοῦμαι εἰδέναι ὅτι Ἐργοκλέους διὰ τοῦτο ὑμεῖς θάνατον κατεχειροτονήσατε, ὅτι κακῶς διαθεὶς τὰ τῆς πόλεως, πλέον ἢ τριάκοντα ταλάντων οὐσίαν ἐκτήσατο· καὶ τούτων τῶν χρημάτων οὐδὲν ἐν τῇ πόλει φαίνεται. καίτοι ποῖ χρὴ τραπέσθαι, ἢ πῇ ζητῆσαι τὰ χρήματα; εἰ γὰρ

παρ'

παρὰ τοῖς κηδεσταῖς, καὶ οἷς ἐκεῖνος οἰκειότατ' ἀνθρώπων ἐχρῆτο, μὴ φανήσεται, χαλεπῶς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς εὑρεθήσεται. τίνα δὲ Ἐργοκλῆς περὶ πλείονος Φιλοκράτους ἐποιεῖτο; ἢ πρὸς τίν' ἀνθρώπων διέκειτο οἰκειότερον; οὐ τῶν μὲν ὑμετέρων πολιτῶν αὐτὸν ἐξήγαγε, τῶν δ' αὐτοῦ χρημάτων ταμίαν ἐποίησε; καὶ τὸ τελευταῖον τριήραρχον αὐτὸν κατέστησε; καίτοι δεινὸν εἰ οἱ μὲν τὰς οὐσίας ἔχοντες ὀλοφυροῦνται τριηραρχοῦντες, οὗτος δέ, οὐδὲν πρότερον κεκτημένος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐθελοντὴς ὑπέστη ταύτην τὴν λειτουργίαν. οὔκουν δὴ οὐχ ὡς ζημιωθησόμενον αὐτὸν τριήραρχον κατέστησεν, ἀλλ' ὡς ὠφεληθησόμενον, καὶ φυλάξοντα τὰ αὐτοῦ χρήματα, οὐκ ἔχων ὅτῳ χρὴ μᾶλλον τούτου πιστεῦσαι. ἡγοῦμαι δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταί, Φιλοκράτει δύο εἶναι καὶ μόνας ἀπολογίας. προσή-

apud affines, aut eos, quibus ille familiariſſimè eſt vſus, non inueniuntur, haud facile apud inimicos deprehendentur. At quem Ergocles pluris faciebat, quàm Philocratem? aut cui ſe præbebat familiariorem? Nunquid è veſtrorum ciuium numero ipſum hinc abduxit, & ſuarum pecuniarũ quæſtorem fecit? & tandem triremi præfecit? Atqui abſurdum eſſet, hunc cui nullæ erant facultates, ſponte hanc prouinciam eo tempore ſuſcepiſſe; cùm locupletes ad hanc præfecturam electi conquerãtur; niſi ad hoc munus, non vt ſumtus faceret, ſed vt aliquid emolumenti inde perciperet, aſſumtus eſſet: &, vt pecuniarum huius eſſet cuſtos; cùm nullum, cui magis fidendum putaret, haberet. Arbitror autem, Iudices, duas tantum eſſe vias, quibus in ſe excuſando Philocrates vti poteſt. Demonſtran-

Propoſitio.

II. *Initium cõfirmationis à partitione viarum excuſandi.*

dum enim ipsi est, aut alios habere Ergoclis pecunias, aut ipsum iniquè esse cōdemnatum; quod neque quicquam vestrarum rerum sustulerit, neque muneribus sit corruptus. Quod si horū neutrum præstiterit, condemnandum censeo: nec committēdum, vt iis, qui aliis quippiam adimunt, succenseatis; qui verò vestra surripiunt, his ignoscatis. Quis Atheniensiū ignorat, tria talenta ab Ergocle oratoribus apud sequestrum fuisse deposita, vt ipsorum [si fieri posset] opera seruaretur, & non oppugnaretur? At ipsi cùm viderent vos animo ita esse concitato, vt ad vindictam propensiores essetis, sese continuerunt, nec in apertū prodire ausi fuerunt. Atq; hic Philocrates, cùm nihil ab ipsis reciperet pecuniarū, inprimis ad Magistratum se rem delaturū minabatur: Postea verò quàm & hæc recepisset, & alia ipsi⁹ [Ergoclis] in suam potestatem redegisset, eò pro-

κειν γὰρ αὐτῷ ἀποδεῖξαι, ἢ ἑτέρους ἔχοντας τὰ Ἐργοκλέους χρήματα, ἢ ἀδίκως ἀπολωλότα ἐκεῖνον, καὶ οὐδὲν ὑφῃρημένον τῶν ὑμετέρων, οὐδὲ δεδωροδοκηκότα. εἰ δὲ τούτων μηδέτερον ποιήσει, δέδοκταί μοι καταψηφίζεσθαι, καὶ μὴ τοῖς μὲν παρὰ τῶν ἄλλων λαμβάνουσιν ὀργίζεσθαι, τοῖς δὲ τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν ἔχουσι συγγνώμην ἔχειν. τίς δ' οὐκ οἶδεν Ἀθηναίων τρία τάλαντα παρὰ Ἐργοκλέους μεσεγγυηθέντα τοῖς λέγουσιν, εἰ δύναιντο αὐτὸν σῶσαι, καὶ μὴ κατηγορεῖν; οἳ ἐπειδὰν ἑώρων τὴν ὑμετέραν ὀργὴν τιμωρεῖσθαι βουλομένην, ἡσυχίαν ἦγον, καὶ οὐκ ἐτόλμων σφᾶς αὐτοὺς φανεροὺς ποιῆσαι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οὗτος οὐ κομιζόμενος παρ' αὐτῶν τὰ χρήματα, μηνύειν ἔφη τῇ πόλει. ἐπειδὴ δὲ καὶ ταῦτα ἀπέλαβε, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκείνου κύριος γεγένηται, εἰς τοῦτο

τόλμης

τόλμης ἐλήλυθεν, ὥστε μάρτυρας πεπόρισαι, οἳ μαρτυρήσουσιν αὐτῷ ὡς ἦν ἔχθιστος ἁπάντων ἀνθρώπων Ἐργοκλεῖ. καίτοι οἴεσθ' ἂν αὐτὸν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰς τοῦτο μανίας ἀφικέσθαι, ὥστε Θρασυβούλου στρατηγοῦντος καὶ Ἐργοκλέους αὐτῷ διαφερομένου, ἐθελοντὴν ὑποστῆναι τριήραρχεῖν; πῶς γὰρ ἂν θᾶττον ἀπώλετο, ἢ πῶς ἂν μᾶλλον ἐπηρεάζετο; περὶ μὲν οὖν τούτων ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· ἐγὼ δ' ὑμᾶς ἀξιῶ ὑμῖν αὐτοῖς βοηθῆσαι, καὶ πολὺ μᾶλλον τοὺς ἀδικοῦντας τιμωρεῖσθαι, ἢ τοὺς τὰ τῆς πόλεως ἔχοντας ἐλεεινοὺς ἡγεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ τῶν αὑτοῦ καταθήσει, ἀλλὰ τὰ ὑμέτερα ὑμῖν αὐτοῖς ἀποδώσει, καὶ πολλῷ πλεῖον δ' αὐτῷ τούτων περιέσται. καὶ γὰρ ἂν καὶ δεινὸν εἴη, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, εἰ τοῖς μὲν μὴ δυναμένοις τὰ σφέτερ' αὐτῶν εἰσφέρειν ὀργίζοισθε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ὡς ἀδικούντων

cessit audaciæ, vt testes sibi compararit, qui ipsum testarentur omnium infestissimum Ergocli fuisse inimicum. Atqui putatisne, Iudices, ad tantam hunc venisse insaniam, vt Thrasybulo Prætore, & Ergocle sibi offenso & inimico, ipse vltro suscepturus fuisset triremis præfecturam? Qua enim ratione citiùs in suũ ruisset exitium? aut quomodo pessundari facilius potuisset? De his igitur hæc dicta sufficiant. Atque æquum existimo, vt vos vobis ipsi opitulemini, & iniquos, ac Reipublicæ pecunias sibi seruantes supplicio potius, quàm misericordia dignos iudicetis. Nihil enim suorum tradet, sed, quæ vestra sunt, vobis restituet, quorum tamen plura sibi seruabit. Ac iniquum sanè esset, Iudices, eis grauiter succensere, qui tributa vobis soluere nequeũt, & horum facultates tanquam iniustorum publi- 1.

Aduersus testes à Philocrate adductos, confutatio.

III.

A minori ad maius. 2.

A cõſequẽtibus.

Iniquitati addunt iniquitatem iniqui.

Incrementum.

Per comparationem à minore ad maius.

care: ſi eos, qui veſtra poſſident, impunitos dimittatis, & pecuniis ſpoliati infeſtiores ipſos vobis inimicos reddatis. Quamdiu enim meminerunt ſe veſtra poſſidere, nunquam deſinent in vos aliquid mali moliri; quod ſola Reipubl. aduerſitate putét ſe eis negotiis, quæ ipſis vobiſcum intercedunt, poſſe liberari. Arbitror autem, Iudices, nõ ſolum de pecuniis hunc poſſe appellari, ſed etiam de vita in diſcrimen venire. Etenim abſurdum foret, cùm illi, qui priuatarum rerum furibus conſcii ſunt, eodem crimine teneantur; hunc non eadem cum Ergocle pœna multari, ſed eius opes tanquam ſuæ improbitatis præmia accipere; qui & publicarum pecuniarum furta eius nouerat, & in veſtris negotiis muneribus ſæpe corruptum ſciebat. Digni ſunt autem, Iudices, in quos veſtram bilem effundatis. Siqui-

δημεύοιτε· τοὺς δὲ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἔχοντας μὴ τιμωροῖσθε, ἀλλὰ τῶν τε χρημάτων ἀποστεροῖσθε, καὶ τούτους χαλεπωτέρους ἐχθροὺς ἔχοιτε. ἕως γὰρ ἂν τὰ ὑμέτερα ἔχοντες σφίσιν αὐτοῖς ξυνειδῶσιν, οὐδέποτε ὑμῖν παύσονται κακονοοῦντες· νομίζοντες τὰς τῆς πόλεως δυστυχίας μόνας ἀπαλλαγὴν εἶναι τῶν πρὸς αὐτοὺς πραγμάτων. ἡγοῦμαι δ᾽, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐ μόνον περὶ χρημάτων αὐτῷ προσήκειν ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύειν. καὶ γὰρ ἂν καὶ δεινὸν εἴη, εἰ οἱ μὲν τὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀπολλύμενα τοῖς κλέπταις συνειδότες, τοῖς αὐτοῖς ἐνέχοιντο· οὗτος δὲ τὰ τῆς πόλεως Ἐργοκλεῖ συνειδὼς κλέπτοντι, καὶ ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις δωροδοκοῦντι, μὴ τῆς αὐτῆς τιμωρίας τυγχάνοι, ἀλλὰ ἆθλα λάβοι τὴν ὑπ᾽ ἐκείνου καταλειφθεῖσαν οὐσίαν ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πονηρίας. ἄξιοι δ᾽ ὑμῖν εἰσιν ὀργῆς, ὦ ἄνδρες δικασταί. οὔ-

τι γὰρ

τοι γὰρ, ὅτε Ἐργοκλῆς ἐκρίνετο ἐν τῷ δήμῳ, περιιόντες ἔλεγον ὡς πεντακόσιοι μὲν αὐτοῖς" οἱ ἦσαν ἐκ τοῦ Πειραιέως δεδεκασμένοι, ἑξακόσιοι δὲ καὶ χίλιοι ἐκ τοῦ ἄστεος· μᾶλλον δὲ προσεποιοῦντο πιστεύειν τοῖς χρήμασιν, ἢ δεδιέναι τὰ αὐτῶν ἁμαρτήματα. ἐκεῖ μὲν οὖν ἐπεδείξατε αὐτοῖς (ἐὰν δὲ σωφρονῆτε, καὶ νυνὶ τοῦτο φανερὸν πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσετε) ὅτι οὐκ ἔστι τοσαῦτα χρήματα ἃ ὑμᾶς, οὓς ἐὰν λαμβάνητε ἀδικοῦντας, ἀποτρέψει τιμωρεῖσθαι, καὶ μηδεμίαν αὐτοῖς ἄδειαν δώσετε τὰ ὑμέτερα αὐτῶν διαρπάζουσι καὶ κλέπτουσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ὑμῖν παραινῶ. πάντες γὰρ ἐπίστασθε ὅτι Ἐργοκλῆς χρηματιζόμενος, ἀλλ' οὐ πρὸς ὑμᾶς φιλοτιμησάμενος ἐξέπλευσε, καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει τὰ χρήματα ἢ οὗτος. ἐὰν οὖν σωφρονῆτε, τὰ ὑμέτερ' αὐτῶν κομιεῖσθε.

dem hi ſunt, quando Ergoclis cauſſa apud populũ agebatur, qui circumibãt paſſim diuulgãtes, quod quingentos in ſuum ſubſidium conductos habituri eſſent ex Piræo, & mille ſexcentos ex vrbe; adeo vt declararent maiore ſe teneri ſpe ob pecunias, quàm metu ob delicta. Nunc igitur ipſis oſtendite (immo vero, ſi ſapitis, omnibus declarabitis) nullas eſſe tantas diuitias, quę vos cõtineant, quo minus in eos animaduertatis, quos iniuriarum & ſcelerum accepiſtis conuictos: Ita nullam illis impunitatis ſpem dabitis, qui veſtra rapiunt & furantur. Atq; hæc ſunt, quorum ego vos admonendos putaui. Omnes enim noſtis, quod Ergocles priuati cõmodi cauſſa, nõ veſtri honoris ſtudio ductus nauigationẽ ſuſceperit; cuius pecunias pręter hunc nemo habet. Quod ſi igitur ſapiatis, veſtra recuperabitis.

IV. *Peroratio.*

LYSIÆ ADVERSVS NIcomachum ſcribam accuſatio, de non reddita Magiſtratus ſui ratione.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΝΙΚΟΜΆχου γραμματέως, εὐθυνῶν κατηγορία.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Nicomachus *ex ſeruo patre natus, ſed poſtea in tribum receptus, & ſcriba factus; tandem à populo electus eſt, vt* Solonis leges *quatuor menſium ſpacio deſcriberet. Quo in officio improbè ſe geſſiſſe hac oratione accuſatur; tum quod multas leges precio accepto vel mutauerit vel induxerit, vel nouas inſtituerit; quaſi non ſcriba, ſed legislator fuiſſet conſtitutus; tum quod definitum ſibi tempus nequaquam obſeruarit; ſed quatuor menſes ad ſex annos extenderit; & magiſtratui rationem poſcenti reddere detrectarit. Confirmatur autẽ maximè Nicomachi iniquitas, quod triginta Tyrannorum tempore nouas ediderit leges, libidini ipſorũ maximè accommodas, & populo Athenienſi aduerſas; ex quibus maxima ſunt Reipub. incommoda conſecuta. Deinde quæ pro Nicomacho dici poterant, refellit. Se quoque excuſat, quem Impietatis à reo accuſari intellexerat. Videtur & hæc Oratio multis in locis non ſatis integra.*

1. *Quo Iuſtitia Iuriſque ſcientia eſt præclarior, eo fœdior eſt eius abuſio. Sunt fortaſſis hodie pauci,* Qui leges figunt precio, atque refigunt: *Non enim multis contingit eſſe Legislatoribus. At quàm frequens eſt eorum numerus, de quibus & Cicero conqueritur; qui mul-* Cic. Orat.

ta pr&c.

ta præclarè legibus constituta suis ingeniis corrumpunt, ac deprauant? Qui in Iure ciuili æquitatem relinquunt ac deserunt, quamuis ipsa legum verba retineant, vel saltem retinere interdum videri velint: & qui non tam iustitiæ, quàm litigandi tradunt vias? Qui denique constituere litium actiones malunt, quàm controuersias tollere. Sed nostris verbis minimè opus est; res ipsa non loquitur, sed clamat. Non nostrum, sed Principum negotium est, nimiam quorundam licentiam, procacitatem, & iniquitatem retundere. Vtinam recordentur aliquando illius; Salus populi suprema lex esto. *Vtinam fundamentum Iuris præ oculis habeant; quod non solùm Legislator noster* Christus, *verùm etiam* Cicero *homo ethnicus* Dilectionem esse *asserit; quæ res humanas tueri, eisque optimè consulere solet; (cuius rei gratia proculdubio leges sunt institutæ. Sed maximè eorum pars, qui Iustitiæ putantur ministri, suis inseruit commodis; & Iustitiâ, Legibusque, veluti quadam nundinatione, abutitur ad quæstum: dum iniquis litigatoribus xenia & dona liberaliter adferentibus, aduersus innocentes opem ferunt: & controuersias ac lites, quæ paucis diebus absolui poterant, in plurimos annos extendunt; vt miseros illos ius suum persequentes emungant, spolient, & excorient.*

pro Muren. & lib. 1. de Legib.

Lib. 1. de Legibus.

Ἤδη, ὦ ἄνδρες δικασταί, τινὲς εἰς κρίσιν καταστάντες, ἀδικεῖν μὲν ἔδοξαν, ἀποφαίνοντες δὲ τὰς τῶν προγόνων ἀρετὰς καὶ τὰς σφετέρας αὐτῶν εὐεργεσίας συγγνώμης ἔτυχον παρ' ὑμῶν. ἐπειδὴ τοίνυν καὶ τῶν ἀπολογουμένων ἀποδέχεσθε, ἐάν τι ἀγαθὸν φαίνωνται τὴν πό-

I. *A comparatione accusatorum exorditur.*

FVERVNT nonnulli pridem in iudicium vocati, Iudices, qui cõmemorata maiorũ suorũ virtute, suisq; beneficiis, veniã à vobis obtinuerunt. Quare eorum caussam approbatis, qui aliqua ex parte bene de Re-

publica meriti videntur: æquum censeo & accusatores à vobis audiri, qui reos iampridem vitiis & improbitati addictos esse demonstrant. Quod igitur Nicomachi pater seruus publicus fuerit, quibusque studiis hic iunior ætatem transegerit; & quot annos natus in tribum receptus sit, nimis esset molestū & graue dicere. Posteaquam vero Legum scriba factus est, quis nescit quibus iniuriis Rempub. oppresserit? Constitutis enim ipsi quatuor mensibus, vt Solonis leges describeret; pro Solone se ipse Legislatorem fecit; pro quatuor mensibus, sex annos Magistratum tenuit.

A genere in contemtum vocat.

Propositio.

Narratio.

1. Quotidie autem precio accepto has leges fixit, illas refixit; eoque redacti fuimus, vt ex eius manibus leges nos recipere oporteret; partesq; aduersæ in Iudicio contrarias producerent leges, quas à Nicomacho se accepisse

λιν πεποιηκότες, ἀξιῶ καὶ τῶν κατηγόρων ὑμᾶς ἀκροάσασθαι, ἐὰν ἀποφαίνωσι τοὺς φεύγοντας πάλαι πονηροὺς ὄντας. ὅτι μὲν τοίνυν ὁ πατὴρ ὁ Νικομάχου δημόσιος ἦν, καὶ οἷα νέος ὢν οὗτος ἐπετήδευσε, καὶ ὅσα ἔτη γεγονὼς εἰς τοὺς φράτορας εἰσήχθη, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν· ἐπειδὴ δὲ τῶν νόμων ἀναγραφεὺς ἐγένετο, τίς οὐκ οἶδεν ὅσα τὴν πόλιν ἐλυμήνατο; προσταχθὲν γὰρ αὐτῷ τεσσάρων μηνῶν ἀναγράψαι τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ἀντὶ μὲν Σόλωνος αὑτὸν νομοθέτην κατέστησεν, ἀντὶ δὲ τεττάρων μηνῶν, ἓξ ἔτη τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο. καθ᾽ ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἀργύριον λαμβάνων, τοὺς μὲν ἐνέγραφε, τοὺς δὲ ἐξήλειφεν. εἰς τοῦτο δὲ κατέστημεν ὥστε ἐκ τῆς τούτου χειρὸς τεταμιεύμεθα τοὺς νόμους· καὶ οἱ ἀντίδικοι ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις ἐναντίους παρείχοντο, ἀμφότεροι παρὰ Νικομάχου φάσκοντες εἰλη-

εἰληφέναι. ἐπιβαλλόντων δὲ τῶν ἀρχόντων ἐπιβολὰς, καὶ εἰσαγόντων εἰς τὸ δικαστήριον, οὐκ ἠθέλησε παραδοῦναι τοὺς νόμους· ἀλλὰ πρότερον ἡ πόλις εἰς τὰς μεγίστας συμφορὰς κατέστη, πρὶν τοῦτον ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀρχῆς, καὶ τῶν πεπραγμένων εὐθύνας ὑποσχεῖν. καὶ γάρ τοι, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐπειδὴ ἐκείνων δίκην οὐ δέδωκεν, *ὁποίαν καὶ νῦν τὴν ἀρχὴν κατεστήσατο· ὅστις πρῶτον μὲν τέτταρα ἔτη ἀνέγραψεν, ἐξὸν αὐτῷ τριάκοντα ἡμερῶν ἀπαλλαγῆναι· ἔπειτα διωρισμένον, ἐξ ὧν ἔδει ἀναγράφειν. *αὐτὸν ἁπάντων κύριον ἐποιήσατο, καὶ ὅσα χειρίσας μόνος οὗτος τῶν ἀρξάντων εὐθύνας οὐκ ἔδωκεν. ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἄλλοι τῆς αὑτῶν ἀρχῆς κατὰ πρυτανείαν λόγον ἀναφέρουσι· σὺ δὲ, ὦ Νικόμαχε, οὐδὲ τεττάρων ἐτῶν ἠξίωσας ἐγγράψαι, ἀλλὰ μόνῳ σοὶ τῶν πολιτῶν ἐξεῖναι νομίζεις ἄρχειν πολὺν χρόνον

affirmabant. Cùm autem Magiſtratus ei multam irrogaret, ac in ius traheret, leges tradere recuſauit; ita vt Reſpubl. in grauia prius incideret incommoda, quàm rerum geſtarum rationem
redderet. Et profectò, Iu- II.
dices, quoniam illorum pœnam non dedit, nunc quoque*eundem in Magiſtratu ſe præbuit. * Qui primum quidẽ quatuor annos in publicandis actis occupatus fuit, cùm licuiſſet triginta dierum ſpacio defungi, ſtatuto ipſi tempore, quo cuncta erant perſcribenda. *Sed * hic ſumma ſibi auctoritate ſumta, ſolus, inter omnes Magiſtratus, eorum, quæ geſſit, rationem non reddidit. Alii, Magiſtratus ſui rationes ad ærarium deferunt: tu autem, Nicomache, ne quatuor quidem annorũ res in acta referri voluiſti; ſed vni ciuium tibi licere putas, Magiſtratu longo tempore fungi,

nec rationem reddere, nec decretis parere, nec legibus teneri: Sed hæc addis, illa inducis, atque eò proteruiæ procedis, vt Rempublicam esse tuam existimes, ipse seruus publicus cùm sis. Vos igitur, Iudices, meminisse oportet, & Nicomachi maiores quinam fuerint, & hic quàm se ingratum vobis præstiterit, dum contrarias ferre leges nō veretur; vt aliquando vobis soluat pœnas. Et quoniam singulorū criminum supplicia sumere neglexistis, nunc omniū pœnas pendat.

III. *Confutatio eorum, quæ auctori obiiciebantur.*

Atqui, Iudices, cùm nihil habeat quod obtendat, fortassis ad me calumniandum se conuertet: verùm tum ipsi de me fidem adhibeatis cupio, tum demum credatis; cùm, excusatione mihi concessa, ipsum mendacii arguere non potero. Quod si ea dicere conetur, quæ & in Senatu effutiuit, me in numero quadringento-

καὶ μήτε εὐθύνας διδόναι, μήτε τοῖς ψηφίσμασι πείθεσθαι, μήτε τῶν νόμων φροντίζειν· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐγγράφεις, τὰ δὲ ἐξαλείφεις· καὶ εἰς τοῦτο ὕβρεως ἥκεις, ὥστε σαυτοῦ νομίζεις εἶναι τὰ τῆς πόλεως, αὐτὸς δημόσιος ὤν. ὑμᾶς τοίνυν χρὴ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀναμνησθέντας καὶ τῶν προγόνων τῶν Νικομάχου, οἵτινες ἦσαν, καὶ οὗτος ὡς ἀχαρίστως ὑμῖν προσενήνεκται παρανομήσας, κολάσαι αὐτόν· καὶ ἐπειδὴ ἑνὸς ἑκάστου δίκην οὐκ εἰλήφατε, νῦν ὑπὲρ ἁπάντων γ * ἐῶν τὴν τιμωρίαν ποιήσασθε. Ἴσως δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐπειδὰν περὶ αὑτοῦ μηδὲν δύνηται ἀπολογεῖσθαι, ἐμὲ διαβάλλειν πειράσεται. τότε δὲ περὶ τῶν ἐμῶν, τότε ἀξιῶ πιστεύειν ὑμᾶς, ὁπόταν ἀπολογίας ἐμοὶ δοθείσης, μὴ δύνωμαι ψευδόμενον αὐτὸν ἐξελέγξαι. ἐὰν δ' ἄρα ἐπιχειρῇ λέγειν ἅπερ ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἐγὼ τῶν τετρακοσίων

τῶν ἐγενόμην, ἐνθυμεῖσθε τῶν τοιαῦτα λεγόντων, " ἐκ τῶν τετρακοσίων πλεῖον ἢ χίλιοι γενήσονται. καὶ γὰρ τοὺς ἔτι παῖδας ὄντας ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καὶ τοὺς ἀποδημοῦντας οἱ διαβάλλειν βουλόμενοι, ταῦτα λοιδοροῦσιν. ἐγὼ δὲ οὕτω πολλοῦ ἐδέησα τῶν τετρακοσίων γενέσθαι, ὥστε οὐδὲ τῶν τρισχιλίων κατελέγην. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι εἰ μὲν περὶ ἰδίων συμβολαίων ἀγωνιζόμενος, οὕτω φανερῶς ἐξήλεγχον αὐτὸν ἀδικοῦντα, οὐδ᾽ ἂν αὐτὸς ἠξίωσε τοιαῦτα ἀπολογούμενος ἀποφεύγειν. νυνὶ δὲ περὶ τῶν τῆς πόλεως κρινόμενος, οἰήσεται χρῆναι ἐμοῦ κατηγορῶν ὑμῖν μὴ δοῦναι δίκην. ἔτι δ᾽, οἶμαι, θαυμαστὸν νομίζω Νικόμαχον ἑτέροις ἀδίκως μνησικακεῖν ἀξιοῦν, ὃν ἐγὼ ἐπιβουλεύσαντα τῷ πλήθει ἀποδείξω. καί μου ἀκούσατε. δίκαιον

rum fuisse; animaduertite quæso, quod ex eorum oratione, qui talia spargunt, qui quadringenti fuisse dicuntur, millenarium numerũ excedent: quando eos, qui puerilẽ ætatem nondum eo tempore excesserát, qui peregrè viuebant, calumniis petunt, & obtrectationibus exagitant. Tantum abfuit vt inter quadringentos essem, vt ne in tribus quidem millibus numeratus fuerim. Et absurdũ sanè mihi videtur, quod, cùm suarum rerũ priuatarum caussam diceret, ac à me palàm iniquitatis argueretur; nequaquam hac defensione vti voluerit, quo Iudiciũ subterfugeret: Nunc autem Reip. caussa in Iudicium vocatus existimet, si me criminetur, nõ daturum se vobis pœnas. Equidem & id admiratione dignum puto, Nicomachum aliis labem suis maledictis immerito aspergere conari, quem ego dolis malis populum & insidiis circumuenisse demonstrabo. Æquum est IV.

autem, Iudices, tales talium hominũ accuſationes vobis gratas eſſe & probatas, qui, cùm tunc popularem ſtatũ euerterẽt, nunc ſe populares ferũt. Poſtquam enim, nauibus amiſſis, Reipubl. cõmutatio adornabatur, Cleophon grauiter apud Senatũ offendebat, cùm diſſidentes conciliare ſtuderet, & Reip. optima ſuadere. Satyrus vero Cephiſius inter deliberandũ ſuaſit Senatui, vt ipſum vinculis conſtrictum Iudicib. traderẽt: at alii, qui cupiebant ipſum è medio ſublatum, verentes ne ex iudicio euaderet, capitiſq; ſupplicio non afficeretur; ſuadent Nicomachicam legem eſſe proferendam, *quod ius dicere etiam Senatui conueniret.* Ibi hic omnium ſceleratiſſimus ita apertè colluſionem ſuã & conſpirationẽ prodidit, vt eo ipſo die, quo ſententia lata eſt, legem ederet. Atq; in Cleophõte diuerſa quis fortaſſe accuſet: hoc autem apud omnes eſt in cõfeſſo, quod

Confirmatio.

γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, περὶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τὰς τοιαύτας κατηγορίας ἀποδέχεσθαι, οἵτινες τότε συγκαταλύσαντες τὸν δῆμον, νυνὶ δημοτικοί φασιν εἶναι. ἐπειδὴ γὰρ ἀπολομένων τῶν νεῶν ἡ μετάστασις ἐπράττετο, Κλεοφῶν τὴν βουλὴν ἐλοιδόρει, φάσκων συνεστάναι, καὶ τὰ βέλτιστα βουλεύειν τῇ πόλει. Σάτυρος δὲ Κηφισεὺς βουλεύων ἔπεισε τὴν βουλὴν δήσαντας αὐτὸν παραδοῦναι δικαστηρίῳ. οἱ δὲ, βουλόμενοι αὐτὸν ἀπολέσαι, δεδιότες μὴ οὐκ ἀποκτείνωσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, πείθουσι Νικομαχίδην νόμον ἀποδεῖξαι, ὡς χρὴ καὶ τὴν βουλὴν συνδικάζειν. καὶ ὁ πάντων οὗτος πονηρότατος οὕτω φανερῶς συνεστασίασεν, ὥστε τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἡ κρίσις ἐγίνετο, ἀποδεῖξαι τὸν νόμον. Κλεοφῶντος τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἕτερα μὲν ἄν τις ἔχοι κατηγορῆσαι· τοῦτο δὲ παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ὅτι οἱ κατα-

οἱ καταλύοντες τὸν δῆμον, ἐκεῖνον ἐβούλοντο μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐκποδὼν γενέσθαι· καὶ ὅτι Σάτυρος καὶ [* Κλεοφῶν] οἱ τῶν τριάκοντα γενόμενοι, οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν ὀργιζόμενοι Κλεοφῶντος κατηγόρουν, ἀλλ᾽ ἵνα ἐκεῖνον ἀποκτείναντες αὐτοὶ ὑμᾶς κακῶς ποιῶσι· καὶ ταῦτα διεπράξαντο διὰ τὸν νόμον ὃν Νικόμαχος ἀπέδειξεν. εἰκὸς τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνθυμεῖσθαι καὶ ὁπόσοι ὑμῶν ἐνόμιζον Κλεοφῶντα κακὸν πολίτην εἶναι· ὅτι καὶ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἀποθανόντων ἴσως τις ἦν πονηρὸς, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ διὰ τοὺς τοιούτους ὀργίζεσθαι τοῖς τριάκοντα, ὅτι οὐ τῶν ἀδικημάτων ἕνεκα, ἀλλὰ κατὰ στάσιν αὐτοὺς ἀπέκτειναν. ἐὰν οὖν πρὸς ταῦτα ἀπολογῆται, τοσοῦτον μέμνησθε, ὅτι ἐν τοιούτῳ καιρῷ τὸν νόμον ἀπέδειξαν ἐν ᾧ ἡ πολιτεία μεθίστατο, καὶ τούτοις χα-

qui populum ſubuerterent, hunc maximè volebant inter ciues è medio ſublatum: & quod Satyrus ac *Chremon, qui ex triginta-viris fuerunt, non veſtri commodi cauſſa ad Cleophontem accuſandum fuerint concitati, ſed, vt illo ſublato, vos iniuria afficiendi licentiam haberent: Quod illi aſſequebantur hac lege à Nicomacho edita & promulgata. Conuenit igitur, Iudices, cogitare, quotquot veſtrum Cleophontem eſſe ciuẽ improbum exiſtimauerunt; non neminem eorum qui in paucorũ Principatu interempti ſunt, fuiſſe improbum: nihilominus tamen talium ciuium gratia ſuccenſere oportet ipſis triginta; quod non criminum cauſſa, ſed controuerſiæ & priuati diſſidii ergo, ipſos interemerint. Cùm ergo ad hæc reſponderit, tantum recordamini, quod in tali tempore legẽ promulgarit, quo Reipub. ſtatus eſt mutatus, & iis ſit gra-

V.

tificatus, qui popularem statum subuerterunt: & huic Senatui, sententiam ferendi ius concesserit, in quo Satyrus & Chremon plurimum valebāt; Strombichides autem & Calliades, aliiq; multi & honorati & probi ciues interierunt. Atque hæc quidē nihili fecissem, nisi hoc conari ipsum animaduertissem, vt, pręter ius & æquum, velut populi studiosus absoluatur, incolumisq; seruetur; eo tāquam signo & argumento ad beneuolentiam erga populū probandam vsurus, quod in exsulium profectus sit. At ego alios quoque possem proferre eorū, qui populum cōcitarūt, partim occisos partim exsules, ideoq; à Reipublicæ administratione alienos. Quare nequaquam æquum est, vt huius rei ratio habeatur: cùm & huic fuga vestra ex parte sit assignanda, & populo vestro reditum in patriam suum hic acceptum referre debeat. Adhæc absurdū sanè fuerit,

Confutatio defensionis rei.

γενόμενοι οἳ τὸν δῆμον κατέλυσαν, καὶ ταύτην τὴν βουλὴν συνδικάζειν ἐποίησεν· ἐν ᾗ Σάτυρος μὲν καὶ Χρέμων μέγιστον ἐδύναντο, Στρομβιχίδης δὲ καὶ Καλλιάδης καὶ ἕτεροι πολλοὶ καὶ καλοὶ κἀγαθοὶ τῶν πολιτῶν ἀπώλλυντο. καὶ περὶ τούτων οὐδένα ἂν ἐποιησάμην λόγον, εἰ μὴ ᾐσθανόμην αὐτὸν, ὡς δημοτικὸν ὄντα, πειράσεσθαι παρὰ τὸ δίκαιον σώζεσθαι, καὶ τῆς εὐνοίας τῆς εἰς τὸ πλῆθος τεκμηρίῳ χρησόμενον, ὅτι ἔφυγεν. ἐγὼ δὲ καὶ ἑτέρους ἂν ἔχοιμι ἐπιδεῖξαι τῶν συγκαλεσάντων τὸν δῆμον, τοὺς μὲν, ἀποθανόντας, τοὺς δὲ, φυγόντας τε καὶ οὐ μετασχόντας τῆς πολιτείας. ὥστε οὐδὲν εἰκὸς αὐτῷ τοῦτο ὑπὸ λόγον γενέσθαι. τοῦ μὲν γὰρ ὑμᾶς φυγεῖν, μέρος τι καὶ οὗτος συνεβάλετο· τοῦ δὲ τοῦτον κατελθεῖν, τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον αἴτιον ἐγένετο. ἔτι δὲ καὶ δεινὸν,

εἰ ὧν

εἰ ὧν μὲν ἄκων ἔπαθε, χάριν αὐτῷ εἴσεσθε· ὧν δ' ἑκὼν ἐξήμαρτε, μηδεμίαν τιμωρίαν ποιήσεσθε. πυνθάνομαι δὲ αὐτὸν λέγειν ὡς ἀσεβῶ καταλύων τὰς θυσίας· ἐγὼ δ' εἰ μὲν νόμους ἐτίθην περὶ τῆς ἀναγραφῆς, ἡγούμην ἂν ἐξεῖναι Νικομάχῳ τοιαῦτα εἰπεῖν περὶ ἐμοῦ· νῦν δὲ τοῖς κοινοῖς καὶ κειμένοις ἀξιῶ τοῦτον πείθεσθαι. θαυμάζω δὲ εἰ μὴ ἐνθυμεῖται, ὅταν ἐμὲ φάσκῃ ἀσεβεῖν, λέγοντα ὡς χρὴ θύειν τὰς θυσίας τὰς ἐκ τῶν κύρβεων καὶ τῶν στηλῶν, κατὰ τὰς συγγραφάς, ὅτι καὶ τῆς πόλεως κατηγορεῖ. ταῦτα γὰρ ὑμεῖς ἐψηφίσασθε. ἔπειτα εἰ ταῦτα νομίζεις δεινά, ἦπου σφόδρα ἐκείνους ἡγῇ ἀδικεῖν οἳ τὰ ἐκ τῶν κύρβεων μόνον ἔθυον. καίτοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, περὶ εὐσεβείας οὐ παρὰ Νικομάχου δεῖ μανθάνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν γεγενημένων σκοπεῖν. οἱ τοίνυν πρόγονοι τὰ ἐκ τῶν κύρ-

ipſi gratiã habere pro iis, quæ inuitus fecit; & nullã ab ipſo ſumere pœnam propter peccata, quæ voluntariè cõmiſit. At audio ab ipſo me accuſari velut impium, ꝙ ſacrificia negligã. Quod ſi ego leges illas, quas perſcripſit, ratas haberem, Nicomacho licere arbitrarer, talia de me effutire: Nunc & vulgatis & ſtatutis olim legibus cenſeo etiã huic eſſe vtendũ. Miror autem ipſum non animaduertere (cùm me impietatis accuſat, victimas eſſe immolãdas, vt Legum tabulis cautum eſt) quod vniuerſam Rempu. mecũ accuſet; † quandoquidem hęc ipſa à vobis ſunt inſtituta. Deinde ſi hæc putas iniqua, multo ſanè magis illos iudicabis iniquos, qui nulla, niſi quæ priſcis tabulis cõtinentur, ſacrificia norãt. Veruntamen, Iudices, non eſt quod pietatem à Nicomacho diſcamus, ſed rerũ præteritarum euentus conſideremus. Maiores igitur no- 2. ſtri priſcum ſacrorum ri-

VI. *Actor ſibi obiecta refellit.*

† Videtur eſſe lacuna.

tum ſecuti hanc nobis reliquerunt ciuitatē totius Gręciæ maximam & beatiſſimam. Quapropter ęquum eſt nos eaſdē quas illi ſolent, hoſtias immolare; etſi non alia de cauſſa, at ſaltem eius fortunæ gratia, quæ, hæc ſacra obſeruantes, fuit comitata. At quis me religioſior videri queat? qui inprimis id operam do, vt ſecundū leges patrias ſacrificem: Deinde ſicut ex vſu eſt Reipubl. Præterea ſicut populus ſanxit; &, vt ſumtus tolerare poſſimus, pro ratione facultatum præ-

VII. ſentium. Tu verò, Nicomache, horum contraria feciſti. Nam dum plura in tabulas retuliſti, quàm prius ſtatuta erant ſacrificia, effeciſti, vt, quæ ſuppetebāt nobis facultates in tua inſumerentur; patria verò ſacrificia & conſueta deficerēt. Iam præterito anno ſacra priſcis tabulis comprehenſa neglecta ſunt, quæ tribus talentis procurari ſolebant. Nec obtendere licet, ꝑuētus publicos hiſce ſum-

Cic. lib. 2. de leg. Ad diuos adeunto, caſtè, pietatem adhibento, opes amouēto.

βεων θύοντες, μεγίστην καὶ εὐδαιμονεστάτην τῶν Ἑλληνίδων τὴν πόλιν παρέδοσαν. ὥστε ἄξιον ἡμῖν τὰς αὐτὰς ἐκείνοις θυσίας ποιεῖσθαι· καὶ εἰ μηδὲν δι' ἄλλο, τῆς τύχης ἕνεκα τῆς ἐξ ἐκείνων τῶν ἱερῶν γεγενημένης. πῶς δ' ἄν τις εὐσεβέστερος γένοιτο ἐμοῦ, ὅστις ἀξιῶ, πρῶτον μὲν κατὰ τὰ πάτρια θύειν· ἔπειτα, ἃ μᾶλλον συμφέρει τῇ πόλει· ἔπειτα, ἃ ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, καὶ δυνησόμεθα δαπανᾶν ἐκ τῶν προσόντων χρημάτων. σὺ δέ, ὦ Νικόμαχε, τούτων τἀναντία πεποίηκας· ἀναγράψας γὰρ πλείω τῶν προσταχθέντων, αἴτιος γεγένησαι τὰ προσόντα χρήματα εἰς ταῦτα μὲν ἀναλίσκεσθαι, ἐν δὲ ταῖς πατρίοις θυσίαις ἐπιλιπεῖν. αὐτίκα πέρυσιν ἱερὰ ἄθυτα τριῶν ταλάντων γεγένηται τῶν ἐν ταῖς κύρβεσι γεγραμμένων· καὶ οὐχ οἷόν τε εἰπεῖν ὡς οὐχ ἱκανὰ

εἶναι

εἶναι περιῆλθε τῇ πόλει. εἰ γὰρ οὗτος μὴ πλείω ἀνέγραψεν, ἓξ ταλάντοις εἴς γε τὰς θυσίας τὰς πατρίους ἂν ἐξήρκεσε, καὶ τρία τάλαντα ἂν περιεγένετο τῇ πόλει. περὶ δὲ τῶν εἰρημένων καὶ μάρτυρας ὑμῖν παρέξομαι. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ἐνθυμεῖσθε τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι ὅταν μὲν κατὰ τὰς συγγραφὰς ποιῶμεν, ἅπαντα τὰ πάτρια θύεται· ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὰς στήλας ἃς οὗτος ἀνέγραψε, πολλὰ τῶν ἱερῶν καταλύεται. καὶ τούτοις ὁ ἱερόσυλος περιτρέχει, λέγων ὡς εὐσέβειαν, ἀλλ᾽ οὐκ εὐτέλειαν ἀνέγραψε· καὶ εἰ μὴ ταῦτα ὑμῖν ἀρέσκει, ἐξαλείφειν κελεύει, καὶ ἐκ τούτων οἴεται πείθειν ὡς οὐδὲν ἀδικεῖ· ὃς ἐν δυοῖν μὲν ἐτοῖν πλείω ἤδη τοῦ δέοντος δώδεκα ταλάντοις ἀνάλωσε, παρ᾽ ἕκαστον δὲ τὸν ἐνιαυτὸν ἐπεχείρησεν ἓξ ταλάντοις τὴν πόλιν ζημιῶσαι· καὶ ταῦτα, ὁρῶν αὐτὴν ἀποροῦσαν χρημάτων· καὶ Λα-

tibus tolerandis non sufficere: Nisi enim hic numerum hostiarũ auxisset, sex talenta sacris patriis suffecissent, aliaq; tria talenta in vsum Reip. fuissent reliqua: quorum iam dictorum testes vobis exhibebo. TESTES. Animaduertitis igitur, Iudices, quod, quando vt legibus cautum est facimus, sacrificia à maioribus tradita Diis offeruntur omnia: quando verò vt hic perscripsit, multa sacra abolentur. Et hæc sacrilegus ille negligit, dicens solùm quod pietatem, non parsimoniam legib. docuerit: &, si minus hæc vobis placeant, delere iubeatis. Quibus se vobis persuasisse credit, in nullo se deliquisse; qui duorum annorũ spacio duodecim talenta amplius æquo consumsit; & in singulos annos sex talentorum damno ciuitatẽ afficere instituit; idq; cùm videret ipsam Rempubl. indigere pecuniis, & La-

Incommoda ex nouis legibus secuta.

cedæmonios nobis minari, nisi solueremus ipsis æs alienum; Bœotios verò prædas agere, quod duo talenta reddere non possimus; deniq; templorum parietes multis in locis collabi. VIII. Cùm sciret quoq; , Senatum opibus ad Reipubl. administratioñe necessariis instructum non offendere: pecuniæ penuria laborantem ad delationes admittendas, ad bona ciuiũ publicanda, ad auscultandum Rhetoribus, loculeisq; pessima quæque suadentib. sæpe cogi. Ideoque non semper, Iudices, Senatui succensendũ, sed illis potius, qui in hãc hæsitantiã adigunt Rempublicam, vt eis aures sint præbendæ, qui publica furari, suisq; cõmodis applicare student, vt &. Nicomachus fecisse arguitur. Quibus omnib. magnam peccandi licentiam dabitis, nisi de hoc supplicium sumseritis. Sin autem condemnatũ ipsum extremo supplicio affeceritis, vna eademque sen-

Quæ ex Nicomachi supplicio commoda.

κεδαιμονίους μὲν ἀπειλοῦντας, ὅταν μὴ ἀποπέμψωμεν αὐτοῖς τὰ χρήματα· Βοιωτοὺς δὲ σκῦλα ποιουμένους, ὅτι οὐ δυνάμεθα δύο τάλαντα ἀποδοῦναι· τοὺς δὲ νεωσοίκους καὶ τὰ τείχη περικαταρρέοντας. εἰδὼς δὲ ὅτι ἡ βουλὴ ἡ βουλεύουσα· ὅταν μὲν ἔχῃ ἱκανὰ χρήματα εἰς διοίκησιν, οὐδὲν ἐξαμαρτάνει· ὅταν δὲ εἰς ἀπορίαν καταστῇ, ἀναγκάζεται εἰσαγγελίας δέχεσθαι, καὶ δημεύειν τὰ τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν ῥητόρων τοῖς πονηρότατα λέγουσι πείθεσθαι. χρὴ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταί, μὴ τοῖς βουλεύουσιν ἑκάστοτε ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς εἰς τοιαύτας ἀπορίας καθιστῶσι τὴν πόλιν, οἷς προσέχουσι τὸν νοῦν οἱ βουλόμενοι τὰ κοινὰ κλέπτειν, ὅπως Νικόμαχος ἀγωνιεῖται. οἷς ὑμεῖς, ἐὰν μὴ τοῦτον τιμωρήσησθε, πολλὴν ἄδειαν ποιήσετε. ἐὰν δὲ καταψηφισάμενοι τῶν ἐσχάτων αὐτὸν τιμωρήσητε, τῇ αὐτῇ ψή-

φῳ τοὺς

φωτὺς τε ἄλλους βελτίους ποιήσετε, καὶ παρὰ τούτου δίκην εἰληφότες ἔσεσθε. ἐπίστασθε δὲ, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ὅτι παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἔσται μὴ τολμᾶν εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτάνειν, οὐχ ὅταν τοὺς ἀδυνάτους εἰπεῖν κολάζητε, ἀλλ' ὅταν παρὰ τῶν δυναμένων λέγειν δίκην λαμβάνητε. τίς οὖν τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιτηδειότερος Νικομάχου δοῦναι δίκην; τίς ἐλάττω τὴν πόλιν ἀγαθὰ πεποίηκεν, ἢ πλείω ἠδίκηκεν; ὃς καὶ τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἱερῶν ἀναγραφεὺς γενόμενος, εἰς ἀμφότερα ταῦτα ἡμάρτηκεν; ἀναμνήσθητε δὲ ὅτι πολλοὺς ἤδη τῶν πολιτῶν ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἀπεκτείνατε. καίτοι ἐκεῖνοι μὲν τοσοῦτον μόνον ὑμᾶς ἔβλαψαν, ὅσον ἐν τῷ παρόντι, οὗτοι δ' ἐπὶ τῇ τῶν νόμων ἀναγραφῇ καὶ τῶν ἱερῶν, δῶρα λαμβάνοντες, εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον τὴν πόλιν ζημιοῦσι. διὰ τί δ' ἄν τις ἀποψηφίσαιτο τούτου; πότερον, ὡς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ πολλαῖς μάχαις καὶ ναυμαχίαις παρα-

tentia & alios emendabitis, & de hoc supplicium sumetis. Illud autem scitote, Iudices, egregium fore exemplum, quod in hoc ipso aliis statuetur, nequis posthac in vos delinquere audeat; si, non dicendi imperitos, sed eloquentes & disertos plectatis. Quem vero omniũ ciuium magis pœnas dare conuenit, quàm Nicomachum? Qui, vt rerum sacrarum & prophanarum leges perscriberet, constitutus in vtrasque has grauiter peccauit. Recordamini, quæso, ciuium multos furti crimen capite luisse, quorum tamen noxa in præsens tantum obfuit; hi vero donis corrupti, dum leges perscriberent, perpetuum Reipublicæ detrimentum attulerunt.

IX. *Nullam ignoscendi causam esse.*

Cur igitur hunc quis absoluat? An quod vir fortis sit aduersus hostes, multisque pugnis terra marique victor exstite-

rit? At vobis magno cum periculo in mari dimicantibus, hic domi desedit, Solonisque leges corrupit. An quod facultates Reipubl. impenderit, tributaque grauia in ærarium intulerit? At vestrorum multa subtraxit, nedum de suo aliquid largitus est. An maiorum gratia? sunt enim quibus hac de causa ignouistis. At hic, si eius merita spectetis, mori; si parentũ conditionem, vendi debebat. An, vt vobis referat gratiam, quod nunc ei peperceritis? Atqui ne acceptorum quidem prius beneficiorum meminit: qui ex seruo ciuis est factus, ex paupere diues, ex amanuensi legislator. Qua de causa & vos quispiam accuset, quod, cùm maiores nostri Solonem, Themistoclem, Periclẽ sibi legislatores elegerint, existimantes tales fore leges, quales ipsi erant auctores: vos Tisamenum Mechanionis fi-

Clues Athenienses accusat temeritatis & inconsiderantiæ.

γεγενημένους; ἀλλ' ὅτε ὑμεῖς ἐκινδυνεύετε ἐκπλέοντες, οὗτος αὐτοῦ μένων τοὺς Σόλωνος νόμους ἐλυμαίνετο. ἀλλ' ὅτι χρήμασι δεδαπάνηκε, καὶ πολλὰς εἰσφορὰς εἰσενήνοχεν; ἀλλ' οὐχ ὅπως ὑμῖν τῶν αὐτοῦ τι ἐπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑμετέρων πολλὰ ὑφῄρηται. ἀλλὰ διὰ τοὺς προγόνους; ἤδη γάρ τινες καὶ διὰ τοῦτο συγγνώμης ἔτυχον παρ' ὑμῶν. ἀλλὰ τούτῳ γε προσήκει διὰ μὲν αὐτὸν τεθνάναι, διὰ δὲ τοὺς προγόνους, πεπρᾶσθαι. ἀλλ' ὡς, ἐὰν νῦν αὐτοῦ φείσησθε, αὖθις ἀποδώσει τὰς χάριτας; ὃς οὐδ' ὧν πρότερον μετέλαβε παρ' ὑμῶν ἀγαθῶν μέμνηται. καίτοι ἀντὶ μὲν δούλου πολίτης γεγένηται· ἀντὶ δὲ πτωχοῦ, πλούσιος· ἀντὶ δὲ ὑπογραμματέως, νομοθέτης. ἃ καὶ ὑμῶν ἔχοι ἄν τις κατηγορῆσαι, ὅτι οἱ μὲν πρόγονοι νομοθέτας ᾑροῦντο, Σόλωνα καὶ Θεμιστοκλέα καὶ Περικλέα, ἡγούμενοι τοιούτους ἔσεσθαι τοὺς νόμους οἷοίπερ ἂν ὦσιν οἱ τιθέντες· ὑμεῖς δὲ Τισαμενὸν τὸν Μηχανίωνος, καὶ

κος, καὶ τὸν Νικόμαχον, καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους, ὑπογραμματέας. καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ὑπὸ τῶν τοιούτων ἡγεῖσθε διαφθείρεσθαι, αὐτοῖς δὲ τούτοις πιστεύετε. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὑπογραμματεῦσαι μὲν οὐκ ἔξεστι δὶς τὸν αὐτὸν τῇ ἀρχῇ τῇ αὐτῇ, περὶ δὲ τῶν μεγίστων τοὺς αὐτοὺς ἐᾶτε πολὺν χρόνον κυρίους εἶναι. καὶ τὸ τελευταῖον, Νικόμαχον εἵλεσθε ἀναγράφειν τὰ πάτρια, ᾧ κατὰ πατέρα τῆς πόλεως οὐ προσήκει. καὶ ὃν ἔδει ὑπὲρ τοῦ δήμου κρίνεσθαι, οὗτος τὸν δῆμον συγκαταλύσας φαίνεται. νῦν τοίνυν ὑμῖν μεταμελησάτω τῶν πεπραγμένων, καὶ μὴ ὑπὸ τῶν "ἀεὶ κακῶς πάσχοντες ἀνέχεσθε· μηδὲ ἰδίᾳ μὲν ὀνειδίζετε τοῖς ἀδικοῦσιν, ἐπειδὰν δ᾽ ἐξῇ δίκην παρ᾽ αὐτῶν λαμβάνειν, ἀποψηφίζεσθε. καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανά μοι τὰ εἰρημένα· περὶ δὲ τῶν ἐξαιτησομένων βραχέα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν βούλομαι.

lium acceperitis, & Nicomachũ, & alios amanuẽſes: quodq; his ipſis Magiſtratum committitis, à quibus eundem cõtaminari creditis. Quod autem omnium abſurdiſſimum eſt, cùm ſcribæ officio nemini bis fungi liceat in eodẽ Magiſtratu; vos in maximis Magiſtratibus eoſdẽ ſinitis longo iam tempore ſummã obtinere poteſtatẽ. Deniq; Nicomachũ ſumſiſtis vt cõponeret leges patrias, qui, ſi patrem ſpectes, à Rep. noſtra eſt alienus: & quem oportebat populi partes tueri, hic populi euerſor deprehenditur. Nunc ergo eorũ, quæ feciſtis, tandem pœniteat, neq; patiamini, vt iidem malè de vobis ſemper mereantur: neq; committatis, vt priuatim iniuſtis iniquitatem exprobretis, &, quando pœnas ab eiſdem ſumere oportet, abſoluatis. Atq; hęc quidem de his dicta ſufficiant. De interceſſorib. vero & deprecatoribus pauca corã vobis dicere viſum eſt.

X. *Contra interceſſores Nicomachi.*

Subornati enim ſunt nō-nulli tum amicorū, tum eorum, qui Reipub. præſunt, vt pro ipſo deprecētur: quorum nonnullos magis decere arbitror, vt rebus à ſe geſtis patrocinentur, quàm vt iniquos conentur ſeruare incolumes. Abſurdū quoq; videtur, Iudices, quod, cùm hic vnus eſſet, nemo ipſū rogare voluerit, vt ipſe, nulla affectus iniuria à Republica, vos onerare iniuria ceſſaret: vobis autem numero tam multis ab hoc iniuria affectis perſuadere laborēt, quod ipſum dare pœnas non oporteat.

Peroratio. Conuenit igitur quemadmodum his ſtudio eſt amicos ſeruare, ita & vobis cordi eſſe inimicos vlciſci: hoc vobis certò perſuadētes, quod his ipſis inprimis eo videbimini præſtantiores, quo eritis in ſumenda ab improbis pœna feruentiores. Perpendite autem ꝙ neq; Nicomachus, neque eorum quiſquam, qui pro ipſo intercedit tam bene vnquam meritus eſt de

παρεσκευασμένοι τινές εἰσι καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν τὰ τῆς πόλεως πραττόντων, δεῖσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· ὧν ἐγὼ ἡγοῦμαι ἐνίοις προσήκειν ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῖς πεπραγμένων ἀπολογεῖσθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς ἀδικοῦντας σώζειν προαιρεῖσθαι. δεινὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ τούτου μὲν ἑνὸς ὄντος, καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῆς πόλεως ἠδικημένου, οὐκ ἐπεχείρησαν δεῖσθαι, ὡς χρὴ παύσασθαι εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτάνοντα· ὑμᾶς δὲ τοσούτους ὄντας καὶ ἠδικημένους ὑπὸ τούτου ζητήσουσιν, ὡς οὐ χρὴ δίκην παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν. χρὴ τοίνυν, ὥσπερ αὖ τούτους ὁρᾶτε προθύμως σώζοντας τοὺς φίλους, οὕτω καὶ ὑμᾶς τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι· εὖ εἰδότας ὅτι τούτοις πρώτοις ἄνδρες ἀμείνους δόξετε εἶναι ἐπὰν περὶ τῶν ἀδικούντων δίκην λαμβάνητε. ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι οὔτε Νικόμαχος, οὔτε τῶν αἰτησομένων οὐδεὶς τοσαῦτα ἀγαθὰ πεποίηκε τὴν

πόλιν

πόλιν, ὅσα οὗτος ἠδίκηκεν. ὥστε πολὺ μᾶλλον ὑμῖν προσήκει τιμωρεῖσθαι, ἢ τούτοις βοηθεῖν. δεῖ δ' εἰδέναι χρὴ τοὺς αὐτοὺς τούτους, ὅτι πολλὰ δεηθέντες τῶν κατηγόρων, ἡμᾶς μὲν οὐδαμῶς ἔπεισαν, τὴν δὲ ὑμετέραν ψῆφον καταπειράσοντες εἰσεληλύθασιν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ ἐλπίζουσιν, ὑμᾶς ἐξαπατήσαντες, ἄδειαν εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον λήψεσθαι τοῦ ποιεῖν ὅ, τι ἂν βούλωνται. ἡμεῖς μὲν τοίνυν οὐκ ἠθελήσαμεν ὑπὸ τούτων ἀξιούμενοι πεισθῆναι· τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο παρακαλοῦμεν, μὴ πρὸ τῆς κρίσεως μισοπονηρεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ κρίσει τιμωρεῖσθαι τοὺς τὴν ὑμετέραν νομοθεσίαν ἀφανίζοντας. οὕτω γὰρ ἐννόμως διοικηθήσεται τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν πάντα.

Republica, quàm idẽ hic
malè. Itaq; longè magis
decet vos vlcisci, q̃ hos
patrocinari. Necilludi- XI.
gnorare vos volo, hos i-
psos, cùm multis precib.
& obsecrationibus nos
flectere accusatores non
valerent, ad vestrum tri-
bunal accessisse, vestram
sententiã tentaturos, spe
plenos, quod, impostura
vobis facta, licentiam ob.
tinebunt, & impunita-
tem in posterum quic-
quid libuerit faciendi.
Nos quidem nequaquã
æquum putauimus, vt ab
his exoraremur: quod i-
psum & vos vt faciatis
hortamur; ne videamini
solùm ante iudicium ma-
los detestari, sed etiam in
iudicio hos vlcisci; qui
vestris conciliis & statu-
tis non paruerunt. Ita e-
nim legitimè & æquabi-
liter omnia fient in
Republica.

LYSIÆ CONTRA PHILOnem non approbandum nec admittendũ ad Magistratum.

ΛΥΣΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΦΙ´ΛΩΝΟΣ δοκιμασίας.

ORATIO XXX.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM CVM NOTIS.

Philo *cùm, vt in Senatum reciperetur, ambiret; hac Oratione declaratur ei muneri nequaquam idoneus: quod commoda priuata publicis in omni vita prætulerit: atque hac de causa in maximis calamitatibus Rempub. deseruerit, nec quicquam opis tulerit; ne tum quidem, cùm secunda fortuna exsules aduersus Tyrannos vsi essent: Senatoris autem sit, publica priuatis potiora ducere. Deinde quod inter domesticos ea fuerit de eius lucri quæstusq́; cupiditate opinio, vt omnia iura tam diuina quàm humana Auaritiæ studio neglecturus videretur: Adeo vt & mater huic fit diffisa, & ne se quidem mortuam huic crediderit: sed Antiphani sibi alieno maiorem habuerit fidem, quàm huic filio; dederitq́; illi in suam sepulturam tres argenti minas. Nihil igitur arbitratur illi fore sacrum in Republica, qui ne matri quidem mortuæ parciturus videretur.*

I. *Consentit cum nostro auctore præceptum Platonis, quod à Cicerone refertur lib. Offic. 1.* Omnibus, qui Reipublicæ præfuturi sunt, vtilitatem ciuium sic esse tuendam, vt, quicquid agunt, ad eam referant, obliti commodorum

modorum suorum. Vt enim tutela, sic procuratio Reipublicæ ad vtilitatem eorum, qui commissi sunt; non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. *Sed vt fidi tutores hodie coruo albo sunt rariores, ita & Reipublicæ præfecti, quales hic desiderantur, & describuntur, sunt longè rarissimi. Laudandus Adrianus Imperator, qui huius sententiæ memor, in Senatu non rarò dicere solebat:* Sic se gesturum principatum, vt sciret rem populi esse, non suam priuatam: *Et Agesilaus Lacedæmoniorũ Rex, qui ab Ephoris ex Asia domum reuocatus, epistola missa parere se significauit, & ita epistolam clausit:* Nec enim mihi Principatum gero, sed tum Reipublicæ, tum sociis, & amicis Reipublicæ. *Vtinam nostro æuo huius animi multos habeamus Principes.*

2. *Videtur non probare illam Teucri sententiam;* Patria est, vbicunque bene est, *vt docet M. Ant. Muretus lib. II. variar. lect. cap. III. nec Socratis, qui cùm rogaretur, cuiatem se esse diceret,* Mundanum, *respondit; quòd totius mundi se incolam & ciuem arbitraretur. Quorum sententiam expressit Ouidius:*

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor,
Vt volucri vacuum quicquid in orbe patet.

At Lysias *vult bonum ciuem non relinquere patriam in deteriore statu, sed dimicare pro aris & focis; vt iureiurando, quod Ephebi Athenis præstare solent, continetur: refertq; idem Muret. lib. III. var. lect. c. VII. Turpe existimat patria deserta, vitam in aliena ciuitate degere, & priuatam vtilitatẽ à publica & communi seiungere: sed dulce & decorum esse pro patria mori; vt Codrus Athenis, Leonides Lacedæmone, Curtius, Decii, & alii Romæ pro patria se deuouentes declararunt. Notaui aliquot loca eodem hoc (✝) signo; quibus luce clarius indicatur, quantum fuerit plerisque Athieniensibus liberandæ Reipublicæ studium, qui nullis sumtibus parcendum, nulla pericula vitanda censuerunt, vt pristino ordini Rempublicam resti-*

tuerent: qui hac de caussa non solum publicè vectigalia grauia soluerunt, verùm etiam priuatim quisque pro suis facultatibus, certatim non pauca sponte contulerunt: vt & ipse Lysias, qui trecentos equites suis pecuniis in Reipub. subsidium armauit. Hæc facere qui recusabant, eos & Reip. muneribus, & ciuium nomine indignos iudicabant. Romæ similiter, laborante grauiter Republ. tam viri, quàm fœminæ, quicquid auri, argentiq́; habuerunt; item pueri insignia ingenuitatis suæ ad sustentandam temporis difficultatem contulerunt. Iidem promtissimis animis tributa præstiterunt, licet hoc onere, beneficio Senatus omnes liberarentur, qui hac spontanea liberalitate Reipublicæ subuenerant. Sed & antea, vrbe à Gallis capta, Romanæ mulieres mille pondo auri, quæ Gallis Capitolium obsidentibus promissa debebantur, suo cultu ac ornatu collecta expletaque soluerunt. Quare & hic illud Euangelii oraculum nobis licet animaduertere esse verissimum: Prudentiores esse filios tenebrarum filiis lucis in generatione sua.

Valer. Max. lib. 5. cap. 6. & Sex. Iulius Frontinus in Stratagem.

3. *Si Diis carus est (vt rectè ait Euripides) qui parentes colit; proculdubio inuisus & odiosus est, qui eos negligit; exsecrandus, qui eos iniuria afficit. Nec vlla spes est, illum fore æquum patriæ, qui iniquus est parentibus. Nemo erit idoneus gubernandæ Reipub. qui priuatam rectè administrare nescit, vt de Episcopis S. Paulus ad Timotheum scriptum reliquit.*

4. *Huic* Lysiæ *sententiæ assensus est Cato, qui interrogatus, quando maxima ciuitati immineat pernicies, respondit;* Cùm nullum in ea est bonorum ac malorum discrimen. *Non enim potest Respubl. consistere, vbi non est præmium propositum virtuti, & pœna sceleratis. Optime autem cum ea ciuitate agitur, in qua boni honoribus afficiuntur, & improbi supplicio. Ita enim & praui à vitiis deterrentur, & probi ad Virtutem alliciuntur.*

5. *Cùm leges generales sint, nec singularum circumstantiarum rationem habere possint, (id enim si conuenientius,*

tur, essent æquo prolixiores) fit non rarò, vt, quæ Legibus iusta videntur, tempore inueniantur iniusta: & contrà, quæ iniusta videntur, commutatis temporibus fiant iusta. Quare in omni negotio Æquitatem *adhibere oportet, quæ nihil aliud est, quàm recta ratio Legem & omne scriptum explicans, emendans, & perficiens. Hanc æquitatem qui negligit, is proculdubio ab omni Reipublicæ administratione est arcendus; quòd calumnia quadam, & malitiosa iuris, cunctarumque rerum interpretatione, suum potius quàm Reipublicæ commodum sit persecuturus. Negligitur autem ipsa æquitas ab iis, qui vt lupus foueam, leges metuunt: quiq;*

Deuitant peccata quidem, at formidine pœnæ;
Sit spes fallendi, miscebunt sacra profanis.

Sit etiam spes perrumpendi ipsas leges, quas non rarò, vt aranearum telas, vafritiâ, opibusque diuellunt; nulla tenebuntur Legum aut reuerentia, aut formidine. Quid ergo à talibus exspectandum est, vbi nulla lege, (vt in plerisque negotiis) sed sola æquitate ad officium adduci debebãt? Si legibus clamantibus & prohibentibus ab iniquitate non abstinent, quid eisdem tacentibus, & quasi sopitis non audebunt? Quare huiusmodi suum negotium agant domi; quandoquidem in vitæ societatem nihil studii, nihil operæ conferre norunt.

Sed quorsum hæc? dicat quis. Cur eum quæris Reipublicæ præfectum, qui vbique spectet æquitatem? Cùm populi peruersitas, malignitas, & erga bonos & æquos ingratitudo, hunc potius mereatur, qui nihil æqui cogitat; sed iniquissima quæque animo voluit & machinatur; vt sit dignum patella operculum, & similes habeant labra lactucas, *vt fertur Prouerbiis. Quod & Pallas apud Homerum ingratitudine populi erga Vlyssem commota, hominibus imprecatur, dicens:*

Μή τις ἔτι πρόφρων, ἀγαθὸς, καὶ ἤπιος ἔστω

Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς;
Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι.
Nemo bonus posthac, vel mitis sceptra gubernet;
Qui fas, quiq́; pium curat, contingere nulli
Hæc liceat; sed qui sæua, atq; iniusta minatur.

Est profectò id populi vitium ita sæpe manifestum, vt negari non possit: nec est noua hæc querela; siquidem præter Mineruæ indignationem, quæ ex Homero patuit, etiam

Horat. libr. II. Epist. I. v. 5.

Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,
Dum terras, hominumq́; colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt;
Plorauere suis non respondere fauorem
Speratum meritis. ———

Cogitabit tamen siue Rex, siue Dux, ac populi Princeps, siue Magistratus, se potius vt populi medicum & pastorem, quàm carnificem & depastorem esse constitutum. Cogitabit illud Agasiclis Lacedæmonii; Optime illum imperaturum, & suis præfuturum, qui ita suis imperat, vt pater filiis, *qui vbiq; filiorum potius commodũ, quàm suum respicit; qui filium vel phreneticum, vel furiosum, miserandum potius ducit, quàm odiosum. Qua ratione & nostros Archiduces in tanta rerum omnium perturbatione & difficultate, tutores diuinitus nobis datos, sedulo omnia facere, non obscuris argumentis facile cuiuis licet animaduertere: Qui vt pacem suis restituant, diuturnique belli incommodis liberent, sui quoque patrimonii partis iacturam facere non sunt grauati.*

ὬΜΗΝ μὲν, ὦ βουλὴ, οὐκ ἄν ποτ' εἰς τοῦτο τόλμης Φίλωνα ἀφικέσθαι, ὥστε ἐθελῆσαι ὡς ὑμᾶς ἐλθεῖν δοκιμασθησόμενον· ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἕν τι μόνον, ἀλλὰ πολλὰ τολμηρός ἐστιν, ἐγὼ δὲ ὀμόσας εἰσῆλθον εἰς τὸ δικαστήριον τὰ βέλτιστα συμβουλεύσειν τῇ πόλει, ἔνεστι δὲ ἐν τῷ ὅρκῳ, ἀποφαίνειν, εἴτις τινὰ οἶδε τῶν λαχόντων ἀνεπιτήδειον ὄντα βουλεύειν· ἐγὼ τὴν κατὰ τουτουῒ Φίλωνος ποιήσομαι κατηγορίαν· οὐ μέντοιγε ἰδίαν ἔχθραν οὐδεμίαν μεταπορευόμενος, οὐδὲ τῷ δύνασθαι καὶ εἰωθέναι λέγειν ἐν ὑμῖν ἐπαρθεὶς, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ πιστεύων, καὶ τοῖς ὅρκοις οἷς ὤμοσα ἐμμένειν ἀξιῶν. γνώσεσθε μὲν οὖν ὅτι οὐκ ἀπὸ ἴσης παρασκευῆς ἔγωγε τοῦτον ἐλέγξω οἷός ἐστι, καὶ οὗτος ἐπεχείρησε πονηρὸς εἶναι. ὅμως εἴ τι ἐγὼ ἐλλείποιμι τῷ λόγῳ τῆς κατηγορίας, οὐκ ἂν δικαίως εἴη οὗτος διὰ τοῦτο ὠ-

I.

Ab impudentia Philonis, & officio suo orditur.

NVnquam eò temeritatis Philonem esse progressurum existimabam, Senatores, vt ad vos veluti Magistratui idoneus censendus accederet. Cùm autem non in vno, sed in multis temerariè agat; ac ego, postquam ad tribunal accessi, optima me Reipubl. suasurum confirmauerim; iuramentoque cōtineatur, indicandum & prodendum esse eum, quem quis designatum nouit Reipubl. consilio & Magistratui inidoneum: ego hanc Philonis accusationem suscipiam; non quidem priuato aliquo odio adductus, neque eloquentiæ siue vsu, siue opinione elatus; sed criminum eius multitudine confisus, & iuriiurando cupiens satisfacere. Id autem scire vos volo, me nō eo hunc studio accusare, quo ipse nequitiæ incubuit: Nam licet accusatio mea non sit par eius nequitiæ, non tamen ideo hic promo-

Eloquentiæ facultatem extenuat.

Propositio.

uendus erit, ſed reiiciendus potius, vt luculenter ſatis hiſce ſequētibus docebo. Etſi enim tenuiter ac ieiune egiſſe videbor, quod nō omnia mihi nota ſint turpiter ab ipſo perpetrata, ſufficere tamen ea poterūt, quorum copiam improba eius vita nobis ſuppeditat. Rogo a. vos, quicunque oratione plus quam ego valetis, vt ipſius delicta magis eſſe enormia demonſtretis. Et quoniam ego huic accuſationi nequaquam me parem eſſe intelligo, rogo ipſos, vt, de quibus ipſis cōſtat, de integro Philonē accuſent: neq; enim ex mea oratione, qualis ſit, ſpectare debetis.

II. *Confirmatio.*

Ego autem aſſero nullos Senatui eſſe idoneos, cuius eſt de nobis ſtatuere, quàm qui huic negotio ſe totos dedunt, huic vni ſtudēt:

1. *Qui pluris facit priuata quàm publica, nō eſt idoneus Magiſtratui.*

Qui maxime ad ſe pertinere putant, ciuitatem hanc proſpere agere, etiam ſuo incōmodo; ſibi perſuadētes fieri nō poſſe, quin malorum in Repub. participes

φεληθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅτι ἱκανῶς διδάξαιμι, ἐκ τούτων, ἀποδοκιμασθῆναι. ἐνδεῶς μὲν γὰρ, διὰ τὴν ἀπειρίαν πάντων τῶν τούτῳ πεπραγμένων· ἱκανῶς δὲ, διὰ τὴν περὶ αὐτὸν κακίαν, εἰρηκὼς ἂν εἴην. ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμῶν, οἵτινες δυνατώτεροι ἐμοῦ εἰσὶ λόγῳ, ἀποφῆναι μείζω ὄντα αὐτοῦ τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐξ ὧν ἂν ἐγὼ ὑπολίπωμαι, πάλιν αὐτοὺς περὶ ὧν ἴσασι κατηγορῆσαι Φίλωνος. οὐ γὰρ ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων δεῖ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ ὁποῖός ἐστι σκέψασθαι. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἄλλους τινὰς φημὶ δίκαιον εἶναι βουλεύειν περὶ ἡμῶν ἢ τοὺς πρὸς τῷ εἶναι πολίτας, καὶ ἐπιθυμοῦντας τούτου. τούτοις μὲν γὰρ μεγάλα τὰ διαφέροντά ἐστιν εὖ τε πράττειν τὴν πόλιν τήνδε καὶ ἀνεπιτηδείως διὰ τὸ ἀναγκαῖον σφίσιν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι εἶναι μετέχειν τὸ μέρος τῶν δεινῶν,

νῶν, ὥσπερ καὶ τῶν ἀγαθῶν μετέχουσι. καὶ γὰρ οἱ φύσει μὲν πολῖται εἰσι, γνώμῃ δὲ χρῶνται ὡς πᾶσα γῆ πατρὶς αὐτοῖς ἐστιν ἐν ᾗ ἂν τὰ ἐπιτήδεια ἔχωσιν, οὗτοι δῆλοί εἰσιν, ὅτι ἂν παρέντες τὸ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν, ἐπὶ τὸ ἑαυτῶν ἴδιον κέρδος ἔλθοιεν· διὰ τὸ μὴ τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν οὐσίαν πατρίδα αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. ἐγὼ τοίνυν ἀποφανῶ Φίλωνα τουτονὶ περὶ πλείονος ποιησάμενον τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν, ἢ τὸν κοινὸν τῆς πόλεως κίνδυνον· καὶ ἡγησάμενον κρεῖττον εἶναι, αὐτὸν ἀκινδύνως τὸν βίον διάγειν, ἢ τὴν πόλιν σώζειν, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις πολίταις κινδυνεύοντα. οὗτος γὰρ, ὦ βουλὴ, ὅτε ἡ συμφορὰ τῇ πόλει ἦν (ἧς ἐγὼ καθ' ὅσον ἀναγκάζομαι, κατὰ τοῦτο μέμνημαι) ἐκκεκηρυγμένος ἐκ τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν τριάκοντα μετὰ τοῦ ἄλλου πλήθους τῶν πολιτῶν, τέως μὲν ᾤκει ἐν ἀγρῷ· ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀπὸ Φυλῆς κατῆλθον εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ οὐ

sint, sicut & bonorum.
Nam qui natura quidem
ciues sunt, sed in ea sunt
sententia, vt quamuis re-
gionem sibi esse patriam
existiment, in qua suis cõ-
modis consulere queunt;
de his satis constat, quod
neglecto communi ciui- 2.
tatis bono, priuata sua lu-
cra sunt quæsituri; cùm
non ciuitatẽ, sed faculta-
tes & diuitias sibi patriam
constituunt. Ego autem *At Philo*
declarabo Philonẽ hunc *pluris fecit*
suæ priuatæ rei maiorem *&c.*
habuisse rationem, quàm
cõmunis periculi ciuita-
tis: maluisseq; sine peri-
culo viuere, q̃ cum ciui-
bus periculo se cõmitten-
do, ciuitatem seruare. Hic
enim, Senatores, cùm ci-
uitatem calamitas illa op-
pressisset (cuius ego pro
rei necessitate hic men-
tionem faciam) cum ma-
gna ciuium multitudine
in exsilium pulsus habi-
tabat quidem aliquandiu
in agora: Cùm autem illi
ex castello Phyle in Pi-
ræum venissent; & non 3

ſolùm ex agris, ſed etiam ab exſulio reuerſi alii in vrbem, alii in Piræum ſe reciperent ac conuenirent; & vnuſquiſque pro viribus ac facultatib. patriæ ſuccurreret; hic cōtraria aliorũ ciuium ſtudia ſectatus eſt. Sarcinis enim ſuis collectis in exſulium migrauit, & Oropi ſedem figens ſe in clientelam dedit; maluitque apud eos eſſe aduena, quàm apud nos ciuis.

III. Atque hic ne felicitatis quidem noſtræ ſocius eſſe voluit; Longe aliter atque nōnulli ciuium, qui viſa proſpera eorum fortuna, qui à Phyle venerant, ſententiam mutauerunt, [ac illis ſe cōiunxerunt.] Hic ad rem confectam & abſolutam accedere maluit, quàm ſe coniungendo aliis, aliquid eorum, quæ Reipublicæ conducunt, efficere: Neque venit in Piræum, neq; vnquam inter vos cenſeri voluit. Etenim qui ſecundam ve-

μόνον οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς ὑπερορίας, οἱ μὲν, εἰς τὸ ἄστυ, οἱ δ' εἰς τὸν Πειραιᾶ συνελέγοντο, καὶ καθ' ὅσον ἕκαστος οἷός τ' ἦν, κατὰ τοσοῦτον ἐβοήθει τῇ πατρίδι, τὰ ἐναντία ἅπασι τοῖς ἄλλοις πολίταις ἐποίησε. συσκευασάμενος γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἐνθάδε, εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐξῴκησε, καὶ ἐν Ὠρωπῷ μετοίκιον κατατιθεὶς, ἐπὶ προστάτου ᾤκει, βουληθεὶς παρ' ἐκείνοις μετοικεῖν μᾶλλον, ἢ μεθ' ἡμῶν πολίτης εἶναι. οὐ τοίνυν οὐδ', ὥσπερ ἔνιοί τινες τῶν πολιτῶν μετεβάλοντο, ἐπειδὴ ἑώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς ἐν οἷς ἔπραττον εὐτυχοῦντας, οὐδὲ τούτων τι τῶν εὐτυχημάτων ἠξίωσε μεταχεῖν, ἐπὶ κατεργασαμένῳ μᾶλλον ἐλθεῖν βουλόμενος, ἢ συγκατελθεῖν καὶ ἐργασάμενός τι τῶν τῇ κοινῇ πολιτείᾳ συμφερόντων. οὐδ' ἦλθεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, οὐδ' ἔστιν ὅπου ἑαυτὸν ὑμῖν τάξαι παρασχεῖν. καὶ γὰρ ὅστις εὐτυχοῦντας ὁρῶν ὑμᾶς

μᾶς ἐτόλμα προδιδόναι, τί ποτε, ὡς μὴ βουλόμεθά γε πράττοντας ἐποίησεν ἄν; ὅσοι μὲν τοίνυν διὰ συμφορὰς ἰδίας οὐ μετέχον τῶν τότε γινομένων τῇ πόλει κινδύνων, συγγνώμης τινὸς ἄξιοί εἰσι τυχεῖν (οὐδενὶ γὰρ οὐδὲν ἑκούσιον δυστύχημα γίγνεται) ὅσοι δὲ τοῦτο γνώμῃ ἔπραξαν, οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιοί εἰσιν. οὐ γὰρ διὰ δυστυχίαν, ἀλλὰ δι' ἐπιβουλὴν ἐποίησαν αὐτό. καθέστηκε δέ τι ἔθος δίκαιον πᾶσιν ἀνθρώποις, τῶν αὐτῶν ἀδικημάτων μάλιστα ὀργίζεσθαι τοῖς μάλιστα δυναμένοις [*ἀδικεῖν,] τοῖς δὲ πένησιν ἢ ἀδυνάτοις τῷ σώματι, συγγνώμην ἔχειν, διὰ τὸ ἡγεῖσθαι ἄκοντας αὐτοὺς ἁμαρτάνειν. οὗτος τοίνυν οὐδεμιᾶς συγγνώμης ἄξιός ἐστι τυχεῖν. οὔτε γὰρ τῷ σώματι ἀδύνατος, ἢ ταλαιπωρεῖ (ὡς καὶ ὑμεῖς ὁρᾶτε) οὔτε τῇ οὐσίᾳ ἄπορος λειτουργεῖν, ὡς ἐγὼ ἀποδείξω. ὅστις οὖν, ὁ-

ſtram fortunam ſiue negligere ſiue contemnere auſus eſt; quid ille, rebus ſecus, quàm voluiſſemus, euenientibus, feciſſet? Quicunq; igitur calamitate aliqua priuata impediti Reip. in periculis adeſſe non potuerunt, veniam vt cõſequantur, digni ſunt: (nemo n. ſponte eſt miſer) Qui verò de induſtria ſe ſubtraxerũt, nullam merẽtur veniam: quod non caſu aliquo aduerſo, ſed iniquo animi conatu id factũ videatur. Omnium autem hominũ animis hæc innata eſt æquitatis regula, vt, quãuis paria ſint delicta, grauius tamen iis indignentur, qui ſunt *potentiores; pauperibus vero & corpore debilibus ignoſcant; quod non ſponte ipſos peccaſſe exiſtiment. Quare nullam hic meretur veniam obtinere, ꝙ neque corpore debili & afflicto ſit, vt vos videtis; neque pecuniæ inops, vt Reip. ſuccurrere prohibeatur, ſicut ego demonſtrabo. Qui igitur quan-

*

tum prodesse potuit, tantum obfuit, is meritò est omnibus odio.
IV· *Ergo non est idoneus, &c.* Vos autē, hoc repudiato & reiecto, in nullius ciuium incurretis odium; cùm constet ipsum non alteram, sed vtramq; factionis partem prodidisse, [ac deseruisse]. Itaq; neque iis, qui in ciuitate erāt verisimile est hunc esse amicum (quandoquidem noluit illis se coniungere, & periculo committere) neq; iis, qui Piræum occupauerant; quādo neq; cum his proficisci voluit, sicut hæc de se ipso fatetur. Quod si ergo ciuium nonnulli supersunt, quorum vestigia hic est insecutus, vbi illi (quod absit) ciuitatem ceperint, hic Magistratu fungatur. Quod igitur habitauerit Oropi sub prefectura, multasq; corraserit diuitias; neq; his, q in Piræo, neq; qui in vrbe erant, armis subuenerit, testimoniis auditis, hæc omnia verè à me dici inprimis cognoscetis.

σον δυνατὸς ἦν ὠφελεῖν, τοσοῦτον κακὸς ἦν, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπὸ πάντων ὑμῶν μισοῖτο; ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἀπεχθήσεσθέ γε τῶν πολιτῶν οὐδενὶ, τοῦτον ἀποδοκιμάσαντες, ″ οὔτ᾽ εἰ τοὺς ἑτέρους, ἀλλ᾽ ἀμφοτέρους φανερός ἐστι προδούς· ὥστε μήτε τοῖς ἐν τῷ ἄστει γενομένοις φίλον προσήκειν εἶναι τοῦτον (οὐ γὰρ ἠξίωσεν ὡς αὐτοὺς ἐλθεῖν κινδυνεύοντας) μήτε τοῖς τὸν Πειραιᾶ καταλαβοῦσιν. οὐδὲ γὰρ τούτοις ἠθέλησε συγκατελθεῖν. Φησὶ δὲ καὶ ταῦτα καὶ αὐτὸς γενόμενος. εἰ μέντοι τι μέρος περίεστι τῶν πολιτῶν, ὅτι τῶν αὐτῶν μετέσχε τούτῳ πραγμάτων μετ᾽ ἐκείνων, ἐάν ποτε (ὃ μὴ γένοιτο) λάβωσι τὴν πόλιν, βουλεύειν ἀξιούτω. ὡς οὖν ᾤκει τε ἐν Ὠρωπῷ ἐπὶ προστάτου, καὶ ἐκέκτητο ἱκανὴν οὐσίαν· καὶ οὔτ᾽ ἐν τῷ Πειραιεῖ οὔτ᾽ ἐν τῷ ἄστει ἔθετο τὰ ὅπλα, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ταῦτα πρῶτον ἀληθῆ λέγω, ἀκούσατε τῶν μαρτύρων.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Ὑπολείπεται τοίνυν αὐτῷ λέγειν ὡς τῷ μὲν σώματι δι' ἀσθένειάν τινα γινομένην ἀδύνατος κατέστη βοηθῆσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ· ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς ἢ χρήματ' εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον, ἢ ὁπλίσαι τινὰς τῶν ἑαυτοῦ δημοτῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν, αὐτοὶ οὐ δυνάμενοι λειτουργεῖν τοῖς σώμασιν. ἵνα οὖν μὴ ἐγγένηται αὐτῷ ψευσαμένῳ ἐξαπατῆσαι, καὶ περὶ τούτων ἤδη σαφῶς ὑμῖν ἀποδείξω. ἐπειδὴ ὕστερον οὐκ ἐξέσται μοι παρελθόντι ἐνθάδ' ἐλέγχειν αὐτόν. καί μοι κάλει αὐτὸν Διότιμον Ἀχαρνέα, καὶ τοὺς αἱρεθέντας μετ' αὐτοῦ τοὺς δημότας ὁπλίσαι ἀπὸ τῶν εἰσενεχθέντων χρημάτων.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ τῶν περὶ Διότιμον. Οὗτος τοίνυν οὐχ ὅπως ὠφελήσαι τὴν πόλιν ἐν τοιούτῳ καιρῷ καὶ τοιαύτῃ καταστάσει, διενοήθη, ἀλλ' ὅπως τι κερδανεῖ ἀπὸ τῶν ὑμετέρων συμφορῶν παρεσκευά-

TESTES. Supereſt igitur vt ſe corporis debilitate impeditum, & inualidũ eſſe factũ dicat, quo minus eis, qui in Piræo erant, ſuccurreret: Aut facultatibus ſuis, pecuniiſq; collatis populum veſtrũ iuuiſſe, vel ex popularibus ſuis quoſdam armaſſe; quemadmodum & alii ciuium plurimi fecerunt, qui corporis viribus deſtituti laborib. non ſufficiebant. Ne autem mendaciis ſuis vobis imponat, hæc quoq; liquidò iam vobis oſtendam: quandoquidem poſtmodum mihi integrum non erit, vt ipſum redarguã, huc accedere. Vocetur a. Diotimus Acharnẽſis, & euoti cum eo populares, qui pecuniis collatis armandi erant. TESTIM. DIOTYMI. Hic igitur nequaquam, vt, tali in tempore, taliq; ſtatu, ciuitati ſubueniret, vnquam meditatus eſt: ſed ita ſe comparauit, vt ex veſtra calamitate ipſe ſibi lucrũ quę-

V.

x. *Luculẽtius oſtendit, pluris ipſum feciſſe priuata, quàm publica.*

reret. Oropo enim profectus, nunc ipſe ſolus, nunc aliis comitatus, qui veſtra incõmoda ſua ducebant commoda, agros circumiẽs, cùm in decrepitæ ſenectutis ciues incideret, qui in ſuis domibus reſtiterant; quibuſq; pauca eorũ, quæ vitæ vſui neceſſaria ſunt, ſuppetebãt; qui populi quidem erant ſtudioſi, ſed iam per ætatem auxilii nihil præſtare poterant: hos facultatib. exuebat, malebatq; pauca lucrari, quàm iniquitate & iniuria abſtinere. Qui nunc eadem de cauſſa cum hoc iure agere non poſſunt, quâ tunc ciuitati auxiliari prohibebantur. At nequaquã æquum eſt, vt illorum impotentia geminum huic cõmodum adferat; ablatis pridem iis quæ habebant, nunc ipſo à vobis probato, & ad Magiſtratum admiſſo. Quare magni etiam id facietis, qualiſcunque eorum, qui iniuria ſunt læſi, adſit; & hunc nouercali odio perſequemini, qui non eſt

σατο. ὁρμώμενος γὰρ ἐξ Ὠρωποῦ, τοτὲ μὲν αὐτὸς μόνος, τοτὲ δὲ ἑτέροις ἡγούμενος, οἷς τὰ ὑμέτερα δυστυχήματα, εὐτυχήματα ἐγεγόνει, περιιὼν κατὰ τοὺς ἀγρούς, καὶ ἐντυγχάνων τῶν πολιτῶν τοῖς πρεσβυτάτοις, οἳ κατέμεναν ἐν τοῖς δήμοις, ὀλίγα μὲν τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντες, ἀναγκαῖα δὲ, εὖνοι μὲν ὄντες τῷ πλήθει, ἀδύνατοι δὲ ὑπὸ τῆς ἡλικίας βοηθεῖν· τούτους ἀφῃρεῖτο τὰ ὑπάρχοντα, περὶ πλείονος ποιούμενος αὐτὸς μικρὰ κερδαίνειν, ἢ ἐκείνους μηδὲν ἀδικεῖν· οἳ νῦν αὐτὸν δι' αὐτὸ τοῦτο οὐχ οἷοί τέ εἰσιν ἐπεξελθεῖν ἅπαντες, διόπερ καὶ τότε ἀδύνατοι τῇ πόλει βοηθεῖν ἦσαν. οὐ μέντοι τοῦτόν γε χρὴ διὰ τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν δὶς ὠφεληθῆναι, τότε ἀφελόμενον ἃ εἶχον, νῦν τε δοκιμασθέντα ὑφ' ὑμῶν· ἀλλὰ κἂν ὁστισοῦν παραγένηται τῶν ἀδικηθέντων, μέγα αὐτὸ ἡγήσασθε εἶναι· καὶ τοῦτον ὑπερμισήσατε, ὅστις ἐ-

τόλμησεν, οἷς ἕτεροι διδόναι παρ' ἑαυτῶν τι προῃροῦντο, διὰ τὴν ἀπορίαν οἰκτείραντες αὐτοὺς, τούτων ἀφαιρεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα. κάλει μοι τοὺς μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Οὐ τοίνυν ἔγωγε ἤδη ὅ, τι ὑμᾶς διαφερόντως δεῖ γινώσκειν περὶ αὐτοῦ, ἢ οἰκεῖον γιγνώσκουσι. τοιαῦτα γάρ ἐστιν, ὥστ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ ἄλλο ἡμάρτητο, ἀλλὰ μόνα ταῦτα ἱκανὸν εἶναι ἀποδοκιμασθῆναι· οἷα μὲν οὖν ζῶσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ κατηγόρει, παρήσω· ἐξ ὧν δὲ τελευτῶσα τὸν βίον διεπράξατο τεκμαιρομένοις, ῥᾴδιόν ἐστιν ὑμῖν γνῶναι ὁποῖός τις ἦν περὶ αὐτήν. ἐκείνη γὰρ τούτῳ μὲν ἠπίστησεν ἀποθανοῦσαν ἑαυτὴν ἐπιτρέψαι· Ἀντιφάνει δὲ οὐδὲν προσήκουσα πιστεύσασα, ἔδωκεν εἰς τὴν ἑαυτῆς ταφὴν τρεῖς μνᾶς ἀργυρίου παραλιποῦσα τοῦτον υἱὸν ὄντα ἑαυτῆς. ἆρα δῆλον ὅτι οὐκ ᾔδει αὐτὸν οὐδὲ διὰ

veritus, quibus alii ſua largiri cupiebant, eis, quæ poſſidebant, eripere. Vocentur teſtes. TESTES.

VI. Non video autem quid magis ad rem pertineat vos de ipſo ſcire, quàm quę domeſtici & familiares eius norunt. Talia enim ſunt, vt, quamuis nihil aliud ab ipſo eſſet cõmiſſum, ſola tamen hæc ſufficere queant, ad ipſum repudiãdum. Quæ mater adhuc viua de ipſo eſt conqueſta, omitto: quæ autem fato ſuo iam functa fieri procurauit, ex eis facile vobis eſt coniectura aſſequi, qualis erga eam fuerit. *Qualis erga matrẽ fuerit.* 3. Adeo enim huic illa diffiſa eſt, vt ne ſe quidem mortuam huic crediderit: Antiphani verò nulla propinquitate ſibi coniuncta fidem habuerit, dederitq; in ſuam ſepulturam tres argenti minas, hoc ipſo, qui filius eius erat, prætermiſſo. Nunquid ergo ſatis cõſtat, illam certò ſibi perſuaſiſſe, ꝙ hic

ne propter arctissimam quidẽ sanguinis coniunctionem, officio functurus fuisset? Atqui si mater, quæ etiam iniuria à liberis suis affecta æquo animo ferre solet; & nullo beneficio deuincta multa se accepisse ducat; ꝙ beneuolentia magis quàm argumentis singula metiatur; si, inquam, mater existimabat, hunc etiam mortuæ sibi aliquid ademturũ, quid nos oportet de ipso cogitare? Quisquis enim in suos necessarios huiusmodi peccata perpetrat, quid in alienos facturus esset? Quod autem & hæc ita se habeant, audite eũ qui pecuniam accepit, ipsamq; sepeliuit. TESTES. Quo igitur cõsilio, quo obtẽtu vos hũc probetis? An vt innocentem? At in patriam enormiter deliquit. An vt se emendaturum? At enim vbi se emendauerit, & prius bene de Repub. meritus fuerit, tunc tandem quærat in Senatu locum, preclaro aliquo beneficio [in Remp.] colla-

VII. *Deliberat secum & cum Senatu.*

τὸ προσήκειν αὐτῷ τὰ δέοντα ἂν ποιήσοντα; καίτοι εἰ μήτηρ, ἣ πέφυκε καὶ ἀδικουμένη ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς παίδων μάλιστα ἀνέχεσθαι, καὶ μηδ᾽ ὠφελουμένη μεγάλα ἔχειν ἡγεῖσθαι, διὰ τὸ εὐνοίᾳ μᾶλλον ἢ ἐλέγχῳ τὰ γιγνόμενα δοκιμάζειν, ἐνόμιζε τοῦτον κἂν ἀπὸ τεθνεώσης φέρειν ἑαυτῆς, τί χρὴ ὑμᾶς περὶ αὐτοῦ διανοηθῆναι; ὅστις γὰρ περὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἀναγκαίους τοιαῦτα ἁμαρτάνει ἁμαρτήματα, τί ἂν περί γε τοὺς ἀλλοτρίους ποιήσειεν; ὡς οὖν καὶ ταῦτ᾽ ἀληθῆ ἐστιν, ἀκούσατε αὐτοῦ λαβόντος τὸ ἀργύριον, καὶ θάψαντος αὐτήν. ΜΑΡΤΥΣ. Τί οὖν βουληθέντες ὑμεῖς τοῦτον δοκιμάσαιτε; πότερον ὡς οὐχ ἡμαρτηκότα; ἀλλὰ τὰ μέγιστα περὶ τὴν πατρίδα ἠδίκηκεν. ἀλλ᾽ ὡς ἔσται βελτίων; τοιγάρτοι πρότερον βελτίων γενόμενος περὶ τὴν πόλιν, ὕστερον βουλεύειν ἀξιούτω, φανερόν τι ἀγαθὸν

ὥσπερ

ὥσπερ τότε ἀγαθὸν ποιήσας. σωφρονέστερον γάρ ἐστιν, ὕστερον πᾶσι τῶν ἔργων τὰς χάριτας ἀποδιδόναι. δεινὸν γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, εἰ ἐξ ὧν μὲν ἤδη ἡμάρτηκε, μηδέποτε τιμωρηθήσεται· ἐξ ὧν δὲ μέλλει εὖ ποιήσειν, ἤδη τετιμήσεται. ἀλλ' ἆρα, ἵνα βελτίους ὦσιν οἱ πολῖται, ὁρῶντες ἅπαντας ὁμοίως τιμωμένους, διὰ τοῦτο δοκιμαστέον ἐστίν; ἀλλὰ κίνδυνος καὶ τοὺς χρηστοὺς, ἐὰν αἰσθάνωνται ὁμοίως τοῖς πονηροῖς τιμωμένους, παύσασθαι τῶν χρηστῶν ἐπιτηδευμάτων, τῶν αὐτῶν ἡγουμένους εἶναι τούς τε κακοὺς τιμᾶν, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀμνημονεῖν. ἄξιον δὲ καὶ τόδε ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰ μέν τις φρούριόν τι προύδωκεν, ἢ ναῦν, ἢ στρατόπεδόν τι, ἐν ᾧ μέρος τι ἐτύγχανε τῶν πολιτῶν ὄν, ταῖς ἐσχάταις ἂν ζημίαις ἐζημιοῦτο· οὗτος δὲ, προδοὺς ὅλην τὴν πόλιν, οὐχ ὅπως τιμωρηθήσεται παρασκευάζεται. καίτοι δικαίως γ' ἂν ὅστις φανερῶς, ὥσπερ οὗ-

to, pro admiſſo pridē maleficio: Sanioris enim cōſilii eſt, poſt bene merita gratias referre. Abſurdum enim mihi videtur, ipſum pro peccatis perpetratis nullas luere pœnas, & pro beneficio ſperato iam honoris præmia accipere. An, vt ciues habeatis meliores, vbi viderint omnes ex æquo honorari, ideo probandum cenſebitis? Sed periculum erit, ne & boni bene facere ceſſent, vbi ſenſerint, ſe nō alia, quàm improbos, ratione honorari: exiſtimentque eorundē eſſe, & malos honorare, & bonos negligere. Operæprecium eſt autem & hoc conſiderare, quod, ſi quis munitionem aliquam prodidiſſet, aut nauem, aut exercitum, in quo pars aliqua ciuium erat, extremo afficeretur ſupplicio: At hic vniuerſam Rempubl. cum prodiderit, nequaquam tamen velut pœnam ſubiturus, ſe adornat. Quamuis quicunque in tam manifeſta li-

4.

Comparatio à minore ad maius

Philo vniuerſā Rempublicam prodidit.

bertatis proditione deprehensus est, merito in cõcione de eo deliberandum esset, non an Senatoria dignitate ornãdus, sed an seruili conditione, tristissimaq; fortuna grauandus sit.

VIII. *Occupatio.*

Audio verò ipsum iactare, quod, si id esset peccare, tali tempore suis non adesse, Lex de eo proculdubio lata esset, quemadmodum & de aliis delictis.

Cur lex non sit lata de deserentib. patriam.

Nec putat vos scire, quod propter sceleris magnitudinẽ, de eo nulla sit lex scripta. Quis enim aut Rhetor aliquando cogitauit, aut Legislator timuit, ciuium aliquem fore, qui tanto se delicto contaminaret?

A minus necessario ad magis necessarium.

Quid? cùm in eum, qui ordinem deserit (ciuitate nulli periculo exposita, sed in periculũ alios mittente) sit lex constituta, tanquam grauiter delinquentem: in eum lata nõ esset, qui ipsam ciuitatem graui discrimine pressam deserit? Nõ dubium quidem id est, si quis vnquã suspicatus fuisset, quemquam ciuiũ tam enormi-

τος, προὔδωκε τὴν ἐλευθερίαν, οὐ περὶ τοῦ βουλεύειν, ἀλλὰ περὶ τοῦ δουλεύειν καὶ τῆς μεγίστης ἀπορίας ἐκκλησιάζεται. ἀκούω δὲ αὐτὸν λέγειν, ὡς εἴ τι ἦν ἀδίκημα τὸ μὴ παραγενέσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, νόμος ἂν ἔκειτο περὶ αὐτοῦ διαρρήδην, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. οὐ γὰρ οἴεται ὑμᾶς γνώσεσθαι ὅτι διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος οὐδεὶς περὶ αὐτοῦ ἐγράφη νόμος. τίς γὰρ ἄν ποτε ῥήτωρ ἐνεθυμήθη, ἢ νομοθέτης ἤλπισεν, ἁμαρτήσεσθαι τινὰ τῶν πολιτῶν τοσαύτην ἁμαρτίαν; οὐ γὰρ ἂν δήπου, εἰ μέν τις λίποι τὴν τάξιν, μὴ αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης, ἀλλ᾽ ἑτέρους εἰς τοῦτο καθιστάσης, ἐτέθη νόμος ὡς μεγάλα ἀδικοῦντος· εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς πόλεως ἐν κινδύνῳ οὔσης λίποι τὴν πόλιν αὐτήν, οὐκ ἂν ἄρα ἐτέθη; σφόδρα γ᾽ ἂν εἴ τις ᾠήθη τινὰ τῶν πολιτῶν ἁμαρτήσεσθαί τι τοιοῦ-

τόν πο-

τὸν ποτε. τίς δ' οὐκ ἂν εἰκότως ἐπιτιμήσειεν ὑμῖν, εἰ τοὺς μετοίκους μὲν, ὅτι οὐ κατὰ τὸ προσῆκον ἑαυτοῖς ἐβοήθησαν τῷ δήμῳ, ἐτιμήσατε ἀξίως τῆς πόλεως· τοῦτον δὲ, ὅτι παρὰ τὸ προσῆκον αὐτῷ προὔδωκε τὴν πόλιν μὴ κολάζοιτε, εἰ μήγε ἄλλῳ τινὶ μείζονι, τῇ γε παρούσῃ ἀτιμίᾳ; ἀναμνήσθητε δὲ διότι ποτὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας γινομένους περὶ τὴν πόλιν τιμᾶτε, καὶ τοὺς κακοὺς ἀτιμάζετε. ἐδείχθη γὰρ ἀμφότερα ταῦτα, οὐ τῶν γεγενημένων μᾶλλόν τι ἕνεκα ἢ τῶν γενησομένων· ἵν' ἀγαθοὶ προθυμῶνται γίνεσθαι ἐκ παρασκευῆς, κακοὶ δὲ, μηδὲ ἐξ ἑνὸς τρόπου ἐπιχειρῶσιν. ἔτι δὲ ἐνθυμήθητε ποίων ἂν ὑμῖν δοκεῖ οὗτος ὅρκων φροντίσαι, ὃς ἔργῳ τοὺς πατρῴους θεοὺς προὔδωκεν· ἢ πῶς ἂν χρηστόν τι βουλεῦσαι περὶ τῆς πολιτείας, ὃς οὐδὲ ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα ἐβουλήθη· ἢ ποῖα ἂν ἀπόρρη-

ter peccaturum. Et quis nō merito vos arguat, q̄, cùm aduenas multaueritis (vt Reip. ratio postulabat). qui pro ſuis viribus, ſuaq; facultate populo Athenienſi non ſuccurrerūt; hunc relinquatis impunitum, qui neglecto officio, præter ius & fas Remp deſtituit? Qui, ſi nō maiore, ſaltem hac repulſæ ignominia eſt notandus. Recordamini, quæſo, quare eos, qui ſe viros in Reipub. negotiis præſtiterunt, honoretis; & ignauos, flagitioſoſque dedecore afficiatis. Vſu enim hæc ambo recepta ſunt, nō magis cauſſa prę. teritorum, quàm futurorum; vt de induſtria viri boni eſſe ſtudeant, & mali nulla ratione euadant. 4.

IX. Adhæc perpendite quàm hic iuriſiurandi rationem ſit habiturus, qui reipſa patrios deos prodidit: aut quod hic ſalutare conſilium daturus Reipub. qui ne in libertatem quidem vindicare patriam voluit: aut quomodo ea ſeruaturus, quæ non lege, ſed æ-

Alia comparatio.

A fine ſeu cauſſa finali.

5. quitate continentur, qui ne prędicta quidem præstare laborauit. Quî verò consentaneum est, hunc, qui ne inter postremos quidem se [patriæ caussa] periculo cõmisit, iam primum, cum iis, qui negotium cõfecerunt, honorẽ consequi? Iniquum sanè esset, cùm hic omnes ciues cõtemserit, vos hunc vnum [velut honore dignum] non repudiare.

Intercessorum preces non esse admittendas.

Video a. nonnullos, qui huic patrocinari meditãtur, & vos obsecrare, post quàm à me nihil impetrare potuerunt: tunc autem cùm pericula & grauissima certamina vrgebant, cùm præmia ab ipsa Rep. proponebãtur, cùm non solùm de Senatorio ordine, sed etiam de libertate deliberandum erat; tunc, inquam, non obsecrabant hunc, vt vobis, cõmuniq; Reip. succurreret, vt ne patriam, neve Senatũ proderet, in quẽ nũc recipi postulat: quod nullo iure assequi potest, hac illi palma ab aliis præ-

X. repta. Atq; vni huic, Se-

τα τηρῆσαι, ὃς οὐδὲ τὰ προειρημένα ποιῆσαι ἠξίωσε. πῶς δ' εἰκός ἐστι τοῦτον, ὃς οὐδὲ τελευταῖος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ἦλθε, πρότερον τῶν κατεργασαμένων, καὶ οὕτω συντιμηθῆναι; σχέτλιον δ' ἂν εἴη, εἰ οὗτος μὲν ἅπαντας τοὺς πολίτας περὶ οὐδενὸς ἡγήσατο, ὑμεῖς δὲ τοῦτον ἕνα ὄντα μὴ ἀποδοκιμάσαιτε. ὁρῶ δέ τινας οἳ νῦν μὲν τούτῳ παρασκευάζονται βοηθεῖν, καὶ δέονται ὑμῶν, ἐπειδὴ ἐμὲ οὐκ ἠδύναντο πεῖσαι· τότε δ', ὅτε οἱ κίνδυνοι μὲν ὑμῖν καὶ οἱ μέγιστοι ἀγῶνες ἦσαν, τὰ δ' ἆθλα αὐτὴ ἡ πολιτεία ἔκειτο, καὶ ἔδει οὐ μόνον περὶ τοῦ βουλεύειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας βουλεύεσθαι, τότε οὐκ ἐδέοντο αὐτοῦ βοηθῆσαι καὶ ὑμῖν καὶ κοινῇ τῇ πόλει, καὶ μὴ προδοῦναι μήτε πατρίδα, μήτε τὴν βουλήν, ἧς νῦν ἀξιοῖ τυχεῖν, οὐ μετὸν αὐτῷ, ἄλλων γε κατεργασαμένων. μόνος δή, ὦ βου-

λή, οἱ-

λῇ, δικαίως οὐδ' ἂν ἀγανακτοίη μὴ τυχών. οὐ γὰρ ὑμεῖς νῦν αὐτὸν ἀτιμάζετε, ἀλλ' αὐτὸς αὑτὸν τότε ἀπεστέρησεν, ὅτε οὐκ ἠξίωσεν, ὥσπερ νῦν προθύμως κληρωσόμενος ἦλθε, καὶ τότε διαμαχόμενος περὶ αὐτῆς καταστῆναι μεθ' ὑμῶν. ἱκανὰ μὲν νομίζω εἰρῆσθαι, καίτοι πολλά γε παραλιπών· ἀλλὰ πιστεύω ὑμᾶς καὶ ἄνευ τούτων αὐτῶν τὰ συμφέροντα τῇ πόλει γνώσεσθαι. οὐ γὰρ ἄλλοις τισὶν ὑμᾶς δεῖ, περὶ τῶν ἀξίων ὄντων βουλεύειν, τεκμηρίοις χρῆσθαι, ἢ ὑμῖν αὐτοῖς, ὁποῖοί τινες ὄντες αὐτοὶ περὶ τὴν πόλιν ἐδοκιμάσθητε. ἔστι γὰρ αὐτοῦ τὰ ἐπιτηδεύματα, κοινὰ παραδείγματα, καὶ πάσης δημοκρατίας ἀλλότρια.

natores, ne dolendũ quidem fuerit, etiamſi repulſam patiatur; quod non vos ipſum ignominia notetis, ſed ipſe ſemet hoc honore tunc priuauerit, quando noluit (vt nunc optat) in ſortem admitti.

* * * * *

Sed hactenus dicta ſufficere videntur, etiamſi multa ſint à me prætermiſſa. Spero enim vos & ſine his ipſis, quæ Reipu. ſalutaria ſunt, facile animaduerſuros. Neq; enim aliis vobis vtendum eſt argumẽtis, vt quinam Senatu digni ſint, cognoſcatis, quàm vobiſmet ipſis; qualeſnam Reipub. vos præſtiteritis, dum Senatu digni iudicati eſtis. Sunt autem eius ſtudia & vitæ inſtituta omnib. manifeſta argumenta, & ab omni democratia abhorrentia.

LYSIÆ FVNEBRIS ORATIO XXXI. in laudē bello cæsorum, dum Corinthiis auxilium Athenienses ferunt.

ΛΥΣΙΟΥ ἘΠΙΤΆΦΙΟΣ ΤΟῖΣ Κορινθίων βοηθοῖς.

Interprete IODOCO VANDERHEIDIO.

ARGVMENTVM.

Non solùm apud Athenienses, verùm etiam apud Romanos moris fuit, viros præclaros bene de Repub. meritos, præsertim qui pro patria occubuissent, funebri oratione decorare: vt Seruium Sulpicium M. Tullius, Cic. Philipp. IX. *laudat: sic & antea hac Oratione* Lysiam *nostrum fecisse animaduertimus; quæ habita est, dum Athenienses aliquot bello cæsi humarentur, qui Corinthiis auxilium tulerant aduersus Lacedæmonios. Corinthios enim priscos Lacedæmoniorum socios, ad infringendas Lacedæmoniorum vires ad defectionem solicitatos, Athenienses sibi coniunxerant: quos dum à communi hoste oppugnatos tueri conantur, non paucos suorum amiserunt. Hac itaque occasione oblata, Atheniensium gesta omni penè memoria antiquiora recenset; & enumeratis maiorum pugnis, bellicæ laudis præstantiam, fortitudinem, & ipsorum æquitatem haud vulgariter extollit. Atque vt Græcos omnium gentium, ita Athenienses omnium Græcorum præstantissimos asserit. Habita est autem hæc Oratio in Ceramico, vbi sepeliebantur, qui pro patria mortem obierant. Vide Thucydidem lib.2.cap.6.*

1. *Amazonici belli caussa (vt Iustinus ex Trogo refert) raptus fuit Hippolytæ sororis Orithyiæ, & Antiopæ Reginarū Amazonum. Nam cùm Euristheus Mycena-*

cenarum Rex Herculi mandasset, vt arma Reginæ Amazonum (vel, vt alii, baltheum) sibi adferret, profectus est ad id exsequendum comitante Principum Græciæ iuuentute; in qua Theseus fuit veluti princeps. Quatuor erant sorores Amazones, Antiope, Orithyia, Menalippe, Hippolyte: *quarum duæ imperium tenebant, Antiope domi Regno præerat, Orithyia foris bella gerebat. Hercules igitur cùm nec-opinantes Amazoes oppressisset, multis earum cæsis, Menalippen & Hippolyten abduxit captiuas: sed Hippolyten in præmium Theseo tradidit, qui eam sibi matrimonio iunxit, & ex ea Hippolytum genuit. Orithyia a. vbi comperit bellum sororibus illatũ, & raptorem esse Atheniensium Principem, comites ad vindicandum facinus hortatur; petitoq; à Scythis auxilio, Athenas belli aleam experturæ proficiscuntur. Sed ante prælium dissensione orta ab auxiliis deseruntur, atque ita ab Atheniensibus vincuntur. Plura de his qui Amazonica, vt Thebaica ac Troica alii, conscripserunt, & Isocrates alibi.*

2. *Laudabile planè opus est sepelire mortuos; quod etiam in Tobia multisque aliis sacræ litteræ commendant: & humanum sanè est, communis sortis miseratione tangi. Athenienses autem præ cæteris in hoc sepulturæ officio deprehenduntur fuisse seduli, ne dicam, nimii, vt ex iureiurando Atheniensium contra Xerxem patet. His enim tanta fuit sepulcrorum cura, vt etiam exercitus ductores, qui tempestate impediti nauali pugna cæsos decorare sepulcro neglexerant, capite plecterentur; vt ex* Lysiæ *nostri oratione* XI. in Eratosthenem Trigin*ta* virum *discere licet. Laudabile dixi esse opus, nisi eodem tenerentur errore, quo Sibylla apud Virgilium, vbi de insepultis hæc refert:*

Nec ripas datur horrendas nec rauca fluenta
Transportare, priusquam sedibus ossa quierunt.
Centum errant annos, volitantq; hæc littora circũ;
Tum demum admissi stagna exoptata reuisunt.

Portum corporis credit esse sepulcrum; & requiescere sine

sepulcro non putat mortuum. Nobis autem illud potius tenendum est, totam illam humationis rationem, nihil ad mortuos pertinere; non negligendam tamen esse viuis: ita tamen vt mortuorum corpora nihilo incommodius quiescere intelligamus. Æquum est tamen terram terræ reddi, & hoc extremum officium mortuis non negari: Quamuis Anchises dicat, facilis iactura sepulcri:

Et Mæcenas non ineptè dixisse putetur,

Nec tumulum curo, sepelit natura relictos.

3. *Creditur à nonnullis hoc primum ab Atheniensibus* asylum *fuisse constitutũ, &* Asyliius *altaribus ac templis Principumq́; statuis tributum, licet non omnibus. Qui ad huiusmodi templa & altaria confugiebant, inde extrahi non poterant: Erant enim ab omni violentia tuti, & sacrosancti habebantur. Quod ipsum Christianos non iniquè imitatos dicerem, cõcedentes omnibus templis asyliam; nisi quorundam improbitas nimis hac immunitate & securitate abuteretur.*

4. *De bellis à Dario & Xerxe aduersus Græcos gestis, nihil hic annotandum putaui: quod hæc ita sint apud plerosque decantata, & à* Lysia *illustrata, vt alieno lumine non egeant. Quibus enim non est in promtu* Marathon, Thermopylæ, Salamis, Artemisium, Platææ? *Quis nescit Miltiadem, Leonidem, Themistoclem, Cynegyrum? Nihil ergo hic dicam, nisi quod talium virorum virtus omnibus documento esse debeat, vt nihil non patriæ se debere intelligant: pericula non esse vitanda, mortem interdũ non esse recusandam, si patriæ sit profutura: quemadmodum nostri Germani Græcis virtute non inferiores in Turcis repellendis, non semel reipsa demonstrarunt. Hunc verò locum ex Homero illustrat Pet. Victorius libr.* XV. *var. lect. cap.* XI. *vt & Muretus lib.* XVII. *variar. lect. cap.* XI. *multa hic emendat è mss. libris.*

5. *Bella Græcorum intestina leuiter admodum perstringit, cùm tamen fuerint grauissima, & admodum diuturna*

turna; vt quæ Thucydides nondum octo suis historiarum libris comprehenderit. Sed existimo ipsum pudore prohibitum maximas Græcorum inter ipsos clades non recensuisse. Quemadmodū & Iulium Cæsarem animaduertimus annotare noluisse, quantum sanguinis bellis ciuilibus fuderat: hostium autem, vt prodidit, cæsa sunt eius ductu vndecies centum, nonaginta & duo millia. De Belgis nostris votum apponam meum patriæ salutare;

Quando erit vt tandem positis ciuilibus armis
Concordi celebrent omnia mente Deum?

Vtinam omnem offensionem, sinistramq́ suspicionem vtrimque ἀμνηστίᾳ *quadam obliuiscantur; & non inducias modo, verum etiam æternam* Pacem *æquis conditionibus confirment. Ad quam multa hortantur, Deus imprimis, qui vnus est, & vnitatem concordiamq́ diligit: dein Patriâ, cui vim adferre ratio & pietas vetat: Adhæc præclara illa & laudabilia maiorum exempla & vestigia; qui summa in tranquillitate ac felicitate sub vno Deo, vna Religione, vnis Legibus, vno Rege vixerunt: Postremò & admiranda illa Regum facilitas, & indulgentia; qui ea concedunt, vt plura optare dementis planè videatur. Sed videant, qui commoda* Pacis *reiiciunt, ne belli incommodis tandem succumbant.*

6. *Quod dicit socios ab omni seditione fuisse alienos, satis hyperbolicè dictum videri potest, quod satis ex Thucydide constet, plures & ciuitates & insulas non semel aduersus Athenienses rebellasse.* Eubœa *enim &* Lesbos *non semel ab Atheniensibus defecit:* Chios *similiter ab ipsis aliquando recessit.* Byzantinos, Clazomenios, Milesios *ab his quoque idem Thucydides defecisse memorat ante magnam illam cladem in Hellesponto acceptam: post quam cladem reliqui omnes planè defecerunt, & omnia Atheniensibus ademta sunt, solis iis, quæ muro vrbis cingebantur ipsorum imperio relictis. Legatur Thucydidis cap.12. lib.1. Et cap.1. lib.3. Et cap.2.3.4. lib.8.*

Eadem planè phrasi & æqualitatem seruatā dicit: nam cùm belli & victoriæ aduersus Medos adhuc recens esset, Naxios *sibi non per omnia obedientes, contra ius societatis, primos in seruitutem redegerunt; deinde & alios, Thucydide teste, lib. 1. cap. 12.*

7. *De Atheniensium potentia & imperio longè lateque propagato, non est quod multa dicamus: vnus Thucydides sufficit ad fidem nobis faciendam. At quamuis amplissimæ essent vires, ingens animus, summaq; industria; exuti tamen imperio, iubentibus Lacedæmoniis, Triginta dominos recipere coacti sunt, à quibus ciuitas regeretur. Atque in hæc incommoda inciderunt, dum nimis cupidè, & crebrò se belli aleæ committunt; & Fortunæ, qua vsi erant sæpe prospera, nimis confidunt. Discant alienis malis sapere illi, qui paruo successu inflati etiam potentissimis Monarchis terrori esse volunt. Non video cur adhuc Atheniensibus se audeant potentiores iactare, aut sperare debeant feliciores. Meminerint illius Ausonii,*

Thucyd. lib. 5. cap. 12.

Fortunam reuerenter habe, quicunq; repente
Summus, ab exili progrediere loco.

Athenienses eò iactantiæ peruenerant, vt nullam imperio suo ruinam metuere se dicerent: & tamen annis non ita multis interiectis, miserabili sunt ruina oppressi.

Ei, ωῦ

Εἰ μὲν ἡγούμην οἷόν τε εἶναι, ὦ παρόντες, ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ, λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετὴν, ἐμεμψάμην ἂν τοῖς ἐπαγγείλασιν ἐπ' αὐτοῖς ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν λέγειν· ἐπειδὴ δὲ τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἱκανὸς λόγον ἴσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πόλις μοι δοκεῖ, προνοουμένη τῶν ἐνθάδε λεγόντων, ἐξ ὀλίγου τὴν πρόσταξιν ποιεῖσθαι, ἡγουμένη οὕτως ἂν μάλιστα συγγνώμης αὐτοὺς παρὰ τῶν ἀκουσόντων τυγχάνειν. ὅμως δὲ ὁ μὲν λόγος μοι περὶ τούτων, ὁ δ' ἀγὼν οὐ πρὸς τὰ τούτων ἔργα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρότερον ἐπ' αὐτοῖς εἰρηκότας. τοσαύτην γὰρ ἀφθονίαν παρεσκεύασεν ἡ τούτων ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυναμένοις καὶ τοῖς εἰπεῖν βουληθεῖσιν, ὥστε καλὰ μὲν

Si existimassem, auditores, fieri posse, vt super hoc sepulcro, oratione quisquam assequatur & exprimat corũ virorum virtutẽ, qui hîc iacent conditi; expostulassem cum iis, qui paucorum dierum spacio de ipsis verba facere iusserũt. At quandoquidem vniuersa ætas omnibus mortalibus non sufficeret, ad concinnandam orationẽ horum gestis æqualem: idcirco ciuitas eorum, qui hic dicturi sunt, rationem habens (vt mihi quidem videtur) exiguũ temporis spacium constituit; quod ea ratione putaret ipsos ab auditoribus facillimè veniã impetraturos. Atq; oratio quidẽ mihi de his habebitur; contentio autem erit non cum horum gestis, sed cum illis, qui prius in horum laudẽ dixerũt. Tantam enim copiam horũ virtus reliquit tam illis, qui ipsorum facta carminibus celebrare queunt, quàm his qui orationẽ in laudem ipsorũ habere volunt; vt quam-

I. *Exordium à praeclara Atheniensium virtute.*

uis multa à priorib. dicta ſint, multa tamen inueniantur omiſſa, quorum non pauca etiam poſteris noſtris dicere licebit. Neque vſquã terra aut mari incogniti ſunt; ſed vbiq; & apud omnes ſunt nonnulli, qui, cùm ſua mala lugeant, horum virtutem decantant. Inprimis autem priſca, & vetuſtate pene exoleta maiorũ noſtrorum pericula recenſebo, quorũ memoriam fama nobis reſeruauit. Æquum eſt enim, vt ab omnibus hominibus horum memoria celebretur, laudetur carminibus, voluatur animis bonorum, honoretur hoc maximè tempore, quo mortuorum exemplis viui inſtituantur.

Priſca & famâ tantum cognita.

II. Amazones, vt vetuſtas credidit, Martis fuerunt filiæ, quæ iuxta Thermodontẽ fluuium habitabãt, ſolæque mulierũ ex finitimis ferro ſe armabant, & primæ omnium in equos aſcenderunt, quibus ho-

De bello Amazonum cum Athenienſibus.

πολλὰ τοῖς προτέροις περὶ αὐτῶν εἴρηται, πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλέλειπται· ἱκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις ∴ ἔξεστιν εἰπεῖν. οὔτε γὰρ γῆς ἄπειροι οὔτε θαλάττης οὐδεμιᾶς, πανταχοῦ δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, οἱ τὰ αὐτῶν πενθοῦντες κακὰ, τὰς τούτων ἀρετὰς ὑμνοῦσι. Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς παλαιοὺς κινδύνους τῶν προγόνων δίειμι, μνήμην παρὰ τῆς φήμης λαβών. ἄξιον γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις κἀκείνων μεμνῆσθαι, ὑμνοῦντας μὲν ἐν ταῖς ᾠδαῖς, λέγοντας δὲ ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν " μνήμαις, τιμῶντας δὲ ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς τοιούτοις, παιδεύοντας δὲ ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων " ἔργοις τοὺς ζῶντας. Ἀμαζόνες [μὲν] γὰρ, Ἄρεος μὲν τὸ παλαιὸν ἦσαν θυγατέρες, οἰκοῦσαι δὲ παρὰ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν, μόναι [δὲ] ὡπλισμέναι σιδήρῳ τῶν περὶ αὐτὰς, πρῶται δὲ τῶν πάντων ἐφ' ἵππους ἀναβᾶσαι οἷς

αἰελ πι'

ἀνελπίστως, δι' ἀπειρίαν τῶν ἐναντίων, ἥρουν μὲν τοὺς φεύγοντας, ἀπέλειπον δὲ τοὺς διώκοντας· ἐνομίζοντο δὲ διὰ τὴν εὐψυχίαν μᾶλλον ἄνδρες, ἢ διὰ τὴν φύσιν γυναῖκες· πλέον γὰρ ἐδόκουν τῶν ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς διαφέρειν, ἢ ταῖς ἰδέαις ἐλλείπειν. ἄρχουσαι δὲ πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἔργῳ μὲν *τοὺς περὶ αὐτὰς καταδεδουλωμέναι, λόγῳ δὲ περὶ τῆσδε τῆς χώρας ἀκούουσαι κλέος μέγα, πολλῆς δόξης καὶ μεγάλης ἐλπίδος χάριν παραλαβοῦσαι τὰ μαχιμώτατα τῶν ἐθνῶν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν. τυχοῦσαι δ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὁμοίας ἐκτήσαντο τὰς ψυχὰς τῇ φύσει, καὶ ἐναντίαν τὴν δόξαν τῆς προτέρας λαβοῦσαι μᾶλλον ἐκ τῶν κινδύνων ἢ ἐκ τῶν σωμάτων ἔδοξαν εἶναι γυναῖκες· μόναις δ' αὐταῖς οὐκ ἐξεγένετο ἐκ τῶν ἡμαρτημένων μαθούσαις περὶ τῶν λοιπῶν ἄμεινον βουλεύσασθαι, οὐδ' οἴκαδε

ſtes nec opinantes, inſolitæque rei ignaros nunc ceperunt in fugam verſos, nunc perſequentium manus euaſerunt. I. Videbantur autem ob magnitudinem virorum numero potius aſſcribendæ, quàm ob ſexum fœminarum. Magis enim animo præſtare viris putabãtur, quàm ſexu cedere. Multis autem gentibus cùm imperarent, vicinaſq; ſibi iam bellando ſubegiſſent, ac noſtræ regionis celebrem gloriam famâ percepiſſent, ingẽtis gloriæ ſpe magna ducti, bellicoſiſſimis nationib. aſſumtis, huic ciuitati bellum intulerunt. Cum autem in viros ſtrenuos incidiſſent, cõgruentes naturæ & ſexui animos habuerũt, mutataq; prioris gloriæ fama, facilius eas ex periculis, quàm habitu corporis fœminas iudicaſſes. Atque his ſolis non contigit, vt poſt mala prudentiores in poſterum ſibi melius conſulerent; neque, vt domum

reuersæ narrarent aut suã calamitatem aut maiorum nostrorum virtutem: sed ibidem mortuæ suæ stultitiæ pœnas dederunt. Ac huius quidem ciuitatis memoriam virtute partam immortalitati cõsecrarunt; suam verò patriam hac calamitate ignobilem reliquerunt. Atque ille, dum aliena iniustè appetunt, sua iure optimo perdiderunt. Adrasto autem & Polynice Thebas oppugnantibus, ac prælio victis, Cadmeisq; nolentibus vt mortui sepelirentur; Athenienses rati illos quidem, si quid deliquissent, iam mortuos summam delicti pœnam persoluisse; inferos verò ac manes iura sibi debita non consequi, & neglectis sacris Deos superos violari: primum quidem misso præcone rogabant eos, vt mortui amouerentur: ac iudicabãt strenuorum quidem virorum esse, viuentes inimi-

III. *Aliena appetere noxium.*

ἀπελθοῦσαι ἀπαγγεῖλαι τήν τε σφετέραν αὐτῶν δυστυχίαν καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀρετήν. αὐτοῦ γὰρ ἀποθανοῦσαι, καὶ δοῦσαι δίκην τῆς ἀνοίας, τῆσδε μὲν τῆς πόλεως, διὰ τὴν ἀρετὴν, ἀθάνατον μνήμην ἐποιήσαντο, τὴν δὲ ἑαυτῶν πατρίδα, διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν, ἀνώνυμον κατέστησαν. ἐκεῖναι μὲν οὖν τῆς ἀλλοτρίας ἀδίκως ἐπιθυμήσασαι, τὴν αὑτῶν δικαίως ἀπώλεσαν. Ἀδράστου δὲ καὶ Πολυνείκους ἐπὶ Θήβας στρατευσάντων, καὶ ἡττηθέντων μάχῃ, οὐκ ἐώντων τῶν Καδμείων θάπτειν τοὺς νεκροὺς, Ἀθηναῖοι ἡγησάμενοι ἐκείνους μὲν, εἴ τι ἠδίκουν, ἀποθανόντας δίκην ἔχειν τὴν μεγίστην, τοὺς δὲ κάτω τὰ αὑτῶν οὐ κομίζεσθαι, ἱερῶν δὲ μιαινομένων τοὺς ἄνω θεοὺς ἀσεβεῖσθαι, τὸ μὲν πρῶτον πέμψαντες κήρυκας, ἐδέοντο αὐτῶν δοῦναι τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν· νομίζοντες ἀνδρῶν μὲν ἀγαθῶν εἶναι ζῶντας τοὺς

ἐχθροὺς

ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι, ἀπιστούντων δὲ σφίσιν αὐτοῖς, ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων σώμασι τὴν εὐψυχίαν ἐπιδείκνυσθαι. οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς, οὐδεμιᾶς διαφορᾶς πρότερον πρὸς Καδμείους ὑπαρχούσης. οὐδὲ τοῖς ζῶσιν Ἀργείων χαριζόμενοι, ἀλλὰ τοὺς τεθνεῶτας ἐν τῷ πολέμῳ ἀξιοῦντες τῶν νομιζομένων τυγχάνειν πρὸς τοὺς ἑτέρους, ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἐκινδύνευσαν. ὑπὲρ μὲν τῶν, ἵνα μηκέτι εἰς τοὺς τεθνεῶτας ἐξαμαρτάνοντες πλείω περὶ τοὺς θεοὺς ἐξυβρίσωσιν· ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρων, ἵνα μὴ πρότερον εἰς τὴν αὐτῶν ἀπέλθωσι, πατρίου τιμῆς ἀτυχήσαντες, καὶ Ἑλληνικοῦ νόμου στερηθέντες, καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἡμαρτηκότες. ταῦτα διανοηθέντες, καὶ τὰς ἐπὶ τῷ πολέμῳ τύχας κοινὰς ἁπάντων ἀνθρώπων νομίζοντες, πολλοὺς μὲν πολεμίους κτώμενοι, τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον, ἐνίκων μαχόμενοι. καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπαρθέντες, μείζονος παρὰ

cos vlcisci; sibi verò diffidentium esse, in mortuorum corporibus suã magnanimitatem velle declarare. Quo non obtento, bellum aduersus eos susceperũt, cùm nec alia cum Cadmæis controuersia intercederet, nec Arginorũ viuis gratificari vellent: sed, æquum iudicantes vt in bello mortui legitima apud alios consequerentur, pro vtrisque belli aleæ se committerent. 2. Pro his quidem, ne amplius in mortuos peccarent, Deosque grauius offenderent: Pro aliis verò, vt ne in suam redirent patriam, honorem patrium non assecuti, iure vniuersæ Græciæ priuati, & communi spe frustrati. Hæc cùm cogitarent, ac fortunam belli omnibus communem existimarẽt, hostes licet multos pugnando vicerunt, quod Iustitiam à se stantem haberent. Neque fortuna sublati, grauiore Cad-

Bellum Atheniensiũ aduersus Thebanos pro sepeliendis mortuis.

Iustitia victrix.

mæos supplicio afficere voluerunt: sed ipsis pro ipsorum *impietate, suam virtutē exhibuerunt: assecutique palmam, cuius gratia venerant, Argiuorum mortuos in suæ ciuitatis Eleusinis finibus sepelierunt. Erga eos igitur qui, ex septem illis, aduersus Thebas pugnantes vita defuncti sunt, tales fuerunt.

IV. Sequenti verò tempore, postquam Hercules humanis rebus exemtus est, liberi Euristhea fugientes ab omnibus Græcis expulsi sunt; quod, quamuis præclara patris merita venerarentur, Euristhei tamen potentiam magis formidarent.

3. Qui hac ingressi ciuitatem ad altaria supplices confugiebant; deposcentique eos Euristheo Athenienses tradere recusarūt: sed Herculis virtutem magis reuerebantur, quàm suum periculum timebāt: Malebantque pro infirmiorib. cum Iustitia pugnare; quàm

Supplices nō temere hostibus tradendi.

Καδμείων τιμωρίας ἐπεθύμησαν, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τῆς * εὐσεβείας τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο, αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ ἆθλα ὧνπερ ἕνεκα ἀφίκοντο, τοὺς Ἀργείων νεκροὺς ἔθαψαν ἐν τῇ αὑτῶν Ἐλευσῖνι. περὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποθανόντας τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τοιοῦτοι γεγόνασιν· ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ, ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἔφευγον μὲν Εὐρυσθέα, ἐξηλαύνοντο δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, αἰσχυνομένων μὲν τοῖς ἔργοις, φοβουμένων δὲ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἀφικόμενοι εἰς τήνδε τὴν πόλιν, ἱκέται ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκαθέζοντο. ἐξαιτουμένου δὲ αὐτοὺς Εὐρυσθέως, Ἀθηναῖοι οὐκ ἠθέλησαν ἐκδοῦναι, ἀλλὰ τὴν Ἡρακλέους ἀρετὴν μᾶλλον ᾐδοῦντο, ἢ τὸν κίνδυνον τὸν ἑαυτῶν ἐφοβοῦντο· καὶ ἠξίουν ὑπὲρ τῶν ἀσθενεστέρων μετὰ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς δυνα-

δυναμένοις χαριζόμενοι τοὺς ὑπ᾽ ἐκείνων ἀδικουμένους ἐκδοῦναι. ἐπιστρατεύσαντος δ᾽ Εὐρυσθέως μετὰ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ Πελοπόννησον ἐχόντων, οὐκ ἐγγὺς τῶν δεινῶν γενόμενοι μετέγνωσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην ἥνπερ πρότερον· ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν πεπονθότες, ἐκείνους* [τ᾽] οὐκ εἰδότες ὁποῖοί τινες ἄνδρες ἔσονται γενόμενοι· δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι, οὐ προτέρας ἔχθρας ὑπαρχούσης πρὸς Εὐρυσθέα, οὐδὲ κέρδους προκειμένου, πλὴν δόξης ἀγαθῆς, τοσοῦτον κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν ἤραντο· τοὺς μὲν ἀδικουμένους ἐλεοῦντες, τοὺς δ᾽ ὑβρίζοντας μισοῦντες· κἀκείνους μὲν κωλύειν ἐπιχειροῦντες, τοῖς δ᾽ ἐπικουρεῖν ἀξιοῦντες. ἡγούμενοι ἐλευθερίας μὲν σημεῖον εἶναι, μηδὲν ποιεῖν ἄκοντας· δικαιοσύνης δὲ, τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν· εὐψυχίας δ᾽, ὑπὲρ τούτων ἀμφοτέρων,

potentioribus gratificando, iniuria ab ipsis affectos ad suppliciũ tradere. Mouente verò ipsis bellũ Euristheo, cum iis, qui eo tempore Peloponnesum habitabant, non iam instantib. periculis pœnitẽtia ducebãtur, sed eadem quæ principio, erat ipsis animi sententia: quamuis nulla priuata essent in ipsos patris merita, ignorarentq; qualesnam hi essent viri futuri: sed æquũ existimarent, (nulla aliarum inimicitiarum causa intercedente, nullo proposito lucro præterquàm honoris & gloriæ) tantũ periculi pro ipsis suscipere: vt his quidẽ, qui iniuriam accipiebant, suã misericordiam, & auxilium impartirentur; illos vero, qui iniuriam faciebãt, odio se persequi, ac iniuria velle prohibere declararent. Censebant autẽ libertatis argumentũ esse, nihil inuitos facere; Iustitiæ vero, succurrere iniuria affectis; ac deniq; magnanimitatis, pro his ambobus [libertate scil. & iu-

Bellum aduersus Euristhea pro filiis Herculis.

stitia] si ita res postulet, pugnando occumbere.

V. Tam elatis vero erant vtrinq; animis, vt, & qui ab Euristheo stabant, nihil à volentibus per gratiã impetrare cuperẽt; & Athenienses Euristheo, pro supplicibus suis, quos deposcebat, supplicare non dignarentur. Productisq; in aciem domesticis copiis, expeditionem ex vniuersa Peloponneso collectam prælio fuderunt; &, vt liberorum corpora ab omni seruitute reddiderunt secura, ita animos amoto omni metu libertati restituerunt, propter patris virtutem, ipsosque suis periculis coronarũt, [ac de hostib. suis triumphare fecerunt.] Tanto feliciores patre fuerũt liberi. Nã pater, licet multorum honorum auctor omnib. esset hominibus, plenam labore, contentione, & ambitione ducens vitã; aliosq; iniquos supplicio afficeret: de Euristheo tamen suo inimico, & grauibus se iniuriis onerate, pœnam sumere

εἰ δέοι, μαχομένους ἀποθνήσκειν. τοσοῦτον δ' ἐφρόνουν ἀμφότεροι, ὥσθ' οἱ μὲν μετ' Εὐρυσθέως οὐδὲν παρ' ἑκόντων ἐζήτουν εὑρίσκεσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἠξίουν Εὐρυσθέα αὐτὸν *ἱκετεύοντα, τοὺς "ἱκέτας αὐτῶν ἐξελεῖν. παραταξάμενοι δ' ἰδίᾳ δυνάμει τὴν ἐξ ἁπάσης Πελοποννήσου στρατιὰν ἐλθοῦσαν ἐνίκων μαχόμενοι· καὶ τῶν παίδων τὰ μὲν σώματα εἰς ἄδειαν κατέστησαν, ἀπαλλάξαντες δὲ τοῦ δέους καὶ τὰς ψυχὰς ἠλευθέρωσαν, "διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν, ἐκείνους δὲ τοῖς αὑτῶν κινδύνοις ἐστεφάνωσαν. τοσοῦτον [δὲ] εὐτυχέστεροι παῖδες ὄντες ἐγένοντο τοῦ πατρός· ὁ μὲν γὰρ, καίπερ ὢν ἀγαθῶν πολλῶν αἴτιος ἅπασιν ἀνθρώποις, ἐπίπονον καὶ φιλόνεικον καὶ φιλότιμον αὑτῷ καταστήσας τὸν βίον, τοὺς μὲν ἄλλους ἀδικοῦντας ἐκόλασεν, Εὐρυσθέα δὲ καὶ ἐχθρὸν ὄντα, καὶ εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτάνοντα, οὐχ οἷός τε ἦν τι-

μωρή-

μωρήσασθαι· οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ διὰ τήνδε τὴν πόλιν τῇ αὐτῇ εἶδον ἡμέρᾳ τήν θ' ἑαυτῶν σωτηρίαν, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν τιμωρίαν. πολλὰ μὲν οὖν ὑπῆρχε τοῖς ἡμετέροις προγόνοις μιᾷ γνώμῃ χρωμένοις περὶ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι. ἥ τε γὰρ ἀρχὴ τοῦ βίου δικαία. οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ πολλοὶ, πανταχόθεν συνειλεγμένοι, καὶ ἑτέρους ἐκβαλόντες, τὴν ἀλλοτρίαν ᾤκησαν, ἀλλ' αὐτόχθονες ὄντες, τὴν αὐτὴν ἐκέκτηντο μητέρα καὶ πατρίδα· πρῶτοι δὲ καὶ μόνοι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐκβαλόντες τὰς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς δυναστείας, δημοκρατίαν κατεστήσαντο· ἡγούμενοι τὴν πάντων ἐλευθερίαν, ὁμόνοιαν εἶναι μεγίστην· κοινὰς δ' ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν κινδύνων ἐλπίδας ποιήσαντες, ἐλευθέραις ταῖς ψυχαῖς ἐπολιτεύοντο· νόμῳ τοὺς ἀγαθοὺς τιμῶντες καὶ τοὺς κακοὺς κολάζοντες· ἡγησάμενοι θηρίων μὲν ἔργον εἶναι, ὑπ' ἀλλήλων βίᾳ κρα-

non potuit. At liberi eius, ciuitatis huius virtute viderunt eadem die & suam salutem, & hostium supplicium. Multa sanè maiores nostros monuerunt vt hanc vnam sententiam sequerentur: *Pro æquitate pugnandum esse.* Vitæ enim ipsorum exordium fuit iustum: Siquidem ipsi non, vt pleriq;, vndique collecti expulsis aliis, alienam occupaurũt terram; sed indigenæ cùm essent, eandem hanc habuerunt & matrem & patriam. Primi autem, atq; eo tempore soli, Regibus pulsis, Democratiam instituerunt, arbitrati in omnium libertate maximam consistere cõcordiam. Atque cùm omnium periculorũ spem [& commoda] inter se haberent communia, liberis animis Rempublicam administrabant: Legum arbitrio bonos honorabant, & improbos puniebant; quod existimarent, ferarum esse inter ipsas vi aliã ab alia su-

VI.

Æquitas defendenda.

Leges imperare debent.

perari : homines decere, lege finire æquitatem, oratione persuadere, reipsa his suam præbere operam, qui & à lege reguntur, & oratione instituuntur. Ac profectò maiores eorum, qui hic sunt sepulti, cùm essent honestè nati [ac educati] idemq; sentirent, quod honestis natalibus erat consentaneũ; multa præstiterunt præclara & admiranda. Magna quoq; & ęterna memoria digna, qui ex ipsis nati sunt, sua virtute statuerunt trophoæa. Nam cùm essent numero solùm decẽ millia pro vniuersa Græcia, aduersus multas barbarorum myriadas periculo se commiserunt.

VII. *Bellum à Græcis cum Dario Rege Persarũ gestum.*

Asiæ enim Rex nõ contentus suis, Europam quoq; se subacturum sperabat, misitque quingenta millia bellatorum: Qui cùm arbitrarentur reliquã Græciam se facilè debellaturos, si hanc ciuitatem aut volẽtem sibi amicitia ad-
4. iungerent, aut repugnantem euerterent; profecti

πείθειν, ἀνθρώποις δὲ προσήκειν, νόμῳ μὲν ὁρίσαι τὸ δίκαιον, λόγῳ δὲ πεῖσαι, ἔργῳ δὲ τούτοις ὑπηρετεῖν, ὑπὸ νόμου μὲν βασιλευομένοις, ὑπὸ λόγου δὲ διδασκομένοις. καὶ γάρτοι καὶ φύντες καλῶς, καὶ γνόντες ὅμοια, πολλὰ μὲν καλὰ καὶ θαυμαστὰ οἱ πρόγονοι τῶν ἐνθάδε κειμένων εἰργάσαντο, ἀείμνηστα δὲ καὶ μεγάλα καὶ πανταχοῦ οἱ ἐξ ἐκείνων γεγονότες τρόπαια διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν κατέλιπον. †μόνοι γὰρ ὑπὲρ ἁπάντων τῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς πολλὰς μυριάδας τῶν βαρβάρων διεκινδύνευσαν. ὁ γὰρ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, οὐκ ἀγαπῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς, ἀλλ᾽ ἐλπίζων καὶ τὴν Εὐρώπην δουλώσεσθαι, ἔστειλε πεντήκοντα μυριάδας στρατιάν. ἡγησάμενοι δὲ, εἰ τήνδε τὴν πόλιν, ἢ ἑκοῦσαν φίλην ποιήσαιντο, ἢ ἄκουσαν καταστρέψαιντο, ῥᾳδίως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἄρξειν, ἀπέ-

ἐποίουν εἰς Μαραθῶνα· νομίζοντες οὕτως ἂν ἐρημοτάτους εἶναι συμμάχων τοὺς Ἕλληνας, εἰ ἔτι στασιαζούσης τῆς Ἑλλάδος ᾧτινι χρὴ τρόπῳ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνασθαι, τὸν κίνδυνον ποιήσαιντο. ἔτι δ' αὐτοῖς ἐκ τῶν προτέρων ἔργων περὶ τῆς πόλεως τοιαύτη δόξα περιεστήκει, ὡς εἰ μὲν πρότερον ἐπ' ἄλλην πόλιν ἴωσιν, ἐκείνοις καὶ Ἀθηναίοις πολεμήσουσι· προθύμως γὰρ τοῖς ἀδικουμένοις ἥξουσι βοηθήσοντες· εἰ δ' ἐνθάδε πρῶτον ἀφίξονται, οὐδένας ἄλλους τῶν Ἑλλήνων τολμήσειν, ἑτέρους σῴζοντας, φανερὰν ἔχθραν πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ αὐτῶν καταθέσθαι. οἱ μὲν τοίνυν ταῦτα διενοοῦντο· οἱ δ' ἡμέτεροι πρόγονοι οὐ λογισμῷ εἰδότες τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους, ἀλλὰ νομίζοντες τὸν εὐκλεᾶ θάνατον, ἀθάνατον περὶ τῶν ἀγαθῶν καταλείπειν λόγον, οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν ἀρετῇ μᾶλλον ἐπίστευσαν.

ſunt ad Marathonem; ſibi perſuadentes quod ſic auxilio ſociorum Græci deſtituerētur, ſi, diſſidentibus adhuc Græcis [& diſputantibus] quomodo hoſti inuadenti reſiſtendum eſſet, belli aleam experirentur. Deinde præteritorum geſtorum exemplo edocti, hæc, ipſorum animis de noſtra ciuitate, opinio inhæſit; quod, ſi primùm aliam inuaderent ciuitatem, ſe & illi ciuitati, & Athenienſibus moturos bellum; paratos enim hos fore ad ſuccurrendum oppreſſis: ſin autem huc primùm ſe reciperent, nullos Græcorũ auſuros in gratiam horum, ſe profiteri publicos eorum hoſtes, qui cæteris parcerent. Atque hi quidem talia cogitabant. Noſtri autem maiores non cōſideratis belli periculis, exiſtimantes glorioſa morte immortalem ſui memoriam apud bonos, ſe relicturos; nequaquam hoſtes timebant, ſed ſuæ ipſorũ virtuti magis confidebant.

Magno autẽ pudore suffusi, quod barbares in sua viderent regione, nõ distulerunt, vt sociorum auxilium peterent; neq; opinati sunt decere, vt ipsi suam salutem aliis acceptam referrent; sed vt sibi potius alii Græci.

VIII. Hac vna sententia omnium animis impressa, occurrũt pauci multis: quod existimarent mori quidem sibi esse cõmune cum multis; virtute verò præstare, cũ paucis; sicut & aliorũ vitæ ac saluti sua morte cõsulere, & periculorũ memoriam [apud posteros] sibi propriã relinquere. Arbitrabantur a. quos soli [domesticis virib.] non vicissent, eos ne cum sociis quidem superare se posse: &, si vincerentur, exiguo tẽporis spacio ante cæteros mortem se oppetituros; victores vero, omnes alios secũ esse seruaturos, ac in libertatem vindicaturos. Cùm autẽ viros se fortes prębuissẽt, ac vitæ prodigi, virtutisq; studiosi ac amantes, præ cunctis patrias leges re-

Marathonia pugna, in qua Duce Miltiade ducenta millia Persarũ cecidisse dicuntur.

καὶ αἰσχυνόμενοι ὅτι ἦσαν οἱ βάρβαροι αὐτῶν ἐν τῇ χώρα. οὐκ ἀνέμειναν πυθέσθαι οὐδὲ βοηθῆσαι τοὺς συμμάχους· οὐδ᾽ ᾠήθησαν δεῖν ἑτέροις τῆς σωτηρίας χάριν εἰδέναι, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς, τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. ταῦτα μιᾷ γνώμῃ πάντες γνόντες, ἀπήντων ὀλίγοι πρὸς πολλούς. ἐνόμιζον γὰρ ἀποθανεῖν μὲν αὐτοῖς μετὰ πάντων προσήκειν, ἀγαθοὺς δ᾽ εἶναι μετ᾽ ὀλίγων· καὶ τὰς μὲν ψυχὰς ἀλλοτρίας διὰ τὸν θάνατον κεκτῆσθαι, τὴν δ᾽ ἐκ τῶν κινδύνων μνήμην ἰδίαν καταλείψειν. ἠξίουν δ᾽ οὓς μὴ μόνοι νικῷεν, οὐδ᾽ ἂν μετὰ συμμάχων δύνασθαι. καὶ ἡττηθέντες μὲν, ὀλίγῳ τῶν ἄλλων προαπολεῖσθαι, νικήσαντες δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐλευθερώσειν· ἄνδρες δ᾽ ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ τῶν μὲν σωμάτων ἀφειδήσαντες, *ὑπὲρ δὲ τῆς ἀρετῆς φιλοψυχήσαντες, καὶ μᾶλλον τοὺς παρ᾽ αὐτοῖς νόμους αἰσχυνό-

αἰσχυνόμενοι, *ἔστησαν μὲν τρόπαιον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν βαρβάρων "ἐν τῇ αὐτῶν, ὑπὲρ χρημάτων εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐμβαλόντων ∴ παρὰ τοὺς ὅρους τῆς χώρας. οὕτω δὲ διὰ ταχέων τὸν κίνδυνον ἐποιήσαντο, ὥστε οἱ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγειλαν τήν τε ἐνθάδε ἄφιξιν τῶν βαρβάρων, καὶ τὴν τῶν προγόνων νίκην. καὶ γάρ τοι οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἔδεισεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος κινδύνου, ἀλλ᾽ ἀκούσαντες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας ἥσθησαν. ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν, παλαιῶν ἔργων γεγενημένων, ὥσπερ καινῶν ὄντων, ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα Ξέρξης ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καταφρονήσας μὲν τῆς Ἑλλάδος, ἐψευσμένος δὲ τῆς ἐλπίδος, ἀτιμαζόμενος δὲ τῷ γεγενημένῳ, ἀχθόμενος δὲ τῇ συμφορᾷ, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς αἰτίοις, ἀπαθὴς δ᾽ ὢν κακῶν, καὶ ἄπειρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν, δεκάτῳ ἔ-

ueriti essent; trophæum statuerũt pro salute Græciæ in patria, barbaris in ipsorum regionẽ irruentibus, & pro opibus aliorum terram inuadentibus, patriæq; fines transgressis. Tanta vero celeritate vsi sunt in hisce rebus dubiis,& periculosis, vt iidem & aduẽtum barbarorum, & suorum victoriam nunciarint. Neque enim aliorum quisquam futuri periculi metu est perculsus, sed audita victoria, libertate sua omnes gauisi sunt. Adeo vt mirandum non sit gestorum virtutem licet inueteratam, ab omnibus velut recentem laudari, & in precio haberi.

IX. *Bellũ Græcorum cum Xerxe.*

Post hæc vero Xerxes Asiæ Rex cõtemtis Græcis sua spe falsus, hoc rerum euentu dedecore affectus, ob calamitatem tristis, huius [incõmodi] auctoribus] irascebatur, malorum & incommodorum maximè insolentia,& bonorum fortiumque virorum ignorantia. Qui decem annorũ spa-

cio rebus instructis, mille ducentis nauibus huc accessit. Peditum vero copias multitudine adeo innumerabiles adduxit, vt etiam nationes, quæ ipsum comitabantur, recensere foret molestum. Maximum autem multitudinis signum est, quod, cùm liceret ipsi mille nauibus pedestres copias fretum Hellesponticum traducere ex Asia in Europam, recusauit, moræ diuturnitatem sibi tædio fore arbitratus: sed contemta rerum natura, contemtis diuinis operibus & humanis consiliis, semitam per mare fecit; & nauibus viam per terram fieri coegit; tum Hellesponto ponte constrato, tum Athone monte perfosso; nullo resistente, sed quibusdã inuitis, (q; se tueri non possent) aliis sua sponte se tradentibus; quod muneribus corrupti essent: quibus hæc duo timor & lucrum, vt id facerẽt, persuadebant.

Iustinus habet nauium decies centena millia, sed supra omnem fidẽ.

τὰ τῷ παρασκευασάμενος, χιλίαις μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἀφίκετο· τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἄπειρον τὸ πλῆθος ἦγεν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσοντα πολὺ ἂν ἔργον εἴη καταλέξαι· τὸ δὲ μέγιστον σημεῖον τοῦ πλήθους· ἐξὸν γὰρ αὐτῷ χιλίαις ναυσὶ διαβιβάσαι κατὰ τὸ στενότατον τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν πεζὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, οὐκ ἠθέλησεν, ἡγούμενος τὴν διατριβὴν αὐτῷ πολλὴν ἔσεσθαι· ἀλλ' ὑπεριδὼν καὶ τὰ φύσει πεφυκότα καὶ τὰ θεῖα πράγματα, καὶ τὰς ἀνθρωπίνας διανοίας, ὁδὸν μὲν διὰ τῆς θαλάσσης ἐποιήσατο, πλοῦν δὲ διὰ τῆς γῆς ἠνάγκασε γενέσθαι· ζεύξας μὲν τὸν Ἑλλήσποντον, διορύξας δὲ τὸν Ἄθω· ὑφισταμένου οὐδενός, ἀλλὰ τῶν μὲν, ἀκόντων ὑπακουόντων, τῶν δὲ, ἑκόντων προδιδόντων. οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἀμύνασθαι, οἱ δ' ὑπὸ χρημάτων διεφθαρμένοι. ἀμφότερα δ' ἦν αὐτοὺς τὰ πείθοντα, κέρδος καὶ δέος.

Ἀθηναῖοι

X.

Ἀθηναῖοι δ' οὕτω διακειμένης τῆς Ἑλλάδος, αὐτοὶ μὲν εἰς τὰς ναῦς εἰσβάντες, ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ τῶν συμμάχων ἔνιοι εἰς Θερμοπύλας ἀπήντησαν, ἡγούμενοι διὰ τὴν στενότητα τῶν χωρίων τὴν πάροδον οἷοί τε ἔσεσθαι διαφυλάξαι. γενομένου δὲ τοῦ κινδύνου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, Ἀθηναῖοι μὲν ἐνίκων τῇ ναυμαχίᾳ· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐδὲ ταῖς ψυχαῖς ἐνδεεῖς γενόμενοι, ἀλλὰ τοῦ πλήθους ψευσθέντες, καὶ οὓς φυλάξειν ᾤοντο, καὶ πρὸς οὓς κινδυνεύσειν ἔμελλον, οὐχ ἡττηθέντες τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἀποθανόντες οὗπερ ἐτάχθησαν μάχεσθαι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν δυστυχησάντων, τῶν δὲ τῆς παρόδου κρατησάντων, οἱ μὲν ἐπορεύοντο ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν· οἱ δ' ἡμέτεροι πρόγονοι πυθόμενοι μὲν τὴν γεγενημένην Λακεδαιμονίοις συμφοράν, ἀποροῦντες δὲ τοῖς περιεστηκόσι πράγμασιν· εἰδότες δ' ὅτι εἰ μὲν κατὰ γῆν τοῖς βαρ-

Athenienſes a. eo Græciæ ſtatu ingreſſi naues ad Arthemiſiũ vocabantur: Lacedæmonii cum ſociorum nonnullis ad Thermopylas hoſti occurrebant, arbitrati propter locorum anguſtiam, aditum ſe poſſe tueri. Prælio autem facto eodem tempore, Athenienſes quidem nauali pugna victores erant; Lacedæmonii vero, quamuis animus ipſis non deeſſet, circumuenti tamen tum ab his, quorum præſidio confidebant, tum ab illis aduerſus quos pugnabant, non victi ab aduerſariis, ſed pugnando feſſi occubuerunt eo in loco, quem quiſque in acie ſortitus fuerat. Hoc igitur modo his infeliciter pugnantibus, illi aditu potiti ad hanc ſe ciuitatem receperunt. Noſtri autem maiores Lacedæmoniorũ calamitate audita, graui rerum euentu hærebant. Sciebant enim, quod, ſi terrâ bar-

IX

Lacedæmoniorum in pugnando ſtrenuitas.

baris occurrerent, ipsi mille nauibus appulsi desertam ciuitatē essent occupaturi: sin autem naues conscenderent, à pedestribus copiis circumuenirentur: vtrumque enim nō poterant, & vim propellere, & iustū ciuitati præsidium relinquere.

XI. Duobus ergo hisce propositis, patriamne prestaret ad tempus relinquere, an cum barbaris manere, & in seruitutem redigi ipsos Græcos: censentes præstabiliorem esse cum virtute, paupertate, & fuga libertatem, quàm cum dedecore & opibus patriæ seruitutē, suā reliquerunt pro Græcia ciuitatem, vt vicissim aduersus vtrasque copias dimicarent, non autem simul cum vtrisque confligerent. Idcirco liberis, vxoribus, & matribus Salamine depositis, reliquas nauales sociorum copias cōtraxerunt. Non multo post tempore, & pedestres copiæ venerūt, & nautica illa barbaro-

Libertas omnibus opibus est potior.

Cicero dicit Troezene depositos fuisse libr. 3. Offic.

βαρβάροις ἀπαντήσονται, ἐπιπλεύσαντες χιλίαις ναυσὶν ἐρήμην τὴν πόλιν λήψονται· εἰ δὲ εἰς τὰς τριήρεις ἐμβήσονται, ὑπὸ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἁλώσονται· ἀμφότερα δὲ οὐ δυνήσονται, ἀμύνασθαί τε καὶ φυλακὴν ἱκανὴν καταλιπεῖν· δυοῖν δὲ προκειμένοιν, πότερον χρὴ τὴν πατρίδα καταλιπεῖν, ἢ μετὰ τῶν βαρβάρων γενομένους καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἡγησάμενοι κρεῖττον εἶναι μετ' ἀρετῆς καὶ πενίας καὶ φυγῆς ἐλευθερίαν, ἢ μετ' ὀνείδους καὶ πλούτου δουλείαν τῆς πατρίδος, ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὴν πόλιν, ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις κινδυνεύσωσιν, ὑπεκθέμενοι δὲ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ μητέρας εἰς Σαλαμῖνα, συνήθροιζον καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμμάχων ναυτικόν. οὐ πολλαῖς δ' ὕστερον ἡμέραις ἦλθε καὶ ἡ πεζὴ στρατιὰ, καὶ τὸ ναυτικὸν τὸ τῶν βαρβάρων.

βάρων, ὃ τίς οὐκ ἂν ἰδὼν ἐφοβήθη; οἷος μέγας καὶ δεινὸς τῆδε τῇ πόλει κίνδυνος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἠγωνίσθη; ποίαν δὲ γνώμην εἶχον ἢ οἱ θεώμενοι τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκείναις (οὔσης καὶ τῆς αὑτῶν σωτηρίας ἀπίστου, καὶ τοῦ προσιόντος κινδύνου) ἢ οἱ μέλλοντες ναυμαχήσειν ὑπὲρ τῆς φιλότητος, ὑπὲρ τῶν ἄθλων τῶν ἐν Σαλαμινίοις; τοσοῦτον πανταχόθεν περιειστήκει πλῆθος πολεμίων, ὥστε ἐλάχιστον μὲν αὐτοῖς εἶναι τῶν παρόντων κακῶν τὸν θάνατον τὸν αὑτῶν, τῷ αὐτὸν προειδέναι, μεγίστην δὲ συμφορὰν ὑπὸ τῶν βαρβάρων εὐτυχησάντων τοὺς ὑπεκτεθέντας ἤλπιζον πείσεσθαι. ἦπου διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀπορίαν, πολλάκις μὲν ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους, εἰκότως δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὠλοφύραντο· εἰδότες μὲν τὰς σφετέρας ναῦς ὀλίγας οὔσας, ὁρῶντες δὲ πολλὰς τὰς τῶν πολεμίων·

rum poteſtas; cuius vel ſolo aſpectu quis non exhorruiſſet? Quanto, quãque difficili ſe certamini commiſit hæc ciuitas pro Græcorũ libertate? Quid animi fuiſſe putatis aut iſtis [Salaminem proficiſcentibus;] qui in nauibus illis hos videbant; (cùm & ſuam ſalutẽ dubiam, & conflictum imminentem viderent incertũ) aut his qui nauali prælio erant dimicaturi pro amicis, pro pignoribus Salamine
XII. depoſitis? Tanta vndique hoſtiũ multitudine cingebantur, vt ſuam mortem, quam quaſi præſagire videbantur, in malorum præſentium minimis haberent; maximas autem depoſitorum ſuorum ærumnas miſerarentur, quas à victoribus barbaris erant perpeſſuri. Certè propter rerum deſperationem frequenter dexteris inter ſe coniunctis ſuam vicem meritò deplorabant; cùm ſcirent ſuarum nauium numerum exiguum, hoſtiũ verò ingentem viderent:

Hypotypoſis egregia pugnæ naualis.

Cognoscerent ciuitatem esse desertam, regionem vastatam, & barbaris plenam, templa incensa, omnia deniq; mala imminere. Audirent eodem tempore mistos Græcorum & Barbarorum clamores nauticos, amborũ exhortationes, plangores moriẽtium; mari iam cadaueribus pleno, multis & amicorum & hostium, nauibus collisis & naufragio pereuntibus; ipsis iam diu dubio Marte pugnantibus; vt nunc se vicisse, & salutem adeptos, nunc victos esse & periisse crederent. Nec dubium est, quin præsenti metu exanimati multa se putarint videre, quæ non videbant; multa audire, quæ non audiebant. Quibus verò precibus Diis non supplicarunt? quorum sacrificiorũ non est facta mentio? Quæ miseratio liberorum, desiderium vxorum, luctus parentum, narratio malorum futurorum, si aduersa vterentur fortuna. Quis Deo-

ἐπιστάμενοι δὲ τὴν μὲν πόλιν ἠρημωμένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην, καὶ μεστὴν τῶν βαρβάρων· ἱερῶν δὲ καιομένων, ἁπάντων δὲ ἐγγὺς ὄντων τῶν δεινῶν· ἀκούοντες δ᾽ ἐν ταυτῷ συμμεμιγμένου Ἑλληνικοῦ καὶ βαρβαρικοῦ παιᾶνος, τοῦ διακελευσμοῦ δ᾽ ἀμφοτέρων, καὶ κραυγῆς τῶν διαφθειρομένων, καὶ τῆς θαλάττης μεστῆς τῶν νεκρῶν, καὶ πολλῶν μὲν συμπιπτόντων καὶ φιλίων καὶ πολεμίων ναυαγίων, ἀντιπάλου δὲ πολὺν χρόνον οὔσης τῆς ναυμαχίας, δοκοῦντες τοτὲ μὲν νενικηκέναι καὶ σεσῶσθαι, τοτὲ δὲ ἡττῆσθαι καὶ ἀπολωλέναι. ἦ που, διὰ τὸν παρόντα φόβον, πολλὰ μὲν ᾠήθησαν ἰδεῖν ὧν οὐκ εἶδον, πολλὰ δ᾽ ἀκοῦσαι ὧν οὐκ ἤκουσαν. ποῖαι δ᾽ οὐχ ἱκετεῖαι θεῶν ἐγένοντο, ἢ θυσιῶν ἀναμνήσεις; ἔλεός τε παίδων, καὶ γυναικῶν πόθος, οἶκτός τε πατέρων καὶ μητέρων; λογισμός τε, εἰ δυστυχήσειαν, τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν; τίς οὐκ ἂν

θεῶν

θεῶν ἠλέησεν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ μεγέθους τοῦ κινδύνου; ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἂν ἐδάκρυσεν; ἢ τίς τῆς τόλμης αὐτοὺς οὐκ ἂν ἠγάσθη; ἦ πολὺ πλεῖστον ἐκεῖνοι κατὰ τὴν ἀρετὴν ἁπάντων ἀνθρώπων διήνεγκαν καὶ ἐν τοῖς βουλεύμασι καὶ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις· ἐκλιπόντες μὲν τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς δ' ἐσβάντες, τὰς δ' αὐτῶν ψυχὰς ὀλίγας οὔσας ἀντιτάξαντες τῷ πλήθει τῷ τῆς Ἀσίας. ἐπέδειξαν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις, νικήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ, ὅτι κρεῖττον μετ' ὀλίγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδυνεύειν, ἢ μετὰ πολλῶν βασιλευομένων ὑπὲρ τῆς αὐτῶν δουλείας. πλεῖστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας συνεβάλοντο, στρατηγὸν μὲν, Θεμιστοκλέα, ἱκανώτατον εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πρᾶξαι· ναῦς δὲ πλείους τῶν ἄλλων ἁπάντων συμμάχων, ἄνδρας δ' ἐμπειροτάτους. καίτοι τίνες ἂν τούτοις τῶν

rum non esset eorum misertus ob periculi magnitudinem? aut quis hominum non plorauerit? aut, quis audaciam eorum non admiretur?

XIII. Certè illi infinitis partib. omnes homines virtute superarunt tam in consiliis, quàm belli periculis: qui ciuitate relicta in naues commigrarunt, suorumq; vitam numero exiguorũ totius Asiæ multitudini & copiis opposuerunt. Demonstrarunt autem humano generi vniuerso, hostibus nauali prælio fusis, præstabilius esse cum paucis pro libertate certare; quàm cum multis alieno imperio pressis, vt in patria maneant, seruitutem subire. Plurima verò, eaq; maxima pro communi Gręciæ libertate illi pręstiterunt; Ducem inprimis Themistoclem non minus oratione & ingenio, quàm rebus gerendis pollẽtem: Naues deinde plures, q̃ alii socii omnes: postremo viros rerum expertissimos. Nam quis cæte-

Quantũ Athenienses, præ cæteris Græcis, in hoc bello præstiterint.

rorum Græcorũ cum his aut induſtria, aut virorũ multitudine, aut virtute contenderit? Quare merito ab vniuerſa Græcia ſine vlla dubitatione, ſummam naualis pugnæ adepti ſunt palmam. Merito quoq; fortunam reb. ſuis cum ſummo periculo geſtis fauentem habuerũt, & germanam; huiuſque regionis propriam ſuorũ virtutem barbaris ex Aſia hominib. declararunt. Tales igitur cùm ſe præſtitiſſent in prælio nauali, plurimiſq; periculis ſe obiecissent, propria ſibi virtute communem Græciȩ libertatem ſtabilierũt.

XIV. Inſequenti vero tempore cùm Lacedæmonii Iſthmum muro clauderẽt, in ſuaq; incolumitate acquieſcerent, rati ſe hac ratione periculis ex mari defungi poſſe; aç reliquos Grȩcos barbaris ſubditos negligere cogitarent: Athenienſes vehemẽter ipſis ſuccenſentes, & cum eiſdem de hac re conſultantes ſuaſerunt, vt, ſi eo eſſent animo, vniuerſam

ἄλλων Ἑλλήνων ἤρισαν γνώμῃ, καὶ πλήθει, καὶ ἀρετῇ, ὥστε δικαίως μὲν ἀναμφισβητήτως ἀριστεῖα τῆς ναυμαχίας ἔλαβον παρὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰκότως δὲ τὴν εὐτυχίαν ὁμονοοῦσαν τοῖς κινδύνοις ἐκτήσαντο· γνησίαν δὲ καὶ αὐτόχθονα τοῖς ἐκ τῆς Ἀσίας βαρβάροις τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο. ἐν μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τοιούτους αὐτοὺς παρασχόντες, καὶ πολὺ πλεῖστον τῶν κινδύνων μεταχόντες, τῇ ἰδίᾳ ἀρετῇ κοινὴν τὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἄλλοις ἐκτήσαντο· ὕστερον δὲ Πελοποννησίων διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν, καὶ ἀγαπώντων μὲν τῇ σωτηρίᾳ, νομιζόντων δ᾽ ἀπηλλάχθαι τοῦ κατὰ θάλατταν κινδύνου, καὶ διανοουμένων τοὺς ἄλλους Ἕλληνας περιιδεῖν ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γενομένους, ὀργισθέντες Ἀθηναῖοι συνεβούλευον αὐτοῖς, εἰ ταύτην τὴν γνώμην ἕξουσιν, περὶ ἅπασαν τὴν

Πελοπόν-

Πελοπόννησον τεῖχος περιβαλεῖν. εἰ γὰρ αὐτοὶ ὑπὸ Ἑλλήνων προδιδόμενοι μετὰ τῶν βαρβάρων ἔσονται, οὔτ' ἐκείνοις δεήσειν χιλίων νεῶν, οὔτε τούτους ὠφελήσειν τὸ ἐν Ἰσθμῷ τεῖχος. ἀκινδύνως γὰρ ἔσεσθαι τὴν τῆς θαλάσσης ἀρχὴν τοῦ βασιλέως. διδασκόμενοι δὲ καὶ νομίζοντες αὐτοὶ μὲν ἄδικά τε ποιεῖν καὶ κακῶς βουλεύεσθαι, Ἀθηναίους δὲ δίκαιά τε λέγειν, καὶ τὰ βέλτιστα αὐτοῖς παραινεῖν, ἐβοήθησαν εἰς Πλαταιάς· ἀποδράντων δὲ ὑπὸ νύκτα τῶν πλείστων συμμάχων ἐκ τῶν τάξεων, διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Τεγεάται τοὺς βαρβάρους ἐτρέψαντο, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πλαταιεῖς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐνίκων μαχόμενοι τοὺς ἀπογνόντας τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὑπομείναντας τὴν δουλείαν. ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ καλλίστην τελευτὴν τοῖς προτέροις κινδύνοις ἐπιθέντες,

Pelopónesum muro cingerent. Etenim, si ipsi [Athenienses] à reliquis Græcis proditi & deserti cum barbaris se coniungant, neq; opus fore his [barbaris] mille nauibus, neq; ipsis Isthmi murum aliquid profuturum dicebant; quod maris imperium sine vlla controuersia Regis esset futurũ. Admoniti autem [Lacedæmonii] persuasiq; iniquum esse id quod molirentur, ac de quo deliberarent; Athenienses vero & æqua dicere & optima suadere, auxilio venerũt ipsis ad Platæas: & licet sociorum multi per noctem fugerent, ac propter hostium multitudinem ordinem desererẽt; Lacedæmonii tamen & Tegeatæ barbaros in fugam verterũt; Athenienses vero & Platæenses, Græcos omnes iam de libertate desperantes, iugoq; seruitutis colla præbentes, pugnando vicerunt. Eodemq; die, pulcherrima coronide prioribus certaminib. addita,

Europæorum libertatem firmauerũt, effecerũtq;, vt in omni diſcrimine virtutis ſuæ argumento relicto, tam ſoli quàm cum aliis, terra marique ſiue aduerſus barbaros, ſiue Græcos pugnantes ab omnibus & ſociis & hoſtibus Græciæ Imperio digni iudicarentur.

XV. *Bellum inter Græcos inteſtinum.*

Poſtea bello inter Græcos exorto, cum æmulatione virtutis, tum inuidia rerum geſtarum, elatis omnes animis, ſine iuſta aliqua aut graui querela nauale prælium Athenienſium aduerſus Æginetas; ſocioſque eorum exarſit; in quo ſeptuaginta triremes eorum Atheni-

De bello Æginetico, deque claſſe Athenienſium in Ægypto, Thuc. lib. 1. c. 12.

5. enſes ceperunt. Populantibus autem ipſis [Athenienſibus] eodem tempore Æginam, & * Ægyptum, iuuentuteque abſente, quæ erat in nauibus, & pedeſtri expeditione; Corinthii & eorum ſocii ſibi perſuadentes, quod aut in regionem noſtram deſertam

βέβαιον μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῇ Εὐρώπῃ κατειργάσαντο, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς κινδύνοις δόντες ἔλεγχον τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς, καὶ μόνοι καὶ μεθ' ἑτέρων καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες, καὶ πρὸς βαρβάρους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὑπὸ πάντων ἠξιώθησαν καὶ μεθ' ὧν ἐκινδύνευον καὶ πρὸς οὓς ἐπολέμουν, ἡγεμόνες γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος. ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ Ἑλληνικοῦ πολέμου καταστάντος, διὰ ζῆλον τῶν γεγενημένων, καὶ φθόνον τῶν πεπραγμένων, μέγα μὲν ἅπαντες φρονοῦντες, μικρῶν δ' ἐγκλημάτων ἕκαστοι δεόμενοι, ναυμαχίας Ἀθηναίοις πρὸς Αἰγινήτας δὲ τοὺς ἐκείνων συμμάχους γενομένης, ἑβδομήκοντα τριήρεις αὐτῶν ἔλαβον. πολιορκούντων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Αἴγυπτόν τε καὶ Αἴγιναν, καὶ τῆς ἡλικίας ἀπούσης, ἔν τε ταῖς ναυσὶ καὶ ἐν τῷ πεζῷ στρατεύματι, Κορίνθιοι καὶ οἱ ἐκείνων σύμμαχοι ἡγούμενοι ἢ εἰς ἔρημον τὴν χώραν

ἐμβα

ἐμβαλεῖν, ἢ ἐξ Αἰγίνης ἄξειν τὸ στρατόπεδον, ἐξελθόντες πανδημεὶ Γεράνειαν κατέλαβον, Ἀθηναῖοι δὲ, τῶν μὲν, ἀπόντων, τῶν δ' ἐγγὺς ὄντων, οὐδένα ἐτόλμησαν μεταπέμψασθαι· ταῖς δ' αὐτῶν ψυχαῖς πιστεύσαντες, καὶ τῶν ἐπιόντων καταφρονήσαντες, οἱ γεραίτεροι καὶ οἱ τῆς ἡλικίας ἐντὸς γεγονότες, ἠξίουν αὐτοὶ μόνοι τὸν κίνδυνον ποιήσασθαι· οἱ μὲν, ἐμπειρίᾳ τὴν ἀρετὴν, οἱ δὲ φύσει κεκτημένοι· καὶ οἱ μὲν, αὐτοὶ πολλαχοῦ ἀγαθοὶ γεγενημένοι, οἱ δὲ, ἐκείνους μιμούμενοι· τῶν μὲν πρεσβυτέρων ἄρχειν ἐπισταμένων, τῶν δὲ νεωτέρων τὸ ἐπιταττόμενον ποιεῖν δυναμένων· Μυρωνίδου στρατηγοῦντος ἀπαντήσαντες αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγαρικὴν, ἐνίκων μαχόμενοι ἅπασαν τὴν δύναμιν τὴν ἐκείνων, τοῖς ἤδη ἀπειρηκόσι καὶ τοῖς οὔπω δυναμένοις, τοὺς εἰς τὴν σφετέραν ἐμβαλεῖν ἀξιώσαντας εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπαντήσαντες,

irruerent, aut nostras copias ex Ægina elicerẽt, vniuersi simul egressi [promontorium] Geraniā occupauerūt. Athenienses vero ciuib. absentibus, & hostibus imminentibus, tātum moræ interponere ausi nō sunt, vt quenquam accerserent; sed suis viribus confisi contemto hostium aduentu, seniores, & ætate nondū maturi soli periculo se belli committere cogitabant: cùm illi longa rerum experientia, hi insita sibi virtute niterentur: illi vbique strenue se gessissent, hi illorum gesta imitarentur; seniores imperare, adolescentiores imperata exsequi scirent. Sunt igitur ipsi Myronide belli duce obuiam eis progressi in agrum vsque Megaricum, & pugnando vicerūt vniuersam eorum potentiam his, qui erant ætate vel defecti, vel nondum confirmati: Eos, inquam, vicerunt in alienam regionē obuiam illis profecti, qui in ipsorū meditabantur irruere;

trophæumq; ſtatuerunt
maxima ſua cum laude,
ſummoq; hoſtium dede-
core. Quandoquidem il-
li viribus corporis deſti-
tuti, hi nondum adulti, a-
nimis quidem vtriq; præ-
ſtantes cum ſumma glo-
ria domum ſunt reuerſi;
ita vt hi quidē iam ince-
ptis ſtudiis inhærere, illi
verò de futuris delibera-
XVI. re viderentur. Atqui ſin-
gulatim plurimorū geſta
non facile eſt ab vno re-
cenſeri, neque toto æuo
adminiſtrata vno die in-
dicari. Quod n. tempus,
quæ oratio ſufficiat, quis
rhetor, ad horum hic ſi-
torum virorum virtutem
explicandam? Maximis
enim laboribus, celeber-
rimis cōtentionibus, lau-
datiſſimoq; periculi ge-
nere Græciam in liberta-
tē vindicarunt, ſummam-
que ſuæ patriæ potentiā
conciliarūt: quæ ſeptua-
ginta iam annos maris
imperio potita ſocios prę-
ſtitit ab omni ſeditione a-
6. lienos: Cùm non id ſtu-
derent, vt multi pauci ſer-

τρόπαιον δὲ στήσαντες, καλλίστου μὲν αὐτοῖς ἔργου, αἰσχίστου δὲ τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν οὐκ ἔτι τοῖς σώμασιν, οἱ δ' οὔπω δυνάμενοι· ταῖς δὲ ψυχαῖς ἀμφότεροι κρείττους γενόμενοι, μετὰ καλλίστης δόξης εἰς τὴν αὑτῶν ἀπελθόντες, οἱ μὲν πάλιν ἐπαιδεύοντο, οἱ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἐβουλεύοντο. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν οὐ ῥάδιον τὰ ὑπὸ πολλῶν κινδυνευθέντα ὑφ' ἑνὸς ῥηθῆναι, οὐδὲ τὰ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ πραχθέντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δηλωθῆναι. τίς γὰρ ἂν ἢ χρόνος, ἢ λόγος ἢ ῥήτωρ ἱκανὸς γένοιτο μηνῦσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετήν; μετὰ πλείστων γὰρ πόνων, καὶ φανερωτάτων ἀγώνων, καὶ καλλίστων κινδύνων, ἐλευθέραν μὲν ἐποίησαν τὴν Ἑλλάδα, μεγίστην δ' ἀπέδειξαν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα· ἑβδομήκοντα μὲν ἔτη τῆς θαλάττης ἄρξαντες, ἀστασιάστους δὲ παρασχόντες τοὺς συμμάχους· οὐ τοῖς ὀλίγοις τοὺς πολλοὺς δουλεύειν, ἀξιώ-

σαντες

σαντες, ἀλλὰ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαντας ἀναγκάσαντες· οὐδὲ τοὺς συμμάχους ἀσθενεῖς ποιοῦντες, ἀλλὰ κἀκείνους ἰσχυροὺς καθιστάντες· καὶ τὴν αὑτῶν δύναμιν τοσαύτην ἐπιδείξαντες, ὥσθ' ὁ μέγας βασιλεὺς οὐκ ἔτι τῶν ἀλλοτρίων ἐπεθύμει, ἀλλ' * ἐδίδου τῶν ἑαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐφοβεῖτο. καὶ οὔτε τριήρεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς Ἀσίας ἔπλευσαν, οὔτε τύραννος ἐν τοῖς Ἕλλησι κατέστη, οὔτε Ἑλληνὶς πόλις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἠνδραποδίσθη. τοσαύτην σωφροσύνην καὶ δέος ἡ τούτων ἀρετὴ πᾶσιν ἀνθρώποις παρεῖχεν. ὧν ἕνεκα δεῖ μόνους καὶ προστάτας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡγεμόνας τῶν πόλεων γίγνεσθαι. ἐπέδειξαν δὲ καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις τὴν ἑαυτῶν ἀρετήν. ἀπολλυμένων γὰρ τῶν νεῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, εἴτε ἡγεμόνος κακίᾳ, εἴτε θεῶν διανοίᾳ καὶ συμφορᾶς ἐκείνης μεγίστης γενομένης καὶ ἡμῖν τοῖς δυστυχήσασι, καὶ τοῖς ἀλ-

uirent, sed vt æqualitas [& æquitas] inter omnes seruaretur. Neque enim sociorum imbecillitatem quærebant, sed & hos viribus valere cupiebant, & suam potentiam tantam demonstrabāt, vt Rex ille magnus nō amplius aliena appeteret, sed suis rebus caueret, sibique in posterum timeret. Non enim triremes vllæ ex Asia illo tempore ad nos nauigabant, neq; tyrannus in Græcia vllus erat, neq; vlla Græciæ ciuitas à barbaris seruitute premebatur. Tantam moderationem, & reuerentiam horum virtus omnib. attulit: Cuius rei gratia hos solos & præfectos Græcorum, & principes ciuitatū esse oportebat. Cognita est autem & ex aduersitatibus horum virtus: Nauibus enim omnibus in Hellesponto perditis, siue Ducis inscitia, siue Deorum voluntate, maximaq; illa calamitate accepta, quæ nō nos tantum iniquo Marte pugnantes, sed alios quo-

Regem Persarum intelligit.

XVII.

Post hāc pugnam Athenis 30. tyranni constituebantur.

que Græcos oppressit; nō longo post tempore apparuit, Græciæ salutē nostræ ciuitatis potentia & incolumitate contineri.

7. Aliis n. Principibus [Græciæ] constitutis, nauali prælio hi Græcos vicerūt, qui antea mari se cōmittere non audebant, tunc autem in Europam nauigabāt. In seruitutem redigebantur Græcorum ciuitates, tyranniq; constituebantur, hi quidem post infelicem illam pugnam, illi verò post victoriam barbarorum. Quapropter æquū fuit Græciæ causa super hoc sepulcrum tondere capillos, & lugere hic sepultos, quasi libertas ipsorū vnà cum horum virtute fuisset sepulta. O infelix Græcia hisce viris spoliata! At felix Asiæ Rex alios nactus Græciæ Principes! Illam enim hisce viris spoliatam seruitus oppressit: hunc verò aliis [in Græcia] imperantibus, maiorū suorum studia æmulandi libido incessit. Sed ad hæc *

In luctu caput radebāt Græci.

λοις Ἕλλησιν, ἐδήλωσεν οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον ὅτι ἡ τῆς πόλεως δύναμις τῆς Ἑλλάδος ἦν σωτηρία. ἑτέρων γὰρ ἡγεμόνων γενομένων, ἐνίκησαν μὲν ναυμαχοῦντες τοὺς Ἕλληνας, οἱ πρότερον εἰς τὴν θάλασσαν οὐκ ἐμβαίνοντες, ἔπλευσαν δ' εἰς τὴν Εὐρώπην· δουλεύουσι δὲ πόλεις τῶν Ἑλλήνων, τύραννοι δ' "ἐγκαθιστᾶσιν, οἱ μὲν, μετὰ τὴν ἡμετέραν συμφορὰν, οἱ δὲ, μετὰ τὴν νίκην τῶν βαρβάρων. ὥστ' ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ τότε κείρασθαι τῇ Ἑλλάδι, καὶ πενθῆσαι τοὺς ἐνθάδε κειμένους, ὡς συγκαθαπτομένης τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας τῇ τούτων ἀρετῇ· ὡς δυστυχὴς μὲν ἡ Ἑλλὰς τοιούτων ἀνδρῶν ὀρφανὴ γενομένη, εὐτυχὴς δ' ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, ἑτέρων ἡγεμόνων λαβόμενος. τῇ μὲν γὰρ τούτων στερηθείσῃ δουλεία περιέστηκε, τῷ δ' ἄλλων ἀρξάντων ζῆλος ἐγγίνεται τῆς τῶν προγόνων διανοίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν

ἐγη-

ἐξήχθην ὑπὲρ πάσης ὀλοφύρασθαι τῆς Ἑλλάδος. ἐκείνων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἄξιον καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ μεμνῆσθαι, οἳ φεύγοντες τὴν δουλείαν, καὶ περὶ τοῦ δικαίου μαχόμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας στασιάσαντες, πάντας πολεμίους κεκτημένοι, εἰς τὸν Πειραιᾶ κατῆλθον, οὐχ ὑπὸ νόμου ἀναγκασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως πεισθέντες, καινοῖς κινδύνοις τὴν παλαιὰν τῶν προγόνων ἀρετὴν μιμησάμενοι, ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς κοινὴν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις κτησάμενοι, θάνατον μετ' ἐλευθερίας αἱρούμενοι, ἢ βίον μετὰ δουλείας· οὐχ ἧττον ταῖς συμφοραῖς αἰσχυνόμενοι, ἢ τοῖς ἐχθροῖς ὀργιζόμενοι· μᾶλλον βουληθέντες ἐν τῇ αὐτῶν ἀποθνήσκειν, ἢ ζῆν τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντες. συμμάχους μὲν ὅρκους καὶ συνθήκας ἔχοντες, πολεμίους δὲ τοὺς πρότερον ὑπάρχοντας καὶ τοὺς πολίτας τοὺς ἑαυτῶν. ἀλλ' ὅμως οὐ τὸ πλῆθος

delapſus ſum, vt vniuerſæ Græciæ fortunam miſerarer. Decet autem nos illorum virorum & priuatim & publicè recordari, qui, dum ſeruitutem fugiunt, pro æquo & iuſto certant, pro ſtatu populari dimicant, omnium hoſtes effecti ad Piræum venerunt non lege coacti, ſed à natura ita perſuaſi; vt nouis periculis veterem maiorum virtutem & gloriam imitarentur, ac ſuæ vitæ diſcrimine communem ſibi aliiſque ciuitatem recuperarent; ac morerentur potius in libertate, quàm viuerent in ſeruitute. Neque hi minus incommodis acceptis erubeſcebant, quàm hoſtibus offendebantur, malebantque in ſua patria mori, quàm in aliena viuere; cùm & iuſiurandum & pacta à ſe ſtare ſcirēt; hoſtes autem haberēt tum, quos antea, tum etiam, quos prius ciues & municipes habuiſſent. At illi nequaquam multitudi-

XVIII.

Bellũ quod aduerſus triginta tyrãnos geſtũ eſt Duce Thraſybulo.

ne aduersariorum perterriti corporibus periculo obiectis trophæū de hostibus statuerunt, testesq; suæ virtutis ac præstantiæ, Lacedæmoniorū sepulcra huic monimento vicina exhibent. Etenim ex parua & humili magnam fecerūt ciuitatem; ex discorde & factiosa, concordem; ex nuda & desolata, mœnibus cinctam. Qui autem ex ipsis in vrbem redierunt, consilia horum hic conditorum gestis consentanea se sectari demōstrabant, nec in hostium pœnam, sed in patriæ salutem incumbebant: qui nec superari poterant, nec aliis superiores esse volebant: qui suæ libertatis etiam eos qui seruire cupiebāt, participes fecerunt; seruitutis autem ipsorū iugum suscipere, nequaquā æquum putauerunt. Maximis autem & pulcherrimis rebus gestis facile probauerunt, quod neque ob suam socordiā, neque ob hostium virtu-

τῶν ἐναντίων φοβηθέντες, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν κινδυνεύσαντες, τρόπαιον μὲν τῶν πολεμίων ἔστησαν, μάρτυρας δὲ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἐγγὺς ὄντας τοῦδε τοῦ μνήματος τοὺς Λακεδαιμονίων τάφους παρέχονται. καὶ γάρτοι μεγάλην μὲν ἀντὶ μικρᾶς ἀπέδειξαν τὴν πόλιν, ὁμονοοῦσαν δὲ ἀντὶ στασιαζούσης ἀπέφηναν, τείχη δὲ ἀντὶ τῶν καθῃρημένων ἀνέστησαν. οἱ δὲ κατελθόντες αὐτῶν, ἀδελφὰ τὰ βουλεύματα τοῖς ἔργοις τῶν ἐνθάδε κειμένων ἐπιδεικνύμενοι, οὐκ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως ἐτράποντο· καὶ οὔτε ἐλαττοῦσθαι δυνάμενοι, οὔτ' αὐτοὶ πλέον ἔχειν δεόμενοι, τῆς μὲν αὐτῶν ἐλευθερίας καὶ τοῖς βουλομένοις δουλεύειν μετέδωκαν, τῆς δ' ἐκείνων δουλείας αὐτοὶ μετέχειν οὐκ ἠξίωσαν. ἔργοις δὲ μεγίστοις καὶ καλλίστοις ἀπελογίσαντο, ὅτι οὐ κακίᾳ τῇ αὐτῶν οὐδ' ἀρετῇ τῶν πολεμίων πρό-

τερον ἐδυστύχησεν ἡ πόλις. εἰ γὰρ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, βίᾳ, παρόντων Πελοποννησίων καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν, εἰς τὴν αὐτῶν οἷοί τε ἐγίνοντο κατελθεῖν, δῆλον ὅτι ῥᾳδίως ἂν ὁμονοοῦντες πολεμεῖν αὐτοῖς ἐδύναντο. ἐκεῖνοι μὲν οὖν διὰ τοὺς ἐν Πειραιεῖ κινδύνους ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται· ἄξιον δὲ καὶ τοὺς ξένους τοὺς ἐνθάδε κειμένους ἐπαινέσαι, οἳ τῷ πλήθει βοηθήσαντες, καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μαχόμενοι, πατρίδα τὴν ἀρετὴν ἡγησάμενοι, τοιαύτην τοῦ βίου τελευτὴν ἐποιήσαντο· ἀνθ' ὧν ἡ πόλις αὐτοὺς καὶ ἐπένθησε καὶ ἔθαψε δημοσίᾳ, καὶ ἔδωκεν ἔχειν αὐτοῖς τὸν ἅπαντα χρόνον τὰς αὐτὰς τιμὰς τοῖς ἀστοῖς. οἱ δὲ νῦν θαπτόμενοι, βοηθήσαντες Κορινθίοις ὑπὸ παλαιῶν φίλων ἀδικουμένοις, καινοὶ σύμμαχοι γενόμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην

tem ac fortitudinem ciuitatis res fuerint aduersæ. Si enim ipsi inter se dissidẽtes ac factiosi præsentibus Peloponnesensibus, aliisq; hostibus, vi & armis in patriam sibi reditum aperire potuerunt; liquet quod cõcordes facile ipsis resistere valuissent. Illi igitur, ob pericula, quæ in Piræo subierunt, omnibus sunt admirationi. XIX. Conuenit autem vt & hospitum hic conditorum memoriam cum laude celebremus, qui, cùm populo [nostro Atheniensi] auxilium ferrent, & pro nostra salute pugnarẽt, eamque sibi patriã existimarent, vbi virtus in precio habetur, hunc vitæ exitũ sunt sortiti. Quapropter nostra hæc Respu. ipsos publicè & lugeri & sepeliri voluit, largitaq; est ipsis in omne æuum eosdẽ cum ciuibus honores.

Qui autem nunc humantur, Corinthiis auxiliati sunt priscorũ amicorum iniuria læsis, societateque inita longe alio erga ipsos animo fuerunt, quàm

Hoc in bello cum Lacedæmoniis gesto, Corinthii, Lacedæmoniis

deſertis, cũ Athenienſibus ſe coniunxerunt, qui paulo ante Athenas cum Lacedæmoniis oppreſſerãt.

Lacedæmonii. Hi enim cõmodis ipſorum inuidebant; noſtri verò ipſorum iniuria affectorũ miſerebantur, ac omnis inimicitiæ prioris memoria obliterata, præſentis amicitiæ fidem ita magni faciebãt, vt omnib. mortalibus virtutis ſuæ præſtantiam teſtatam reliquerint. Eo enim animo fuerũt, vt pro amplitudine Græciæ laborantes nõ ſolùm ſalutis ſuæ cauſſa periclitari, verùm etiam pro libertate aduerſariorũ mori ſuſtinerent. Siquidem cum Lacedæmoniorum ſociis pro ipſorũ libertate ita pugnabãt, vt, ſi viciſſent, eadem ſecũ libertate ipſos frui permitterent; ſin autem victi eſſent, firmiore ſeruitute Peloponnenſes aſtringerentur: Quibus ea rerum cõditione & vita erat grauis, & mors optabilis.

XX. *Mortui beati.*

Hi verò [Athenienſes] & viui & mortui exiſtimantur beati, quod maiorum legibus virtutẽ ac honeſtatem edocti viros ſe præbuerint, illorumq; gloriæ conſulen-

Λακεδαιμονίοις ἔχοντες. οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῖς ἐφθόνουν, οἱ δὲ ἀδικουμένους αὐτοὺς ἠλέουν· οὐ τῆς προτέρας ἔχθρας μεμνημένοι, ἀλλὰ τῆς παρούσης φιλίας περὶ πολλοῦ ποιούμενοι, πᾶσιν ἀνθρώποις φανερὰν τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαντες. ἐτόλμησαν γάρ, μεγάλην ποιοῦντες τὴν Ἑλλάδα, οὐ μόνον περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας κινδυνεύειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πολεμίων ἐλευθερίας ἀποθνήσκειν. τοῖς γὰρ Λακεδαιμονίων συμμάχοις περὶ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας ἐμάχοντο. νικήσαντες μὲν γὰρ ἐκείνους, τῶν αὐτῶν ἠξίουν· δυστυχήσαντες δέ, βέβαιον τὴν δουλείαν τοῖς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατέλιπον. ἐκείνοις μὲν οὖν οὕτω διακειμένοις ὁ βίος οἰκτρὸς καὶ θάνατος εὐκτός· οὗτοι δέ, καὶ ζῶντες καὶ ἀποθανόντες ζηλωτοί· παιδευθέντες μὲν ἐν τοῖς τῶν προγόνων ἀγαθοῖς, ἄνδρες δὲ γενόμενοι, τήν τε ἐκείνων δόξαν διασώσαντες, καὶ

τὰς, καὶ τὴν αὑτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαντες. πολλῶν μὲν γὰρ καὶ καλῶν αἴτιοι γεγένηνται τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, ἐπηνώρθωσαν δὲ τὰ ὑφ' ἑτέρων δυστυχηθέντα, πόρρω δ' ἀπὸ τῆς αὑτῶν τὸν πόλεμον κατέστησαν. ἐτελεύτησαν δὲ τὸν βίον ὥσπερ χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἀποθνήσκειν, τῇ μὲν γὰρ πατρίδι τὰ τροφεῖα ἀποδόντες, τοῖς δὲ θρέψασι λύπας καταλιπόντες. ὥστε ἄξιον τοῖς ζῶσι τούτους ποθεῖν, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ὀλοφύρεσθαι, καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῶν ἐλεεῖν τοῦ ἐπιλοίπου βίου. τίς γὰρ αὐτοῖς ἔτι ἡδονὴ καταλείπεται, τοιούτων ἀνδρῶν θαπτομένων, οἳ πάντα περὶ ἐλάττονος τῆς ἀρετῆς ἡγούμενοι, αὑτοὺς μὲν ἀπεστέρησαν βίου, χήρας δὲ γυναῖκας ἐποίησαν; ὀρφανοὺς δὲ τοὺς αὑτῶν παῖδας ἀπέλιπον; ἐρήμους δ' ἀδελφοὺς καὶ πατέρας καὶ μητέρας κατέστησαν; πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν ὑπαρχόντων, τοὺς μὲν παῖδας αὐτῶν ζηλῶ,

tes ſuam virtutem poſteris notam reliquerint. Multorum enim & præclarorum bonorum auctores ſuæ fuerunt patriæ, multa aliorum errata correxerunt, procul à patria bellum geſſerũt, mortuique ſunt vt probos mori conuenit, patriæ quidem ſuæ educationis mercede perſoluta, parẽtibus verò ſuis re nulla, præter luctum, relicta. Æquum eſt igitur viuos horũ deſiderio teneri, ſuaq; ipſorũ incommoda deplorare, & propinquorum ipſorum in omne vitæ tempus miſereſcere. Quæ enim ipſis reſtat [in vita] voluptas, hiſce talibus viris ſepultis, qui, omnibus præ virtute contemtis, ſe ipſi vita priuarunt, vxores viduas effecerunt, liberos ſuos orphanos reliquerunt, fratres vero & parentes omni auxilio deſtituerunt? Multis autem incommodis & calamitatibus hic concurrentibus, beatos arbitror ipſorum liberos,

At parentes mortuorum & vxores & liberi miſeri.

qui nondum per ætatem intelligere queũt, quibus sint orbati parẽtibus: eorum vero qui hos genuerũt [iam sepultos] me miseret, vt qui seniores sint, quàm vt ærumnę suæ obliuisci queant. Quid enim his grauius accidere possit, quàm procreare, educare, & sepelire suos, in hac senili ætate defecta viribus; nullaque spe iam reliqua, sine amicis in egestate viuere? A quibus antea felices habiti sunt, ab eisdem nunc deplorari? potiorẽ censeri mortem vita? Quo enim viri fuerunt præstantiores, eo luctus superstitib. est maior.

XXI. Qua autem ratione hi lugendi finem facere queant? vtrum in Reipublicæ calamitatibus? At tunc & alios horũ [dolenter] meminisse cõsentaneum est: An in prosperis Reip. & recentibus commodis? At hæc vel sola causa ipsis ad luctum sufficiat; quod, extinctis suis liberis, viuos videant potiri commodis suorum virtute partis: An in pro-

ὅτι νεώτεροί εἰσιν ἢ ὥστε εἰδέναι οἵων πατέρων ἐστέρηνται· ἐξ ὧν δ' οὗτοι γεγόνασιν οἰκτείρω, ὅτι πρεσβύτεροι ἢ ὥστε ἐπιλαθέσθαι τῆς δυστυχίας τῆς ἑαυτῶν. τί γὰρ ἂν τούτων ἀνιαρώτερον γένοιτο, ἢ τεκεῖν μὲν καὶ θρέψαι καὶ θάψαι τοὺς αὑτῶν, ἐν δὲ τῷ γήρᾳ· ἀδυνάτους μὲν εἶναι τῷ σώματι, πασῶν δ' ἀπεστερημένους τῶν ἐλπίδων, ἀφίλους καὶ ἀπόρους γεγονέναι; ὑπὸ δὲ τῶν αὐτῶν πρότερον ζηλοῦσθαι, καὶ νῦν ἐλεεῖσθαι; ποθεινότερον δ' αὐτοῖς εἶναι τὸν θάνατον τοῦ βίου; ὅσῳ γὰρ ἄνδρες ἀμείνους ἦσαν, τοσούτῳ τοῖς καταλειπομένοις τὸ πένθος μεῖζον. πῶς δ' αὐτοὺς χρὴ λῆξαι τῆς λύπης; πότερον ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς; ἀλλὰ τότε αὐτῶν εἰκὸς καὶ τοὺς ἄλλους μεμνῆσθαι. ἀλλ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις ταῖς κοιναῖς; ἀλλ' ἱκανὸν λυπῆσαι, τῶν μὲν σφετέρων τέκνων τετελευτηκότων, τῶν δὲ ζώντων ἀπολαυόντων τῆς τούτων ἀρετῆς. ἀλλ' ἐν τοῖς ἰ-

δίοις

δίοις κινδιώοις; ὅταν ὁρῶσι τοὺς μὲν πρότερον ὄντας φίλους, φεύγοντας τὴν αὐτῶν ἀπορίαν, τοὺς δ' ἐχθροὺς, μέγα φρονοῦντας ἐπὶ τῆς δυστυχίας τῆς τούτων; μόνως δ' ἂν μοι δοκοῦμεν ταύτην τοῖς ἐνθάδε κειμένοις ἀποδοῦναι χάριν, εἰ τοὺς μὲν τοκέας αὐτῶν ὁμοίως ὥσπερ ἐκεῖνοι περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα, τοὺς δὲ παῖδας οὕτως ἀσπαζοίμεθα ὥσπερ αὐτοὶ πατέρες ὄντες· ταῖς δὲ γυναιξὶν εἰ τοιούτους βοηθοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοιμεν οἷοίπερ ἐκεῖνοι ζῶντες ἦσαν. τίνας γὰρ ἂν εἰκότως μᾶλλον τιμῷμεν τῶν ἐνθάδε κειμένων; τίνας δ' ἂν τῶν ζώντων δικαιότερον περὶ πολλοῦ ποιοίμεθα, ἢ τοὺς τούτοις προσήκοντας; οἳ τῆς μὲν τούτων ἀρετῆς τὸ ἴσον τοῖς ἄλλοις ἀπέλαυσαν, ἀποθανόντων δὲ μόνοι γνησίως τῆς δυστυχίας μετέχουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ τοιαῦτα ὀλοφύρεσθαι. οὐ γὰρ ἐλανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὄντας θνητοί. ὥστε τί

priis suis ærumnis, & discriminibus; quando quos prius habuerunt amicos, ob suam penuriam à se vident alienatos; inimicos vero suos in hac sua fortuna elatos & confidentes? Hac autem sola ratione videmur his hic sitis gratiam relaturi, si nos parentes ipsorum, vt ipsi solēt, in summo precio habeamus; si liberos eorum, non aliter ac si parentes essemus, amore complectamur; si vxoribus id auxilii feramus, quod ipsi viuentes tulissent. Quos enim magis consentaneum est honorare, quàm hic sepultos? Quos viuorum iustius plurimi facimus, q̃ horum propinquos & affines? quibus quidem horum virtus æquè ac cæteris profuit; sed mortis eorundem incommoda ipsi soli reipsa senserūt. Sed nescio an talia nobis deploranda sint, cùm nō ignoremus nos esse mortales. Itaque quid ea do-

Quid officii pro patria cæsis, & ipsorum liberis præstandum.

XXII. *Epilogus.*

lere oportet, quæ aliquãdo nobis euentura exspectamus? aut nimis grauiter ferre hanc naturæ miseriã, cùm sciamus mortem tam pessimis quàm optimis esse cõmunem? Neq; enim malos negligit, neq; bonis parcit, aut præ cæteris indulget, sed sese æquam & eandem omnibus præbet. Si enim fieri possit, vt, qui belli pericula euaserunt, immortales sint reliquo tẽpore, æquum esset in omne æuum mortuos lugeri à viuentibus: Nunc autem & natura morbis, senioq; superatur; & naturæ genius nobis fata impertiens est inexorabilis. Quapropter hos decet existimare felicissimos, qui pro rebus maximis & præclarissimis dimicantes, ita vitam finierunt, vt neque fortunæ arbitrio sua cõmitterent, neq; mortem vltro ad se venientem exspectarent, sed pulcherrimam honestissimamq; eligerent. Nam profectò

δεῖ, ἃ πάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθεσθαι; ἢ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως συμφοραῖς, ἐπισταμένους ὅτι ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς χείροσι καὶ τοῖς βελτίστοις; οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ, οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει, ἀλλ' ἴσον ἑαυτὸν παρέχει πᾶσιν. εἰ μὲν γὰρ οἷόν τε ἦν τοῖς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους διαφυγοῦσιν ἀθανάτους εἶναι τὸν λοιπὸν χρόνον, ἄξιον ἦν τοῖς ζῶσι τὸν ἅπαντα χρόνον πενθεῖν τοὺς τεθνεῶτας· νῦν δὲ ἥ τε φύσις καὶ νόσων ἥττων καὶ γήρως, ὅ, τε δαίμων ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰληχὼς ἀπαραίτητος. ὥστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες, οὕτως τὸν βίον ἐτελεύτησαν οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ, οὐδὲ ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. καίτοι γὰρ

ἀγή-

ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνῆμαι, ζηλωταὶ δὲ αὐτῶν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαί· οἳ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετήν. καὶ γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῶ, καὶ μόνοις τούτοις ἀνθρώπων οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι, οἵτινες ἐπειδὴ θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον. ὅμως δ' ἀνάγκη τοῖς ἀρχαίοις ἔθεσι χρῆσθαι, καὶ θεραπεύοντας τὸν πάτριον νόμον, ὀλοφύρεσθαι τοὺς θαπτομένους.

memoria ipſorum nunquam exſtinguetur, nec ſeneſcet;& honor eorundem ſemper omnibus expetendus erit & prædicandus. Qui quidem ob humanæ naturæ conditionem lugentur vt mortales, laudantur verò, & ob virtutem carminibus celebrantur vt immortales. Idcirco ſanè publicis ſumtibus ſepeliuntur, &, ludi, ac certamina viriũ, ſapientiæ, & diuitiarum in honorem ipſorum celebrantur; quod, qui in bello ceciderunt, eodem cum immortalib. honore digni videantur. Ego igitur beatos prædico ipſos mortis cauſa, & laudo, ſoloſq; hos inter mortales eſſe duco, quos vixiſſe, pœnitere non debet; qui mortalia corpora ſortiti immortalem ſuæ virtutis gloriam ſibi reliquerunt. Priſcis tamen & conſuetis moribus vtẽdum fuit, obſeruataque lege patria lugere ac plorare oportebat ſepultos.

LYSIÆ PANEGYRICVS IN DIONYSIVM TYrannum.

Ex Dionysio Halicarnasseo, in Iudicio de Lysia. *in extrema.*

Meminit orationis vt Lysianæ in Lysia Plutarchus libello x. Græciæ Oratorum.

ARGVMENTVM EIVSDEM ALICARN.

Demonstratiui est generis: quo in genere multus est Lysias, nulliq; Oratorum qui tunc erant, vel ante eius ætatem fuerunt, inferior: non tamen auditores more Isocratis & Demosthenis excitat. Exemplum hoc esto. Scripsit hunc Panegyricum, quo Græcos in Olympicis ludis hortatur, vt Dionysium Tyrannum regno exuant, Siciliam eius tyrannide liberent, hostes se eius profiteantur, Fontorium itaque eius auro purpuraq; insigne diripiant. Miserat enim Dionysius ad Panegyrim, ludorum & certaminum spectatores, qui victimas Deo immolarent. Horum splendidus & magnificus in fanum ingressus fuit, vt ita pluris ab vniuersa Græcia Tyrannus æstimaretur. Arrepta hac occasione sic exorsus Orator est.

I. ÆQVISSIMVM est, Iudices, ob multa quidem præclarè gesta Herculis memoriā celebrare, cùm præsertim, quod primus

ΑΛΛΩΝ τε πολλῶν καὶ καλῶν ἔργων ἕνεκα, ὦ ἄνδρες, ἄξιον Ἡρακλέους μεμνῆσθαι, καὶ ὅτι τόνδε τὸν ἀγῶνα πρῶτος συνή-

τος συνήγειρε δι' εὔνοιαν τῆς Ἑλλάδος. ἐν μὲν γὰρ τῷ τέως χρόνῳ ἀλλοτρίως αἱ πόλεις πρὸς ἀλλήλας διέκειντο. ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος τοὺς τυράννους ἔπαυσε, καὶ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκώλυσεν, ἀγῶνα μὲν σωμάτων ἐποίησε, φιλοτιμίαν δὲ πλούτῳ, γνώμης δ' ἐπίδειξιν ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς Ἑλλάδος· ἵνα τούτων ἁπάντων ἕνεκα εἰς τὸ αὐτὸ συνέλθωμεν, τὰ μὲν ὀψόμενοι, τὰ δὲ ἀκουσόμενοι. ἡγήσατο γὰρ τὸν ἐνθάδε σύλλογον ἀρχὴν γενέσθαι τοῖς Ἕλλησι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας. ἐκεῖνος μὲν οὖν ταῦθ' ὑφηγήσατο· ἐγὼ δὲ ἥκω οὐ μικρολογησόμενος, οὐ δὲ περὶ τῶν ὀνομάτων μαχούμενος. ἡγοῦμαι γὰρ ταῦτα, ἔργα μὲν εἶναι σοφὰ τῶν λίαν χρηστῶν καὶ σφόδρα βίου δεομένων· ἀνδρὸς δὲ ἀγαθοῦ καὶ πολίτου πολλοῦ ἀξίου, περὶ τῶν μεγίστων συμβου-

ipse hoc certamē ad Græciam vniuersam cōciliandam instituerit. Ad illud enim vsque tempus mutuis inter se dissensionibus & odiis vrbes ardebant. Postquam verò Tyrannos ille domuisset, sibique infestos subegisset, corporum quidem certamen, sed simul contentionem propter diuitias præmiisq; declarandis in pulcherrimo totius Græciæ loco instituit: vt nimirum propter hæc omnia eundem in locum conueniremus. Illud quidem videremus, hæc vero audiremus. Credidit enim conuentum illum Græcis mutuæ amicitiæ, concordiæq; initiū quoddam futurum. Hæc igitur mens ipsius fuit, hoc propositum. Equidem non hæc reprehensurus, aut traducturus, aut de verbis digladiaturus huc accessi. Puto namq; hæc spectare ad homines lucro admodum inhiantes, atq; hominū vitæ maximè insidiantes. Hominis vero boni, ciuisq; optimi partes esse, de maximis rebus

Ludi Olympici.

consultare: videns scilicet Græciam adeo deformatam, multaq; illius loca à barbaro occupata, & plurimas à Tyrannis vrbes vastatas. Quæ quidem si per nostram imbecillitatem infirmitatemq; passi essemus, sortem nostram ferremus necesse esset. Cùm vero ob seditiones mutuamque discordiam: quomodo nō erit æquissimum, his quidē finem imponere; illa vero eliminare ac ꝓhibere, cum nouerimus ipsam æmulationem & de gloria cōtentionem inter viros egregios oriri solere, & eosdem ipsos, quid optimum sit cognoscere? Vndiq; enim pericula immē-

II. sa instare videmus. Scitis autem imperium esse eorum qui mari dominantur, pecuniarū dispensatorem esse Regem: Græcorum vero corpora eorū, qui consumi & deleri possunt. Naues ipse multas possidet, multas etiam Siciliæ Tyrannus: vt æquum sit bellū cōmune suscipi, & eos, qui eiusdē

λεύειν· ὁρῶν οὕτως αἰσχρῶς διακειμένην τὴν Ἑλλάδα καὶ πολλὰ μὲν αὐτῆς ὄντα ὑπὸ τῷ βαρβάρῳ, πολλὰς δὲ πόλεις ὑπὸ τυράννων ἀναστάτους γεγενημένας. καὶ ταῦτα εἰ μὲν δι᾽ ἀσθένειαν ἐπάσχομεν, στέργειν ἂν ἦν ἀνάγκη τὴν τύχην· ἐπειδὴ δὲ διὰ στάσιν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαν, πῶς οὐκ ἄξιον τῶν μὲν παύσασθαι, τὰ δὲ κωλῦσαι; εἰδότας ὅτι φιλονεικεῖν μέν ἐστιν εὖ πραττόντων, γνῶναι δὲ τὰ βέλτιστα, τῶν αὐτῶν. ὁρῶμεν γὰρ τοὺς κινδύνους καὶ μεγάλους, καὶ πανταχόθεν περιεστηκότας· ἐπίστασθε δὲ ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ, τῶν κρατούντων τῆς θαλάσσης, τῶν δὲ χρημάτων βασιλεὺς ταμίας· τὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων σώματα, τῶν δαπανᾶσθαι δυναμένων. ναῦς δὲ πολλὰς αὐτὸς κέκτηται, πολλὰς δ᾽ ὁ τύραννος τῆς Σικελίας. ὥστε ἄξιον τὸν μὲν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον καταθέσθαι, τῇ δ᾽ αὐτῇ γνώ-

μη χρ

μὴ χρωμένους, τῆς σωτηρίας ἀντέχεσθαι· καὶ περὶ μὲν τῶν παρεληλυθότων αἰσχύνεσθαι, περὶ δὲ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι δεδιέναι. καὶ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, οἳ τοὺς μὲν βαρβάρους ἐποίησαν τῆς ἀλλοτρίας ἐπιθυμοῦντας, τῆς σφετέρας αὐτῶν ἐστερῆσθαι· τοὺς δὲ τυράννους ἐξελάσαντες, κοινὴν ἅπασι τὴν ἐλευθερίαν κατέστησαν, θαυμάζω δὲ Λακεδαιμονίους πάντων μάλιστα, τίνι ποτὲ γνώμῃ χρώμενοι, καιομένην τὴν Ἑλλάδα περιορῶσιν, ἡγεμόνες ὄντες τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἀδίκως, καὶ διὰ τὴν ἔμφυτον ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιστήμην. μόνοι δὲ οἰκοῦντες ἀπόρθητοι, καὶ ἀτείχιστοι, καὶ ἀστασίαστοι, καὶ ἀήττητοι, καὶ τόποις ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι· ὧν ἕνεκα ἐλπὶς ἀθάνατον τὴν ἐλευθερίαν αὐτοὺς κεκτῆσθαι, καὶ ἐν τοῖς παρεληλυθόσι κινδύνοις σωτῆρας γενομένους τῆς Ἑλλάδος, περὶ τῶν μελλόντων προορᾶσθαι. οὐ τοίνυν ὁ ἐπιὼν καιρὸς τοῦ παρόντος βελτίων. οὐ γὰρ ἀλλοτρίας δεῖ τὰς τῶν ἀπολω-

sentẽtiæ, salutem retinere: de præteritis quidem erubescere, de futuris vero metuere, & maiores imitari, qui Barbaros dum alienis inhiabãt regionibus suis ipsorum exuerũt, Tyrannisq; expulsis cõmunem omnibus libertatem attulerũt. Præ cæteris autem Lacedæmonios demiror, quonam tandẽ animo ardere Græciam patiantur, cùm ipsi Græcorum duces sint & principes: idque non per nefas, sed virtute propria, reique militaris scientia dominatu cõparato: soli vero portu careãt & muris: sine seditione sint, & inuincibiles, & iisdẽ semper locis vtentes. Atque ideo sperandum est perpetuam eos libertatẽ habituros. Cumque in præteritis periculis Græciæ sospitatores exstiterint, futura præuisuros. Non tamen futura ætas hac præsenti melior. Neq; enim pereuntium calami-

Laus Lacedæmoniorũ.

tates, vt alienæ ſunt habendæ, ſed propriæ, nec exſpectandũ donec nos ipſos amborum potentia opprimat, ſed quamdiu adhuc integrum eſt, eorum iniuriam propulſare oportet. Quis enim non videat bello inteſtino, & ciuili eorum potentiam accreuiſſe? Quæ cùm nõ ſolùm turpia ſint, ſed etiam grauia, iis quidẽ qui grauiſſimè deliquerunt, licentia commiſſorũ data eſt. Græcis vero nullum ob id ſupplicium irrogatum.

λότων συμφορὰς νομίζειν, ἀλλ' οἰκείας· οὐδ' ἀναμεῖναι ἕως ἐπ' αὐτοὺς ἡμᾶς αἱ δυνάμεις ἀμφοτέρων ἔλθωσιν, ἀλλ' ἕως ἔτι ἔξεστι, τὴν τούτων ὕβριν κωλῦσαι. τίς γὰρ οὐκ ἂν "ἐνορῶν ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ μεγάλους αὐτοὺς γεγενημένους; ὧν οὐ μόνον αἰσχρῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ δεινῶν, τοῖς μὲν μεγάλα ἐξημαρτηκόσιν ἐξουσία γεγένηται τῶν πεπραγμένων, τοῖς δὲ Ἕλλησιν οὐδεμία αὐτῶν τιμωρία.

ORATIO LYSIÆ XXXIII.

ADVERSVS DIAGITONEM TVtorem iniquum,

Quæ est apud Dionys. Halicarnasseum, de vita & stylo Lysiæ.

Diodotus, *vnus de grege in bellum Peloponnesiacum sub Thrasyllo Duce adlectorum, in Asiam archonte, Glaucippo nauigaturus cùm filios haberet impuberes testamentum condidit; iisque liberis Diogitonem fratrem suum germanum, filiorum ex patre patruum, auum verò maternum tutorem assignauit. Cùm igitur Diodotus Ephesi in pugna occubuisset, Diogeton omnem filiorum substantiam administrare cæpit, & rebus suis ita studuit, nihil vt è bonis admodum copiosis superfuerit. Quare etiamnum superstes ab vno filiorũ extra tutelam constituto malè administratæ tutelæ accusatur. Accusat eum nepos ipsius, sororis horum pupillorum maritus.* Meminit vt legitimæ orationis Lysianæ Photius CP. ἐν μυρίῳ βίβλῳ in *Lysia*, seu x. Græciæ Oratoribus: & quædam explicat Pet. Victorius lib. 24. variar. lect. c. 5.

ARGVMENTVM IODOCI VANDERH.

Diodotus, *vnus eorum, qui cum Thrasyllo ad militiam conscripti erant, bello Peloponnesiaco, nauigaturus in Asiam Glaucippo Archonte seu Prætore, relictis domi liberis adhuc infantibus, duobus nimirum filiis & filiâ, testamentum fecit; constituitq́; pueris tutorem fratrem suũ* Diagitonem, *qui & puerorum patruus erat, & auus maternus. Atque hic quidem* Diodotus *Ephesi pugnando oc-*

cubuit. Ipse autem Diagiton *omnes orphanorum facultates in manibus habens, nihil earum, quamuis copiosæ essent, cedebat, sed absumebat. Qua de caussa tandem ab uno adolescentulorũ iam virilem togam induto accusatus est iniquæ tutelæ; agente caussam eius adolescentulorum quidem sororio, sed Diagitonis ex filia neptis marito.*

Libuit etiam hic pauca aducere in detestationem fœdissimæ Diagitonis & similium auaritiæ, & commendationem laudatissimæ αὐταρκείας, *seu frugalitatis, quæ paucis contenta iucundè & honestè viuit. Quam imperiosum vitium* Auaritia, *quàm violentum, quod animum hominis cogit exuere patrem, auum, fratrem, socerum: quæ tot & tanta, tamq; firma necessitudinis ac propinquitatis vincula perrumpit, & tantas offundit tenebras, vt neque filiam, neque nepotes, neque fratrem, neque generum agnoscat? Quantam tyrannidem in homine exercet hæc pestis, quæ rationis lumen ita exstinguit, vt scintilla nulla supersit; vt neque Deum, neq; hominem timeat, neq; Iouè natam Iustitiam, conscientiamq; suam reuereatur; sed, velut cœcus, quò auaritia ducit, sequatur. Fuit in Italia Mezentius, fuit Syracusis Dionysius, fuit Agrigenti Phalaris, fuere aliis locis alii, quorum nobilitata est tyrannis. Non fuerunt tamen horum imperia, quàm Auaritiæ, crudeliora. Quid Pigmaleonem coegit, vt sororium suum Sichæum interficeret? nunquid Auaritia? Quid Polymestora in necem Polydori hospitis egit? Nil præter Auaritiam. Quid Alexandrum ad orbem vastandum? Non dubium quin Auaritia, & omnia possidendi libido. Iure igitur Hebræus ille concionator ait,* Auaro nihil esse scelestius. *assentitur & Cicero, qui clamat :* Nullum esse vitium te-trius auaritiâ: *Quam Græci* μητρόπολιν εἶναι πάσης κακίας *asserunt. Neque enim hæc priuatim tantùm hanc aut illam familiam affligit, sed vniuersas regiones, vniuersos populos perdit. Et qui aduersus omnia mala sunt inuicti, ab Auaritia tandem superantur. Nihil præter Auaritiam* Spartam

tam perdere potuit, vt oraculi voce Parœmia vsurpat, teste M. Tullio lib. II. Offic. & Plutarcho in Apophth. Laconicis, hoc metro Dorica dialecti.

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ἕλοι, ἄλλο ᾗ οὐδέν.

Sola fames nummi Spartam expugnabit habendi.

Quanquam non tam longè exempla sint petenda; cùm vnicuiq; in sua regione, in sua ciuitate, in sua vicinia horũ copia suppetat. Et quid tandem prosunt illa, ad quæ Auaritia impellit, vel vi, vel fraudibus comparata? Nunquid sine illis commodissimè viueretur? O quàm præclarum est, meminisse, quàm natura paucis vitaq; humana sit contenta! Nesciunt mortales, *exclamat Tullius in Paradoxis,* quàm magnum vectigal parsimonia. *Meritò exclamat poeta ille minimè fabulosus T. Lucretius:*

O miseras hominum mentes, ô pectora cœca, *Lucret. libr. 2.*
Qualibus in tenebris vitæ, quantisq; periclis
Degitur hoc æui, quodcunq; est. Nonne videre est,
Nil aliud sibi naturam latrare, nisi vt, cùm
Corporibus dolor omnis abest, tum mente fruatur
Iocundo sensu ——

Vtinam intelligant homines quàm exiguum sit, quod natura desiderat: nimirum, non esurire, non sitire, non algere. Quantulæ diuitiæ ad hæc sufficiunt? Canit Q. Flaccus:

Si capiti bene, si lateri, pedibusq; tuis, nil *Horat. libr. 1. epist. ad Iccium.*
Diuitiæ poterunt Regales addere maius.

Sed hæc tibi nugæ videbuntur, nisi à vulgi errore & opinione recedas, multitudinemq; ad vitia consentientem spernas; nisi etiam ad naturam, non ad opinionem viuere discas. Alioqui nunquam assentieris, etsi recentiori vati, qui diuinitus ita cecinisse videtur;

Felix ille animi, Diuisq; simillimus ipsis, *Politian. in Rustico.*
Quem non mendaci resplendens gloria fuco
Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus:
Sed tacitos sinit ire dies, & paupere cultu
Transigit innocuæ tranquilla silentia vitæ.

Et Horatius Lyricorum Princeps:

Libr. 2. car. ode 16. Quid breui fortes iaculamur æuo
Idem libr. 3. od. 16. Multa? *Et:*
——Multa petentibus
Desunt multa, bene est cui Deus obtulit
Parcâ, quod satis est, manu.

Libr. 2. car. od. 16. *Nam, vt idem poeta ait,* Viuitur paruo bene.

Non esset finis, si omnia huc spectantia velim accumulare: Propterea inuito calamo quies erit imperanda, si pauca adiecero, quæ sine flagitio videor non posse præterire: Lucr. lib. 5. *scitissima intelligo carmina Lucretii his conformia;*

Diuitiæ grandes homini sunt viuere parcè
Æquo animo; neq; enim est vnquam penuria parui.

Horat. libr. 1. epist. ad Fuscum. *Quis dubitet esse grandes? quando, vt idem Horatius tradit,*

——Licet sub paupere tecto
Reges, & Regum vitâ præcurrere amicos.

Lucr. lib. 5. Ergo hominum genus incassum, frustraq; laborat
Semper, & in curis consumit inanibus æuum.
Nimirum quia non cognouit, quæ sit habendi
Finis, & omnino quoad crescat vera voluptas.

Sed nos in commentando seruemus modum, quem aliis in diuitiis accumulandis seruandum præcipimus.

Ergo

Εἰ μὲν μὴ μεγάλα ἦν τὰ διαφέροντα, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὐκ ἄν ποτε εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν τούτους εἴασα, νομίζων αἴσχιστον εἶναι πρὸς τοὺς οἰκείους διαφέρεσθαι. εἰδὼς ὅτι οὐ μόνον οἱ ἀδικοῦντες χείρους ὑμῖν εἶναι δοκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ οἵτινες ἂν ἔλαττον ὑπὸ τῶν προσηκόντων ἔχοντες ἀνέχεσθαι μὴ δύνωνται. ἐπειδὴ μέντοι, ὦ ἄνδρες δικασταί, πολλῶν χρημάτων ἀπεστέρηνται, καὶ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἐπ' ἐμὲ κηδεστὴν ὄντα κατέφυγον, ἀνάγκη μοι γεγένηται εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. ἔχω δὲ τούτων μὲν ἀδελφήν, Διογείτονος δὲ ἀδελφιδῆν· καὶ πολλὰ ἀμφοτέρων δεηθεὶς, τὸ μὲν πρῶτον ἔπεισα τοὺς φίλους ἐπιτρέψαι διαιτᾶν, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὰ τούτων πράγματα μηδένα τῶν ἄλλων εἰδέναι· ἐπεὶ δὲ Διογείτων ἃ φανερῶς ἔχων ἐξήλεγκτο, περὶ τούτων οὐδενὶ τῶν αὑτοῦ φίλων ἐτόλμα πείθε-

I.

Nisi magna res esset, de qua disceptatur, Iudices, nunquam hos accedere ad vos permisissem; quod existimarem turpissimũ esse, cum familiarib. contendere. Scio enim non solùm eos, qui injuriam faciunt nequiores à vobis haberi; sed & illos, qui re aliqua fraudati à propinquis, id moderatè ferre nequeunt. Cùm igitur Iudices, magnis opibus priuati sint, &, à quibus minimè cõueniebat, grauia passi ad me affinem suum confugerint; non potui ipsorum patrocinium non suscipere. Habeo enim horum sororẽ [in vxorem] neptem Diagitonis: Multis idcirco precibus petii ab ambobus, ac inprimis suasi, vt amicorum arbitrio rem permitterent; quod magni faciendum putarem, si horum negotia nulli aliorũ essent cognita. Sed postquam Diagiton nulli amicorum fidere ausus est in his, quæ apertis rationibus habere cõuince-

Culpam huius controuersiæ reiicit in aduersarium, & omnem suspicionem φιλοπραγμοσύνης *à se remouet.*

batur, maluitq; in iudicium trahi, & excogitatis caussis aliis negotium facessere, extremaq; exspectare pericula; quàm æquitate obseruata, cõtrouersiis, quas cum his habebat, liberari: rogo vos, vt pro æquitatis ratione his succurratis; si demon-
Propositio. strauero auum horum ita turpiter & fœde se in ipsorum tutela gessisse, vt ciuium neminem alium vnquam in tutela eorũ, quos nullo propinquitatis gradu cõtingit: sin minus [hęc probauero] huic per omnia fidem habete, & de nobis posthac mi-
II. nus bene sentite. Sed ab initio vos rem ipsam docere conabor.

Narratio. Fratres erant, Iudices, Diodotus & Diogiton eiusdem patris & matris; Ac supellectilem quidem & res (vt vocant) mobiles diuiserãt; eis verò, quę erãt fundi, communiter vtebantur. Cùm autem magnam diuitiarum vim negotiatione sibi cõparasset Diodotus, persuadet ipsi Diogiton, vt suam

σθαι, ἀλλ' ἠβουλήθη καὶ φεύγειν δίκας, καὶ μὴ οὔσας διώκειν, καὶ ὑπομεῖναι τοὺς ἐσχάτους κινδύνους μᾶλλον ἢ τὰ δίκαια ποιήσας ἀπηλλάχθαι τῶν πρὸς τούτους ἐγκλημάτων, ὑμῶν δέομαι, ἐὰν μὲν ἀποδείξω οὕτως αἰσχρῶς αὐτοὺς ἐπιτετροπευμένους ὑπὸ τοῦ πάππου, ὡς οὐδεὶς πώποτε ὑπὸ τῶν οὐδὲν προσηκόντων ἐν τῇ πόλει, βοηθεῖν αὐτοῖς τὰ δίκαια· εἰ δὲ μή, τούτῳ μὲν ἅπαντα πιστεύειν, ἡμᾶς δὲ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγεῖσθαι χείρους εἶναι. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμᾶς περὶ αὐτῶν διδάξαι πειράσομαι.

Ἀδελφοὶ ἦσαν, ὦ ἄνδρες δικασταί, Διόδοτος καὶ Διογείτων, ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι· καὶ τὴν μὲν ἀφανῆ οὐσίαν ἐνείμαντο, τῆς δὲ φανερᾶς ἐκοινώνουν. ἐργασαμένου δὲ Διοδότου κατ' ἐμπορίαν πολλὰ χρήματα, πείθει αὐτὸν Διογείτων λαβεῖν τὴν

ἑαυτοῦ

ἑαυτοῦ θυγατέρα, ἥπερ ἦν αὐτῷ μόνη· καὶ γίνονται αὐτῷ δύο υἱεῖς καὶ θυγάτηρ. χρόνῳ δὲ ὕστερον καταλεγεὶς Διόδοτος μετὰ Θρασύλλου τοῦ ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν, καλέσας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἀδελφιδῆν οὖσαν, καὶ τὸν ἐκείνης μὲν πατέρα, αὐτοῦ δὲ κηδεστὴν καὶ ἀδελφὸν ὁμοπάτριον, πάππον δὲ τῶν παιδίων καὶ θεῖον, ἡγούμενος διὰ ταύτας τὰς ἀναγκαιότητας οὐδενὶ μᾶλλον προσήκειν ἑτέρῳ εἰς τοὺς παῖδας ἐπιτρόπῳ γενέσθαι, διαθήκην αὐτῷ δίδωσι, καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου παρακαταθήκην. αὐτίκα δὲ ἐπέδειξεν ἐκδεδομένα ἑπτὰ τάλαντα, καὶ τετταράκοντα μνᾶς· χιλίας δὲ ὀφειλομένας ἐν Χερρονήσῳ. ἐπέσκηψε δὲ, ἐάν τι πάθῃ, τάλαντον μὲν ἐπιδοῦναι τῇ γυναικὶ, καὶ τὰ ἐν τῷ δωματίῳ δοῦναι· τάλαντον δὲ τῇ θυγατρὶ κατέλιπε, καὶ εἴκοσι μνᾶς* [τῇ γυναικὶ,] καὶ τριάκοντα στατῆρας κυζικηνούς. ταῦτα δὲ

accipiat filiam, quam vnicam habebat, ex qua nascuntur ipsi duo filii & filia. Postea verò, vt cum Thrasyllo grauis armaturæ militib. Præfecto militaret Diodotus conscriptus, vocata vxore sua, (quæ & filia fratris erat) huiusq; patre, quem & socerum habebat & fratrē germanum; liberorū vero suorum auum & patruū; existimans ob hanc necessitudinem nulli alii potius liberorum suorū tutelam esse committendam, testamentū ipsi tradit, & quinq; argenti talenta apud ipsum deponit. Ac simul declarauit erogata & fœnori expensa septē talenta, cum quadraginta minis: mille autē minas creditas in Chersonneso. Mandauit autē, si quid sibi humanitus accideret, talentum præcipuū dari vxori, & ea quæ in ædibus erant. Talentum quoq; filiæ reliquit, & viginti minas *[ipsi vxori] & triginta stateres Cyzicenos. His ita sta-

Fortassis hæc signata tolli possent, quod in sequentib. horum nō habeatur ratio.

III.

tutis, exemploq; scripturæ domi relicto, profectus est cum Thrasyllo militatum. Mortuo autem ipso Ephesi, Diogiton filiam de mariti morte celauit, & literas accepit quas signatas ipse reliquerat, dicens nauticas merces ex his debere apportari. Vt vero interuallo temporis mortem ipsis indicauit, iustis peractis, annum vnum principio Piræi commorabantur; omnis enim supellex hic relicta erat: qua deficiente ac subducta, pueros in vrbem reuocat, matrem vero elocat in matrimonium, cùm dote quinque millium drachmarũ, detractis mille drachmis summæ, quam vir ipsius legauerat. Octauo autem anno cum adolescẽtium maior natu tandem sumpsisset virilem togam, vocauit ipsos ad se Diagiton, & ait, quod pater ipsis viginti minas argenti reliquisset, & triginta stateres.

πράξας, καὶ οἴκοι αὐτίγραφα καταλιπὼν, ᾤχετο στρατευσόμενος μετὰ Θρασύλλου. ἀποθανόντος δὲ ἐκείνου ἐν Ἐφέσῳ, Διογείτων τὴν μὲν θυγατέρα ἔκρυπτε τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ τὰ γράμματα λαμβάνει ἃ κατέλιπε σεσημασμένα, φάσκων τὰ ναυτικὰ χρήματα δεῖν ἐκ τούτων τῶν γραμματείων κομίσασθαι· ἐπεὶ δὲ τῷ χρόνῳ ἐδήλωσε τὸν θάνατον αὐτοῖς, καὶ ἐποίησαν τὰ νομιζόμενα, τὸ μὲν πρῶτον ἐνιαυτὸν ἐν Πειραιεῖ διῃτῶντο· ἅπαντα γὰρ αὐτοῦ κατελέλειπτο τὰ ἐπιτήδεια. ἐκείνων δ' ὑπολιπόντων, τοὺς μὲν παῖδας εἰς ἄστυ ἀναπέμπει, τὴν δὲ μητέρα αὐτῶν ἐκδίδωσιν, ἐπιδοὺς πεντακισχιλίας δραχμὰς, χιλίαις ἔλαττον ὧν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἔδωκεν. ὀγδόῳ δ' ἔτει δοκιμασθέντος μετὰ τούτων τοῦ πρεσβυτέρου τῶν μειρακίων, καλέσας αὐτοὺς εἶπε Διογείτων ὅτι καταλίποι αὐτοῖς ὁ πατὴρ εἴκοσι μνᾶς ἀργυρίου, καὶ τριάκοντα στατῆρας.

ἐγὼ

ἐγὼ οὖν πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δεδαπάνηκα εἰς τὴν ὑμετέραν τροφήν· καὶ ἕως μὲν εἶχον, οὐδέν μοι διέφερε, νῦν δὲ καὶ αὐτὸς ἀπόρως διάκειμαι· σὺ οὖν, ἐπειδὴ δεδοκίμασαι καὶ ἀνὴρ γεγένησαι, σκόπει αὐτὸς ἤδη πόθεν ἕξεις τὰ ἐπιτήδεια.. ταῦτ' ἀκούσαντες, ἐκπεπληγμένοι καὶ δακρύοντες ᾤχοντο πρὸς τὴν μητέρα, καὶ παραλαβόντες ἐκείνην ἧκον πρὸς ἐμέ, οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ πάθους διακείμενοι, καὶ ἀθλίως ἐκπεπτωκότες, κλαίοντες, καὶ παρακαλοῦντές με μὴ περιιδεῖν αὐτοὺς ἀποστερηθέντας τῶν πατρῴων, μηδ' εἰς πτωχείαν καταστάντας, ὑβρισμένους ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἀλλὰ βοηθῆσαι, καὶ τῆς ἀδελφῆς οὕνεκα καὶ σφῶν. πολλὰ ἂν εἴη λέγειν ὅσον πένθος ἐν τῇ ἐμῇ οἰκίᾳ ἦν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ· τελευτῶσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτῶν, ἠντιβόλει με καὶ ἱκέτευε συναγαγεῖν αὐτῆς τὸν πατέρα καὶ τοὺς φίλους· εἰποῦσα ὅτι

Ego igitur non pauca ex meis vobis educandis impendi; & quamdiu suppetebat facultas, nihil laborabam: nunc autẽ & ipse penuria laboro. Quapropter tu, cùm iam virilem togam sumseris, & inter viros censearis, vide vt ipse tibi de vitæ necessariis prospicias. His auditis perculsi & lacrymis perfusi ad matrem accesserunt, qua sibi adiuncta ad me venerũt miserè incommodo afflicti, indigneque suis priuati & repulsi flebãt, & precabantur ne se negligerem patrimonio exutos, & ad mendicitatem redactos; &, à quibus minimè conueniebat, summo dedecore affectos: sed auxilio venirem tum sororis tum ipsorũ caussa. IV. Multis verbis opus esset, si explicare velim, quantus in mea domo fuerit illo tempore luctus. Tandem verò mater ipsorum supplicabat & obsecrabat, vt patrem suum, & amicos cõuocarem, dicens, quod

Doloris magnitudo interdum loquaces, interdum mutos efficit: nã (vt Ouid.) Obmutuit illa dolore, scil. Hecuba.

quamuis hactenus insolitum esset [mulierẽ] habere orationem inter viros; calamitatis tamẽ magnitudine se coactum iri, vt omnium suorũ incommodorũ ipsos faciat certiores. Veni autem stomachabundus ad Hegemonem filiæ huius [Diogitonis] maritum, orationem habebam ad alios propinquos, existimabamque hunc ad huius negotii crimina depellenda venturum. At Diogiton quidem primùm recusauit, sed tandem ab amicis huc est coactus. Vt autem conuenimus; interrogabat ipsum mater, quid ipsi animi esset, ꝙ erga pueros talem se prębere t; cùm (inquit) frater sis patris horum, pater meus, patruus horum & auus. Et si nullum hominum verebaris, Deos tamen te timere oportebat; qui accepisti illo discedente quinque talentorum depositum; qua de re paratus sum fiden-

Παθολογία.

εἰ καὶ πρότερον μὴ εἴθισται λέγειν ἐν ἀνδράσι, τὸ μέγεθος αὐτὴν ἀναγκάσει τῶν συμφορῶν, περὶ τῶν σφετέρων κακῶν δηλῶσαι πάντα πρὸς ὑμᾶς. ἐλθὼν δ' ἐγὼ ἠγανάκτουν μὲν πρὸς Ἡγήμονα τὸν ἔχοντα τὴν τούτου θυγατέρα, λόγους δ' ἐποιούμην πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπιτηδείους, ἠξίουν δὲ τοῦτον εἰς ἔλεγχον ἰέναι περὶ τῶν πραγμάτων. Διογείτων δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἤθελε, τελευτῶν δὲ ὑπὸ τῶν φίλων ἠναγκάσθη. ἐπειδὴ δὲ συνήλθομεν, ἤρετο αὐτὸν ἡ γυνή, τίνα ποτὲ ψυχὴν ἔχων, ἀξιοῖ περὶ τῶν παίδων τοιαύτῃ γνώμῃ χρῆσθαι, ἀδελφὸς μὲν ὢν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, πατὴρ δ' ἐμὸς, θεῖος δὲ αὐτοῖς καὶ πάππος. καὶ εἰ μηδένα ἀνθρώπων ᾐσχύνου, τοὺς θεοὺς ἐχρῆν σε (φησὶ) δεδιέναι· ὃς ἔλαβες μὲν, ὅτ' ἐκεῖνος ἐξέλιπε, πέντε τάλαντα παρ' αὐτοῦ καταθήκην, καὶ περὶ τούτων ἐγὼ θέλω

θέλω, τοὺς παῖδας παραστησαμένη καὶ τούτους καὶ τοὺς καὶ ὕστερον ἐμαυτῇ γενομένους, ὀμόσαι ὅπου ἂν αὐτὸς λέγῃς. καίτοι οὐχ οὕτως ἐγώ εἰμι ἀθλία, οὐδ' οὕτω περὶ πολλοῦ ποιοῦμαι χρήματα, ὥστ' ἐπιορκήσασα κατὰ τῶν παίδων τῶν ἐμαυτῆς τὸν βίον καταλιπεῖν, ἀδίκως δὲ ἀφελέσθαι τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν. ἔτι τοίνυν ἐξήλεγχεν αὐτὸν ἑπτὰ τάλαντα κεκομισμένον αὐτίκα, καὶ τετρακισχιλίας δραχμάς· καὶ τούτων τὰ γράμματα ἐπέδειξεν. ἐν γὰρ τῇ διοικήσει ὅτ' ἐκ Κολυττοῦ διῳκίζετο εἰς τὴν Φαίδρου οἰκίαν, *τοὺς παῖδας ἐπιτυχόντας ἐκβεβλημένῳ βιβλίῳ, ἐνεγκεῖν πρὸς ταύτην. ἀπέφηνε δ' αὐτὸν ἑκατὸν μνᾶς κεκομισμένον ἐγγύους ἐπὶ τόκῳ δεδανεισμένας, καὶ ἑτέρας δισχιλίας δραχμάς, καὶ ἔπιπλα πολλοῦ ἄξια. φοιτᾶν δὲ καὶ σῖτον αὐτοῖς ἐκ Χερρονήσου καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. ἔπειτα σὺ ἐτόλ-

ti animo, vbicunque volueris, præstare iusiurandum per capita horum liberorum, & eorum, qui secundis nuptiis mihi nati sunt. Atqui nondum eo miseriæ perueni, neque tanti facio pecuniam, vt, aut periurio liberos diris deuouere, quo alimenta ipsis relinquam; aut per nefas patri facultates auferre velim. Adhæc septem talenta ipsum protinus recepisse arguebat, & quatuor ∴ millia drachmarum, quibus de rebus literas ostendit. Siquidem cùm è Colytti ædibus ad Phædri domum migraret, *contigit pueros in schedulam quandam eiectam incidere, quam ad matrem retulerunt. Declarauit & centum minas ipsum recepisse fructū pecuniæ fœnori datæ; cum aliis bis mille drachmis, & supellectile magni precii: obuenire præterea ipsis quotannis triticum ex Chersonneso. Et tu au-

∴ *hoc est, 40. minas.*

*

des (inquit) dicere, cùm tantas habeas ipsorũ facultates, quod bis mille drachmas pater ipsis reliquerit, & triginta stateres? V. * * * * velut mihi relicta. *Est hic hiatus.* Illo mortuo nepotes ex filia è suis ædibus expulisti, vestitu sordido, nudis pedibus, sine famulo, sine stragulis, sine vtensilibus, quæ pater ipsis reliquerat, sine pecuniis quas pater apud te deposuerat. Et nunc quidem quos ex nouerca mea suscepisti instituis diuitiarum copia beatos: atque id quidem non iniquè faceres, nisi meos iniuria afficeres, quos turpiter domo eiectos ex diuitibus mendicos efficere conaris. *Oratio affectibus plena.* Atque in hisce factis neque Deos times, neque apud me tuam filiam vlla verecúndia teneris, neque fratris recordaris, sed omnes nos præ diuitiis contemnis. Tunc sanè, Iudices, multis grauibus & indignis à filia com-

μησας (ἔφη) εἰπεῖν, ἔχων τοσαῦτα χρήματα, ὡς δισχιλίας δραχμὰς ὁ τούτων πατὴρ κατέλιπε, καὶ τριάκοντα στατῆρας; * ἅπερ ἐμοὶ καταλειφθέντα, ἐκείνου τελευτήσαντος, ἐξέωκας θυγατριδοῦς ὄντας ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτῶν ἐν τριβωνίοις, ἀνυποδήτους, οὐ μετὰ ἀκολούθου, οὐ μετὰ στρωμάτων, οὐ μετὰ ἱματίων, οὐ μετὰ τῶν ἐπίπλων, ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῖς κατέλιπεν, οὐδὲ μετὰ τῶν παρακαταθηκῶν, ἃς ἐκεῖνος παρά σοι κατέθετο. καὶ νῦν τοὺς μὲν ἐκ τῆς μητρυιᾶς τῆς ἐμῆς παιδεύεις ἐν πολλοῖς χρήμασιν εὐδαίμονας ὄντας, καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ποιεῖς· τοὺς δ' ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀτίμως ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλὼν, ἀντὶ πλουσίων πτωχοὺς ἀποδεῖξαι προθυμῇ. καὶ ἐπὶ τοιούτοις ἔργοις, οὔτε τοὺς θεοὺς φοβῇ, οὔτε ἐμὲ τὴν σὴν θυγατέρα αἰσχύνῃ, οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ μέμνησαι, ἀλλὰ πάντας ἡμᾶς περὶ ἐλάττονος ποιῇ χρημάτων. τότε μὲν οὖν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πολλῶν καὶ δεινῶν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ῥηθέντων,

θέντων, οὕτως διετέθημεν οἱ παρόντες ὑπὸ τῶν τούτῳ πεπραγμένων, καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκείνης, ὁρῶντες μὲν τοὺς παῖδας οἷα ἠσαν πεπονθότες, ἀναμιμνησκόμενοι δὲ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς ἀνάξιον τῆς οὐσίας τὸν ἐπίτροπον κατέλιπεν· ἐνθυμούμενοι δὲ ὡς χαλεπὸν ἐξευρεῖν ὅτῳ χρὴ περὶ τῶν ἑαυτοῦ πιστεῦσαι τινά: ὥστε, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μηδένα τῶν παρόντων δύνασθαι φθέγξασθαι· ἀλλὰ καὶ δακρύοντας μηδὲν ἧττον τῶν πεπονθότων; ἀπιόντας οἴχεσθαι σιωπῇ.

Ἀξιῶ τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τῷ λογισμῷ προσέχειν τὸν νοῦν· ἵνα τοὺς μὲν νεανίσκους διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν ἐλεήσητε, τοῦτον δ᾽ ἅπασι τοῖς πολίταις ἄξιον ὀργῆς ἡγήσησθε. εἰς τοσαύτην δ᾽ ὑποψίαν Διογείτων πάντας ἀνθρώπους εἰς ἀλλήλους καθίστησιν, ὥστε μηδὲ ζῶντας, μηδὲ ἀποθνήσκοντας, μηδὲν μᾶλλον τοῖς οἰκειο[…]

memoratis, ita nos præsentes, quæ ab hoc perpetrata, & ab illa dicta erãt, affecerũt; (videntes quæ & qualia accidissent; reminiscentes & defuncti, quàm indignum & iniquum facultatum suarũ procuratorẽ reliquisset; nobiscum reputantes, q̃ difficile esset reperire cui suas quispiam res credat;) [hæc, inquam, ita omnes affecerunt] vt nemo præsentium proloqui verbũ potuerit: sed lacrymis perfusi, nõ minus, quàm quibus hæc acciderant, omnes taciti discesserint.

VI. Velim igitur, Iudices, [dati & acceptĩ] rationem diligẽter animo perpendatis, quò adolescentium ob calamitatis magnitudinẽ vos misereat, & hunc omnium ciuium odio dignum existimetis. Tantam enim sinistræ suspicionis occasionem omnibus inter se hominibus suppeditauit Diagiton, vt neque dum viuunt, neque dum moriuntur, magis familia-

Ratio tutelæ reddita consideratur.

rissimis quàm inimicissimis confidere audeant; qui eò licentiæ venit, vt alia negando, quædam rursus confitendo, duobus adolescentibus & sorori non dubitet imputare argenti septem talenta, & septem millia drachmarum octo annorũ spacio impensa. Ad tantam quoq; peruenit impudentiam; vt, cùm ostendere non valeat, in quas res pecuniam impenderit, duobus filiis & filiæ in obsonium quinq; obolos in singulos dies expensos retulerit. In calceos, vestes, fullones, & tonsores quid singulis vel mensib. vel annis expendisset, non erat ipsi annotatum: summa vero vniuersi temporis in argenti talentum & amplius excreuerat. Sepulcro patris, cùm nondũ viginti quinque minas impendisset, dimidiũ nimirum quinq; millium drachmarum; *quinque millia rationibus inseruit. In Bacchanalia, Iudices, (neque enim absurdum mihi vi-

Vnde iniquitas pateat.

οἰκειοτάτοις ἢ τοῖς ἐχθίστοις πιστεύειν· ὃς ἐτόλμησε τὰ μὲν ἔξαρνος γενέσθαι, τὰ δὲ τελευτῶν ὁμολογήσας, ἐλθεῖν εἰς δύο παῖδας καὶ ἀδελφὴν λῆμμα καὶ ἀνάλωμα ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν, ἑπτὰ τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ἑπτακισχιλίας δραχμὰς ἀποδεῖξαι· καὶ εἰς τοῦτο ἦλθεν ἀναισχυντίας, ὥστε οὐκ ἔχων ὅπου σρέψειε τὰ χρήματα, εἰς ὄψον μὲν δυοῖν παιδίοιν καὶ ἀδελφῇ πέντε ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας ἐλογίζετο, εἰς ὑποδήματα δὲ καὶ εἰς γναφεῖον ἱμάτια, εἰς κουρεῖον οὐκ ἦν αὐτῷ κατὰ μῆνα οὐδὲ κατ᾽ ἐνιαυτὸν γεγραμμένα· συλλήβδην δὲ παντὸς τοῦ χρόνου, πλεῖον ἢ τάλαντον ἀργυρίου. εἰς δὲ τὸ μνῆμα τοῦ πατρὸς οὐκ ἀναλώσας πέντε καὶ εἴκοσι μνᾶς, ἐκ πεντακισχιλίων δραχμῶν, τὸ μὲν ἥμισυ; * αὐτῶν τίθησι, τούτοις λελογίσθαι. εἰς Διονύσια τοίνυν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ (οὐκ ἄτοπον γάρ μοι δοκεῖ

δοκεῖ καὶ περὶ τούτου μνησθῆναι) ἑκκαίδεκα δραχμῶν ἀπέφαινεν ἐωνημένον ἀρνίον· καὶ τούτων τὰς ὀκτὼ δραχμὰς ἐλογίζετο τοῖς παισίν· ἐφ' ὧν ἡμεῖς οὐχ ἥκιστα ὠργίσθημεν. οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐν ταῖς μεγάλαις ζημίαις ἐνίοτε οὐχ ἧττον τὰ μικρὰ λυπεῖ τοὺς ἀδικουμένους. λίαν γὰρ φανερὰν τὴν πονηρίαν τῶν ἀδικούντων ἐπιδείκνυσιν. εἰς τοίνυν τὰς ἄλλας ἑορτὰς καὶ θυσίας, ἐλογίσατο αὐτοῖς πλέον ἢ τετρακισχιλίας δραχμὰς ἀνηλωμένας, ἕτερά τε παμπληθῆ, ἃ πρὸς τὸ κεφάλαιον συνελογίζετο· ὥσπερ διὰ τοῦτο ἐπίτροπος τῶν παίδων καταλειφθείς, ἵνα γράμματα αὐτοῖς ἀντὶ τῶν χρημάτων ἀποδείξειε, καὶ πενεστάτους ἀντὶ πλουσίων ἀποφήνειε· καὶ ἵνα εἰ μέν τις αὐτοῖς πατρικὸς ἐχθρὸς ἦν, ἐκείνου μὲν ἐπιλάθωνται, τῷ δ' ἐπὶ τῶν πατρῴων εἰσὶν ἀπεστερημένοι, πολεμῶσι. καίτοι εἰ ἐβούλετο δίκαιος εἶναι περὶ τοὺς παῖδας, ἐξῆν αὐτῷ, τοὺς

detur huius meminisse) agnum sedecim drachmis emtum annotauit; quarum octo drachmas pueris expensas retulit; quæ res nos non parùm commouit. Ita enim interdum contingit, vt in maximis damnis, parua vehementer moueant iniuria affectos; quæ nimis euidenté iniquorum improbitatem demonstrãt. In aliis autem festis & sacrificiis expensorum ratio superat quatuor drachmarum millia: aliaque huiusmodi sunt quamplurima, quæ in vnam summam collegit; quasi idcirco puerorum tutor esset constitutus, vt pro nummis tabellas ipsis exhiberet, & ex diuitibus pauperes redderet; & vt, si quis paternus ipsis inimicus esset, eius obliuiscerentur, & cum hoc solo patrimonio exuti contenderent. Etenim si se iustum erga pueros declarare voluisset, licuisset ipsi, secundum leges VII.

Parua sæpe non parum mouent ob improbitatis euidentiam.

de orphanis latas tam tenuioris fortunæ tutoribus, quàm potentioribus aut domũ locare exstruendam, aut agrum emere, atque ita multis molestiis liberato ex annuis prouentibus liberos alere; quorum si alterum fecisset, nullo Atheniensiũ diuitiis essent inferiores. Nunc autem nunquam id spectasse videtur, vt facultates ipsorum publicaret, ac ederet; sed, quæ ipsorum erant, in suum vsum verteret; sibi persuadens suam nequitiam debere esse hæredem bonorum defuncti. Quod autem omnium est iniquissimum, Iudices; hic vnà cum Alexide Aristodici filio triremium præfectura functus dicebat se duodequinquaginta minas in id munus contulisse; quarum dimidium hisce orphanis imputauit: quos ipsa Respub. immunes esse, nõ solùm quamdiu pueri essent; sed annum etiam vnum, post sumtã virilẽ togam, nullis publicis oneribus grauari

Alia iniquitas Diagitonis.

νόμους οἳ κεῖνται περὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ τοῖς ἀδυνάτοις τῶν ἐπιτρόπων καὶ τοῖς δυναμένοις, μισθῶσαι τὸν οἶκον, *ἀπηλλαγμένοις πολλῶν πραγμάτων· ἢ γῆν πριαμένοις, ἐκ τῶν προσιόντων τοὺς παῖδας τρέφειν. καὶ ὁπότερον τούτων ἐποίησεν, οὐδενὸς ἂν ἧττον Ἀθηναίων πλούσιοι ἦσαν. νῦν δέ μοι δοκεῖ οὐδεπώποτε διανοηθῆναι ὡς φανερὰν καταστήσων τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἕξων τὰ τούτων· ἡγούμενος δεῖν τὴν αὑτοῦ πονηρίαν κληρονόμον εἶναι τῶν τοῦ τεθνεῶτος χρημάτων. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὦ δικασταί. οὗτος γὰρ συντριηραρχῶν Ἀλέξιδι τῷ Ἀριστοδίκου, φάσκων δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἐκείνῳ συμβαλέσθαι, τὸ ἥμισυ τούτων τοῖς ὀρφανοῖς οὖσι λελόγισται, οὓς ἡ πόλις οὐ μόνον παῖδας ὄντας ἀτελεῖς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν δοκιμασθῶσιν, ἐνιαυτὸν ἀφῆκεν ἁπασῶν τῶν λειτουργιῶν.

πυργιῶν. οὗτος δὲ πάππος ὤν, παρὰ τοὺς νόμους, τῆς ἑαυτοῦ τριηραρχίας παρὰ τῶν θυγατριδῶν τὸ ἥμισυ πράττεται· καὶ ἀποπέμψας εἰς τὸν Ἀδρίαν ὁλκάδα δυοῖν ταλάντοιν, ὅτε μὲν ἀπέστελλεν, ἔλεγε πρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν ὅτι τῶν παίδων ὁ κίνδυνος εἴη· ἐπεὶ δὲ ἐσώθη καὶ ἐδιπλασίασεν, αὐτοῦ τὴν ἐμπορείαν ἔφασκεν εἶναι. καὶ μέντοι εἰ μὲν τὰς ζημίας τούτων ἀποδείξει, τὰ δὲ σωθέντα τῶν χρημάτων αὐτὸς ἕξει, ὅπῃ μὲν ἀνήλωται τὰ χρήματα, οὐ χαλεπῶς εἰς τὸν λόγον ἐγγράψει, ῥᾳδίως δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων αὐτὸς πλουτήσει. καθ᾽ ἕκαστον μὲν οὖν, ὦ δικασταί, πολὺ ἂν εἴη ἔργον πρὸς ὑμᾶς λογίζεσθαι· ἐπειδὴ δὲ μόλις παρ᾽ αὐτοῦ παρέλαβον τὰ γράμματα, μάρτυρας ἔχων, ἠρώτων Ἀριστόδικον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀλέξιδος (αὐτὸς γὰρ ἐτύγχανε τετελευτηκώς) εἰ ὁ λόγος αὐτῷ εἴη τῆς τριηραρχίας· ὁ δὲ ἔφασκεν εἶναι. καὶ ἐλθόντες οἰ-

voluit. At hic, qui auus VIII
est, suæ triremium præ-
fecturæ dimidium, con-
tra leges, à suis nepotibus
exigit. Cumq; in Adriam *Manifestus dolus.*
nauem misisset duorum
talentorum merces ve-
hentẽ, naue proficiscen-
te, matri dixit, filiorum e-
ius periculo id fieri: Naue
autem incolumi reuersa,
lucroq; duplicato, suas as-
seruit esse merces. Atqui
si damna & pericula ho-
rum esse volet; vbi autem
periculum euaserint, sibi
vendicaturus est; nõ dif-
ficulter perditarum qua-
cunque ratione opum i-
pse rationem reddet, vt
ex alienis facile ditescet.
Singulatim autem horũ
rationem, Iudices, apud
vos subducere immensi
esset operis: Et, cùm non
nisi magna cum difficul-
tate rationẽ literis man-
datam impetrare ab ipso
liceret, testibus conten-
tus interrogabam Aristo-
dicum Alexidis fratrem
(hic enim vita functus e-
rat) num haberet præfe-
cturæ rationes; qui cùm
annuisset, eius domũ pro.

fecti inuenimus Diagitona viginti * quatuor minas contulisse in triremiũ præfecturam: Qui pueris retulit duodequinquaginta minas impensas; adeo vt vniuersæ eius impensæ hisce asscriptæ sint.

Fraus Diagitonis detecta.

Τετταράκοντα hic legẽ malim pro τετταράκοντα.

IX. Et quid tandem ipsum fecisse putatis, in quib. nullum habuit sibi cõscium, sed solus omnia in manibus habuit: qui, in iis quæ aliorũ auxilio gessit, quæque non difficulter resciri & cognosci poterant, mentiri non dubitauit, & nepotes suos viginti quatuor minis fraudare? Accedant autem horum testes. TESTES. Testes igitur audiuistis, Iudices; ego verò, ex ea, quam ipse fassus est recepisse, pecunia, septem nimirum talentis, & quadraginta minis, nulla quæstus facta mentione, vt sorti omnia detrahamus, rationem subducam, & statuam (quantũ nullus vnquam in vrbe duobus filiis ac filiæ, pædagogo &

κάδε, εὕρομεν Διογείτονα *τετταράκοντα καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐκείνῳ συμβεβλημένον εἰς τὴν τριηραρχίαν· οὗτος δὲ ἐπέδειξε δυοῖν δεούσας πεντήκοντα μνᾶς ἀνηλωκέναι, ὥστε τούτοις λελογίσθαι ὅσον ὅπερ ὅλον τὸ ἀνάλωμα αὐτῷ γεγένηται. καίτοι τί αὐτὸν οἴεσθε πεποιηκέναι περὶ ὧν αὐτῷ οὐδεὶς σύνοιδεν, ἀλλ' αὐτὸς μόνος διεχείριζεν, ὃς ἃ δι' ἑτέρων ἐπράχθη, καὶ οὐ χαλεπὸν ἦν περὶ τούτων πυθέσθαι, ἐτόλμησε ψευσάμενος, τέτταρσι καὶ εἴκοσι μνᾶς τοὺς αὐτοῦ θυγατριδοῦς ζημιῶσαι; καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὦ δικασταί. ἐγὼ δ', ὅσα τελευτῶν ὡμολόγησεν αὐτὸς ἔχειν χρήματα, ἑπτὰ τάλαντα καὶ τετταράκοντα μνᾶς, ἐκ τούτων αὐτῶν λογιοῦμαι, πρόσοδον μὲν οὐδεμίαν ἀποφαίνων, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἀναλίσκων· καὶ θήσω ὅσον οὐδεὶς πώποτε ἐν τῇ πόλει, εἰς δύο παῖδας, καὶ ἀδελφήν, καὶ παιδαγωγὸν καὶ θεράπαιναν

θεράπαιναν, χιλίας δραχμὰς ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, μικρὸν ἔλαττον ἢ τρεῖς δραχμὰς τῆς ἡμέρας. ἐν ὀκτὼ ἔτεσιν αὗται γίνονται ὀκτακισχίλιαι δραχμαὶ, καὶ ἀποδείκνυνται * ἓξ τάλαντα περιόντα τῶν ἑπτὰ ταλάντων καὶ εἴκοσι μνᾶς. οὐ γὰρ ἂν δύναιτο ἀποδεῖξαι οὔθ' ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἀπολωλεκὼς, οὔτε ζημίαν εἰληφὼς, οὔτε χρήσταις ἀποδεδωκώς.

* * *

ancillæ impendit) mille drachmas in singulos annos, [quæ efficiunt] paulo minus tribus drachmis in singulos dies. Fiunt autem hinc octo annis octo drachmarum millia: & colliguntur superesse ex septẽ talentis & * quadraginta minis, sex talenta * & viginti minæ. Neq; enim probare potest aut à latronibus furibusque pecunias ablatas, aut fortunæ iniquitate damnoq; amissas, aut creditoribus numeratas. * *

Extremum huius Orationis deest.

ORATIONIS LYSIÆ PARS NE RECEPTA ET A MAIORIBVS probata Reipublicæ forma aboleatur.

Quæ exstat apud Dionysium Halicarnassæum.

Interprete IODOCO VANDERHEID.

ARGVMENTVM.

Fragmentum hoc Orationis Lysiæ *generis est Deliberatiui; qua suadet, ne recepta & à maioribus probata Reipublicæ forma aboleatur. Populo enim reuerso ex Piræeo, reconciliatoq; cum iis qui in vrbe erant, ac Decreto addito, ne quis malorum præteritorum meminisset: fuerunt qui timerent, ne populus pristina auctoritate recuperata, rursus se aduersus potentiores acerbè & contumeliosè gereret. Multis autem verbis hac de re habitis,* Phormisius *quispiam, ex eorum numero, qui cum populo Atheniensi in vrbem redierant, sententiam dixit, reditum quidem exsulibus patere omnibus, sed ad Reipubl. administrationem admittendos tantum esse eos, qui rem haberent; quod & Lacedæmonii ita fieri volebant. Fuissent autem, hoc decreto confirmato, quinque pene millia ciuium repulsi à Republica. Quod ne fieret, scripsit hanc Orationem* Lysias *(cuius hæc particula exstat) præclarissimorum ciuium cuidam Magistratu fungenti, vt ipsam in Senatu recitaret.*

In eandem NOTÆ eiusdem.

1. *Quantum mali Reipub. adferat innouatio sæpius iam*

iam diximus; sed, quia locus ita postulat, hic repetendum putaui. Non enim solùm Δὶς καὶ τρὶς τὰ καλὰ, *vt Platonis habet Prouerbium; quæ frequenti repetitione melius solent inculcari: sed etiam* Δὶς καὶ τρὶς τὰ κακὰ, *vt ad ea vitanda crebra admonitione tandem incitemur. Atheniensium incommoda ex Reipubl. commutatione, quæ hic non commemorantur, si quis nosse cupit, legat Orationem* in Eratosthenem tyrannum, in Agoratum delatorem, *& alia, quæ passim in hisce Orationibus referuntur; inueniet non pauca, quæ innouationis ardorem probis queant restinguere. Quid malorum non vidit Roma cùm à Monarchia ad Democratiam, & cùm rursus à* Democratia *ad Monarchiam transiret? Quanto sanguine Martyrum nobis constitit mutatio Religionis Gentilium? Et, vt recentiora referam, quas clades Bohemia, quas non sensit Germania, dum Politicis nimis faciles aures præbuit? Vitemus foueam, in quam multos incidisse & periisse nouimus. Vtinam nonnulli studio nouandi non essent planè excæcati, vt hæc videre possint & perpendere. Vtinam quid tranquillitati patriæ, quid priscarum legum reuerentiæ debeant, examinent, & intelligant: Et, qui sua nuper excogitata tanti facienda putant; quid vetustati debeatur, considerent.*

2. *Est nonnullorum diuitum animis hoc persuasum, vt contemnere fulmina pauper credatur, iuret licet & Samothracum, & nostrorum aras.*

——Apud hos
Quantum quisque sua nummorum seruat in arca *Iuuenalis Sat. 3.*
Tantum habet & fidei——

Non dubium est quin huius sententiæ homines Phormisii *huius opinioni fuissent subscripturi, & tenuioris fortunæ viros, licet probos & industrios, Republica prohibituri. Non cogitant hi, in omni fortuna, in omni vitæ conditione & probos & improbos inueniri. Neque enim diuitiæ probum quempiam aut faciunt aut indicant, ne-*

que paupertas improbum. Sed multi pauperes probi & in-corrupti; multi contrà diuites improbi & flagitiis vndique cooperti. Pauper erat Valerius Publicola, pauper C. Fabritius, & Manius Curius, multique alii; quorum tamen præclara opera maximo fuerunt emolumento Romanæ Reipublicæ. Diues Sulla, diues Crassus, diues Clodius: At quid commodi, quid non potius incommodi ex horum diuitiis accessit Reipublicæ? Fuit Phocion pauper, Alcibiades diues: vter maiori cum fide publica tractauit? Id ergo potius statuendum fuerat, vt flagitiosi & noxii arcerentur à publicis, non pauperes.

I. CVM nobis persuaderemus, Athenienses, præterita incõmoda esse sufficientia ciuitati relicta monumenta; vt ne quis etiam posterorum nouam Reipublicæ formam desideret: tunc exorti sunt hi, qui illos ipsos variis incõmodis affectos, & vtriusque [Reipub.] fortunam expertos fallere conantur, eisdem, quibus solẽt, rogationibus & decretis. Atqui me nõ horum, sed vestri, qui hos auditis, cepit admiratio: quod omniũ videamini maximè obliuiosi, qui tam facilè induci vos in incõmoda à talibus sinatis; qui casu eiusdẽ fortunæ cũ his, qui

Ὅτε ἐνομίζομεν, ὦ Ἀθηναῖοι, τὰς γεγενημένας συμφορὰς ἱκανὰ μνημεῖα τῇ πόλει καταλελεῖφθαι, ὥστε μηδ' ἂν τοὺς ἐπιγινομένους ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμεῖν, τότε δὴ οὗτοι τοὺς κακῶς πεπονθότας, καὶ ἀμφοτέρων πεπειραμένους, ἐξαπατῆσαι ζητοῦσι τοῖς αὐτοῖς ψηφίσμασιν οἷσπερ καὶ πρότερον. διὸ δὴ καὶ τούτων μὲν οὐ θαυμάζω, ὑμῶν δὲ τῶν ἀκροωμένων, ὅτι πάντων ἢ εἰσὶν ἐπιλησμονέστατοι ἢ πάσχειν ἑτοιμότατοι κακῶς ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν, οἳ τῇ μὲν τύχῃ τῶν Πειραιῶς πρα-

πραγμάτων μετέχον, τῇ δὲ γνώμῃ, τῶν ἐξ ἄστεος. καίτοι τί ἔδει φεύγοντας κατελθεῖν, εἰ χειροτονοῦντες ὑμᾶς αὐτοὺς καταδουλώσεσθε; ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Ἀθηναῖοι, " οὔτε γένει ἀπελαυνόμενος, ἀλλ' ἀμφότερα τῶν ἀντιλεγόντων πρότερος ὢν, ἡγοῦμαι ταύτην μόνην σωτηρίαν εἶναι τῇ πόλει, ἅπασιν Ἀθηναίοις τῆς πολιτείας μετεῖναι· ἐπεὶ ὅτε καὶ τὰ τείχη καὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ χρήματα καὶ συμμάχους ἐκτήμεθα, " οὐχ οὕτως ἵνα Ἀθηναίων τινὰ ποιήσωμεν διενοούμεθα, ἀλλὰ καὶ Εὐβοεῦσιν ἐπιγαμίαν ἐποιούμεθα· νῦν δὲ καὶ τοὺς ὑπάρχοντας πολίτας ἀπολοῦμεν; οὔκ, ἄν ἔμοιγε πείθώμεθα. οὐδὲ μετὰ τῶν τειχῶν καὶ ταῦτα ἡμῶν αὐτῶν περιαιρησόμεθα, ὁπλίτας πολλοὺς καὶ ἱππέας καὶ τοξότας· ὧν ὑμεῖς ἀντεχόμενοι, βεβαίως δημοκρατήσεσθε, τῶν δὲ ἐχθρῶν πλέον ἐπικρατήσετε, ὠφελιμώτεροι δὲ τοῖς συμμάχοις ἔσεσθε. ἐπίστασθε γὰρ

ex Piræo redierunt, fuere
participes; animo verò il-
lis, qui in vrbe remanse-
rant, [adhærere.] Verùm
quid necesse erat vos ex-
sules redire, si vestris de-
cretis vos ipsos in seruitu-
tē eratis redacturi? Qua-
propter, Athenienses, è-
go, qui neq; ætate neque
genere illis cedo, sola hac
in re ciuitatis salutem si-
tam esse arbitror, vt o-
mnibus Atheniēsibus pa-
teat aditus ad Remp. Si- II.
quidem, cùm mœnibus,
nauibus, pecuniis, & so-
ciis comparatis, non so-
lùm id spectaremus, vt A-
theniensium hæc essent
[propria]; sed Eubœos
quoq; nobis adiungere-
mus; nūc quos habemus
ciues reiiciemus? Nequa-
quam, si fidem mihi adhi-
beatis. Neq; vnà cū mœ-
nibus & pedites & equi-
tes & sagittarios multos
vobis adimetis: quos, si
[eo quo decet studio] cō-
plectamini, firma vobis
manebit vestra Democra
tia: hostes facilius supe-
rabitis, sociis plus cōmodi
præstabitis. Scitis enim,

iis, quæ nostro tempore fuerunt, oligarchiis; ipsorum multos, qui rem non habebant, in vrbe remanentes partim interiisse, partim vrbe eiectos esse: quos populus reducens vos pristino vestro ordini restituit, ipse sui loci & gradus nondum compos. Itaq;, si mihi obtemperetis, nunquam, quãtum in vobis est, tam bene de vobis meritos patria spoliabitis; neq; verbis plus fidei, q̃ operibus tribuetis, neq; futura preteritis potiora ducetis; præsertim si studii memineritis eorũ, qui pro oligarchia certãt. Qui verbo tenus quidem cum populo cõtendunt, reuera autem vestris facultatibus inhiant: quas tum demùm inuadẽt, vbi vos à sociis & defensorib. desertos deprehenderint.

III. Præterea, dicant illi, qui vestris fortunis imminẽt, & quærant; quænam futura sit spes salutis ciuitati, nisi, quę Lacedęmoniis placuerunt, faciamus: At ego eis ipsis dicere volo, quid Reip. futurum sit, si

ταῖς ἐφ' ἡμῶν ὀλιγαρχίαις γεγενημέναις, [καὶ] οὐ τοὺς γῆν κεκτημένους ἔχοντας τὴν πόλιν, [ἀλλὰ καὶ] πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀποθανόντας, πολλοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐκπεσόντας, οὓς ὁ δῆμος καταγαγὼν, ὑμῖν μὲν τὴν ὑμετέραν ἀπέδωκεν, αὐτὸς δὲ ταύτης οὐκ ἐτόλμησε μετασχεῖν. ὥστε, ἂν ἐμοί γε πείθησθε, οὐ τοὺς εὐεργέτας καθ' ὃ δύνασθε τῆς πατρίδος ἀποστερήσετε, οὐδὲ τοὺς λόγους πιστοτέρους τῶν ἔργων, οὐδὲ τὰ μέλλοντα τῶν γεγενημένων νομιεῖτε· ἄλλως τε καὶ μεμνημένοι τῶν περὶ τῆς ὀλιγαρχίας μαχομένων, οἳ τῷ μὲν λόγῳ τῷ δήμῳ πολεμοῦσι, τῷ δ' ἔργῳ τῶν ὑμετέρων ἐπιθυμοῦσιν· ὅπερ κτήσονται, ὅταν ὑμᾶς ἐρήμους συμμάχων λάβωσιν. “εἶτα τοῖς τῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων ἐρῶσι τίς ἔσται σωτηρία τῇ πόλει, εἰ μὴ ποιήσωμεν” Λακεδαιμονίοις κελεύουσιν· ἐγὼ δὲ τούτοις εἰπεῖν ἀξιῶ, τί τῷ πλήθει περιγενήσεται, εἰ ποιήσαι·

ποιήσαιμεν ἃ ἐκεῖνοι προστάττουσιν. εἰ δὲ μή, πολὺ κάλλιον μαχομένους ἀποθνήσκειν, ἢ φανερῶς ἡμῶν αὐτῶν θάνατον καταψηφίσασθαι. ἡγοῦμαι γὰρ, ἐὰν μὲν πείθω, ἀμφοτέροις κοινὸν εἶναι κίνδυνον· ὁρῶ δὲ Ἀργείους καὶ Μαντινέας τὴν αὐτὴν ἔχοντας γνώμην, τοὺς μὲν, ὁμόρους ὄντας Λακεδαιμονίοις, τοὺς δὲ, ἐγγὺς οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν, οὐδὲν ἡμῶν πλείους, τοὺς δὲ οὐδὲ τρισχιλίους ὄντας. ἴσασι γὰρ ὅτι κἂν πολλάκις εἰς τὴν τούτων ἐμβάλωσι, πολλάκις αὐτοῖς ἀπαντήσονται ὅπλα λαβόντες. ὥστε οὐ καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι, ἐὰν μὲν νικήσωσι, τούτους καταδουλώσεσθαί γε, ἐὰν δὲ ἡττηθῶσι, σφᾶς αὐτοὺς ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀποστερῆσαι· ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον πράττωσι, τοσούτῳ ἐπιθυμοῦσι κινδυνεύειν. ἔχομεν δὲ, ὦ ἄνδρες, καὶ ἡμεῖς ταύτην τὴν

faciamus, quæ illi præcipiunt. Quod etsi futurũ non esset, præstaret tamẽ pugnando mori, q̃ nos ipsos indubitata morte cõdemnare. Existimo autem, si persuadeam†, cõmune ambobus [Atheniensib. & Lacedæmoniis] fore periculũ: cuius sententiæ & Argiuos & Mantineos esse video, hos quidem Lacedæmoniis finitimos, illos verò in propinquo habitantes: quorum hi quidem non sunt numero plures nobis, illi verò trium millium numerum non conficiunt. Sciunt enim quod, si sæpe in suam regionem irruant, sępe ipsis etiam arreptis armis occurrẽt. At periculi adeundi nequaquam honesta videtur ipsis occasio; si ipsi victores, hos in seruitutem videant redigi, victi vero suis facultatibus ipsi exuantur: sed potius, si, quo meliore sint conditione, expetendum fuerit periculum. Eramus & nos, viri Athenienses, huius

† *videl. vt cum Lacedæmoniis bellum potius suscipiamus, q̃ in seruitutem ab ipsis nos redigi sinamus.*

ſententiæ, cùm Græcis imperaremus, & videbamur bono vti conſilio, quando regione noſtra, quæ vaſtabatur, neglecta, cenſeremus non eſſe pro ea dimicandum: ſed æquum eſſe, paucis & exiguis neglectis, multa [& ingentia] bona ſibi conſeruare. Nunc autem cùm propter pugnã [aduerſam] illis omnibus priuati, ſola nobis patria ſit relicta: ſcimus hoc vno periculo omnem ſalutis
IV. ſpem contineri. Oportet autem; vbi in memoriam reuocauerimus, ꝙ aliis iniuria affectis auxiliati in peregrina regione multa trophæa aduerſus hoſtes ſtatuerimus; etiam viros nos præbere, dum pro patria, & pro nobis ipſis certamus; [omnem] in Diis fiduciã collocantes, nobiſque perſuadentes, æquitatem ab iis ſtare, qui iniuria ſunt affecti. Iniquũ n. eſſet, Athenienſes, ſi; quandoquidem exſules reditus cauſſa cum Lacedæmoniis pugnabamus

γνώμην, ὅτε τῶν Ἑλλήνων ἤρχομεν, καὶ ἐδοκοῦμεν καλῶς βουλεύεσθαι, περιορῶντες μὲν τὴν χώραν τεμνομένην, οὐ νομίζοντες δὲ χρῆναι περὶ αὐτῆς διαμάχεσθαι. ἄξιον γὰρ ἦν, ὀλίγων ἀμελοῦντας, πολλῶν ἀγαθῶν φείσασθαι. νῦν δὲ ἐπεὶ ἐκείνων μὲν ἁπάντων μάχῃ ἐστερήμεθα, ἡ δὲ πατρὶς ἡμῶν λέλειπται, ἴσμεν ὅτι ὁ κίνδυνος οὗτος μόνος ἔχει τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας. ἀλλὰ χρὴ ἀναμνησθέντας ὅτι ἤδη καὶ ἑτέροις ἀδικουμένοις βοηθήσαντες, ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ πολλὰ τρόπαια τῶν πολεμίων ἐστήσαμεν, ἄνδρας ἀγαθοὺς περὶ τῆς πατρίδος καὶ ἡμῶν αὐτῶν γίνεσθαι, πιστεύοντας μὲν τοῖς θεοῖς καὶ ἐλπίζοντας [ὅτι] τὸ δίκαιον μετὰ τῶν ἀδικουμένων ἔσεσθαι. δεινὸν γὰρ ἂν εἴη, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ ὅτε μὲν ἐφεύγομεν, ἐμαχόμεθα Λακεδαιμονίοις ἵνα κατέλθωμεν,

θωμεν, κατελθόντες δὲ φευξόμεθα, ἵνα μὴ μαχώμεθα. οὐκοῦν αἰσχρὸν εἰ εἰς τοῦτο κακίας ἥξομεν, ὥστε οἱ μὲν πρόγονοι καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας Ἑλλήνων διεκινδύνευον, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας αὐτῶν τολμᾶτε πολεμεῖν.

mus; iam in patriam reuersi in exsulium eamus, ne pugnemus. Turpe igitur foret tantum nos admittere dedecus, vt; quorum maiores pro aliorum Græcorum libertate periculum adierint; vos, ne pro vestra quidem ipsorũ pugnare audeatis.

Orationum Lysiæ FINIS.

NOTÆ ET LECTIONES VARIANTES IN LYSIAM.

LECTORI.

QVIA variantes lectiones, Lector erudite, quæ in editione superiori ab H. Stephano adornatâ margini erant adtextæ, in hac iteratâ paginæ capere angustia nequiit, operæ autumauimus pretiũ nos facturos, si eas tibi bona fide post ipsum Lysiæ contextum præsentemus. Vt autem tibi liqueat, quæ H. Stephani sint, quæ item ab And. Schotto nouiter appicta, scias ea literis primis St. & Sch. dinosci.

Pag.3.lin.6. εἰ ἦτε] Fort. εἴητε. Sch.

p.ead.lin.14. μακρὰς] M. μικρὰς ἡγοῖσθε. St.

p.7.l.24. εἶλκες] πρ. γρ. εἷλκεν. id.

p.9.l.3. πρὸς σοῦ] Γ. πρός σε. id.

p.ead.l.11. οἴκοθεν] πρ. γρ. οἴηθεν. id.

p.11.l.16. πρὸς ἔμ'] M. πρός σε ἐμοὶ ὡμολ. id.

p.15.l.7. ἐφ' ὑμῖν] Fort. ἀφ' ὑμῶν. And. Dunæus pro ἐφ' ὑμῶν, *vestro tempore, vestra memoria.* Schot.

p.18.l.19. Σώστρατος] γρ. Σώσιστρος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, Σώσιστρος ἦν μοι ἐπιτήδειος, καὶ φίλος. St.

ead.lin. οἰκέως] πρ. γρ. οἰκεῖος. id.

p.21.l.23. ἐὰν ᾖ ὑμᾶς] M. ἐάν γε ὑμᾶς ὁρ. id.

p.22.l.3. ἄδειαν ποιήσουσι] πρ. γρ. ἔνδειαν. Ἀλλὰ ἐκ ἐν τοῖς πρόσθεν εἶπε, τοιαύτην ἄδειαν τοῖς μοίχοις ποιήσετε. idem.

Pag.25.lin.19. διαπεθεὶς] πρ. γρ. διαλυθεὶς. id.

p.29.l.6. ἤδη μεθύοντες] Lego, οὗτοι δὲ ἤδη μεθύοντες ἐκπεδῶσιν ἐφ᾽ ἡμᾶς. Sch.

p.ead.l.25. ταῦτα μὲν] Π. ταύτῃ. Steph.

p.30.l.31. Λάμπωνος] πρ. γρ. Λάμπωνος οἰκίαν. id.

p.33.l.22. βουλομένους] πρ. γρ. βουλόμενος. id.

p.34.l.3. αὐτοῦ] Π. αὐτῷ. id.

p.ead.l.24. ἐγὼ ἡγοῦμαι] Γ. ἐγὼ δὲ ἡγ. id.

p.36.l.14. ἐπεβούλευον] πρ. γρ. μετεβούλευον. id.

p.37.l.1. συγκοπήσεσθαι] Anteà σκοπήσεσθαι. Verius fort. συγκυφίζεσθαι. Sch.

p.ead.l.22. πέπρακται] Μ. πέπλασαι. St.

p.ead.l.26. ἠπλόμην] πρ. γρ. ἠπλώμην, τοῦτο μειρ. idem.

p.39.l.10. ἐπισκήψασθαι] πρ. γρ. ἐπισκέψασθαι. idem.

p.40.l.23. καὶ ὑμεῖς] Omittendum censeo, ὦ ὑμεῖς. Sch.

p.ead.l.25. ποιήσεσθε] ποιήσεσθαι leg. id.

p.42.l.18. ἐλεηθεῖεν] πρ. γρ. ἐλεχθεῖεν. τ. δ. ἐλεχθεῖεν. Ἀλλ᾽ ἐν τῷ παλ. γράφεται ἐλεηθεῖεν. καὶ αὕτη ἡ γραφὴ βελτίων. St.

p.47.l.23. βαρυδαιμονίας] Fort. βαρυθυμίας. Schot.

p.48.l.7. ἢ πρῶτον] Leg. puto, ἢ πρῶτον μὲν. id.

p.ead.l.22. ποιῆσαι. * * * ὅτι μὲν] Desiderari arbitror nonnulla. id.

p.50.l.3. ποιοῦνται] Π. πειρῶνται. St.

p.ead.l.14. τούτων] γρ. τούτου. id.

p.51.l.24. ἀγών] Γ. ἀγὼν, ἐνίοτε μὲν ὑπολόγῳ. τ. τ. πρ. π. καὶ μὴ ζητεῖτε. id.

Pag. 52. lin. 2. ΥΠΕΡ ΚΑΛΛΙΟΥ ἀπολογίας προοίμιον] Hanc & sequentem orationem sic duximus inscribendam. Sch.

p. 54. l. 15. ἐπικίνδυνον] πρ. γρ. ἐπὶ κίνδυνον. St.

p. 59. l. 12. τιμωρεῖτε] πρ. γρ. τιμωρεῖται. id.

p. ead. l. 14. ἀδικοῦντας * *] Videtur esse hiatus. Sch.

p. 60. l. 25. πλείστων γνώμη] Γ. πλεῖστον. St.

p. 61. l. 5. χαριζομένοις] γρ. χαριστομένοις. id.

p. ead. l. 21. ἱερὰ ἂν] Γ. ἱερὰ ἔτι. id.

p. 62. l. 19. τὸν Ἀρίσιππον] γρ. τὸν Ἄρχιππον. Sch.

p. 63. l. 10. τοὺς μὲν οὖν] Locus est perobscurus, & fortè deprauatus. id.

p. ead. l. 28. ἐὰν ᾖ ἀμφισβητῇ] Videtur desiderari nonnihil; nisi sic legas: ἐὰν ᾖ ἀμφισβητῇ, καὶ οὐκ ἐλέγχεται, ὥστε δόξαι ἀδικεῖν, ἀποψηφίσεται. id.

p. ead. l. 30. πολλοὺς] γρ. πολλοῦ. St.

p. 65. l. 3. τὰ ἐν τῇ] γρ. τοὺς ἐν. id.

p. ead. l. 6. αὐτοῖς] Μ. ἀστοῖς. id.

p. 65. l. 26. ἔπλει] πρ. γρ. ἐπήδα. id.

p. 66. l. 16. περιεστήσαντας] Fortè τελευτήσαντας Schot.

p. ead. l. 19. τούτῳ] τούτους, ἴσως γρ. id.

p. 67. l. 2. ἵνα μηνυτὴς] Γ. ἵνα μὴ μηνυτὴς γένοιτο. Steph.

p. ead. l. 26. ἱερῶν] πρ. γρ. γερῶν. id.

p. 70. l. 4. τὸ βιοῦν] πρ. γρ. τὸ τὸν βίον· αὐτοῦ τοῦ βίου. idem.

p. ead. l. 10. αὐτὸν] αὐτὸν lego. Sch.

p. ead. l. 12. [οὕτω μὴ ἀδικεῖν] Omitto semilunulis

nulis aut vncis inclusa, vt additamentum alicuius referentis τὸ, Ἀνδοκίδης ad verbum, παραδέδωκεν. id.

Pag.ead.lin.23. ἀλύπως] Γ. ἀλύπῳ. St.

p.72.l.12. ἀρχῆς καὶ τῶν] τῆς δὲ ἱεραρχῆς, puto legendum. Sch.

p.73.l.7. ἡμῶν ἀπολαῦσαι] ὑμῶν etiam legi posset. id.

p.74.l.16. τῇ αὐτῇ ψήφῳ] πρ. γρ. τῇ αὐτοῦ. St.

p.ead.l.28. κομίζητε] Γ. κολάζητε. τὸ γὰρ κομίζητε οὐ δοκεῖ ἁρμόζειν. id.

p.75.l.15. μετ' αἰσχρᾶς αἰτίας] γρ. ἐπ' αἰσχραῖς αἰτίαις. id.

p.77.l.15. ἐξενωμένος] Forte ἐξεωνημένος. Sch.

p.ead.l.28. εἰσάγοντες] γρ. εἰσαγαγόντες. St.

p.78.l.20. ἀμυήτοις] πρ. γρ. ἀμλωύτοις. id.

p.79.l.16. τούτῳ χαριζόμενον] πρ. γρ. τοῦτο. id.

p.ead.l..21. φαρμακὸν] πρ. γρ. φάρμακον. id.

p.80.l.11. εἰς τὸ δικαστήριον] Γ. δεῖ εἰς. id.

p.82.l 12. κίνδυνοι] Μ. κίνδυνοι κοινοὶ, ἀντὶ τοῦ οἱ. idem.

p.83.l.10. πυνθανόμενοι] Μ. καὶ πυνθαν. ἢ, οἱ δὲ πυνθαν. id.

p.ead.l.14. ἀφανίζειν ἡγούμενοι] Μ. ἀφανίζειν αἰτιῶνται, ἡγούμενοι ἐμοὶ μὲν τ. ἢ ἀντὶ τοῦ αἰτιῶνται, ἄλλο τι ῥῆμα. id.

p.ead.l.19. ὅ,τι ἂν βούλωνται] πρ. γρ. αἰτίαν βούλωνται. id.

p.ead.l.22. ἥκει] Μ. λείπει τι μετὰ τὸ ἥκει, καὶ μετὰ τὸ πράγματος. id.

Quia deesse quid ait H.Steph. suppleo: ἥκει ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀποκρίνεσθαι, ἀλλ' ὑμῖν τοῖς. Sch.

Pag.ead.lin.24. ἀκούσαντες] adde: εὔχομαι ὡς εὐμενεῖς εἴητε ἀκούσαντες. Sch.

p.84.l.15. ἣν ἐν αὐτῷ] γρ. ἐνῆν. St.

p.85.l.21. ἀξιοῦται] γρ. ἀξιοῦτε. id.

p.86.l.11. οὗτοι εἰργάσατο] οὑτωσὶ leg.censeo. Schot.

p.ead.l.15. ὃς τέθνηκε] Loco τέθνηκε aliud verbum locandum, aut negligendum: vel præcedenti periodo adiiciendũ potius censeo. Sch.

p.ead.l.17. πρότεον] M. πρότερον. St.

p.&l.ead. ἐμισθώσατο] τὸ ἐμισθώσατο deleo.Sch.

p.ead.l.28. πῶς ἄν τις] M. πῶς οὐκ ἄν τις. St.

p.87.l.15. ἐγένετο] γρ. ἐγίνετο τῷ ἀφανίσαντι. id.

p.ead.l.28. ἀδικήσασιν] πρ. γρ. ἀδικήμασιν. id.

p.88.l.2. ἣν ἀναγκάσθην] πρ. γρ. ἣν ἀναγκάσθη. id.

p.91.l.6. καί τι εἰ φῂς] γρ. ἐθέλοι μοι μαρτ. id.

p.ead.l.25. καὶ μαρτύρων] Omittendum puto vt spurium. Sch.

p.ead.l.26. ὑμᾶς δ' οὐκ] πρ. γρ. ὑμᾶς ἀξιῶ. St.

p.92.l.8. καὶ τὴν ἄλλην οὐσίαν] Lego καὶ τοὺς ἄλλο. Schot.

p.ead.l.28. λαθεῖν] πρ. γρ. λαβεῖν. St.

p.94.l.2. ἀπεργαζόμενον] Γ. ἐπεργαζόμενον· οὕτω ἐν τοῖς πρόσθεν εἶπεν ἐπεργάσασθαι. id.

p.ead.l.14. ἡγήσεσθαι] Γ. ἡγήσασθαι. id.

p.ead.l.20. ἐκ τῆς ἄλλης] ὅλης. Sch.

p.ead.l.29. παντελῶς] γρ. πολυτελῶς. St.

p.95.l.22. λόγων] Π. λέγων. id.

Pag.95.

p.96.l.4. δοκεῖ εἶναι] Γ. δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι. id.

p.97.l.4. μήτ' ἐμοῦ εἶναι] Π. μετ' ἐμοῦ εἶναι, καὶ ἐκ βασ. καὶ ἐκ μ. καὶ ἐκ τ. ὑμᾶς περὶ τοῦ πε. Ἔστι δὲ τὸ ὑμᾶς ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀντιγράφου. id.

p.ead.l.19. ἐγὼ μὲν ὑμᾶς] πιστεύειν, ἢ εἰδέναι addendum arbitror. Sch.

p.ead.l.28. ἀπορώτατοι] Fort.leg. ἀπειρότατοι. idem.

p.98.l.8. ἢ σφᾶς] omittenda hæc censeo. id.

p.ead.l.10. αὐτὸν] αὐτῶν puto legendum. id.

p.102.l.18. δυνατὸς ἂν] Π. δυνατὸς ὤν, κἀκ. Ἔστι δὲ ἐπήγγειλε, ἐν τῷ παλαιῷ ἀντιγρ. St.

p.ead.l.25. διαβάλλετε] γρ. διεβάλλετε. id.

p.ead.l.26. οὕτως ἐνοχλεῖ] Fort. οὕτως ὥστε ἐνοχλεῖν, εἰ περὶ πλείονος ἐποίησαν τὸ δοκεῖν, &c. vel, ἐποιήσασθε δοκεῖν. Sch.

p.ead.l.27. ἐποιήσατο] Γ. ἐποίησε τὸ δοκ. St. Fort. ἐποίησαν τὸ. Sch.

p.102.l.29. ἃ δ' ἔλεγε] Fort. ἐλέγετε, vel ἔλεγον. Sch.

p.104.l.5. οὗτος ἐξηῦρεν] Fort. αὐτὸς ἐξηῦρον. id.

p.ead.l.6. ὑπερεῖδε] Fort. ὑπερείδετε. id.

p.ead.l.14. ὑπερδοκιμοῦντας] πρ. γρ. ὑπερδοκοῦντας. St.

p.ead.l.21. καὶ ταῦτα] Fort. εἰ μὴ ὅτι ταῦτα πρὸς τοὺς πλουσίους ἐλέγετε, οὓς. Sch.

p.105.l.14. τοῖς ἐμοῖς ἀναγκαίοις] γρ. ἐμοὶ ἀναγκ. Ἀλλ' ἔστι καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, πρὸς τοὺς ἐμοὺς ἀναγκαίους πλάσασθαι. St.

p.ead.l.16. ἐλέγχειν] γρ. ἐξελέγχειν. id.

Pag.ead.l.30. Πολυκλέα] πρ.γρ. Περικλέα. Ἐν δὲ τῷ παλ.ἀντιγρ. Πολυκλέα. καὶ οὕτω Πολυκλῆς, ὀλίγῳ ὕστερον. id.

p.106.l.7. εἰ γὰρ ἃ] Videtur esse vitiosus locus. Sch.

p.107.l.3. [ὅτι] Expunxi. id.

p.ead.l.4. ἐκεῖνος] Fortè ἐκεῖνο, & ὅτι deleo. id.

p.ead.l.13. ταυτόν] γρ. ταῦτα. St.

p.110.l.8. ἀπαχθήσεσθε] Π. ἀπεχθήσεσθε. τὸ δὲ τελευταῖον εἰς ὁ λειπ. αὐτὸς αὐτὸν κ. id.

p 113.l.30. ἀπαγγείλαντος] γρ. ἐπαγγείλαντος. id.

p.115.l.25. συνέγνωσαν] πρ.γρ. συνέγνωσαν δὲ καὶ αὐτοῖς φησὶν ὡς ἤδ. id.

p.ead.l.vlt. οἵδε] Fortè οὐδὲ προσηκόντες, οὐδὲ κυρ. Sch.

p.116.l.2. τὴν ἐπιβολὴν] πρ.γρ. ἐπιβουλήν. St.

p.ead.l.5. ἀπηλλαγμένοι] ἀπηλλαγμένος εἶναι, rectius. Sch.

p.ead.l.7. ἐννόμως] Fortè ἀνόμως. id.

p.ead.l.8. ὤφειλον] Fortè ἀφεῖθαι. id.

p.ead.l.9. εἰ δ᾽ ἔξεστι] Fortassis deest negatio, εἰ δ᾽ οὐκ ἔξεστι. id.

p.ead.l.pen. [οὔτε φίλον εὐηργέτησα] Omitto inclusa vncis. id.

p.117.l.17. τὸ πλῆθος] γρ. τῷ πλήθει. St.

p.ead.l.antep. περὶ ἐλάττονος] Fortè περὶ πλείονος, vel παντὸς περὶ ἐλάττονος ποιοῦνται τὸ δίκαιον. Schot.

p.119.l 19. ἀντιγραφῆς] γρ. ἀπογραφῆς. St.

p.ead.l.24. αὐ τῇ πολει] Π. αὖ ἐν τῇ. id.

Pag.122.

Pag. 122. lin. 9. δημηγορεῖν] Fortè ἀπαγορεύειν. Schott.

p. ead. l. pen. εἴτι ἄλλο] πρ γρ. εἴτῳ ἄλλῳ. St.

p. 123. l. 16. τριάκοντα] Addendum fortè δύο καὶ τριάκοντα: vt in sequenti Orat. & statim δωδεκαέτης, pro τρισκαιδεκέτης. Sch.

p. ead. l. 19. τρισκαιδεκέτης] alia Oratione, δωδεκαέτης. id.

p. ead. l. 22. ὅτ' εἰ ἐστὶν] γρ. ὅτ' εἰ ἔστιν. Γ. ὅτε ὅ, τι ἐστὶν ὁλ. ὡς ἐν τῇ τοῦ δευτέρου λόγου ἀρχῇ. St.

p. 125. l. 1. ἐδήλου] γρ. ἐδήλωσεν. id.

p. ead. l. 8. ὤου αὖ] π. ρ. γρ. οὐκ αὖ αὐτὸν ἀζ. καὶ ὀλίγῳ πρότερον, ἠξίουν, ἀντὶ τοῦ ἠξίους. id.

p. ead. l. 21. μέλλει] Π. μέλειν. id.

p. 126. l. 25. δείξαντα κεῖναι] Locus mirè corruptus. Sch.

p. ead. l. 28. [τὸν φεύγοντα] Expungenda fortasse. id.

p. ead. l. vlt. αὐτὸ μὲν] γρ. αὐτὸς μὲν Θέωνι. St.

p. & l. ead. κατηγορίας] κακηγορίας fortè melius. Sch.

p. 129. l. 18. καὶ οἰκῆος] Fortass. καὶ οἰκῆος καὶ δούλης τὴν βλάβην εἶναι ὀφείλειν. id.

p. ead. l. 27. εἰ μὴ σιδήρου] Π εἰ μὴ ἐκ σιδήρου· τὸ δὲ νοῦν ἐστὶν ἐκ τοῦ παλ. ἀντιγρ.

p. 130. l. 12. ἀποβεβληκέναι] Interserantur hęc, quia mutilus est locus: ἀπεκτονέναι, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκέναι. Sch.

p. ead. l. vlt. ἀποφεύξεται] Fort. εἰ μὴ ἀποφεύξωμαι. id.

Pag.131.lin.1. ἀξιώσῃ] πς.γρ. ἄξιος εἶ. St.

p.ead.l.8. ὅτι βέλτιον] Lego, βελτίων, pro βέλτιον. Sch.

p.ead.l.18. δῶρον αὐτῷ] Rectius fortè δωρεάν. idem.

p.132.l.20. ἑξήκοντα] ἑβδομήκοντα est sequenti Orat. id.

p.135.l.5. δέ μοι] Γ. δέ μοι ὅτι οὐ πεποίηκα. St.

p.ead.l.7. δύο καὶ τριάκοντα] In præcedenti Oratione τριάκοντα tantum. Sch.

p.ead.l.15. οἷός τε ἦν] πρ.γρ. ἀργός τις ἦν. St.

p.136.l.14. ὁποῖοι] Γ. ὁπόσοι. id.

p.ead.l.antepen. τύπτοι] Π. τύπτειν εἴπῃ. ἤ, τύψαι λέγῃ. id.

p.138.l.25. ἑβδομήκοντα] Alia oratione, ἑπτὰ ἐξήκοντα. Sch.

p.139.l.16. ἰδιώτας] Fortè ἰδόντας, vt in præcedenti Orat. id.

p.ead.l.20. κατηγορίας] κακηγορίας lego, vt & superiori Orat. id.

p.144.l.12. ἀνάγκη] Γ. ἀνάγκην εἶναι ἤ. St.

p.144.l.24. ἢ αὐτοῖς] Π. ἢ αὐτοῖς. Μᾶλλον γὰρ ἦν αὐτοῖς. St.

p.145.l.6. ὑπὸ τῶν γεγενημένων] πρ.γρ. ὑπὲρ τῶν idem.

p.147.l.13. ἀπεγράφοντο] πρ.γρ. ἐπεγράφοντο. id.

p.ead.l.26. ἑαυτῷ] πρ.γρ. ἑαυτοῦ. id.

p.148.l.6. ὁμολογεῖν] Π. ὡμολογήκειν. id.

p.ead.l.10. καρηκοὺς] Fortè δαρυκοὺς sit rectius. Schott.

Pag.150.lin.20. ὑπ' ἐκείνων] πρ.γρ. ἐπ' ἐκείνων. Steph.

p.151.l.24. ἐλυκτῆρας] Γ. ἑλικτῆρας. id.

p.152.l.22. ὅσιον καὶ εὐσεβές] πρ.γρ. ὅσον καὶ ἀσεβές. id.

p.153.l.vlt. ἐγίνοντο] γρ. ἐγίνοντο. id.

p.155.l.23. πότε καὶ] Puto ſcribendum: αὐτοῦ ποτὲ, καὶ. Sch.

p.158:l.25. οἷοίτ' ἔφασαν] πρ.γρ. οἷον τ' ἔφ. εἶναι τοὺς ἐκ.τ.θ. αὐθελέσθαι. St.

p.160.l 9. αὐτὸν] αὐτοὺς ἀποδ. id.

p.165.l.8. καὶ γὰρ ὑπὲρ] Fortè εἰ γὰρ ὑπὲρ. Sch.

p.166.l.24. οἱ δὲ φανερῶς] γρ. οἱ καὶ φαν. St.

p.167.l.13. δι' ἑτέρων] Γ. δὴ ἑτ. id.

p.168.l.25. δηλώσατε] Fortè ζηλώσατε verius. Schott.

p.169.l.2. ὅμως δ'] γρ. ὅμως δέ. ἐγώ τε γάρ. St.

p.ead.l.26. ἴσον ἄξιοι] γρ. ἴσου ἄξιοι. St.

p.170.l.27. πρᾳοτέρους] Rectius fortaſſis πρεσβυτέρους. Sch.

p.172.l.9. ἐπέμψατε] M. ἐπετρέψατε. St.

p.177.l.11. τούτου φίλων] πρ.γρ. τοιούτων φίλων. idem.

p.178.l.vlt. τοσοῦτον δ'] Γ. τοσοῦτον δὴ ὑμῶν. ἢ, τοσοῦτόν γε ὑμῶν. id.

p.180.l.14. τεθνειότων] ὀλίγῳ ὕστερον, τεθνεώτων. idem.

p.ead.l 24. αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν] Locus vitioſus, fortaſſe hoc modo reſtituendus: Αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν πόλιν ἀπολέσασι, τοσοῦτοι εἰς ἐκφορὰν ἧξουσιν, ὁπόσοις

θανεῖν ἀδίκως αὐτοὶ παρεσκδυάσαντο. Schot.

p.ead.l.pen. ῥάδιον] Π. ῥᾶον. St.

p.182.l.penult. κοινέμψοι] πρ. γρ. κοινωνέμψοι. idem.

p.184.l.2. ἐζητῶτο] Γ. ποιήσ. ἢ παρέλκει τὸ ὅτι μὴ τὸ λέγει. id.

p.195.l.14. ἐπιτρέψαι] Γ. ἐπιτρέψειν. id.

p.196.lin.14. ἐκείνων] γρ. ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ ὑμετ. idem.

p.197. lin.9. πρὸς τῶν τριάκοντα] γρ. πρὸ τῶν. idem.

p.ead.l.15. πρὸς τῶν] γρ. πρὸ τῶν. id.

p.198.l.18. νυνὶ τῦτο] γρ. νυνὶ ἢ τῦτο τὸ ψήφισμα ψηφίσετε. ἐπειδὴ τοίνυν]. id.

p.199.l.12. ἐκίνησαν] Fort. ἐκάθισαν. Sch.

p.ead.l.17. παρορμήσαντες] Γ. παρορμίσαντες. Steph.

p.202.l.4. ἐργάζεσθαι] γρ. ἐργάζεσθαι αὐτόν. οὐκ ἐδ. id.

p.204.l.13. καδίσκυς] γρ. καδδίσκυς. id.

pag.205.lin.18. μέλαν τε ἱμάτιον] Γ. μέλαν γ'. idem.

p.206.l.26. ἐλεεῖν] γρ. μὴ ἐλεεῖν. id.

p.209. [αὐτό] vt neg. lectum sit αὐτό, & sup. καὶ διὰ αὐτὸ οὐδέποτε ἀποδεῖξαι. Sch.

p.ead.l.11. εἰσαγγεῖλαι] γρ. εἰσαγγεῖλαι. καὶ μὴ ἀναγνωσθ. ψήφ. St.

pag.ead.lin.20. εἴσομαι] Γ. εἴσομαι ἢ οὐδ' αὖ πότ. idem.

Pag.ead.

Pag.ead.l.27. ὁ δῆμ☉] Hoc neglectum absit. Sch.

p.210.l.1. ἐργάσασθαι] ἐργάσεσθαι. id.

p.ead.l.6. ὑπερβολὴ] Γ. ὑπερβολήν. id.

p.211,l.vlt. ἐγένετο] γρ. ἐγίνετο id.

p.212.l.20. τῷ δήμῳ] Fort. τῷ δημίῳ. Sch.

p.213.l.19. βασανισθῆναι] πρ. γρ. καταγνωσθῆναι. Steph.

pag.215.lin.25. ὧν ὑμᾶς] πρ. γρ. ὧν εἰς ὑμᾶς ἐλ. idem.

p.ead.l.27. εὐμαρὴς] Π. εὐμάρης. ἐγένετο δὲ ὁ Εὐμάρης. id.

p.ead.l.29. Νικοκλέους] Π. Νικοκλέους τοῦ Ἀντικλέους. id.

p.216.l.23. ζημία ἐστὶν] πρ. γρ. ζωὴ μία. Ἀλλὰ τὸ ζημία οὕτω καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, ὧν ἑκάστου ἁμαρτήματος ἐν τοῖς νόμοις θάνατος ἡ ζημία ἐστί. id.

pag.217.lin.23. ὑπὸ τοῦ γε πολλὰ] Fort. ἤπου γε. Schott.

p.ead.l.27. ἁμαρτήματος] πρ. γρ. ἁμαρτήσαντος. Steph.

p.219.l.antep. ἐκεῖνοι ἀπέθανον] Puto, ἐκεῖν☉ ἀπέθανε. Sch.

pag.220.lin.5. ἀφεῖναι] Π. ἀφεῖναι αὖ λαβόντες. Steph.

p.222.l.12. στρατηγοῦ] πρ. γρ. τοῦ στρατηγοῦ. id.

pag.ead.l.14. σωθήσεσθαι] πρ γρ συνθήσεσθαι. idem.

p.ead.l.vlt. ἐκεῖν☉] Fort. ἐκεῖ leg. Sch.

p.223.l.5. φυλαῖς] Puto πύλαις leg. id.

Pag.225.lin.1. ἀπαγωγῇ] πρ.γρ. ἐπαγωγῇ. id.
p.ead.l.6. ἀπαγωγῇ] πρ.γρ. ἐπαγωγῇ. id.
p.ead.l.17. δοκοῦσι] Locus mutilus. Sch.
p.ead.l.19. ἀπαγωγὴν] πρ.γρ. ἐπαγωγήν. St.
p.227.l.24. τοῖς ἐν ἄστει] Puto τοῖς ἐν Πειραιεῖ ὤμοσαν legendum esse omissis semilunulis inclusum seu vncis. Sch.
p.228.l.2. ἐγένετο] γρ. ἐγίγνετο. St.
p.229.l.19. τῇ αὐτῇ ψήφῳ] πρ.γρ. τῇ ψήφῳ ταύτῃ θάνατον καταψηφίσεσθε. id.
p.236.l.12. στρατιώτας] Fortè στρατηγοὺς; quia ducum est non militum iudicare. Sch.
p.237.l.1. καταλεγεὶς] Γ. καταλεγεὶς ὁπλίτης οὐκ ἐπεξῆλθε. οὕτω γὰρ καὶ ἐν τῷ μετὰ τοῦτον λόγῳ. St.
p.ead.l.5. δεῖν ἕκαστον] Fortè ὅτι δέον αὐτὸν, vel δεῖν αὐτὸν. Sch.
p.ead l.6. πολιτῶν] Γ. ὁπλιτῶν. St.
p.ead.l.20. ὅτι τίνων] οὗτος malim quàm ὅτι. Schot.
p.ead.l.antepen. χρήματ'] Π. χρήματ' αὐτοῦ. St.
p.240.l.7. ἐνθυμεῖσθε] γρ. ἐνθυμεῖσθε δή ὦ. id.
p.ea.l.16. φίλοι] ὁπλίται reponend. puto. Sch.
p.ead.l.26. ψῆφον] Γ. ψῆφον φέρειν, καὶ π. St.
p.242.l.9. διὰ τὸ αὐτοῦ] Γ. αὐτοῦ γένος. τ. ἢ. αὐτὸ γένος. id.
p.ead.l.10. ἀρετὰς] Γ. ἀρετὰς προβάλλονται. ἢ, ἀρετ. παρέχωνται. ἢ, προβαλλώμεθα. Ὁμοίως ἢ, παρεχώμεθα. Εἰ ἢ μή, δεῖ ἐπανάγειν πρὸς τὸ, Δυνάσθαι ἐξαιτήσασθαι. id.
p.343.l.4. πρατόμενα] Γ. προσπραττόμενα. id.

p.ead.

Pap.ead.lin.14. ὑμᾶς δὲ χρὴ] Γ. ὑμᾶς δὴ χρή. id.

p.ead.l.17. οὐδὲν ἀλλ' ἔδει] Γ. οὐδὲν ἄρα ἔδει. id.

p.ead.l.18. οὐδὲν γὰρ εἶχον] γρ. οὐδὲ γὰρ εἶχον. id.

p.ead.l.26. πραττόμενα] Γ. προστιττόμενα] id.

p.244.l.6. αὐτοὶ ὀργίζεσθαι] Fortè αὐτοῦ ἀποψηφίζεσθαι. Sch.

p.ead.l.17. ἀξιώσῃ] Γ. ἀξιώσει. St.

p.245.l.14. ἀφῃρημένῳ] γρ. ὑφῃρημένῳ. id.

p.ead.l.15. μὲν ὑπὸ τῷ] Lego: ἐπὶ μὴ ὑπὸ τῷ αὐτομάτῳ. Sch.

p.ead.l.22. λαμπρῶς γενέσθαι] Γ. λαμπρὸς γενέσθαι. id.

p.ead.l.pen. ταὐτὰ ἐπιτηδεύειν] γρ. τοιαῦτα. id.

p.246.l.2. Ὀρεὺς] γρ. Ὀρνεὺς. id.

p.ead.l.13. Ἀλκιβιάδης] γρ. Ἀρχιβιάδης αὐτὸν ἐλύσατο. id.

p.247.l.5. ποιούμενοι] πρ. γρ. ποιούμενοι. id.

p.ead.l..10. εἰδῶν] Fortè ἐθῶν leg. Sch.

p.ead.l.26. λαμβάνεται] Γ. λαμβάνητε. St.

p.249.l.6. δώσοντες] γρ. παραδώσοντες. id.

p.251.l.27. ὑμέτεροι] γρ. ἡμέτεροι. Ἀλλ' ὅμοιον ἐκείνῳ ἐστὶ τὸ εὐθὺς λεγόμενον, οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν. id.

p.252.l.pen. οὐδὲ ἔργου] Γ. οὐδενὸς ἔργου δ. id.

p.256.l.14. διαδιδόντες] πρ. γρ. διαδόντες. id.

p.257.l.3. τούτους] γρ. τούτου. id.

p.ead.l.14. Φαίνων] γρ. Φένων. id.

p.258.l.14. ἐπὶ τούτων] Π. ἐπὶ τούτοις ἐστίν. οὕτω φησίν. Ἐπὶ τούτοις ἔσαι. id.

p.ead.l.vlt. κελεύουσι] Π. κελεύωσι. id.

p.259.l.37. εἰς αὖ ὑμᾶς] Γ. ὃς, αὖ ὑμ. id.

Pag.263.l.14. λόγους τ̃ ἐχθρῶν] γρ. λόγους τοὺς τ̃. idem.

p.ead.l.antep. μεθισαμένης] γρ. μεθισαμένη τῇ πολιτείᾳ. id.

p.265.l.6. αὐτοῖς ζημιοῦσθαι] Γ. αὐτοὺς ζημ. id.

p.268.l.1. παύτες] Γ. παύτας ἑώρων. id.

p.ead.l.15. Συλλεγόντων] Π. συλλεγέντων. id.

p.ead.l.vlt. ἀνάβητε] Γ. ἀνάβητε μάρτυρες. ἢ, τούτων μάρτυρες. οὕτω γὰρ ὀλίγῳ ὕστερον. id.

p.271.l.12. διαλεγόμενοι] Fort. διαδεχόμενοι, καὶ κοσμίως ἀπαρχόμενοι. Sch.

p.272.l.9. ἄχθοισθε] Fort. ἀχθοίμην. id.

p.273.l.2. ἀδικημάτων] Rectius ΧΡΗΜΑΤΩΝ. de publicatis bonis. id.

p.274.l.19. οὐ ἔλαβε] οἶμαι puto leg. id.

p.ead.l.20. τοσοῦτόν τε] Γ. τοσοῦτόν γε. St.

pag.ead.l.26. εἰς ἐκεῖνον] Fortè ὅτε ἐκεῖνος. Schot.

p.276.l.5. κέκτηνται] γρ. κέκτημαι. St.

p.ead.l.23. Κικωοῖ] γρ. Κικωνοῖ. id.

p.277.l.4. τὰ δύο μέρη] γρ. τὼ δύο. id.

p.ead.l.13. τὰ δύο] γρ. τὼ δύο. id.

p.ead.l.vlt. Κικωοῖ] γρ. Κικωνοῖ. id.

pag.278.l.7. ἀπογραφαὶ] πρ. γρ. ὑπογραφαί. idem.

p.282.17. ἐπιβουλευόντων] πρ. γρ. συμβουλευόντων. id.

p.283.l.6. παραδιδομένας] πρ. γρ. παραδεδομένας. idem.

p.284.l.24. καθόδου] Fort. ἐξόδου. Sch.

Pag.

Pag. 286. l. 12. Πολίαρχος] γρ. Πολίαχος. St.

p. ead. l. vlt. φεύγοντες] Γ. φεύγοντος. id.

p. 287. l. 8. τοῖς ἄλλοις] γρ. τοῖς μὲν ἄλλοις. id.

p. ead. l. vlt. εἶναι τῇ πόλει] γρ. εἶναι πόλει, αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου. id.

p. 288. l. 12. εὔχεσθε] Fort. εὔξασθε verius. Nam de præteritis loquitur. Sch.

p. ead. l. 19. μνησικακεῖν] γρ. μὴ μνησικ. St.

p. 289. l. vlt. ἀθλιοθεάτους] Γ. ἀθλιωτάτους. id.

p. 290. l. 19. γεγενημένους] γρ. γενομένους. id.

p. ead. l. 20. εὐδαιμονίαν] εὐδοξίαν melius. Sch.

p. 297. l. 3. δεινότατον] Π. δεινότατον εἰπεῖν, ὅταν. Steph.

p. 298. l. 18. ἢ ἡ νῦν] Γ. ἢ νῦν ἢ νῦν: id.

pap. 299. l. 11. ἀκροασομένων] γρ. ἀκροασομένους. idem.

p. 301. l. 16. τοῖν θυγατέροιν] Γ. τοῖν τε θυγατέροιν. idem.

p. 303. l. 22. εἰσελθὼν] γρ. εἰσελθὼν ὡς τόν. id.

p. 305. l. 5. λύσασθαι] Γ. λύσεσθαι, ἀπ. εἰκ. μν. π. γὰρ ἀγαθῶν ἄλλων καὶ χρημ. id.

p 306. l. 16. αἰτίας] Fort. οὐσίας, vt postulat rei sensus. Sch.

p. 307. l. 1. ἄξιον] γρ. ἀξιολόγου. St.

p. ead. l. 6. ἀλλὰ τότε] Γ. τότε σκοπεῖτε. τῶν ἄλλ.

p. ead. l. 11. ἀπεστάθησαν] γρ. ἀφηρπάσθησαν. idem.

p. 308. l. 21. διὰ τοῦτο] Π. διὰ τοῦτο ἠξίου τοὺς παῖδας ἐκείνου καὶ τοὺς πρ. ἢ, ἠξίου τοὺς ἐκείνου πρ. id.

p. ead. l. 26. τοῦτον] Π. τοῦτο. id.

Pag.310.lin.1. ἐλάττω] Γ. ἐλάττω αὖ ἐξ αὐτῶν λάβοιτε ἢ ἐκ τῶν. id.

p.ead.l.antepen. οὐδὲν] Π. οὐδέ. id.

p.311.l.3. ὅστις οὖν] Π. ὅστις οὖν, ὦ αν.δ. πρὶν ἀμφότερα δῆλα γενέσθαι, π.μ.τ.Ν.τ.κ. χρημάτων ᾠήθη αὖ εἶναι. id.

p.313.l.23. διεχείρισε] πρ.γρ. διεχώρησε. id.

p.314.l.11. ἐξελεγχθεῖεν] πρ.γρ. ἐξενεχθεῖεν. id.

p.ead.l.antep. [ἀπόντων] ἀπόντων omittendũ puto, natum è ſequenti voce. Sch.

p.315.l.1. πλῶ] Π. πρὶν καταπλ. St.

p.ead.l.25. ἀληθὲς] γρ. ἀληθῆ ταῦτα ἦν. id.

p.316.l.21. παρέχουσι] Γ. παρέχωσι. id.

p.320.l.11. ὥσπερ ἐκεῖνον ἑώρων] Γ. ὥσπερ ἐκεῖνον ἑώρων, ὀλ. id.

p.ead.l.17. ὑμῖν ἢ] Π. ὑμῖν τε πλείους. id.

p.324.l.24. λέγων τι] θέλων cenſeo leg. Sch.

p.ead.l.pen. ἱκανὸς] γρ. ἱκανός ἐστιν ἀπότρε. St.

p.325.l.14. διὰ τὰ πρόσθεν] Videtur deeſſe μηδὲ διὰ τὰ. Sch.

p.326.l.4. οἱ δ' οὐχ ὑπέμειναν] Videtur eſſe hoc loco hiatus. id.

p.327.l.1. ὥστε οἱ πολλοὶ] Fortè οὐ negatio ſubſtituenda: ὥστε οὐ πολλοὶ. id.

p.ead.l.9. ἀπεκτίννυον] γρ. ἀπεκτίννυσαν. St.

p.ead.l.antep. ἔν τε τῆς] Π. ἔν γε. id.

p.328.l.1. Πατρὸς.] ἢ, πατρὸς, ἐὰν μὴ κύριον ὄνομα ᾖ. οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς. id.

p.ead.l.24. βλάπτεσθαι] πρ.γρ. βλάπτεσθαι ἄξιοί ἐστιν. id.

p.330.

Pag.330.l.19. καὶ οἱ αὐτοὶ] Γ. καὶ εἰ αὐτοὶ. ἤ, καὶ ὁ αὐτοὶ. id.

p.331.l.5. εἴποι τις] εἴποι ὅπως τὶ τῶν. id.

p.ead.l.7. ἀλλὰ πάντων] γρ. πάντα. id.

p.ead.l.antep. δεδοικότες] Fortè δεδορκότες. Sch.

p.ead.l.penul. δεινὰ ἄγαν] Γ. δεινά γ' αὖ παθ. Steph.

p.333 l.20. ὅσων] Π. ἀπαισιῶν. ἢ ὁ λ. id.

p.ead.l.25. μηδὲν γὰρ ὑμᾶς] Π. μηδὲν ὠφελεῖν. id.

p.334.l.10. διεφθάρη] Fortè διεσπάρη. Sch.

p.ead.l.26. ὑμῖν] Π. ὧν ὑμῖν. St.

p.335.l.21. ἔτι ὅτε καλῶς] ὡς, ὅτι καλῶς fortè leg. vel sic: ὡς καλῶς ἔχοι τὰ ἐν Σικελίᾳ. Quid si addatur (ἐξῆν) vt hoc modo legatur: Καὶ ἔτι, ὡς ὅτι καλῶς ἔχοι τὰ ἐν Σικελίᾳ, ἥκειν. vel ἐξῆν ἥκειν. Sch.

p.336.l.13. οἵτινες] καὶ οἵτινες ὑμῶν ἐνθάδε leg. vel ἴσασιν in ἴσασε commuta. id.

p.ead.l.16. ἧττον εἶναι] Γ. ἥττονα. St.

p.337.l.10. ἐάν τις πρόθυμος] ἐάν τις προθ. εἰς ἡμᾶς ᾖ. Sch.

p.ead.l.12. (ἡμῶν μὲν γὰρ καὶ πρὶν δεηθῆναι πεπείρασθε οἷοι ἐσμὲν εἰς ὑμᾶς) Hæc parentheſi hic incluſa puto interſerenda poſt τοὺς γὰρ ἄλλους. id.

p.339.l.9. ἐλεήσατε] Γ. ἐλεήσετε. St.

p.ead.l.11. εἰ γὰρ ἡμᾶς] Locus corruptus & lacer. Sch.

p.ead.l.15. ἡμῖν ἡδέως συνέσαι] Π. ὑμῖν ἡδέως συνέσαι, ἢ ὑμεῖς ἀλλήλοις. St.

p.344.l.9. ἔπλει] πς. χς. πλεῖστα. id.

p.ead.l.15. ἐπειδὴ] Π. ἐπειδή τις. id.

Pag.346.l.4. Λυσίμαχον] Lego Ναυσίμαχον, cuius iam facta mentio. Sch.

p.ead.l.15. ὥσπερ ἕτεροι] γρ. ὥσπερ ἕτεροι, ἀντὶ τούτων παρ᾽. St.

p.348.l.6. ἐπιθυμήσωσι] Fort. addendum hic μὴ ἐπιθυμ. Sch.

p.ead.l.24. ἑτέρους μοι καταλ.] Fort. ἑτέροις με καταλ. id.

p.349.l.9. ἐκ τῶν ὑμετέρων] π. μετὰ ἐρωτήσεως, Ἐκ τῶν ὑμ. ὠφέλημαι; οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς. id.

p.350.l.25. ὀργισθῆσθε] γρ. ὀργισθήσεσθε. id.

p.351.l.23. δέον εἰ τοσοῦτον] Fortè ἐλογισάμην εἰ τοσοῦτον hic inserendum est: aut quid simile. Schot.

p.352.l.23. ἄξια μὲν ὑμῶν] π. ἀνάξια. St. Tamen melius ἄξια, vt textus est. Sch.

p.355.l.1. ὥσπερ ἔλεγον] Fortè rectius ita: ὥσπερ ἔλεγον ἐπειδὰν τινὲς τῶν ῥητόρων διελέξαντο, ὡς, &c. idem.

pag.356.l.7. μέτοικος] π. γρ. μέτοικος εἶναι μετ. Steph.

p.357.l.1. σῖτον] Γ. σῖτον πλείω πεντήκ. id.

p.ead.l.15. παρακαλέσαντες] Fort. παρακαλέσας τοὺς ἄρχοντας ἠρώτων αὐτούς. Sch.

p.358.l.24. ἀλλὰ γὰρ] γρ. ἀλλὰ μὲν γάρ. St.

p.360.l.5. ἐφθάρθαι] γρ. διεφθάρθαι. id.

p.ea.l.vlt. σιτοφύλακος] σιτοφύλακας lego. Sch.

p.367.l.antep. Εὐθύκριτον] π. γρ. εὐθύκριτον. Ἀλλ᾽ ὀλίγῳ πρότερον εὐθύκριτον εἶπεν, ὡς ἔχει καὶ ἐνταῦθα τὸ παλ. ἀντίγραφον. St.

Pag.

Pag.368.l.19. παρέξειν] γρ. παρέξειν, εἰς ἀγορὰν ᾤχοντο. id.

p.369.l.19. ὕδωρ] Γ. τὸ ΜΑΡΤΥΡΕΣ λείπει μετὰ τὸ ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ. id.

p.370.l.14. Ἀερσόδικος] πρ.γρ. Ἀερσόδημος. Ἀλλὰ ἐν τοῖς ἑξῆς Ἀερσόδικον δὶς καλεῖ αὐτόν. id.

p.ead.l.18. ἐπισκεψάμενος] πρ.γρ. ἐπισκέμενος. Γ. ἐπεσκημμένος. id.

p.371.l.8. ἐπίλαβε τὸ ὕδωρ] πρ. γρ. ἐπίβαλε. Ἀλλ' ἐν τοῖς πρόσθεν γέγραπται τρὶς ἐπίλαβε, ὡς ἔχει καὶ ἐνταῦθα τὸ παλ. ἀντίγραφον. id.

p.375.l.12. τὴν μὲν οὖν] γρ. τῆς μὲν οὖν ἐκ τῆς τέχνης εὐπορίας, καὶ τῶν ἄλλων, τὸ ἐμὸν βίον οἷος τυγχάνει. id.

p.376.l.3. δυσχερεστάτη] γρ. δυσχερεστέρα. id.

p.377.l.11. τύχοι] Fort. τύχοιμι γινομένων. Sch.

p.ead.l.21. ζητεῖν] Π. νομίζω δεῖν τοῦτο ζητεῖν. ἤ, ἡγοῦμαι δεῖν. τ. ζ. ἢ τοιοῦτον. St.

p.179.l.20. ἐπὶ κλήρου] Γ. ἐπικλήρου. id. Fort. ἐπιδήλου rectius. Sch.

p.ead.l.27. πιστεύσατε] γρ. πιστεύετε. St.

p.380.l.3. εἰ φοβερὸν] γρ. φοβερῶς ὀνομ. id.

p.181.l.8. συνάρξαντας] Γ. ὑπάρξαντας. ἤ, κατάρξαντας. id.

p.382.l.7. κατεσκευασμένους] Γ. κατῳκισμένους, ἐλάχιστοι ἢ ὡς τοὺς πλεῖστον ἀπ. id.

p.383.l.5. ὧν πείσῃ] ὧν lego. Sch.

p.ead.l.8. ἐστέρησεν] γρ. ἀπεστέρησεν. St.

p.ead.l.14 δικαιότατος] Fort. δειλότατος melius. Sch.

Pag.388.l.vlt. ἀποδεῖξαι] Γ. ἀποδείξω τούτους μὲν ἅπαντα. St.

p.389.l.12. χρηματίζειν] Π. χρηματίσαι. id.

p.391.l.14. πολιτεία] γρ. πολιτεία συμφέρη, ταύτην προθυμεῖται καθιστάναι. id.

p.392.l.4. τριακοσίων] πρ. γρ. τετρακοσίων. id.

p.ead.l.22. εἴτις αὐτῆς] γρ. ἥτις. id.

p.ead.l.24. αὖ εἴη] γρ. αὖ δικαιοτάτην κρίσιν περὶ αὐτῶν ποιῆσθε. id.

p.393.l.10. παρ' ὑμῖν] Π. παρ' ὑμῶν μᾶλλον. id.

p.ead.l.18. ἰδίᾳ] Π. ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ. id.

p.394.l.2. πρατομένων] Π. προστατομένων ἐδαπανώμην. id.

p.ead.l.24. τριακοσίων] πρ. γρ. τετρακοσίων. id.

p.395.l.18. ἀπαχθεὶς] πρ. γρ. ἐπαχθής. id.

p.396.l.4. ὀργίζεσθε] γρ. ὀργίζοισθε. id.

p.ead.l.10. δημοκρατίᾳ] Fortè ἐν ὀλιγαρχίᾳ. Sed & rectè seruatur δημοκρατίᾳ. Sch.

p.398.l.24. ἡγούμενοι] Amissa hic quædam locum turbant. Fortè τὴν ἐκείνων δύσνοιαν. Sch.

p.400.l.14. μέγα δύναται] Γ. παρ' ὑμῖν καὶ μέγα δ. Steph.

p.ead.l.26. Διοφάνη] γρ. Δημοφάνην. id.

p.402.l.13. διελύσαντο] Fortè διελέξαντο. Sch.

p.404.l.18. ἐπιλύσεσθαι] Fortè ἐπιλήσεσθαι. idem.

p.405.l.7. γινομένων] γρ. γεγενημένων. St.

p.ead.l.vlt. πάντας εἰς] γρ. πάντας εἰς ὑπο- id.

p.408.l.8. ὃ δὴ ἀγωνιῶ] γρ ὃ δὴ ἔγωγε καὶ ἀγανακτῶ. id.

Pag.409.l.2. εὐήθειαν] πρ.γρ. εὐήθειαν ἤτοι γιγνώσκουσιν. ὧν εἰς οὐκ. id.

p.411.l.20. τοῦτο] ὑμῖν οὐ τοῦτο μόνον. id.

p.412.l.6. δοκιμασιῶν] πρ γρ. δικαστιῶν. id.

p.ead.l.antep. ἄρμα] Fort. ὄνομα reponendum. Sch.

p.413.l.6. [μὴ] Fort.tollenda negatio est μὴ. idem.

p.ead.l.8. καὶ μηδὲν] Π. καὶ μὲν δὴ βουλ. St.

p.ead.l.11. ἐβούλευσας] Fortè ἐβούλευσε, vel βούλευσε. Sch.

p.414.l.9. ἆρ' οὖν] Γ. ἆρ' οὐκ οἴεσθε αὐτοὺς χ. διακείσεσθαι, καὶ ὑμ. αὐ. αἰτ. ἡγήσεσθαι. St.

p.ead.l.22. Λαοδάμαντά τε] γρ. Λεωδάμαντα. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς Λεωδάμαντι ἀντὶ τοῦ Λαοδάμαντι. id.

p.415.l.1. ἢ] Fort. οἷς vel ᾧ. Sch.

p.ead.l.2. ὅτε μὲν] Fortè τότε, pro ὅτε. id.

p.ead.l.4. ἀποδοκιμάσητε] Malim ἀποδοκιμάσαι, ἐὰν ᾖ αὐτὸν νυνὶ δοκιμάσητε. id.

p.417.l.11. καὶ τὸ ἄλογον] Γ. καὶ ὁ ἄλογον. St.

p.418.l.vlt. πάντα] Γ. πᾶν γὰρ τοὐναντίον. id.

p.421.l.13. πλῆθος] Fortè παντὸς rectius. Sch.

p.ead.l.pen. ἡμῖν] Fort. ὑμῖν. id.

p.422.l.20. ὀνομάσαντος] Π. ὀνομασάνδρου. Steph. Fort. εἰ ὅτου ἀδικήματος Ονομασάνδρου μὲν. Sch.

p.ead.l.23. τοῦ ἀνδρὸς] γρ. τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς ἀμφοῖν κατηγοροῦντος. St.& Sch.

p.424.l.8. ἀκοῦσαι] γρ. ἀκοῦσαι καταψηφ.αὐτοῦ τοῦ καί. St.

pag.ead. lin.16. εἴ τινες] γρ. οἵτινες. Ἐὰν ᾖ γρά-

φητῶν εἴτινες, ἴσως δεῖ ἀπεῖναι τὸ αὖ. idem.

p.427.l.5. εἰ ὑμεῖς] ἡμεῖς repono. Sch.

p.432.l.15. ἄλλως τε] Π. Ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τάχιστα. Οὕτω καὶ ὀλίγῳ ὕστερον, Ἐπειδὴ τάχιστα ἐνεπέπλευστο. St.

p.ead.l.24. ἐπιθυμεῖτε] Fort. ἀμελεῖτε, nisi magis placeat ἀρχαίων mutare in καινῶν. Sch.

p.434.l.vlt. ἢ ὡς πλεῖστα] πρ. γρ. εἶναι καὶ ὡς πλ. St.

p.435.l.5. δικασταὶ] Γ. δικασταὶ, ὅτι ὅσης. ἢ Ἀθηναῖοι. St.& Sch.

p.436.l.6. ἔχειν βουλόμενοι] γρ. ἰσχύειν βουλ. St.

p.ead.l.11. ὑπὸ λόγον] Π. ὑπόλογον. id.

p.242.l.20. μηνύειν] Γ. μηνύσειν. id.

p.445.l.4. οἱ ἦσαν] Π. εἴησαν. id.

p.448.l.13. ὅσα τὴν πόλιν] γρ. οἷα τὴν π. id.

p.449.l.13. ὁποίαν] Fortè ὁμοίαν reponendum. Schott.

p.ead.l.18. ἔπειτα] γρ. ἐπὶ τὰ διωρισμένα, ἐξ ὧν. St. Sed retineo receptam lectionem. Sch.

p.ead.l.20. αὐτὸν] Ἀλλὰ οὗτος αὐτὸν ἁπάντων κύριον &c. Sic locum integrabam. Sch.

p.ead.l.21. ἐποιήσατο] γρ. ἐποιήσατε. St.

p.451.l.3. ἐκ τῶν τριακοσίων] Π. καὶ ἐκ τῶν τριακοσίων. πρ. γρ. τετρακοσίων. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς. id.

p.453.l.5. [Κλεοφῶν] Puto χρέμων legendum. Schott.

p.ead.l.20. ὀργίζεσθαι]. Π. ὠργίζεσθε. St.

p.454.l.25. ὑπὸ λόγον] Γ. ὑπόλογον γίνεσθαι, idem.

p.456.

p.456.l.23. μὴ ἀναλίσκεσθαι] πρ.γρ. εἰς ταῦτα μὴ ἀναλ. id.

p.458.l.22. προσέχουσι] Γ. οἷς προσέχουσι. id.

p.ead.l.26. τιμωρήσασθε] γρ. τιμήσητε. id.

p.459.l.24. οὔτοι τ'] Π. οὔτοι δ' ἐπί. id.

p 461.l.21. ἀεὶ κακῶς] αὐτῶν ἀεὶ κακῶς. ita lego. Schot.

p.462.l.18. ζητήσουσιν] Π. πεῖσαι ζητήσουσιν. St.

p.469.l.11. ἔνεστι γ'] γρ. ἔνεστί τε ἐν. id.

p.ead.l.vlt. δικαίως εἴη] Π. δίκαιος εἴη. id.

p.472 l.vlt. παρέχειν] Γ. παρέχε. id.

p.473.l.19. ἀδικεῖν] Tollendum fortè ἀδικεῖν, vt superuacaneum. Sch.

p.474.l.7. οὔτ' εἰ τοὺς π.] Π. οὔτε τοὺς ἑτ. St.

p.475.l.27. ὠφελήσαι] γρ. ὠφελήσει. id.

p.477.l.11. οἰκεῖον] γρ. οἰκεῖοι. id.

p.478.l.18. αὐτοῦ λαβόντος] γρ. αὐτοῦ τοῦ λαβόντος ἀργύριον. id.

p.479.l.1. τότε ἀγαθὸν] Γ. τότε κακὸν ποιήσας. id.

p.481.l.9. κολάζοιτε] γρ. κολάσετε. id.

p.483.l.19. αὐτοὶ περὶ τὴν πόλιν] γρ. αὐτῷ. id.

p.490.l.4. ἐξὸν εἰπεῖν] ἐξεῖναι λέγειν, emendat Muretus lib.XVII.var.lect. cap.XI.

p.ead.l.20. μνήμναις] πρ.γρ. γνώμαις. St.

p.ead.l.23. ἔργοις] πρ.γρ. λόγοις. id.

p.ead.l.28. μόναι γ'] μόναι μὲν. Muret.

p.491.l.12. τοὺς περὶ αὐτοὺς] τὰ περὶ αὐτοὺς. Mur. vt ad πολλῶν ἐθνῶν referatur.

Pag.492.l.25. μιαινομένων] γρ. μὴ γινομένων. Steph.

p.493.l.25. ἐπὶ τῷ πολέμῳ] ἐν τῷ πολέμῳ libri vett.

494.l.3. εὐσεβείας] ἀσεβείας legetur rectius, ait Muret. qua impietate Theban. impedire volebant, ne corpora occisorum sepelirentur.

p.495.l.12. ἐκείνους [τ'] οὐκ εἰδ.] Muret. δ' οὐκ εἰδότες.

p.496.l.7. ἱκετεύοντα] Fort. ἱκετεύοντες. Sch.

p.ead.l.8. ἱκέτας] γρ. ἱκετεύοντας παρ' ἑαυτῶν ἐξαιτεῖν. παραλλάξ. St.

p.ead.l.17. διὰ τὸ τοῦ πατρὸς ἀρ.] γρ. διὰ τὴν Ἡρακλέους τοῦ πατρὸς ἀρ. id.

p.498.l.16. μόνοι γὰρ] γρ. μύριοι γὰρ ὑπὲρ ἁπάσης τῆς Ἑλλ. St. Tamen μόνοι legi malit Muret. lib. XVII. var. lect. cap. XI. ex Demosthenis simili in epitaphio loco, quem conferas licet. Sch.

p.499.l.21. ταῦτα διενοοῦντο] γρ. τοιαῦτα. St.

p.500.l.antep. ὑπὲρ δὲ τῆς ἀρετ.] Alii ἀπὸ, & addit Muretus negationem οὐ φιλοψυχήσαντες. Quid si δὲ mutes in τε? Certè locus hîc mutilus & corruptus. Sch.

p.501.l.1. ἔστησαν] Deest hic è duobus scriptis libris Vaticano & Veneto addendum: ἢ τὸν περὶ τοὺς πολεμίους κίνδυνον φοβούμενοι, ἔστησαν μὲν. Sch.

p.ead.l.3. ἐν τῇ αὐτῶν] ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας ὑπὲρ χρημάτων. id.

p.ead.l.6. περὶ τοὺς ὅρους] περὶ τοὺς ὅρκους. Οὕτω δὴ ταχέως. ita ex iisdem membranis Muret. id.

p.504.l.11. καταλιπεῖν] πρ. γρ. πατρίδα ἐκλιπεῖν, ἡμ. St.

p.507.l.antep. ἄλλων ἁπάντων] γρ. ἄλλων ἁπάντων βαρϐ. id.

p.509.l.18. συμμάχων] γρ. βαρϐάρων ἐκ τῶν ταξ. idem.

p.510.l.25. Αἴγυπτον] Γ. Αἰδηψόντε. id.

p.513.l.7. ἐπιδείξαντες] γρ. ἀποδείξαντες. id.

p.ead.l.9. ἐδίδε] Fortè rectius ἔδειδε περὶ τ' ἑαυτοῦ. Sch.

p.514.l.12. ἐγκαθιστᾶσιν] Π. ἐγκαθεστᾶσιν. St.

p.516.l.3. κινδυνεύσαντες] γρ. κινδυνεύοντες. id.

p.ead.l.25. μετέδωκαν] γρ. μετέδοσαν. id.

p.518.l.12. περὶ τ' αὐτῶν σωτ.] γρ. ὑπὲρ τῆς. id.

p.519.l.11. τῇ μὲν γὰρ πατρίδι] Π. τῇ μὲν πατρ. id.

p.521.l.vlt. ἐλανθάνομεν] γρ. ἐλανθάνομεν ἅπαξ ἡμᾶς. id.

p.& lin.ead. ὄντας θνητοί] γρ. ὄντες θνητοί. ἢ, ὄντας θνητούς. id.

p.528.l.7. ἐνορῶν] Π. ἐνορῶ, ἢ ἐνορώη. id.

p.535.l.pen. [τῇ γυναικὶ] Fortè τὸ τῇ γυναικὶ tollendum. Sch.

p.539.l.21. τοὺς παῖδας] Fortè συνέϐη τοὺς παῖδας deest, aut quid simile 539.21. id.

p.540.l.5. ἅπερ ἐμοὶ] Videtur lacuna. id.

p.542.l.27. αὐτῶν τίθησι] Fort. αὐτοὺς leg.

p.544.l.5. ἀπηλλαγμένοις] Fort. ἀπηλλαγμένῳ. idem.

p.546.l.2. τετταράκοντα] Puto τέτταρα reponendum. id.

p.547.l.7. ἐξ τάλαντα] Deesse hic quædam ad calculum animaduertimus. id.

p.550.l.1. ἐνομίζομεν] Π. νομίζομεν. St.

p.ead.l.17. ἢ πάσχειν] Π. οἱ πάσχειν ἔτ. id.

p.551.l.7. οὔτε φύσει] Π. οὔτε ἡλικίᾳ, οὔτε φύσει. id.

p.ead.l.16. οὐχ οὕτως] οὐχ ὅπως ἵνα Ἀθηναῖον. id.

p.552.l.22. ὅπερ κτήσ.] ἅπερ κτ. id.

p.ead.l.24. εἶπε τοῖς] [Γ. ἃ Λακεδαιμόνιοι κελ.ἐ.] τούτους ἐπ. id.

p.ead.l.28. Λακεδαιμονίοις] [Fort. εἶπε εἰ τῶν ἡμῖν ὑπαρχόντων ἐπιθυμοῦντες ἐρῶσι, τίς ἔσαι σωτηρία τῇ πόλει. Sch.

p.553.l.7. μὴν πείθω] Π. μὴ πείθω. St.

p.ead.l.antep. τοσούτῳ] Π. τοσούτῳ μᾶλλον ἐπιθ. idem.

FINIS.

INDEX

INDEX
Orationum Lysiæ & Politicarum Notarum.

patrem

Athe-

B.

C.

Darii

D.

E.

F.

G.

H.

I.

Insti-

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T.

FINIS.

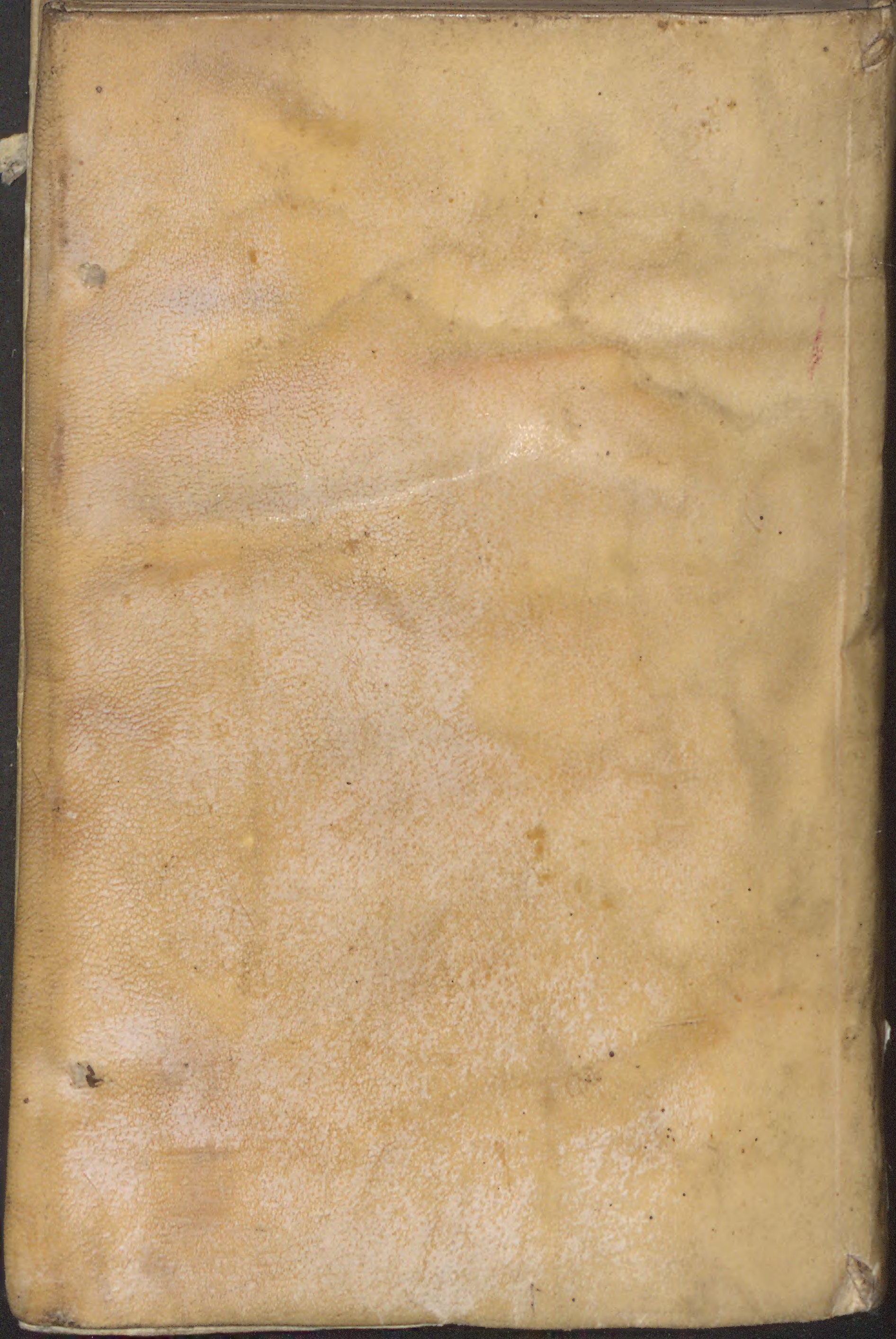
LECTORI.

Irrepsere, Lector Candide, σφάλματα *quædam, quæ pro æquitate tua emendabis.*

Pag. 86. lin. 17. leg. πρόπτον.
pag. 105. l. 12. leg. ἐμοῖς.
pag. 281. l. extrema. leg. τ͂.

Cætera, si qua oculos fugére nostros, tuus ingulabit candor.

Lysiae. Athen[...]

Or[...]